

Handwritten: H. Lutyens. English Church 2
Handwritten: 34/8.2
LLYFR

Gweddi Gyffredin,

A Gweinidogaeth y

SACRAMENTA U,

A

Chynheddfau a Seremonïau eraill yr Eglwys,

Yn ol arfer

EGLWYS LOEGR:

Ynghyd a'r

SALLWYR, neu SALMAU

D A F Y D D,

Wedi eu nodi megis ag y maent i'w canu neu i'w
dywedyd mewn Eglwysydd.

L L U N D A I N :

Printiedig gan Tomas Bascett, Printiwr i Ardderchoccaf Fawrhydi'r
Brenhin; a chan Wrthddrychiaid Rhobert Bascett.

M.DCC.LII.

L. I. Y. F. R.

©medon & pffecion

A Gwinnidogach y

SACRAMENTAU

Chyfloddian a Sen. Yn. G. M. Y. F. R.

EGLWY S. LOEGR:

Yn. G. M. Y. F. R.

SALFWYR, neu SALWYAU

D. A. F. Y. D. D.

Wedi eu nodi, maeis ag y maeis i'w canu neu i'w
dwyedych mewn Eglwysydd.

L. I. Y. F. R.

Yn. G. M. Y. F. R. a Sen. Yn. G. M. Y. F. R.

Yn. G. M. Y. F. R.

Bannau'r Llyfr hwn.

Y Rhagymadrod.
An Wfanuab yr Eglwys.
An Seremonïau.
T Drefn yw wedd yr appwyntir y Saltwyr i'w ddarllain.
T Drefn yw wedd yr appwyntir y Rhannau eraill o'r Eglwys i'w darllain.
Tablau o'r Llitbiau a'r Salmau Priod.
T Calendar, gyda'r Tabl y Llitbiau.
Tablau y Trefnau y Gwyliau a'r Ymgyddion trwy'r Flwyddyn.
Tabl i gael y Pass byd y Flwyddyn 1899.
Tabl arall i'r unbyw.
Tabl o'r Gwyliau hymnoddol dros 52 Mlynedd.
Tabl o'r unbyw, yn ol yr amryw Ddyddiau y geill y Pass ddiwyddat arnynt.
Tabl i gael y Pass o'r Flwyddyn 1900 byd y Flwyddyn 1899.
Tri Tabl Cyffredin i gael y Llythyrn Sal a Lleod y Prifau yn y Calendar.
T Drefn am Weddi Ffordol.
T Drefn am Brydnabwml Weddi.
Credo Sancti Athanasius.
T Litani.

Gwaddiau i Ddiolb ar amryw Aposol.
T Colebau, yr Epistolau, a'r Esgyllau, a exferir wrth Finistriad y Cymmun Bendigedig, trwy'r Flwyddyn.
Trefn Ministriad y Cymmun Bendigedig.
Trefn Bedydd Cyhoedd a Nefistiad.
Trefn Bedydd rddi meron Oedran ddiweddar.
T Catecism, gyda'r Trefn Confirmiad Plant.
Trefn Priodau.
Gofwyr a Chymmun y Claf.
Trefn Gladdedigatb y Maro.
Diolb Gwagedd ar ol eifer Plant.
Comminswm neu Gyhoeddiad Lhdiotwrydd o Barn-diguetbau Duw yn erbyn Pechaduriaid.
T Saltwyr.
Trefn Gwaddiau i'w bafser ar y Môr.
Pfurf Gwaddi i'r Pwnted Dydd a Dachwedd.
Pfurf Gwaddi i'r Deydd ar bafser o Ionawr.
Pfurf Gwaddi i'r Nawfed ar bafser o Faf.
Pfurf Gwaddi i'r Unfed ar ddeg o Febrin.
T XXXIX. Eribyglau Crefydd, a'u Tabl.
T Graddau gwabardedig i brodi.
T Salmau Cân.
Tr Emynu, Te Deum, &c.

Y RHAGYMDRODD.

DOethineb Eglwys *Lloer*, er pan gyntaf y llun-
iwyd iddi Liturgi Cyhoedd, ydoedd, cadw
cyfrwng y ddau eithaf, na hyddai ry lyth
i wrthod, na rhy hyblyg i oddef cynewid arno.
Canyis megis o'r naill du y mae Prawf Athredig yn
dangos, dyfu o amrafael anghymmwyderau, lle y
cynewidiwyd (heb fod anghenrhaid eglur yn peri)
y pethau trwy bwyll da a sefydliad; a'r rhai hynny
gan mwyaf yn anilach, a dwysach na'r drygau a
amcanwyd eu diwygio drwy y cyfryw newidiad:
felly, o'r tu allai, yn gymmiant a bod Ffuriau
golodedig o Wafanach Duw, a'r Cynheddau, a'r
Seremonïau pwyntiedig i'w harfer ynddo, yn bethau
rhefyml, a newi iadwy, ag a gyffierir eu bod felly;
rhefwm yw eu newid a'u hail weddu ar ddwys a
phwysfawr ystyri, yn ol ag y bô amryw angen yr
amseroedd a'r achlysurau yn gofyn, modd y gwelo
Gwyr o Awdurdod o amser bwygilydd fod yn rheid-
iol neu yn fuddiol. Fel hyn y gwelwn ganiattau
o'r Eglwys yn Nheymafiad amrafael Dywyfegion
o goftadwriaeth bendigedig, er pan ddechreuodd
yr Adgyweiriad, ar iawn a dwys ystyriau yn ei
chymnell i hynny, wneuthur y cyfryw newidiadau
mewn rhyw bethau ag a farnwyd yn eu priod am-
feroedd yn gymmwys: eithr fel y bu yn wastad
safadwy yr holl Rannau cyfannol a hanfodol o honi
yn un hyd heddyw (yn gyfartal yn y defnyddiau
penhaf ag yn ei lluniauethiad a'i thestin) ac y safant
etto yn gadarn ac yn ddiystog, er holl anturiau
ofer, a rhuthrau rhychwyllt a wnaed i'w herbyn
gan rhai anwaftad, a ddangosfiant bob amser ych-
waneg o fferch i'w hewylls a'u heiw neillduol, nag
o'r deyled fydd arnynt i'r cyffredin.

Trwy ba foddion anaddas, ac i ba ddibenion
trwch, y daeth bwrw heibio arfer y Liturgi (er ei
bod yn orchymynedig trwy Gyfreithiau'r Deyrnas,
y cyfryw na ddiddymhwyd erioed etto) dros am-
feroedd y diweddar helbul trwch anhapus, rhy
hyspys yw i'r byd, ac nid oes gennym ewylls yma
i'w hadgoffau. Eithr pan, ar ddedwydd Edfrydiad
Gras y Brenhin, yr oedd tebygol, ym mhliath pethau
eraill, y dychwelai hefyd ar un-waith arfer y Liturgi
(canyis erioed ni ddiddymhwyd hi trwy Gyfraith)
oni wnaid cais cyfym i'w rhagfau hi; y rhai
a'i gwnaethant yn fwyaf rhan o'u gorchwyl dan
y gamrwyg ddiweddar i ddwyn y gwerin i ddi-

flu arni hi, a ganfuant y perthynai iddynt, am y
dalai eu cymmeriad da, a'u heiw (oddi eithr iddynt
rwydd-gydnabod eu Hamryfuedd, yr hyn beth
anhawdd iawn dwyn y cyfryw wyr i'w wneuthur)
a'u llawn egni wrthladd ei dwyn hi i fewn eilwaith.
A thu ag at hynny y taned ar led liaws o Lyfrau
bach yn erbyn y Llyfr Gwaddi Cyffredin; yr adfy-
wyd yr hen Wrthrefymmu, ac yr arddodwyd rhai
o newydd ychwaneg nag a wnaethid o'r blaen, fel
yr ai yn unchwydd eu nifer. Ar fyr, llawer taer-
ymgaia a wnaethpwyd at Ras a Mawredd y Bre-
nhin, am gael adchwilio'r Llyfr dywededig, a chael
newid ynddo, ac ychwanegu atto'r cyfryw bethau
a dybygid yn gymmwys er cfmwythdra i dyner
Gydwybodau: yr hyn beth ein Harglwydd Fro-
nlin, o'i dduwiol duedd i roddi boddionrwydd
(cyn-belled a thrwy reswm y gellid disgwyl) i'w
Ddeiliaid oll, o ba hygoeldd bynnag, yn rhwydd-
rafal a ganiattaodd.

Yn yr hon ail Olygiad ni a ymroisom i gadw yr
unrhyw ardymer a welwn ei barferu ar y cyffelyb
achos yn y cyn-amferoedd. Am hynny, o'r am-
rafael newidiadau a ddygwyd ger ein bron, bwriadom
heibio gynnifer oll yn gyfartal a dywyfent adfydd
ar eu hol (megis yn dirgel daro ar ryw Athrawiaeth
ofodedig, new ryw Ddesod ganmoladwy yn Eglwys
Lloer, neu yn hytrach holl Eglwys Gatholig Crist)
a'r cyfryw na arwyddocant ddim, eithr oeddant
lwyf-waglaw a gorwag. Ond y cyfryw newidiadau
a ddygwyd attom (gan bwy bynnag, dan ba rith,
neu i ba berwyl bynnag) a welam ar ryw fferch yn
lleol a buddiol, nyri o wir bardrwydd ewylls a
ymfoddlonafom ynddynt: nid o herwydd ein cym-
mell trwy nerth dad i hynny, i'n hargyhoeddi y
gorfyddai gwneuthur y newidiadau dywededig;
canyis llawn ddiogel yw gennym yn ein meddyfiau
(ac wele ni yma yn profesu hynny i'r byd oll) aad
yw'r Llyfr, megis yr ydoedd o'r blaen wedi ei
sefydlu trwy Gyfraith, yn cynnwys ynddo ddim
yngwrthwyneb i Air Duw, nac i Athrawiaeth
Iachus, na dim na allo Gŵr duwiol a chydwybod
dda ei arfer ac ymddarostwng iddo, ac na ellir ei
iawn-ymddiffyn yn erbyn pwy bynnag a'i gwrth-
wynebo; os caniatteir iddo Gymmeriad cyfawn
a hygar, y cyfryw o wir iawnder cyffredin a'i
ddyld ei roddi i bob Ysgrifeneduad Dynion, yn
A 2 enwedig

enwedig y cyfryw a ofodir allan trwy Awdurdod, ac yn gyfartal a'r Cyfieithiadau rhagoraf o'r Yf-grythyr Lân ei hun.

Am hynny sin dihen cyffredinol ni yn hyn o waith ydoedd, nid bodloni nac un blaid nac arall yn neb rhyw un o'u gofynion anrheymiol; ond gwneuthur yr hyn, i'r eiddaf o'n dealldwriaeth ni, a ddirnadafom a dueddai fwyaf at ddiwyddiad Heddwch ac Undeb yn yr Eglwys, i beri Parch, ac i annog i Dduwioldeb a Defoliwn ynghyhoedd Wafanaeth Duw; ac i dorri ymaith achlysur oddi wrth y fawr a geisiant ganllaw i wrthdadau a chynhennu yn erbyn Liturgi'r Eglwys. Ac am a berthyn i'r amrywiadau oddi wrth y Llyfr cyntaf, pa yn bynnag all trwy Gynewidiad, Anghwanegiad, neu fodd arall, gwafanaethed hyn o gyfrif yn gyffredinol; Gwnaethpwyd y rhan fwyaf o'r Cynewidiadau, naill ai, yn gyntaf, er manylach gyfarwyddo'r Gweinidogion ar bob rhan o Wafanaeth Duw; a hyn a wnair yn bennaf yn y Calendar a'r Rubric: neu, yn ail, er adrodd yn briodolach ryw ciriau neu ddywediadau a arferwyd gynt, trwy leserydd cyfionach i dafodiath yr amferau presennol, ac er mwyn egluro yn amlycchach ryw ciriau a dywediadau eraill a ddygent arwyddocad amwys, neu a oeddynt hylithr i gamgymeriad: neu, yn drydydd, er adrodd yn rhuglach y cyfryw rannau o'r Yf-grythyr Lân, a ddoded o fewn y Liturgi, y thaf yn awr a drefnwyd i'w darllain; yn enwedig yn yr Epistolau a'r Ewangylau, ac amrafael, leoedd eraill, yn ol Cyfieithiad diweddaraf y Bibl: a barnwyd yn gymhesur anghwanegu yn eu gweddus

leoedd, ryw Weddiau, a Ffurfiâu o Ddiolwch wedd eu cynhyrso i achlysurau priodol; yn bennodol i'r fawr y fydd ar y Môr, gyd â Gwafanaeth am Fedydd y fawr fydd o oedran addafach; yr hwyer nad oedd mor angenrheidiol pan lunwyd y Llyfr cyntaf, er hynny, o herwydd cynnyddiad Anabaptism, a ymlusgodd i'n mysg ni trwy bearnydd der y amferoedd diweddar, a aeth yr awrhon yn angenrheidiol, ac a all fod yn fuddiol rhagillaw i fedyddiaid Priodorian yn lein Plan-wledydd tramor, ac eraill a droer i'r Ffydd. Od oes a ddeisyfio gyfrif hyspach o bob Cynewidiad yn un rhan o'r Liturgi cymmered y boen i gyd-gymharu'r Llyfr hwn â cyntaf: nid oes amnueu na chaiff weled yn eglu yr achos a oedd o'r Cynewid.

A chan i ni ymgnio fel hyn i dalu ein dylediwydd yn hyn o Orchwyl pwysfawr, megis dan olwg Duw ac i gymmeradwyo ein pured yn y peth (hyd a oedd ynom) i gydwybodau pawb oll; er bod yn hyspys i ni mai ammhofib yw bodloni pawb (pan fo'r fath amrywiaeth o athrylith, o ffransi, ac o briod-elw yn y byd) ac nad allwn ddiogwyl y bydd i wyl o ysfydoedd terfysgus, gorphwyllus, a chynnygiog, ymfoddloni i ddim o'r dull yma, a ellir ei wneuthur gan neb arall ond ganddynt hwy eu hunain: er hynny i gyd, y mae gennym oibaith da am a gyfwynir yma, ac a holwyd yn ddiwyd iawn ac a ddiheurwyd gan Gymmanfeydd y ddwy Dalaith, y derbynir ef hefyd ac y cymmerir yn dda gan gyfnifer oll o Feibion Eglwys Loegr ag fy sobr, heddychol, a gwir gydwybodus.

Am Wafanaeth yr EGLWYS.

NI bu erioed ddim wedi ei ddychymygu mor ddiaball, neu wedi ei gyferthu mor gadarn, trwy synwyr dyn, yr hwn mewn yspaid amser ni's llygrwyd: megis, ym mhlith pethau eraill, y mae'n eglur ddigon wrth y Gweddaiu Cyffredin yn yr Eglwys; y rhai a elwir yn fathredig, *Gwafanaeth Duw*; bonedd a dechreuad cyntaf pa rai, pe chwiliad am danynt ym mysg gwaith yr hen Dadau, fe geid gwled nad ordeiniwyd y Gwafanaeth hwnnw; ond er amcan daionus, ac er mawr ddychafiaid Duwioldeb. Canys hwynt-hwy a drefnasant y matter felly, fel y darllenid yr holl Fibl drosto (neu y rhan fwyaf o hono) unwaith yn y flwyddyn: gan amcanu wrth hynny, fod i'r Gwir Lân, ac yn enwedig i'r fawr a tyddent Weinidogion y Gynngleiddfa, allu (trwy synych ddarlain a mytyrio Gair Duw) i'w wastad fwyfwy mewn gwybodaeth am Ddow, a dyfod i garu'n gynhefach ei wir Grefydd ef.

Ond, i'w ys talm o flynyddoedd, y darti newidio, torri, ac eiseuluo'r dduwiol a'r weddus Drefn yma o waith yr hen Dadau, trwy blannu i mewn yn ei lle Ystorïau amheus, Legendau, lliaws o Attebion, Gwerf, Adwerf gweigion, Coffadwriaethau, a Seneddolion; megis yn gyffredinol pan ddechreu'd un Llyfr o'r Bibl, cyn darford darllain tair neu bedair pennod o hono, y cwbl ond hynny a adewid heb ei ddarlain. Ac yn y wedd hon y dechreu'd Llyfr *Eloa* yn yr *Assent*, a Llyfr *Genesis* yn *Septuaginta*; eithr eu dechreu y wnaid yn unig, heb orphen eu darllain byth. A'r un ffundus yr arferid am Lyfrau eraill o'r Yf-grythyr Lân. A chyd â hynny, lle mynnai *S. Paul*, fod dywedyd y cyfryw iaith wrth y bobl yn yr Eglwys, ag a allant hwy

ei deall, a chaffael llesad o'i chlywed; y Gwafanaeth yn yr Eglwys hon o'r *Loegr* (er ys llawer o flynyddoedd) a ddarllenwyd yn *Lladin* i'r bobl; yr hwn nid oeddynt hwy yn ei ddeall; ac felly yr oeddynt yn unig yn clywed a'u elusfiau, ond eu calonau, a'u hyspwyd, a'u meddwl, oedd yn ddiadeilad oddi wrtho. Ac heb law hynny, er darford i'r hen Dadau barthu'r Salmâu yn iaith ran, a phob un o honynt a elwid *Nothurn*; yn awr, er yn hwy'r o amser, ychydig o honynt a ddywedid beunydd, gan eu mynych ad-ddwydyd, a gadu'r darn arall heibio, heb ngan un gair. Gyd â hynny, nifeiri a chaledrwydd y Rheolau y rhai a elwid y *Pie*, ac amrafael gynewidiâu Gwafanaeth, oedd yr achos, fod mor galed ac mor rhwystrus droi at gyfnodau'r Llyfr yn unig; megis yn fynych o amser y byddai mwy o dralloid yn chwilio am y peth a ddarllenid, nag yn ei ddarlain wedi ei gael.

Felly wrth ystyried yr anghymmesurwydd hwnnw, fe a ofodir yma y cyfryw Drefn, fel y diwygir yr unrhyw bethau. Ac, er mwyn parodwrydd yn y matter yma, y tynnwyd Calendar i'r unrhyw hwmpas, yr hwn fydd eglur a hawdd ei ddeall; ym mha un (hyd y gellid) y gosodwyd allan wedd i ddarlain yr Yf-grythyr Lân, fel y gwnele pob peth mewn Trefn, heb wahanu un ddarn o honi oddi wrth ei gilydd. Ac, oblegyd hyn, y torrwyd ymaith Anthema, Responda, Infiratoria, a chyfryw wag bethau ammerthynafol, ag oedd yn torri cwrs cyfan ddarlleniad yr Yf-grythyr.

Etto, gan nad oes fodd amgen na byddo angenrheidiol bod ymbell Reol; am hynny y gosodwyd yma ryw Reolau, y rhai, megis nad ydynt ond ychydig o nifer, felly y maent yn rhwydd, ac yn hawdd eu deall. Wrth hynny mae i chwi yma Drefn am Weddio, ac am ddarlain yr Yf-grythyr Lân, yn gwbl gyfôn a meddwl ac amcan yr hen Dadau, ac o lawer yn fwy llefol a chymmwyys na'r un yr oeddid yn ddiweddar yn ei harfer. Y mae'n

any (continued) p. 2

fwy llef), o achos bod yma 'n gadu allan lawer o
bethau, o ba lawl y mae rhai heb fod yn wir, rhai
yn amheus, rhai yn wag ac o dder-gol; ac nid ydyr
yn erioio dirlainn dim ond pur wir. A'r Ddu, yr
Yferythyr Lân, neu, i gyfryw a seilir arni 'n eglur
a hyon yn y cyfryw laith a Threfn ag y fydd
ymwythad a hawlf eu deall gan y Darlennwyr, a'r
Gwrandawyr. Y mae hwyd yn fwy cymmwynaf-
ol, yn gyllaf o herwydd ei fystred, ac o herwydd
eghured ei Drefn, ac o herwydd bod y Rheolau yn
ychydig a nifer, ac yn hawdd.

A lle bu cyn hyn amrywiaeth mawr wrth ddy-
wedyd a chanu yn yr Eglwyfi o fewn y Deyrnas
hon, rhai yn canlyn Arfer Salisbury, rhai Arfer
Henffordd, rhai Arfer Bangor, rhai Arfer Efrogwg, a

rhoderaill Arfer Lincoln yn awr o hyn allan ni bydd
ni holl Deyrnas ond un Arfer.

Yn Ag yn gymmiant ag na eir golod dui allan gar
 mwyaf mor eglur, ac na chafodd petrudder wrth
 ymaler o hono'r colledu pob cyfrwy amrafael (
 phlydri yr un) ac am dderfthi pob rhyw betrudder
 ynghylch y modd a'r weid y mas eall, a gwneud
 thair, a chybhuau pob peth a gynlwyd yn y Llyfr
 hwn, y cyfrwy a fyddont yn cymmydd dim mewn
 amrafael foddion, a ant af Efrog yr Efrogaeith, yr
 hwn wrth ei doedolheb a bydd drefn yr honnydd
 a hedydychu'r ddiadi, trwy na byddo'r drefn honno
 yn wrthwyneb i ddim a'r y fydd yn y Llyfr hwn. Ac
 o bydd Efrog yr Efrogaeith mewn dim petrudder, yna
 efe a all anfon am lrypsfyrwydd at yr Arch-Efrog.

ER bod yn ofodedig, fed pob petri a'r a ddarllenir ac
a genir yn yr Eglwys, yn y laith Gymraeg, er
mwyng adeiladu'r Gymnuleidia: er hysbyr iad
ydys yn meddwl pan ddywido neb Blygain a Gofre gar-
tref, na ddicbon efe eu dywedyd ym mba laith bynnag
a dealllo.

A phob Offeiriad a Diacon fydd rwyfmedig i ddy-
wedyd beunydd. y Fforest a'r Bryndduonol Weddi,
naill ai yn neillduol, ai ar oſter, oddi eibr bod rbyafstr

arwynt trwy glefyd, neu o ran acboi arall trd-angen-
rheidiol

An Cured, fef y Periglor, a fo en gwafandebn yn
 mudi Eglwys blwyf neu Gapel, ac efe paririr, heb luidia
 sbeynmod arna, a ddywoid y Gwafandebn blwyf
 yn yr Eglwys blwyf neu y Capel lle y fo efe yn gwafan
 ddi, ac a bair ganu ched fido amfer dynebol, yn
 dechreu, modd y galla y bobl da fedd y arwadi Gai
 Ddu, an i swed i yd yr of.

¶ Am Seremoniau, pabam y diddymmwyd rbai, ac y cedwir eraill

O'R Seremonïau arferedig yn yr Eglwys, ag y bu eu codiad o ordinhad dyn, dychymmygwyd rhai ar y cyntaf o feddwl duwiol, ac oherwyl da; eithr trowyd o'r diwedd i wagedd ac ofer-goel : eraill a ddaethant i fewn i'r Eglwys trwy Ddefosiwn anisbyll, ac o zel heb wybodaeth; ac o herwydd cyd-ddwyn â hwynt ar y cyntaf, cynnyddasant i'w cam-arferu fwy-fwy beunydd; a'r rhai hyn a baeddafant, nid yn unig oblegdy eu hanes, ond hefyd oblegdy iddynt ddalw i'r bod yn ddurlawr, a chaddgu Gogoniant. Duw, eu torn ymaith, a'u bwrw hebho i llwyr : y mae eraill, y rhai er eu dychymmygu gan ddyn, etto gwelewyd yn dda eu cadw, er mwyn Trefn weddus yn yr Eglwys (i'r hyn beth y dychymmygwyd hwy gytant) nid yn llai, nag o herwydd eu bod yn gwafanaethu et Adeiladaeth, at yr hwn (medd yr Apofol) y dydd cyfeirio pob peth a wneler yn yr Eglwys.

Ar er nad yw cadw neu egeuluo. Seremoni, o hono ei hun, ond peth diylfyr; etto nid bai bychan yngolwg Duw, yw trofeddau a thorri Urded a Rheolaeth gyffredin, trwy gyfndynrwydd a dirmyg. *Gwneir pob peth yn eich mysg (medd S. Paul) mewn Treftn weddaidd a dyladwy.* Yr hon Drefn nid eiddo'r gwerin ei happywntio; am hynny na chymmered neb a'no, ac na ryfyged, na threfnu, na bewid un Ofodedigaeth gyhoedd neu gyffredin o fewn Eglwys Grift, ond y sawl ac a awdurdodir yn gyfreithlawn i hynny.

A chan fod yn awr amryw feddylliau gan boblo'n hamfer ni, hyd pan dybygo rhai yn beth pwyf-fawr mewn Cwydybod, ymado â'r tippyn lleiaf o'u Seremonïau, y maent felly wedi ymroddi i'w hen Ddefodau; y mae rhai hefyd, o'r tu arall, â'u gwyn yn gymaint ar bob amheuthun, fel y chwynychent newyddu pob peth, a dirmygant y'r hen cynhyell, na fydd dim wrth eu bodd hwy ond y fy newydd-beth: gwelwyd yn gymmwys, na edrych-d cym-maint am foddau a boddioni yr un o'r ddwylyw, ag ar wneuthur wrth fodd Duw, ac ar les pob un o honynt hwy. Ac etto, fel na rwyfwr neb a aller ei foddioni â Rhefwm eglur, gofodir i lawr yma Achoslon pennodol, paham y bwriwyd ymaith rai o'r Seremonïau gnottedig, a paham y cynhelir ac y cedwir eraill etto ym mhellach.

Rhai a fwriwyd ymaith, oblegyd cynnyddafai eu gorllanw a'u hamlder yn y dyddiau diweddaraf hyn,

hyd onid aethai eu baich yn anoddef; am y rhai y
cwynodd S. *Auflin* yn ei amfer ef, gynnyddu eu
rhinedd mor adirfawr, hyd onid oedd stad y bobl
Grifstanogol mewn gwaeth cyfiwr o'u plegrd, nag
oedd siddo'r lluddewon. Ac efe a gynghorodd
fwyr ymaith y fathiau a baich, tra gwafanaetha.
Amfer i'w cecolitr hynny yn ddirfawr heb derfyll.
Eithr beti'a ddywedallai S. *Auflin*, pe gwelais i'r
Seremoniau a arferid yn ddiweddar yn ein plith ni,
i'r rhai nid oedd y llawys a arferid yn ei amfer ac
i'r cythadu? Cymaint oedd goslawyn llawys ein
Seremoniau, a bagad o fionant mor dywyll, hyd pan
oeddynt yn dysyffyl ac yn tywyll, yn hytrach nag
yn mynedi ac yn gofod allan Ddaloní Crist i ni.
Hob law hyn i gyd, nid Gyfrith feremoniaidd yw
Efengyl Grif (fel yr oedd rhan fawr o Gyfrith
Arfer) eithr Crefydd i wafanaethu Duw, nid yng-
hathawedd figur, neu gyfod, eithr yn rhyddid yr
Ysprith gan ymfoddloni i gynifer o Seremoniau
ag a wafanaetha i Drefn weddaidd, a Rheolaeth
dduwiol; a'r cyfiwr ag ynt gymmys i gyffro
pwl feddwl dyn i gofio ei ddyled i Dduw, trwy
ryw arwydd eglur ac amlwg, i'w adeiladaeth. Ym
mhellach etto; Yr achos pwysfawroccaf o ddi-
dymmu rhai Seremoniau, cam-arferwyd hwy yn
bellod, mewn rhan o herwydd da'lineb gan-grefydd-
ol y rhai anghywraint ac anwyfiedig, ac mewn
rhan trwy annigol gybydd-dra i'r cyfiwr a geisient
eu helw a'u budd eu hunain, yn hytrach na Gogon-
iant Duw; fel nad oedd hayach fodd i fyddu y
cam-arferau, a'r peth etto yn sefyll.

Eithr yn awr, am y rhai ond antar a rwystrir, o herwydd cadw etto rai o'r hen Seremonïau: os ystyriant nad yw bôfbl cynnal Trefin a Rheolaeth heddychol yn yr Eglwys heb rai Seremonïau, cânt yn hawdd weled, fod achos cyfreithlawn iddynt newid eu meddyliâu. Ac os-mawr ganddynt fod yr un o'r rhai hen yn feilyl, ac yn well ganddynt lunio 'r cwbl o newydd, eithr gan iddynt ganiatâu mai cymmwys yw cael rhyw Seremonïau; diau, lle gellir yn dda arfer yr hen, nid oes fodd iddynt wrth reffwr argoeddi yr hen, yn unig am eu bod yn hen, heb ddatguddio eu gwall synwyr eu hunain: canys os felly y mae, hwyll a ddylent roddi parch iddynt o herwydd eu Heneiddrwydd, os myn- nant ddangos fod yn hoffach ganddynt Undeb a Chordiad, ná Newidiadau, a Newydd-winiâu, y'

Am Wasanagh yr E.G.L.W.Y.S.

hyn (cymhellod ag y gall hynny gyttuno a gosod allan Eiddad Grifft) y sydd bob amser i'w ochelyd. Ym mhellach etto, i'r cyfryw ni bydd achos cyfiawn i feio ar y Seremoniau a adawyd; canys megis y bwywyd allany rha'i gam-arferid fwyaf, ac a oedd- ynt yn faich ar Gydwyboda'u dynion heb achos; felly r'leill a gedwir er mwyn Rheolaeth a Threfn, ac a ellir (ar achosion cyfiawn) eu hamgenu a'u newidlo, am hynny nid ydynt i'w barnu yn un-frit a Chyfraith Dduw. Ym mhellach drachefn, Nid ynt Seremoniau tywyll nac asafar, ond a ofodir allan fel y gallu pob dyn doirnad beth y maent yn ei arwydd- orau, ac i ba ddeunydd y maent yn gwafanaethu;

fel nad rhaid fawr upofn y cam-arferir hwy rhag llaw, fel y lleill o'r blaen. Ac yn gwnaethur hyn, nid ym yn condemnio un Genedl ara'i, nac yn gosod dim, namyn i'n Cenedl ein hun: canys cymhefur yw yn ein barn ni, fod i bob Gwiad arferu'r cyfryw Seremoniau a welont hwy yn oreu i ddychafu An- rhydedd a Gogoniant Duw, a thebyccaf i ddwyn eu pobl i Fuchedd berffaith a duwiol, heb nac Amry- fudedd na Chael-grefydd; a dodi o honnynt ymaith bethau eraill a ganfyddant o amfer bwy gilydd eu cam-arferu, megis yn fynych yn digwydd ar amrafael foddion, mewn amrafael Wledydd yn Ordinhadau Dynion.

Y Drefn pa wedd yr appwyntir darllain y Sallwyr.

Y Sallwyr a ddarllenir drosto unwaith bob mis, fel yr appwyntir yno, ar Foreol a Phryd- nhawnoel Weddi: eithr yn Gwafror y darllen- ir yn unig hyd yr wythfed ar hugain neu'r nawfed dydd ar hugain o'r mis.

A lle y mae i Ionawr, Mawrth, Mai, Gorffenhaf, Awst, Hydref, a Rhagfyr, un ar ddeg ar hugain o ddyddiau bob un, fe a ordeiniwyd fod darllain y dydd diwathaaf o'r misoedd hynny, y Salmu a ddarllen- wyd y dydd o'r blaen, fel y gall'r Salmu ddechreu drachefn y dydd cyntaf o'r mis a fyddo'n canlyn.

A lle y cyfrennir y bedwaredd Salm ar bymtheg ar ol cant yn ddwy ran ar hugain, a'i bod yn rhy bir

i'w darllain ar unwaith, fe a drefnwyd na bo darllain uwch law pedair neu bump o'r rhannau hynny ar un amfer.

Ac ar ddiwedd pob Salm, a phob cyfryw ran o'r bedwaredd Salm ar bymtheg ar ol cant, dyweder yr Emyrn yma.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân, Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wafael: yn oes sefodol. Amen.

Nodwch, Fod y Sallwyr yn canlyn Dosparthiad yr Hebraid, a Chyfieithiad y Bibl mawr Cymraeg, a ofod- wyd allan ac a arferwyd yn amfer y Frenhines Efi- sabeth.

Y Drefn pa wedd yr appwyntiwyd bod darllain y rhan arall o'r Ysgrifbyr Lân.

Y R Hen Testament a ofodwyd yn Lithoedd cyn- taf ar Foreol a Phrydnhawnoel Weddi; ac felly y rhan fwyaf o hono a ddarllenir unwaith bob blwyddyn, fel yr appwyntir yn y Calendar.

A Testament Newydd a ofodwyd yn ail Lithoedd, ar Foreol a Phrydnhawnoel Weddi, ac a ddarllenir drosto mewn trefn bob blwyddyn deirgwaith, heb law'r Epistolau a'r Efyngylau; oddi eithr Datguddiad Lân, o'r hwn y gosodwyd bod rhyw Lithoedd priod ar amrafael Wyliu.

Ac i'w bod pa Lithoedd a ddarllenir bob dydd, myn gael y Dydd o'r Mis yn y Calendar yn canlyn; ac yno y cai deall y Penno'u a ddarllenir yn Lith- oedd ar Foreol a Phrydnhawnoel Weddi, oddi eithr

y Gwyliu Symmudol yn unig, y rha'i nid ydynt yn y Calendar; a'r Anfyddmudol, lle y gadewir adwy yngholofn y Lithiau. Lithiau priod i'r holl ddydd- iau hynny a geir yn Nhabl y Lithoedd priod.

A rhaid yw nodi hyn yma; Pa bryd hynny y byddo Salmu neu Lithoedd priod wedi eu gosod, yna'r Salmu a'r Lithoedd gosodedig yn y Calendar (o bydd rhagoriaeth rhyngthynt) a adewir heibio droa yr amfer hwnnw.

Rhaid yw nodi hefyd, Fod y Colest, yr Epistol, a'r Efyngyl, a ofodir ar y Sul, yn gwafanaethu droa yr holl Wythnos rhag llaw, lle ni's trefnwyd yn amgenach yn y Llyfr hwn.

LLITHIAU

LLITHIAU neillduol neu briodol, i'w darllain ar Ffreol a Phrydubawonol
Wedi, ar y Suliau, a Gwyliau eraill, trwy'r boll Flwyddyn.

Llithiau Priod i'r Suliau.			Llithiau Priod i'r Dyddiau Gwyliau.		
Suliau gwedi Nadolig.	Phyghin.	Goffe.	Phyghin.	Goffe.	
1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29
30	30	30	30	30	30
31	31	31	31	31	31
32	32	32	32	32	32
33	33	33	33	33	33
34	34	34	34	34	34
35	35	35	35	35	35
36	36	36	36	36	36
37	37	37	37	37	37
38	38	38	38	38	38
39	39	39	39	39	39
40	40	40	40	40	40
41	41	41	41	41	41
42	42	42	42	42	42
43	43	43	43	43	43
44	44	44	44	44	44
45	45	45	45	45	45
46	46	46	46	46	46
47	47	47	47	47	47
48	48	48	48	48	48
49	49	49	49	49	49
50	50	50	50	50	50
51	51	51	51	51	51
52	52	52	52	52	52
53	53	53	53	53	53
54	54	54	54	54	54
55	55	55	55	55	55
56	56	56	56	56	56
57	57	57	57	57	57
58	58	58	58	58	58
59	59	59	59	59	59
60	60	60	60	60	60
61	61	61	61	61	61
62	62	62	62	62	62
63	63	63	63	63	63
64	64	64	64	64	64
65	65	65	65	65	65
66	66	66	66	66	66
67	67	67	67	67	67
68	68	68	68	68	68
69	69	69	69	69	69
70	70	70	70	70	70
71	71	71	71	71	71
72	72	72	72	72	72
73	73	73	73	73	73
74	74	74	74	74	74
75	75	75	75	75	75
76	76	76	76	76	76
77	77	77	77	77	77
78	78	78	78	78	78
79	79	79	79	79	79
80	80	80	80	80	80
81	81	81	81	81	81
82	82	82	82	82	82
83	83	83	83	83	83
84	84	84	84	84	84
85	85	85	85	85	85
86	86	86	86	86	86
87	87	87	87	87	87
88	88	88	88	88	88
89	89	89	89	89	89
90	90	90	90	90	90
91	91	91	91	91	91
92	92	92	92	92	92
93	93	93	93	93	93
94	94	94	94	94	94
95	95	95	95	95	95
96	96	96	96	96	96
97	97	97	97	97	97
98	98	98	98	98	98
99	99	99	99	99	99
100	100	100	100	100	100

Llithian Priod, &c.

<i>Gwener y Cragell</i>	<i>Plygain.</i>	<i>Goffar.</i>	<i>Dydd Mercur y Sulgwyn.</i>	<i>Plygain.</i>	<i>Goffar.</i>
1 Lith.	Gen. 22 hyd	Edaf. 53	1 Lith.	1 Sam. 19 gw. (18)	Deut. 30
2 Lith.	Ioan 18 (w. 20)	1 Petr. 2	2 Lith.	1 Thef. 5 gw. 12 hyd w. 24	1 Ioan 4 hyd w. 14
<i>Nes Bwth.</i>			<i>St. Barnabas.</i>		
1 Lith.	Zec. 9	Ecfod. 19	1 Lith.	Ecfef. 10	Ecfef. 12
2 Lith.	Luc 23 gw. 50	Hebr. 4	2 Lith.	Act. 14	Act. 15 hyd (w. 36)
<i>Dydd Llun y Pafg.</i>			<i>St. Ioan Fe. dyddig.</i>		
1 Lith.	Ecfod. 16	Ecfod. 17	1 Lith.	Malac. 3	Malac. 4
2 Lith.	Math. 23	Act. 3	2 Lith.	Math. 30	Math. 14 hyd (w. 13)
<i>Dydd Mercur y Sulgwyn.</i>			<i>St. Petr.</i>		
1 Lith.	Ecfod. 20	Ecfod. 32	1 Lith.	Ecfef. 15	Ecfef. 19
2 Lith.	Luc 24 hyd (w. 13)	1 Cor. 15	2 Lith.	Act. 3	Act. 10
<i>St. Marc.</i>	Ecfef. 4	Ecfef. 5	<i>St. Iago.</i>	Ecfef. 21	Ecfef. 22
<i>St. Bwth. a St. Iago.</i>			<i>St. Bartolomeus.</i>	24	25
1 Lith.	Ioan 1 gw. 43		<i>St. Mathew.</i>	35	38
<i>Dydd y Dyrchafael.</i>			<i>St. Michael.</i>		
1 Lith.	Deut. 10	1 Bren. 2	1 Lith.	Gen. 32	Dan. 10 gw. 5
2 Lith.	Luc 24 gw. 44	Eph. 4 hyd w. (17)	2 Lith.	Act. 12 hyd (w. 20)	Jud. gw. 6 hyd (w. 16)
<i>Dydd Llun y Sulgwyn.</i>			<i>St. Luc.</i>	Ecfef. 51	Job 41
1 Lith.	Gen. 11 hyd w. (10)	Num. 11 gw. 18 hyd w. 30	<i>St. Simon a St. Judas.</i>	Job 24 a/r 25	
2 Lith.	1 Cor. 12	1 Cor. 14 hyd (w. 26)	<i>Holl Saint.</i>		
			1 Lith.	Doeth. 7 hyd	Doeth. 5 hyd
			2 Lith.	Hebr. 11 gw. 33 a phen 12 hyd w. 7	Datg. 19 hyd (w. 17)

Y Salmus Priod ar Ddyddiau pennsodol.

	<i>Plygain.</i>	<i>Goffar.</i>
<i>Dydd Nadolig Crif.</i>	Salm 19 45 85	Salm 89 110 112
<i>Dydd Mercur y Lludco.</i>	6 32 38	101 130 143
<i>Dydd Gwener y Cragell.</i>	21 40 54	69 88
<i>Dydd Pafg.</i>	2 57 111	113 114 118
<i>Dydd y Dyrchafael.</i>	8 15 21	24 47 108
<i>y Sulgwyn.</i>	48 68	104 145

Y CALENDAR, gyd a Thabl y Luthiau.

IONAWR fydd lldo xxii. o Ddyddiau.

	BOREOL		PRYDNH.	
	Weddi.	Weddi.	Weddi.	Weddi.
1	1 Luth.	1 Luth.	1 Luth.	1 Luth.
2	Gen.	Math.	Gen.	Rhuf.
3	3	2	4	3
4	5	3	6	4
5	7	4	8	5
6	9	5	10	6
7	11	6	12	7
8	13	7	14	8
9	15	8	16	9
10	17	9	18	10
11	19	10	20	11
12	21	11	22	12
13	23	12	24	1
14	25	13	26	2
15	27	14	28	3
16	29	15	30	4
17	31	16	31	5
18	1	17	32	6
19	3	18	33	7
20	5	19	34	8
21	7	20	35	9
22	9	21	36	10
23	11	22	37	11
24	13	23	38	12
25	15	24	39	1
26	17	25	40	2
27	19	26	41	3
28	21	27	42	4
29	23	28	43	5
30	25	29	44	6
31	27	30	45	7
32	29	31	46	8
33	31		47	9
34			48	10
35			49	11
36			50	12
37			51	1
38			52	2
39			53	3
40			54	4
41			55	5
42			56	6
43			57	7
44			58	8
45			59	9
46			60	10
47			61	11
48			62	12
49			63	1
50			64	2
51			65	3
52			66	4
53			67	5
54			68	6
55			69	7
56			70	8
57			71	9
58			72	10
59			73	11
60			74	12
61			75	1
62			76	2
63			77	3
64			78	4
65			79	5
66			80	6
67			81	7
68			82	8
69			83	9
70			84	10
71			85	11
72			86	12
73			87	1
74			88	2
75			89	3
76			90	4
77			91	5
78			92	6
79			93	7
80			94	8
81			95	9
82			96	10
83			97	11
84			98	12
85			99	1
86			100	2
87			101	3
88			102	4
89			103	5
90			104	6
91			105	7
92			106	8
93			107	9
94			108	10
95			109	11
96			110	12
97			111	1
98			112	2
99			113	3
100			114	4
101			115	5
102			116	6
103			117	7
104			118	8
105			119	9
106			120	10
107			121	11
108			122	12
109			123	1
110			124	2
111			125	3
112			126	4
113			127	5
114			128	6
115			129	7
116			130	8
117			131	9
118			132	10
119			133	11
120			134	12
121			135	1
122			136	2
123			137	3
124			138	4
125			139	5
126			140	6
127			141	7
128			142	8
129			143	9
130			144	10
131			145	11
132			146	12
133			147	1
134			148	2
135			149	3
136			150	4
137			151	5
138			152	6
139			153	7
140			154	8
141			155	9
142			156	10
143			157	11
144			158	12
145			159	1
146			160	2
147			161	3
148			162	4
149			163	5
150			164	6
151			165	7
152			166	8
153			167	9
154			168	10
155			169	11
156			170	12
157			171	1
158			172	2
159			173	3
160			174	4
161			175	5
162			176	6
163			177	7
164			178	8
165			179	9
166			180	10
167			181	11
168			182	12
169			183	1
170			184	2
171			185	3
172			186	4
173			187	5
174			188	6
175			189	7
176			190	8
177			191	9
178			192	10
179			193	11
180			194	12
181			195	1
182			196	2
183			197	3
184			198	4
185			199	5
186			200	6
187			201	7
188			202	8
189			203	9
190			204	10
191			205	11
192			206	12
193			207	1
194			208	2
195			209	3
196			210	4
197			211	5
198			212	6
199			213	7
200			214	8
201			215	9
202			216	10
203			217	11
204			218	12
205			219	1
206			220	2
207			221	3
208			222	4
209			223	5
210			224	6
211			225	7
212			226	8
213			227	9
214			228	10
215			229	11
216			230	12
217			231	1
218			232	2
219			233	3
220			234	4
221			235	5
222			236	6
223			237	7
224			238	8
225			239	9
226			240	10
227			241	11
228			242	12
229			243	1
230			244	2
231			245	3
232			246	4
233			247	5
234			248	6
235			249	7
236			250	8
237			251	9
238			252	10
239			253	11
240			254	12
241			255	1
242			256	2
243			257	3
244			258	4
245			259	5
246			260	6
247			261	7
248			262	8
249			263	9
250			264	10
251			265	11
252			266	12
253			267	1
254			268	2
255			269	3
256			270	4
257			271	5
258			272	6
259			273	7
260			274	8
261			275	9
262			276	10
263			277	11
264			278	12
265			279	1
266			280	2
267			281	3
268			282	4
269			283	5
270			284	6
271			285	7
272			286	8
273			287	9
274			288	10
275			289	11
276			290	12
277			291	1
278			292	2
279			293	3
280			294	4
281			295	5
282			296	6
283			297	7
284			298	8
285			299	9
286			300	10
287			301	11
288			302	12
289			303	1
290			304	2
291			305	3
292			306	4
293			307	5
294			308	6
295			309	7
296			310	8
297			311	9
298			312	10
299			313	11
300			314	12
301			315	1
302			316	2
303			317	3
304			318	4
305			319	5
306			320	6
307			321	7
308			322	8
309			323	9
310			324	10
311			325	11
312			326	12
313			327	1
314			328	2
315			329	3
316			330	4
317			331	5
318			332	6
319			333	7
320			334	8
321			335	9
322			336	10
323			337	11
324			338	12
325			339	1
326			340	2
327			341	3
328			342	4
329			343	5
330			344	6
331			345	7
332			346	8
333			347	9
334			348	10
335			349	11
33				

Y CALENDAR, gyda Thad y Llythiaid

MA' I fydd llodd xxli. o Ddyddiau.

	BOKFOL		FRYDNH.	
	Weddi.		Weddi.	
	Llyb.	Llyb.	Llyb.	Llyb.
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5
6	6	6	6	6
7	7	7	7	7
8	8	8	8	8
9	9	9	9	9
10	10	10	10	10
11	11	11	11	11
12	12	12	12	12
13	13	13	13	13
14	14	14	14	14
15	15	15	15	15
16	16	16	16	16
17	17	17	17	17
18	18	18	18	18
19	19	19	19	19
20	20	20	20	20
21	21	21	21	21
22	22	22	22	22
23	23	23	23	23
24	24	24	24	24
25	25	25	25	25
26	26	26	26	26
27	27	27	27	27
28	28	28	28	28
29	29	29	29	29
30	30	30	30	30
31	31	31	31	31

GORPHANHAF fydd llodd xxli. o Ddyddiau.

	BOKFOL		FRYDNH.	
	Weddi.		Weddi.	
	Llyb.	Llyb.	Llyb.	Llyb.
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5
6	6	6	6	6
7	7	7	7	7
8	8	8	8	8
9	9	9	9	9
10	10	10	10	10
11	11	11	11	11
12	12	12	12	12
13	13	13	13	13
14	14	14	14	14
15	15	15	15	15
16	16	16	16	16
17	17	17	17	17
18	18	18	18	18
19	19	19	19	19
20	20	20	20	20
21	21	21	21	21
22	22	22	22	22
23	23	23	23	23
24	24	24	24	24
25	25	25	25	25
26	26	26	26	26
27	27	27	27	27
28	28	28	28	28
29	29	29	29	29
30	30	30	30	30
31	31	31	31	31

MEHEFIN fydd llodd xxli. o Ddyddiau.

	BOKFOL		FRYDNH.	
	Weddi.		Weddi.	
	Llyb.	Llyb.	Llyb.	Llyb.
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5
6	6	6	6	6
7	7	7	7	7
8	8	8	8	8
9	9	9	9	9
10	10	10	10	10
11	11	11	11	11
12	12	12	12	12
13	13	13	13	13
14	14	14	14	14
15	15	15	15	15
16	16	16	16	16
17	17	17	17	17
18	18	18	18	18
19	19	19	19	19
20	20	20	20	20
21	21	21	21	21
22	22	22	22	22
23	23	23	23	23
24	24	24	24	24
25	25	25	25	25
26	26	26	26	26
27	27	27	27	27
28	28	28	28	28
29	29	29	29	29
30	30	30	30	30
31	31	31	31	31

AWST fydd llodd xxli. o Ddyddiau.

	BOKFOL		FRYDNH.	
	Weddi.		Weddi.	
	Llyb.	Llyb.	Llyb.	Llyb.
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5
6	6	6	6	6
7	7	7	7	7
8	8	8	8	8
9	9	9	9	9
10	10	10	10	10
11	11	11	11	11
12	12	12	12	12
13	13	13	13	13
14	14	14	14	14
15	15	15	15	15
16	16	16	16	16
17	17	17	17	17
18	18	18	18	18
19	19	19	19	19
20	20	20	20	20
21	21	21	21	21
22	22	22	22	22
23	23	23	23	23
24	24	24	24	24
25	25	25	25	25
26	26	26	26	26
27	27	27	27	27
28	28	28	28	28
29	29	29	29	29
30	30	30	30	30
31	31	31	31	31

2

TABLAU a THREFNAU y GWYLLIAU Symmudol a Ddysymudol; ynghyd â Dyddiau YMPRYD ac Arbedrwydd, trwy'r holl Flwyddyn.

TREFN i wybod pa bryd y mae'r Gwylliau Symmudol yn dechreu.

DYDD Pasg, ar ba un y mae'r lleill yn sefyll, yw bob amser y Sul cyntaf wedi'r Llawen Lleuad a syrtio ar, neu nefaf ar ol, yr Unfed dydd ar hugain o Fawrth. Ac os digwydd y Llawen Lleuad ar Dydd Sul, Dydd Pasg yw y Sul ar ol.

Sul yr *Adfer* yw bob amser y Sul nefaf ar Wyl S. *Andreas*, pa un bynnag ai cyn ai gwedi.

Sul	{ Septuagesima Sexagesima Quinquagesima Quadragesima }	sydd	{ Naw Wyth Saith Chwech }	Wyth- nos cyn y Pasg.	{ Sul y Gweddian Dydd y Dyrchafael Y Sulgwyn Sul y Drindod }	sydd	{ 5 Wythnos 40 Nydd 7 Wythnos 8 Wythnos }	{ kwydd'r pasg. }
-----	---	------	--	-----------------------------	---	------	--	----------------------------

Tabl o'r holl WYLLIAU y sydd i'w cadw yn Eglwys Loegr trwy'r Flwyddyn.

Y R holl Sulliau yn y Flwyddyn.

{
Enwaediad ein Harglwydd *Iesu Grif*.
Yr Ystwyll.
Troad Sant *Paul*.
Puredigaeth y Fendigedig Forwyn.
S. *Matthias* yr Apostol.
Cennadwri y Fendigedig Forwyn.
S. *Marc* yr Efwngylwr.
S. *Phylip* a S. *Iago* yr Apostolion.
Dyrchafael ein Harglwydd *Iesu Grif*.
S. *Barnabas*.
Genedigaeth S. *Ioan Fedyddiwr*.
S. *Pedr* yr Apostol.
}

Dydd Gwyl

Dydd Gwyl

{
Sant *Iago* yr Apostol.
S. *Bartholomew* yr Apostol.
S. *Matthew* yr Apostol.
S. *Mihangel* yr Apostol.
S. *Luc* yr Efwngylwr.
S. *Simon* a S. *Judas* yr Apostolion.
Yr Holl Saint.
S. *Andreas* yr Apostol.
S. *Tomas* yr Apostol.
Nadolig ein Harglwydd.
S. *Stephan* y Merthyr.
S. *Ioan* yr Efwngylwr.
Y Sancteiddan Winoniaid.
}

Dydd Llun a Dydd Mawrth Pasg. Dydd Llun a Dydd Mawrth Sulgwyn.

Tabl o'r NOS WYLLIAU, YMPRYDIAU, a Dyddiau Arbedrwydd, i'w cadw yn y Flwyddyn.

{
Nadolig ein Harglwydd.
Puredigaeth y Fendigedig Fair Forwyn.
Cennadwri y Fendigedig Forwyn.
Dydd Pasg.
Dydd y Dyrchafael.
Y Sulgwyn.
Sant *Matthias*.
}

Y Nos Wyl cyn

Y Nos Wyl cyn

{
Sant *Ioan Fedyddiwr*.
S. *Pedr*.
S. *Iago*.
S. *Bartholomew*.
S. *Matthew*.
S. *Simon* a S. *Judas*.
S. *Andreas*.
S. *Tomas*.
Yr Holl Saint.
}

Nedwch, Os syth i'w cadw yn o'r Dyddiau Gwylliau byn ar Dydd Llun, yna'r Nos Wyl neu'r Ymryd a gedwir ar Dydd Sadwrn, ac nid ar y dydd nefaf o'i flaen.

Dyddiau Ymryd, neu Arbedrwydd.

I. Y Deugain Nydd Garawys.

II. Dyddiau y Cyd-gortiau, ar y Pedwar Tymmor; y rhai ynt Ddydd Mercur, Dydd Gwener, a Dydd Sadwrn, ar ol {
1. y Sul cyntaf o'r Garawys.
2. Gwyl y Sulgwyn.
3. Y 14 o Fedi.
4. Y 10 o Ragfyr.

III. Tridiau y Gweddian, y rhai yw Dydd Llun, Dydd Mawrth, a Dydd Mercur, o flaen Sancteidd Ddydd Iou, neu Dyrchafael ein Harglwydd.

IV. Pob Dydd Gwener yn y flwyddyn, ond Dydd Nadolig Grif.

Rhyw Ddyddiau arbennig, i'r rhai y trefntwyd Gweinidogaeth neillduol.

I. Y Pumed Dydd o Daebwedd; sef Dydd Coffadwriaeth Cyd-Frad y Papistiaid.

II. Y Degfed Dydd ar hugain o Ionawr; sef Dydd Coffadwriaeth Merthyrolaeth Brenhin *Siarles* y Cyntaf.

III. Y Nawfed Dydd ar hugain o Fai; sef Dydd Coffadwriaeth Genedigaeth a Dychweliad y Brenhin *Siarles* yr Ail.

IV. Yr Unfed Dydd ar ddeg o Febrin; sef y Dydd y dechreuodd dedwyddol Deyrnasiad ei Fawrhydi, Brenhin *Sior* yr Ail.

T A B L

TABL i gael DYDD PASG, o'r Amser-prefennol hyd y Flwyddyn 1899 gyfrifedig, yn ol y Calendar rhagflaenol.

Prif.	Dydd y Mis.	Llythyren Sul.
14	awrth 21	C
3	22	D
	23	E
11	24	F
	25	G
19	26	A
8	27	B
	28	C
16	29	D
5	30	E
	31	F
13	Ebrill 1	G
2	2	A
	3	B
10	4	C
	5	D
18	6	E
7	7	F
	8	G
15	9	A
4	10	B
	11	C
12	12	D
1	13	E
	14	F
9	15	G
	16	A
17	17	B
6	18	C
	19	D
	20	E
	21	F
	22	G
	23	A
	24	B
	25	C

MA E'R Tabl hwn yn cynnwys cymmaint o'r Calendar ag fydd angenrheidiol i fedydlu'r *Pasg*: i gael yr hwn, edrychwch am Brif y Flwyddyn yn y Golofn gyntaf o'r Tabl, a chyferbyn ag ef y cewch Ddydd y Llawn Lleuad *Baſg*; yna edrychwch yn y drydedd Golofn am y Llythyren Sul nesaf ar ol Dydd y Llawn Lleuad, a'r Dydd o'r Mis yn sefyll gyferbyn a'r Llythyren Sul honno yw *Dydd Pasg*. Os digwydd y Llawn Lleuad ar Ddydd Sul, yna (yn ol y Rheol gyntaf) y Sul canlynol yw *Dydd Pasg*.

I gael y Prif, dotiwch un at Flwyddyn ein Hargiwydd, ac yna rhennwch wrth 19; y Gweddill, os bydd peth, ydyw'r Prif; ond os ni fydd dim Gweddill, yna 19 yw'r Prif.

I gael y Llythyren Sul, yn ol y Calendar, hyd y Flwyddyn 1799 gyfrifedig, anghwanegwch ei phedwaredd Ran at Flwyddyn yr Arglwydd, gan adael heibio y Torriadau, ac hefyd y Rhif 1: rhennwch y Swm wrth 7; ac os ni bydd Gweddill, yna A yw y Llythyren Sul; ond os bydd un Rhif yngweddill, yna'r Llythyren yn sefyll gyferbyn a'r Rhif hwnnw yn y Dafen fechan hon, yw y Llythyren Sul.

Am y Ganhirf nesaf, sef, o'r Flwyddyn 1800 hyd y Flwyddyn 1899 gyfrifedig, anghwanegwch at y Flwyddyn redegol ei phedwaredd Ran yn unig, ac yna rhennwch wrth 7, ac ewch ymlaen fel yn y Rheol ddiwethaf.

Nodwch Ym mhob Blwyddyn Naid, y Llythyren a geir fel uchod, a fydd y Llythyren Sul o'r Dydd Naid allan, hyd Ddiwedd y Flwyddyn.

0	A
1	G
2	F
3	E
4	D
5	C
6	B

TABL

TABL arall i gael y *PASG* hyd y Flwyddyn 1899 gyfrifedig.

LLYTHYRENNAU SUL

Y Prif.	A	B	C	D	E	F	G
I	Ebrill 16	17	18	19	20	14	16
II	Ebrill 9	3	4	5	6	7	8
III	Mawrth 26	27	28	29	23	24	25
IV	Ebrill 16	17	11	12	13	14	15
V	Ebrill 2	3	4	5	6	Mawrth 31	Ebrill 1
VI	Ebrill 21	24	25	19	20	21	22
VII	Ebrill 9	10	11	12	13	14	15
VIII	Ebrill 2	3	Mawrth 28	29	30	13	Ebrill 1
IX	Ebrill 16	17	18	19	20	21	22
X	Ebrill 9	10	11	5	6	7	8
XI	Mawrth 26	27	28	29	30	31	23
XII	Ebrill 16	17	18	19	13	14	15
XIII	Ebrill 2	3	4	5	6	7	8
XIV	Mawrth 26	27	28	22	23	24	25
XV	Ebrill 16	10	11	12	13	14	15
XVI	Ebrill 2	3	4	5	Mawrth 30	31	Ebrill 1
XVII	Ebrill 23	24	18	19	20	21	22
XVIII	Ebrill 9	10	11	12	13	7	8
XIX	Ebrill 2	Mawrth 27	28	20	30	31	Ebrill 1

I Wneuthur Deunydd o'r Tabl yma, ceisiwch y Llythyren Sul am y Flwyddyn yn y Llinell uchaf, a'r Prif yngholofn y Prisiau; a chyferbyn a'r Prif, yn yr un Llinell dan y Llythyren Sul, chwi gewch y Dydd o'r Mis ar yr hwn y digwydd y *Pasg* y Flwyddyn honno. Ond nodwch, Fod Enw'r Mis wedi ei osod ar y Llaw Afwy, neu yn union ar gyfer y Ffigur; ac ni chanlyn, fel mewn Tablau eraill, trwy Ddisgyniad, ond trwy Gyd-gyferbyniad.

TABL o'r GWYLIAU Symmudol, dros Ddeuddeng Mlynedd a dengain, yn ol y Calendar rhagflaenol.

Blwyddyn yr ARGLWYDD.	Llythyren Sul yr Esgyr.	Sul y Ffagyl.	Separesima. Sul y Ffagyl.	Y Dded o'r Cylwys.	Dydd Esgyr. Capital o'r Cylwys.	Dydd Esgyr. Capital o'r Cylwys.	Gweddian. Capital o'r Cylwys.	Dydd Esgyr. Capital o'r Cylwys.	Dydd Esgyr. Capital o'r Cylwys.	Y Sul y Ffagyl.	Sul y Ffagyl.	Sul y Ffagyl.	Sul y Ffagyl.
1751	A	Chwef.	18	Mawrth	5	Ebrill	22	Mai	27	Mai	31	Mehefin	20
1752	B	Chwef.	10	Chwef.	17	10	19	19	23	23	23	23	23
1753	C	Ionawr	26	11	Mawrth	30	23	23	23	23	23	23	23
1754	D	Chwef.	15	Mawrth	3	Ebrill	18	23	23	23	23	23	23
1755	E	Chwef.	6	Chwef.	23	10	15	15	15	15	15	15	15
1756	F	Ionawr	22	8	Mawrth	26	Ebrill	30	30	30	30	30	30
1757	G	Chwef.	11	18	Ebrill	15	Mai	20	20	20	20	20	20
1758	A	1	3	20	6	11	11	11	11	11	11	11	11
1759	B	Ionawr	18	4	Mawrth	22	Ebrill	26	Ebrill	26	26	26	26
1760	C	Chwef.	7	24	Ebrill	11	Mai	16	Mai	16	16	16	16
1761	D	Ionawr	30	16	3	3	3	3	3	3	3	3	3
1762	E	Chwef.	19	Mawrth	7	22	27	27	27	27	27	27	27
1763	F	Chwef.	10	Chwef.	20	7	12	12	12	12	12	12	12
1764	G	Ionawr	26	12	Mawrth	30	4	4	4	4	4	4	4
1765	A	Chwef.	15	Mawrth	4	Ebrill	19	24	24	24	24	24	24
1766	B	Ionawr	31	Chwef.	17	8	8	8	8	8	8	8	8
1767	C	Chwef.	11	28	Ebrill	15	Mai	20	20	20	20	20	20
1768	D	Ionawr	27	13	Mawrth	31	15	15	15	15	15	15	15
1769	E	Chwef.	16	Mawrth	4	Ebrill	19	24	24	24	24	24	24
1770	F	Chwef.	7	Chwef.	24	11	16	16	16	16	16	16	16
1771	G	Ionawr	30	16	3	3	3	3	3	3	3	3	3
1772	A	Chwef.	12	Mawrth	1	16	21	21	21	21	21	21	21
1773	B	Chwef.	4	Chwef.	21	7	12	12	12	12	12	12	12
1774	C	Ionawr	26	12	Mawrth	30	4	4	4	4	4	4	4
1775	D	Chwef.	15	Mawrth	4	Ebrill	19	24	24	24	24	24	24
1776	E	Ionawr	31	Chwef.	17	8	8	8	8	8	8	8	8
1777	F	Chwef.	11	28	Ebrill	15	Mai	20	20	20	20	20	20
1778	G	Ionawr	27	13	Mawrth	31	15	15	15	15	15	15	15
1779	A	Chwef.	16	Mawrth	5	Ebrill	20	25	25	25	25	25	25
1780	B	Chwef.	7	Chwef.	25	11	16	16	16	16	16	16	16
1781	C	Ionawr	23	9	Mawrth	27	1	1	1	1	1	1	1
1782	D	Chwef.	12	Mawrth	1	Ebrill	16	21	21	21	21	21	21
1783	E	Chwef.	4	Chwef.	21	8	13	13	13	13	13	13	13
1784	F	Ionawr	20	6	Mawrth	23	Ebrill	27	27	27	27	27	27
1785	G	Chwef.	8	Ebrill	12	Mai	17	22	22	22	22	22	22
1786	A	Chwef.	31	17	4	9	9	9	9	9	9	9	9
1787	B	Chwef.	20	Mawrth	9	24	29	29	29	29	29	29	29
1788	C	Chwef.	11	Chwef.	22	8	13	13	13	13	13	13	13
1789	D	Ionawr	27	13	Mawrth	31	15	15	15	15	15	15	15
1790	E	Chwef.	16	Mawrth	5	Ebrill	20	25	25	25	25	25	25
1791	F	Chwef.	7	Chwef.	25	11	16	16	16	16	16	16	16
1792	G	Ionawr	23	9	Mawrth	27	1	1	1	1	1	1	1
1793	A	Chwef.	12	Mawrth	1	Ebrill	16	21	21	21	21	21	21
1794	B	Chwef.	4	Chwef.	21	8	13	13	13	13	13	13	13
1795	C	Ionawr	20	6	Mawrth	23	Ebrill	27	27	27	27	27	27
1796	D	Chwef.	8	Ebrill	12	Mai	17	22	22	22	22	22	22
1797	E	Chwef.	31	17	4	9	9	9	9	9	9	9	9
1798	F	Chwef.	20	Mawrth	9	24	29	29	29	29	29	29	29
1799	G	Chwef.	11	Chwef.	22	8	13	13	13	13	13	13	13
1800	A	Ionawr	27	13	Mawrth	31	15	15	15	15	15	15	15
1801	B	Chwef.	16	Mawrth	5	Ebrill	20	25	25	25	25	25	25
1802	C	Chwef.	7	Chwef.	25	11	16	16	16	16	16	16	16
1803	D	Ionawr	23	9	Mawrth	27	1	1	1	1	1	1	1
1804	E	Chwef.	12	Mawrth	1	Ebrill	16	21	21	21	21	21	21
1805	F	Chwef.	4	Chwef.	21	8	13	13	13	13	13	13	13
1806	G	Ionawr	20	6	Mawrth	23	Ebrill	27	27	27	27	27	27
1807	A	Chwef.	8	Ebrill	12	Mai	17	22	22	22	22	22	22
1808	B	Chwef.	31	17	4	9	9	9	9	9	9	9	9
1809	C	Chwef.	20	Mawrth	9	24	29	29	29	29	29	29	29
1810	D	Chwef.	11	Chwef.	22	8	13	13	13	13	13	13	13
1811	E	Ionawr	27	13	Mawrth	31	15	15	15	15	15	15	15
1812	F	Chwef.	16	Mawrth	5	Ebrill	20	25	25	25	25	25	25
1813	G	Chwef.	7	Chwef.	25	11	16	16	16	16	16	16	16
1814	A	Ionawr	23	9	Mawrth	27	1	1	1	1	1	1	1
1815	B	Chwef.	12	Mawrth	1	Ebrill	16	21	21	21	21	21	21
1816	C	Chwef.	4	Chwef.	21	8	13	13	13	13	13	13	13
1817	D	Ionawr	20	6	Mawrth	23	Ebrill	27	27	27	27	27	27
1818	E	Chwef.	8	Ebrill	12	Mai	17	22	22	22	22	22	22
1819	F	Chwef.	31	17	4	9	9	9	9	9	9	9	9
1820	G	Chwef.	20	Mawrth	9	24	29	29	29	29	29	29	29

TABL

TABL o'r GWYLIAU Symmudol, yn ol yr amryw Ddyddiau y bydd bosibl i'r PASG ddigwydd arnynt.

Dydd Pasg	Suliau wedi'r Yferyll.	Sul Septuagesima.	Y Dydd Cyntaf o'r Garawys.	Sul y Gweddian.	Dydd y Dyrhael.	Sul y Sulwyn.	Suliau wedi'r Drindod.	Sul y Addent.
Maawrth 22	1	Ionawr 18	Chwefror 4	Ebrill 26	Ebrill 30	Mai 10	27	Tachwedd 29
23	1	19	5	27	Mai 1	11	27	30
24	1	20	6	28	Mai 2	12	27	Rhagfyr 1
25	2	21	7	29	3	13	27	2
26	2	22	8	30	4	14	27	3
27	2	23	9	Mai 1	5	15	26	Tachwedd 27
28	2	24	10	2	6	16	26	28
29	2	25	11	3	7	17	26	29
30	2	26	12	4	8	18	26	30
Ebrill 31	3	27	13	5	9	19	26	Rhagfyr 1
1	3	28	14	6	10	20	26	2
2	3	29	15	7	11	21	26	3
3	3	30	16	8	12	22	25	Tachwedd 27
4	3	31	17	9	13	23	25	28
5	3	Chwefror 1	18	10	14	24	25	29
6	3	2	19	11	15	25	25	30
7	3	3	20	12	16	26	24	Rhagfyr 1
8	4	4	21	13	17	27	24	2
9	4	5	22	14	18	28	24	3
10	4	6	23	15	19	29	24	Tachwedd 27
11	4	7	24	16	20	30	24	28
12	4	8	25	17	21	31	24	29
13	4	9	26	18	22	Mehefin 1	24	30
14	4	10	27	19	23	2	24	Rhagfyr 1
15	5	11	28	20	24	3	24	2
16	5	12	Mawrth 1	21	25	4	24	3
17	5	13	2	22	26	5	23	Tachwedd 27
18	5	14	3	23	27	6	23	28
19	5	15	4	24	28	7	23	29
20	5	16	5	25	29	8	23	30
21	5	17	6	26	30	9	23	Rhagfyr 1
22	6	18	7	27	31	10	23	2
23	6	19	8	28	Mehefin 1	11	23	3
24	6	20	9	29	2	12	22	Tachwedd 27
25	6	21	10	30	3	13	22	28

Nodwch, Mewn Blwyddyn Naid, e fydd Rhifedi y Suliau wedi'r *Tstyryll* yn gynnifer a phe buasai *Dydd Pasg* yn syrthio yn ddiweddarach o Ddiwrnod nag yn wir y mae. Ac am yr un Achos mae'n rhaid, ym mhob Blwyddyn Naid, roi un Diwrnod at y Dydd o'r Mis fydd yn y Tabl am Sul *Septuagesima*: a'r cyffelyb fy raid wneuthur am y Dydd cyntaf o'r *Garawys* (a elwir yn gyffredin *Merchur y Lludw*) oni fydd ef yn y Tabl ar ryw Ddydd o Fis *Mazorth*; oblegyd os bydd felly, y Dydd yn y Tabl yw'r iawn Ddydd.

TABL i gael DYDD PASG,
o'r Flwyddyn 1900 hyd y
Flwyddyn 2199 gyfrifedig.

Prifiau.	Dydd o'r Mis.	Llythyrennau Sul.
14	Mawrth 22	D
3	23	E
	24	F
11	25	G
	26	A
19	27	B
8	28	C
	29	D
16	30	E
5	31	F
	Ebrill 1	G
13	2	A
2	3	B
	4	C
10	5	D
	6	E
18	7	F
7	8	G
	9	A
15	10	B
4	11	C
	12	D
12	13	E
1	14	F
	15	G
9	16	A
17	17	B
6	18	C
	19	D
	20	E
	21	F
	22	G
	23	A
	24	B
	25	C

Y Prifiau yn y Calendar rhag-
flaenol a ddangosant Ddydd-
iau'r Llawn Lleuadau *Pasg* hyd
Flwyddyn ein HARGLWYDD 1900;
ym mha Amser, fel y gallo'r Llawn
Lleuadau Eglwysawl fyrthio yn agos
i'r un Dyddiau â'r gwir Lawn
Lleuadau, mae'n rhaid symmud y
Prifiau i Ddyddiau eraill o'r Calen-
dar, fel y gwnaethpwyd yn y Tabl
yma, yr hwn sy'n cynnwys cym-
maint o'r Calendar i'w arfer y pryd
hwnnw, ag fydd angenrheidiol i gael
y Llawn Lleuadau *Pasg*, a Gwyl y
PASG, o'r Flwyddyn 1900 hyd y
Flwyddyn 2199 gyfrifedig. Mae'r
Tabl hwn i'w arfer yr un modd yn
hollol â'r Tabl cyntaf a roddwyd o'r
blaen, i gael y *PASG* hyd y
Flwyddyn 1899.

T A B L A U Cyffredin i gael y Llythyren Sul, a Lleoedd y Prifau, yn y Calendar.

T A B L I.

0	5	4	3	2	1	0
B	C	D	E	F	G	A
				1600	1700	1800
1900 2000	2100	2200	2300 2400	2500	2600	2700 2800
2900	3000	3100 3200	3300	3400	3500 3600	3700
3800	3900 4000	4100	4200	4300 4400	4500	4600
4700 4800	4900	5000	5100 5200	5300	5400	5500 5600
5700	5800	5900 6000	6100	6200	6300 6400	6500
6600	6700 6800	6900	7000	7100 7200	7300	7400
7500 7600	7700	7800	7900 8000	8100	8200	8300 8400
8500	&c.					

I Gael y Llythyren Sul am y Flwyddyn a fynner, anghwanegwch ei phedwaredd Ran at Flwyddyn yr A R G L W Y D D, gan adael heibio'r Toriadau, ac hefyd y Rhif yr hwn yn Nhabl I. sy'n sefyll ym Mrig y Golofn, ym mha un y mae Rhifedi'r Cantoedd a gynhwysir yn y Flwyddyn honno i'w cael: rhennwch y Swm wrth 7; ac os ni bydd Gweddill, yna A yw y Llythyren Sul; ond os bydd rhyw Rif yngweddill, yna y Llythyren sy'n sefyll dan y Rhif hwnnw ym Mrig y Tabl, yw y Llythyren Sul.

T A B L I

T A B L E II.

1	2	3	1	2	3
	Blynnyddoedd ein Harglwydd.			Blynnyddoedd ein Harglwydd.	
N	1600	0	N	5200	15
	1700	1		5300	16
	1800	1		5400	17
	1900	2		5500	17
N	2000	2	N	5600	17
	2100	2		5700	18
	2200	3		5800	18
	2300	4		5900	19
N	2400	3	N	6000	19
	2500	4		6100	19
	2600	5		6200	20
	2700	5		6300	21
N	2800	5	N	6400	20
	2900	6		6500	21
	3000	6		6600	22
	3100	7		6700	23
N	3200	7	N	6800	22
	3300	7		6900	23
	3400	8		7000	24
	3500	9		7100	24
N	3600	8	N	7200	24
	3700	9		7300	25
	3800	10		7400	25
	3900	10		7500	26
N	4000	10	N	7600	26
	4100	11		7700	26
	4200	12		7800	27
	4300	12		7900	28
N	4400	12	N	8000	27
	4500	13		8100	28
	4600	13		8200	29
	4700	14		8300	29
N	4800	14	N	8400	29
	4900	14		8500	0
	5000	15		&c.	
	5100	16			

I Gael y Mis, a Dyddiau'r Mis, wrth ba rai y dylir rhoi'r Prisiau yn y Calendar mewn un rhyw Flwyddyn i'n HARGLWYDD, wneuthuredig o gyfan Gantoedd o Flynyddoedd, ac yn yr holl Flynyddoedd rhwng hynny a'r ganfed Flwyddyn nesaf yn canlyn; edrychwch yn yr ail Golofn o'r Tabl H. am y cyfryw Flwyddyn wneuthuredig o gyfan Gantoedd, a deliwch sulw ar y Rhif neu'r Gwagnod sy'n sefyll gyferbyn â hi yn y drydedd Golofn: yna edrychwch yn Nhabl III. am yr un Rhif yn y Golofn dan un rhyw Brif; a phan gaffoch ef, cyfeiriwch eich Llygad yn ystlyfol at y Llaw Afwy, ac yn y Golofn gyntaf chwi gewch y Mis a'r Dydd y dylid rhoi y Prif hwnnw wrthynt yn y Calendar tros y Cylch hwnnw o Gan Mlynedd.

Y Llythyren N gyferbyn a rhyw Gannoedd Blynnyddoedd yn Nhabl II: a ddengys y Blynnyddoedd hynny fydd fyth i'w cyfrif yn Flynyddoedd Naid, yn y Calendar Newydd; ond am yr holl Gannoedd Blynnyddoedd eraill, maent i'w cyfrif yn Flynyddoedd Cyffredin.

TABL III.

Y PRIFIAU.

Llaw Lleud Balg.	Llythyren Sul.	i	ii	iii	iv	v	vi	vii	viii	ix	x	xi	xii	xiii	xiv	xv	xvi	xvii	xviii
Mawrth 21	C	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15
Mawrth 22	D	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16
Mawrth 23	E	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17
Mawrth 24	F	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18
Mawrth 25	G	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19
Mawrth 26	A	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20
Mawrth 27	B	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21
Mawrth 28	C	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22
Mawrth 29	D	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23
Mawrth 30	E	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24
Mawrth 31	F	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25
Ebrill 1	G	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26
Ebrill 2	A	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27
Ebrill 3	B	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28
Ebrill 4	C	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29
Ebrill 5	D	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0
Ebrill 6	E	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1
Ebrill 7	F	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2
Ebrill 8	G	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3
Ebrill 9	A	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4
Ebrill 10	B	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5
Ebrill 11	C	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6
Ebrill 12	D	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7
Ebrill 13	E	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8
Ebrill 14	F	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9
Ebrill 15	G	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10
Ebrill 16	A	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11
Ebrill 17	B	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20	1	12
Ebrill 18	C	6	17	28	9	20	1	12	23	4	15	26	7	18	29	10	21	2	13
Ebrill 18	C	7	18	29	10	21	2	13	24	5	16	27	8	19	0	11	22	3	14

Y Drefn am Foreol a Phrydnhawnol Weddi, i'w dywedyd beunydd a'i harferu trwy'r Flwyddyn.

Y Foreol a'r Brydnhawnol Weddi a aserir yn y Man cynnesinol o'r Eglwys Capel, neu Gangell; oddi eithr i Ordinari'r Lle farnu yn amgenach. A Canghellau a gant sefyll yn y modd yr oeddynt o'r blaen. Ac yma nodir, Fod yn rhaid cadw a chynnal Addurniadau'r Eglwys a'i Gweidogion, ar bob amser o'u Gweinidogaeth, yn yr un wedd ag yr oeddynt y Eglwys *Loegr*, trwy Awdurdod y Parliament, yn yr ail Flwyddyn o Deyrnas Brenhin *Edward* y Chweched.

Y DREFN am

WEDDI FOREOL.

Bob Dydd trwy'r Flwyddyn.

Ar ddechreu'r Foreol Weddi, darlleded y Gweinidog, & llef uchel, ryw un neu ychwaneg o'r Synbwyrâu byn o'r Ysgrifbyr Lân y rhai sydd yn canlyn. Ac yna dywedod yr hyn y sydd ysgrifenedig ar ol yr unbwyrâu Synbwyrâu.

PAN ddychwelo'r annuwiol oddi wrth ei ddrygoni yr hwn a wnaeth, a gwneuthur barn a chyfiawnder, hwnnw a geidw yn fyw ei enaid. *Ezec. xviii. 27.*

Yr wyf yn cydnabod fy nghamweddau, a'm peched fydd yn wastad ger fy mron. *Sal. li. 3.*

Cuddia dy wyneb oddi wrth fy mbechodau, a dilea fy holl anwireddau. *Sal. li. 9.*

Aberthau Duw ydynt yspryd drylliedig: calon ddrylliog, gyftuddi dig, O Dduw, ni ddirmegi. *Sal. li. 17.*

Rhwygwch eich calon, ac nid eich dillad; ac ymchwelwch ar yr Arglwydd eich Duw: o herwydd trallawn a thrugarog yw efe, hwyrfrydig i ddigofaint, a mawr ei drugaredd, ac edifeiriol am ddrwg. *Jos. ii. 13.*

Gan yr Arglwydd ein Duw y mae trugareddau a maddeuant, er gwrthryfelu o honom i'w erbyn. Ni wrandawfom chwaith ar lais yr Arglwydd ein Duw, i rodio yn ei gyfreithiau ef, y rhai a roddodd efe o'n blaen ni. *Dan. ix. 9, 10.*

Cospa fi, Arglwydd, etto mewn bârn; nid yn dy lid, rhag it' fy ngwneuthur yn ddiddym. *Jer. x. 24. Sal. vi. 2.*

Edifarhewch; canys nefaodd teyrnas nesoedd. *Mat. xlii. 2.*

Mi a godaf, ac a af at fy nhad, ac a ddywedaf wrtho, Fy nhad, pechais yn erbyn y nef, ac o'th flaen dithau; ac mwyach nid ydwyf deilwng i'm galw yn fab i ti. *Luc xv. 19.*

Arglwydd, na ddos i farn â'th was; o herwydd ni chyfiawnheir neb byw yn dy olwg di. *Sal. cxliii. 2.*

Os dyddedwn nad oes ynom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionodd nid yw ynom. Os cyfaddefwn ein pechodau, ffyddlon yw efe a chyfiawn, fel y maddeuo i ni ein pechodau, ac y'n glanhao oddi wrth bob anghyfiawnder. *1 Ioan i. 8, 9.*

FY anwyl gariadus frodyr, y mae'r Ysgrifbyr Lân yn ein cynhyrfu, mewn amrafael fannau, i gydnabod ac i gyffesu ein haml bechodau a'n hanwiredd; ac na wnelem na'u cuddio na'u celu yngwydd yr Holl-alluog Dduw ein Tad nefol; eithr eu cyffesu â goityngedig, isel, edifarus, ac uffudd galon; er mwyn caffael o honom fadddeuant am danynt, trwy ei anfeidrol ddaioni a'i drugaredd ef. A chydylem ni bob amfer addef yn oftyngedig ein pechodau ger bron Duw, etto ni a ddylem yn bennaf ymneuthur hynny, pan ymgynhullom i gyd-gyfarfod, i dalu diolch am yr aml ddaioni a dderbyniam am

ei law ef, i ddatgan ei haeddediecaf foliant, i wrando ei sancteiddiaf Air ef, ac i erchi y cyfryw bethau ag a fyddo cymmwys ac angenrheidiol, yn gyfal ar les y corph, a'r enaid. O herwydd paham myfi a erfyniaf ac a attolygaf i chwi, cynniiser ag y sydd yma'n brefennol, gyd-dynnu â myfi â chalon bur, ac â lleferydd oftyngedig, hyd yngorffeddfa'r nefol rad, gan ddywedyd ar fy ol i.

¶ Cyffes gyffredin, i'w dywedyd gan yr holl Gynulleidfao, ar ol y Gweinidog, gan oftwng ar eu gliniau oll.

HOLL-alluog Dduw a thrugarocaf Dad, Nyni a aethom ar gyfeiliorn allan o'th ffyrdd di fel defaid ar gyfrgoll. Nyni a ddilynafom ormod ar amcanion a chwantau ein calonnau ein hunain. Nyni a wnaethom yn erbyn dy sancteiddiol gyfreithiau. Nyni a adawsom heb wneuthur y pethau a ddylefym eu gwneuthur; Ac a wnaethom y pethau ni ddylefym eu gwneuthur; Ac nid oes ieched ynom. Eithr tydi, O Arglwydd, cymmer drugaredd arnom, ddrwg weithredwyr truaion. Arbed di hwynt-hwy, O Dduw, y rhai fy'n cyffesu eu beiau. Cyweiria di'r fawl sydd yn edifarus. Yn ol dy addewidion a hyfpyfwyd i ddyd yng Nghrist Iesu ein Harglwydd. A chaniatâ, drugarocaf Dad, er ei fwyn ef, Fyw o honom rhag llaw mewn diwoli, union, a sobr fuchedd; I ogoniant dy sancteiddiol Enw. Amen.

¶ Y Gollyngdod, neu Fadddeuant Pechodau, i'w datgan gan yr Offeiriad yn unig, yn ei sefyll; a'r Bobl etto ar eu gliniau.

YR Holl-alluog Dduw, Tad ein Harglwydd Iesu Crist, yr hwn ni ddeifys farwolaeth pechadur, eithr yn hytrach ymchwelyd o hono oddi wrth ei anwiredd, a byw; ac a roddes allu a gorchymyn i'w Weinidogion, i ddatgan ac i fynegi i'w bobl, sydd yn edifarus, Olyngdod a Maddeuant am eu pechodau: efe a bardnya ac a ollwg y rhai oll fy wir edifeiriol, ac yn ddisuant yn credu i'w sancteiddiol Efengyl ef. O herwydd paham attolygwn ni iddo ganiatâ i ni wir edifeirwch, a'i Ysryd Glân; fel y byddo boddlon ganddo'r pethau yr ydym y pryd hwn yn eu gwneuthur, a bod y rhan arall o'n bywyd rhag llaw yn bur ac yn sancteiddiol; megis y delom o'r diwedd i'w lawenydd tragywyddol, trwy Iesu Crist ein Harglwydd.

¶ Atteb y Bobl yma, ac ar ddiwedd pob un o'r Gwoddiau eraill, Amen.

BOREOL WEDDI.

¶ *Yna y gofhwng y Gweinidog ar ei liniau, ac a ddywaid Weddi'r Arglwydd â llef uchel; a'r Bobl belyd ar eu gliniau, yn ei ddywedyd gyd ag ef, yn y fan yma, ac yn mba le bynnag arall yr arferir bi yng Ngwasanaeth Duw.*

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddacar, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni haddwyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion. Fel y maddeuwu ni i'n dyledwyr. Ac nae arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg: Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, A'r Gallu, A'r Gogoniant, Yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Yna y dywaid efe yn yr un madd,*

Arglwydd, agor ein gwefusau.

Anteb. A'n genau a fynega dy foliant.

Offeiriad. Duw, bryfia i'n cynnorthwyo.

Atteb. Arglwydd, prysura i'n cymmorth.

¶ *Yna, a pharob yn eu sefyll, yr Offeiriad a ddywaid, Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspryd Glân;*

Anteb. Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

Offeiriad. Molwch yr Arglwydd.

Atteb. Moliannus fyddo Enw'r Arglwydd.

¶ *Yna y dywedir, neu y cenir, y Salm bon fy'n canlyn; oddi eidd ar Ddydd Pasg, ar yr bwn y mae Antebem arall gwedi ei bappwyntio: ac ar y namyn un ugeinfed dydd o bob mis, ni ddarllenir mo boni yn y fan bon, ond yn arferol gyleb y Salmau,*

Venite, exultemus Domino. Salm xcvi.

Deuwch, canwn i'r Arglwydd: ymlawenhâwn yn nerth ein techyd.

Deuwn ger ei fron ef â diolch: canwn yn llafar iddo â Salmau.

Canys yr Arglwydd fydd Dduw mawr: a Brenhin mawr ar yr holl dduwiau.

Oblegyd yn ei law ef y mae gorddyfnderau'r ddacar: ac efe b'au uchelder y mynyddoedd.

Y môr fydd eiddo; canys efe a'i gwnaeth: a'i ddwyllaw a luniafant y fychdir.

Deuwnch, addolwch, a syrthiwn i lawr: a gostyngwch ger bron yr Arglwydd ein Gwneuthurwr.

Canys efe yw ein Duw ni: a ninnau ym bobl ei borfa ef, a defaid ei ddwyllaw.

Heddyw, os gwrandêwch ar ei leferydd; na chaledwch eich calonau: megis yn yr ymrysonfa, fel yn nydd profedigaeth yn yr anialwch.

Lle y tentiodd eich tadau fi: y profasant fi, a gwelfant fy ngweithre oedd.

Deugain mlynedd yr ymrysonais â'r genheillaeth hon, a dywedais: Pobl yfseiliorus yn eu calonau ydynt hwy: canys nid adnabuant fy ffyrdd:

Wrth y rhai y tyngais yn fy llied: na ddelen i'm gorphwysfa.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Ar ol hyn y dilyn y Salmau mewn trefn, megis yr appwyntiwyd. Ac ar ddiwedd pob Salm trwy'r flwyddyn, a'r un modd ar ddiwedd y Benedicite, Benedicite, Magnificat, a Nunc dimittis, y dywedir,*

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspryd Glân;

Anteb. Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Yna y darllenir yn llawn llybwr, â lleferydd uchel, y Llyth gyntaf, wedi ei chymmerid allan o'r Hen Testament, megis ag yr appwyntiwyd wrth y Calendar (oddi ôl pob Llythian priod: gofodedig i'r Dydd bwnnw.)*

BOREOL WEDDI.

Y Gweinidog a ddarlleno, *Safed, ac ymchwelad, megis y galler ei glywed yn orcu gan barob oll a'r a fo yn brejennol. Ac ar ol bynnu y dywedir, neu y cenir, yn Gymraeg, yr Ewng a elwir, Te Deum laudamus, beunydd trwy'r holl flwyddyn.*

¶ *O flaen pob Llyth, y Gweinidog a ddywaid, Yma y mae yn dechreu y cyfryw Bennod, neu, Adnod o'r cyfryw Bennod, o'r Llyfr a'r Llyfr: ac ar ol pob Llyth, Yma y terfyn y Llyth gyntaf, neu yr ail.*

Te Deum laudamus.

TI, Dduw, a folwn: ti a gydnabyddwn yn Arglwydd.

Yr holl ddacar a'th fawl di: y Tad tragywyddol. Arnat ti y llefa'r holl Angylion: y Nefoedd, a'r holl Nerthoedd o'u mewn.

Arnat ti y llefa Cerubin a Seraphin: â lleferydd ddbaid,

Sanct, Sanct, Sanct: Arglwydd Dduw Sabaoth.

Nefoedd a Daear fydd yn llawn: o'th Ogoniant, Gogoneddus gor yr Apostolion: a'th fawl di.

Moliannus nifer y Prophwydi: a'th fawl di. Ardderchog lu y Merthuri: a'th fawl di.

Yr Eglwys Lân trwy'r holl fydd: a'th addef di; Y Tad: o anfeidrol Fawredd;

Dy anrhydeddus, wir: ac unig Fab; Hefyd yr Yspryd Glân: y Diddanwr.

Ti, Crïst: yw Brenhin y Gogoniant. Ti yw tragywyddol Fab: y Tad.

Pan gymmerais arnat waredu dŷn: ni ddiystyrist frui y Wryf.

Pan orchfygaist holl nerth angau: yr agorais Deyrnas Nef i bawb a gredant.

Ti fydd yn eistedd ar Ddeheulaw Dduw: yngogoniant y Tad.

Yr ym ni yn credu mai Tydi a ddaw: yn Farnwr arnom.

Gan hynny yr attolygwn i ti gynnorthwyo dy weision: y rhai a brynau'th a'th werthfawr Waed.

Par iddynt gael eu cyfrif gyd â'th Saint: yn y Gogoniant tragywyddol.

Arglwydd, cadw dy bobl: a bendithia dy etifeddiaeth.

Llywia hwy: a dyrcha hwy yn dragywydd. Beunydd ac fyth: y clodforwn dydi;

Ac anrhydeddwn dy Enw: byth ac yn oes oesoedd.

Teilynga, Arglwydd: ein cadw y dydd hwn yn ddbiechod.

Arglwydd, trugarhâ wrthym: trugarhâ wrthym.

Arglwydd, poed dy drugaredd a ddêl arnom: megis yr ym yn ymddiried ynot.

Arglwydd, ynot yr ymddiriedais: na'm gwara-dwydder yn dragywydd.

¶ *Neu'r Caniad bwn: Benedicite, omnia opera Domini.*

Chwychwi holl Weithredoedd yr Arglwydd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ei yn dragywydd.

Chwychwi Angylion yr Arglwydd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Dyfroedd, fydd uwch ben y ffurfesen, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi holl Nerthoedd yr Arglwydd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Haul a Lleuad, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi'r Ser y Nefoedd, bendithiwh yr Arglwydd: molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

BOREOL WEDDI.

Chwychwi Gawodau a Gwlith, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Wyntoedd Duw, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Dàn a Gwres, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Auaf a Haf, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Wlithoedd a Rhewoedd, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Rew ac Oerfel, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Ia ac Eira, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Nofau a Dyddiau, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Oleuni a Thywyllwch, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Felst a Chymylau, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Bendithied y Ddaear yr Arglwydd : moled a mawrhâd ef yn dragywydd.

Chwychwi Fynyddoedd a Bryniau, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi holl wyrddion Bethau ar y Ddaear, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Ffynhonnau, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Ffôrôedd a Llfeiriain, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Fôrôedd, ac oll a'r fydd yn ymfymud yn y Dyfroedd, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi holl Adar yr Awyr, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi holl Anifeiliaid ac Ysgrubliaid, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Blant Dynion, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Bendithied Israel yr Arglwydd : moled a mawrhâd ef yn dragywydd.

Chwychwi Offeiriaid yr Arglwydd, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Wafanaethwyr yr Arglwydd, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Ysphydion, ac Eneidiau'r cyfiawn, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi y rhai sanctaidd a gofngedig o galon, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Chwychwi Ananias, Azarias, a Misaël, bendithiwr yr Arglwydd : molwch a mawrhêwch ef yn dragywydd.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab : ac i'r Ysphyd Glân ;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad : yn oes oesoedd. Amen.

¶ Yna y darllenir yn yr un modd yr ail Llib, gwedi ei chymmydd allan o'r Testament Newydd. Ac wedi hynny yr Emyr fy'n canlyn ; oodi ei br pan ddi-gwyddo i'w darllain yn mbenod y Dydd, neu yn yr Efengyl ar Ddydd S. Ioan Fedyddiwr.

Benedictus. S. Luc i. 68.

BEndigedig fyddo Arglwydd Dduw Israel : canys efe a ymwelodd ac a brynodd ei bobl ;

Ac a ddychafodd iachawdriaeth nerthol i ni : yn nhŷ Ddafydd ei wafanaethwr ;

Megis y dywedodd trwy enau ei sanctaidd brophwydi : y rhai oedd o ddechreuad y byd ;

Yr anfonai efe i ni ymwared rhag ein gelynyddion : ac oddi wrth ddwyllaw pawb o'n digafogion ;

Y gwnei efe drugaredd a'n tadau : ac y cofiai ei sanctaidd Gysfamod ;

A'r llw yr hwn a dyngodd efe wrth ein tad Abraham : sef bod iddo ganiattau i ni, gwedi ein hymwared oddi wrth ddwyllaw ein gelynyddion, allu ei wafanaethu ef yn ddiolch,

Mewn sancteiddrwydd a chyfiawnder ger ei frof ef : holl ddyddiau ein bywyd.

A thithau, Fab, a elwir yn Brophwyd i'r Goruchaf : canys ti a ai o flaen wyneb yr Arglwydd, i barottai ei ffyrdd ei.

Ac i roddi gwybodaeth iachawdriaeth i'w bobl ef : gan faddeu eu pechodau,

O herwydd tiriondeb trugaredd ein Duw : trwy yr hon yrmwelodd â ni Godiad Haul o'r uchelder ;

I roddi llewyrch i'r rhai sydd yn eistedd mawn tywyllwch a chysgod angau : ac i gyfeirio ein traed i ffordd tangnefedd.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab : ac i'r Ysphyd Glân ;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad : yn oes oesoedd. Amen.

¶ Neu y Salm Ien.

Jubilat Deo. Salm c.

CEnwch yn llafar i'r Arglwydd, yr holl ddaear : gwafanaethwch yr Arglwydd mewn llawenydd, deuwrch yn ei wydd ef mewn gorfoledd.

Gwybyddwch mai yr Arglwydd sydd Dduw : efe a'n gwnaeth, ac nid ni ein hunain ; ei bobl ef ydym, a defaid ei borfa.

Ewch i mewn i'w byrth ef â diolch, ac i'w lysf-oedd â moliant gennych : diolchwch iddo, a ohlodfwrch ei Enw.

Canys daionus yw yr Arglwydd, a'i drugaredd sydd yn dragywydd : a'i wionedd a bery o genhedlaeth i genhedlaeth byth.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab : ac i'r Ysphyd Glân ;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad : yn oes oesoedd. Amen.

¶ Yna y cenir, neu y dywedir, *Credo'r Apostolus, gan y Gweinidog a'r Bobl, yn eu sefyll ; oddi eidd y dyddiau bynnny yn unig ar y rhai yr appwyntwyd Credo S. Athanasius i'w darllain.*

Credaf yn Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creatwr nef a ddaear :

Ac yn Iesu Crist ei un Mab ef, ein Harglwydd ni ; Yr hwn a gaed trwy'r Ysphyd Glân, A aned o Fair Forwyn ; A ddioddefodd dan Pontius Pilatus, A groeshoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd ; A ddigynodd i uffern ; Y trydydd dydd y cyfododd o feirw ; A esgynodd i'r nefoedd, Ac y mae yn eistedd ar ddehulaw Dduw Dad Holl-gyfoethog ; Oddi yno y daw i farnu byw a meirw.

Credaf yn Yr Ysphyd Glân ; Yr Eglwys Lân Catholig ; Cymmun y Saint ; Maddeuant Pechodau ; Adgyfodiad y cnawd, A'r Bywyd tragywyddol. Amen.

¶ Ac ar ol hynny, y Gweddian hyn fy'n canlyn, a pharab yn gofwrch yn ddefosynol ar eu glimau ; y Gweinidog yn gyntaf a lasara â llesf uchel,

Yr Arglwydd a fo gyd â chwi.

Ateb. A chyd â th ysphyd dithau.

¶ Gweinidog. Gwediwn,

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Crist, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

¶ Yna'r Gweinidog, yr Ysgelbeigion, a'r Bobl, a ddywedant Weddi'r Arglwydd â lleferydd uchel.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd ; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd.

B 4

Dyto

BOREOL WEDDI.

Pyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

¶ *Yna y Gweinidog yn ei sefyll a ddywaid,*

Arglwydd, dangos dy drugaredd arnom.

Atteb. A chaniattâ i ni dy iachawdwriaeth.

Offeiriad. Arglwydd, cadw y Brenhin.

Atteb. A gwrando ni yn drugarog pan alwom arnat.

Offeiriad. Gwisg dy Weinidogion ag iawnder.

Atteb. A gwna dy ddewifol bobl yn llawen.

Offeiriad. Arglwydd, cadw dy bobl.

Atteb. A bendithia dy etifeddiaeth.

Offeiriad. Arglwydd, dyro dangnefedd yn ein dyddiau.

Atteb. Gan nad oes neb arall a ymladd drosom, ond tydi, Dduw, yn unig.

Offeiriad. Duw, glanhâ'n calonnau ynom.

Atteb. Ac na chymmer dy Yspryd Glân oddi wrthym.

¶ *Yna y canlyn tri Colef: y cyntaf, o'r Dydd, yr beon a fydd yr un ag a appawntir ar y Cymmun; yr ail, am Dangnefedd; y trydydd, am Ras i fyw yn eidda. A'r ddau Colef diwaetbas ni chysnewidir byth, ond eu dywedyd beunydd ar y Foreol Weddi trwy'r holl flwyddyn, fel y canlyn; a pharwb ar eu gliniau.*

¶ *Yr ail Colef, am Dangnefedd.*

DUW, yr hwn wyt Awdur tangnefedd, a charwr cyttundeb, yr hwn o'th iawn adnabod y mae'n buchedd dragywydd yn sefyll arno, a'th wafanaeth yw gwir traint; Ymddiffyn nyny, dy ostyngedig weision, rhag holl ruthrau ein gelynyddion; fel, trwy gwbl ymddiried yn dy ymddiffyn di, nac ofnom allu neb gwrthwynebwyr, trwy nerth Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

¶ *Y trydydd Colef, am gael Gras.*

O Arglwydd nefol Dad, Holl-alluog a thragywyddol Dduw, yr hwn a'n ccdwaist yn ddiangol hyd ddechreu'r dydd heddyw; Ymddiffyn nyny ynddo a'th gadarn allu; a chaniattâ na syrthiom y dydd hwn mewn un pechod, ac nad elom mewn neb rhyw berygl; eithr bod ein holl weithred-oedd wedi eu trefnu a'u llywiaw wrth dy lywodraeth, i wneuthur yn wastad y peth fydd gyfiawn yn dy olwg di, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

¶ *Meton Corau, a Mannau lle'r arferent ganu, yma y canlyn yr Antben.*

¶ *Yna y pum Gweddi byn sy'n canlyn a ddarllenir yma, oddi eithr pan ddarllenir y Litani; ac yna y*

ddwy olaf yn unig a ddarllenir, fel y maent gwedi eu cyflwynu.

¶ *Gweddi dros Fawrhydi'r Brenhin.*

O Arglwydd, ein Tad nefol, goruchel a galluog, Brenhin y brenhinoedd, Arglwydd yr arglwyddi, unig Lywiawdwr y tywylogion, yr hwn wyt o'th eisteddle yn edrych ar holl drigolion y ddaear; Ni a attolygwn ac a erfyniwn i ti, edrych o honot yn ddarbodus ar ein grasulaf ddaionus Arglwydd Frenhin *Sior*; ac felly ei gyfiawni ef o ras dy Sanctaidd Yspryd, fel y bo iddo yn wastadol bwyso at dy feddwl, a rhodio yn dy ffordd; Cynnysgaedda ef yn helaeth â doniau nefol; caniattâ iddo mewn llwyddiant ac iechyd hir hoedl; nertha ef modd y gallo oresgyn a gorchfygu ei holl elynion; ac o'r diwedd, ar ol y fchedd hon, bod iddo fwynhau llawenydd a dedwyddyd tragywyddol, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

¶ *Gweddi dros y Frenhinol Deulu.*

Holl-alluog Dduw, ffynnon pob daioni, yr ydym ni yn ostyngedig yn attolwg i ti fendithio Brenhinol Uchelradd *Sior*, Tywylog *Cymru*, Tywyloges Waddollog *Cymru*, y Duwc, y Tywylogesau, a'r holl Frenhinol Deulu: Cynnysgaedda hwy a'th Yspryd Glân; cyfoethoga hwy a'th nefol ras; llwydda hwy â phob dedwyddwch; a dwg hwy i'th dragywyddol deyrnas, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

¶ *Gweddi dros yr Eglwyswyr a'r Bobl.*

Holl-gyfoethog a thragywyddol Dduw, yr hwn wyt yn unig yn gwneuthur rhyfeddodau; Danson i lawr ar ein Helgobion a'n Curadiaid, a'r holl gynnulleidfaoedd a orchymynwyd dan eu gofal hwynt, iachol Yspryd dy ras; ac fel y gallont wir ryngu bodd i ti, tywallt arnynt ddyfal wllith dy fendith. Caniattâ hyn, Arglwydd, er anrhydedd ein Dad-euwr a'n Cyfryngwr Iesu Grift. Amen.

¶ *Gweddi o waith S. Crysofom.*

Holl-alluog Dduw, yr hwn a rododaist i ni ras y pryd hwn, trwy gyfundeb a chyd-gyfarch, i weddio arnat; ac wyt yn addaw, pan ymgynhullo dau neu dri yn dy Enw, bod i ti ganiattâu eu gofynion; Cyflawna yr awr hon, O Arglwydd, ddymuniaid a deisyfiad dy weision, fel y bo mwyaf buddiol iddynt; gan ganiattâu i ni yn y byd hwn wybodaeth am dy wirionedd, ac yn y byd a ddaw, bywyd tragywyddol. Amen.

2 Cor. xiii. 13.

GRAS ein Harglwydd Iesu Grift, a chariad Duw, a chymdeithas yr Yspryd Glân, a fyddo gyd â ni oll byth bythoedd. Amen.

¶ *Yma y diwedd Trefn y Foreol Weddi trwy'r Flwyddyn.*

Y DREFN

Y DREFN am

WEDDI BRYDNHAWNOL,

Bob Dydd trwy'r Flwyddyn.

Ar ddechreu'r Weddi Brydnhawanol, darlleded y Gweinidog, â lles uchel, ryw un neu ychwaneg o'n Synbwyrâu byn o'r Ysgrythyb Lân, y rhai fydd yn canlyn. At yna dywedod yr byn y fydd ysgysfuredig ar ei yr unbyw Synbwyrâu.

PA N ddychwelo'r annuwiol oddi wrth ei ddrygioni yr hwn a wnaeth, a gwneuthur barn a chyfiawnder, hwnnw a geidw yn fyw ei enaid. *Ezec. xviii. 27.*

Yr wyt yn cydnabod fy nghamweddau, a'm pechod fydd yn waftad ger fy mron. *Sal. li. 1.*

Cuddia dy wyneb oddi wrth fy mhechodau, a dilea fy holl anwireddau. *Sal. li. 9.*

Aberthau Duw ydynt yspred drylliedig: calon-drylliog, gystuddiedig, O Dduw, ni ddirmygi. *Sal. li. 17.*

Rhwygwch eich calon, ac nid eich dillad; ac ymchwelwch at yr Arglwydd eich Duw: o herwydd graffawn a thrugarog yw efe, hwyrfrydig i ddigofaint, a mawr ei drugaredd, ac edifeiriol am ddrwg. *Jos. ii. 13.*

Gan yr Arglwydd ein Duw y mae trugareddau a maddeuant, er gwrthryfelu o honom i'w erbyn. Ni wrandawfom chwaith ar lais yr Arglwydd ein Duw, i rodio yn ei gyfreithiau ef, y rhai a roddodd efe o'n blaen ni. *Dan. ix. 9, 10.*

Cospa fi, Arglwydd, etto mewn barn; nid yn dy lid, rhag it' fy ngwneuthur yn ddiddym. *Jer. x. 24. Sal. vi. 1.*

Edifarthwch; canys nesaodd teyrnas nesoedd. *Mat. iii. 2.*

Mi a godaf, ac a af at fy nhad, ac a ddywedaf wrtho, Fy nhad, pechais yn erbyn y nef, ac o'th ffaen dithau; ac mwyach nid ydwyl deilwng i'm galw yn fab i ti. *Luc. xv. 18, 19.*

Arglwydd, na ddos i farn â'th was; o herwydd ni chyfiawnheir nebyw yn dy olwgdi. *Sal. cxliii. 2.*

Os dywedwn nad oes ynom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionedd nid yw ynom. Os cyfaddefwn ein pechodau, fyddlon yw efe a chyfiawn, fel y maddeuo i ni ein pechodau, ac y'n glanhao oddi wrth bob anghyfiawnder. *1 Ioan i. 8, 9.*

FY anwyl gariadus frodyr, y mae'r Ysgrythyr Lân yn ein cynhyrfu, mewn amrafael fannau, i gydnabod ac i gyffesu ein haml bechodau a'n hanwiredd; ac na wnelem na'u cuddio na'u celu yngwydd yr Holl-alluog Dduw ein Tad nefol; eithr eu cyffesu â gofyingedig, isel, edifarus, ac ufudd galon; er mwyn cafael o honom faddenant am danynt, trwy ei anfeidrol ddaioni a'i drugaredd ef. A chyd dylem ni bob amfer addef yn oityngedig ein pechodau ger bron Duw, etto ni a ddylem yn bennaf wneuthur hymny, pan ymgynhullom i gyd-gyfarfod, i dalu diolch am yr aml ddaioni a dderbyniafom ar ei law ef, i ddatgan ei haeddfodcaf foliant, i wrando ei sancteiddaf Aif ef, ac

i erchi y cyfryw bethau ag a fyddo cymmwys ac angenrheidiol, yn gyftal ar les y corph, a'r enaid. O herwydd paham myfi a erfyniaf ac a attolygaf i chwi, cynnifer ag y fydd yma yn breiennol, gyd-dynnu â myfi â chalonn bur, ac â lleferydd oftyngedig, hyd yngorfeddfa'r nefol rad, gan ddywedyd ar fy ol i.

¶ Cyffes gyffredin, i'w d, wedd gan yr holl Gynulleidfao, ar ol y Gweinidog, gan ofrrwg ar eu gliniau oll.

HOLL-alluog Dduw a thrugaroccaf Dad, Nyni a aethom ar gyfeiliorn allan o'th fyrrdd di fel defaid ar gyfrygoll. Nyni a ddilynafom ormod ar amcanion a chwantau ein calonau ein hunain. Nyni a wnaethom yn erbyn dy sancteiddiol gyfreithiau. Nyni a adawfom heb wneuthur y pethau a ddylefym eu gwneuthur; Ac a wnaethom y pethau ni ddylefym eu gwneuthur; Ac nid oes iechyd ynom. Eithr tydi, O Arglwydd, cymmer drugaredd arnom ddrwg weithredwyr trwm. Arbed di hwynt-hwy, O Dduw, y rhai sy'n cyffesu eu beiau. Cyweiria di'r fawr fydd yn edifar-us; Yn ol dy addewidion a hyfpyfwyd i ddyd yng Nghrist Iesu ein Harglwydd. A chaniatâ, drugaroccaf Dad, er ei fwynd ef, Fyw o honom rhag llaw mewn duwiol, union, a fofurchedd; I ogoniant dy sancteiddiol Enw. *Amen.*

¶ Y Gallyngdod, neu Faddewant Pechodau, i'w datgan gan yr Officiariad yn unig, yn ei sefyll; a'r Bobl etto ar eu gliniau.

YR Holl-alluog Dduw, Tad ein Harglwydd Iesu Crist, yr hwn ni ddeisyf farwolaeth pechadur, eithr yn hytrach ymchwelyd o hono oddi wrth ei anwiredd, a byw; ac a roddes allu a gorchymyn i'w Weinidogion, i ddatgan ac i synegi i'w bobl, fydd yn edifar-us, Olyngdod a Maddeuant am eu pechodau: efe a bardyna ac a ollwng y rhai oll fy wir edifeiriol, ac yn ddifffant yn credu i'w sancteiddiol Efengyl ef. O herwydd paham attolygwn ni iddo ganniattâu i ni wir edifeirwch, a'i Yspred Glân; fel y byddo boddion ganddo'r pethau yr ydym y pryd hwn yn eu gwneuthur, a bod y rhan arall o'n bywyd rhag llaw yn hysgu yn sancteiddiol; megis y delom o'r diwedd i'w lawenydd tragywyddol, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

¶ Yna y gofrrwg y Gweinidog ar ei liniau, ac a ddwyaid Weddi'r Arglwydd â lles uchel; a'r Bobl befyd ar eu gliniau, yn ei dywedyd gyd ag ef.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddiaf dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddacae, Megis y mae yn y nefoedd.

Dyno

PRYDNHAWNOL WEDDI.

Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg: Canys eiddot ti yw 'r Deyrnas, A'r Gallu, A'r Gogoniant, Yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Tna y dywaid efe yn yr un modd,*

Arglwydd, agor ein gwefufau.

Atteb. A'n genau a fynega dy foliant.

Offeiriad. Duw, bryfia i'n cynnorthwyo.

Atteb. Arglwydd, prysura i'n cymmorth.

¶ *Tna, a'r Bobl yn eu sefyll, yr Offeiriad a ddywaid,*
Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Atteb. Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

Offeiriad. Molwch yr Arglwydd.

Atteb. Moliannus fyddo Enw 'r Arglwydd.

¶ *Tna y dywedir, neu y cenir, y Salmau mewn trefn, megis yr appwyntiwyd trwy. Tna Llith o'r Hen Destament, megis ag yr appwyntiwyd. Ar ol bynny y Magnificat (neu Gân y fendigedig Fair Forwyn) yn Gymraeg, megis y canlyn.*

Magnificat. S. Luc i. 46.

FY enaid a fawrhâ yr Arglwydd: a'm hyspyd a lawenychoedd yn Nuw fy iachawdwr.

Canys efe a erychoedd: ar oftyngeiddrwydd ei wafanaethyddes.

Oblegyd wele, o hyn allan: yr holl genhedlaethau a'm geilw yn wynfydedig.

Canys yr hwn sydd alluog a wnaeth i mi fawredd: a sanctaidd yw ei Enw ef.

A'i drugaredd fydd yn oes oesoedd: ar y rhai a'i hofniant ef.

Efe a ddangosodd nerth â'i fraich: efe a wafgarodd y rhai beilchion ym mwriadau eu calonau.

Efe a dynnodd i lawr y cedyrn o'u heisteddfaau: ac a ddychafodd y rhai isel radd.

Efe a lanwodd y rhai newynog â phethau da: ac a anfonodd ymaith y rhai goludog mewn eisiau.

Efe a gynnorthwyodd ei was Israel, gan gosio ei drugaredd: fel y dywedodd wrth ein tadau, Abraham a'i had yn dragywydd.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Neu ynte y Salm bon; oddi eithr ar y namyn un ugeinfed dydd o'r mis, pan ddarllenir bi yn nhrefn Kyffredin y Salmau.*

Cantate Domino. Salm xcvi.

CEnwch i'r Arglwydd ganiad newydd; canys efe a wnaeth bethau rhyfedd: â'i ddeheulaw, ac â'i fraich sanctaidd, y parodd iddo ei hun iachawdwriaeth.

Hyspyfodd yr Arglwydd ei iachawdwriaeth: a datguddiodd ei gyfiawnder yngolwg y cenhedloedd.

Cofiodd ei drugaredd a'i wirionedd i dy Israel: a holl derynau 'r ddaear a wellant iachawdwriaeth ein Duw ni.

Cenwch yn llafar i'r Arglwydd, yr holl ddaear: Ileswch, ac ymlawenhewch, a chenwch.

Cenwch i'r Arglwydd gyd â'r delyn: sef gyd â'r delyn â llef canmoliaeth.

Cenwch yn llafar o flaen yr Arglwydd y Brenhin: ar yr udeyrn, â sain trwmpeid.

Rhued y môr, ac y sydd ynddo: y byd, a'r rhai a drigant o'i fewn.

Cured y llifeiriant eu dwylaw, a chyd-ganed y mynyddoedd o flaen yr Arglwydd: canys efe a ddaeth i farnu 'r ddaear.

Efe a farnu 'r byd mewn cyfiawnder: a'r bobloedd mewn uniondeb.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Tna Llith o'r Testament Newydd, megis yr appwyntiwyd: ac ar ol bynny Nunc dimittis (neu Gân Simeon) yn Gymraeg, megis y canlyn.*

Nunc dimittis. S. Luc ii. 29.

YR awr hon, Arglwydd, y gollyngi dy was mewn tangnefedd: yn ol dy air.

Canys fy llygaid a wellant: dy iachawdwriaeth, Yr hon a barottoaist: ger bron wyneb yr holl bobl;

I fod yn oleuni i bleuo 'r Cenhedloedd: ac yn ogoniant i'th bobl Israel.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Neu y Salm bon; oddi eithr ar y deuddegfed dydd o'r mis.*

Deus miseratur. Salm lxvii.

DUW a drugarhau wrthym, ac a'n bendithio: a thywynnedd llewyrch ei wyneb arnom, a thrugarhâd wrthym.

Fel yr adwaener dy ffordd ar y ddaear: a'thiachawdwriaeth ym mhllith yr holl cenhedloedd.

Moliannod y bobl di, O Dduw: moliannod yr holl bobl dydi.

Llawenhâd y cenhedloedd, a byddant hyfryd: canys tydi a farni 'r bobl yn uniawn, ac a lywodraethi 'r cenhedloedd ar y ddaear.

Moliannod y bobl di, O Dduw: moliannod yr holl bobl dydi.

Yna 'r ddaear a rydd ei ffrwyth: a Duw, sef ein Duw ni, a'n bendithia.

Duw a'n bendithia: a holl derynau 'r ddaear a'i hofniant ef.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Tna y cenir, neu y dywedir, Crëdo 'r Apostolion, gan y Gweinidog a'r Bobl, yn eu sefyll.*

CRedaf yn Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creawdr nef a daear:

Ac yn Iesu Grist ei un Mab ef, ein Harglwydd ni; Yr hwn a gaed trwy yr Ysryd Glân, A aned o Fair Forwyn; A ddioddefodd dan Pontius Pilatus, A groes-hoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd; A ddifgynodd i uffern; Y cyfododd dydd y cyfododd o feirw; A esgynodd i'r nefoedd, Ac y mae yn eistedd ar ddeheulaw Dduw Dad Holl-gyfoethog; Oddi yno y daw i farnu byw a meirw.

Credaf yn yr Ysryd Glân; Yr Eglwys Lân Gatholig; Cymmun y Saint; Maddeuant Pechodau; Adgyfodiad y Cnawd, A'r Bywyd tragywyddol. Amen.

¶ *Ac ar ol bynny, y Gweddïau byn fy yn canlyn, a pharab yn gefswng yn ddefsiynol ar eu gliniau; y Gweinidog yn gyntaf a lasara â llef uchel.*

Yr Arglwydd a fo gyd â chi.

Atteb. A chyd â'th ysryd dithau.

¶ *Gweinidog. Gweddïwn.*

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Crist, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

¶ *Tna y Gweinidog, yr Ysgolseigion, a'r Bobl, a ddywedant Weddi yr Arglwydd â lleferydd uchel.*

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Hydded dy Ewyllys ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw

Credo Sant ATHANASIUS.

heddyw ein bara beunyddiol. A maddew i ni ein dyledion, Fel y maddewun ni i'n dyledwyr. Ac nat arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

¶ *Yna'r Gweinidog, yn ei sefyll, a ddywaid,*
Arglwydd, dangos dy drugaredd arnom.
Atteb. A chaniattâ i ni dy iachawdwriaeth.
Offeriad. Arglwydd, cadw'r Brenhin.
Atteb. A gwrando ni yn drugarog, pan alwom arnat.

Offeriad. Gwisg dy Weinidogion ag iawnder.
Atteb. A gwna dy ddewisol bobl yn llawen.
Offeriad. Arglwydd, cadw dy bobl.
Atteb. A bendithia dy eifeddiaeth.

Offeriad. Arglwydd, dyro dangnefedd yn ein dyddiau.
Atteb. Gan nad oes neb arall a ymladd drosom, ond tydi, Dduw, yn unig.

Offeriad. Duw, glanhâ ein calonnau ynom.
Atteb. Ac na chymmer dy Yspryd Glân oddi wrthym.

¶ *Yna y canlyn tri Colef: y cyntaf, o'r Dydd; yr ail, am Dangnefedd; y trydydd, am Gynbortbwyr yn erbyn pob Perygl, fel y canlyn yma rhag llaw.* A'r ddau Colef drwaithaf a ddywedir bob dydd ar Brydnbarwnol Weddi, heb gyfnewid.

¶ *Yr ail Colef ar y Brydnbarwnol Weddi.*

DUW, oddi wrth ba un y daw pob adduned sanctaidd, pob cyngor da, a phob gweithred gyfiawn; Dyro i'th wafanaeth-ddynion y rhyw dangnefedd a'r na ddichon y byd ei roddi; modd y gallo ein calonnau ymrôl i ufuddhâu i'th orchymynion; ac hefyd trwy'n hymddiffyn ni rhag ofn ein gelynyon, allu o honom dreulio ein hamfer mewn heddwch a thangnefedd, trwy haeddedig-aethau Iesu Grift ein Iachawdwr. Amen.

¶ *Y trydydd Colef, am Gynbortbwyr yn erbyn pob Peryglon.*

GOLEUA ein tywyllwch, ni a attolygwn i ti, O Arglwydd; a thrwy dy fawr drugaredd ymddiffyn nym rhag pob perygl ac enbydrwydd y nos hon, er fferch ar dy un Mab ein Iachawdwr Iesu Grift. Amen.

¶ *Mewn Corau, a Manhau lle'r arferont ganu, yma y canlyn yr Antben.*

¶ *Gweddi dros Fawrbdyd i'r Brenhin.*

O Arglwydd ein Tad nefol, goruchel a galluog, Brenhin y brenhinoedd, Arglwydd yr ar-

¶ *Yma y ddydd Trefn y Brydnbarwnol Weddi trwy'r Ffeyddyn.*

glwyddi, unig Lywiawdr y tywyflogion, yr hwn wyt o'th eisteddle yn edrych ar holl drigolion y ddaear; Ni a attolygwn ac a erlyniwn i ti, edrych o honof yn ddarbodus ar ein graffiaf ddaionus Arglwydd Frenhin SIOB; ac felly ei gyflawni ef o ras dy Sanctaidd Yspryd, fel y bo iddo yn wastadol bwyso at dy feddwl, a rhodio yn dy ffordd; Cynnyfogaedda ef yn helaeth â doniau nefol; caniatâ iddo mewn llwyddiant ac iechyd hir hoedl; nertha ef modd y gallo oreigyn a gorchfygu ei holl elynion; ac o'r diwedd, ar ol y fuchedd hon, bod iddo fwynhâu llawenydd a dedwyddyd tragywyddol, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

¶ *Gweddi dros y Brenhinol Deulu.*

HOLL-alluog Dduw, ffynnon pob daioni, yr ydym ni yn oftyogedig yn attolwg i ti fendithio Brenhinol Uchelradd Sior, Tywyflog Cymru, Tywyfloges Waddolwg Cymru, y Duwe, y Tywyflogesau, a'r holl Frenhinol Deulu: Cynnyfogaedda hwy â'th Yspryd Glân; cyfoethoga hwy â'th nefol ras; llwydda hwy â phob dedwyddwch; a dwg hwy i'th dragwyddol Deyrnas, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

¶ *Gweddi dros yr Eglwysfwr a'r Bobl.*

HOLL-gyfoethog a thragywyddol Dduw, yr hwn wyt yn unig yn gwneuthur rhyfeddodau; Danfon i lawr ar ein Hefgobion a'n Curadiaid, a'r holl gynulleidiau a orchymynwyd dan eu gosaf hwynt, iachol Yspryd dy ras; ac fel y gallont wir ryngu bodd i ti, tywallt arnynt ddyfal wleth dy fendith. Caniatâ hyn, Arglwydd, er anrhydedd ein Dadleuwr a'n Cyfryngwr, Iesu Grift. Amen.

¶ *Gweddi o waith S. Cryfostom.*

HOLL-alluog Dduw, yr hwn a rododaist i ni ras y pryd hwn, trwy gyfundeb a chyd-gyfarth, i weddio arnat; ac wyt yn addaw, pan ymgynhullo dau neu dri yn dy Enw, bod i ti ganiattâ eu gofynion: Cyflawnia yr awr hon, O Arglwydd, ddymuniad a deisyfiad dy weision, fel y bo mwyaf buddiol iddynt; gan ganiattâ i ni yn y byd hwn ybodaeth am dy wirionedd, ac yn y byd a ddaw, bywyd tragywyddol. Amen.

2 Cor. xiii. 13.

GRAS ein Harglwydd Iesu Grift, a chariad Duw, a chymdeithas yr Yspryd Glân, a fyddo gyd â ni oll byth bythoedd. Amen.

Credo Sant ATHANASIUS.

¶ *Ar y Gwyliau byn; sef, dydd Nadolig Crist, dydd gwyl Yfswyll, dydd gwyl S. Mathias, dydd Pasg, y Dyrchafael, y Sulgwyn, dydd gwyl S. Ioan Fedyddiwr, S. Iago, S. Bartholomeus, S. Mathew, S. Simon a S. Judas, S. Andreas, a Sul y Drindod; y cenir, neu y dywedir, ar y Ffordd Weddi, yn lle Credo'r Apostolion, y Gyssef hon o'n Ffydd Grifftanogol, a elwir yn gyffredin, Credo S. Athanasius, gan y Gweinidog a'r Bobl, yn sefyll.*

Quicunque vult.

PWY bynnag a fyhno fod yn gadwedig: o flaen dim rhaid iddo gynnal y Ffydd Gatholig. Yr hon Ffydd, oni's ceidw pob dyn yn gyfan ac yn ddihalog: diammeu y collir ef yn dragywydd.

A'r Ffydd Gatholig yw hon: Bod i ni addoli un Duw yn Drindod, a'r Drindod yn Undod.

Nid cymmyfgu o honom y Personau: na gwa-hanu'r Sylwedd.

Cans yn Person fydd i'r Tad, arall i'r Mab: ac arall i'r Yspryd Glân.

Eithr Duwdd y Tad, y Mab, a'r Yspryd Glân, fydd unrhyw: Gogoniant gogyfuch, Mawrhydi gogyd-tragywyddol.

Unrhyw yw'r Tad, unrhyw yw'r Mab: unrhyw yw'r Yspryd Glân.

Digreedig Dad, digreedig Fab: digreedig Yspryd Glân.

Anfuredig Dad, anfuredig Fab: anfuredig Yspryd Glân.

Tragywyddol Dad, tragywyddol Fab: tragywyddol Yspryd Glân.

Ac etto nid ydynt dri tragywyddolion: ond un tragywyddol.

Ac fel nad fnt dri anfuredigion, na thri digreedigion: ond un digreedig, ac un anfuredig.

Felly yn gyffelyb, Holl-alluog yw'r Tad, Holl-alluog yw'r Mab: Holl-alluog yw'r Yspryd Glân.

Ac etto nid fnt dri Holl-alluogion: ond un Holl-alluog.

Felly y Tad sy Dduw, y Mab sy Dduw: a'r Yspryd Glân sy Dduw.

AC

Ac etto nid fnt dri Duwiau : ond un Duw.
Felly y Tad fydd Arglwydd, y Mab fydd Arglwydd : a'r Yspryd Glân fydd Arglwydd ;
Ac etto nid fnt dri Arglwyddi : namyn un Arglwydd.

Canyf fel y'n cymhellir trwy y Grifftianogaidd wirionedd : i gyfaddef bod pob Person o hono ei hun yn Dduw ac yn Arglwydd ;

Felly y'n gwaherddir trwy'r Catholig Grefydd : i ddywedyd, bod tri Duwiau, neu dri Arglwyddi.

Y Tad ni wnaethpwyd gan neb : ni's crewyd, ac ni's cenhedlwyd.

Y Mab fydd o'r Tad yn unig : heb ei wneuthur, na'i grëu ; eithr wedi ei genhedlu.

Yr Yspryd Glân fydd o'r Tad a'r Mab : heb ei wneuthur, na'i grëu, na'i genhedlu ; eithr yn deilliaw.

Wrth hynny, un Tad y fydd, nid tri Thad ; un Mab, nid tri Mab : un Yspryd Glân, nid tri o Ysprydion Glân.

Ac yn y Drindod hon, nid oes un cynt neu gwedi eu gilydd : nid oes un mwy na llai na'u gilydd.

Eithr yr holl dri Personau ydynt ogyd-tragwyddol : a gogyfuwch.

Ac felly ym mhob peth, fel y dywedwyd uchod : yr Undod yn y Drindod, a'r Drindod yn yr Undod, fydd i'w haddoli.

Bynnag gan hynny a fynno fod yn gadwedig : fyned felly o'r Drindod.

Y mae hefyd yn angenrhaid, er mwyn tragwyddol iachawdwriaeth : gredw o ddyd yn fyfddlon am gnawdoliaeth ein Harglwydd Iesu Grist.

Canyf yr iawn fydd yw, credw a chyffesu o honom : fod ein Harglwydd ni Iesu Grist, Fab Duw, yn Dduw ac yn Ddyn ;

Duw, o Sylwedd y Tad, wedi ei genhedlu cyn na'i oesoedd : a Dŷn, o sylwedd ei fam, wedi ei eni yn y byd ;

Perffaith Dduw, a pherffaith Ddyn : o enaid rhesymmol, a dynol gnawd yn hanfod ;

Gogyfuwch a'r Tad, oblegyd ei Dduwdod : a llai na'r Tad, oblegyd ei Ddyndod.

Yr hwn er ei fod yn Dduw ac yn Ddyn : er hynny, nid yw efe ddau, ond un Crist.

Un ; nid trwy ymchwelyd y Duwdod yn gnawd ; ond gan gymmeryd y Dyndod at Dduw ;

Un i gyd oll ; nid gan gymmygu'r Sylwedd : ond trwy undod Person.

Canyf fel y mae'r enaid rhesymmol a'r cnawd yn un dŷn : felly Duw a Dŷn fydd un Crist :

Yr hwn a ddioddefodd dros ein iachawdwriaeth : a ddisgynodd i uffern, a gyfododd y trydydd dydd o feirw.

Esgynodd i'r nefoedd ; ac y mae yn eistedd ar ddechulaw'r Tad, Duw Holl-alluog : oddi yno y daw i farnu byw a meirw.

Ac ar ei ddyfodiad, y cyfyd pob dŷn yn eu cyrph eu hunain : ac a roddant gyfrif am eu gweithred-oedd priod.

A'r rhai a wnaethant dda, a ant i'r bywyd tragwyddol : a'r rhai a wnaethant ddrwg, i'r tân tragwyddol.

Hon yw'r Ffydd Catholig : yr hon pwy bynnag a'r ni's cretto yn fyfddlon, ni all efe fod yn gadwedig.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab ; ac i'r Yspryd Glân ;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad : yn oes oesoedd. Amen.

¶ Yma y canlyn y LITANI, neu Ymbiliau Cyffredinol, i'w canu, neu i'w dywedyd, ar ol y Fforest Weddi, ar y Suliau, y Merchurau, a'r Gwenerau, ac ar Amserau eraill, pan orchymynr gan yr Ordinari.

DUW Dad o'r nef : trugarhâ wrthym wir bechaduriaid.

Duo Dad o'r nef : trugarbâ wrthym wir bechaduriaid.

Dduw Fab, Brynwr y byd : trugarhâ wrthym wir bechaduriaid.

Duo Fab, Brynwr y byd : trugarbâ wrthym wir bechaduriaid.

Duw Yspryd Glân, yn deilliaw oddi wrth y Tad a'r Mab : trugarhâ wrthym wir bechaduriaid.

Duo Yspryd Glân, yn deilliaw oddi wrth y Tad a'r Mab : trugarbâ wrthym wir bechaduriaid.

Y gogoned, lân, fendigaid Drindod, tri Person, ac un Duw : trugarhâ wrthym wir bechaduriaid.

Y gogoned, lân, fendigaid Drindod, tri Person, ac un Duw : trugarbâ wrthym wir bechaduriaid.

Na chofia, Arglwydd, ein hanwiredd, nac anwiredd ein rhieni ; ac na ddyro ddial am ein pechodau : arbed nyni, Arglwydd daionus, arbed dy bobl a brynaist a'th werthfawroccaf waed, ac na lidia wrthym yn dragwydd.

Arbed ni, Arglwydd daionus.

Oddi wrth bob drwg ac anffawd ; oddi wrth bechod, oddi wrth ystyryw a chyrch y cythraul ; oddi wrth dy lid, ac oddi wrth farnedigaeath dragwyddol,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Oddi wrth bob dallineb calon ; oddi wrth falchder, a gwag-ogoniant, a ffug sancteiddrwydd ; oddi wrth gynfigen, digaledd, a bwriad drwg, a phob anghariadoldeb,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Oddi wrth anniweirdeb, a phob pechod marwol arall ; ac oddi wrth holl dwyll y byd, y cnawd, a'r cythraul,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Oddi wrth fellt a thymmeftl ; oddi wrth bla, haint y nodau, a newyn ; oddi wrth ryfel, ac ymladd, ac oddi wrth angau difysyd,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Oddi wrth bob terfysg, dirgel frad, a gwrthryfel ; oddi wrth bob ffals ddyfgeidiaeth, opiniwn annuwiol, a ffim ; oddi wrth galedrwydd calon, a dirmyg ar dy Air a'th Orchymyn,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Trwy ddirgelwch dy lân Gnawdoliaeth ; trwy dy sanctaidd Eneidigaeth, a'th Enwaedliad ; trwy dy Fedydd, dy Ymryd, a'th Brofedigaeth,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Trwy dy ddifawr Ing, a'th Chwys gwaedlyd ; trwy dy Grog, a'th Ddiodeffaint ; trwy dy werthfawr Angau, a'th Gladdedigaeth ; trwy dy anrheddus Gyfodiad, a'th Esgyniad ; a thrwy ddyfodiad yr Yspryd Glân,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Yn holl amser ein trallod ; yn holl amser ein gwynfyd ; yn awr angau, ac yn nydd y farn,

Gwared ni, Arglwydd daionus.

Nyni bechaduriaid a attolygw'n i ti ein gwarando, O Arglwydd Dduw ; a theilyngu o honot zadw, rheoli, a llywodraethu dy lân Eglwys Catholig yn y ffordd union ;

Nyni a attolygw'n i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot gadw a nerthu i'th wir addoli, mewn iawnder a glendid buchedd, dy wafanaethwr SIOR, ein grafulaf Frenhin a'n Pen-llywydd ;

Nyni a attolygw'n i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot lywodraethu ei galon yn dy ffydd, ofn, a chariad ; ac iddo ymddiried byth ynot, ac ymgais yn wastad a'th anrheddus a'th ogoniant ;

Nyni a attolygw'n i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu

Y LITANI.

Teilyngu o honot ei ymddiffyn a'i gadw, gan roddi iddo fuddugoliaeth ar ei holl clynyon;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot fendithio a chadw Brenhinol Uchelradd Sior, Tywyfog Cymru, Tywyfoges Waddolog Cymru, y Duwe, y Tywyfogesau, a'r holl Frenhinol Deulu;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot lewyrchu yr holl Esgobion, Offeiriad, a Diaconiaid, ag iawn wybodaeth a deall dy Air; ac iddynt hwy, trwy eu pregeth a'u buchedd, ei fynegi a'i ddangos yn ddyladwy;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot gynnyfogaeddu Arglwyddi'r Cyngor, a'r holl Fonedd, a gras, doethineb, a deall;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot fendithio a chadw y Penfwyddogion; gan roddi iddynt ras i wneuthur cyfiawnder, ac i faentumio'r gwir;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot fendithio a chadw dy holl bobl;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot roddi i bob cenhedlaeth, undeb, tangnefedd, a chyd-gordio;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot roddi i ni galon i'th garu ac i'th ofni, ac i fyw yn ddieffeul yn ol dy orchymnion;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot roddi i'th holl bobl ychwaneg o ras; i wrando yn ufudd dy Air, ac i'w dderbyn o bur ewylls, ac i gynhyrchu ffrwyth yr Yspryd;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot ddwyn i'r ffordd wir, bawb a'r aeth ar gyfeiliorn, ac a dwyllwyd;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot nerthu y rhai sy yn sefyll, a chonfforddio a chynorthwya y rhai sy â gwan galon, a chyfodi'r sawl a fythiant, ac o'r diwedd curo i lawr Satan dan ein traed;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot gymmorth, helpu, a diddanu, pawb a'r fydd mewn perygl, angenoethyd, a thrwbl-aeth;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot gadw pawb a'r fydd yn ymdaith ar for neu dir, pob gwraig wrth elgor plant, pob clwyfus, a rhai bychain, a thostruo wrth bawb a fyddo mewn caethiwd a charchar;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot ymddiffyn ac amgeleddu y plant amddifaid, a'r gwagedd gweddwon, a phawb a'r fydd yn unig, ac yn goddef pwys plaid orthrech;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot drugarhau wrth bob dyn;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot faddeu i'n gelynyon, erlynwyr, ac ysglandwyr, a throei eu calonnau;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot roddi a chadw er ein lies, amferol ffrwythau'r ddaear, modd y caffom mewn amfer dyledus eu mwynhau;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Teilyngu o honot roddi i ni wir edifeirwch; a maddeu i ni ein holl bechodau, ein heffeuldra, a'n hanwybod; a'n cynnyfogaeddu a gras dy Yspryd Glân, i wellhau ein buchedd yn ol dy Air sanctaidd;

Nyni a attolygwn i ti ein gwarando, Arglwydd trugarog.

Mab Duw: attolygwn i ti ein gwarando.

Mab Duw: attolygwn i ti ein gwarando.

Oen Duw: yr hwn wyt yn dileu pechodau'r byd;

Caniattâ i ni dy dangnefedd.

Oen Duw: yr hwn wyt yn dileu pechodau'r byd;

Trugarbâ wrthym.

Crist, clyw nyni.

Crist, clyw nyni.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Crist, trugarhâ wrthym.

Crist, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

¶ Yna y dywaid yr Offeiriad, a'r Bobl gyd ef.

Wedi'r Arglwydd.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sanctieiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddaear, Megis y mac yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

Offeiriad. Arglwydd, na wna â nyni yn ol ein pechodau.

Ateb. Ac na obrwya ni yn ol ein hanwireddau.

¶ Gweddawn.

DUW Dad trugarog, yr hwn nid wyt yn dirmygu uchenaid calon gystuddiedig, nac adduned y gorthymmedig; Cynnorthwya yn drugarog ein gweddiau, y rhai yr ym ni yn eu gwneuthur ger dy fron yn ein holl drallod a'n blinïd, pa bryd bynnag y gwasgant arnom; a gwarando ni yn rasuol, fel y bo i'r drygau hynny, y rhai y mac ystryw a dichell diafol neu ddyn yn eu gwneuthur i'n herbyn, fyned yn ofer, a thrwy ragluniaeth dy ddaioni di iddynt fod yn wafgaredig, modd na'n briwer dy weision trwy erlyn neb, a gallu o honom byth ddiolch i ti yn dy lân Eglwys, trwy Iesu Crist ein Harglwydd.

O Arglwydd, cyfod, cymmorth ni, a gwared ni, er mwyn dy Enw.

ODduw, ni a glywsom a'n clustiau, a'n tadau a synegasant i ni, y gweithredoedd ardderchog a wnaethost yn eu dyddiau, ac yn y cynfyd o'u blaen hwy.

O Arglwydd, cyfod, cymmorth ni, a gwared ni, er mwyn dy Amrydded.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspryd Glân;

Ateb. Megis yr oedd yn y dechreu, y mac yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

Rhag ein gelynyon ymddiffyn ni, O Crist.

Tn rasol edrych ar ein poenedigaethau.

Yn doffurus ystyria wrth drymder ein calonnau.

Tn drugarog maddeu bechodau dy bobl.

Yn garedigol gan drugaredd gwando ein gweddiau.

Iesu Fab Dafydd, trugarbâ wrthym.

Yr awr hon a phob amfer teilynga ein gwarando, O Crist,

GWEDDIAU.

Yn rasol chyw ni, O Crist; yn rasol chyw nynt, O Arglwydd Grifft.

Offeiriad. Arglwydd, dangos dy drugaredd arnom; Aneb. Fel yr ym yn ymddiried ynot.

¶ Gweddïwn.

NYNI yn ufudd a attolygwn i ti, O Arglwydd Dad, yn drugarog edrych ar ein gwendid; ac, er gogoniant dy Enw, ymchwel oddi wrthym yr holl ddrygau a ddarfu i ni o wir gyfiawnder eu haeddu; a chaniattâ fod i ni yn ein holl drallod ddodi ein cyfan ymddiried a'n gobaith yn dy drugaredd, ac byth dy wafanaethu mewn sancteiddrwydd a phurdeb buchedd, i'th anrhydedd a'th ogoniant, trwy ein hunig Gyfryngwr a'n Dadleuwr Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

¶ Yma y diwedd y Litani.

GWEDDIAU a DIOLWCH ar amryw Achosion;
Pw barfer o flaen y ddwy Weddi ddiweddaf o'r Litani, neu o'r Foreol a'r Brydnhawinol Weddi.

GWEDDIAU.

¶ *Am Wlaw.*

O Dduw, nesol Dad, yr hwn trwy dy Fab Iesu Grifft a addewiaist i bawb a geisfion dy deyrnas a'th gyfiawnder, bob peth angenrheidiol i'w cynhaliath corphorol; Danfon i ni wrth ein hangenocyd hwn, ni a attolygwn i ti, gyfryw dywydd a chawodydd ardynherus, modd y derbyniom ffirwythau'r ddaear, i'n mwyniant ni, ac i'th urdduniant dithau, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Am Dywydd teg.*

HOll-alluog Arglwydd Dduw, yr hwn am bechod dŷn a foddiaist unwaith yr holl fyd, oddi eithr wyth-nyn o bobl, ac ar ol hynny o'th fawr drugaredd a addewiaist na's distrywit felly byth drachefn; Yn oftyngedig ni a attolygwn i ti, er i ni am ein hanwireddau gyfiawn haeddu pla o wlaw a dyfroedd; etto, wrth ein gwir edifeiriol, danfon i ni y cyfryw dywydd a hion, fel y derbyniom ffirwythau'r ddaear mewn amser dyladwy; ac y dysgom trwy dy gospedigaeth wellhau ein bucheddau, ac am dy wârder roddi i ti foliant a gogoniant, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Ar amser Drudaniaeth a Newyn.*

O Dduw, Dad o'r nef, trwy ddawn pa un y disgyn y gwlaw, y mae'r ddaear yn ffirwythlawn, yr hilia anifeiliaid, ac yr amliha'r pysgod; Edrych, attolwg, ar adfyd dy bobl; a chaniattâ am y prinder a'r drudaniaeth (yr ym ni yr awr hon yn ei ddiodef yn gwbl gyfiawn am ein hanwiredd) iddynt, trwy dy drugarog ddaionti di, ymchwelyd yn rhad ac yn helaethrwydd, er cariad ar Iesu Grifft ein Harglwydd; I'r hwn, gyd â thydi a'r Yspryd Glân, y bo'r holl anrhydedd a'r gogoniant, yr awr hon ac yn oes oesoedd. *Amen.*

¶ *Neu bon.*

O Dduw, drugarog Dad, yr hwn, yn amser Elisëus y prophwyd, a droaist yn ddiifymnwyth y prinder mawr a'r drudaniaeth yn Samaria yn helaethrwydd a rhad; Cymmer drugaredd arnom; fel y bo i ni, y rhai am ein pechodau a boenir yr awr hon a'r cyffelyb adfyd, dderbyn yr un fath brydol gymmorth: Trwy dy nesol fendith par gynnyrch ar ffirwythau'r ddaear; a chaniattâ fod i ni, sy'n derbyn dy haelionus lawnder, arferu'r unrhyw i'th ogoniant di, i gymmorth eraill y sy'n dwyn eisau, ac i'n diddangwch ein hunain, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Gweddï o waith S. Crystostom.*

HOll-alluog Dduw, yr hwn a roddiaist i ni ras y pryd hwn, trwy gyfundeb a chyd-gyfarch, i weddio arnat; ac wyt yn addaw, pan ymgynhullo dau neu dri yn dy Enw, bod i ti ganiattâ eu gofynion: Cyfiawna yr awr hon, O Arglwydd, ddymuniad a deisyfiad dy weision, fel y bo mwyaf buddiol iddynt; gan ganiattâ i ni yn y byd hwn wybodaeth am dy wirionedd, ac yn y byd a ddaw, bywyd tragywyddol. *Amen.*

2 Cor. xiii. 13.

GRAS ein Harglwydd Iesu Grifft, a chariad Duw, a chymdeithas yr Yspryd Glân, a fyddo gyd â ni oll byth bythoedd. *Amen.*

¶ *Ar amser Rhyfel a Tberfysgau.*

HOll-alluog Dduw, Brenhin yr holl frenhinoedd, a Phen-lywiawdr pob peth, yr hwn ni ddichon neb creadur wrthladd ei nerth, i'r hwn y perthyn o gyfiawnder gospi pechaduriaid, a bod yn drugarog wrth y rhai a fyddont wir edifeiriol; Cadw a gwardd nyni, yn oftyngedig ni a attolygwn i ti, rhag dwylaw ein gelynyon; goftwng eu balchder, tola eu drygioni, a gwarddydda eu bwriadau; modd y gallom, yn arfogion gan dy ymddiffyn di, fod byth yn gadwedig rhag pob perygl, i'th ogoneddu di yr hwn wyt unig roddwr pob buddugoliaeth a goruchafiaeth, trwy haeddeigaethau dy un Mab Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Yn amser Pla cyffredin, neu Glesyd.*

HOll-alluog Dduw, yr hwn yn dy lid yn yr anialwch a'nfoniaist bla ar dy bobl dy hun, oblegyd eu gwar-sythni a'u gwrthryfel yn erbyn Moses ac Aaron; ac hefyd yn amser y brenhin Dafydd a leddiaist â phla'r nodau ddengmil a thri-ugennil, ac yn y man, gan gosio dy drugaredd, a gedwaist y lleill; Trugarha wrthym wir bechaduriaid, y rhai y darfu'r awr hon i ddisfawr haint a marwolaeth ymwelod â ni; fel megis y pryd hwnnw y derbynnaist gymmodaeth, ac y gorchymynaist i'r Angel dinystrïol beidio â chospi; felly bod yn awr yn deilwng gennynt wrthladd oddi wrthym y bla a'r gofidus haint yma, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Yn Wytbrosau y Gyd-goriau, i'w dywedyd bob dydd dros y rbai a fyddant i dderbyn Urddau cyffegredig.*

HOll-alluog Dduw, ein Tad nesol, yr hwn a brynnaist i'th Eglwys gyffredinol trwy werthfawr waed dy anwyl Fab; Edrych yn ddarbodus ar yr unrhyw; ac ar hyn o amser cyfarwydda allywia felly feddyliau dy weision yr Esgobion a Bugeiliaid dy braidd, fel na ddodont ddwylaw yn ebrwydd ar neb, eithr bod iddynt ddewis yn ffyddlon ac yn bwyllog rai cymmwys i wafanaethu yn sanctaidd Weinidogaeth dy Eglwys. A dyro o'th ras a'th fendith nesol i'r fawl a urdder i bob Swydddydiaeth sancteiddlan; fel y bo iddynt trwy eu buchedd a'u hathrawiaeth ofod allan dy ogoniant, a hyfforddio iachawdwriaethi pawb oll, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Neu bon.*

HOll-alluog Dduw, rhoddwr pob dawn daionus, yr hwn o'th dduwiol ddarbodaeth a ofodiaist amrafael Raddau yn dy Eglwys; Ni a attolygwn yn ufudd

DIOLCH IADAU.

ufudd i ti, roddi o'th ras i'r sawl oll a alwer i bob Swydd a Gweinyddiaeth yn yr unrhyw; ac felly cyflawnia hwynt a'th wir Athrawiaeth, a chynnysgaedd hwynt a diniweidrwydd buchedd, fel y gwafanaethont yn ffyddlon ger dy fron, i ogoniant dy ddifawr Enw, ac er lles i'th Eglwys sanctaidd, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Gweddli dros Oruchel Lys y Parliament, i'w dywedyd tra font yn eistedd.*

O Dduw grafusaf, yn ufudd attolygwn i ti, megis dros y Deyrnas hon yn gyffredinol, felly yn enwedig dros yr Uchel Lys Parliament, ymgynnulledig yr awrhon dan ein duwiolaf a'n grafusaf Arglwydd Frenhin; Deilyngu o honot lywio a llwyddo eu holl ymgynghoriadau er dyrchafiad i'th Ogoniant, er daioni i'th Eglwys, ac er diogelwch, anrhydedd, a llwyddiant i'n Harglwydd Frenhin a'i Deyrnas oedd; trwy eu llafur hwy felly trefner a gwaftattâer pob peth ar y fail oreu a chadarnaf, fel y bo heddwch a dedwyddwch, gwirionedd a chyfiawnder, fydd a duwioldeb, yn sefydlog yn ein plith trwy'r holl genhedlaethau. Hyn, a phob peth arall angenrhaid iddynt hwy, i ni, ac i'th Eglwys oll, yr ym yn oftyngedig yn eu herfyn yn Enw a Chyfyngdod Iesu Grift, ein Harglwydd a'n lachawdwr bendigedig. *Amen.*

¶ *Colest neu Weddi dros bob Ystâd o Ddynion, i'w barfer pan na bo prwyntiedig dywedyd y Litani.*

O Arglwydd, Creawdwr a Cheidwad pob rhyw ddyn, yn oftyngedig attolygwn i ti dros bob

ystâd a gradd o ddynion, ar fod yn wiiw gennyt hyfysu iddynt dy ffyrdd; dy iachawdwriaeth i'r holl genhedloedd. Yn bennaf erfyniwn arnat dros lwyddiannus ystâd yr Eglwys Catholig; fel, gan gael ei harwain a'i llywio gan dy Yspryd grafusaf, y caffo pawb yn eu proffesu ac yn eu galw eu hunain yn Gristianogion, eu tywys ar hŷd ffurfiol y gwinonedd, a chynnal y ffydd mewn undeb yspryd, rhwymyn tanghefedd, ac uniondeb buchedd. Yn ddiweddar, ni a' orchymynwn i'th dadol amgeledd i'chall oll a gyftuddir mewn un modd, neu fydd yn eiddig arnynt mewn meddwl, corph, neu ystâd [** yn enwedig y sawl dros ba ras y dymunir ein gweddliau*] ryngu bodd i ti eu diddanu a'u cymmororth yn ol angenrheidiau pob un; gan roddi iddynt amynedd dan eu dioddechadau, a dedwyddol ymwared o'u holl gyftuddiau. A hyn a erfyniwn er mwyn Iesu Grift. *Amen.*

¶ *Gweddli a ellir ei dywedyd ar ol pob un o'r rbai o'r blaen.*

O Dduw, yr hwn biau o naturiaeth a phriodoldeb, drugarhau yn wastad a maddeu, derbyn ein hufudd weddiâu; ac er ein bod ni yn rhwym gan gaethiwed cadwynau ein pechodau, er hynny dattodir ni gan dosturi dy sawr drugaredd, er anrhydedd Iesu Grift, ein Cyfyngwr a'n Dadludwr. *Amen.*

FFURFIAU o DALU DIOLCH.

¶ *Diolch cyffredinol.*

HOLL-alluog Dduw, Tad yr holl drugareddau, yr ydym ni dy weision annheilwng yn rhoddi i ti ddiolch gofnygeiddiaf a fyddlonaf am dy holl ddaioni a'th drugareddau i ni, ac i bob dyn [** yn arbennig i'r rbai y fydd yr awrhon yn ewyllysio offrymu i'th eu molionau a'u diolch am y tosturi a rygluddaist iddynt yn ddiweddar.*]

Ni a'th fendithiwn am ein creadigaeth, am ein cadwraeth, ac am holl fendithion y bywyd hwn; eithr uwch law pob dim, am dy anfeidrol gariad ym mhrinedigaeth y byd trwy ein Harglwydd Iesu Grift; am foddion gras, ac am obaith gogoniant. Ac ni a attolygwn i ti roddi i ni y cyfryw ddwys aciawng ymfyniad ar dy holl drugareddau; fel y bo'n rhannau yn ddifffuant yn ddiolchgar; ac fel y mynegom dy foliant, nid a'n gwefusau yn unig, eithr yn ein bucheddau; trwy ymroddi i'th wafanaeth, a thrwy rodio ges dy fron mewn sancteiddrwydd ac uniondeb dros ein holl ddyddiau, trwy Iesu Grift ein Harglwydd; i'r hwn, gyd a'th ydidi a'r Ysryd Glân, bid yr holl anrhydedd a'r gogoniant, byth bythoedd. *Amen.*

¶ *Am gael Gwlaw.*

O Dduw, ein Tad nesol, yr hwn trwy dy rasol ragluniaeth wyt yn peri i'r gwlaw cynnar a'r diweddar ddisgyn ar y ddaear, fel y dygo ffyrwth er mwyniant dyn; Yr ydym ni yn rhoi i ti oftyngedig ddiolch, fod yn wiiw gennyt, wrth ein difawr angenhraid, ddanfoni i ni o'r diwedd wlaw hyfryd ar dy etifeddiaeth, a'i hireiddio pan oedd fsec; i'n mawr ddiddanwch ni dy weision anwiiw, ac i ogoniant dy sanctaidd Enw, trwy dy drugareddau yn Iesu Grift ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Am Dywedyd teg.*

O Arglwydd Dduw, yr hwn yn gyfiawn a'n daroftyngaist ni trwy dy ddiweddar bla o anfeidrol wlaw a dyfroedd, ac yn dy drugaredd a gymhorth-

aist ac a ddiddenaist ein heneidiau trwy y tymhoraid a'r bendigedig gyfnawd yma ar dywydd; Nyni a foliannwn ac a ogonedwn dy sanctaidd Enw dros dy drugaredd hon; ac a ddatganwn byth dy drugareddau, o genhedlaeth i genhedlaeth, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Am Helaethbwydd.*

O Drugarocaf Dad, yr hwn o'th raslon ddaioni a wrandewaist ddeffosynol Weddiâu dy Eglwys, ac a droaist ein prinder ni a'n drudaniaeth yn rhad ac yn helaethwydd; Yr ydym ni rhoi i ti oftyngedig ddiolch, am dy ragorol haelioni yma; gan attolygu i ti barhau dy garedigrwydd tu ag attom, fel y rhoddo ein tir i ni ei ffyrwthau toreithiog, i'th ogoniant di, a'n diddanwch ninnau, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Am Heddwch ac Ymwared oddi wrth ein Gelymion.*

HOLL-alluog Dduw, yr hwn wyt gadarn dŵr ymddiffynfa i'th weision rhag wyneb eu gelymion; Yr ydym ni yn rhoddi i ti foliant a diolch am ein hymwared ni oddi wrth y mawr a'r amlwg beryglon oedd i'n hamgylchu. Yr ydym ni yn cydnabod, mai dy ddaioni di yw, na'n rhoddydd ni i fynu yn yfgyfaeth iddynt hwy; gan attolygu i ti yn wastadol barhau dy gyfryw drugareddau tu ag attom, fel y gwypo'r holl fyd mai tydi yw ein Hachubwr a'n cadarn Waradwr ni, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Am edfryd Heddwch cyffredinol Gwref.*

TRagywyddol Dduw, ein Tad nesol, yr hwn yn unig wyt yn gwneuthur i ddynion fod yn unfryd mewn ty, ac yn gostegu cynddeirfowrwydd y werin an-gerddol ac afreolus; Ni a fendithiwn dy Enw sanctaidd, am fod yn wiiw gennyt lonyddu y cythrwf terfysgus a gyffrowyd yn ddiweddar yn ein plith; ac yn ufudd yr attolygwn i ti ganiattâu i bawb o honom ras, i rodio o hyn allan yn oftyngedig i'th orchymynion sanctaidd; a chan fyw mewn buchedd ddifffawr a heddychol ym mhob duwioldeb ac onest-rwydd, i offrymu yn ddibaid i ti ein haberth o fol-

COLECTAU, EPISTOLAU, ac EFANGYLAU.

ant a diolchgwrch am dy drugareddau hyn tu ag
attom, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Neu bon.*

¶ *Am Tmwaredd oddi wrth Bla y Nodau, neu neb rhyw
Glefyd arall.*

O Arglwydd Dduw, yr hwn a'n harchollaist ni
am ein pechodau, ac a'n difaist am ein han-
wireddau, trwy dy ddiweddar ymweliad gorthrwm
ac ofnadwy; ac etto ynghanol dy farnedigaethau a
gofiaist dy drugaredd, ac a achubaist ein heneidiau
allan o safn angau; Yr ydym ni yn offrwm i'th
dadol ddaioni, ein hunain, ein heneidiau a'n cyrph,
y rhai a waredaist di, i fod yn aberth bywiol i ti;
gan folaianu a mawrygu yn waftadol dy drugaredd-
au ynghanol dy Eglwys, trwy Iesu Grist ein Har-
glwydd. *Amen.*

YR ydym ni yn oftyngedig yn cyfaddef ger dy
fron di, O drugaroccaf Dad, y gallasai yr holl
gofpedigaethau a fygythir yn dy gyfraith, yn gyf-
iawn ddisgyn arnom ni, o herwydd ein haml drof-
eddau a chaledwch ein calonnau. Etto, gan fod yn
wiw gennyf, o'th dyner drugaredd, ar ein gwana'n
hannheilwng ymddaroftyngiad ni, efmwythau y bla
niweidiol, a'r hon yn ddiweddar y'n cystuddiwyd
yn ddirfawr, ac edfryd llef gorfoledd ac iechyd yn
ein cyfanneddau; yr ydym ni yn offrwm i'th Dduw.
iol Fawredd, aberth moliant a diolch; gan glodfori
a mawrygu dy ogoneddus Enw, o herwydd dy am-
geledd a'th rag-ddarbodaeth drosom, trwy Iesu
Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Y COLECTAU, EPISTOLAU, a'r EFANGYLAU,

A arferir trwy'r Flwyddyn.

¶ *Nodwch, Am y Colest a appwyntir i bob Sul, neu Wyl y bo iddo Nos-wyl neu Ueber-wyl, y dywedir ef ar y
Gwasanaeth Prydnawonol ar y Nos-wyl.*

Y Sul cyntaf yn Adfent.

Y Colest.

HOLL-alluog Dduw, dyro ras i nyini i ym-
wrthod â gweithredoedd y tywyllwch, ac i
wisgo arfau y goleuni, yn awr yn amser y
fuchedd farwol hon (pryd y daeth dy Fab
Iesu Grist i ymweled â nyini mewn mawr oftyng-
eiddrwydd) fel y byddo i ni yn y dydd diweddar,
pan ddelo efe drachefn yn ei ogoneddus Fawredd,
i farnu byw a meirw, gyfodi i'r fuchedd anfarwol
trwyddo ef; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnasu
gyd â thi a'r Yspryd Glân, yr awrhon ac yn dragy-
wydd. *Amen.*

¶ *Y Colest bwn a ddwyedir beunydd gyd â'r Colestau
eraill yn Adfent, byd Nos Nadolig.*

Yr Epistol. Rhuf. xiii. 8.

NA fyddwch yn nyled neb o ddim, ond o garu
bawb eich gilydd: canys yr hwn fydd yn caru
arall, a gyflawnodd y gyfraith. Canys hyn, Na odi-
neba, Na ladd, Na ladratta, Na ddwg gam-dyfi-
olaeth, Na thrachwanta; ac od oes un gorchymyn
arall, y mae wedi ei gynnwys yn gryno yn yr ym-
adredd hwn; Câr dy gymmydog fel ti dy hun.
Cariad ni wna ddrwg i'w gymmydog: am hynny
cyflawnder y gyfraith yw cariad. A hyn, gan wy-
bod yr amser, ei bod hi weithian yn bryd i ni i dde-
ffrôi o gyfau: canys yr awrhon y mae ein iachawd-
wriaeth ni yn nês nâ phan gredafom. Y nos a
gerddodd ym mhell, a'r dydd a nesaodd: am hynny
bwriwn oddi wrthym weithredoedd y tywyllwch,
a gwisgwn arfau y goleuni. Rhodiwn yn weddus,
megis wrth liw dydd; nid mewn cyfeddach a
meddwod, nid mewn cyd-orwedd ac anlladrwydd,
nid mewn cynnen a chynfigen. Eithr gwisgwch
am danoch yr Arglwydd Iesu Grist; ac na wnewch
rag-ddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawni ei
chwantau ef.

Yr Efyngyl. S. Math. xxi. 1.

APhan ddaethant yn gyfagos i Jerusalem, a'u
dyfod hwy i Bethphage, i fynydd yr Olewudd,
yna yr anfonodd yr Iesu ddau ddisgybl, gan ddy-
weddyr wrthynt, Ewch i'r pentref y fydd ar eich cy-
fer; ac yn y man chwi a gewch asen yn rhwym,
ac ebol gyd â hi: gollyngwch hwynt, a dygwch
attaf si. Ac os dywaid neb ddim wrthyth, dywed-
wch, Y mae'n rhaid i'r Arglwydd wrthynt: ac
yn y man efe a'u densyn hwynt. A hyn oll a
wnaethpwyd, fel y cyflawnid yr hyn a ddywedafid
trwy'r prophwyd, yn dyweddyd, Dywedwch i ferch
Sion, Wele, dy Frenhin yn dyfod i ti, yn addfwyn,
ac yn eistedd ar asyn, ac ar ebol llwdn asyn arferol

â'r iau. Y disgyblion a ethant, ac a wnaethant
fel y gorchymynasai'r Iesu iddyn. A hwy a
ddygasant yr asen a'r ebol, ac a ddodasant eu dillad
arnynt, ac a'i gofodasant ef i eistedd ar hynny.
A thyria ddirfawr a daenasant eu dillad ar y ffordd,
eraill a dorrasant gangau o'r gwydd, ac a'u taen-
asant ar hyd y ffordd. A'r torfeydd, y rhai oedd
yn myned o'r blaen, a'r rhai oedd yn dyfod ar ol,
a leasant, gan ddyweddyd, Hofanna i Fab Dafydd:
Bendigedig yw'r hwn fydd yn dyfod yn enw'r
Arglwydd: Hofanna yn y goruchafion. Ac wedi
ei ddyfod ef i mewn i Jerusalem, y ddinas oll a
gynhyrfodd, gan ddyweddyd, Pwy yw hwn? A'r
torfeydd a ddywedasant, Hwn yw Iesu, y Prophwyd
o Nazareth yn Galilea. A'r Iesu a aeth i mewn i
deml Dduw, ac a dastodd allan bawb a'r a oedd yn
gwerthu ac yn prynu yn y deml, ac a ddyddychwel-
odd i lawr fyddau y newidwyr arian, a chadeir-
iau y rhai oedd yn gwerthu colommennod; ac a
ddywedodd wrthynt, Ysgrifenwyd, Ty gweddi y
gelwir fy nhwy i; eithr chwi a'i gwnaethoch yn ogof
lladron.

Yr ail Sul yn Adfent.

Y Colest.

YGwynfydedig Arglwydd, yr hwn a beraist fod
yr holl Ysgrhythr Lân yn ysgrifenedig er mwyn
ein hathrawiaeth a'n haddysg ni; Caniatâ fod i ni
yn y cyfryw fodd ei gwrando, ei darllain, ei chwilio,
a'i dysgu, ac i'n mewn ei mwynhau; fel, trwy
amynedd a diddanwch dy gyffegredig Air, y cofeid-
iom ac yr ymgynhalion yn waftadol wrth fendigaid
obaith y fuchedd dragywyddol, yr hon a roddafid i
ni yn ein iachawdwr Iesu Grist. *Amen.*

Yr Epistol. Rhuf. xv. 4.

PA bethau bynnag a ysgrifenyddyd o'r blaen, er
addyg i ni yr ysgrifenydd hwynt; fel, trwy
amynedd a diddanwch yr ysgrhythrau, y gallem
gael gobaith. A Duw yr amynedd a'r diddanwch
a roddo i chwisgynied yr un peth tu ag at eich gi-
lydd, yn ol Crist Iesu: fel y galloch, yn un fryd,
o un genau, ogoneddu Duw, a Thad ein Har-
glwydd Iesu Grist. O herwydd paham derbyn-
iwech eich gilydd, megis ag y derbyniodd Crist
ninnau i ogoniant Duw. Ac yr wyf yn dyweddyd,
wneuthur Iesu Grist yn weinidog i'r enwaediad
er mwyn gwirionedd Duw, er mwyn cadarnhau
yr addewidion a wnaethpwyd i'r tadau: ac fel y
byddai i'r Cenhedloedd ogoneddu Duw am ei dru-
garedd; fel y mae yn ysgrifenedig, Am hyn y
cyffesaf i ti ym mhilith y Cenhedloedd, ac y canaf
i'th enw. A thrachefn y mae yn dyweddyd, Ymla-
wenhewch,

Y 3 a'r 4 Sul yn Adfent, a Dydd Nadolig Crist.

wenhêwch, Genhedloedd, gyd â'i bobl ef. A thrachefn, Molwch yr Arglwydd, yr holl Genhedloedd; a chlodforwch ef, yr holl bobloedd. A thrachefn y mae Efaïas yn dywedyd, Fe fydd gwreiddyn o Jesse; a'r hwn a gyfyd i lywodraethu'r Cenhedloedd, ynddo ef y gobaithia'r Cenhedloedd. A Duw'r gobaith a'ch cyflawno o bob llawenydd a thangnefodd gan gredu, fel y cynnyddoch mewn gobaith, trwy nerth yr Yspryd Glân.

Yr Efyngyl. S. Luc. xxi. 15.

A Bydd arwyddion yn yr haul, a'r lleuad, a'r Ier; ac ar y ddaciar ing cenhedloedd, gan gyfyng-gyngor; a'r mior a'r tonnau yn rhuo; a dynion yn llewygu gan ofn, a disgwyl am y pethau fy'n dyfod ar y ddaciar: oblegyd nerthoedd y nefoedd a ysgydwir. Ac yna y gwelant Fab y dŷn yn dyfod mewn cwmwl, gyd â gallu a gogoniant mawr. A phan ddechreu'r pethau hyn ddyfod, edrychwch i synu, a chodwch eich pennau; canys y mae eich ymwared yn nesáu. Ac efe a ddywedodd ddammeg iddynt, Edrychwch ar y ffygffren, a'r holl breniau; pan ddelliant hwy weithian, chwi a welwch ac a wyddoch o honoch eich hunain, fod yr haf yn agos. Felly chwithau, pan weloch y pethau hyn yn disgwyl, gwybyddwch fod teyrnas Dduw yn agos. Yn wir meddaf i chwi, Nid â'r oes hon heibio, hyd oni ddél y cwbl i ben. Y nef a'r ddaciar a ant heibio, ond fy ngeiriau i nid ant heibio ddim.

Y trydydd Sul yn Adfent.

Y Colell.

O Arglwydd Iesu Crist, yr hwn ar dy ddyfodiad cyntaf a anfonait dy genhadwr i barottrôl dy ffordd o'th flaen; Caniattâ i weinidogion a goruchwylwyr dy ddirgeledigaethau felly barottrôl ac arloesi dy ffordd, gan droi calonau y rhai anufudd i ddoethineb y cyflawn, fel, ar dy ail ddyfodiad i famu'r byd, y'n caffer yn bobl gymmeradwy yn dy olwg di, yr hwn wyt yn byw ac yn teyrnau gyd â'r Tad a'r Yspryd Glân, byth yn un Duw, heb dranc na gorphen. *Amen.*

Yr Efyngyl. 1 Cor. iv. i.

Felly cyfrifed dŷn nyini, megis gweinidogion i'r Crist, a goruchwylwyr ar ddirgeledigaethau Duw. Am ben hyn yr ydys yn disgwyl mewn goruchwylwyr, gael un yn ffyddlon. Eithr gennyf fi bychan iawn yw fy marnu gennyh chwi, neu gan farn dŷn: ac nid wyf chwaith yn fy marnu fy hun. Canys ni wn i ddim arnaf fy hun: ond yn hyn ni'm cyflawnhawyd; eithr yr Arglwydd yw'r hwn fydd yn fy marnu. Am hynny na fernwch ddim cyn yr amfer, hyd oni ddelo'r yr Arglwydd, yr hwn a oleua ddirgelion y tywyllwch, ac a eglura fwiadau y calonau; ac yna y bydd y glod i bob un gan Dduw.

Yr Efyngyl. S. Math. xi. 2.

AC Ioan, pan glybu yn y carchar weithredoedd Crist, wedi danfon dau o'i ddysgyblion, a ddywedodd wrtho, Ai tydi yw'r hwn fy'n dyfod? ai un arall yr ydym yn ei ddysgwyl? A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Ewch, a mynegwch i Ioan y pethau a glywch ac a welwch. Y mae'r deillion yn gweled cilwaith, a'r cloffion yn rhodio, a'r cleision gwahanol wedi eu glanhau, ar byddariaid yn clywed; y mae'r meirw yn cyfodi, a'r tlodion yn cael pregethu'r efyngyl iddynt. A dedwydd yw'r hwn ni rwystrir yn ofi. Ac a hwy yn myned ymaith, yr Iesu a ddechreuodd ddywedw wrth y bobloedd am Ioan, Pa beth yr aethoch allan i'r anialwch i edrych am dano? Ai corfen yn ysgwyd gan wynt? Eithr pa beth yr aethoch allan i'w weled? Ai dŷn wedi ei wisgo â dillad efswyth? Wele, y rhai fy yn gwisgo dillad ef-

swyth, mewn tai brenhinoedd y maent. Eithr pa beth yr aethoch allan i'w weled? Ai prophwyd? Ie, meddaf i chwi, a mwy na prophwyd. Canys hwn ydyw efe am yr hwn yr ysgirfenwyd, Wele, yr ydwyf fi yn anfon fy nghennad o flaen dy wyneb, yr hwn a barottoa dy ffordd o'th flaen.

Y pedwerydd Sul yn Adfent.

Y Colell.

DYrcha, Arglwydd, attoiwg i ti, dy gadernid, a thyred i'n plith, ac â mawr nerth cymmorth ni; fel gan fod arnom, o herwydd ein pechodau a'n hanwireddau, ddirfawr luddiaid a rhwystr i redeg yr yrfa a ofodir o'n blaen, y byddo i'th ddaionus rad di a'th drugaredd ein cymmorth a'n gwared yn ebrwydd, trwy ddiwygpad dy Fab ein Harglwydd; i'r hwn, gyd â thi a'r Yspryd Glân, y byddo anrhydedd a gogoniant, yn oes oesoedd. *Amen.*

Yr Efyngyl. Phil. iv. 4.

Lawenhêwch yn yr Arglwydd yn wastadol; a thrachefn meddaf, Liawenhêwch. Bydded eich arafwch yn hyfys i bob dŷn. Y mae'r Arglwydd yn agos. Na ofelwch am ddim: eithr ym mhob peth mewn gweddi ac ymbil, gyd â diolchgarwch, gwneir eich deiffyddau chwi yn hyfysa ger bron Duw. A thangnefodd Dduw, yr hwn fydd uwchlaw pob deall, a geidw eich calonau a'ch meddyliau yng Nghrist Iesu.

Yr Efyngyl. S. Ioan i. 19.

HON yw tyfiolaeth Ioan, pan anfonodd yr Iuddewon o Jerusaleu, Offeiriad a Lefiaid i ofyn iddo, Pwy wyt ti? Ac efe a gyffodd, ac ni wadodd; a chyffodd, Nid myfi yw'r Crist. A hwy a ofynafant iddo, Beth ynt? Ai Elias wyt ti? Yntau a ddywedodd, Nag é. Ai'r Prophwyd wyt ti? Ac efe a atebodd, Nag é. Yna y dywedafant wrtho, Pwy wyt ti? fel y rhoddont ateb i'r rhai a'n danfonodd. Beth yr wyt ti yn ei ddywedw am d. nat dy hun? Efe ebe, Myfi yw llef un yn gwaeddi yn y deiffethwch, Uniawnwch ffordd yr Arglwydd; fel y dywedodd Esay y prophwyd. A'r rhai a anfonafid oedd o'r Pharisaid. A hwy a ofynafant iddo, ac a ddywedafant wrtho, Paham gan hynny yr wyt ti yn bedyddio, onid ydwyf ti na'r Crist, nac Elias, na'r Prophwyd? Ioan a atebodd iddynt, gan ddywedw, Myfi fy yn bedyddio â dwfr; ond y mae un yn sefyll yn eich plith chwi, yr hwn nid adyanoech chwi. Efe yw'r hwn fydd yn dyfod ar fy ol i, yr hwn a aeth o'm blaen i; yr hwn nid ydwyf fi deilwng i ddatod carrai ei elgid. Y pethau hyn a wnaethpwyd yn Bethabara, y tu hwnt i'r Iorddonen, lle yr oedd Ioan yn bedyddio.

Genedigaeth ein Harglwydd, neu Ddydd Nadolig Crist.

Y Colell.

Holl-allueg Dduw, yr hwn a roddait i ni dy unig-anedig Fab i gymmyrd ein hanian arno, i'w eni ar gyfenw i'r amfer yma o Forwyn bur; Caniattâ i ni, gan fod wedi ein had-genhedlu, a'n gwneuthur yn blant i ti trwy fabwys a rhad; beunydd ymadnewyddu trwy dy Lân Yspryd, trwy yr unrhyw ein Harglwydd Iesu Crist, yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnau gyd â thi, a'r unrhyw Yspryd, byth yn un Duw, yn oes oesoedd. *Amen.*

Yr Efyngyl. Heb. i. i.

DUW, wedi iddo lasaru lawer gwaith, a llawer modd gynt wrth y tadau trwy y prophwydi, yn y dyddiau diweddaf hyn a lasarodd wrthym ni yn ei Fab; yr hwn a wnaeth efe yn ofsedd pob peth, trwy'r hwn hefyd y gwnaeth efe y bydoedd. Yr hwn, ac efe yn deifgleirdeb ei ogon-

ient,

Dydd Gwyl Sant Stephan, a Dydd Gwyl Sant Ioan Efsangylwr.

fant ef, ac yn wir lun ei berfon ef, ac yn cynnal pob peth trwy air ei nerth, wedi puro ein pechodau ni trwyddo ef ei hun, a eisteddodd ar ddeheulaw y mawredd, yn y goruwch-leoedd: wedi ei wneuthur o hynny yn well na'r angylion, o gymmaint ag yr eisteddodd efe enw mwy rhagorol na hwynt-hwy. Canys wrth hwy o'r angylion y dywedodd efe un amfer, Fy Mab ydwy ti; myfi heddyw a'th genhedlais di? A thrachefn, Myfi a fyddaf iddo ef yn Dad, ac efe a fydd i mi yn Fab? A thrachefn, pan yw yn dwyn y cynfas-ahedig i'r byd, y mae yn dywedyd, Ac addoled holl angylion Duw ef. Ac am yr angylion y mae yn dywedyd, Yr hwn fydd yn gwneuthur ei angylion yn yspydion, a'i weinidigion yn fflam dân. Ond wrth y Mab, Dy orfeddfainge di, O Dduw, fydd yn oes oesoedd; teyrn-wialen uniondeb yw teyrn-wialen dy deyrnas di. Ti a geraist gyfiawnder, ac a gaeafist anwiredd; am hynny y th enneiniodd Duw, sef dy Dduw di, ag olwy gorfoedd tu hwnt i'th gyfeillion. Ac, Tyd yn y dechreuad, Arglwydd, a sylfaenafst y dddear; a gwaith dy ddwyllaw di yw y nesoedd. Hwyt-hwy a ddarfyddant; ond tydi fydd yn parchâu; a hwynt-hwy oll fel dilledyn a beneiddiant; ac megis gwisg y plygi di hwynt, a hwy a newidir: ond tydi yr un ydwyf, a'th fynyddoedd ni phallant.

Yr Efsangyl. S. Ioan i. 1.

YN y dechreuad yr oedd y Gair, a'r Gair oedd gyd â Duw, a Duw oedd y Gair. Hwn oedd yn y dechreuad gyd â Duw. Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth; ac hebdo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd. Ynddo ef yr oedd bywyd, a'r bywyd oedd oleuni dynion. A'r goleuni fydd yn llewyrchu yn y tywyllwch, a'r tywyllwch nid oedd yn ei amgylfred. Yr ydoedd gwr wedi ei anfon oddi wrth Duw, a'i enw Ioan. Hwn a ddathol yn dyfodiolaeth, fel y tyfiodolaethai am y goleuni, fel y credai pawb trwyddo ef. Nid efe oedd y goleuni, eithr efe a anfonafid fel y tyfiodolaethai am y goleuni. Hwn ydoedd y gwir oleuni, yr hwn fydd yn goleuo pob dyn a'r y fydd yn dyfod a'i byd. Yn y byd yr oedd efe, a'r byd a wnaethpwyd trwyddo ef; a'r byd nid adnabu ef. At ei eiddo ei hun y daeth, a'i eiddo ei hun ni e'derbyniasant ef. Ond cynnifer ag a'i derbyniasant ef, efe a roddes iddynt allu i fod yn feibion i Dduw, sef i'r fawl a gredant yn ei Enw ef: y rhai ni aned o waed, nac o ewyllys y cnawd, nac o ewyllys gwr, eithr o Dduw. A'r Gair a wnaethpwyd yn gnawd, ac a drigodd yn ein plith ni (ac ni a welom ei ogoniant ef, geoniant megis yr unig-anedig oddi wrth y Tad) yn llawn gras a gwirionedd.

Dydd Gwyl Sant Stephan.

T Colef.

CAniatiâ i ni, O Arglwydd, yn ein holl ddirodded-iadau yma ar y dddear, o herwydd tyfiodolaeth i'th wirionedd di, edrych yn ddysal tu a'r nef, a thrwy fydd ganfod y gogoniant a ddatguddir; ac yn llawn o'r Ysryd Glân, ddyfgu caru a bendithio ein herlidwyr trwy esampl dy gyn-ferthyr Sant Stephan, yr hwn a weddiodd dros ei arteith-wyr arnat ti, O Iesu wnyfyddedig, yr hwn wyt yn sefyll ar ddeheulaw Dduw i gymmorth y rhai oll y fydd yn dioddef er dy fwyn di, ein hunig Gyfyngwr a'n Dadleuwr. Amen.

¶ Yna y canlyn Colef y Nadolig, yr lewn a ddywedir yn swofad hyd Ucher-wyl Dydd Calan.

Yn lle yr Epistol. Aet. vii. 35.

A Stephan, yn gyfiawn o'r Ysryd Glân, a edrychodd yn ddysal tu a'r nef; ac a welodd ogoniant Duw, a'r Iesu yn sefyll ar ddeheulaw Duw. Ac efe a ddywedodd, Wele, mi a welaf y

nesoedd yn agored, a Mab y dyn yn sefyll ar ddeheulaw Duw. Yna y gvaeddafant â llef uchel, ac a gauasant eu churiau, ac a ruthrasant yn unfryd arno, ac a'i bewriasant allan o'r ddinas, ac a'i llabyddiasant; a'r tyfion a ddodasant eu dillad wrth draed dyn ieuange a elwid Saul. A hwy a labyddiasant Stephan, ac efe yn galw ar Dduw, ac yn dywedyd, Arglwydd Iesu, derbyn fy yspyd. Ac efe a offyngodd ar ei liniau, ac a lefodd a llef uchel, Arglwydd, na ddod y pechod hwn yn eu herbyn. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a hunodd.

Yr Efsangyl. S. Math. xxiii. 34.

WELE, yr ydwyf yn dantol atoch brophwyd, a doethion, ac ygrifenyddion; a rhai o honynt a leddwch, ac a groes-hoeliwch; a rhai o honynt a fiteyllwch yn eich synagogau, ac a erlidwch o dref i dref: fel y delo arnoch chiw yr holl waed cyfiawn a'r a offyngwyd ar y dddear, o waed Abel gyfiawn, hyd waed Zacarias, fab Baracias, yr hwn a laddafodd rhwng y deml a'r allor. Yn wir meddaf i chiw, daw hyn oll ar y genhedlaeth hon. Jerusalem, Jerusalem, yr hon wyt yn lladd y prophwyd, ac yn llabyddio y rhai a ddanfonir attat; pa fawl gwaith y mynnafwn gafgu dy blant ynghyd, megis y casglaf ei chwyton ran ei hadenydd, ac ni'e mynnech? Wele, yr ydys yn gadael eich ty i chiw yn anghyffannedd. Canys meddaf i chiw, Ni'm gwelwch ar ol hyn, hyd oni ddywedoch, Bendigedig yw yr hwn fydd yn dyfod yn Enw yr Arglwydd.

Dydd Gwyl Sant Ioan Efsangylwr.

T Colef.

A Rglwydd trugarog, ni a attolygwn i ti fwrw dy ddioglaith belydr goleuni ar dy Eglwys; fel, wedi ei goleuo gan aurawiaeth dy wnyfyddedig Apostol ac Efsangylwr Sant Ioan, y gallo hi rodio felly yngoleuni dy wirionedd, fel y delo hi yn y diwedd i oleuni bywyd tragywyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. S. Ioan i. 1.

YR hyn oedd o'r dechreuad, yr hyn a glywsom, yr hyn a welom a'n llygaid, yr hyn a edrychafom arno, ac a deimlodd ein dwylaw am air y bywyd (canys y bywyd a eglurhawyd, ac ni a welom, ac ydym yn tyfiodolaethu, ac yn mynegi i chiw y bywyd tragywyddol, yr hwn oedd gyd â'r Tad, ac a eglurhawyd i ni) yr hwn a welom ac a glywsom, yr ydym yn ei fynegi i chiw, fel y caffoch chwithau hefyd gymdeithas gyd â ni: a'n gymdeithas ni yn wir fydd gyd â'r Tad, a chyd â'i Fab ef Iesu Grist. A'r pethau hyn yr ydym yn eu hygrifenu atoch, fel y byddo eich llawenydd yn gyflawn. A hon yw'r gennadwri a glywsom ganddo ef, ac yr ydym yn ei hadrodd i chiw, mai goleuni yw Duw, ac nad oes ynddo ddim tywyllwch. Os dywedwn fod i ni gymdeithas ag ef, a rhodio yn y tywyllwch, celwyddog ydym, ac nid ydym yn gwneuthur y gwirionedd. Eithr os rhodiwn yn y goleuni, megis y mae efe yn y goleuni, y mae i ni gymdeithas a'n gilydd, a gwae Iesu Grist ei Fab ef fydd yn ein glanhau ni oddi wrth bob pechod. Os dywedwn had oes ynom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionedd nid yw ynom. Os cyfaddefwn ein pechodau, fyddlon yw efe, a chyfiawn, fel y madddeuo i ni ein pechodau, ac y'n glanhau oddi wrth bob anghyfiawnder. Os dywedwn na phechafom, yr ydym yn ei wneuthur ef yn gelwyddog, a'i air ef nid yw ynom.

Yr Efsangyl. S. Ioan xxi. 19.

YR Iesu a ddywedodd wrth Pedr, Canlyn fi. A Phedr a drodd, ac a welodd y disgibl yr oedd

Dydd Gwyl y Gwirioniaid, y Sul gwedi'r Nadolig, a Dydd Enwadediad Crist.

oedd yr Iesu yn ei garu, yn canlyn: yr hwn hefyd a bwydai ar ei ddwytron ef ar fwyper, ac a ddywedafai, Pwy, Arglwydd, yw yr hwn a'th fradycha di? Pan welodd Pedr hwn, efe a ddywedodd wrth yr Iesu, Arglwydd, ond beth a wna hwn? Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Os mynnaf iddo aros hyd oni ddelwys, beth yw hynny i ti? canlyn di fyf. Am hynny yr aeth y gair yma allan ym mhleth y brodyr, na fyddai y disgyl hwnnw farw: ac ni ddywedafai yr Iesu wrtho, na fyddai efo farw; ond, Os mynnaf iddo aros hyd oni ddelwys, beth yw hynny i ti? Hwn yw'r disgyl fydd yn tyfolaethu am y pethau hyn, ac a'tgrifenodd y pethau hyn; ac ni a wyddom fod ei dyfolaeth ef yn wir. Ac y mae hefyd lawer o bethau eraill a wnaeth yr Iesu, y rhai ped yfgrifenid hwy bob yn un ac un, nid wyf yn tybied y cynhwyfai y byd y llyfrau a Tgrifenid.

Dydd Gwyl y Gwirioniaid. Y Colef.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn o enau plant bychain, a rhai yn sugno, a beraitf nerth, ac a wnaethost i blant astafar dy ogoneddu trwy farw; Marweiddia a lladd bob rhyw anwired ynom, a nertha ni felly a'th ras, fel trwy fuchedd ddiniweid, a fydd ddyfsgog hyd angau, y gogoneddom dy Enw bendigedig, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yn lle yr Epistol. Dat. xiv. 1.

AC mi a edrychais; ac wele, Oen yn sefyll ar synydd Sion, a chyd ag ef bedair mil a saith ugainmil, a chanddynt enw ei Dad ef yn ygrifenedig yn eu talcennau. Ac mi a glywais lef o'r nef, fel llef dyfroedd lawer, ac fel llef taran fawr; ac mi a glywais lef telynorion yn canu ar eu telynau: a hwy a ganafant megis caniad newydd ger bron yr orseddfainge, a cher bron y pedwar anifail a'r benuriaid; ac ni allodd neb ddyfsgu y gân, ond y pedair mil a'r saith ugainmil, y rhai a brynwydd oddi ar y ddaear. Y rhai hyn yw y rhai ni halogwyd â gwragedd; canys gwyrton ydynt: y rhai hyn yw y rhai sy'n dilyn yr Oen pa le bynnag yr elo; y rhai hyn a brynwydd oddi wrth ddynion, yn flaen-frwyth i Dduw, ac i'r Oen. Ac yn eu genau ni chad twyll; canys difai ydynt ger bron gorieddfainge Duw.

Yr Efyngyl. S. Math. ii. 13.

WELE angel yr Arglwydd yn ymddangos i Joseph mewn breuddwyd, gan ddywedyd, Cyfod, cymmer y mab bychan a'i fam; a ffo i'r Aipht, a bydd yno hyd oni ddywedwys i ti: canys cefiso a wna Herod y mab bychan i'w ddietha ef. Ac yntau pan gyfododd, a gymmerth y mab bychan a'i fam o hyd nos, ac a gilodd i'r Aipht, ac a fu yno hyd farwolaeth Herod: fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy'r prophwyd, gan ddywedyd, O'r Aipht y gelwais fy Mab. Yna Herod pan welodd ei siommi gan y doethion, a ffrommodd yn aruthr, ac a ddanfonodd ac a laddodd yr holl fechgyn oedd yn Bethlehem, ac yn ei holl gyffiniau, o ddwy flydd oed a than hynny, wrth yr amser yr ymosynasai efe yn fanwl a'r doethion. Yna y cyflawnwyd yr hyn a ddywedafid gan Jeremias y prophwyd, gan ddywedyd, Llef a glybwydd yn Rama, galar, ac wylofain, ac ochain mawr, Rahel yn wrylo am ei phlant, ac ni fynnai ei chyfuro, am nad oeddynt.

Y Sul gwedi'r Nadolig. Y Colef.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn a roddais i ni dy unig-anedig Fab i gymmeryd ein haniau arno, i'w eni ar gyfenw i'r amser yma o Forwyn bur;

Caniattâ i ni, gan fod wedi ein had-gemhedu, a'n gwneuthur yn blant i ti trwy fabwys a rhad, beunydd ymadnewyddu trwy dy Lân Yspryd, trwy yr unrhyw ein Harglwydd Iesu Crist, yr hwn fydd yn byw ag yn teyrnasu gyd â thi a'r unrhyw Yspryd, byth yn un Duw yn oes oesoedd. Amen.

Yr Epistol. Gal. iv. 1.

AHyn yr wyf yn ei ddywedyd; droes gymaint o amser ag y mae'r etifedd yn fachgen, nid oes dim rhagor rhyngddo a gwas, er ei fod yn arglwydd ar y cwbl: eithr y mae efe dan ymgeleddwyr a llywodraethwyr, hyd yr amser a ofodwyd gan y tad. Felly minnau hefyd, pan oeddynt fechgyn, oeddym gaethion dan wyddorion y byd. Ond pan ddaeth cyflawnder yr amser, y danfonodd Duw ei Fab, wedi ei wneuthur o wraig, wedi ei wneuthur tan y ddeddf; fel y prynai y rhai oedd dan y ddeddf, fel y derbyniem y mabwysiad. Ac o herwydd eich bod yn feibion, yr anfonodd Duw Yspryd ei Fab i'ch calonau chiwi, yn llefain, Abba, Dad. Felly nid wyt ti mwy yn was, ond yn fab: ac os mab, etifedd hefyd i Dduw trwy Grift.

Yr Efyngyl. S. Math. i. 18.

AGenedigaeth yr Iesu Crist oedd fel hyn i Wedi dyweddio Mair ei fam ef â Joseph (cyn eu dyfod hwy ynghyd) hi a gafwyd yn feichiog o'r Yspryd Glân. A Joseph ei gwr hi, gan ei fod yn gynhawn, ac heb chwynych ei gwneuthur hi yn siampl, a ewyllyfodd ei rhoi hi ymaith yn ddiregl. Ac efo yn meddwl y pethau hyn, wele, angel yr Arglwydd a ymddangosodd iddo mewn breuddwyd, gan ddywedyd, Joseph mab Dafydd, nac ofna gymmeryd Mair dy wraig; oblegyd yr hyn a genhedlwydd ynddi, fydd o'r Yspryd Glân. A hi a eifgor ar Fab, a thi a chwi ei enw ef Iesu; oblegyd efo a wared ei bobl oddi wrth eu pethodau. (A hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy'r prophwyd, gan ddywedyd, Wele, Morwyn a fydd feichiog, ac a eifgor ar Fab, a hwy a alwant ei enw ef Emmanuel; yr hyn o'i gyfieithu, yw, Duw gyd â ni.) A Joseph, pan ddeistoes o gwig, a wnaeth megis y gorchymynasai angel yr Arglwydd iddo, ac a gymmerodd hi ar ei Mab cyntaf-anedig; a galwodd ei enw ef Iesu.

Dydd Enwadediad Crist.

Y Colef.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn a wnaethost i'ch wynfydedig Fab dderbyn enwadediad, a bod yn ufudd i'r ddeddf er mwyn dŷn: Caniattâ i ni iawn Enwadediad yr Yspryd, fel y bo i'n calonau, a'n holl aelodau (wedi eu marwolaethu oddi wrth bob bydol a chnawdol anwydau) allu ym mhob rhyw beth ufuddhau i'ch wynfydedig ewyllys, trwy'r unrhyw dy Fab Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. iv. 8.

DEdwydd yw y gwr nid yw yr Arglwydd yn cyfrif pechod iddo. A ddaeth y dedwyddwch llywn, gan hynny, ar yr enwadediad yn unig, ynto ar y dienwaedid hefyd? Canys yr ydym yn dywedyd, ddarod cyfrif fydd i Abraham yn gyflawnder. Pa fodd gan hynny y cyfrifwyd hi? Ni pan oedd yn yr enwadediad, ynto yn y dienwaedid? Nid yn yr enwadediad, ond yn y dienwaedid. Ac efo a gymmerth arwydd yr enwadediad, yn infel cyflawnder y fydd, yr hon oedd ganddo yn y dienwaedid; fel y byddai efe yn dad pawb a gredent, yn y dienwaedid; fel y cyfrifid cyflawnder iddynt hwythau hefyd; ac yn dad yr enwadediad, nid i'r rhai o'r enwadediad yn unig, ond i'r fawl hefyd a gerddant lwybrau fydd Abraham, ham,

Dydd Gwyl Yfswyll, a'r Sul a wedi'r Yfswyll.

hiam ein tad ni, yr hon oedd ganddo yn y dienn-waediad. Canys nid trwy'r ddeddf y daeth yr addewid i Abraham, neu i'w had, y byddai efe yn etifedd y byd; eithr trwy gyfiawnder fydd. Canys os y rhai fydd o'r ddeddf, yw'r etifeddiion, gwnaed fydd yn oter, a'r addewid yn ddirym.

Yr Efsengyl. S. Luc ii. 15.

A Bu, pan aeth yr angylion ymaith oddi wrth y bugail-ddynion i'r nef, ddywedyd o hon-nynt wrth eu gilydd, Awn ninnau hyd Bethlehem, a gwelwn y peth hwn a wnaethpwyd, yr hwn a hyfysodd yr Arglwydd i ni. A hwy a ddaethant ar frys; ac a gawfant Mair a Joseph, a'r dyn bach yn gorwedd yn y preseb. A phan welfant, hwy a gyhoeddafant y gair a ddywedafid wrthynt am y bachgen hwn. A phawb a'r a'u clywfant, a ryfedd-afant am y pethau a ddywedafid gan y bugeiliaid wrthynt. Eithr Mair a gadwodd y pethau hyn oll, gan eu hyfstried yn ei chalon. A'r bugeiliaid a ddychwelafant, gan ogoneddu a moliannu Duw am yr holl bethau a glywsent ac a welfent, fel y dywedafid wrthynt. A phan gyfiawnwyd wyth niwrnod i enwaedu ar y dyn bach, galwyd ei enw ef IESU; yr hwn a enwafid gan yr angel, cyn ei ymddwyn ef yn y groth.

¶ Yr un Colef, Epistol, ac Efsengyl, a gaiff wafanaethu bob dydd ar ol hyn, Eyd at yr Yfswyll.

Dydd Gwyl Yfswyll, neu'r Seren-cwyl, sef Ymddatgudd Crist i'r Cenhedloedd.

Yr Colef.

O Dduw, yr hwn trwy dywyfiad seren a ddang-osaist dy unig-anedig Fab i'r Cenhedloedd; Caniattâ yn drugarog i ni, y sawl ydym i'th adnabod yr awr hon trwy fydd, allu ar ol y fuchedd hon gael mwyniant dy ogoneddus Dduwdod, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Ephes. iii. 1.

ER mwyn hyn, myfi Paul, carcharor Iesu Crist trofoch chwi i Cenhedloedd; os clywsoch am oruchwyliath gras Duw, yr hon a roddwyd i mi ag atoch chwi: mai trwy ddatguddiad yr hyf-ysodd ef i mi y dirgelwch (megis yr ysgrifenisais o'r blaen ar yehydig eiriau, wrth yr hyn y gell- wch pan ddarllenoch wybod fy neall i yn nigel- wch Crist) yr hwn yn oesoedd eraill ni's eglurwyd i feibion dynion, fel y mae'r awrhon wedi ei ddatguddio i'w sanctaidd apostolion a'i brophwydi trwy'r Ysbyrd; y byddai'r Cenhedloedd yn gyd-etifeddiion, ac yn gyd-gorph, ac yn gyd-gyfran-ogion o'r addewid ef yng Nghrist, trwy'r efseng-yl: i'r hon y'm gwnaed i yn weinidog yn ol rhodd gras Duw, yr hwn a roddwyd i mi yn ol grymmus weithrediad ei allu ef. I mi, y llai nâ'r lleiaf o'r holl saint, y rhoddwyd y gras hwn, i efsangylu, ym mysg y Cenhedloedd, anchwiliadwy olud Crist; ac i egluro i bawb, beth yw cymdeithas y dirgelwch, yr hwn oedd guddiedig o ddechreuad y byd yn Nuw, yr hwn a greodd bob peth trwy Iesu Crist: fel y byddai'r awrhon yn hyfys i'r tywyfogaethau ac i'r awdurdodau yn y nefolion leoedd, trwy'r eglwys, tawr amryw deoethineb Duw; yn ol yr arfaeth dragywyddol yr hon a wnaeth ef yng Nghrist Iesu ein Harglwydd ni: yn yr hwn y mae i ni hyddra a dyfodfa mewn hyder trwy ei fydd ef.

Yr Efsengyl. S. Math. ii. 1.

AC wedi geni yr Iesu yn Bethlehem Judea, yn nyddiau Herod frenhin, wele, deothion a ddaethant o'r dwyrain i Jerusaleu, gan ddywedyd, Pa le y mae'r hwn a anwyd yn Frenhin yr Iud- dewon? canys gwelom ei seren ef yn y dwyrain, a daethom i'w addoli ef. Ond pan glybu Herod frenhin, ef a gyffrowyd, a holl Jerusaleu gyd ag

ef. A chwedi dwyn ynghyd yr holl arch-offei-iaid a ysgrifenyddion y bobl, ef a ymofynodd a hwynt, pa le y genid Crist. A hwy a ddywed- afant wrtho, yn Bethlehem Judea. Canys felly'r ysgrifenydd trwy'r prophwyd; A thithau, Beth- lehem tir Juda, nid lleiaf wyt ym mhlith tywyf-ogion Juda: canys o honot ti y daw Tywylog yr hwn a fugeilia ty mhobl Israel. Yna Herod, wedi galw'r deothion yn ddigel, a'u holodd hwynt yn fanwl am yr amser yr ymddangosafai'r seren. Ac wedi eu danfon hwy i Bethlehem, ef a ddywed- odd, Bwch, ac ymofynwch yn fanwl am y mab bychan; a phan gaffoch ef, mynegwch i mi, fel y gallwyf ffnau ddyfod a'i addoli ef. Hwytthau, wedi clywed y brenhin, a aethant; ac wele, y seren a welfent yn y dwyrain, a aeth o'u blaen hwy, hyd oni ddaeth hi a fellyll goruwch y lle yr oedd y mab bychan. A phan welfant y seren, llawenafant i llawenydd mawr dros ben. A phan ddaethant i'r tŷ, hwy a welfant y mab bychan gyd â Mair ei fam; a hwy a syrthiafant i lawr, ac a'i haddolafant ef. Ac wedi agoryd eu tryforau, a offrymmafant iddo anrhegion; aur, a thus, a myrr. Ac wedi eu rhybuddio hwy gan Dduw trwy freuddwyd, na ddychwelent at Herod, hwy a aethant drachefn i'w gwlad ar hŷd ffordd arall.

Yr Sul cyntaf gowdi'r Yfswyll.

Yr Colef.

O Arglwydd, nynt a attolygwn i ti dderbyn yn drugarog weddiau dy bobl fydd yn galw an- nat; a chaniattâ iddynt ddeall a gwybod yr hyn i ddylent ei wneuthur, a chael hefyd ras a gallu yn fyddlon i wneuthur yr unrhyw, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Rhuf. xii. 1.

AM hyany yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr cyrph yn aberth byw, sanctaidd, cymmeradwy gan Dduw; yr hwn yw eich rhesymmol wafanaeth chwi. Ac na chyd-ymffurfiwch a'r byd hwn; eithr ym- newidiwch trwy adnewyddiad eich meddwl; fel y profoch beth yw daionus, a chymmeradwy, a pher- ffaith ewyllys Duw. Canys yr wyf yn dywedyd, trwy'r gras a roddwyd i mi, wrth bob un y fydd yn eich plith, na byddo i neb uchel-fynied yn am- gen nag y dyldid fynied; eithr fynied i fobrwydd, fel y rhannodd Duw i bob un sefur fydd. Canys megis y mae gennym aelodau lawer mewn un corph, ac nad oes gan yr holl aelodau yr un fydd; felly ninnau, a ni yn llawer, ydym un corph yng Nghrist, a phob un yn aelodau o'n gilydd.

Yr Efsengyl. S. Luc ii. 41.

RHieni yr Iesu a aent i Jerusaleu bob blwydd- yn ar wyl y pasg. A phan oedd ef yn ddeu- ddng mlwydd oed, hwynt-hwy a aethant i synu i Jerusaleu, yn ol defod yr wyl. Ac wedi gor- phen y dyddiau, a hwy yn dychwelyd, arhosodd y bachgen Iesu yn Jerusaleu, ac ni wyddai Joseph a'i fam ef. Eithr gan dybied ei fod ef yn y fntai, hwy a aethant daith diwrnod, ac a'i ceisafant ef ym mhlith eu cenedl a'u cydnabod. A phryd na chawfant ef, hwy a ddychwelafant i Jerusaleu, gan ei geisio ef. A bu ar ol tridiau, gael o hon- ynt hwy ef yn y deml, yn eistedd ynghanol y doctoriaid, yn gwrandao arnynt, ac yn eu holi hwynt. A synnu a wnaeth ar bawb a'r a'i clywfant ef, o herwydd ei ddeall ef a'i atebion. A phan welfant ef, bu aruthr ganddynt: a'i fam a ddy- wedodd wrtho, Fy mab, pahan y gwnaethost felly â ni? wele, dy dad a minnau yn ofidus a'w geisafom di. Ac ef a ddywedodd wrthynt, Pa- han y ceisfech fi? oni wyddech fod yn rhaid i mi

fod ynghylch y pethau a berthyn i'm Fad? A hwy ni daliafant y gair a ddywedafai eise wrthynt. Ac eise aeth i wared gyd â hwynt, ac a ddaeth i Nazareth, ac a fu oftyngedig iddynt. A'i fam ef a gadwodd yr holl eiriau hyn yn ei chalon. A'r Iesu a gynnyddodd mewn doethineb a chorpholaeth, a ffafri syd â Duw a dynion.

Yr ail Sul gweidi'r Yfswyll.

Y Coleff.

HOLL-alluog a thragywyddol Dduw, yr hwn wyt yn llywiau pob peth yn y nef a'r ddaear; Clyw yn drugarog eirchion dy bobl, a chaniatâ i ni dy dangneffdd holl ddyddiau ein bywyd, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. xii. 6.

GAN fod i ni amryw ddoniau, yn ol y gras a roddwyd i ni, pa un bynnag ai prophwydoliaeth, prophwydwn yn ol cyffondeb y ffydd; ai gweinidogaeth, byddwn ddyfal yn y weinidogaeth; neu'r hwn fydd yn athrawiaethu, yn yr athrawiaeth; neu'r hwn fydd yn cyngori, yn y cyngor; yr hwn fydd yn cyfrannu, gwaed mewn sylmrydd; yr hwn fydd yn llywodraethu, mewn diwydrwydd; yr hwn fydd yn trugarhau, mewn llawenydd. Bydded cariad yn ddiragrith. Casewch y drwg, a glynwch wrth y da. Mewn cariad brawdol byddwch garedig i'ch gilydd; yn rhoddi parch, yn blaenori eich gilydd; nid yn ddiog mewn diwydrwydd; yn wrefog yn yr yfryd; yn gwafanaethu yr Arglwydd; yn llawen mewn gobaith; yn ddio-ddegar mewn cyfudd; yn dyfal-barhau mewn gweddi; yn cyfrannu i gyfreidiau'r faint; ac yn dilyn llettygarwch. Bendithiwch y rhai fydd yn eich ymlid; bendithiwch, ac na fellithiwch. Byddwch lawen gyd â'r rhai fydd lawen, ac wylwch gyd â'r rhai sy'n wlo. Byddwch yn unfryd â'ch gilydd: heb roi eich meddwl ar uchel bethau, eithr yn gyd-oftyngedig â'r rhai isel-radd.

Yr Efyngyl. S. Ioan ii. 1.

A'R trydydd dydd yr oedd priodas yn Cana Galilea: a mam yr Iesu oedd yno. A galwyd yr Iesu hysyd a'i ddisgylbion i'r briodas. A phan ballodd y gwin, mam yr Iesu a ddywedodd wrtho ef, Nid oes ganadylt mo'r gwin. Iesu a ddywedodd wrthi, Beth fydd i mi a wnelwyf â thi, wraig? ni ddaeth fy awr i etto. Ei fam ef a ddywedodd wrth y gwafanaethwyr, Beth bynnag a ddywedo eise wrthy, gwnewch. Ac yr oedd yno chwech o ddyslestri meini wedi eu gosod, yn ol desod puredigaeth yr luddewon, y rhai a dalient bob un ddau fircyn neu dri. Iesu a ddywedodd wrthynt, Llenwch y dyslestri o ddwfr. A hwy a'u llanwafant hyd yr ymyl. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Gollyngwch yn awr, a dygwch at lywodraethwr y wledd. A hwy a ddygafant. A phan brofedd llywodraethwr y wledd y dwfr a wnaethid yn win, ac ni wyddai o ba le yr ydoedd (eithr y gwafanaethwyr y rhai a ollyngafant y dwfr, a wyddant llywodraethwr y wledd a alwodd ar y priod-fab, ac a ddywedodd wrtho, Pob dyn a efyd y gwin da yn gyntaf; ac wedi iddynt yfed yn dda, yna un a fo gwaeth: ti-thau a gedwaist y gwin da hyd yr awrhon. Hyn o ddechreu gwyrtiriau a wnaeth yr Iesu yn Cana Galilea, ac a eglurodd ei ogoniant; a'i ddisgylbion a gredafant ynddo.

Y trydydd Sul gweidi'r Yfswyll.

Y Coleff.

HOLL-alluog a thragywyddol Dduw, edrych yn drugarog ar ein gwendid; ac yn ein holl beryglon a'n hanghenion, effyn dy ddwyllaw i'n cym-

morth ac i'n hymddiffyn, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. xii. 16.

NA fyddwch ddoethion yn eich tyb eich hunain. Na thelwch i neb ddrwg am ddrwg. Darperwch bethau onest yngolwg pob dyn. Os yw boſibl, hyd y mae yn ochr chi, byddwch heddychlawn â phob dyn. Nac ymddielwch, rai anwyl, ond rhoddwch le i ddigofaint: canys y mae yn yfgrifenedig, I mi y mae dial; myfi a dalaf, medd yr Arglwydd. Am hynny os dy elyn a newyn, portha ef; os fycheda, dyro iddo ddio: canys wrth wneuthur hyn, ti a bentyrri farwor tanllyd am ei ben ef. Na orchfyger di gan ddrygioni, eithr gorchfyga di ddrygioni trwy ddaioni.

Yr Efyngyl. S. Math. viii. 1.

GWEDI dyfod Iesu i wared o'r mynydd, torfeydd lawer a'i canlynafant ef. Ac welo, un gwahan-glywsus a ddaeth ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, os mynâ, ti a elli fy nglanhau i. A'r Iesu a estynodd ei law, ac a gyffyrddodd ag ef, gan ddywedyd, Mynaf; glanhaer di. Ac yn y fan ei wahan-glywsus ef a lanhawyd. A dywedodd yr Iesu wrtho, Gwel na ddywedych wrth neb; eithr dos, dangos dy hun i'r offeiriad, ac offrymma y rhodd a orchymynnodd Moses, er tyftiolaeth iddynt. Ac wedi dyfod yr Iesu i mewn i Capernaum, daeth atto ganwriad, gan ddeisyfu arno, a dywedyd, Arglwydd, y mae fy ngwas yn gorwedd gartref yn glaf o'r parlys, ac mewn poen ddifawr. A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Mi a ddeuaf ac a'i iachaf ef. A'r canwriad a attebodd ac a ddywedodd, Arglwydd, nid ydwyf fi deilwng i ddyfod o honot tan fy nghronglwyd: eithr yn unig dywaid y gair, a'm gwas a iacheir. Canys dyn ydwyf finnau dan awdurdod, a chennys filwyr danaf: a dywedaf wrth hwn, Cerdda, ac eise a â; ac wrth arall, Tyred, ac eise a ddaw; ac wrth fy ngwas, Gwna hyn, ac eise a'i gwna. A'r Iesu, pan glybu, a ryfeddodd, ac a ddywedodd wrth y rhai oedd yn canlyn, Yn wir meddaf i chi, Ni cheiais gymmaint ffydd, na ddo yn yr Israel. Ac yr ydwyf yn dywedyd i chi, y daw llawer o'r dwyrain a'r gorllewin, ac a eisteddant gyd ag Abraham, ac Isaac, a Jacob, yn nheyrnas nefoedd: ond plant y deyrnas a desir i'r tywyllwch eithaf; yno y bydd wylofain a rhingcain dannedd. A dywedodd yr Iesu wrth y canwriad, Dda ymaith; ac megis y credaist, bydded i ti. A'i was a iachawyd yn yr awr honno.

Y pedwerydd Sul gweidi'r Yfswyll.

Y Coleff.

ODDUW, yr hwn a wyddost ein bod ni wedi ein gosod mewn cymmaint a chynnisfer o beryglon, fel na's gallwn, o herwydd gwendid ein dynol anian, sefyll bob amser yn unawn; Caniatâ i ni y cyfryw dy nerth a'th nodedd, i'n cymmorth yn mliob perygl, ac i'n harwain trwy bob profedigaeth, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. xiii. 1.

YMDAROFTYNGED pob enaid i'r awdurdodau goruchel: canys nid oes awdurdod ond oddi wrth Dduw; a'r awdurdodau y fydd, gan Dduw y maent wedi eu hordeinio. Am hynny pwy-bynnag fydd yn ymofod yn erbyn yr awdurdod, tydd yn gwrthwynebu ordinhad Duw: a'r rhai a wrthwynebant, a dderbyniant farnedigaeth iddynt eu hunain. Canys tywyfegion nid ydynt osn i weithredoedd da, eithr i'r rhai drwg. A fynni di nad ofnech yr awdurdod? gwna'r hyn fydd dda, a thi a gai glod ganddo: canys gweinidog Duw ydyw eise i ti er daioni. Eithr os gwnei ddrwg, ofna; canys nid yw eise yn dwyn y cleddyf yn ofer: oblegdyd gweinidog Duw yw eise, dialydd

diatdydd lliid i'r hwn fydd yn gwneuthur drwg. Herwydd paham, anghenraid yw ymddarostwng, nid yn unig o herwydd lliid, eithr o herwydd cydwybod hefyd. Canys am hyn yr ydych yn talu teyrn-ged hefyd: oblegyd gwaianaethwyr Duw ydynt hwy, yn gwylied ar hyn yma. Telwch gan hynny i bawb eu dyledion: teyrn-ged i'r hwn y mae teyrn-ged yn ddyledus; toll, i'r hwn y mae toll; ofn, i'r hwn y mae ofn; parch, i'r hwn y mae parch yn ddyledus.

Yr Efyngyl. S. Math. viii. 23.

AC wedi iddo fyned i'r llong, ei ddisgyblion a'i canlynafant ef. Ac wele, bu gynnwrf mawr yn y môr, hyd oni chuddiwyd y llong gan y tonau: eithr eise oedd yn cyfigu. A'i ddisgyblion a ddaethant atto, ac a'i deffiofant, gan ddywedyd, Arglywydd, cadw ni: darfu am danom. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn ofnus, O chwi o ychydig ffydd? Yna y cododd efe, ac y cerddodd y gwyntoedd a'r môr, a bu dawelwch mawr. A'r dynion a ryfeddafant, gan ddywedyd, Pa ryw un yw hwn, gan fod y gwyntoedd hefyd a'r môr yn uluddhau iddo? Ac wedi ei ddyfod ef i'r lan arall, i wlad y Gergefaid, dau ddieslig a gyfarfuant ag ef, y rhai a ddeuent o'r beddau, yn dra ffrignig, fel na allai neb fyned y ffordd honno. Ac wele, hwy a lefasant, gan ddywedyd, Iesu Fab Duw, beth fydd i ni a wnelom â thi? a ddaethost ti yma i'n poeni ni cyn yr amser? Ac yr oedd ym mhell oddi wrthynt genfaint o foch lawer yn pori. A'r cythreuliaid a ddeisyfiant arno, gan ddywedyd, Os bwri ni allan, caniatâ i ni fyned ymaith i'r genfaint foch. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch. A hwy, wedi myned allan, a aethant i'r genfaint foch. Ac wele, yr holl genfaint foch a ruthrodd tros y dibyn i'r môr, ac a fuant feirw yn y dyfroedd. A'r meichiaid a ffofant; ac wedi eu dyfod hwy i'r ddinas, hwy a fynegafant bob peth, a pha beth a ddarfuasai i'r rhai dieslig. Ac wele, yr holl ddinas a ddaeth allan i gyfarfod â'r Iesu. A phan ei gwelfant, attolygafant iddo ymadael o'u cyfnniau hwynt.

Y pumed Sul gwedi'r Yfawyll.

T Colef.

OArglwydd, ni a attolygwn i ti gadw dy Eglwys a'th deulu yn wastad yn dy wir grefydd; fel y gallont hwy oll, y sawl fydd yn ymgynnal yn unig wrth obaid dy nefol ras, byth gael nawdd dy ddiogel ymddiffyn, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Col. iii. 12.

MEgis etholedigion Duw, sanctaidd ac anwyl, gwisgwch am danoch ynnysgaroedd trugarceddau, cymmwynasgarwch, gofngieiddrwydd, addfwynder, ymaros; gan gyd-ymddwyn â'ch gilydd, a maddeu i'ch gilydd, os bydd gan neb gweryl yn erbyn neb: megis ag y maddeuodd Crist i chwi, fellygwnewch chwithau. Ac am ben hyn oll, gwisgwch gariad, yr hwn yw rhwymyn perffeithrwydd. Allwyodraethed tangefedd Dduw yn eich calonau, i'r hwn hefyd y'ch galwyd yn un corph; a byddwch ddiolchgar. Preſwylled gair Crist yn och yn helaeth ym mhob doethineb; gan ddyfsgu a rhybuddio bawb eich gilydd mewn falmau, a hymnau, ac oclau ysprydol, gan ganu trwy ras yn eich calonau i'r Arglywydd. A pha beth bynnag a wneloch, ar air neu ar weithred, gwnewch bob peth yn enw'r Arglywydd Iesu, gan ddiolch i Dduw a'r Tad trwyddo ef.

Yr Efyngyl. S. Math. xiii. 24.

TEyrnas nefoedd fydd gyffelyb i ddyn a hauodd had da yn ei faes: a thra yr oedd y dynion yn cyfigu, daeth ei elyn ef ac a hauodd efrâu ym mhlith

y gwenith, ac a aeth ymaith. Ac wedi i'r eginyn dyu, a dwyn firwyth, yna'r ymddangofodd yr efrâu hefyd. A gweision gwr y ty a ddaethant, ac a ddywedafant wrtho, Arglywydd, oni hapanist ti had da yn dy faes? o ba le gan hynny y mae'r efrâu ynddo? Yntau a ddywedodd wrthynt, Y gelyn ddyn a waeth hyn. A'r gweision a ddywedafant wrtho, A fynni di gan hynny i ni fyned a'u caflu hwynt? Ac efe a ddywedodd, Na fynnaf; rhag i chwi, wrth gaelu'r efrâu, ddiwreiddio'r gwenith gyd â hwynt. Gadewch i'r ddau gyd-tylu hyd y cynhauf: ac yn amser y cynhauf y dywedaf wrth y medelwyr, Cefgwch yn gytanf yr efrâu, a rhwymwch hwynt yn ysgubau i w llwyr losgi; ond cefgwch y gwenith i'm hyfgubor.

T chweched Sul gwedi'r Yfawyll.

T Colef.

ODduw, bendigedig Fab yr hwn a ymddangofodd, fel y dattodai weithredoedd diafol, ac y gwnae ni yn feibion i Dduw, ac yn eufeddion bywyd tragywyddol; Caniatâ i ni, ni a attolygwn i ti, gan fod gennym y gobaith hwn, ein puro ein hunania, megis y mae yntau yn bur; fel, pan yr ymddangoso eilwaith gyd â nerth a gogoniant mawr, ym gwneuer yn gyffelyb iddo ef yn ei dragywyddol a'i ogoneddus deyrnas; ym mha un, ymad â thi, O Dad, a chyd â thi, O Yspryd Glân, y mae efe yn byw ac yn teyrnasu, byth yn un Duw, heb drange na gorphean. Amen.

Yr Epistol. 1 S. Ioan. iii. 1.

GWelwch pa fath gariad a roes y Tad arnom, fel y'n gelwid yn feibion i Dduw: oblegyd hyn nid edwyn y byd chwi, oblegyd nad adnabu ef. Anwyllyd, yr awrthion meibion i Dduw ydynt, ac nid amlygwyd oddi beth a fyddwn: eithr ni a wyddom pan ymddangoso ef, y byddwn gyffelyb iddo; oblegyd ni a gawn ei weled ef megis ag y mae. Ac y mae pob un a'r fydd ganddo y gobaith hwn ynddo ef, yn ei buro ei hun, megis y mae yntau yn bur. Pob un a'r fydd yn gwneuthur pechod, fydd hefyd yn gwneuthur anghyfraith: oblegyd anghyfraith yw pechod. A chwi a wyddoch ymddangos o hono ef, fel y dileai ein pechodau ni; ac ynddo ef nid oes bechod. Pob un a'r fydd yn aros ynddo ef, nid yw yn pechu; pob un a'r fydd yn pechu, ni's gwelodd ef, ac ni's adnabu ef. O blant bychain, na thwyllwch neb chwi; yr hwn fydd yn gwneuthur cyfiawnder, fydd gyfiawn, megis y mae yntau yn gyfiawn. Yr hwn fydd yn gwneuthur pechod, o ddiawl y mae; canys y mae diawl yn pechu o'r dechreuad. I hyn yr ymddangofodd Mab Duw, fel y dattodai weithredoedd diawl.

Yr Efyngyl. S. Math. xxiv. 23.

YNA os dywaid neb wrthyh, Wele, dyma Crist, neu dyna; na chredwch. Canys cyfyd gau-gristiau a gau-brophwydi, ac a roddant arwyddion mawrion a rhyfeddodau; hyd oni thwyllant, pe byddai bosibl, ie, yr etholedigion. Wele, rhag-ddywedais i chwi. Am hynny os dywedant wrthyh, Wele, y mae efe yn y diffeithwch; nac ewch allan: Wele, yn yr ystafelloedd; na chredwch. Oblegyd fel y daw y sellen o'r dwyrain, ac y tywynna hyd y gorllewin; felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y dyn. Canys pa le bynnag y byddo y gelain, yno'r ymgafgl yr eryrod. Ac yn y fan wedi gorthrymder y dyddiau hynny, y tywyllir yr haul, a'r lleuad ni rydd ei goleuni, a'r ser a fyth o'r nef, a nerthoedd y nefoedd a yfydwir. Ac yna'r ymddengys arwydd Mab y dyn yn y nef: ac yna y gair holl lwythau'r ddaear, a hwy a welant Fab y dyn yn dyfod ar gymmlau'r nef gyd â nerth a gogoniant mawr. Ac efe a ddenfyn ei angylion â mawr sain udgorn; a hwy

a hwy a gawfant ei etholedigion ei ynghyd o'r pedwar gwyl, o ethafoedd y nesoedd hyd eu heithafoedd hwynt.

T Sul a Seisagesima, neu y trydydd Sul yn y Garwys.
T Colaf.

O Arglwydd, ni a attohywn i ti wrando yn ddarvoud weddiad dy bobl, fel y byddo i ni, y rhai a gospar yn gyflawn i'm oen camweddau, yn drugarog gael ein hymwared gan dy ddaioni di; a'r gogoniant dy Baw, trwy Iesu Grist ein sachawdwr, yr hwn sydd yn hysw ac yn teymasu gyd â thi a'r Ysryd Glân, byth yn un Duw heb drango na gorphen, yn oes oesoedd. *Amen.*

T Epistol. i Cor. ix. 24.

O NI wyddoch chiwi fod y rhai fy yn rhedeg mewn gyrfa, i gyd yn ibedeg, ond bod un yn derbyn y gamp? Felly rhedwch, fel y cafoch asael. Ac y mae pob un a'r fydd yn ymdrech, yn ymgadw ym mhob peth; a hwynt-hwy yn wir, fel y derbyniont goron lygredig, eithr nynn, un anlygredig. Yr wyf si gan hyrwydd felly yn rhedeg, nid megis ar amcan; felly yr wyf yn ymdrech, nid fel un yn cyro awr. Ond yr wyf si yn colpi fy nghorff, ac yn ei ddwyn yn gaeth; rhag i mi mewn un modd, wedi i mi bregethu i eraill, fod fy hun yn anghymeradwy.

T Esgyl. S. Math. xx. 1.

T Eyrnas nesoedd fydd debyg i wr o berchen ty, yr hwn a aeth allan, a hi yn dyddhau, i gynodi gweithwyr i'w winllan. Ac wedi cyrruno a'r gweithwyr er ceiniog y dydd, efe a'u hanfonodd hwy i'w winllan. Ac efe a aeth allan ynghylch y drydedd awr, ac a welodd eraill yn sefyll yn segur yn y farchnadfa; ac a ddywedodd wrthynt, Ewch chwihau i'r winllan, a pha beth bynnag a fyddo cyflawn, mi a'i rhoddaf i chiwi. A hwy a aethant ymaith. Ac efe a aeth allan drachefn ynghylch y chweched ar nawfed awr, ac a wnaeth yr un modd. Ac efe a aeth allan ynghylch yr unfed awr ar ddeg, ac a gafodd eraill yn sefyll yn segur, ac a ddywedodd wrthynt, Paham y sefwech chiwi yma ar hyd y dydd yn segur? Dywedafant wrtho, Am na chyflogodd neb nynn. Dywedodd yntau wrthynt, Ewch chwihau i'r winllan; a pha beth bynnag a fyddo cyflawn, chiwi a'i cewch. A phan aeth hi yn hwy, arglwydd y winllan a ddywedodd wrth ei oruchwyliwr, Galw'r gweithwyr, a dyro iddynt eu cyflog, gan ddechreu o'r rhai dywedaf hyd y rhai cyntaf. A phan ddaeth y rhai a gyflogafid ynghylch yr unfed awr ar ddeg, hwy a gawfant bob un geiniog. A phan ddaeth y rhai cyntaf, hwy a dybiafant y caent fwy. A hwythau a gawfant bob un geiniog. Ac wedi iddynt gael, grwnach a wnaethant yn erbyn gair y ty, gan ddyweddy, Un awr y gweithiodd y rhai olaf hyn, a thi a'u gwnaethoist hwynt yn cystal â ninnao, y rhai a ddygafom bwys y dydd a'r gwres. Yntau a attedodd ac a ddywedodd wrth un o honnynt, Y cyfais, nid ydwyf yn gwneuthur cam â thi: onid er ceiniog y cyttunait â mi? Cymmer yr hyn sydd eiddod, a dos ymaith: yr ydwyf yn ewyllysio rhoddi i'r olaf hwn megis i tithau. Ai nid cyfreithlawn i mi wneuthur a fynnyf i'r eiddod fy hun? neu a ydyw dy llyd i ti yn eddwg, am fy mod i yn dda? Felly y rhai olaf fyddant yn fhaenaf, a'r rhai blaenaf yn olaf: canys llawer fy wedi eu galw, ac ychydig wedi eu dewis.

T Sul a Seisagesima, neu'r ail Sul yn y Garwys.
T Colaf.

O Arglwydd Dduw, yr hwn a welo nad ydym ni yn ymddiried mewn un weithred a wnel-

om; Caniatâ yn drugarog fod i ni, trwy dy nerth, gael ein hymddiffyn rhag pob gwrthwyneb, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

T Epistol. a Cor. xi. 19.

YR ydych yn goddef ffyliaid yn llawen, gan fod i eich hunain yn fynhywrol. Canys yr ydych yn goddef os bydd un i'ch caethwas, os bydd un i'ch llwyr fwytta, os bydd un yn cymmeryd genynych, os bydd un yn ymddyrfhafu, os bydd un yn eish taro chiwi ar eich wyneb. Am ammharch yr ydwyf yn dyweddy, megis pe buafem ni weinfaid i eithr ym mha bech bynnag y mae neb yn hi (mewn ffolineb yr wyf yn dyweddy) hi yr wyf fannau hwyd Ai Hebraid ydynt hwy? felly fannau. Ai Israaeliaid ydynt hwy? felly fannau. Ai had Abraham ydynt hwy? felly fannau. Ai gweinidogion Crist ydynt hwy? (yr y'wyf yn dyweddy ya ffol) mwy wyf si. Mewn bunderau yn holaethach, mewn gwialennodiau tros sefur, mewn canharau yn anlach, mewn marwolaethau yn fyaych. Gan yr fuddewon bumwaith y derbyniais ddeugain gwialennod onid un. Teigrwaith ym curwyd a gwialennwaith ym llabyddiwyd; teigrwaith y torrodd llong arnaf; nolwaith a diwrnod y bum yn y dynt-for; mewn teithiau yn fynych, ym mheryglon llif-ddyfroedd; ym mheryglon lladron; ym mheryglon fy nghenedl fy hun; ym mheryglon gan y cenhedloedd; ym mheryglon yn y ddinas; ym mheryglon yn yr anialwch; ym mheryglon ar y môr; ym mheryglon ym mllus brodyn gau; mewn llafur a lludded, mewn anhunedd yn fynych; mewn newyn a fyched; mewn ymryddiaid yn fynych; mewn anwyd a noethni. Heb law y pethau fy yn digwydd oddi allan, yn ymosod yr hwn sydd arnaf beunydd, y gosal tros yr holl eglwyf. Pwy fy wan, nad wyf fannau wan? pwy a dramgwyddir, nad wyf fannau yn llafgi? Os rhaid ymfroffio, mi a ymfroffiof am y pethau fy yn perthyn i'm gwendid. Duw a Thad ein Harglwydd ni Iesu Grist, yr hwn sydd foneddig yn oes oesoedd, a wyl nad wyf yn dyweddy celwydd.

T Esgyl. S. Luc. viii. 4.

G Wedi i lawer o bob ymgynnull ynghyd, a chyrchu atto o bob dinas, efe a ddywedodd ar ddammeg. Yr hawyr aeth allan i hau ei had; ac wrth hau, peth a fyrthiodd ar ymyl y ffordd, ac a fathrwyd, ac eheduad y nef a'i bwyttodd. A pheth arall a fyrthiodd ar y graig; a phan eginodd, y gwywodd, am nad oedd iddo wlybwr. A pheth arall a fyrthiodd ym mysg drân; a'r drân a gydtyafant, ac a'i tagafant ef. A pheth arall a fyrthiodd ar dir da, ac a eginodd, ac a ddug ffrwyth ar ei ganfed. Wrth ddyweddy y pethau hyn efe a lefodd, Y neb sydd a chlofftiau ganddo i wrando, gwrandaed. A'i ddisgylion a ofynafant iddo, gan ddyweddy, Pa ddammeg oedd hon? Yntau a ddywedodd, I chiwi y rhoddwyd gwybod dirgeloedd teyrnas Dduw: eithr i eraill ar ddamhegion; fel yn gweled na welant, ac yn elywed na ddeallant. A dyma'r ddammeg; Yr had yw gair Duw; a'r rhai ar ymyl y ffordd, ydyw y rhai fy yn gwrando; wedi hynny y mae diawl yn dyfod, ac yn dwyn ymaith y gair o'u calon hwynt, rhag iddynt gredu, a bod yn gadwedig. A'r rhai ar y graig yw y rhai, pan glywant, a dderbyniant y gair yn llawen; a'r rhai hyn nid oes ganddynt wreiddyn, y rhai sydd yn credu tros amser, ac yn amser profedigaeth yn cilio. A'r hwn a fyrthiodd ym mysg drân, yw y rhai a wrandawfant, ac wedi iddynt fyned ymaith, hwy a dagwyd gan ofalon, a golud, a meluswedd buchedd, ac nid ydynt yn dwyn ffrwyth i berffithrwydd. A'r hwn ar y tir da yw y rhai hyn, y rhai a chalon hawddgar a da, ydynt yn gwrando'r gair, ac yn ei gadw, ac yn dwyn ffrwyth trwy amynedd.

Sul Cwincwagefima, Dydd Merchur y Lludw, a'r Sul cyntaf yn y Garawys.

T Sul a chwir Cwincwagefima, neu'r Sul nesaf o flaen y Garawys.

T Colef.

O Arglwydd, yr hwn a'n dysgaist, na thâl dim ein holl weithredoedd a wnelom, heb gariad perffaith; Anfon dy Ysryd Glân, a thywallt yn ein calonau ragorol ddawn cariad perffaith, gwir rwymyn tangneidd, a holl rinweddau da, heb yr hwn pwy bynnag fydd yn byw, a gyfrifir yn farw ger dy fron di. Caniatta hyn er mwyn dy un Mab Iesu Grist. *Amen.*

Yr Epistol. 1 Cor. xiii. 1.

PE llafarwn â thafodau dynion ac angylion, ac heb fod gennyf gariad, yr wyf fel cfydd yn feinlo, neu fymbal yn tincian. A phe byddai gennyf brophwydoliaeth, a gwybod o honof y dirgelion oll, a phob gwybodaeth; a phe bai gennyf yr holl ffydd, fel y gallwn symmudo mynyddoedd, ac heb fod gennyf gariad, nid wyf fi ddim. A phe porthwn y tlodion a'm holl dda, a phe rhoddwn fy nghorff i'm llosgi, ac heb gariad gennyf, nid yw ddim llesâd i mi. Y mae cariad yn hir-ymaros, yn gymhwynafgar; cariad nid yw yn cynhygennu, nid yw cariad yn ymfroffio, nid yw yn ymchwyrddo, nid yw yn gwneuthur yn anweiddaidd, nid yw yn ceisio yr eiddo ei hun, ni chythredu, ni feddwl ddrwg, nid yw lawen am anghyfiawnder, ond cyd-lawenhau y mae a'r gwirionedd; y mae yn dioddef pob dim, yn credu pob dim, yn goseithio pob dim, yn ymaros â phob dim. Cariad byth ni chwymp ymaith: eithr pa un bynnag ai prophwydoliaethau, hwy a ballant; ai tafodau, hwy a beidiant; ai gwybodaeth, hi a ddiflanna. Canys o ran y gwyddom, ac o ran yr ydym yn prophwydo. Eithr pan ddelo yr hyn fydd berffaith, yna yr hyn fydd o ran, a ddileir. Pan oeddwn fachen, fel bachgen y llafarwn, fel bachgen y deallwn, fel bachgen y meddyliwn; ond pan aethum yn wr, mi a roes heibio bethau bachgennaidd. Canys gweled yr ydym yr awrhon trwy ddech mewn dammeg; ond yna, wyneb yn wyneb: yn awr yr adwaen o ran; ond yna yr adnabyddaf megis y'm hadwaenir. Yr awrhon y mae yn aros fydd, gobaith, cariad, y tri hyn; a'r mwyafr o'r rhai hyn yw cariad.

Yr Efyngyl. S. Luc xviii. 31.

YR Iesu a gymmerodd y deuddeg atto, ac a ddywedodd wrthynt, Wele, yr ydym ni yn myned i synu i Jerusalem; a chyflawnir pob peth a'r y fydd yn ygrifenedig trwy'r prophwydi am Fab y dyn. Canys eise a draddodir i'r Cenhedloedd, ac a watworir, ac a amherchir, ac a boerir arno; ac wedi iddynt ei fflangellu, y lladdant ef; a'r trydydd dydd eise a adgyfyll. A hwy ni ddeallafant ddim o'r pethau hyn: a'r gair hwn oedd guddiedig oddi wrthynt, ac ni wybuant y pethau a ddywedwyd. A bu, ac eise yn nesau at Jerico, i ryw ddyn dall fod yn eistedd yn ymyl y ffordd, yn cardotta. A phan glybu eise y dyrsa yn myned heibio, eise a ofynodd pa beth oedd hyn. A hwy a ddywedafant iddo, mai Iesu o Nazareth oedd yn myned heibio. Ac eise a lesodd, gan ddywedyd, Iesu fab Dafydd, trugarhâ wrthyf. A'r rhai oedd yn myned o'r blaen a'i ceryddafant ef i dewi: eithr eise a lesodd yn fwy o lawer, Mab Dafydd, trugarhâ wrthyf. A'r Iesu a safodd, ac a orchymynodd ei ddwyn ef atto. A phan ddaeth yn agos, eise a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Pa beth a synni di i mi ei wneuthur i ti? Yntau a ddywedodd, Arglwydd, cael o honof fy ngolwg. A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Cymmer dy olwg; dy ffydd a'th iachaoedd. Ac allan o law y carodd eise ei olwg, ac a'i canlynodd ef, gan ogoneddu Duw: a'r holl bobl, pan wellant, a roisant soliant i Dduw.

T Dydd cyntaf o'r Garawys, yr hwn a chwir yn y Gredin, Dydd Merchur y Lludw.

T Colef.

Holl-gyfoethog a thragywyddol Dduw, yr hwn ni chasâd ddim a'r a wnaethof, ac a faddeul bechodau pawb y sy edifeiriol; Crea a gwna ynom newydd a drylliedig galonnau; fel y bo i ni, gan ddyledus ddolurlo am ein pechodau, a chyfaddef ein trueni, gaffael gennyf, Dduw'r holl drugaredd, gwbl faddeuant a gollyngdod, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

T Colef Ewn a ddarllenir bob dydd o'r Garawys, ar ol y Colef a appwyntir i'r diwrnod.

Yn lle yr Epistol. Ioel ii. 12.

DYchwelwch attaf fi (medd yr Arglwydd) i'ch holl galon, ag ymryd hefyd, ac ag wylofaen, ac â galar. A rhwygwech eich calon, ac mid eich dillad, ac ymchwelwch at yr Arglwydd eich Duw: o herwydd graffawn a thrugarog yw eise, hwyryddig i ddigofaint, a mawr ei drugaredd, ac edifeiriol am ddrwg. Pwy a wyr a dry eise, ac edifarhau, a gweddill bendith ar ei ol; fef bwyd-offrwm, a diod-offrwm i'r Arglwydd eich Duw? Cenwech udgorn yn Sion, cyffegrwch ymryd, gelwch gymansa, cefglwch y bobl, cyffegrwch y gymansa, cynhullwch yr henuriaid, cefglwch y plant, a'r rhai yn sugno bronnau: deued y priod-fab allan o'i yttafell, a'r briod-ferch allan o'i ffafell ei gwely: wyled yr offeiriad, gweinidogion yr Arglwydd, rhwng y porth a'r allor; a dywedant, Arbed dy bobl, O Arglwydd, ac na ddryo dy eufeddiaeth i warth, i lywodraethu o'r cenhedloedd arnynt. Paham y dywedent ym mhilith y bobloedd, Pa le y mae eu Duw hwynt?

Yr Efyngyl. S. Math. vi. 16.

PAN ymrydioch, na fyddwch fel y rhagrithwyr, yn wyneb drif: canys anffurfio eu hwyneb-hau y maent, fel yr ymddangosent i ddynion eu bod yn ymrydio. Yn wir meddaf i chwi, Y maent yn derbyn eu gwobr. Eithr pan ymrydiech di, enneinia dy ben, a golch dy wyneb; fel nad ymddangofech i ddynion dy fod yn ymrydio, ond i'th Dad yr hwn fy yn y dirgel: a'th Dad, yr hwn fydd yn gweled yn y dirgel, a dal i ti yn yr amlwg. Na thryforwch i'wch dryforau ar y ddacar, lle y mae gwryfn y rhwd yn llygru, a lle y mae lladron yn cloddio trwodd, ac yn lladratta. Eithr tryforwch i'wch dryforau yn y nef; lle nid oes na gwryfn na rhwd yn llygru, a lle ni's cloddia lladron trwedd, ac ni's lladrattant. Canys lle y mae eich tryfor, yno y bydd eich calon hefyd.

T Sul cyntaf yn y Garawys.

T Colef.

O Arglwydd, yr hwn er ein mwyn a ymrydiaist ddeugain niwrnod a deugain nos; Dyro i ni ras i ymarfer o gyfryw ddirwest; fel y byddo i ni, gan oftwng ein cnawd i'r Ysryd, byth ufuddhau i'th dduwiol annog mewn iawnder a gwir fansteiddrwydd, i'th anrhydedd a'th ogoniant, yr hwn wyt yn byw ac yn teyrnafu gyd â'r Tad, a'r Ysryd Glân, yn un Duw, heb drange na gorphen. *Amen.*

Yr Epistol. 1 Cor. vi. 1.

NYNI, gan gyd-weithio, ydym yn attolwg i chwi, na dderbynioch ras Duw yn ofer. (Canys y mae eise yn dywedyd, Mewn amser cymmeradwy y'th wrandewais, ac yn nydd iachawdwriaeth y'th gynnorthwais: wele yn awr yr amser cymmeradwy; wele yn awr ddydd yr iachawdwriaeth) Heb roddi, dim achos tramgwydd mewn dim, fel na feier ar y weinidogaeth: eithr gan ein dangos ein hunain ym mhob peth, fel gweinidogion Duw, mewn amynedd mawr, mewn cystuddiau,

Yr 2^a r 3 Sul yn y Garawyl.

cystuddiau, mewn anghenion, mewn cyfyngderau, mewn gwialennodau, mewn terfysgau, mewn poenau, mewn gwyliadwriaethau, mewn ymryddau, mewn purdeb, mewn gwybodaeth, mewn hir ymaros, mewn tiriondeb yn yr Yspryd Glân; mewn cariad, diragrith, yngair y gwirionedd, yn nerth Duw, trwy arfau cyhawader ar dddeheu ac ar afwy, trwy barch ac ammhatch, trwy anglod a chlod; megis twyllwyr, ac er hynny yn eirwir; megis anadnabyddus, ac er hynny yn adnabyddus; megis yn meirw, ac wele byw ydym; megis wedi ein ceryddu, ac heb ein lladd; megis wedi ein tristáu, ond yn oestad yn llawen; megis yn ddiolion, ond yn cyfoethoga llawer; megis heb ddim gennym, ond etto yn meddiannu pob peth.

Yr Esgyl. S. Math. iv. 1.

YNA yr Iesu a arweinwyd i fynu i'r anialwch gan yr yspryd, i'w demtio gan ddiawl. Ac wedi iddo ymryddio ddeugain niwrnod a deugain nos, ar ol hynny efe a newynodd. A'r temtiwr, pan ddaeth atto, a ddywedodd, Os mab Duw wyt ti, arch i'r cerrig hyn fod yn fara. Ac yntau a atebodd, ac a ddywedodd, Ysgrifenydd, Nid trwy fara yn unig y bydd byw dyn, ond trwy bob gair a ddaw allan o enau Duw. Yna y cymmerth diawl ef i'r ddinas sanctaidd, ac a'i gosododd ef ar binacly deml; ac a ddywedodd wrtho, Os mab Duw wyt ti, bwrw dy hun i lawr: canys ysgrifenydd, y rhwyd efe orchymyn i'w angylion am danat, a hwy a'th ddygant yn eu dwylaw, rhag taso o honor un amfer dy droed wrth garreg. Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ysgrifenydd dra chefn, Na themtia yr Arglwydd dy Dduw. Tra chefn y cymmerth diawl ef i'w fyddu fra uchel, ac a ddangosodd iddo holl deyrnaïcedd y byd, a'u gogoniant; ac a ddywedodd wrtho, Hyn oll a roddaf i ti, os fyrti i lawr a'm haddoli. Yna yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ymaith, Satan: canys ysgrifenydd, Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ei yn unig a wasanaethi. Yna y gadawodd diawl ef; ac wele, angylion a ddaethant ac a weiniasant iddo.

Yr ail Sul yn y Garawyl.

Yr Coleb.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn wyt yn gweled nad oes gennym ddim meddiant o'n nerth ein hunain i'n cymmorth ein hunain; Cadw di ni oddi fewn ac oddi allan, sef enaid, a choroph; fel yr ymddiffynner ni rhag pob gwrthwyneb a ddigwyddo i'r corph, a rhag pob drwg feddwl a wna niweid na chynnwrf i'r enaid, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. i Thef. iv. 1.

YM mhellach gan hynny, frodyr, yr ydym yn attolwg i chwi, ac yn deisyf yn yr Arglwydd Iesu, megis y derbyniafoc'h gennym pa fodd y dylech rodio, a boddioni Duw, ar i chwi gynnyddu fwyfwy. Canys chwi a wyddoch pa orchymynion a roddasom i chwi trwy'r Arglwydd Iesu. Canys hyn yw ewyllys Duw, sef eich sancteiddiad chwi, ar ymgadw o honoch rhag godineb; ar fedru o bob un o honoch feddiannu ei lestr ei hun mewn sancteiddrwydd, a pharch; nid mewn gwyn trachiwant, megis y Cenhedloedd, y rhai nid adwaenant Duw: na byddo i neb orthymnu na thwylio ei frawd mewn dim; canys dilydd yw'r Arglwydd ar y rhai hyn oll, megis y dywedafom i chwi o'r blaen, ac y tystiafom. Canys ni alwodd Duw nyni i afendid, ond i sancteiddrwydd. Am hynny y neb sydd yn dirmygu, nid dyn y mae yn ei ddirmygu, ond Duw; yr hwn hefyd a roddes ei Yspryd Glân i ni.

Yr Esgyl. S. Math. xv. 21.

AR Iesu a aeth oddi yno, ac a giliodd i dueddau Tyrus a Sidon. Ac wele, gwraig o Canaan a

ddaeth o'r parthau hynny, ac a lefodd, gan ddywedyd wrtho, Trugarhâ wrthyf, O Arglwydd, fab Dafydd: y mae fy merch yn ddrwg ei llwyl gan gythraul. Eithre nid atebodd efe iddi un gair. A daeth ei ddisgyblion atto, ac a attolygasant iddo, gan ddywedyd, Gollwg hi ymaith; canys y mae hi yn llefain ar ein hol. Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Ni'm danfonwyd i ond at ddefaid colledig i'w Israel. Ond hi a ddaeth ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, cymmorth fi. Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Nid da cymmeryd bara'r plant, a'i fwrw i'r cwn. Hithau a ddywedodd, Gwir yw, Arglwydd: canys y mae'r cwn yn bwyta o'r brwsion i'n fyrtio oddi ar fwrdd eu harglwyddi. Yna yr atebodd yr Iesu, ac a ddywedodd wrthi, Ha wraig, mawr yw dy fydd: bydded i ti fel yr wyt yn ewyllsio. A'i merch a iachawyd o'r awr honno allan.

Yr dydd Sul yn y Garawyl.

Yr Coleb.

NYNI a attolygwn i ti, Holl-alluog Dduw, edrych o honot ar ddylal ddeisyfiadau dy alluog weision, ac estyn dehenulaw dy Fawdd i fod yn ymwared i ni yn erbyn ein holl eilynion, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Ephes. v. 1.

BYDDWCH gan hynny ddynwyr Duw, fel plant anwyl; a rhodiwch i'n cwn cariad, megis y carodd Crist ninnau, ac a'i rhoddodd ei hun i'w oem ni, yn offiwm ac yn aberth i Dduw, o arogl periaidd. Eithr godineb, a phob afendid, neu gybydd-dra, na henwer chwast yn eich plith, megis y gweddai i saint; na ferbedd, nac ymadrodd iol, na choeg ddigrifwch, pethau nid ydynt weddus; eithr yn hytrach, rhoddi diolch. Canys yr ydych chi yn gwybod hyn, am bob putteiniwr, neu aflan, neu gybydd, yr hwn fydd ddelw-addolwr, nad oes iddynt etifeddiaeth yn nheyrnas Crist a Duw. Na thwyllid neb chwi a geiriau efer: canys oblegyd y pethau hyn y mae digofaint Duw yn dyfod ar blant yr anufudd-dod. Na fyddwch gan hynny gyfrannogion a hwynt: canys yr oeddych chi gyt yn dywyllwch, ond yr awr hon goleuni ydych yn yr Arglwydd. Rhodiwch fel plant y goleuni; (canys fwyth yr Yspryd fydd ym mhob daioni, a chyfiawnder, a gwirionedd) gan brofi beth fydd gymmeradwy gan yr Arglwydd. Ac na fydded i chwi gyd-gyfeillach a gweithrededd anffrwythlawn y tywyllwch; eithr yn hytrach argy oeddych hwynt: canys brwnt yw adrodd y pethau a wneir ganddynt hwy yn ddirgel. Eithr pob peth, wedi'r argyodder, a eglurir gan y goleuni: canys beth bynnag fydd yn egluro, goleuni yw. O herwydd pahan y mae efe yn dywedyd, Desiro di yr hwn wyt yn cyfigu, a chyfyed oddi wrth y meirw; a Christ a oleua i ti.

Yr Esgyl. S. Luc xi. 14.

AC yr oedd efe yn bwrw allan gythraul, a hwnnw oedd fud. A bu, wedi i'r cythraul fyned allan, i'r mudan lasaru: a'r bobloedd a ryfeddasant. Eithr rhai o honynt a ddywedasant, Trwy Beelzebub, pennaeth y cythreuliaid, y mae efe yn bwrw allan gythreuliaid. Ac eraill, gan ei demtio, a geisiant ganddo arwydd o'r nef. Yntau, yn gwybod eu meddyliau hwynt, a ddywedodd wrthynt, Pob teyrnas wedi ymrannu yn ei erbyn ei hun, a anghyffanneddur; a thŷ yn erbyn tŷ, a fyrt. Ac os Satan hefyd fydd wedi ymrannu yn ei erbyn ei hun, pa fodd y laif ei deyrnas eff? gan eich bod yn dywedyd, mai trwy Beelzebub yr wyf fi yn bwrw allan gythreuliaid. Ac os trwy Beelzebub yr wyf fi yn bwrw allan gythreuliaid, trwy bwy y mae eich plant chwi yn eu bwrw hwynt allan? am hynny y byddant hwy yn farnwyr arnoch chi. Eithr os myn trwy fy Duw ydwyf

ydwyl yn bwrw allan gythreuliaid, diaminu ddyfod teyrnas Dduw atoch chiwi. Pan fyddo un cryf ariog yn cadw ei neuadd, y mae yr hyn fydd ganddo mewn heddweh: ond pan ddél un cryfach nag ef arno, a'i orchfygo, efe a ddwg ymaith ei holl ariogaeth ef, yn yr hon yr oedd yn ymddried, ac a ran ei anrhaith ef. Y neb nid yw gyd â mi, fydd yn fy erbyn: a'r neb nid yw yn casglu gyd â mi, fydd yn gwaigaru. Pan el yr yfpryd allan allan o ddyd, efe a rodia mewn lle oedd fychion, gan geisio gorphwysdra; a phryd na chaffo, efe a ddywaid, Mi a ddychwelaf i'm ty o'r lle y daethum allan. A phan ddél, y mae yn ei gael wedi ei ysgubo a'i drefnu. Yna yr a ef ac y cymmer atto falth yfpryd eraill, gwaeth nag ef ei hun; a hwy a ant i mewn, ac a arhosant yno: a diwedd y dŷn hwnnw fydd gwaeth na'i ddechreuad. A bu fel yr oedd efe yn dywedyd hyn, rhyw wraig o'r dyfda a gododd ei llef, ac a ddywedodd wrtho, Gwyn fydd y groth a'r ddug di, a'r bronnnau a fugnallt. Ond efe a ddywedodd, Yn hytrach gwyn fydd y rhai fydd yn gwrando gair Duw, ac yn ei gadw.

Y pedwerydd Sul yn y Gaeaf.

Y Colef.

CAniattâ, ni a attolygwn i ti, Holl-alluog Dduw, fod i ni y rhai a haeddafom yn gyfiawn gael ein poeni am ein drwg weithredoedd, trwy gonffordd dy ras di allu yn drugarog gael hawsâd, trwy ein Harglwydd a'n lachawdwr Iesu Grist.

Tr Epistol. Gal. iv. 21.

DYwedwch i mi, y rhai ydych yn chwynnch bod dan y ddeddf, onid ydych chiwi yn dywedyd y ddeddf? Canys y mae yn ysgrienedig, fod i Abraham ddau fab; un o'r wafanaeth-ferch, ac un o'r wraig rydd. Eithr yr hwn oedd o'r wafanaeth-ferch, a aned yn ol y cnawd; a'r hwn oedd o'r wraig rydd, trwy'r addewid. Yr hyn bothau ydynt mewn alegori: canys y rhai hyn yw y ddau destament; un yn ddiau o fynydd Sina, yn cenhedlu i gaethiwyd, yr hon yw Agar. Canys yr Agar yma yw mynydd Sina yn Arabia, ac y mae yn cyfateb i'r Jerusaleim fydd yn awr, ac y mae yn gaeth hi a'i phlant. Eithr y Jerusaleim honno uchod, fydd rydd, yr hon yw ein mam ni oll. Canys ysgrienedig yw, Llawenâ di yr amhlantadwy, yr hon nid wyt yn heppilio; tor allan a lefa, yr hon nid wyt yn elgor; canys i'r unig y mae llawer mwy o blant nag i'r hon y mae iddi wr. A ninnau, frodyr, megis yr oedd Isaac, ydym blant yr addewid. Eithr megis y pryd hwnnw, yr hwn a anwyd yn ol y cnawd, a eridiai yr hwn a anwyd yn ol yr yfpryd; felly yr awrhon hefyd. Ond beth y mae'r yfgyrthyr yn ei ddywedyd? Bwrw allan y wafanaeth-ferch, a'i mab; canys ni chaiff mab y wafanaeth-ferch etifeddu gyd â mab y wraig rydd. Felly, frodyr, nid plant i'r wafanaeth-ferch ydym, ond i'r wraig rydd.

Tr Efengyl. S. Ioan vi. 1.

YR Iesu a aeth tros for Galilea, hwnnw yw môr Tiberias. A thyrsa fawr a'i canlynodd ef; canys hwy a welent ei arwyddion y rhai a wnaeth ai efe ar y cleision. A'r Iesu a aeth i fynu i'r mynydd, ac a eisteddodd yno gyd â'i ddisgyblion. A'r pasg, gwyl yr Iuddewon, oedd yn agos. Yna'r Iesu a ddychrafodd ei lygaid, ac a welodd fod thyrsa fawr yn dyfod atto; ac a ddywedodd wrth Philip, O ba le y prynwn ni fara, fel y casto y rhai hyn fwytta? (A hyn a ddywedodd efe i'w brofi ef: canys efe a wyddai beth yr oedd efe ar fedr ei wneuthur.) Philip a'i hattebodd ef, Gwerth dau can ceiniog o fara nid yw ddigon iddynt hwy, fel y gallo pob un o honnyd gymmeryd ychydig. Un o'i ddisgyblion a ddywedodd wrtho, Andreas,

brawd Simon Pedr, Y'nna yma ryw fachgennyn, a chanddo bwm torth haidd, a dau bysgodyn; ond beth yw hynny rhwng cynuifer? A'r Iesu a ddywedodd, Perwch i'r dynion eistedd i lawr. Ac yr oedd glas-wellt lawer yn y fan honno. Felly y gwyr a eisteddasant i lawr, ynghylch pum mil o nifer. A'r Iesu a gymmewth y torthau, ac wedi iddo ddoloch, efe a'u rhannodd i'r disgyblion, a'r disgyblion i'r rhai oedd yn eistedd; felly hefyd o'r pygiod gymmaint ac a fynnasant. Ac wedi eu digoni hwynt, efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Cefglwch y briw-fwyd gweddill, fel na choller dim. Am hynny hwy a'i casglasant, ac a lánwasant ddeuddeg bagdadaid o'r briw-fwyd, o'r pum torth haidd a weddillaf gan y rhai a fwyntafent. Yna y dynion, pan welasant yr arwydd a wnaethai'r Iesu, a ddywedasant, Hwn yn ddiat yw'r Prophwyd oedd ar ddyfod i'r byd.

Y pumed Sul yn y Gaeaf.

Y Colef.

NI a attolygwn i ti, Holl-alluog Dduw, edrych o honot yn drugarog ar dy bobl; fel y bo iddynt, trwy dy fawr ddaion, gael byth eu hywodraethu a'u cadw mewn enaid a chorff, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Tr Epistol. Heb. ix. 11.

CRIST wedi dyfod yn Arch-Offeiriad y daionus beithau a fyddent, trwy dabernacl mwy a pherffeithiach, nid o waith llaw, hynny yw, nid o'r adeiladaeth yma, nid chwaith trwy waed geifr a loi, eithr trwy ei waed ei hun yr aeth efe un-waith i mewn i'r cyffwrdd, gan gael i ni dragwyddol ryddhâd. Oblegyd os ydyw gwaed teirw a geifr, a ludw anner wedi ei daenellu ar y rhai a halogwyd, yn sancteiddio i bureiddiad y cnawd; pa faint mwy y bydd i waed Crist, yr hwn trwy yr yfpryd dragwyddol a'i hofrymmodd ei hun yn ddifai i Dduw, buro eich cydwybod chiwi oddi wrth weithredoedd meinrow i wafanaethu y Duw byw? Ac am hynny y mae efe yn Gyfryngwr y cyffwrdd newydd, megis trwy fod marwolaeth yn ymwared oddi wrth y trofeddau oedd dan y cyffwrdd-cyntaf, y cai y rhai a alwyd dderbyn addewid yr etifeddiaeth dragwyddol.

Tr Efengyl. S. Ioan viii. 46.

IESU a ddywedodd, Pwy o honoch a'm angy- oedda i o bechod? ac od wyf fi yn dywedyd y gwir, pahan nad ydych yn credu i mi? Y mae yr hwn fydd o Dduw, yn gwrando geiriau Duw; am hynny nid ydych chiwi yn eu gwrando, am nad ydych o Dduw. Yna'r attebodd yr Iuddewon, ac y dywedasant wrtho ef, Ond da y ydym ni yn dywedyd, mai Samaritan wyt ti, a bod gennyt gythraul? Yr Iesu a attebodd, Nid oes gennyf gythraul; ond yr wyf fi yn anrhydeddu fy Nhada, ac yr ydych chwithau yn fy ni-anrhydeddu innau. Ac nid wyf fi yn ceisio fy ngogoniant fy hun; y mae a'i cais, ac a farw. Yn wir, yn wir, meddal i chiwi, Os ceidw neb fy ymadrodd i, ni wel efe farwolaeth yn dragwyddol. Yna y dywedodd yr Iuddewon wrtho, Yr awrhon y gwyddom fod gennyt gythraul. Bu Abraham farw, a'r prophwydi; ac meddi di, Os ceidw neb fy ymadrodd i, nid archwaeitha efe farwolaeth yn dragwyddol. Ai mwy wyt ti nag Abraham ein tad ni, yr hwn a fu farw? a'r prophwydi a fuant feirw: pwy yr wyt ti yn dy wneuthur dy hun? Yr Iesu a attebodd, Os wyf fi yn fy ngogoneddu fy hun, fy ngogoniant i nid yw ddim: fy Nhada yw'r hwn fydd yn fy ngogoneddu i, yr hwn yr ydych chiwi yn dywedyd mai eich Duw chiwi yw. Ond nid adnabuoeh chiwi ef; eithr myfi a'i hadwaen ef: ac os dywedaf nad adwaen ef, myfi a fyddaf debyg i chiwi, yn gelwyddog: ond mi a'i hadwaen ef, ac yr wyf yn cadw ei ymadrodd ef. Gorfoledd oedd gan

gan eich tad Abraham weled fy nydd i; ac efe a'i gwelodd hefyd, ac a lawenychodd. Yna y dywedodd yr Iuddewon wrtho, Nid wyt ti ddengmlwydd a deugain etto, ac a welait ti Abraham? Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Cyn bod Abraham, yr wyf fi. Yna hwy a godafant gerrig i'w taflu atto ef. A'r Iesu a ymguddodd, ac a aeth allan o'r deml.

T Sul nefas o flaen y Pafg.

T Coleb.

HOLL-gyfoethog a thragywyddol. Duw, yr hwn o'r th garedigol ferch ar ddyn, a ddanionait dy Fab ein Iachawdwr Iesu Crist, i gymmeryd arno ein cnawd, ac i ddioddef angau ar y groes, fel y gallai bob rhyw ddyn ddilyn esampol ei lawr ostyngeddwydd ef; Caniatâ o'r th drugaredd fod i ni ganlyni esampol ei ddioddefaint, a bod hefyd yn gyfrannogion o'i gyfodiad, trwy yr unrhyw Iesu Crist ein Harglwydd.

T Epistol. Phil. ii. 5.

BYDDEN ynoch y meddwl yma, yr hwn oedd hefyd yng Nghrist Iesu: yr hwn, ac efe yn ffurf Duw, ni thwybodd yn drais fod yn ogytuwch â Duw: eithr efe a'i dibrifiodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwas, ac a wnaed mewn cyffelybiaeth dynion. A'i gael mewn dull fel dyn, efe a'i darostyngodd ei hun, gan fod yn ufudd hyd angau, i.e. angau'r groes. O herwydd pahan, Duw a'i tra-dyrchafodd yntau, ac a roddes iddo Enw, yr hwn fydd goruwch pob enw: fel yn Enw'r Iesu y plygai pob glin o'r nefolion, a'r daearolion, a than daearolion bethau; ac y cyffasai pob tafod fod Iesu Crist yn Arglwydd, er gogoniant Duw Tad.

T Efyngyl. S. Math. xxvii. 1.

APhan ddath y bore, cyd-ymgyngorodd yr holl arch-offeiriad a henuriaid y bobl yn erbyn yr Iesu, fel y rhoddent ef i farwolaeth. Ac wedi iddynt ei rwympo, hwy a'i dygafant ef ymaith, ac a'i traddodasant ef i Pontius Pilat y rhaglaw. Yna pan welodd Judas, yr hwn a'i bradychodd ef, ddarod ei gondemnio ef, bu edifar ganddo; ac a ddug drachefn y deg ar hugain arian i'r arch-offeiriad a'r henuriaid, gan ddywedyd, Pechais, gan fradychu gwaed gwirion. Hwytiau a ddywedasant, Pa beth yw hynny i ni? odrych di. Ac wedi iddo dasu'r arian yn y deml, efe a ymadawodd, ac a aeth ac a ymgrogodd. A'r arch-offeiriad a gymmerasant yr arian, ac a ddywedasant, Nid cyfrethlawn i ni eu bwrw hwynt yn y drysfa; canys gwerth gwaed ydynt. Ac wedi iddynt gyd-ymgyngori, hwy a brynasant â hwynt faes y crochenydd, yn gladdfa dieithriaid. Am hynny y galwyd y maes hwnnw, Maes y gwaed, hyd heddyw. (Yna y cyflawnwyd yr hyn a ddywedwyd trwy * Jeremias y prophwyd, gan ddywedyd, A hwy a gymmerasant y deg ar hugain arian, pris y prisedig, yr hwn a brynasant gan seibion Israel, ac a'u rhoiant hwy am faes y crochenydd, megis y gosododd yr Arglwydd i mi.) A'r Iesu a safodd ger bron y rhaglaw: a'r rhaglaw a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Yr wyt ti yn dywedyd. A phan gyhuddid ef gan yr arch-offeiriad a'r henuriaid, nid attebodd efe ddim. Yna y dywedodd Pilat wrtho, Oni chlywi di faint o bethau y maent hwy yn eu tyfiliolaethu yn dy erbyn di? Ac nid attebodd efe iddo un gair; fel y rhyfeddodd y rhaglaw yn sawr. Ac ar yr wyl honno yr arferai y rhaglaw ollwng yn rhydd i'r bobl un carcharor, yr hwn a fynnent. Ac yna yr oedd ganddynt garcharor hynod, a elwid Barabbas. Wedi

iddynt gan hynny ymgafgu ynghyd, Pilat a ddywedodd wrthynt, Tra un a fynwch i mi ei ollwng yn rhydd i chwi; Barabbas, ai yr Iesu, yr hwn a elwir Crist? canys efe a wyddai mai o gyngfen y traddodasant ef. Ac efe yn eiddod ar yr orseddfaint, ei wraig a ddanfonodd atto, gan ddywedyd, Na fydded i ti a wneidych â'r cyflawn hwnnw: canys goddefais lawer heddyw mewn breuddwyd o'i achos ef. A'r arch-offeiriad a'r henuriaid a begwadiasant y bobl, fel y gosynt Barabbas, ac y difethent yr Iesu. A'r rhaglaw a attebodd, ac a ddywedodd wrthynt, Pa un o'r ddau a fynwch i mi ei ollwng yn rhydd i chwi? Hwytiau a ddywedasant, Barabbas. Pilat a ddywedodd wrthynt, Pa beth gan hynny a wnae i'r Iesu, yr hwn a elwir Crist? Hwytiau oll a ddywedasant wrtho, Croes-hoelief ef. A'r rhaglaw a ddywedodd, Ond pa ddwrwg a wnaeth efe? Hwytiau a leasant yn fwy, gan ddywedyd, Croes-hoelief ef. A Philat, pan welodd nad oedd dim yn tycio, ond yn hytrach bod cynnwrs, a gymerth ddwsir, ac a oloedd ei ddwyfaw ger bron y bobl, gan ddywedyd, Dieuog ydwyf fi oddi wrth waed y cyflawn hwn: edrychwch chwi. A'r holl bobl a attebodd ac a ddywedodd, Bydded ei waed ef arnom ni, ac ar ein plant. Yna y gollyngodd efe Barabbas yn rhydd iddynt; ond yr Iesu a flangellodd efe, ac a'i rhoddas i'w groes-hoelio. Yna milwyr y rhaglaw a gymmerasant yr Iesu i'r ddiwedd, ac a gynnullasant atto yr holl fyddin. A hwy a'i diofasant ef, ac a roiant an dano fantell o' hgarlad. A chweddi iddynt blethu coron o ddrain, hwy a'i gosodasant ar ei ben ef, a chorfen yn ei law ddell hau: ac a blygasant eu gliniau ger ei fron ef, ac a'i gwatwrasant, gan ddywedyd, Henffych well, Brenhin yr Iuddewon. A hwy a boerasant arno, ac a gymmerasant y gorfen, ac a'i tarawfant ar ei ben. Ac wedi iddynt ei watwor, hwy a'i diofasant ef o'r fantell, ac a'i gwisgasant â'i ddillad ei hun, ac a'i dygafant ef ymaith i'w groes-hoelio. Ac fel yr oeddynt yn myned allan, hwy a gawfant ddyn o Cyrene, a'i enw Simon: hwn a gymmellasant i ddwyn ei groes ef. A phan ddaethant i le a elwid Golgotha, yr hwn a elwir Lle'r benglog, hwy a roiant iddo i'w yfed, ffinegr yn gymmygedig â bustl. Ac wedi iddo ei brofi, ni synnodd eie yfed. Ac wedi iddynt ei groes-hoelio ef, hwy a rannasant ei ddillad, gan fwrw coelbren; er cyflawni'r peth a ddywedwyd trwy'r prophwyd, Hwy a rannasant fy mllad yn eu plith, ac ar fy ngwisg y bwriasant goelbren. A chan eistedd, hwy a'i gwyliasant ef yno. A gosodasant hefyd uwch ei ben ef ei achos yn ysgirfenedig, **HWN YW IESU, BRENHIN YR IUDDEWON.** Yna y croes-hoeliwyd gyd ag ef ddau leidr, un ar y llaw ddeheu, ac un ar yr aswy. A'r rhai oedd yn myned heibio a'i cablasant ef, gan yfgywyd eu pennau, a dywedyd, Ti yr hwn a ddinyttri'r deml, ac a'i hadeileid mewn tridiau, gwared dy hun: os ti yw Mab Duw, disgyn oddi ar y groes. A'r un modd yr arch-offeiriad hefyd, gan watwor, gyd â'r ysgirfenyddion a'r henuriaid, a ddywedasant, Efe a waredodd eraill, ei hunan ni's gall efe ei waredu: os Brenhin Israel yw, disgyned yr awrhon oddi ar y groes, ac ni a gredwn iddo. Ymddiriedodd yn Nuw; gwareded eie ef yr awrhon, os efe a'i myn ef: canys efe a ddywedodd, Mab Duw ydwyf. A'r un peth hefyd a edliwiodd y lladron iddo, y rhai a groes-hoeliadid gyd ag ef. Ac o'r chweched awr y bu tywyllwch ar yr holl daear, hyd y nawfed awr. Ac ynghylch y nawfed awr y lleodd yr Iesu â llef uchel, gan ddywedyd, *Eli, Eli, lama sabachthani?* hynny yw, *Fy Nuw, fy Nuw, pahan y'm gadewais?* A rhai o'r fawl oedd yn sefyll yno, pan glywsant, a ddywedasant, Y mae hwn yn galw am Elias. Ac yn y fan hon o honynt a redodd ac a gymmerth yfyrwg, ac a'i llanwodd o ffinegr, ac a'i rhoddas ar gorfen, ac

Dydd Llun o flaen y Pasg.

a'i diododd ef. A'r llail a ddywedafant, Paid; edrychw'n a ddaw Elias i'w waredu ef. A'r Iesu, wedi llefain drachefn a llef uchel, a ymadawodd a'r yfpryd. Ac wele, llen y deml a rwygwyd yn ddau, oddi fynu hyd i'wared, a'r ddaear a grynodd, a'r main a hollwyd; a'r beddau a agorwyd, a llawer o gyrph y faint a hunafent, a gyfodafant, ac a ddaethant allan o'r beddau, ar ol ei gyfodiad ef, ac a aethant i mewn i'r ddinas sanctaidd, ac a ymddangosafant i lawer. Ond y canwriad, a'r rhai oedd gyd ag ef yn gwylied yr Iesu, wedi gweled y ddaear-gryn, a'r pethau a wnaethid; a oiafant yn fawr, gan ddywedyd, Yn wir Mab Duw dyoedd hwn.

Dydd Llun o flaen y Pasg.

Yn lle yr Epistol. Eſay lxiii. 1.

PWY yw hwn yn dyfod o Edom, yn goch ei ddillad o Bozra? hwn fydd hardd yn ei wifg, yn ymdaith yn amllder ei rym? Myfi, yr hwn a lasaraf mewn cyflawnder, ac wyf gadarn i lachâu. Paham yr ydwyf yn goch dy ddillad, a'th wifgoedd fel yr hwn a fathraf mewn gwin-wryf? Sethrais y gwin-wryf fy hunan, ac o'r bobl nid oedd un gyd â mi: canys mi a'u fathraf hwynt yn fy nig, ac a'u mathraf hwynt yn fy lliidiowgrwydd; a'u gwaed hwynt a daenellir ar fy nillad, a'm holl wifgoedd a lychwinaf. Canys dydd dial fydd yn fy nghalon, a blwyddyn fy ngwaredigion a ddaeth. Edrychais hefyd, ac nid oedd gynnorthwywr; rhyfeddais hefyd am nad oedd gynhaliwr: yna fy mraich fy hun a'm hachubodd, a'm lliidiowgrwydd a'm cynhaliodd; ac mi a fathraf y bobl yn fy nig, ac a'u meddwaf hwynt yn fy lliidiowgrwydd, a'u cadernid a ddiſgynaf i'r llawr. Cofaf drugareddau yr Arglwydd, a moliant Duw, yn ol yr hyn oll a roddodd Duw i ni, ac amllder ei ddaioni i dŷ Israel, yr hyn a roddodd efe iddynt, yn ol ei desturiaethau, ac yn ol amllder ei drugareddau. Canys efe a ddywedodd, Diau fy mhobl ydynt hwy, meibion ni ddywedant gelwydd: felly efe a aeth yn lachawdwr iddynt. Yn eu holl gyfludd hwynt efe a gyfluddiwyd, ac angel ei gydrychioldeb a'u hachubodd hwynt: yn ei gariad, ac yn ei drugaredd, y gwaredodd efe hwynt; efe a'u dygodd hwynt, ac a'u harweiniodd yr holl ddyddiau gynt. Hwytthau oedd-ynt wrthryfelgar, ac a ofidafant ei Yfpryd Sanctaidd ef: am hynny y trodd efe yn elyn iddynt, ac yr ymladdodd yn eu herbyn. Yna y cofiodd efe y dyddiau gynt, Moses a'i bobl, gan ddywedyd, Mae'r hwn a'u dygodd hwynt i fynu o'r môr, gyd â bugail ei braidd? mae'r hwn a ofiodd ei Yfpryd Sanctaidd o'i fewn ef? yr hwn a'u tywysodd hwynt â dheulaw Moses, ac â'i ogoneddus fraich, gan hollti'r dyfroedd o'u blaen hwynt, i wneuthur iddo ei hun Enw tragywyddol? yr hwn a'u harweiniodd hwynt trwy y dyfnderau, fel march yn yr anialwch, fel na thrangwyddynt? Fel y diſgyn anifail i'r dyffryn, y gwna Yfpryd yr Arglwydd iddo orphwys: felly y tywyfaist dy bobl, i wneuthur it' Enw gogoneddus. Edrych o'r nefoedd, a gwel o annedd dy fancteidrwydd, a'th ogoniant: mae dy zel, a'th gadernid, llofowgrwydd dy desturiaethau, a'th drugareddau tu ag attaf fi? a ymatlialafant? Canys ti yw ein Tad ni, er nad edwyn Abraham ni, ac na'n cydnebydd Israel: ti, Arglwydd, yw ein Tad ni, ein gwaredydd; dy Enw fydd eriodd. Paham, Arglwydd, y gwnaethost i ni gyfeiliorni allan o'th fydd? ac y caledaist ein calonnau oddi wrth dy ofn? Dychwel, er mwyn dy weision, llwythau dy etifeddiath. Tros ychydig ennwy y meddiannodd dy bobl sanctaidd: ein gwrthwynebwyr a fathrafant dy gyfsegr di. Nyni ydym eiddo ti; eriodd ni bucfst yn arglwyddiaethu arnynt hwy, ac ni elwid dy Enw arnynt.

Yr Eſegyl. S. Maro xiv. 1.

AC wedi deud-ddydd yr oedd y pasg, gwyl y bara croyw: a'r arch-offeiriad a'r ygrifenyddion a geisafant pa fodd y dalient ef trwy dwyll, ac y lladdent ef. Eithr dywedafant, Nid ar yr wyf, rhag bob cynnwrf ym mhllith y bobl. A phan oedd efe yn Bethania, yn nhŷ Simon y gwahan-glywſus, ac efe yn eistedd i fwytta, daeth gwraig a chanddi flwch o ennaint o nard gwlyb gwerthfawr; a hi a dorodd y blwch, ac a'i tywalltodd ar ei ben ef. Ac yr oedd rhai yn anffodlon ynddynt eu hunain, ac yn dywedyd, I ba beth y gwnaethpwyd y golled hon o'r ennaint? oblegyd se allafid gwerthu hwn uwchlaw tri chan ceiniog, a'i roddi i'r ffordion; a hwy a ffronmafant yn ei herbyn hi. A'r Iesu a ddywedodd, Gadewch iddi; paham y gwnewch flinder iddi? hi a wnaeth weithred dda arnaf fi. Canys bob amser y cewch y ffordion a chwi, a phan fynnoch y gellwch wneuthur da iddynt hwy: ond myfi ni chewch bob amser. Hyn a allodd hon, hi a'i gwnaeth; hi a achubodd y blaen i enneinio fy nghorph erbyn y claddedigaeith. Ya wir me'daf i chwi, Pa le bynnag y pregether yr efengyl hon, yn yr holl syd, yr hyn a wnaeth hon hefyd, a adroddir er cofia am dani. A Judas Iscariot, un o'r deuddeg, a aeth ymaith at yr arch-offeiriad, i'w fradychu ef iddynt. A phan glywsant, fe fu lawen ganddynt, ac a addawfant roi arian iddo. Yntau a geisiodd pa fodd y gallai yn gymmws ei fradychu ef. A'r dydd cyntaf o wyl y bara croyw, pan aberthent y pasg, dywedodd ei ddiſgyblion wrtho, I ba le yr wyt ti yn ewyllysio i ni fyned i barottoi i ti, i fwytta'r pasg? Ac efe a anfonodd ddau o'i ddiſgyblion, ac a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r ddinas, a chyferfydd â chwi ddyn yn dwyn ystfaenid o ddwfr: dilynwch ef. A pha le bynnag yr el i mewn, dywedwch wrth wr y tŷ, fod yr Athraw yn dywedyd, Pa le y mae'r lleſty, lle y gallwyr, mi a'm diſgyblion, fwytta'r pasg? Ac efe a ddengys i chwi oruwch ystafell fawr wedi ei thaenu yn barod: yno parottochw i ni. A'i ddiſgyblion a aethant, ac a ddaethant i'r ddinas, ac a gawfant megis y dywedafai ef wrthynt; ac a barottofant y pasg. A phan aeth hi yn hwyr, efe a ddaeth gyd â'r deuddeg. Ac fel yr oeddynt yn eistedd, ac yn bwytta, yr Iesu a ddywedodd, Yn wir meddaf i chwi, Un o honoch, yr hwn fydd yn bwytta gyd â myfi, a'm bradycha i. Hwytthau a ddechreuafant dristau, a dywedyd wrtho bob yn un ac un, Ai myfi? ac arall, Ai myfi? Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Un o'r deuddeg, yr hwn fydd yn gwylychu gyd â mi yn y ddyſg, yw efe. Mab y dyn yn wir fydd yn myned ymaith, fel y mae yn ygrifenedig am dano: ond gwae'r dyn hwnnw trwy'r hwn y bradychir Mab y dyn; da fuafai i'r dyn hwnnw pe na's ganefid. Ac fel yr oeddynt yn bwytta, yr Iesu a gymmerodd fara, ac a'i bendithiodd, ac a'i torodd, ac a'i rhoddes iddynt, ac a ddywedodd, Cymmerwch, bwyttewch: hwn yw fy nghorph. Ac wedi iddo gymmeryd y cwppan, a rhoi diolch, efe a'i rhoddes iddynt: a hwynt oll a ysfant o hono. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Hwn yw fy ngwaed i o'r testament newydd, yr hwn a dywelltir tros lawer. Yn wir yr wyf yn dywedyd wrthynt, nad yfawr mwy o ffrwyth y winwydden, hyd y dydd hwnnw pan yfwyf ef yn newydd yn nheyrnas Dduw. Ac wedi iddynt ganu mawl, hwy a aethant allan i fynydd yr Olewydd. A dywedodd yr Iesu wrthynt, Chwi a rwyftrir oll o'm plegyd i y nos hon: canys ygrifenedig yw, Tarawaf y bugail, a'r defaid a wasgerir. Eithr wedi i mi adgyfodi, mi a af o'ch blaen chwi i Galilea. Ond Pedr a ddywedodd wrtho, Pe byddai bawb wedi eu rhwyfstro, etto ni byddaf fi. A dywedodd yr Iesu wrtho, Yn wir yr ydwyf yn dywedyd i ti, Heddyw,

Dydd Maewrth o flaen y Pasg.

o fewn y nos hon, cyn canu o'r ceiliog ddwy-waith, y gwedi fi deir-gwaith. Ond eise a ddywedodd yn helaethach o lawer, Pe gorfyddai i mi farw gyd â thi, ni'th wadaf ddim. A'r un modd y dywedasant oll. A hwy a ddaethant i le yr oedd ei enw Gethsemane. Ac eise a ddywedodd wrth ei ddigyblion, Eisteddych yma, tra fyddwyf yn gweddio. Ac eise a gymmerth gyd ag ef Pedr, ac Iago, ac Ioan, ac a ddechreuodd ymosodio a thristau yn ddirfawr; ac eise a ddywedodd wrthyn, Y mae fy enaid yn athrist hyd angau: arhofwch yma, a gwyliwch. Ac eise a aeth ychydig ym mlaen, ac a syrthiodd ar y ddaear, ac a weddiodd o bai bosibl, ar fyned yr awr honno oddi wrtho. Ac eise a ddywedodd, Abba, Dad, pob peth fydd bosibl i ti; tro keibio y cwpan hwn oddi wrthyf: eithr nid y peth yr ydwyf i yn ei ewyllysio, ond y peth yr ydwyf ti. Ac eise a ddaeth, ac a'u casodd hwy yn cygu; ac a ddywedodd wrth Pedr, Simon, a'i cygu yr wyt ti? oni allit wyllo un awr? Gwyliwch a gweddiwch, rhag eich myned mewn profedigaeth: yr yspryd yn ddiau fydd barod, ond y cnawd fydd wan. Ac wedi iddo fyned ymaith drachefn, eise a weddiodd, gan ddywedyd yr un ymadrodd. Ac wedi iddo ddychwelyd, eise a'u casodd hwynt drachefn yn cygu (canys yr oedd eu llygaid hwynt wedi trymhaŵ) ac ni wyddent beth a attebent iddo. Ac eise a ddaeth y drydedd waith, ac a ddywedodd wrthynt, Cygwch weithian, a gorphwylwch: digon yw, daeth yr awr; wele, yr ydys yn bradychu Mab y dŷn i ddwyllaw pechaduriaid. Cyfodwch, awn; wele, y mae yr hwn fydd yn fy mradychu yn agos. Ac yn y man, ac eise etto yn llafaru, daeth Judas, un o'r deuddeg, a chyd ag ef dyfua fawr â chleddyfau a ffyn, oddi wrth yr arch-offeiriad, a'r ysgrienyddion, a'r henuriaid. A'r hwn a'i bradychodd ef a roddasai arwydd iddynt, gan ddywedyd, Pwy bynnag a gusanwyf, hwnnw yw; deliwech ef, a dygwch ymaith yn ffr. A phan ddaeth, yn ebrwydd eise a aeth atto, ac a ddywedodd, Rabbi, Rabbi; ac a'i cusanodd ef. A hwythau a roisant eu dwylaw arno, ac a'i daliafant ef. A rhyw un o'r rhai oedd yn sefyll ger llaw, a dynnodd ei gleddyf, ac a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dorrodd ymaith ei glust ef. A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Ai megis at leidr y daethoch allan, â chleddyfau ac â ffyn; i'm dala i? Yr oeddwn i beunydd gyd â chwi yn athrawiaethu yn y deml, ac ni'm daliaf och: ond rhaid yw cyflawni'r ysgrythyrau. A hwynt oll a'i gadawfant ef, ac a ffofant. A rhyw ieuange oedd yn ei ddilyn ef, wedi ymwiŵo â lliain main ar ei gorph noeth; a'r gwyf ieuange a'i daliafant ef: a hwn a adawodd y lliain, ac a fiodd oddi wrthynt yn noeth. A hwy a ddygafant yr Iesu at yr arch-offeiriad: a'r holl arch-offeiriad, a'r henuriaid, a'r ysgrienyddion, a ymaglafant gyd ag ef. A Phedr a'i canlynnodd ef o hurbell, hyd yn llys yr arch-offeiriad: ac yr oedd eise yn eistedd gyd â'r gwasanaethwyr, ac yn ymdwymno wrth y tân. A'r arch-offeiriad, a'r holl gynghor, a geisiant dystiolaeth yn erbyn yr Iesu, i'w roi ef i farwolaeth; ac ni chwafant. Canys llawer a ddygafant gau dystiolaeth yn ei erbyn ef, eithr nid oedd eu dystiolaethau hwy yn gyffon. A rhai a gyfodafant, ac a ddygafant gam-dystiolaeth yn ei erbyn ef, gan ddywedyd, Ni a'i clywsom ef yn dywedyd, Mi a ddinystriaf y deml hon o waith dwylaw, ac mewn tridiau yr adeiladaf arall heb fod o waith llaw. Ac etto nid oedd eu dystiolaeth hwy felly yn gyffon. A chyfododd yr arch-offeiriad yn y canol, ac a ofynodd i'r Iesu, gan ddywedyd, Oni attebi di ddim? beth y mae y rhai hyn yn ei dystiolaethu yn dy erbyn? Ac eise a dawodd, ac nid attebodd ddim. Drachefn yr arch-offeiriad a ofynodd iddo, ac a ddywedodd

wrtho, Ai tydi yw Crist, Mab y Bendigedig? A'r Iesu a ddywedodd, Myfi yw: a chwi a gewch weled Mab y dŷn yn eistedd ar ddeheu-law y gallu, ac yn dyfod ynghymylau'r nef. Yna'r arch-offeiriad, gan rwygo ei ddillad, a ddywedodd, Pa raid i ni mwy wrth dystion? chwi a glywsoch y gabledd: beth dybygwyd chwi? A hwynt oll a'i condemniant ef, ei fod yn euog o farwolaeth. A dechreuodd rhai boeri arno, a chuddio ei wyneb, a'i gernodio, a dywedyd wrtho, Prophwyda. A'r gweinidogion a'i tarawfant ef â chledrau eu dwylaw. Ac fel yr oedd Pedr yn y llys i wared, daeth un o forwynion yr arch-offeiriad; a phan ganfu hi Pedr yn ymdwymno, hi a edrychodd arno, ac a ddywedodd, Tithau hefyd oeddit gyd â'r Iesu o Nazareth. Ac eise a wadodd, gan ddywedyd, Nid adwaen i, ac ni wn i beth yr wyt yn ei ddywedyd. Ac eise a aeth allan i'r porth; a'r ceiliog a ganodd. A phan welodd y llanges ef drachefn, hi a ddechreuodd ddywedyd wrth y rhai oedd yn sefyll yno, Y mae hwn yn un o honynt. Ac eise a wadodd drachefn. Ac ychydig wedi, y rhai oedd yn sefyll gerllaw a ddywedasant wrth Pedr drachefn, Yn wir yr wyt ti yn un o honynt: canys Galilead wyt, a'th leferydd fydd debyg. Ond eise a ddechreuodd regu a thyngu, Nid adwaen i y dŷn yma yr ydych chi yn dywedyd am dano. A'r ceiliog a ganodd yr ail waith. A Phedr a gosiodd y gair a ddywedasai'r Iesu wrtho, Cyn canu o'r ceiliog ddwy-waith, ti am gwedi deir-gwaith. A chan ystyried hynny, eise a wylodd.

Dydd Maewrth o flaen y Pasg.

Yn lle yr Epiſtol. Eſay l. 5.

YR Arglwydd Dduw a agorodd fy nghlust, a minnau ni wrthwynebais, ac ni chiliais yn fy ol. Fy nghorph a roddais i'r curwyr, a'm cernau i'r rhai a dynnai'r blew: ni chuddiais fy wyneb oddi wrth waradwydd a phoerodd. O herwydd yr Arglwydd Dduw a'm cymmorth, am hynny ni'm cywilyddir; am hynny gosodais fy wyneb fel callest, a gwn na'm cywilyddir. Agos yw'r hwn a'm cyflawnhâ: pwy a ymryson â mi? Safwn ynghyd; pwy yw fy ngwrthwynebw'r nefedd attaf. Wele'r Arglwydd Dduw a'm cynnorthwya; pwy yw'r hwn a'm bwrw yn euog? Wele, hwynt oll a heneiddiant fel dilledyn; y gwyfyn a'u hyfa hwynt. Pwy yn eich myŵg fydd yn ofni'r Arglwydd, yn gwrandaw ar lais ei was ef, yn rhodio mewn tywyllwch, ac heb lewyrch iddo? gobeithied yn Enw'r Arglwydd, ac ymddiried yn ei Dduw. Wele, chwi oll y rhai ydych yn cynneu tân, ac yn eich amgylchu eich hunain â gwreichion; rhodiwch wrth lewyrch eich tân, ac wrth y gwreichion a gynneusafoch. O'm llaw i y bydd hyn i chwi; mewn gofid y gorweddych.

Yr Eſegyl. S. Marc xv. 1.

AC yn y fan y bore yr ymgynghorodd yr arch-offeiriad gyd â'r henuriaid, a'r ysgrienyddion, a'r holl gynghor; ac wedi iddynt rwympo'r Iesu, hwy a'i dygafant ef ymaith, ac a'i traddodafant at Pilat. A gofynodd Pilat iddo, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? Yntau a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Yr wyt ti yn dywedyd. A'r arch-offeiriad a'i cyhuddafant ef o lawer o bethau; eithr nid attebodd eise ddim. A Philat drachefn a ofnodd iddo, gan ddywedyd, Onid attebi di ddim? wele faint o bethau y maent yn eu tyfiolaethu yn dy erbyn. Ond yr Iesu etto nid attebodd ddim; fel y rhyfeddodd Pilat. Ac ar yr wyl honno y gollyngai eise yn rhydd iddynt un carcharor, yr hwn a ofynent iddo. Ac yr oedd un a elwid Barabbas, yr hwn oedd yn rhwym gyd â'i gyd-derfysgwyr, y rhai yn y derfysg a wnaethant lofruddiaeth.

Dydd Merchur o Sath y Pasg.

ruddiaeth. A'r dyfys, gan groch-lefain, a ddechreuodd ddeisyf arno wneuthur fel y gwnaethai bob amser iddynt. A Philat a attebodd iddynt, gan ddywedyd, A synnwch chwi i mi ollwng yn rhydd i chwi Frenhin yr Iuddewon? (canys efe wyddai mai o zynfyn y traddodasai yr arch-offeiriad ef.) A'r arch-offeiriad a gynhyrfasant y bobl, fel y gollyngai efe yn hytrach Barabbas yn rhydd iddynt. A Philat a attebodd, ac a ddywedodd drachefn wrthynt, Beth gan hynny a synnwch i mi ei wneuthur i'r hwn yr ydych yn ei alw, Brenhin yr Iuddewon? A hwythau a leifasant drachefn, Croes-hoelia ef. Yna Pilat a ddywedodd wrthynt, Ond pa ddrwg a wnaeth efe? A hwythau a leifasant fwyfwr, Croes-hoelia ef. A Philat, yn chwynych boddioni y bobl, a-ollyngodd yn rhydd iddynt Barabbas; a'r Iesu, wedi iddo ei ffrangellu, a draddododd efe i'w groes-hoelio. A'r milwyr a'i dygasant ef i fewn y llys a elwir Pretorium: a hwy a alwasant ynghyd yr holl fyddin. Ac a'i gwisgasant ef â phorphor, ac a blethasant goron o ddrain, ac a'i dodasant am ei ben; ac a ddechreuasant gyfarch iddo, Hanffych well, Brenhin yr Iuddewon. A hwy a gerasant ei ben ef â chorfen, ac a boerasant arno; a chan ddodi eu gliniau i lawr, a'i haddolasant ef. Ac wedi iddynt ei watwor ef, hwy a ddiogasant y porphor oddi am dano, ac a'i gwisgasant ef â'i ddillad ei hun, ac a'i dygasant allan i'w groes-hoelio. A hwy a gymmellasant un Simon o Cyrene, yr hwn oedd yn myned heibio, wrth ddyfod o'r wlad, sef tad Alecsander a Rufus, i ddwyn ei groes ef. A hwy a'i harweiniafant ef i le a elwid Golgotha; yr hyn o'i gyfieithu, yw, Lle'r benglog. Ac a roiafant iddo i'w yfed win myrllud: eithr efe ni's cymmerth. Ac wedi iddynt ei groes-hoelio, hwy a rannasant ei ddillad ef, gan fwrw coelbren arnynt, beth a gai bob un. A'r drydedd awr oedd hi, a hwy a'i croes-hoeliasant ef. Ac yr oedd ysgrifen ei achos ef wedi ei hargraphu, BRENNIN YR IUDDEWON. A hwy a groes-hoeliasant gyd ag ef ddau leidr; un ar y llaw ddeheu, ac un ar yr awy iddo. A'r ysgrythyr a gyflawnwyd, yr hon a ddywaid, Ac efe a gyfrifwyd gyd â'r rhai anwir. A'r rhai oedd yn myned heibio a'i cablasant ef, gan ysgwyd eu pennau, a dywedyd, Och, tydi yr hwn wyt yn di-nyfrio'r deml, ac yn ei hadeiladu mewn tridiau, gwared dy hun, a disgyn oddi ar y groes. Yr un funud yr arch-offeiriad hefyd yn gwatwor, a ddywedasant wrth eu gilydd, gyd â'r ysgrifenyddion, Eraill a waredodd, ei hun ni's gall ei wared. Disgyned Crist, Brenhin yr Israel, yr awrhon oddi ar y groes, fel y gwelom, ac y credom. A'r rhai a groes-hoeliasid gyd ag ef, a'i difenwasant ef. A phan ddaeth y chweched awr, y bu tywyllwch ar yr holl ddaear, hyd y nawfed awr. Ac ar y nawfed awr y dolefodd yr Iesu â llef uchel, gan ddywedyd, *Eloi, Eloi, lama sabactani*? yr hyn o'i gyfieithu, yw, *Fy Nuw, fy Nuw, paham y'm gadewais?* A rhai o'r rhai a safent ger llaw, pan glywfant, a ddywedasant, Wele, y mae efe yn galw ar Elias. Ac un a redodd, ac a lanwodd ypwng yn llawn o finer, ac a'i dododd ar gorsen, ac a'i diododd ef, gan ddywedyd, Peidiwch; edrychwch a ddaw Elias i'w dynnu ef i lawr. A'r Iesu a lefodd â llef uchel, ac a ymadawodd â'r yspyd. A llen y deml a rwygwyd yn ddwy, oddi fynu hyd i wared. A phan welodd y cwnriad, yr hwn oedd yn sefyll ger llaw gyferbyn ag ef, ddarfod iddo, yn llefain felly, ymadaw â'r yspyd, efe a ddywedodd, Yn wir Mab Daw oedd y dyn hwn.

Dydd Merchur o Sath y Pasg.

Tr Epistol. Heb. ix. 16.

LLE byddo testament, rhaid yw digwyddo marwolaeth y testamentwr. Canys wedi marw dyn-

ion, y mae testament mewn grym: oblegyd ni oes etto nerth ynddo, tra fyddo'r testamentwr yn fyw. O ba achos ni chyflfegwyd y cyntaf heb waed. Canys gwedi i Moses adrodd yr holl orchymyn, yn ol y gyfraith, wrth yr holl bobl, efe a gymmerodd waed llo i geifr, gyd â dwfr, a gwlan porphor, ac isop, ac a'i taenellodd ar y llyr, a'r bobl oll; gan ddywedyd, Hwn yw gwaed y testament a orchymynodd Duw i chwi. Y tabernacl hefyd, a holl lestri y gwafanaeth, a daenellodd efe â gwaed, yr un modd. A chan mwyafr trwy waed y purr-pob peth wrth y gyfraith; ac heb ollwng gwaed nid oes maddeuant. Rhaid oedd gan hynny i bortieadau y pethau fy yn y nefoedd gael eu puro â'r pethau hyn; a'r pethau nefol eu hunain ag aberthau gwell na'r rhai hyn. Canys nid i'r cyffwrdd o waith llaw, portieiad y gwir gyffwrdd, yr aeth Crist i mewn, ond i'r nef ei hun, i ymddangos yn awr ger bron Duw trosom ni; nac fel yr offrymmai efe ei hun yn fynych, megis y mae yr arch-offeiriad yn myned i mewn i'r cyffwrdd bob blwyddyn, â gwaed arall: oblegyd yna rhaid fuasai iddo yn fynych ddioddef er ddechreuad y byd; eithr yr awrhon unwaith yn niwedd y byd yr ymddangosodd efe, i ddileu pechod, trwy ei aberthu ei hun. Ac megis y gosodwyd i ddynion farw unwaith, ac wedi hynny bod barn: felly Crist hefyd, wedi ei offrymmu unwaith i ddwyn ymaith bechodau llawer, a ymddengys yr ail waith heb bechod, i'r rhai fy yn ei ddifgwyl er iachawdwriaeth.

Yr Efyngyl. S. Luc xxii. i.

ANefaoedd gwyl y bara croyw, yr hon a elwir y Pasg. A'r arch-offeiriad a'r ysgrifenyddion a geisiant pa fodd y difethent ef: oblegyd yr oedd arnynt ofn y bobl. A Satan a aeth i mewn i Judas, yr hwn a gyfenwid Iscariot, yr hwn oedd o rifeidi'r deuddeg. Ac efe a aeth ymaith, ac a ymddiddanodd â'r arch-offeiriad, a'r blaenoriaid, pa fodd y bradychai efe ef iddynt. Ac yr oedd yn llawen ganddynt; a hwy a gyttunasant ar roddiarian iddo. Ac efe a addawodd, ac a geisiodd amser cyfaddas i'w fradychu ef iddynt, yn absen y bobl. A daeth iddydd y bara croyw, ar yr hwn yr oedd rhaid lladd y pasg. Ac efe a anfonodd Pedr ac Ioan, gan ddywedyd, Ewch, parotbwch i ni'r pasg, fel y bywyttaom. A hwy a ddywedasant wrtho, Pa le y mynni barotôtôr o honom? Ac efe a ddywedodd wrthynt, Wele, pan ddeloch i mewn i'r ddinas, cyferfydd â chwi ddyn yn dwyn ystenaidd o ddwfr; canlynwch ef i'r tŷ lle yr el efe i mewn. A dywedwch wrth wr y tŷ, Y mae'r Athraw yn dywedyd wrthynt, Pa le y mae'r lletty, lle y gallwys fwytta'r pasg gyd â'm disgylion? Ac efe a ddengys i chwi oruwch-ystafell sawr, wedi ei thaeu; yno parotbwch. A hwy a aethant, ac a gawsant fôr y dywedasai efe wrthynt; ac a barottoisfant y pasg. A phan ddaeth yr awr, efe a eisteddodd i lawr, a'r deuddeg apostol gyd ag ef. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Mi a chwenychais yn sawr fwytta'r pasg hwn gyd â chwi, cyn dioddef o honof. Canys yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Ni fwyttâf fi mwyach o hono, hyd oni chlyfawner yn nheyrnas Dduw. Ac wedi iddo gymmeryd y cwppan, a rhuddi diolch, efe a ddywedodd, Cymmerwch hwn, a rhennwch yn eich plith. Canys yr ydwyf yn dywedyd i chwi, nad ysfaf o ffrwyth y winwrydden, hyd oni ddêl teyrnas Dduw. Ac wedi iddo gymmeryd bara, a rhoi diolch, efe a'i torrodd, ac a'i rhoddos iddynt, gan ddywedyd, Hwn yw fy nghorph, yr hwn yr ydys yn ei roddi trofoc: gwnewch hyn er coffa am danaf. Yr un modd y cwppan hefyd wedi swperu, gan ddywedyd, Y cwppan hwn yw'r testament newydd yn fy ngwaed i, yr hwn yr ydys yn ei dywail trofoc: Eithr wele law'r hwn

Dydd Iou o flaen y Pasg.

hwn fydd yn fy mradychu, gyd â mi ar y bwrdd. Ac yn wir, y mae Mab y dyn yn mynad, megis y mae wedi ei luniaethu: eithr gwae'r dyn hwnnw trwy'r hwn y bradychir ef. Hwytthau a ddechreuasant ymofyn yn eu plith eu hysbysu, pwy o'honynt oedd yr hwn a wnaï hyany. A bu ymryson yn eu plith, pwy o'honynt a dybygid ei fod yn fwyaf. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Y mae brenhinoedd y Cenhedloedd yn arglwyddiaethu arnynt: a'r rhai y fy mawr awdurdod arnynt, a elwir yn benedigion. Ond na fyddwch chiwi felly; eithr y mwyaf yn eich plith chiwi, bydded megis yr ieuangaf; a'r pennaf, megis yr hwn fydd yn gweini. Canys pa un fwyaf, ai'r hwn fydd yn eistedd ar y bwrdd, ai'r hwn fydd yn gwasan-aethu? onid yr hwn fydd yn eistedd ar y bwrdd? eithr yr ydwyf fi yn eich mysig fel un yn gwasan-aethu. A chwychiw yw y rhai a arhofschi gyd â mi yn fy mhrofedigaethau. Ac yr wyf fi yn ordeinio i chiwi deyrnas, megis yr ordeiniodd fy Nhad i minnau; fel y bwytaoch ac yr yfioch ar fy mwrdd i yn fy nheyrnas; ac yr eisteddoch ar orseddfeydd, yn barnu deuddeg llwyth Israél. A'r Arglwydd a ddywedodd, Simon, Simon, wele, Satan a'ch geisiodd chiwi, i'ch nithio fel gwenith; eithr mi a weddiais trosot, na ddiffygai dy fydd di: tithau pan y'th droer, cadarnhâ dy frodyr. Ac eise a ddywedodd wrtho, Arglwydd, yr ydwyf fi yn barod i fyned gyd â thi i sarchar ac i angau. Yntau a ddywedodd, Yr wyf yn dywedyd i ti, Pedr, Na chân y ceiliog heddiw, nes i ti wadu dair gwaith yr adwaeni fi. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Pan y'ch anfonais heb na phwrs, na chod, nac efgidiau, a fu arnoch eisiau dim? A hwy a ddywedasant, Na ddo ddim. Yna y dywedodd wrthynt, Ond yn awr y neb fydd ganddo bwrs, cymmered; a'r un modd god: a'r neb nid oes ganddo, gwerthed ei bais, a phryned glledfy. Canys yr wyf yn dywedyd i chiwi, fod yn rhaid-etto gyflawni ynof fi y peth hwn a' l'gisenwyd, sef, A chyd a'r anwir y cyfrifwyd ef. Canys y mae diben i'r pethau am danaf fi. A hwy a ddywedasant, Arglwydd, wele ddau glledfy yma. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Digon yw. Ac wedi iddo fyned allan, eise a aeth, yn ol ei arfer, i fynd yr Olewedd: a'i ddisgyblion hefyd a'i canlynasant ef. A phan ddaeth ef i'r fan, eise a ddywedodd wrthynt, Gwedi'wch nad eloch mewn profedigaeth. Ac eise a dynnodd oddi wrthynt tu ag ergyd carreg; ac wedi iddo fyned ar ei liniau, eise a weddiodd, gan ddywedyd, O Dad, os ewyllyti droi heibio y cwppan hwn oddi wrthyf: er hynny nid fy ewyllys i, ond yr eiddot ti a wneler. Ac angel o'r nef a ymddangosodd iddo, yn ei nerthu ef. Ac eise mewn ymdrech meddwl, a weddiodd yn ddyfalach; a'i chwys ef oedd fel defnyddau gwaed, yn disgyn ar y ddacur. A phan gododd eise o'i weddi, a dyfod at ei ddisgyblion, eise a'u casodd hwynt yn cyfigu gan dristwch; ac a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn cyfigu? codwch, a gwedi'wch nad eloch mewn profedigaeth. Ac eise etto yn llafaru, wele dyfisa; a'r hwn a elwir Judas, un o'r deuddeg, oedd yn myned o'u blaen hwynt, ac a nesaodd at yr Iesu, i'w gusanu ef. A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Judas, ai a chusan yr wyt ti yn bradychu Mab y dyn? A phan welodd y rhai oedd yn ei gylch ef y peth oedd ar ddyfod, hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd, a darawn ni â chleddyf? A rhyw un o'honynt a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dorrodd ymaith ei glust ddeheu ef. A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd, Goddefwch hyd yn hyn. Ac eise a gyffyrddodd â'i glust; ac a'i iachaodd ef. A'r Iesu a ddywedodd wrth yr arch-offeiriad, a blawnoriaid y deml, a'r henuriaid, y rhai a ddaethant atto. Ai fel at leidr y daethoch chiwi allan â chleddyfau, ac â ffyn? Pan oeddwn beunydd gyd â chiwi yn y deml, nid eflwynafoch ddwyllaw

i'm herbyn: eithr hon yw eich awr ebwi, a gallu'r tywyllwch. A hwy a'i dalasant ef, ac a'i harsweinasant, ac a'i dygasant i mewn i dŷ'r arch-offeiriad. A Phedr a ganlynodd o hirbell. Ac wedi iddynt gynneu tân ynghanol y neuadd, a chyd-aistodd o'honynt, eisteddodd Pedr yntau yn eu plith hwynt. A phan ganfu rhyw langes ef yn aistedd wrth y tân, a dal sulw arno, hi a ddywedodd, Yr oedd hwn hefyd gyd ag ef. Yntau a'i gwadodd ef, gan ddywedyd, O wraig, nid adwaeni ef. Ac ychydig wedi, un arall a'i gwelodd ef, ac a ddywedodd, Yr wyt tithau hefyd yn un o'honynt. A Phedr a ddywedodd, O ddyn, nid ydwyf. Ac ar ol megis yspaid un awr, rhyw un arall a daerodd, gan ddywedyd, Mewn gwirionedd yr oedd hwn hefyd gyd ag ef; canys Galilead yw. A Phedr a ddywedodd, Y dyn, ni's gwn beth yr wyt yn ei ddywedyd. Ac yn y man, ac eise etto yn llafaru, canodd y ceiliog. A'r Arglwydd a drodd, ac a edrychodd ar Pedr. A Phedr a gosiodd ymadrodd yr Arglwydd, fel y dywedaf ef wrtho, Cyn canu o'r ceiliog, y gwedi fi deir-gwaith. A Phedr a aeth allan, ac a wylodd yn chwera-dost. A'r gwyr oedd yn dal yr Iesu, a'i gvatwarasant ef, gan ei daro. Ac wedi iddynt guddio ei lygaid ef, hwy a'i tarasant ef ar ei wyned, ac a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Prophwyd, pwy yw yr hwn a'th darawodd di? A llawer o bethau eraill, gan gablu, a ddywedasant yn ei erbyn ef. A phan aeth hi yn ddydd, ymgynulodd henuriaid y bobl, a'r arch-offeiriad, a'r yfrifenyddion, ac a'i dygasant ef i'w cynghor hwynt, gan ddywedyd, Ai ti yw Crist? dywaid i ni. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Os dywedaf i chiwi, ni chredwch ddim; ac os gofynaf hefyd i chiwi, ni'm hattebwch, ac ni'm gollyngwch ymaith. Ar ol hyn y bodd Mab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw gallu Duw. A hwy oll a ddywedasant, Ai Mab Duw gan hynny ydwyf ti? Ac eise a ddywedodd wrthynt, Yr ydych chiwi yn dywedyd fy mod. Hwytthau a ddywedasant, Pa raid i ni mwyach wrth dystiolaeth? canys clywom ein hunain o'i enau ef ei hun.

Dydd Iou o flaen y Pasg.

Yr Epistol. 1 Cor. xi. 17.

WRTH ddywedyd hyn, nid ydwyf yn eich canmol; eich bod yn dyfod ynghyd, nid er gwell, ond er gwaeth. Canys yn gyntaf, pan ddaloch ynghyd yn yr eglwys, yr ydwyf yn clywed fod amrafaelion yn eich mysig chiwi; ac o ran yr wyf fi yn credu, Canys rhaid yw bod hefyd brenhau yn eich mysig; fel y byddo y rhai cymmeradwy yn eglur yn eich plith chiwi. Pan fyddoch chiwi gan hynny yn dyfod ynghyd i'r un lle, nid bwyta swpper yr Arglwydd ydych hyn: canys y mae pob un wrth swytia yn cymmeryd ei swpper ei hun o'r blaen; ac un fydd â newyn arno, ac arall fydd yn feddw. Onid oes gennyhch dai i swytia ac i yfed? ai dirmygu yr ydych chiwi eglwys Dduw, a gwaradwyddo y rhai nid oes ganddynt? Pa beth a ddywedaf wrthyhch? a ganmolaf i chiwi yn hyn? Nid wyf yn eich canmol, Canys myfi a dderbynais gan yr Arglwydd yr hyn hefyd a draddodais i chiwi; bod i'r Arglwydd Iesu, y nos y bradychwyd ef, gymmeryd bara; ac wedi iddo ddiolch, eise a'i torrodd, ac a ddywedodd, Cymmerwch, hwyttewch; hwn yw fy nghorph, yr hwn a dorrir trofoc; gwnewch hyn er coffa am danaf. Yr un modd eise a gymmerodd y cwppan, wedi swpperu, gan ddywedyd, Y cwppan hwn yw'r testament newydd yn fy ngwaed; gwnewch hyn, cynnifer gwaith bynnag yr yfioch, er coffa am danaf. Canys cynnifer gwaith bynnag y bwytaoch y bara hwn, ac yr yfioch y cwppan hwn, y dangoswch farwolaeth yr Arglwydd

Dydd Iou o flaen y Pasg.

Arghwydd hyd oni ddelo. Am hynny, pwy bynnag a fwytao y bara hwn, neu a yfo gwppan yr Arglwydd yn annheilwng, euog fydd o gorph a gwaed yr Arglwydd. Eithr holed dŷn ef ei hun; ac felly bwyttaed o'r bara, ac yfai o'r cwppan. Canys yr hwn fydd yn bwytta ac yn yfed yn annheilwng, fydd yn bwytta ac yn yfed barnedig-aeth iddo ei hun, am nad yw yn iawn farnu corph yr Arglwydd. Oblegyd hyn y mae llawer yn wein-iaid ac yn llef y eich myf, a llawer yn huno. Canys pe iawn farnem ni ein hunain, ni'n bernid. Eithr pan y'n bernir, y'n ceryddir gan yr Arglwydd, fel na'n damnier gyd â'r byd. Am hynny, fy mrodyr, pan ddoloch ynghyd i fwytta, arhofsich eich gilydd. Eithr os bydd newyn ar neb, bwyttaed gartref; fel na ddoloch ynghyd i farnedig-aeth. Ond y pethau eraill mi a'u trefnaf pan ddolwyf.

Yr Efyngyl. S. Luc xxiii. 1.

A'r holl liaws o honynt a gyfodasant, ac a'i dygasant ef at Pilat. Ac a ddechreuasant ei gyhuddo ef, gan ddywedyd, Ni a gawfom hwn yn gŵyrdroi'r bobl, ac yn gwahardd rhoi teyrn-ged i Cefar; gan ddywedyd, mai efe ei hun yw Crist Frenhin. A Philat a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? Ac efe a atebodd iddo, ac a ddywedodd, Yr wyt ti yn dywedyd. A dywedodd Pilat wrth yr arch-offeiriad a'r bobl, Nid wyf fi yn cael dim bai ar y dŷn hwn. A hwy a fiant daerach, gan ddywedyd, Y mae efe yn cyffwrdd i'r bobl, gan ddyfegu trwy holl Judea, wedi dechreu o Galilea hyd yma. A phan glybu Pilat fon am Galilea, efe a ofynodd ai Galilead oedd y dŷn. A phan wybu efe i fod ef o lywodraeth Herod, efe a'i hanfonodd ef at Herod, yr hwn oedd yntau yn Jerusaleum y dyddiau hynny. A Herod, pan welodd yr Iesu, a lawenychodd yn sawr: canys yr oedd efe yn chwenych er ys talm ei weled ef, oblegyd iddo glywed llawer am dano ef, ac yr ydoedd yn gobeithio cael gweled gwneuthur rhyw arwydd ganddo ef. Ac efe a'i holodd ef mewn llawer o eiriau: eithr efe nid atebodd ddim iddo. A'r arch-offeiriad a'r yfgrifenyddion a safasant, gan ei gy'uddo ef yn haerllug. A Herod a'i filwyr, wedi iddo ei ddiystyru ef a'i watwor, a'i wisgo â gwisg glaerwen, a'i danfonodd ef drachefn at Pilat. A'r dwthwn hwnnw yr aeth Pilat a Herod yn gyfeillion: canys yr oeddynt o'r blaen mewn gelyniaeth â'u gilydd. A Philat, wedi galw ynghyd yr arch-offeiriad, yr llywiawdwyr, a'r bobl, a ddywedodd wrthynt, Chwi a ddysgafech y dŷn hwn attaf fi, fel un a fyddai yn gŵyrdroi'r bobl: ac wele, myfi a'i holais ef yn eich gŵydd chwi, ac ni chefais yn y dŷn hwn ddim bai o ran y pethau yr ydych chi yn ei gyhuddo ef am danynt: na Herod chwaith: canys anfonais chwi atto ef; ac wele, dim yn haeddu marwolaeth ni's gwnaed iddo. Am hynny mi a'i ceryddaf ef, ac a'i gollyngaf ymaith. Canys yr ydoedd yn rhaidd iddo ollwng yn yr rhydd iddynt ar yr wyl. A'r holl liaws a leasant ar unwaith, gan ddywedyd, Bwrw hwn ymaith; a gollwng i ni Barabbas yn rhydd: (yr hwn, am ryw derfysg a wnefdd yn y ddinas, a llofruddiaeth, oedd wedi ei dafu i garchar.) Am hynny Pilat a ddywedodd wrthynt drachefn, gan ewyllsio gollwng yr Iesu yn rhydd. Eithr hwy a leasant arno, gan ddywedyd, Croes-hoelia, croes-hoelia ef. Ac efe a ddywedodd wrthynt y drydedd waith, Canys pa ddrwg a wnaeth ef? ni chefais i ddim achos marwolaeth ynddo: am hynny mi a'i ceryddaf ef, ac a'i gollyngaf yn rhydd. Hwytthau a fiant daerion â lleiau uchel, gan ddeisyfu ei groes-hoelio ef. A'u llefau hwynt a'r arch-offeiriad a orfuant. A Philat a farnodd gwneuthur eu deysfiad hwynt. Ac efe a ollngodd yn rhydd

iddynt, yr hwn am derfysg a llofruddiaeth a fwr-iaid yngharchar, yr hwn a ofynasant: eithr yr Iesu a draddododd efe i'w hewyllys hwynt. Ac fel yr oeddynt yn ei arwain ef ymaith, hwy a ddalasant un Simon o Cyrene, yn dyfod o'r wlad, ac a ddofasant y groes arno ef, i'w dwyn ar ol yr Iesu. Ac yr oedd yn ei ganlyn ef liaws mawr o bobl, ac o wragedd, y rhai hefyd oedd yn cwynt-fan ac yn galanu o'i blegyd ef. A'r Iesu, wedi troi attynt, a ddywedodd, Merched Jerusaleum, nac wylwch o'm plegyd i; eithr wylwch o'ch plegyd eich hunain, ac oblegyd eich plant. Canys wele, y mae'r dyddiau yn dyfod yn y rhai y dywedant, Gwŷn eu byd y rhai amhmlantadwy, a'r crothau ni heppilasant, a'r bronau ni roisant sugn. Yna y dechreuant ddywedyd wrth y mynyddoedd, Syrthiwich arnom; ac wrth y brynau, Cuddiwich ni. Canys os gwynant hyn yn y pren i'r, pa beth a wneir yn y crin? Ac arweinwyd gyd ag ef hefyd ddau ddrwg-weithredwyr eraill, i'w rhoi i'w marwolaeth. A phan ddaethant i'r lle a elwir Calfar, yno y croes-hoeliasant ef; a'r drwg-weithredwyr, un ar y llaw ddeheu, a'r llall ar yr awy. A'r Iesu a ddywedodd, O Dad, maddew iddynt; canys ni wyddant pa beth y maent yn ei wneuthur. A hwy a rannasant ei ddillad ef, ac a fwr-iasant goelbren. A'r bobl a safodd yn edrych; a'r pennaeithiaid hefyd gyd â hwynt a watworasant, gan ddywedyd, Eraill a waredodd efe, gwareded ef ei hun, os hwn yw Crist, Etholedig Duw. A'i milwyr hefyd a'i gwatworasant ef, gan ddyfod atto, a chynnyg iddo finerg, a dywedyd, Os tydi yw Brenhin yr Iuddewon, gwared dy hun. Ac yr ydoedd hefyd argrifenu wedi ei fgrifenu uwch ei ben ef, â llythrenau Groeg, a Lladin, ac Hebraeg, HWN YW BRENNIN YR IUDEWON. Ac un o'r drwg-weithredwyr a gregafid, a'i cablodd ef, gan ddywedyd, Os tydi yw Crist, gwared dy hun, a ninnau. Eithr y llall a atebodd, ac a'i ceryddodd ef, gan ddywedyd, Onid wyt ti yn ofni Duw, gan dy fod dan yr un ddannedigaeth? A nyny yn wir yn gyfiawn; canys yr ydym yn derbyn yr hyn a haeddi y pethau a wnaethom: eithr hwn ni wnaeth ddim allan o'i le. Ac efe a ddywedodd wrth yr Iesu, Arglwydd, cofia fi pan ddelych i'th degnas. A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Yn wir meddaf i ti, Heddyw y byddi gyd â mi ym mharadwys. Ac yr ydoedd hi ynghylch y chweched awr. A thywyllwch a fu ar yr holl ddaear, hyd y nawfed awr. A'r haul a ywyllwyd, a llen y deml a rwygwyd yn ei chanol. A'r Iesu, gan lefain â llef uchel, a ddywedodd, O Dad, i'th ddwylaw di y gorchymynaf fy yspryd. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a drengodd. A'r canwriad, pan welodd y peth a wnaethpwyd, a ogoneddodd Dduw, gan ddywedyd, Yn wir yr oedd hwn yn wr cyfiawn. A'r holl bobloedd, y rhai a ddaethant ynghyd i edrych hyn, wrth weled y pethau a wnaethpwyd, a ddychwelasant, gan guro eu dwyffrontau. A'i holl gydnabod ef a safasant o hirbell, a'r gwagedd y rhai a'i canlyasant ef o Galilea, yn edrych ar y pethau hyn.

Dydd Gwener y Croglith.

Y Colellau.

HOLL-alluog Dduw, nyny a attolygwn i ti edrych o honot yn rasufol ar dy deulu hwn yma, droi yr hwn y bu foddlon gan ein Harglwydd Iesu Crist gael ei fradychu, a'i roddi yn nwyllaw dynion awir, a dioddef angau ar y groes, yr hwn fydd yn awr yn byw ac yn teyrnau gyd â thydi a'r Yfpryd Glân, byth yn un Duw, heb drangc na gor-paen. Amen.

HOLL-alluog a thragywyddol Dduw, trwy Yfpryd pa un y llywodraethir ac y sancteiddir holl gorph yr Eglwys; Derbyn ein herfynion a'n gwe-

ddia
fion
Eglw
aeth
waf
Iesu

C
ni
ym
Iud
a ch
ledu
hwy
fei
lfrat
Gri
sey
Duv

Y
ni
bob
ber
beir
pect
glan
y m
am
bech
ddy
m
Off
idd
ma
i w
ddy
ma
ym
off
i w
f
yr
trw
ma
aeth
y r
we
dra
o h
yn
Y p
cu
yn
bla
hw
My
a'u
a'u
ma
tro
i fy
fion
ni,
ma
blaw
wr
glân
fay
baw
oed
hun
ein
yn

ddiaf, y rhai yr ydym ni yn eu hoffwrwm ger dy
fion di dros bob gradd o ddynion yn dy sanctaidd
Eglwys; fel y gallu pob aelod o honi, yn ei alwedig-
aeth a'i wafanaeth, yn gywir ac yn dduwiol dy
wafanaethu di, trwy ein Harglwydd a'n Iachawdwr
Iesu Grist. Amen.

O Drugarog Dduw, yr hwn a wnaethof bob
dyn, ac ni chafai ddim a'r a wnaethof, ac
ni fynni farwolaeth pechadur, ond yn hytrach
ymchwelyd o hono, a byw; Trugarh wrth yr holl
Iuddewon, Tyrciaid, Anffyrllonion, a Hereticaid,
a chymmer oddi wrthynt bob anwybodaeth, ca-
ledwch calon, a dirmyg ar dy air; ac felly dwg
hwynt adref, wnyfyddig Arglwydd, ad dy braidd,
fel y bont gadwedig ym mhlith gweddillion y gwir
Israeliad, a bod yn un gorlan dan yr un bugail Iesu
Grist ein Harglwydd, yr hwn fydd yn byw ac yn
seynafu gyd â thydi a'r Yspryd Glân, byth yn un
Duw, heb drange na gorphean. Amen.

Yr Epistol. Hebr. x. 1.

Y Gyfraith, yr hon fydd ganddi gyfod daionus
bethau i dyfod, ac nid gwir ddew y pethau,
ni gall trwy yr aberthau hynny, y rhai y maent
bob blwyddyn yn eu hoffwrwm yn waftadol, byth
berffeithio y rhai a ddél atti. Oblēgyd yna hwy
a beidiafent a'u hoffwrwm, am na buafai gydwbyod
pechod mwy gan y rhai a addolaent, wedi eu
glanhau unwaith. Eithr yn yr aberthau hynny
y mae adgoffa pechodau bob blwyddyn. Canys
amhosibl yw i waed teirw a geifr dnyhu ymaith
bechodau. O herwydd pahan y mae efo, wrthi
ddyfod i'r byd, yn dywedyd, Aberth ac offwrwm
ni's mynnait; eithr corph a gymhwysfaist i mi;
Offwrmmau poeth, a thros bechod, ni buost foddion
iddynt. Yna y dywedais, Wele fi yn dyfod (y
mae yn ygrifenedig yn nechreu y llyfr am danst)
i wneuthur dy ewyllys di, O Dduw. Wedi iddo
dywedyd uchod, Aberth, ac offwrwm, ac offym-
mau poeth, a thros bechod, ni's mynnait, ac nid
ymfoddioniaist ynddynt, y rhai yn ol y gyfraith a
offwrmmir. Yna y dywedodd, Wele fi yn dyfod,
i wneuthur dy ewyllys di, O Dduw. Y mae yn
fahan ymaith y cyntaf; fel y gosodai yr all. Trwy
yr hwn ewyllys yr ydym ni wedi ein sancteiddio,
trwy offrymiad corph Iesu Grist unwaith. Ac y
mae pob offeiriad yn sefyll beunydd yn gwafan-
aethu, ac yn offwrmmu yn synych yr un aberthau,
y rhai ni allant fyth ddileu pechodau. Eithr hwn,
wedi offwrmmu un aberth dros bechodau, yn
dragwydd a eisteddodd ar ddeheu-law Dduw;
o hyn allan yn difgwyl hyd oni ofoder ei clynieu ef
yn droed-faingc i'w draed ef. Canys ag un offwrwm
y perffeithlodd efe yn dragwyddol y rhai fy wedi
eu sancteiddio. Ac y mae yr Yspryd Glân hefyd
yn tytiolaethu i ni: canys wedi iddo ddywedyd o'r
blaen, Dyma'r cyfammod, yr hwn a ammodaf fi â
hwynt at ol y dyddiau hynny, medd yr Arglwydd,
Myfi a ofodaf fy nghyfreithiau yn eu calonau, ac
a'u hygrifenaf yn eu meddyliat; a'u pechodau,
a'u hanwireddau, ni chofiaf mwyach. A lle y mae
maddeuant am y rhai hyn, nid oes mwyach offwrwm
tros bechod. Am hynny, frodyr, gan fod i ni ryddid
i fyned i fewn i'r cyfsegr trwy waed Iesu, ar hŷd
ffordd newydd a bywiol; yr hon a gyfsegrodd efe i
ni, trwy'r llen, fel ei gnawd ef; a bod i ni Offeiriad
mawr ar dŷ Dduw; nesâwn â chalon gywir, mewn
llawn hyder ffydd, wedi glanhau ein calonau oddi
wrth gydwbyod darwg, a golehi ein corph â dwf
glân. Daliwn gyffes ein gobaiih yn ddiŷgl (canys
ffyddlon yw'r hwn a addawodd) a chyd-ystyriwn
bawb ein gilydd, i ymannon i gariad a gweithred-
oedd da; heb eiddgwylus ein cyd-gymhulliad ein
hunain, megis y mae arfer rhai; ond annog bawb
ein gilydd: a hynny yn fwy, o gymmalt a'ch bod
yn gweled y dydd yn nesáu.

YNA gan hynny y cymmerodd Pilat yr Iesu, ac
a'i fflam-gellodd ef. A'r milwyr a bethafant
goron o ddrain, ac a'i gosodasant ar ei ben ef, ac
a roisant wisg o borphor am dano: ac a ddy-
wedasant, Henffych well, Brenhin yr Iuddewon;
ac a roisant iddo gernodiau. Pilat gan hynny a aeth
allan drachefn, ac a ddywedodd wrthynt, Wele,
wyf fi yn ei ddwyn ef allan i chwi, fel y gwypoethi
nad wyf fi yn cael ynddo ef un bai. Yna y daeth
yr Iesu allan, yn arwain y goron ddrain, a'r wisg
borphor. A Pilat a ddywedodd wrthynt, Wele y
dyn. Yna yr arch-offeiriad a'r fwyddogion, pan
wellant ef, a leasant, gan ddywedyd, Croes-hoelia,
croes-hoelia ef. Pilat a ddywedodd wrthynt, Cym-
merweh chwi ef, a chroes-hoeliwch: canys nid wyf
fi yn cael dim bai ynddo. Yr Iuddewon a atteb-
asant iddo, Y mae gennyn ni gyfraith; ac wrth ein
gyfraith ni, efe a ddylai farw, am iddo ei wneuthur
ei hun yn Fab Duw. A phan glybu Pilat yr ym-
adredd hwnnw, efe a ofnodd yn fwy, ac a aeth
drachefn i'r dadleu-dŷ, ac a ddywedodd wrth yr
Iesu, O ba le yr wyt ti? Ond ni roes yr Iesu ateb
iddo. Yna Pilat a ddywedodd wrtho, Oni ddywedi
de wrthyf fi? Oni wyddost ti fod gennyf awdurdod
i'th groes-hoelio di, a bod gennyf awdurdod i'th
ollwng yn rhydd? Yr Iesu a attebodd, Ni byddai
i ti ddim awdurdod arnaf fi, oni bai ei fod wedi
ei roddi i ti oddi uchod: am hynny yr hwn am
traddodd i ti fydd fyw ei bechod. O hynny allan
y cefisodd Pilat ei ollwng ef yn rhydd; ond yr
Iuddewon a leasant, gan ddywedyd, Os gollyngi
di hwn yn rhydd, nid wyt ti yn garedig i Cesar:
pwy bynnag a'i gwneio ei hun yn frenhin, y mae
yn dywedyd yn erbyn Cesar. Yna Pilat, pan glybu
yr ymadrodd hwn, a ddug allan yr Iesu, ac a
cisteddodd ar yr orsedd-faingc, yn y lle a elwir y
Palmant; ac yn Hebraeg, Gabbatha. A darpar-wyl
y pasg-oedd hi, ac ynghylch y chweched awr: ac
efe a ddywedodd wrth yr Iuddewon, Wele eith
Brenhin. Eithr hwy a leasant, Ymaith ag ef,
ymaith ag ef; croes-hoelia ef. Pilat a ddywedodd
wrthynt, A groes-hoeliaf ffeich Brenhin chwi? A'r
arch-offeiriad a attebasant, Nid oes ti ni frenhin
ond Cesar. Yna gan hynny efe a'i traddodd ef
iddynt i'w groes-hoelio. A hwy a gymmerasant yr
Iesu, ac a'i dygasant ymaith. Ac efe, gan ddwyn
ei groes, a ddaeth i le a elwid lle'r ben-glog; ac
a elwir yn Hebraeg, Golgotha; lle y croes-hoelias-
ant ef, a dau eraill gyd ag ef, un o bob tu, a'r
Iesu yn y canol. A Pilat a ygrifenodd diol, ac a'i
dododd ar y groes. A'r ygrifenodd, IESU O
NAZARETH, BRENHIN YR IUDEWON.
Y tirl hwn gan hynny a ddarllenodd llawer o'r
Iuddewon; oblegyd agos i'r ddinas oedd y fan lle
y croes-hoeliwyd yr Iesu: ac yr oedd wedi ei
ygrifenu yn Hebraeg, Groeg, a Ladin. Yna arch-
offeiriad yr Iuddewon a ddywedasant wrth Pilat,
Na ygrifenu, Brenhin yr Iuddewon; eithr dywedyd
o hono ef, Brenhin yr Iuddewon ydwyf fi. Pilat
a attebodd, Yr hyn a ygrifenais, a ygrifenais, Yna'r
milwyr, wedi iddynt groes-hoelio yr Iesu, a gym-
merasant ei ddillad ef (ac a wnaethant bedair rhan,
i bob milwr ran) a'i bais ef: a'i bais ef oedd
ddiwniad, wedi ei gwau o'r cwt uchaf trwyddi
oll. Hwythau a ddywedasant wrth eu gilydd, Na
thorwn hi, ond bwriwn goel-brennau am dani,
eiddo pwy fydd hi: fel y cyflawnid yr ygrithyr
fydd yn dywedyd, Rhannasant fy nllad yn eu myfi,
ac am fy mhais y bwriasant goel-brennau. A'r
milwyr a wnaethant y pethau hyn. Ac yr oedd
yn sefyll wrth groes yr Iesu, ei fam ef, a chwaer ei
fam ef, Mair gw-ag Cleophas, a Mair Magdalen.
Yr Iesu gan hynny pan welodd ei fam, a'r difgybl
yr hwn a ga'i ef, yn sefyll ger llaw, a ddywed-
odd wrth ei fam, O wraig, wele dw fab. Gwedi
hynny

Nos Bafg, a Dydd Pag.

hynny y dywedodd wrth y disgyl, Wele dy fam. Ac o'r awr honno allan y cymmerodd y disgyl hi i'w gartref. Wedi hynny yr Iesu, yn gwybod fod pob peth wedi ei orphen weithian, fel y cyflawnid yr ysgrythyr, a ddywedodd; Y mae fyched arnaf. Yr oedd gan hynny lestr wedi ei ofod yn llawn o finegr: a hwy a lanwasant yspwng o finegr, ac a'i rhoddasant ynghylch isop, ac a'i dodasant wrth ei enau ef. Yna pan gimmerodd yr Iesu y finegr, efe a ddywedodd, Gorphenwyd: a chan ogwyddo ei ben, efe a roddodd i synu yr yspdyd. Yr luddewon gan hynny, fel nad arhoai y cyrph ar y groes ar y sabbath, o herwydd ei bod yn ddarpar-wyl (canyis mawr oedd y dydd sabbath hwnnw) a ddeisyfasant ar Pilat, gael torri eu helgeiriau hwynt, a'u tynnu i lawr. Yna y milwyr a ddaethant, ac a dorrafant elgeiriau y cyntaf, a'r llall yr hwn a groes-hoeliasid gyd ag ef. Eithr wedi iddynt ddyfod at yr Iesu, pan welant ef wedi marw eisoes, ni thorrafant ei elgeiriau ef. Ond un o'r milwyr a wahanodd ei ystlys ef â gwayw-ffon; ac yn y fan daeth allan waed a dwfr. A'r hwn a'i gwelodd a dystiolaethodd; a gwir yw ei dystiolaeth: ac efe a wrr ei fod yn dywedyd gwir, fel y credoch ohwi. Canys y pethau hyn a wnaethpwyd, fel y cyflawnid yr ysgrythyr, Ni thorrir afgwrn o hono. A thrachefn, ysgrythyr arall fydd yn dywedyd, Hwyl a edrychant ar yr hwn a wahanasant.

*Nos Bafg.
Y Colef.*

Caniattâ, O Arglwydd, megis y'n bedyddir i farwolaeth dy fendigedig Fab ein Iachawdwr Iesu Grist; fod i ni felly, trwy farwolaethu yn wastad ein gwyniaid llygredig, gael ein claddu gyd ag ef; a thrwy'r bedd a phorth angau, fyned ym mlaen i'n hadgyfodiad llawen, trwy ei haeddedig-achau ef, yr hwn a fu farw, ac a gladdwyd, ac a ail-gyfododd er ein mwyn; fef, dy Fab Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. 1 S. Pedr iii. 17.

GWell ydyw, os ewylls Duw a'i myn, i chwi ddirodded yn gwneuthur daioni, nag yn gwneuthur drygioni. Oblegyd Crist hefyd unwaith a ddiroddedod tros bechodau, y cyflawn tros yr anghyfiawn; fel y dygai ni at Dduw, wedi ei farwolaethu yn y cnawd, eithr ei fywha'u yn yr Yspryd; trwy'r hwn yr aeth efe hefyd ac a bregethodd i'r yspdydion yngharchar; y rhai a fu gynt anufudd, pan unwaith yr oedd hir amynedd Duw yn aros yn nyddiau Noa, tra y darperid yr arch; yn yr hon ychydig, fef wyth enaid, a achubwyd trwy ddwfr. Cyfelybiaeth cyfatebol i'r hwn fydd yr awrhon yn ein hachub ninnau, fef, bedydd (nid bwrw ymaith fudreddi y cnawd, eithr ymateb cydwybod dda tu ag at Dduw) trwy adgyfodiad Iesu Grist: yr hwn fydd ar ddeheu-law Dduw, wedi myned i'r nef; a'r angylion, a'r awdurdadau, a'r galluoedd, wedi eu darostwng iddo.

Yr Efengyl. S. Math. xxvii. 57.

WEDI ei myned hi yn hwyr, daeth gŵr goludog o Arimathea, a'i enw Ioseph, yr hwn a luasai yntau yn ddisgyl i'r Iesu. Hwn a aeth at Pilat, ac a ofynnodd gorph yr Iesu. Yna y gorchymynodd Pilat roddi'r corph. A Ioseph, wedi cymmeryd y corph, a'i hamdôdd â llŷain glân; ac a'i gosododd ef yn ei fedd newydd ei hun, yr hwn a dorrafi ef yn y graig: ac a dreiglodd faen mawr wrth ddrws y bedd, ac a aeth ymaith. Ac yr oedd yno Mair Magdalen; a Mair

arall, yn eistedd gyferbyn â'r bedd. A thrannoethi, yr hwn fydd ar ol y darpar-wyl, yr ymgynhulodd yr arch-offeiriad a'r Phariseiad at Pilat, gan ddywedyd, 'Arglwydd, y mae yn gosf gennym ddywedyd o'r twyllwr hwnnw, ac efe etro yn fyw, Wedi tridiau y cyfodaf. Gorchymyn gan hynny gadw y bedd yn ddiogel hyd y trydydd dydd; rhag dyfod ei ddisgyblion o hyd nos, a'i ladratta ef, a dywedyd wrth y bobl, Efe a gyfododd o feirw: a bydd yr amryfuedd diweddaff yn waeth na'r cyntaf. A dywedodd Pilat wrthynt, Y mae gennych wyladwriaeth; ewch, gwnewch mor ddiogel ag y medroch. A hwy a echant ac a wnaethant y bedd yn ddiogel, ac a seliasant y maen, gyd â'r wyladwriaeth.

Dydd Pag.

¶ Ar Farael Weddi, yn lle'r Salm [Deuwch, canwn i'r Arglwydd, &c.] y cenir, neu y dywedir, yr Anthemau llyn.

CRist ein Pag ni a aberthwyd drofom ni: am hynny cadwn ŵyl i nid â hen lefain, nac i lefain malais a drygioni; ond â bara croyw purdeb a gwirionedd. *1 Cor. v. 7, 8.*

CRist, wedi cyfodi oddi wrth y meirw, ni bydd mawr mwyach; nid arglwyddiaetha marwolaeth arno mwyach. Canys fel y bu efe farw, efe a fu farw unwaith i bechod: ac fel y mae yn byw, byw y mae i Dduw. Felly chwithau hefyd, cyrifwch eich hunain yn feirw i bechod: eithr yn fyw i Dduw, yng Nghrist Iesu ein Harglwydd. *Rhuf. vi. 9, 10, 11.*

CRist a fiodwyd oddi wrth y meirw, ac a wnaed yn flaen-ffrwyth y rhai a luanasant. Canys gan fod marwolaeth trwy ddyn, trwy ddyn hefyd y mae adgyfodiad y meirw. Oblegyd, megis yn Adda y mae pawb yn meirw; felly hefyd yng Nghrist y bywheir pawb. *1 Cor. xv. 20, 21, 22.*

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspdyd Glân;

Anteb. Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. *Amen.*

Y Colef.

Holl-alluog Dduw, yr hwn, trwy dy unig-anedig Fab Iesu Grist, a orchfygaist angau, ac a gorallt i ni borth y bywyd tragwyddol; Yn ufudd yr attolygwn i ti, megis (trwy dy ras hyspysol yn ein hachub) yr wyt yn peri deifyadau da i'n meddyliau; felly, trwy dy ddysfal gymmorth, allu o honom eu dwyn i berffithrwydd cyflawn, trwy Iesu Grist ein Harglwydd; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnafa ryd â thyd i'r Yspdyd Glân, byth yn un Duw, heb drang na gorphen. *Amen.*

Yr Epistol. Colof. iii. 1.

OS cyd-gyfodafoch gyd â Christ, ceiswch y pethau fydd uchod, lle mae Crist yn eistedd ar ddeheu-law Duw. Rhoddwch eich serch ar bethau fydd uchod, nid ar bethau sy ar y ddaear: canys meirw ydych, a'ch bywyd a guddiwyd gyd â Christ yn Nuw. Pan ymddangoso Crist, ein bywyd ni, yna hefyd yr ymddangofwch chwithau gyd ag ef mewn gogorian. Marhwêch gan hynny eich aelodau y rhai sy ar y ddaear; godineb, aflendid, gwŷn, drygchwant, a chybydd-dod, yr hon fydd eilun-addoliaeth: o achos yr hyn bethau y mae digofaint Duw yn dytad ar blant yr anufudd-dod. Yn y rhai hefyd y rhodiafoch chwithau gynt, pan oeddych yn byw ynddynt.

Yr Efengyl. S. Ioan xx. 1.

YDydd cyntaf o'r wythnos Mair Magdalen a ddaeth y bore, a hi etto yn dywyll, at y bedd; ac a welodd y maen wedi ei dynnu ymaith oddi ar y bedd. Yna y rheddodd hi, ac a ddaeth

Dydd Llun a Dydd Mawrth Pasg.

Simon Pedr, a'r disgyl arall yr hwn yr oedd Iesu yn ei garu, ac a ddywedodd wrthynt, hwy a ddygasant yr Arglwydd ymaith o'r bedd, ac ni wyddom ni pa le y dodafant ef. Yna Pedr a aeth allan, a'r disgyl arall, a hwy a ddaethant at y bedd; ac a redafant ill dau ynghyd; a'r disgyl arall a redodd o'r blaen yn gynt na Phedr, ac a ddaeth yn gyntaf at y bedd. Ac wedi iddo grymmu, efe a ganfu y lliciniau wedi eu goïod; er hynny nid aeth efe i mewn. Yna y daeth Simon Pedr yn ei ganlyn ef; ac a aeth i mewn i'r bedd, ac a ganfu y lliciniau wedi eu goïod; a'r napcyn a fustai am ei bep ef, wedi ei ofod, nid gyd a'r lliciniau, ond o'r hailltu, wedi ei blygu, mewn lle arall. Yna yr aeth y disgyl arall hefyd i mewn, yr hwn a ddaethai yn gyntaf at y bedd; ac a welodd, ac a gredodd. Canys hyd yn hyn ni wyddent yr yfgyrthyr, fod yn rhaid iddo gyfodi o feirw. Yna y disgylblon a aethant ymaith drachefn at yr eiddynt.

Dydd Llun Pasg.

Y Colect.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn, trwy dy unig-anedig Fab Iesu Grist, a orchfygaist angau, ac a agor-aist i ni borth y bywyd tragywyddol; Yn ufudd yr attolygwn i ti, megis (trwy dy ras hyfpyfol yn ein hachub) yr wyt yn peri deisyfiadau da i'n meddyliau; felly, trwy dy ddyfal gymmorth, allu o honom eu dwyn i ben da, trwy Iesu Grist ein Harglwydd; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnaru gyd â thydi a'r Yspryd Glân, byth yn un Duw, heb drango na gorphen. *Amen.*

Yn lle yr Epistol. Aët. x. 34.

PEDR a agorodd ei enau, ac a ddywedodd, Yr wyf yn deall mewn gwirionedd, nad ydyw Duw dderbyniwr wyneb; ond ym mhob cenhedl, y neb fydd yn ei ofni ef, ac yn gweithredu cyfiawnder, fydd gymmeradwy ganddo ef. Y gair yr hwn a anfonodd Duw i blant Israel, gan bregethu tangnefedd trwy Iesu Grist (efe yw Arglwydd pawb oll) chiwchwi a wyddoch y gair a fu yn holl Judea, gan ddechreu o Galilea, wedi y bedydd a bregethodd Ioan: y modd yr enneiniodd Duw Iesu o Nazareth a'r Yspryd Glân, ac â nerth; yr hwn a gerddodd o amgylch gan wneuthur daloni, ac iachau pawb a'r cedd wedi eu gorthrymmu gan ddiawl: oblegyd yr oedd Duw gyd ef. A ninnau ydym dystion o'r pethau oll a wnaeth efe, yng-wlad yr Iuddewon, ac yn Jerusalem; yr hwn a laddafant, ac a groes-hoeliant ar bren: hwn a gyfododd Duw y trydydd dydd, ac a'i rhoddes ef i'w wneuthur yn amlwg; nid i'r bobl oll, eithr i'r tyfion etholedig o'r blaen gan Dduw; sef i ni, y rhai a fwytafom ac a ysfalom gyd ag ef wedi ei adgyfodi ef o feirw. Ac efe a orchymynodd i ni bregethu i'r bobl, a thyftiolaethu mai eie yw'r hwn a ordeiniwyd gan Dduw yn Farnwr byw a meirw. I hwn y mae'r holl brophwydi yn dwyn tyftiolaeth, y derbyn pawb a gredo ynddo ef fadduuant pechodau, drwy ei Enw ef.

Yr Efyngyl. S. Luc xxiv. 13.

WELE, dau o honynt oedd yn myned y dydd hwnnw i dref a'i henw Emmäus, yr hon oedd ynghylch trugain ystâd oddi wrth Jerusalem. Ac yr oeddynt hwy yn ymddiddan â'u gilydd am yr holl bethau hyn a ddigwyddafent. A bu, fel yr oeddynt yn ymddiddan, ac yn ymofyn â'u gilydd, yr Iesu ei hun hefyd a nefaodd, ac a aeth gyd â hwynt. Eithr eu llygaid hwynt a attaliwyd, fel na's adwaenent ef. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa ryw ymadroddion yw y rhai hyn yr ydych yn eu bwrw at eu gilydd, dau rodio, ac yn wyneb-drift? Ac un o honynt, a'i enw Cleopas, gan ateb, a ddywedodd wrtho, A wyt ti yn unig yn

ymdeithydd yn Jerusalem, ac ni wybust y pethau a wnaethpwyd ynddi hi yn y dyddiau hyn? Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa bethau? Hwytthau a ddywedafant wrtho, Y pethau ynghylch Iesu o Nazareth, yr hwn oedd wr o brophwyd galluog mewn gweithred a gair, ger bron Duw a'r holl bobl: a'r modd y traddododd yr arch-offeiriaid a'n llywodraethwyr ni ef i faru, marwolaeth, ac a'i croes-hoeliant ef. Ond yr oeddynt ni yn gobeithio mai efe oedd yr hwn a waredai'r Israel: ac heb law hyn oll, heddyw yw'r trydydd dydd er pan wnaethpwyd y pethau hyn. A hefyd, rhai gwragedd o honom ni a'n dychrysfant ni, gwedi iddynt fod yn fore wrth y bedd; a phan na chawsant ei gorph ef, hwy a ddaethant, gan ddywedwyl weled o honynt weledigaeth o angylion, y rhai a ddywedent ei fod efe yn fyw. A rhai o'r rhai oedd gyd â nyni a aethant at y bedd, ac a gawsant felly fel y dywedafai y gwragedd; ond ef ni's gwelsant. Ac efe a ddywedodd wrthynt, O nfydion, a hwyr-frydig o galon i gredw'r holl bethau a ddywedodd y prophwydi! Onid oedd raid i Grist ddioddef y pethau hyn, a myned i mewn i'w ozoniant? A chan ddechreu ar Moses, a'r holl brophwydi, efe a esponiodd iddynt yn yr holl yfgyrthyrau, y pethau, am dano ei hun. Ac yr oeddynt yn nesáu i'r dref lle yr oeddynt yn myned; ac yntau a gymmerth arno ei fod yn myned ym mhellach. A hwy a'i cymmellafant ef, gan ddywedwyl, Aros gyd â ni; canys y mae hi yn hwyrhau, a'r dydd yn darfodi. Ac efe a aeth i mewn i aros gyd â hwynt. A darfu, ag efe yn eistedd gyd â hwynt, efe a gymmerodd fara, ac a'i bendithiodd, ac a'i torrodd, ac a'i rhoddes iddynt. A'u llygaid hwynt a agorwyd, a hwy a'i hadnabuant ef; ac efe a ddian-nodd allan o'u golwg hwynt. A hwy a ddywedafant wrth eu gilydd, Onid oedd ein calon ni yn llosgi ynom, tra'r ydoedd efe yn ymddiddan â ni ar y ffordd, a thra'r ydoedd efe yn agoryd i ni'r yfgyrthyrau? A hwy a godafant yr awr honno, ac a ddychwelafant i Jerusalem, ac a gawsant yr un ar ddeg wedi ymgafgu ynghyd, a'r fawl oedd gyd â hwynt, yn dywedwyl, Yr Arglwydd a gyfododd yn wir, ac a ymddangosodd i Simon. A hwythau a adroddafant y pethau a wnaethed ar y ffordd, a pha fodd yr adnabuwyd ef ganddynt wrth dor-iad y bara.

Dydd Mawrth Pasg.

Y Colect.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn, trwy dy unig-anedig Fab Iesu Grist, a orchfygaist angau, ac a agor-aist i ni borth y bywyd tragywyddol; Yn ufudd yr attolygwn i ti, megis (trwy dy ras hyfpyfol yn ein hachub) yr wyt yn peri deisyfiadau da i'n meddyliau; felly, trwy dy ddyfal gymmorth, allu o honom eu dwyn i ben da, trwy Iesu Grist ein Harglwydd; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnaru gyd â thydi a'r Yspryd Glân, byth yn un Duw, heb drango na gorphen. *Amen.*

Yn lle yr Epistol. Aët. xiii. 6.

HA wŷr frodyr, plant o genedl Abraham, a'r rhai yn eich plith fydd yn ofni Duw, i chwi y danfonwyd gair yr iachawdwriaeth hon; canys y rhai oedd yn preswyllo yn Jerusalem, a'u tywyl-ogion, heb adnabod hwn, na lleferydd y prophwydi y rhai a ddarlleidd bob Sabath, gan ef farnu ef. A'u cyflawnafant. Ac er na chawsant ynddo ddim achos angau, hwy a ddymunafant ar Pilat ei ladd ef. Ac wedi iddynt gwtbhu pob peth ar a' scrifenafid am dano ef, hwy a'i ddisynafant ef oddi ar y pren, ac a'i dodafant mewn bedd. Eithr Duw a'i cyfododd ef oddi wrth y meirw: yr hwn a welwyd dros ddyddiau lawer

D 1 gan

Y cyntaf a'r ail Sul ar ol y Pasg.

gan y rhai a ddaethai i fynu gyd ag ef o Galilea i Jerusaleu, y rhai fydd dyffion iddo wrth y bobl. Ac yr ydym ni yn efangylu i chwi yr addewid a wnaed i'r taddau, ddarvoud i Dduw gyflawni hwn i ni eu plant hwy; gan iddo adgyfodi'r Iesu: megis ag yr ysgirfenwyd yn yr ail Salm, Fy Mab i ydwyd ti; myfi heddyw a'th genhedlais. Ac am iddo ei gyfodi ef o'r meirw, nid i ddychwelyd mwy i lygredigaeth, y dywedodd fel hyn; Rhoddaf i chwi sicr drugareddau Dafydd. Ac am hynny y mae yn dywedyd mewn Salm arall, 'Ni adewi i'th Sanct weled llygredigaeth. Canys Dafydd, wedi iddo wafanaethu ei gennedlaeth ei hun trwy ewylllys Duw, a hunodd, ac a ddodwyd at ei dadau, ac a welodd lygredigaeth. Eithr yr hwn a gyfododd Duw, ni welodd lygredigaeth. Am hynny bydded hyspys i chwi, ha wŷr frodyr, mai trwy hwn yr ydys yn pregethu i chwi faddeuant pechodau. A thrwy hwn y cyflawnhëir pob un a'r fydd yn credu, oddi wrth yr holl bethau y rhai ni allech drwy gyfraith Moses gael eich cyflawnhau oddi wrthyn. Gwyltwch gan hynny, na ddol arnoch y peth a ddywedwyd yn y prophwydi; Edrychwch, O ddirmygwŷr, a rhyfeddwch, a difennwch: canys yr wyf yn gwneuthur gweithred yn eich dyddiau, gwaith ni chredwch ddim, er i neb ei ddangos i chwi.

Yr Efengyl. S. Luc xxiv. 36.

YR Iesu ei hun a safodd ynghanol ei ddifgyblion, ac a ddywedodd wrthynt, Tangnefedd i chwi. Hwytthau, wedi brawychu, ac ofni, a dybiafant weled o honnyd yfpryd. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Paham y'ch trallodir? a phaham y mae meddyliau yn codi yn eich calonau? Edrychwch fy mwyllaw a'm traed, mai myfi fy hun ydych chi: teimlwch fi, a gwelwch; canys nid oes gan yfpryd gnawd ac eigrn, fel y gwelwch fod gennyf fi. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, eise a ddangosodd iddynt ei ddwyllaw a'i draed. Ac, a hwy etto heb gredu gan lawenydd, ac yn rhyfeddu, eise a ddywedodd wrthynt, A oes gennyh chi yma ddim bwyd? A hwy a roisfant iddo ddarn o hysgodyn wedi ei rostio, ac o ddil mel. Yntau a'i cymmerodd, ac a'i bwytaodd yn eu gwydd hwynt. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Dyma'r geiriau a ddywedais i wrthyh, pan oeddwn etto gyd â chwi, bod yn rhaid cyflawni pob peth a ysgirfenwyd ynghyfraith Moses, a'r Prophwydi, a'r Salmau, am danaf fi. Yna yr agorodd eise eu deall hwynt, fel y deallent yr ysgrythrau. Ac eise a ddywedodd wrthynt, Felly yr ysgirfenwyd, ac felly yr oedd rhaid i Grist ddiodeff, a chysodi o feirw y trydydd dydd; a phregethu edifeirwch a maddeuant pechodau yn ei enw ef ym mhilith yr holl genhedloedd, gan ddechreu yn Jerusaleu. Ac yr ydych chiwi yn dyffion o'r pethau hyn.

Y Sul cyntaf gweidi'r Pasg.

Y Colofn.

HOll-alluog Dad, yr hwn a roddais dy un Mab i farw dros ein pechodau, ac i gyfodi drachein dros ein cyflawnhâd; Caniatâ i ni felly fwrw ymaith furdoes drygion i ac anwiredd, fel y gallom yn wastad dy wafanaethu di ym mhurdeb buchedd a gwirionedd, trwy haeddedigaethau dy un Mab Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. 1 S. Ioan v. 4.

BETH bynnag a aned o Dduw, y mae yn gorchysgu'r byd; a hon yw'r oruchafiaeth fydd yn gorchysgu'r byd, sef ein fydd ni. Pwy yw'r hwn fydd yn gorchysgu'r byd, ond yr hwn fydd yn credu mai Iesu yw Mab Duw? Dyma yr hwn a ddaeth trwy ddwfr a gwaed, sef Iesu Grist; nid

trwy ddwfr yn unig, ond trwy ddwfr a gwaed a'r Yfpryd yw'r hwn fydd yn tyfiolaethu; oblegyd yr Yfpryd fydd wirionedd. Oblegyd y mae tri yn tyfiolaethu yn y nef; y Tad, y Gair, a'r Yfpryd Glân: a'r tri hyn yn ydynt. Ac y mae tri yn tyfiolaethu ar y ddaear; yr yfpryd, a'r dwfr, a'r gwaed: a'r tri hyn, yn un y maent yn cyttuno. Os tyfiolaeth dynion yr ydym yn ei dderbyn, y mae tyfiolaeth Duw yn fwy: canys hyn yw tyfiolaeth Duw, yr hon a dystiolaethodd efe am ei Fab. Yr hwn fydd yn credu ym Mab Duw, fydd ganddo y dystiolaeth ynddo ei hun: yr hwn nid yw yn credu i Dduw, a'i gwnaeth ef yn gelwyddog oblegyd; na chredodd y dystiolaeth a dystiolaethodd Duw am ei Fab. A hon yw'r dystiolaeth; Roddi o Dduw i ni fywyd tragywyddol: a'r bywyd hwn fydd yn ei Fab ef. Yr hwn y mae y Mab ganddo, y mae y bywyd ganddo; a'r hwn nid yw ganddo Fab Duw, nid oes ganddo fywyd.

Yr Efengyl. S. Ioan xx. 19.

YNA, a hi yn hwyr, y dydd cyntaf hwnnw o'r wythnos, a'r drysau yn gauad, lle yr oedd y difgyblion wedi ymafaelu ynghyd rhag ofn yr luddewon, daeth yr Iesu, ac a safodd yn y canol, ac a ddywedodd wrthynt, Tangnefedd i chwi. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, eise a ddangosodd iddynt ei ddwyllaw a'i ystlys. Yna'r difgyblion a lawenychasant, pan welant yr Arglwydd. Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt drachein, Tangnefedd i chwi: megis y danfonodd y Tad fi, yr wyf finnau yn eich danfon chwi. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, eise a anadlodd arnynt, ac a ddywedodd wrthynt, Derbyniwch yr Yfpryd Glân. Pwy bynnag y maddeuoch eu pechodau, maddeuir iddynt; a'r eiddo pwy bynnag a attalioch, hwy a attaliwyd.

Yr ail Sul ar ol y Pasg.

Y Colofn.

HOll-alluog Dduw, yr hwn a roddais dy un Mab i ni yn aberth dros bechod, ac hefyd yn eifampio fuchedd dduwiol; Dyro i ni ras, fel y gallom byth yn ddiolchgar dderbyn ei anohraethol lesâd ef; ac hefyd beunydd ymrô i ganlyn ben-digedig lwybrau ei wir lanaf fuchedd ef, trwy yr un Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. 1 S. Pedr. ii. 19.

HYN fydd rasol, os yw neb o herwydd cydwylbod i Dduw yn dwyn tristwch, gan ddiodeff ar gam. Oblegyd pa glod yw, os pan bechoch, a chael eich cernodio, y byddwch dda eich amynedd? eithr os a chwi yn gwneuthur yn dda, ac yn diodeff, y byddwch dda eich amynedd, hyn fydd rasol ger bron Duw. Canys i hyn y'ch galwyd hefyd; oblegyd Crist yntau a ddiodeffodd trosom ni, gan âdael i ni eifampio, fel y canlynech ei ol ef: yr hwn ni wnaeth bechod, ac ni chad twyll yn ei enau: yr hwn pan ddifenwyd, ni ddifenwodd drachein; pan ddiodeffodd, ni fgythiodd; eithr rhoddodd ar y neb fydd yn barnu yn gyflawn: yr hwn ei hun a ddug ein pechodau ni yn ei gorph ar y pren, sef, gweidi ein marw i bechodau, y byddem hyw i gyflawnder; trwy gleisiau yr hwn yr iachawyd chwi. Canys yr oeddych megis defaid yn myned ar gyfeillora; eithr yn awr chwi a ddychwelwyd at Fugail ac Efgob eich eneidiau.

Yr Efengyl. S. Ioan x. 11.

CRIST a ddywedodd, Myfi yw'r bugail da: y bugail da fydd yn rhoddi ei einioes dros y defaid. Eithr y gwas cyfiog, a'r hwn nid yw fugail, yr hwn nid eiddo y defaid, fydd yn gweled y blaidd yn dyfod, ac yn gadael y defaid, ac yn ffoi; a'r blaidd fydd yn eu hyfgylio hwy, ac yn tarfu'r

tarfa'r defaid. Y mae'r gwas cyflog yn ffoi, oblegdyd mai gwas cyflog yw, ac nid oes ofal arno am y defaid. Myfi yw'r bugail da; ac a adwaen yr eiddof fi, ac a'm hadwaenir gan yr eiddof fi. Fel yr edwyn y Tad fyfi, felly yr adwaen innau y Tad: ac yr ydwyf yn rhoddi fy einioes dros y defaid. A defaid eraill fy gennyf, y rhai nid ynt o'r gorlan hon: y rhai hynny hefyd fy raid i mi eu cyrchu; a'm llais i a wrandawant; a bydd un gorlan, ac un bugail.

Y trgydd Sul ar ol y Pasg.

Y Colef.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn wyt yn dangos i'r fawl fy ar gyfeiliom, lewyrch dy wironedd, er eu dwyn i ffordd cyfiawnder; Caniattâ i bawb a dderbynier i gymdeithas Crefydd Grift, allu o'honynt ymogleyd y cyfryw bethau a'r y fydd wrthwyneb i'w proffes, a chanlyn y fawl bethau oll a'r a fyddo yn cytuno â'r umrhyw, trwy ein Harglwydd Iesu Grift. Amen.

Tr Epistol. 1 S. Pedr ii. 11.

ANwylad, yr wyf yn attolwg i chwi, megis dicethriaid a phererinion, ymgedwch oddi wrth chwantau cnauld, y rhai fy yn rhyfela yn erbyn yr enaid; gan fod a'ch ymarwedd diad yn onest ym mysg y Cenhedloedd; fel, lle maent yn eich goganu megis drwg-weithredwyr, y gallont, o herwydd eich gweithredoedd da a welant, ogoneddu Duw yn nydd yr ymweliad. Ymddarof-tyngwch oblegdyd hyn i bob dynol ordinhad, o herwydd yr Arglwydd: pa un bynnag ai i'r brenhin, megis goruchaf; ai i'r llywiawdwyr, megis trwyddo ef wedi eu danfon; er dial ar y drwg-weithredwyr, a mawl i'r gweithredwyr da. Canys felly y mae ewyllys Duw, fod i chwi, trwy wneuthur dationi, olfegu anwybodaeth dynion sfllion: megis yn rhyddion, ac nid â rhyddid cennych megis cochil malais; eithr fel gwafanaethwyr Duw. Perchwch bawb. Cerwch y brawdoliaeth. Ofnwch Dduw. Anrhyddedwch y brenhin.

Yr Efyngyl. S. Ioan xvi. 16.

YR Iesu a ddywedodd wrth ei ddifgyblion, Ychydig ennyd, ac ni'm gwelwch; a thrachefn, ychydig ennyd, a chwi a'm gwelwch: am fy mod yn myned at y Tad. Am hynny y dywedodd rhai o'i ddifgyblion wrth eu gilydd, Beth yw hyn y mae efe yn ei ddyweddyd wrthym, Ychydig ennyd, ac ni'm gwelwch; a thrachefn, ychydig ennyd, a chwi a'm gwelwch; ac, Am fy mod yn myned at y Tad? Am hynny hwy a ddywedasant, Beth yw hyn y mae efe yn ei ddyweddyd, Ychydig ennyd? ni wyddom ni beth y mae efe yn ei ddyweddyd. Yna y gwybu'r Iesu eu bod hwy yn ewyllysio gofyn iddo, ac a ddywedodd wrthynt, Ai ymosyn yr ydych a'ch gilydd am hyn, oblegdyd i mi ddyweddyd, Ychydig ennyd, ac ni'm gwelwch; a thrachefn, ychydig ennyd, a chwi a'm gwelwch? Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Chwi a wylwch, ac a alerwch; a'r b d a lawenycha: eithr chwi a fyddwch dristion, ond eithr tristwch a droir yn llawenydd. Gwraig wrth egor fydd mewn tristwch, am ddyfod ei hawr: eithr wedi geni y plentyn, nid yw hi yn cosio ei gofid mwyach, gan lawenydd geni dyn i'r byd. A chwi-thau am hynny ydych yr awnon mewn tristwch: eithr mi a ymwelaf â chwi drachefn; a'ch calon a lawenycha, a'ch llawenydd ni ddwg neb oddi arnoch.

Y pedwerydd Sul ar ol y Pasg.

Y Colef.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn yn unig biau llywodraethu airoolus chwantau a gwyniau dynion

pechadurus; Caniattâ i'th bobl, fod iddynt garu yr hyn yr wyt yn ei orchymyn, a deifysu yr hyn yr wyt yn ei addaw; fel, ym mldith amrafael ac aml cdamweiniau'r byd, y gallu'n calonau gwbl aros yno lle y mae gwir lawenydd i'w gaffael, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. S. Iago i. 17.

POB rhoddliad daionus, a phob rhodd berffaith, oddi uchod y mae, yn difgyn oddi wrth Dad y goleuni, gyd â'r hwn nid oes gyfnewidiad, na chyfgod troedigaeth. O'i wir ewyllys yr ynnillodd efe nyny, trwy air y gwirionedd, fel y byddem ryw flaen-ffrwyth o'i greaduriaid ef. O achos hyn, fy mrodyr anwyl, hydded pob dyn efgud i wrando, diog i lasaru, diog i ddigofaint. Canys digofaint gwr, nid yw yn cyflawni cyfiawnder Duw. O herwydd pahan, rhoddwch heibio bob budreddi, a helaethrwydd malais, a thrwy addfwynder derbyniwch yr impiedig air, yr hwn a ddichon gadw eich eneidiau.

Yr Efyngyl. S. Ioan xvi. 5.

YR Iesu a ddywedodd wrth ei ddifgyblion, Yn awr yr wyt yn myned at yr hwn am hanfonedd; ac nid yw neb o honoch yn gofyn i mi, i ba le yr wyt ti yn myned? eithr am i mi ddyweddyd y pethau hyn i chwi, tristwch a lanwodd eich calon. Ond yr wyt fi yn dyweddyd gwirionedd i chwi; Buddiol yw i chwi fy myned i ymaith: canys onid af fi, ni ddaw y Diddanydd atoch; eithr os mi a af, mi a'i hanfonaf ef atoch. A phan ddél, efe a argyodda'r byd o bechod, ac o gyfiawnder, ac o farn: o bechod, am nad ydynt yn credu yno fi; o gyfiawnder, am fy mod yn myned at fy Nhau, ac ni'm gwelwch i mwyach; o farn, oblegdyd tywyflog y hyd hwn a farnwyd. Y mae gennyf eto lawer o bethau i'w dyweddyd i chwi, ond ni allwch eu dwyn yr awrhon. Ond pan ddél efe, fel Yspryd y gwirionedd, efe a'ch tywys chwi i bob gwirionedd: canys ni lasara o hono ei hun; ond pa bethau bynnag a glywo, a lasara efe, a'r pethau fy i ddyfoda i fynega efe i chwi. Efe a'm gogonedda i: canys efe a gymmer o'r eiddof, ac a'i mynega i chwi. Yr holl bethau fy eiddo'r Tad, ydynt eiddof fi: o herwydd hyn y dywedais, mai o'r eiddof fi y cymmer, ac y mynega i chwi.

Y pummed Sul ar ol y Pasg.

Y Colef.

O Arglwydd, oddi wrth ba un y daw pob dationi; Caniattâ i ni, dy ufudd weifion, allu o honom, trwy dy sanctaidd yspriodoliaeth di, feddwl y pethau a fo union; a thrwy dy amgeledus dywyfogaeth eu gwneuthur yn ddibennus, trwy ein Harglwydd Iesu Grift. Amen.

Tr Epistol. S. Iago i. 21.

BYddwch wneuthurwyr y gair, ac nid gwrandawyr yn unig, gan eich twyllo eich hunain. Oblegdyd os yw neb yn wrandawr y gair, ac heb fod yn wneuthurwr, y mae hwn yn debyg i wr yn edrych ei wynebpryd naturiol mewn drych. Canys efe a'i hedrychodd ei hun, ac a aeth ym-aith, ac yn y man efe a anghosodd pa fath ydoedd. Eithr yr hwn a edrych ar berffaith gyfraith rhyddid, ac a barhao ynddi; hwn, heb fod yn wrandawr anghofus, ond gwneuthurwr y weithred, efe a fydd dedwydd yn ei weithred. Os yw neb yn eich mysg yn cymmerdy arno fod yn grefyddol, heb attal ei dafed, ond twyllo ei kalon ei hun; ofer yw crefydd hwn. Crefydd bur a dihalogedig ger bron Duw a'r Tad, yw hyn; Ymwelod â'r ymddisgaid a'r gwragedd, gweddwon yn eu hadfyd, a'i gadw ei hun yn ddifrycheuldyd oddi wrth y byd.

Dydd Iou y Dyrcbafael, y Sul ar ol y Dyrcbafael, a'r Sulgwyn.

Yr Efengyl. S. Ioan xvi. 23.

YN w'r, yn wir, moddaf i chwi, Pa bethau bynnag a ofynoch i'r Tad yn fy Enw, eise a'u rhydd i chwi. Hyd yn hyn ni ofynafoch ddim yn fy Enw i: gofynwch, a chwi a gewch; fel y byddo eich llawenydd yn gyflawn. Y pethau hyn a lallafais wrthyhych mewn damhegion: eithr y mae yr awr yn dyfod pan na lallafwyf wrthyhych mewn damhegion mwych, eithr y mynegaf i chwi yn eglur am y Tad. Y dydd hwnnw y gofynwch yn fy Enw: ac nid wyf yn dywedyd i chwi, y gweddias fi ar y Tad trofioch; canys y Tad ei hun fydd yn eich caru chwi, am i chwi fy ngharu i, a chredu fy nyfod i allan oddi wrth Dduw. Mi a ddaethum allan oddi wrth y Tad, ac a ddaethum i'r byd: trachefn, yr wyf yn gadael y byd, ac yn myned at y Tad. Ei ddisgylbion a ddywedafant wrtho, Wele, yr wyt ti yn awr yn dywedyd yn eglur, ac nid wyt yn dywedyd un ddammeg. Yn awr y gwyddom y gwyddost bob peth, ac nad rhaid it' ymosyn o neb a thi: wrth hyn yr ydym yn credu ddyfod o honot allan oddi wrth Dduw. Yr Iesu a'u hattebodd hwynt, A ydych chi yn awr yn credu? Wele, y mae'r awr yn dyfod, ac yr awrhon hi a ddaeth, y gwasgerir chwi bob un af yr eiddo, ac y gadewch fi yn unig: ac nid wyf yn unig, oblegyd y mae y Tad gyd â myfi. Y pethau hyn a ddywedais wrthyhych, fel y caiffed dangsefodd yno. Yn y byd gorthrymder a gewch, eithr cymmerwch gyfwr, myfi a orchfygais y byd.

Dydd Iou y Dyrcbafael.

Y Colef.

CANIATTÀ, ni a attolygwn i ti, Holl-alluog Dduw, megis ag yr ym ni yn credu ddarfos i'th unig-anedig Fab ein Harglwydd Iesu Grist ddyrcbafael i'r nefoedd; felly bod i ninnau a meddylfryd ein calon ymddyrcbafael yno, a thrigo yn wastadol gyd ag ef, yr hwn fy'n byw ac yn teyrnaru gyd â thi a'r Yspryd Glân, yn un Duw, heb drangc na gorphen. Amen.

Yn lle yr Epistol. Act. i. 1.

Y Traethawd cyntaf a wnaethum, O Theophilus, am yr holl bethau a ddechreuodd yr Iesu eu gwneuthur a'u dyfegu, hyd y dydd y debyniwyd ef i fynu, wedi iddo trwy yr Yspryd Glân roddi gorchymynion i'r apostolion a etholafai. I'r rhai hedyd yr ymddangosodd efe yn fyw wedi iddo ddiodeff, trwy lawer o arwyddion sicr, gan fod yn weledig iddynt tros ddeugain niwrnod, a dywedyd y pethau a berthynent i deyrnas Dduw. Ac wedi ymgynnull gyd â hwynt, eise a orchymynodd iddynt, nad ymadawent o Jerusaleum, eithr disgwyl am addewid y Tad, yr hwn, eb efe, a glywioch gennyf fi. Oblegyd Ioan yn ddiau a feddyddiodd â dwf; ond chwi a fedyddir â'r Yspryd Glân cyn nemmawr o ddyddiau. Gan hynny wedi eu dyfod hwy ynghyd, hwy a ofynafant iddo, gan ddywedyd, Arglwydd, ai'r pryd hwn y rhoddi drachefn y frenhiniaeth i Israel? Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ni pherthyn i chwi wybed yr amseroedd, na'r prydiau, y rhai a ofododd y Tad yn ei feddiant ei hun. Eithr chwi a dderbyniwch nerth yr Yspryd Glân, wedi y delo efe arnoch; ac a fyddwch dyfion i mi yn Jerusaleum, ac yn holl Judea, a Samaria, ac hyd eithaf y ddacar. Ac wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, a hwynt hwy yn edrych, eise a ddyrchafwyd i fynu; a chwmmwl a'i derbyniodd ef allan o'u golwg hwynt. Ac fel yr oeddynt yn edrych yn ddyfal tu a'r nef, ac efe yn myned i fynu, wele, dau wr a safodd ger llaw iddynt mewn gwisg wen; y rhai hedyd a ddywedafant, Chwi w'r o Galilea, pahan y fefwch yn edrych tu a'r nef? Yr

Iesu hwn, yr hwn a gymmerwyd i fynu oddi wrthyhych i'r nef, a ddaw felly yn yr un modd ag y gweloch ef yn myned i'r nef.

Yr Efengyl. S. Marc xvi. 14.

YR Iesu a ymddangosodd i'r un ar ddeg, a hwynt yn eistedd i fwytta; ac a ddannodd oddi iddynt eu hanghrediniaeth a'u calon galedwch, am na chredafent y rhai a'i gwelent ef wedi adgyfodi. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r holl fyd, a phregethwch yr efengyl i bob creadur. Y neb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig; eithr y neb ni chredo, a gondemmir. A'r arwyddion hyn a ganlynant y rhai a gredant; Yn fy enw i y bwriant allan gythreuliaid: ac â thafodau newyddion y llafarant; feirph a godant ymaith; ac os yfant ddim marwol, ni wna iddynt ddim niweid; ar y cleision y rhoddant eu dwylaw, a hwy a fyddant iach. Ac felly yr Arglwydd, wedi llafaru wrthynt, a gymmerwyd i fynu i'r nef, ac a eisteddodd ar ddeheu-law Dduw. A hwythau a aethant allan, ac a bregethafant ym mhob man, a'r Arglwydd yn cyd-weithio, ac yn cadarnhau'r gair trwy arwyddion y rhai oedd yn canlyn.

Y Sul ar ol Dydd y Dyrcbafael.

Y Colef.

O Dduw, Brenhin y gogoniant, yr hwn a ddyrchafais dy un Mab Iesu Grist â mawr oruchaeth i'th deyrnas yn y nefoedd; Attolwg i ti na ad ni yn anaidan; eithr danfon i ni dy Yspryd Glân i'n diddanu, a dyrchu ni i'r un fan lle yr aeth ein Iachawdwr Crist o'r blaen; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnaru gyd â thi a'r Yspryd Glân, yn un Duw, heb drangc na gorphen. Amen.

Yr E. i. i. S. Pedr iv. 7.

DIwedd pob peth a nesaodd; am hynny byddwch sobr, a gwyliadwus i weddïau. Eithr o flaen pob peth bydded gennyh gariad helaeth tu ag at eich gilydd: canys cariad a guddia liaws o bechodau. Byddwch letteugar y naill i'r llall heb wrgrach. Pob un, megis y derbyniodd rodd, cyfrennwch â'ch gilydd, fel daionus oruchwylwr amryw ras Duw. Os llafaru a wna reb, llafared megis geiriau Duw; os gweinï y mae neb, gwnaed megis o'r gallu y mae Duw yn ei roddi: fel ym mhob peth y gogonedder Duw trwy Iesu Grist; i'r hwn y byddo'r gogoniant a'r gallu yn oes oesoedd. Amen.

Yr Efengyl. S. Ioan xv. 26. a rhan o'r xvi. Bennod.

PAN ddél y Diddanydd, yr hwn a anfonaf i chwi oddi wrth y Tad (sef Yspryd y gwirionedd, yr hwn fydd yn deilliaw oddi wrth y Tad) efe a dytiolaethia am danaf fi. A chwithau hedyd a dytiolaethwch, gan eich bod o'r dechreuad gyd â mi. Y pethau hyn a ddywedais i chwi, fel na rwystrer chwi. Hwyl a'ch bwriant chwi allan o'r synagogau: ac y mae'r awr yn dyfod, y tybia pwyl bynnag a'ch lladdo, ei fod yn gwneuthur gwasaneth i Dduw. A'r pethau hyn a wnant i chwi, oblegyd nad adnabuant y Tad, na myfi. Eithr y pethau hyn a ddywedais i chwi, fel pan ddél yr awr, y cofioch hwynt, ddarfos i mi ddywedyd i chwi.

Y Sulgwyn.

Y Colef.

DUW, yr hwn ar gyfenw i'r amser yma a ddyfais galonnau dy fyddlonion, gan anfon iddynt lewyrch dy Lân Yspryd; Caniatta i nyny trwy yr unrhyw Yspryd ddeall yr iawn farn ym mhob peth, a byth lawenyachu yn ei wynsfydedig ddiddanwch ef, trwy ryglyddau Iesu Grist ein Iachawdwr; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnaru

gyd

Dydd Llun Sulgwyn.

gyd â thi, yn undeb yr unrhyw Yspryd, yn un Duw, heb drange na gorphen. Amen.

Yn lle yr Epistol. Act. ii. 1.

WEDI dyfod dydd y Pentecost, yr oeddynt hwy oll yn gytūn yn yr un lle. Ac yn ddisymmrth y daeth fwn o'r nef, megis gwynt nerthol yn rhuthro, ac a lanwodd yr holl dy lle yr oeddynt yn eistedd. Ac ymddangosodd iddynt dafodau gwahanedig, megis o dân, ac efe a eisteddodd ar bob un o honynt. A hwy oll a lanwyd â'r Ysryd Glân, ac a ddechreuasant lasaru â thafodau eraill, megis y rhoddes yr Ysryd iddynt ymadrodd. Ac yr oedd yn trigo yn Jerusaleu, Iuddewon, gwyr bucheddol o bob cenedl dan y nef. Ac wedi myned y gair o hyn, daeth y lliaws ynghyd, ac a drallodwyd, o herwydd bod pob un yn eu clywed hwy yn llafaru yn ei iaith ei hun. Synnodd hefyd ar bawb, a rhyfeddu a wnaethant, gan ddyweddyd wrth eu gilydd, Welle, onid Galileaid yw y rhai hyn oll fy yn llafaru? a pha fodd yr ydym ni yn eu clywed hwynt bob un yn ein iaith ein hun yn yr hon y'n ganed ni? Parthiaid, a Mediaid, ac Elamitiaid, a thrigolion Mesopotamia, a Judea, a Chappadocia, Pontus ac Asia, Phrygia a Phamphylia, yr Aipht, a pharthau Libya, yr hon fydd ger llaw Cyrene, a dieithriaid o Rufeiniwyr, Iuddewon a Phroselytiaid, Cretiaid ac Arabiaid; yr ydym ni yn eu clywed hwynt yn llafaru yn ein iaith ni fawrion weithredoedd Duw.

Yr Efyngyl. S. Ioan xiv. 15.

YR Iesu a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, O cherwch fi, cedwch fy ngorchymynion. A mi a weddiaf ar y Tad, ac efe a rydd i chwi Diddanydd arall, fel yr arhofo gyd â chwi yn dragwyddol; Ysryd y gwirionedd, yr hwn ni ddichon y byd ei dderbyn, am nad yw yn ei weled, nac yn ei adnabod ef: ond chwi a'i hadwaenoch ef; o herwydd y mae yn aros gyd â chwi, ac yn och y bydd efe. Ni's gadawaf chwi yn ymddisfaid: mi a ddeuaf attoch chwi. Etto ennyd bach, a'r byd ni'm gwel mwy; eithr chwi a'm gwelwch: canys byw wyf fi, a byw fyddwch chwithau hefyd. Y dydd hwnnw y gwybyddwch fy mod i yn fy Nhau, a chwithau ynof fi, a minnau yn och chwithau. Yr hwn fydd â'm gorchymynion i ganddo, ac yn eu cadw hwynt, efe yw'r hwn fydd yn fy ngharu i: a'r hwn fydd yn fy ngharu i, a gerir gan fy Nhau; a minnau a'u caraf ef, ac a'm heguraif fy hun iddo. Dywedodd Judas wrtho (nid yr Iſcariot) Arglwydd, pa beth yw'r achos yr wyt ar fedr dy eglurhau dy hun i ni, ac nid i'r byd? Yr Iesu a atbodd ac a ddywedodd wrtho, Os câr neb fi, efe a weidd fy ngair; a'm Tad a'i câr yntau, a nynti a ddeuwn atto, ac a wnawn ein trigia gyd ag ef. Yr hwn nid yw yn fy ngharu i, nid yw yn cadw fy ngeiriau: a'r gair yr ydych yn ei glywed, nid eiddo fi ydyw; ond eiddo y Tad a'm hantonnodd i. Y pethau hyn a ddywedais wrthy, a mi yn aros gyd â chwi. Eithr y Diddanydd, yr Ysryd Glân, yr hwn a enfyf y Tad yn fy enw i, efe a ddyf i chwi yr holl bethau, ac a ddwg ar gos i chwi yr holl bethau a ddywedais i chwi. Yr wyf yn gadael i chwi dangnefedd, fy nhangnefedd yr ydwyf yn ei rhoddi i chwi; nid fel y mae y byd yn rhoddi, yr wyf fi yn rhoddi i chwi. Na thralloder eich calon, ac nac ofn. Clywsoch fel y dywedais wrthy, Yr wyf yn myned ymaith, ac mi a ddeuaf attoch. Pe carech fi, chwi a lawenhaech, am i mi ddyweddyd, Yr wyf yn myned at y Tad: canys y mae fy Nhau yn fwy na myfi. Ac yr awrhon y dywedais i chwi cyn ei ddyfod, fel pan ddél, y credoch. Nid ymddiddanaf â chwi nemmawr bellach: canys tywyflog y byd hwn fydd yn dyfod, ac nid oes iddo ddim yfod fi. Ond fel y gwypo'r byd fy mod i yn caru y Tad; ac megis

y gorchymynodd y Tad i mi, felly yr wyf yn gwneuthur.

Dydd Llun Sulgwyn.

Y Colef.

DUW, yr hwn ar gyfenw i'r amser yma a ddyfaiist galonnau dy ffyddlonion, gan anfon iddynt lewyrch dy Lân Ysryd; Caniatâ i nynti trwy yr unrhyw Ysryd ddeall yr iawn farn ym mhob peth, a byth lawenyachu yn ei wrynsydedig ddiddanwch ef, trwy ryglyddau Iesu Grist ein Iachawdwyr; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnau gyd â thi, yn undeb yr unrhyw Ysryd, yn un Duw, heb drange na gorphen. Amen.

Yn lle yr Epistol. Act. x. 34.

PEDR a agorodd ei enau, ac a ddywedodd, Yr wyf yn deall mewn gwirionedd, nad ydyw Duw dderbyniwr wyneb; ond ym mhob cenhedl, y neb fydd yn ei ofni ef, ac yn gweithredu cyfiawnder, fydd gymmeradwy ganddo ef. Y gair yr hwn a anfonodd Duw i blant Israel, gan bregethu tangnefedd trwy Iesu Grist (efe yw Arglwydd pawb oll) chwydychwi a wyddoch y gair a fu yn holl Judea, gan ddechreu o Galilea, wedi y bedydd a bregethodd Ioan: y modd yr enneiniodd Duw Iesu o Nazareth â'r Ysryd Glân, ac â nerth; yr hwn a gerddodd o amgylch, gan wneuthur daioni, ac iachau pawb a'r oedd wedi eu gorthymmu gan ddiawl: oblegu yr oedd Duw gyd ag ef. A minnau ydym dyfion o'r pethau oll a wnaeth efe, yngwlad yr Iuddewon, ac yn Jerusaleu; yr hwn a laddasant, ac a groes-hoeliasant ar bren: hwn a gyfodd Duw y trydydd dydd, ac â'i rhoddes ef i'w wneuthur yn amlwg; nid i'r bobl oll, eithr i'r tyfion etholedig o'r blaen gan Dduw; sef i ni, y rhai a fwytafom ac a ysafor gydag ef wedi ei adgyfodi ef o feirw. Ac efe a orchymynodd i ni bregethu i'r bobl, a thyfiolaethu mai efe yw'r hwn a ordeiniwyd gan Dduw yn Farnwr byw a meirw. I hwn y mae'r holl brophwydi yn dwyn tyfiolaeth, y derbyn pawb a greio ynddo ef, faddeuant pechodau, drwy ei Enw ef. A Phedr etto yn llafaru y geiriau hyn, syrthiodd yr Ysryd Glân ar bawb a oedd yn clywed y gair. A'r rhai o'r enwaediad a oeddynt yn credu, cynnifer ag a ddaethant gyd â Phedr, a synnasant, am dywallt dawn yr Ysryd Glân ar y Cenhedloedd hefyd. Canys yr oeddynt yn eu clywed hwy yn llafaru â thafodau, ac yn mawrygu Duw. Yna yr atbodd Pedr, A all neb luddias dwfr, fel na fedyddier y rhai hyn, y rhai a dderbyniasant yr Ysryd Glân fel minnau? Ac efe a orchymynodd eu bedyddio hwynt yn Enw yr Arglwydd. Yna y deisynasant arno aros tros ennyd o ddyddiau.

Yr Efyngyl. S. Ioan iii. 16.

FELLY y carodd Duw y byd, fel y rhoddodd efe ei unig-anedig Fab, fel na choller pwy bynnag a greddo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd dragwyddol. Oblegu ni ddanfionodd Daw ei Fab i'r byd i ddamnio'r byd, ond fel y achubid y byd trwyddo ef. Yr hwn fydd yn credu ynddo ef, ni ddemmir: eithr yr hwn nid yw yn credu, a ddamniwyd eisoes; o herwydd na chredodd yn Enw unig-anedig Fab Duw. A hon yw'r ddamnedigaeth; Ddyfod goleuni i'r byd, a charu o ddynion y tywyllwch yn fwy na'r goleuni; canys yr oedd eu gweithredoedd hwy yn ddrwg. O herwydd pob un a'r fydd yn gwneuthur drwg, fydd yn casáu y goleuni, ac nid yw yn dyfod i'r goleuni, fel nad argyoedder ei weithredoedd ef. Ond yr hwn fydd yn gwneuthur gwirionedd, fydd yn dyfod i'r goleuni, fel yr eglurhaer ei weithredoedd ef, mai yn Nuw y gwnaed hwynt.

Dydd Mawrth Sulgwyn, a Sul y Drindod.

Dydd Mawrth Sulgwyn.

T Cate.

DUW, yr hwn ar gyfenw i'r amser yma a ddyg-
aist galonnau dy fyddlonion, gan anfon idd-
ynt lewyrch dy Lân Yspryd; Caniattâ i nyny, trwy
yr unrhyw Yspryd, ddeall yr iawn farn ym mhob
peth, a byth lawenythu yn ei wryfyddedig ddiidan-
wech ef, trwy rygryddau Iesu Crist ein Iachawdwr;
yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnaru gyd â thi, yn
undeb yr unrhyw Yspryd, yn un Duw, heb drange
na gorphen. Amen.

Yn lle yr Epistol. A.C. viii. 14.

PAN glybu yr apostolion yn Jerusaleu, dder-
byn o Samaria a'r Duw, hwy a anfonasant at-
tynt Pedr ac Ioan. Y rhai, wedi eu dyfod i wared,
a weddiafant drostynt, ar iddynt dderbyn yr Ys-
pryd Glân. (Canys etto nid oedd efe wedi syrthio
ar neb o honant: ond yr oeddynt yn unig wedi eu
bedyddio yn enw yr Arglwydd Iesu.) Yna hwy a
ddodasant eu dwylaw arnynt, a hwy a dderbyn-
asant yr Yspryd Glân.

Yr Efyngyl. S. Ioan x. 1.

YN wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn nid
yw yn myned i mewn drwy'r drws i gorlan
y defaid, eithr fydd yn dringo ffordd arall, lleidr
ac yspeiliwr yw. Ond yr hwn fydd yn myned i
mewn drwy'r drws, bugail y defaid ydyw. I hwn
y mae y drysor yn agoryd, ac y mae y defaid yn
gwando ar ei lais ef; ac y mae efe yn galw ei
ddefaid ei hun erbyn eu henw, ac yn eu harwain
hwy allan. Ac wedi iddo yrru allan ei ddefaid ei
hun, y mae efe yn myned o'u blaen hwy: a'r
defaid fydd yn ei ganlyn ef; oblegyd y maent yn
adnabod ei lais ef. Ond y dieithr ni's canlynant,
eithr ffoant oddi wrtho: oblegyd nad adwaenant
lais dieithriaid. Y ddarneg hon a ddywedodd yr
Iesu wrthynt: ond hwy ni wybiant pa bethau
ydoedd y rhai yr oedd efe yn eu llafaru wrthynt.
Am hynny yr Iesu a ddywedodd wrthynt drachefn,
Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Myfi yw drws
y defaid. Cynnifer oll ag a ddaethant o'm blaen
i, lladron ac yspeiliwr ynt; eithr ni wrandawodd
y defaid arnynt. Myfi yw y drws: os â neb i
mewn drwof fi, efe a fydd cadwedig; ac efe a â
i mewn ac allan, ac a gaiff borth. Nid yw lleidr
yn dyfod ond i ladratta, ac i ladd, ac i ddistrywio:
myfi a ddaethum fel y caent fywyd, ac y caent
ef yn helaethach.

Sul y Drindod.

T Cate.

HOll-alluog a thragywyddol Dduw, yr hwn a
roddait i ni dy weision ras, gan gyffesu ac
addef y wir ffydd, i adnabod gozoniant y dragy-
wyddol Drindod, ac yn nerth y Duwiol Fawredd i
addoli'r Undod; Nyni a attolygwn i ti, fod i ni,
trwy gadernid y ffydd hon, gael byth ein hymddi-
fyn oddi wrth bob gwrthwyneb, yr hwn wyt yn
byw ac yn teyrnaru yn un Duw, byth heb ddi-
wedd. Amen.

Yn lle yr Epistol. Dat. iv. 1.

AR ol y pethau hyn yr edrychais; ac wele, ddrws
wedi ei agoryd yn y nef: a'r llais cyntaf a
glywais, oedd fel llais udgorn yn ymddiddan â
mi; gan ddywedyd, Dring i synu yma, a mi a
ddangosaf i ti y pethau fy raid eu bod ar ol hyn.
Ac yn y man yr oeddwn yn yr Yspryd: ac wele,
yr oedd gorfedd-faingc wedi ei gosod yn y nef, ac
un yn eistedd ar yr orfedd-faingc. A'r hwn oedd
yn eistedd, oedd yn debyg yr olwg arno i faen
jafis, a fardin: ac yr oedd enfys o amgylch yr

orfedd-faingc, yn debyg yr olwg arno i smarag-
dus. Ac ynghylch yr orfedd-faingc yr oedd pedair
gorfedd-faingc ar hugain: ac ar y gorfedd-faingc-
iau y gwelais bedwar henuriad ar hugain yn eistedd,
wedi eu gwisgo mewn dillad gwynion; ac yr oedd
ganddynt ar eu pennau goronau aur. Ac yr oedd
yn dyfod allan o'r orfedd-faingc, felly, a tharanau,
a lleisiau. Ac yr oedd faith o lampau tân yn llosgi
ger bron yr orfedd-faingc, y rhai yw faith Yspryd
Duw. Ac o flaen yr orfedd-faingc yr ydoedd mbr
o wydr, yn debyg i grystal: ac ynghanol yr or-
fedd-faingc, ac ynghylch yr orfedd-faingc, yr oedd
pedwar anifail yn llawn o lygaid o'r tu blaen,
ac o'r tu ol. A'r anifail cyntaf oedd debyg i lew,
a'r ail anifail yn debyg i lo, a'r trydydd anifail
oedd ganddo wyneb fel dŷn, a'r pedwerydd ani-
fail oedd debyg i eryr yn ehedeg. A'r pedwar
anifail oedd ganddynt, bob un o honant, chwech
o adenydd o'u hamgylch, ac yr oeddynt oddi fewn
yn llawn llygaid: ac nid oeddynt yn gorphwys
ddydd a nos, gan ddywedyd, Sanct, sanct, sanct,
Arglwydd Ddew Holl-alluog, yr hwn oedd, a'r
hwn fydd, a'r hwn fydd i ddyfod. A phian fyddo
yr anifeiliaid yn rhoddi gogoniant, ac anrhydedd,
a diolch, i'r hwn oedd yn eistedd ar yr orfedd-
faingc, yr hwn fydd yn byw yn oes oesoedd, y
mae y pedwar henuriad ar hugain yn syrthio ger
bron yr hwn oedd yn eistedd ar yr orfedd-faingc,
ac yn addoli yr hwn fydd yn byw yn oes oesoedd,
ac yn bwrw eu coronau ger bron yr orfedd-faingc,
gan ddywedyd, Teilwng wyt, O Arglwydd, i dder-
byn gogoniant, ac anrhydedd, a gallu: canys ti a
greaist bob peth, ac o herwydd dy ewyllys di y
maent, ac y crewyd hwynt.

Yr Efyngyl. S. Ioan iii. 1.

YR oedd dŷn o'r Phariseaid, a'i enw Nicodemus,
pennaeth yr Iuddeuon. Hwn a ddaeth at yr
Iesu liw nos, ac a ddywedodd wrtho, Rabbi, nyni
a wyddom mai dyfagawdwr ydwyd ti wedi dyfod
oddi wrth Dduw: canys ni allai neb wneuthur y
gwyrthiau hyn yr wyt ti yn eu gwneuthur, oni
bai fod Duw gyd ag ef. Iesu a atebodd ac a ddy-
wedodd wrtho, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi
eithr geni dŷn drachefn, ni ddichon efe weled teyrn-
as Dduw. Nicodemus a ddywedodd wrtho, Pa
fodd y dichon dŷn ei eni, ac efe yn hen? a ddi-
chon efe fyned i groth ei fam eilwaith, a'i eni? Iesu
a atebodd ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir,
meddaf i ti, Oddi eithr geni dŷn o ddwif, ac o'r
Yspryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas
Dduw. Yr hyn a aned o'r cnawd, fydd gnawd;
a'r hyn a aned o'r Yspryd, fydd yspryd. Na ry-
fedda ddywedyd o honof fi wrthynt, Y mae yn
rhaid eich geni chwi drachefn. Y mae'r gwynt
yn chwythu lle y mayno; a thi a glywi ei swm
ef, ond ni wyddost o ba le y mae yn dyfod, nac i
ba le y mae yn myned: felly y mae pob un a'r
a aned o'r Yspryd. Nicodemus a atebodd ac a
ddywedodd wrtho, Pa fodd y dichon y pethau
hyn fod? Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho,
A wyt ti yn ddyfagawdwr yn Israel, ac ni wyddost
y pethau hyn? Yn wir, yn wir, meddaf i ti, mai
yr hyn a wyddom yr ydym yn ei lafari, a'r hyn
a wellom yr ydym yn ei dystiolaethu; a'n tysti-
olaeth ni nid ydych yn ei derbyn. Os dywedais
i chwi bethau daearol, a chwithau nid ydych yn
credy; pa fodd, os dywedaf i chwi bethau nefol,
y credwch? Ac ni efgynodd neb i'r nef, oddi eithr
yr hwn a ddifynnodd o'r nef; felly Mab y dŷn,
yr hwn fydd yn y nef. Ac megis y dyrchafodd
Moses y sarph yn y diffeithwch, felly y mae yn
rhaid dyrchafu Mab y dŷn; fel na choller pwy
hynneg a gredo ynddo ef, ond caiffael o hono fyw-
yd tragwyddol.

T Sal

Y cyntaf a'r ail Sul gweidi'r Drindod.

Y Sul cyntaf gweidi'r Drindod.

Y Catech.

O Dduw, yr hwn wyt wir nerth i hwb oll a'r fyfyr ymddiried ynott; Yn drugarog darbyn ein gweddau; a chan na allwn o ran gwendid ein marwyl amian wneuthur dim da hebort ti, caniatu i ni gymmorth dy ras; fel y bo ni, gan gadw dy orchymynion, ryngu bodd i ti ar cwylys a gweithred, trwy Iesu Crist ein Harglwydd.

Yr Epistol. 1 S. Ioan iv. 7.

A Nwylyd, carwn ein gilydd; oblegyd cariad; o Dduw y mae: a phob un a'r fydd yn caru, o Dduw y gwydd ef, ac y mae efe yn adnabod Duw. Yr hwn nid yw yn caru, nid adnabu Dduw; oblegyd Duw, cariad yw. Yn hyn yr eglurwyd cariad Duw tu ac attom ni, oblegyd danfon o Dduw ei unig-anedig Fab i'r byd, fel y byddem fyw trwyddo ef. Yn hyn y mae cariad; nid am i ni garu Duw, ond am iddo ef ein caru ni, ac anfon ei Fab i fod yn iawn dros ein pechodau. Anwylyd, os telly y carodd Duw ni, ninnau hefyd a ddylem garu ein gilydd. Ni welodd neb Dduw erioed. Os carwn ni ein gilydd, y mae Duw yn trigo ynom, ac y mae ei gariad ef yn berffaith ynom. Wrth hyn y gwyddom ein bod yn trigo ynddo ef, ac yntau ynom ninnau, am ddarffod iddo raddi i ni o'i Ysryd. A ninnau a welom, ac ydym yn tyfiolaethu, ddarffod i'r Tad ddanfon y Mab i fod yn Iachawdwr i'r byd. Pwy bynnag a gyffeto fod Iesu yn Fab Duw, y mae Duw yn aros ynddo ef, ac yntau yn Nuw. A nynt a adnabuom, ac a grodaom, y cariad fydd gan Dduw tu ag attom ni. Duw, cariad yw; a'r hwn fydd yn aros mewn cariad, fydd yn aros yn Nuw, a Duw ynddo yntau. Yn hyn y perffeihiwyd ein cariad ni, fel y caffom hyder ddydd y fam: oblegyd megis ag y mae efe, yr ydym ninnau hefyd yn y byd hwn. Nid oes o'n mewn cariad, eithr y mae perffaith gariad yn bwrw allan o'n; oblegyd y mae i o'n boenedigaeth: a'r hwn fydd yn o'n, ni perffeihiwyd mewn cariad. Yr ydym ni yn ei garu ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni. Os ddaidd neb, Yr wyf yn caru Duw, ac efe yn casu ei frawd; celwyddog yw: canys yr hwn nid yw yn caru ei frawd yr hwn a welodd, pa fodd y gall efe garu Duw yr hwn ni's gwelodd? A'r gorchymyn hwn fydd genhym oddi wrtho ef; Bod i'r hwn fydd yn caru Duw, garu ei frawd hefyd.

Yr Efyngyl. S. Luc xvi. 19.

Y R oedd rhyw wr goludog, ac a wisg id phor-phor a llain main, ac yr oedd yn cymmeryd byd da yn helaethwch beunydd. Yr oedd hefyd ryw gardottyn, a'i enw Lazarus, yr hwn a fynd wrth ei horth ef yn gornwyddyl, ac yn chwennychu cael ei borthi a'r briwion a sythiaid oddi ar fwrdd y gwr cyfoethog; ond y cwn a ddaethant ac a lyfasant ei gornwyddyl. A bu i'r cardottyn farw, a'i ddwyn gan yr angylion i fynwes Abraham: a'r goludog hefyd a fu farw, ac a gladdwyd. Ac yn ystern efe a gododd ei olwg, ac efe mewn poenau; ac a ganfu Abraham o hirbell, a Lazarus yn ei fynwes. Ac efe a lefodd, ac a ddywedodd, O dad Abraham, trugarh wrthyf, a danfon Lazarus i drochi pen ei fys mewn dwfr, ac i oeri fy nhafed; canys fe am poenir yn y fflam hon. Ac Abraham a ddywedodd, Ha fab, cofia i ti ddorhyn dy wryf yn dy fywyd, ac felly Lazarus ei adfyd; ac yn awr y diddenir ef, ac y poenir dithau. Ac heb law hyn oll, rhysgom ni a chwithiau y sicrhawyd agendor mawr; fel na allo y rhai a fyddent, drannwy oddi yna attoch chiwi; na'r rhai oddi yna, drannwy attom ni. Ac efe a ddywedodd, Yr wyf yn attolwg i ti gan hy-

ny, O dad, ddanfon o honot ef i dy fy nhafed: canys y mae i mi bwrp o brodyr; fel y tyfiolaetho iddynt hwy, rhag dyfod o honynt hwythau hefyd i'r lle poenys hwn. Abraham a ddywedodd wrtho, Y mae ganddynt Moses a'r prophwydi; gwrandawant arnynt hwy. Yntau a ddywedodd, Nag e, y tad Abraham; eithr os a un oddi wrth y meirw attynt, hwy a edifarhant. Yna Abraham a ddywedodd wrtho, Oni wrandawant ar Moses a'r prophwydi, ni chredant chwaith pe codai un oddi wrth y meirw.

Yr ail Sul gweidi'r Drindod.

Y Catech.

O Arglwydd, yr hwn ni phelli byth gymnorthwyo a llywodraethu y rhai yr ydwynt yn eu meithrin yn dy ddilys o'n a'ith gariad; Cadw ni, ni a attolwgwn i ti, dan dy ddarbodus noddod, a phar i ni yn ddibaid o'n a' charu dy Enw bendigedig, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. 1 S. Ioan iii. 13.

N A ryfeddwch, fy brodyr, os yw'r byd yn eich casu chiwi. Nynt a wyddom ddarffod ein symmud ni o farwolaeth i fywyd, oblegyd ein bod yn caru y brodyr. Yr hwn nid yw yn caru ei frawd, y mae yn aros yn marwolaeth. Pob un a'r fydd yn casu ei frawd, lleiddiad dyn yw: a chiwi a wyddoch nad oes i un lleiddiad dyn fywyd trwyddod yn aros ynddo. Yn hyn yr adnabuom gariad Duw, oblegyd dodi o hono ef ei einioes drosom ni; a ninnau a ddylem ddodi ein einioes tros y brodyr. Eithr yr hwn fydd ganddo dda'r byd hwn, ac a welo ei frawd mewn eisiau, ac a gauo ei doffuri oddi wrtho; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef? Fy mhlant bychain, a charwn ar air, nac ar dafod yn unig; eithr mewn gweithred a gwirionedd. Ac wrth hyn y gwyddom ein bod a'i gwirionedd, ac y ffaith hwn ein galonau ger ei fron ef. Oblegyd os ein calon a'n condemnai, mwy yw Duw na'n calon; ac efe a fyfrob peth. Anwylyd, os ein calon ni a condemnai, y mae gennym hyder ar Dduw. A pha beth bynnag a ofynnwn, yr ydym yn ei ddorhyn ganddo ef; oblegyd ein bod yn cadw ei orchymynion ef, ac yn gwneuthur y pethau sy yn rhwygu bodd yn ei olwg ef. A hwn yw ei orchymyn ef; Gedu a honem yn enw ei Fab ei Iesu Crist, a charu ein gilydd, megis y rhoddes efe orchymyn i ni. A'r hwn fydd yn cadw ei orchymynion ef, fydd yn trigo ynddo ef, ac yntau ynddo yntau; ac wrth hyn y gwyddom ei fod ef yn aros ynom, fel o'r Ysryd a roddes ef i ni.

Yr Efyngyl. S. Luc xiv. 16.

R HYW wr a wnaeth swpper mawr, ac a wahoddodd lawer: ac a ddanfonodd ei was bryd swpper, i ddywedyd wrth y rhai a wahoddodd, Deuwch; canys weithian y mae pob peth yn barod. A hwy oll a ddechreuasant yn unfryd gweithgodi. Y cyntaf a ddywedodd wrtho, Mi a brynais ddydyn, ac y mae yn rhaid i mi fyned a'i weled: attolwg i ti, cymmer fi yn egluodol. Ac arall a ddywedodd, Mi a brynais bum iau o ychen, ac yr ydwyf yn nysed i'w profi hwynt: attolwg i ti, cymmer fi yn egluodol. Ac arall a ddywedodd, Mi a briodais wraig; ac am hynny ni's gallaf fi ddyfod. A'r gwas hwnnw, pen ddaeth adref, a fynegodd y pethau hyn i'w arglwydd. Yna gwr y ty, wedi digio, a ddywedodd wrth ei was, Dos allan ar frys i benlydd ac yforydd y ddinas, a dwg i mewn yma y tlodion, a'r anafus, a'r cloffion, a'r deillion. A'r gwas a ddywedodd, Arglwydd, wnaethpwyd fel y gorchymynais; ac etto y mae lle. A'r Arglwydd a ddywedodd wrth y gwas, Dos allan i'r prif-fyrdd a'r cseau, a chynnweli hwynt i ddyfod i mewn; fel y fflawer fy nhy.

Y 3, 4, a'r 5 Sul gwedi'r Drindod.

nhŷ. Canys yr wyf yn dywedyd i chwi, na chaiff yr un o'r gwyr hynny a wahoddwyd, brofi o'm fwyper i.

Y trydydd Sul gwedi'r Drindod.

Y Coleff.

O Arglwydd, ni a attolygwn i ti yn drugarog ein gwrando; a megis y rhoddaist i ni feddylfryd calon i weddio, caniatâ, trwy dy fawr nerth, i ni gael ein hymddiffyn a'n diddanu ym mhob perygl ac adfyd, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. 1 S. Pedr v. 5.

Byddwch bawb yn oftyngedig i'ch gilydd, ac bymdrwfswch oddi fewn â gofyingeiddrwydd: oblegyd y mae Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ac yn rhoddi gras i'r rhai gofyingedig. Ymddarostyngwch gan hynny tan alluog law Dduw, fel y'ch dyrchafu mewn amser cyfaddas: gan fwrw eich holl ofal arno ef; canys y mae eise yn gofalu trosfod chwi. Byddwch fobr, gwyliwch: oblegyd y mae eich gwrthwynebwyr diafol, megis llew rhuadwy, yn rhodio oddi amgylch, gan geisio y neb a allo ei lyngcu. Yr hwn gwrthwynebwch yn gadarn yn y fydd; gan wybod fod yn cyflawni yr un blinderau yn eich brodyr, y rhai y fydd yn y byd. A Duw pob gras, yr hwn a'ch galwodd chwi i'w dragywyddol ogoniant trwy Grist Iesu, wedi i chwi ddiodeff ychydig, a'ch perffeithio chwi, a'ch cadarnhau, a'ch cryfhau, a'ch sefydlu. Iddo ef y byddo y gogoniant a'r gallu, yn oes oesoedd. *Amen.*

Yr Efengyl. S. Luc xv. 1.

Ac yr oedd yr holl bublicanod a'r pechaduriaid yn nesáu atto ef, i wrando arno. A'r phariseiaid a'r yfgrisenyddion a' rhwngachasant, gan ddywedyd, Y mae hwn yn derbyn pechaduriaid, ac yn bwyttu gyd â hwynt. Ac eise a adroddodd wrthynt y ddammeq hon, gan ddywedyd, Pa ddyn o honoch a chanddo gant o ddeffaid, ac os cyll un o honynt, nid yw yn gadael y namyn un pum ugain yn yr anialwch, ac yn myned ar ol yr hon a galwyd, hyd oni chaffo efe hi? Ac wedi iddo ei chael, eise a'i dŷd hi ar ei ysgwyddau ei hun, yn llawen. A phan ddél adref, eise a eilw ynghyd ei gyfeillion a'i gymmydogion, gan ddywedyd wrthynt, Llawenhewch gyd â mi; canys cefais fy nafad a gollafid. Yr wyt yn dywedyd i chwi, mai felly y bydd llawenydd yn y nef am un pechadur a edifarhau, mwy nag am onid pum ugain o rai cyflawn y rhai nid rhaid iddynt wrth edifeirwch. Neu pa wraig, a chanddi ddeg dryll o arian, os cyll hi un dryll, ni oleu ganwyll, ac ysgubo'r tŷ, a cheisio yn ddyfal, hyd oni chaffo ef? Ac wedi iddi ei gael, hi a eilw ynghyd ei chyfeillefau a'i chymmydogefau, gan ddywedyd, Cyd-lawenhewch â mi; canys cefais y dryll a gollafwn. Felly meddaf i chwi, Y mae llawenydd yngwydd angylion Duw, am un pechadur a edifarhau.

Y pedwerydd Sul gwedi'r Drindod.

Y Coleff.

O Dduw, noddwr pawb oll y fydd yn ymddiried ynort, heb ba un nid oes dim nerthog, na dim sanctiaid; Ychwanega ac amlhâ arnom dy drugaredd, fel y gallom (a thi yn Llywiawdr ac yn Dywysog i ni) dreiddio trwy'r pethau bydol, modd na chollom yn llwyr y pethau tragywyddol. Caniatâ hyn, nefol Dad, er mwyn Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Rhuf. viii. 13.

YR ydwyf yn cyfrif nad yw dioddefiadau yr amser presennol hwn, yn haeddu eu cyffelybu â'r gogoniant a ddatguddir i ni. Canys awyddir

y creadur fydd yn disgwyl am ddatguddiad meibion Duw. Canys y creadur fydd wedi ei ddarof-rwng i oferedd, nid o'i fodd, eithr oblegyd yr hwn a'i darostyngodd tan obaith: oblegyd y rhyddheir y creadur yntau hefyd o gaethiwed llygreddigaeth, i ryddid gogoniant plant Duw. Canys ni a wyddom fod pob creadur yn cyd-ocheneidio, ac yn cyd-ofidio hyd y pryd hwn: ac nid yn unig y creadur, ond ninnau'n hunain hefyd, y rhai fydd gennym flaen-firwyth yr Ysryd, yr ydym ninnau ein hunain hefyd yn ocheneidio ynom ein hunain, gan ddisgwyl y mabwytiad, sef pryndegaeth ein corph.

Yr Efengyl. S. Luc vi. 36.

Byddwch gan hynny drugarogion, megis ag y mae eich Tad yn drugarog. Ac na fernwch, ac ni'ch bernir: na chondemniwch, ac ni'ch condemnir: maddeuwch, a maddeuir i chwithau: rhoddwch, a rhoddir i chwi: mesur da, dwysedig, ac wedi ei ysgwyd, ac yn myned trosfod, a roddant yn eich mynwes. Canys a'r un mesur ag y mesuroch, y mesurir i chwi drachefn. Ac eise a ddywedodd ddammeq wrthynt; A ddichon y dall dywyfo'r dall? oni fyrrhiant ill dau yn y clawdd? Nid yw'r disgibl uwch law ei athraw: eithr pob un perffaiith, a fydd fel ei athraw. A phaham yr wyt ti yn edrych ar y brycheuyn fydd yn llygad dy frawd, ac nad ydwynt yn ystyried y trawst fydd yn dy lygad dy hun? Neu pa fodd y gelli di ddywedyd wrth dy frawd, Fy mrawd, gad i mi dynnu allan y brycheuyn fydd yn dy lygad, a thithau heb weled y trawst fydd yn dy lygad dy hun? O ragrithiwr, bwrw allan y trawst o'th lygad dy hun yn gyntaf, ac yna y gweli yn eglur dynnu allan y brycheuyn fydd yn llygad dy frawd.

Y pummed Sul gwedi'r Drindod.

Y Coleff.

Caniatâ, Arglwydd, ni a attolygwn i ti, fod i chwi y byd hwn, trwy dy reoledigaeth di, gael ei drefnu mor dangneffodol, ag y gallio dy Eglwys di dy wafanaethu yn llawen ym mhob duwiol heddwch, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. 1 S. Pedr iii. 8.

Byddwch oll yn unfryd, yn cyd-oddef â'ch gilydd; yn caru fel brodyr, yn drugarogion, yn fwynaid: nid yn talu drwg am ddrwg, neu sen am sen; eithr, yngwrthwyneb, yn bendithio; gan wybod mai i hyn y'ch galwyd, fel yr etifeddoch fendith. Canys y neb a ewyllysio hosi bywyd, a gweled dyddiau da, attalied ei dafod oddi wrth ddrwg, a'i wesusau rhag adrodd twyll. Gocheled y drwg, a gwnaed y da; ceisied heddwch, a dilynied ef. Canys y mae llygaid yr Arglwydd ar y rhai cyflawn, a'i glustiau ef tu ag at eu gweddi hwynt: eithr y mae wyneb yr Arglwydd yn erbyn y rhai sy yn gwneuthur drwg. A phwy a'ch dryga chwi, os byddwch yn dilyn yr hyn fydd dda? Eithr o bydd i chwi hefyd ddiodeff o herwydd cyfiawnder, dedwydd ydych: ond nac ofnwch rhag eu lofn hwynt, ac na'ch cynhyrfer; eithr sancteiddiwch yr Arglwydd Dduw yn eich calonau.

Yr Efengyl. S. Luc v. 1.

BU hefyd, a'r bobl yn pwyso atto i wrando gair Duw, yr oedd yntau yn sefyll yn ymyl llyn Genesaret. Ac eise a welai ddwy long yn sefyll wrth y llyn: a'r pysgodwyr a aethant allan o honynt, ac oeddylt yn golchi eu rhwydau. Ac eise a aeth i mewn i un o'r llongau, yr hon oedd eiddo Simon, ac a ddymunodd arno wthio ychydig oddi wrth y'r. Ac eise a eisteddodd, ac a ddyfsgodd y bobloedd allan o'r llong. A phan beidodd â llafaru, eise a ddywedodd wrth Simon, Gwthia

Gwthia i'r dŵfn, a bwrwch eich rhwyd am helfa. O Simon a attebodd ac a ddywedodd wrtho. O feistr, er i ni boeni ar hŷd y nos, ni ddaliafom ni ddim; etto ar dy air di mi a fwriad y rhwyd. Ac wedi iddynt wneuthur hynny, hwy a ddaliafent liaws mawr o bysgod: a'u rhwyd hwynt a iwygodd. A hwy a amneidiafent ar eu cyfeillion oedd yn y llong arall, i ddyfod i'w cynnorthwyo hwynt. A hwy a ddaethant, a llanwafent y ddwy long, onid oeddynt hwy ar lodd. A Simon Pedr, pan welodd hynny, a syrthiodd wrth liniau'r Iesu, gan ddywedyd, Dos ymaith oddi wrthyf; canys dŷn pechadurus wyf fi, O Arglwydd. Oblegyd braw a ddaethai arno ef, a'r rhai oll oedd gyd ag ef, o herwydd yr helfa bysgod a ddaliafent hwy: a'u ffynud ar lango ac loan hefyd, meibion Zebedeus, y rhai oedd gyfrannogion a Simon. A dywedodd yr Iesu wrth Simon, Nac ofna: o hyn allan y ddi ddynion. Ac wedi iddynt ddwysa y llongau i dir, hwy a adawfent bob peth, ac a'i dibynafent ef.

Y chwarebed Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

O Dduw, yr hwn a arlwyais i'r rhai a'th garant gyfryw bethau daionus a'r y fydd uwch ben pob deall dŷn; Tywallt i'n calonau gyfryw serch arnat, fel y byddo i ni, gan dy garu uwch law pob dim, allu mwynhau dy addewidion, y rhai fyfwr rhagorol na dim a sedrom ni ei ddeisyf, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. vi. 3.

O NI wyddoch chiwi, am gynnifer o honom ag a fedyddiwyd i Crist Iesu, ein bedyddio ni i'w farwolaeth ef? Claddwyd ni gan hynny gyd ag ef trwy fedydd i farwolaeth: fel megis ag y cyfodwyd Crist o feirw trwy ogoniant y Tad, felly y rhodiom ninnau hefyd mewn newydd-deb buchedd. Canys os gwnaed ni yn gyd-blanhigion i gyffelybiaeth ei farwolaeth ef, felly y byddwn i gyffelybiaeth ei adgyfodiad ef: gan wybod hyn, ddariod croes-hoelio ein hen ddyn ni gyd ag ef, er mwyn dirymmu corph pechod, tel rhag llaw na wafanaethom bechod. Canys y mae yr hwn a fu farw, wedi ei ryddhau oddi wrth bechod. Ac os buom feirw gyd â Christ, yr ydym ni yn credu y byddwn fyfwr hefyd gyd ag ef: gan wybod nad yw Crist, yr hwn a gyfodwyd oddi wrth y meirw, yn marw mwyach; nad arglyddiaethia marwolaeth arno mwyach. Canys fel y bu efe farw, efe a fu farw unwaith i bechod; ac fel y mae efe yn byw, byw y mae i Dduw. Felly chwithau hefyd, cyfrifwch eich hunain yn feirw i bechod; eithr yn fyw i Dduw, yng Nghrist Iesu ein Harglwydd.

Yr Efyngyl. S. Math. v. 10.

YR Iesu a ddywedodd wrth ei ddifgyblion, Oni bydd eich cyfiawnder yn helaethach na chyfiawnder y 'sgrifenyddion a'r Phariseaid, nid ewch i mewn i deyrnas neicedd. Cylwsoch ddyweddyd gan y rhai gynt, Na ladd; a phwy bynnag a laddo, euog fydd o farw: eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chiwi, Pob un a ddigio wrth ei frawd heb ystyr, a fydd euog o farw; a phwy bynnag a ddywedo wrth ei frawd, Raca, a fydd euog o gyngor; a phwy bynnag a ddywedo, O ynyf, a fydd euog o dan uffern. Gan hynny, os dygi dy rodd i'r allor, ac yno dyfod i'th gof fod gan dy frawd ddim yn dy erbyn; gad yno dy rodd ger bron yr allor, a dos ymaith: yn gyntaf cymmoder di â'th frawd, ac yna tyred ac offrmw dy rodd. Cytuna â'th wrthwynebwyr ar frys, tra fydddech ar y ffordd gyd ag ei; rhag un amfer i'th wrthwynebwyr dy roudi di yn llaw'r barnwr, ac i'r barnwr dy roddi at y fwyddog, a'th dastu yngharchar. Yn wir meddaf i ti, Ni ddeuli di allan oddi yno, hyd oni thalech y ffyring eithaf.

A Rglwydd yr holl nerth a'r cadernid, yr hwn wyt awdur a rhoddwr pob daioni; Planna yn ein calonau gariad dy Enw; ychwanega ynom wr grefydd; maetha nym â phob daioni, ac o'th fawr drugaredd cadw ni yn yr unrhyw, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. vi. 19.

Y N ol dull dyddol yr ydwyf yn dywedyd, oblegyd gwendid eich cnawd chiwi: canys megis ag y rhoddafoch eich aelodau yn weision i atenedid ac anwiredd, i anwiredd; felly yr awrhon rhoddwch eich aelodau yn weision i gyfiawnder, i sancteiddrwydd. Canys pan oeddych yn weision pechod, rhyddion oeddych oddi wrth gyfiawnder. Pa ffirwyth gan hynny oedd i chiwi y pryd hwnnw o'r pethau y mae amoch yr awrhon gywilydd o'u plegyd? canys diwedd y pethau hyn yw marwolaeth. Ac yr awrhon wedi eich rhyddhau oddi wrth bechod, a'ch gwneuthur yn weision i Dduw, y mae i chiwi eich ffirwyth yn sancteiddrwydd, a'r diwedd yn fywyd tragywyddol. Canys cyflog pechod yw marwolaeth: eithr dawn Duw yw bywyd tragywyddol, trwy Iesu Crist ein Harglwydd.

Yr Efyngyl. S. Marc viii. 1.

Y N y dyddiau hynny, pan oedd y dyfyr yn fawr iawn, ac heb ganddynt ddim i'w fwytta, y galwodd yr Iesu ei ddifgyblion atto, ac a ddywedodd wrthynt, Yr wyf fi yn tosturio wrth y dyfyr; oblegyd y maent hwy dridiau weithian yn aros gyd â mi, ac nid oes ganddynt ddim i'w fwytta: ac os gollyngaf hwynt ymaith ar eu cythlwg i'w teisau eu hunain, hwy a lewygant ar y ffordd: canys rhai o honynt a ddaeth o bell. A'i ddifgyblion ef a'i attebafent, O ba le y gall neb ddigoni y rhai hyn â bara yma yn yr anialwch? Ac efe a ofynodd iddynt, Pa fawl torth fydd gennych? A hwy a ddywedafent, Saith. Ac efe a orchymynodd i'r dyfyr eistedd ar y llawr: ac a gymmerodd y saith torth, ac a ddilchodd, ac a'u torrodd hwynt, ac a'u rhoddas i'w ddifgyblion, fel y gosodent hwy ger eu bronau; a golodafant hwy ger bron y bobl. Ac yr oedd ganddynt ychydig bysgod bychain: ac wedi iddo fendithio, efe a barodd ddeidi y rhai hynny hefyd ger eu bronau hwynt. A hwy a fwyttafent, ac a ddigonwyd: a hwy a godafant o'r briw-fwyd gweddill, saith fagedaid. A'r rhai a fwyttafent oedd ynghylch pedair mil: ac efe a'u gollyngodd hwynt ymaith.

Yr wythfed Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

O Dduw, yr hwn trwy dy ddiball ragluniaeth wyt yn llywodraethu pob peth yn y nef a'r ddaear; Yn ufudd ni a attolygwn i ti fwrw-oddi wrthym bob peth niweidiol; a rhoddi o honot i ni bob peth a fyddo da er ein lles, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. viii. 12.

Y Brodyr, dyledwyr ydym, nid i'r cnawd, i fyw yn ol y cnawd. Canys os byw yr ydych yn ol y cnawd, meirw fyddwch: eithr os ydych yn marweiddio gweithredoedd y cnawd trwy'r Ys- pryd, byw fyddwch. Canys y sawl a arweinir gan Ys- pryd Duw, y rhai hyn fydd blant i Dduw. Canys ni dderbyniafoc yspryd caethiwed drachein i beri ofn; eithr derbyniafoc Ys- pryd mabwysiad, trwy'r hwn yr ydym yn llefain, Abba, Dad. Y mae yr Ys- pryd hwn yn cyd-dyfiolaethu â'n hyf- pryd ni, ein bod ni yn blant i Dduw. Ac os plant, etifeddiom

enifeddion hysyd; sef enifeddion i Dduw, a chyd-
enifeddion i Christ: os ydym yn cyd-ddioddef gyd
ag ef, fel y'n cyd-ogonedder hysyd.

Yr Efrogyl. S. Math. vii. 15.

YMogelwch rhag y gau-brophwydi, y rhai a
ddeuant attoch yngwisgoedd detaid; ond oddi
mewn bleiddiaid rheibus ydynt hwy. Wrth eu
ffrwythau yr adnabyddwch hwynt. A gaigl rhai
rawnwin oddi ar ddraig, neu ffygys oddi ar ysgall?
Telly pob pren da fydd yn dwyn ffrwythau da; ond
y pren drwg fydd yn dwyn ffrwythau drwg. Ni
ddiehon pren da ddwyn ffrwythau drwg; na phren
drwg ddwyn ffrwythau da. Pob pren heb ddwyn
ffrwyth da, a dorrir i lawr, ac a deilir yn tân. O
herwydd pahan, wrth eu ffrwythau yr adnabydd-
wch hwynt. Nid pob un a'r fydd yn dywedyd wrthyf,
Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas
wneioedd; ond yr hwn fydd yn gwneuthur ewyllys
fy Nhaf yr hwn fydd yn y nesoedd.

Y newfed Sul gwedi'r Drindod.

Y Coleff.

CAniattâ i ni, Arglwydd, attolwg i ti, yr Yspryd
i feddwl ac i wneuthur byth y cyfryw bethau
ag a fo cyfiawn; fel y byddo i ni, y rhai ni allwn
hebot wneuthur dim fy dda, allu trwot ti fyw yn ol
dy ewyllys, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. 1 Cor. x. 1.

NI fyynnwn i chwi fod heb wybod, frodyr, fod
ein tadau oll tan y cwmmwl, a'u myned oll
trwy y môr; a'u bedyddio hwy oll i Meles yn y
cwmmwl, ac yn y môr; a hwyttâ o bawb o honynt
yr un hwyd ysprydol, ac yfed o bawb o honynt yr
un ddiôd ysprydol (canyis hwy a ysfant o'r Graig
ysprydol a oedd yn canlyn: a'r Graig oedd Crist)
Eithr ni bu Dduw feddion i'r rhan fwyaf o honynt:
canyis cwmpwyd hwynt yn yr anialwch. A'r peth-
au hyn a wnaed yn fiamplau i ni, fel na chwen-
nychem ddrygion, megis ag y chwennychafant
hwy. Ac na fyddwch ei an-ddolwyr, megis rhai o
honynt hwy: fel y mae yn ysgifenedig. Eisteddodd
y bobl i swytta ac i yfed, ac a gyfodasant i chwareu.
Ac na odinebwn, fel y godineboedd rhai o honynt
hwy, ac y syrthiodd mewn un dydd dair mil ar hug-
ain. Ac na thomtiwn Crist, megis ag y temtiodd
rhai o honynt hwy, ac a'u distrywwyd gan feirph.
Ac na rwgnechwc, megis y grwnachodd rhai o
honynt hwy, ac a'u distrywwyd gan y dinystrydd.
A'r pethau hyn oll a ddigwyddasant yn fiamplau
iddynt hwy; ac a'ysgrifenwyd yn rhybudd i ninnau,
ar y rhai y daeth teirfynau yr oesoedd. Am hynny
yr hwn fydd yn tybied ei fod yn sefyll, edryched na
fyrthio. Nid ymaffodd ynoch demtatiwn, onid un
dynol: eithr ffyddlon yw Dduw, yr hwn ni ad eich
temtio uwch law yr hyn a alloch; eithr a wna yng-
hyd â'r temtatiwn adiangfa hysyd, fel y galloch ei
ddwyn.

Yr Efrogyl. S. Luc xvi. 1.

AR Iesu a ddywedodd wrth ei ddifgyblion, Yr
oedd rhyw yr goldog yr hwa oedd ganddo
oruchwylwr; a hwn a gyhuddwyd wrtho, ei fod
ef megis yn afradloni ei dda ef. Ac eise a'i galwodd
ef, ac a ddywedodd wrtho, Pa beth yw hyn yr wyf
yn ei glywed am danat? dyro gyfrif o'th oruch-
wyliaeth: canys ni eili fod mwy yn oruchwylwr.
A'r goruchwylwr a ddywedodd ynddo ei hun, Pa
beth a wna? canys y mae fy arglwydd yn dwyn
yr oruchwyliaeth oddi arnaf: cloddio ni's gallaf, a
chardotta fydd gywylyddus gennyf. Mi a wn beth
a wna, fel, pan y'm bwrier allan o'r oruchwyl-
iaeth, y derbyniont fi i'w tai. Ac wedi iddo alw

atto bob un o ddyledwyr ei arglwydd, eise a ddy-
wedodd wrth y cyntaf, Pa faint fydd arnat ti o ddy-
led i'm harglwydd? Ac eise a ddywedodd, Can
mesur o olew. Ac eise a ddywedodd wrtho, Cym-
mer dy 'sgrifsen, ac eistedd ar ffrys, a 'sgrifsenâ ddeg
a deugain. Yna y dywedodd wrth un arall, A pha
faint o ddyled fydd arnat tithau? Ac eise a ddy-
wedodd, Can mesur o wenith. Ac eise a ddy-
wedodd wrtho, Cymmer dy 'sgrifsen, a 'sgrifsenâ
bedwar ugain. A'r arglwydd a ganmolodd y gor-
uchwylwr anghyfiawn, am iddo wneuthur yn gall:
oblegyd y mae plant y byd hwn yn gallach yn eu
cenbediaeth na phlant y goleuni. Ac yr wyf yn dy-
weddy i chwi, Gwnewch i chwi gyfeillion o'r Mam-
mon anghyfiawn; fel, pan fo eisiau arnoch, y'ch
derbyniont i'r tragywyddol bebyll.

Y degfed Sul gwedi'r Drindod.

Y Coleff.

BYdded dy drugarogion glustiau, O Arglwydd,
yn agored i weddiau dy ufudd weision; ac fel
y bo iddynt gael eu gofynion, gwna iddynt erchi y
cyfryw bethau ag a ryngo bodd i ti, trwy Iesu Crist
ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. 1 Cor. xii. 1.

AM ysprydol ddoniau, frodyr, ni fyynnwn i chwi
fod heb wybod. Chwi a wyddoch mai Cenhed-
loed oeddych, yn eich arwain ymaith at yr eulynod
mudion, fel y'ch tywyfidd. Am hynny yr wyf yn
yspyfu i chwi, nad oes neb yn llafaru trwy Yspryd
Dduw, yn galw yr Iesu yn ysgymmunbeth; ac na all
neb ddywedyd, Yr Arglwydd Iesu, eithr trwy yr
Yspryd Glân. Ac y mae amryw ddoniau, eithr yr
un Yspryd. Ac y mae amryw weinifogaethau, eithr
yr un Arglwydd. Ac y mae amryw weithrediadau,
ond yr un yw Dduw, yr hwn fydd yn gweithredu
pob peth ym mhawb. Eithr eglurhâd yr Yspryd a
roddir i bob un er llesâd. Canys i un trwy yr Ys-
pryd y rhoddir ymadrodd doethineb; ac i arall, ym-
adrodd gyfodaeth, trwy yr un Yspryd; ac i arall,
ffydd, trwy yr un Yspryd; ac i arall, ddawn i iach-
âu, trwy yr un Yspryd; ac i arall, wneuthur
gwyrthiau; ac i arall, brophwydoliaeth; ac i arall,
wahaniaeth ysprydoedd; ac i arall, amryw dafod-
au; ac i arall, gyfieithiad tafodau. A'r holl bethau
hyn y mae'r un a'r unrhyw Yspryd yn eu gweith-
redu, gan rannu i bob un o'r naillu, megis y mae
yn ewyllsio.

Yr Efrogyl. S. Luc xix. 41.

AC wedi iddo ddyfod yn agos, pan welodd eise y
ddinas, eise a wylodd trosti, gan ddywedyd,
Pe gwybustist tithau, ie, yn dy ddydd hwn, y peth-
au a berthynant i'th heddwch! eithr y maent yn
awr yn guddiedig oddi wrth dy lygaid. Canys daw
y dyddiau arnat, a'th elynion a fwriant glawdd o'th
amgylch, ac a'th amgylchant, ac a'th warchaeant
o bob parth, ac a'th wnant yn gyd-wastad â'r
llawr, a'th blant o'th fewn: ac ni adawant ynot
faen ar faen; o herwydd nad adnabustist amser dy
ymweliad. Ac eise a weth i mewn i'r deml, ac a
ddechreuodd fwrw allan y rhai oedd yn gwerthu
yddi, ac yn prynu; gan ddywedyd wrthynt, Y
mae yn ysgifenedig, Fy nhŷ i'ty gweddi yw: eithr
chwi a'i gwnaethoch yn ogof, lladron. Ac yr oedd
eise beunydd yn athrawiaethu yn y deml.

Yr 11 Sul gwedi'r Drindod.

Y Coleff.

ODduw, yr hwn wyt yn egluro dy Holl-aflluog
nerth yn bennaf gan ddangos trugaredd a
thosturi; Yn drugarog dyro i ni y cyfryw fefur
o'th ras, fel y bo i ni, gan redeg ar hyd ffordd
dy

Yr 11, 12, a'r 13 Sul gweddi'r Drindod.

dy erchymynion, gythaeddyd dy rasol addewidion, a chael ein gwneuthur yn gyfrannogion o' th nefol drylor, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. 1 Cor. xv. 1.

YR ydwyf yn yspysu i chwi, frodyr, yr efengyl a bregethais i chwi, yr hon hefyd a dderbyniasoch, ac yn yr hon yr ydych yn sefyll. Trwy yr hon y'ch cedwir hefyd, os ydych yn dal yn eich cof â pha ymadrodd yr efangylais i chwi, oddi eithr darfod i chwi gredau yn ofer. Canys mi a draddodais i chwi ar y cyntaf, yr hyn hefyd a dderbyniais, farw o Grist tros ein pechodau ni, yn ol yr ysgrythyrau; a'i weled ef gan Cephas, yna gan y deuddeg. Wedi hynny y gwelwyd ef gan fwy na phum cant brodyr ar unwaith, o'r rhai y mae y rhan fwyaf yn aros hyd yr awr hon; eithr rhai a hunafant. Wedi hynny y gwelwyd ef gan Iago; yna gan yr holl apostolion: ac yn ddiweddar oll y gwelwyd ef gennys finnau hefyd, megis gan un annhymmig. Canys myfi yw'r lleiaf o'r apostolion, yr hwn nid wyf addas i'm galw yn apostol; am i mi erlid eglwys Dduw. Eithr trwy ras Dduw yr ydwyf yr hyn ydwyf: a'i ras ef, yr hwn a roddwyd i mi, ni bu yn eier; ond mi a lasuriais yn helaethach na hwynt oll; ac nid myfi chwaith, ond gras Dduw yr hwn oedd gyd â mi. Am hynny pa un bynnag ai myfi a i hwynt-hwy; felly yr ydym yn pregethu, ac felly y credasoch chwi.

Yr Efengyl. S. Luc xviii. 9.

CRIST a ddywedodd y ddamneg hon hefyd wrth y rhai oedd yn hydero arnynt eu hunain eu bod yn gyfiawn, ac yn ddyttru eraill. Dau wr a aeth i fynu i'r deml i weddio; un yn Pharisead, a'r llall yn Publican. Y Pharisead o'i sefyll a weddiodd rhyngddo ac ef ei hun fel hyn; 'O Dduw, yr wyf yn diolch i ti nad wyf fi fel y mae dynion eraill, yn drawfion, yn anghyfiawn, yn odinebwyr; neu fel y Publican hwn chwaith. Yr wyf yn ymryddio ddwy waith yn yr wythnos; yr wyf yn degymmu cymaint oll ag a feddaf. A'r Publican, gan sefyll o hirbell, ni fynna cymaint a chodi ei olygon tu a'r nef; eithr efe a gurodd ei ddwyfron, gan ddywedyd, 'O Dduw, bydd drugarog wrthyf bechadur. Dywedaf i chwi, Aeth hwn i'w wared i'w dy wedi ei gyfiawnhau yn fwy na'r llall: canys pob un a'r fydd yn ei ddychafu ei hun, a oftyngir; a phob un a'r fydd yn ei oftwng ei hun, a ddychefir.

Y 12 Sul gweddi'r Drindod.

Y Coleti.

HOLL-alluog a thragywyddol Dduw, yr hwn yn wastad wyt barottach i wrando, na nynn i weddio, ac wyt arferol o roddi mwy nag a'r chom, neu a ryglyddom; Tywallt amon amlder dy drugaredd; gan faddau i ni y cyfryw bethau ag y mae ein cydwybod yn eu hofni, a rhoddi i ni y cyfryw ddaionus bethau nad ym deilwng i'w gofyn, ond trwy ryglyddon a chyfyngiad Iesu Crist dy Fab di, a'n Harglwydd ni. *Amen.*

Yr Epistol. 2 Cor. iii. 4.

YCyfrw hyder fydd gennym trwy Grist ar Dduw: nid o herwydd ein bod yn ddigonol o honon ein hunain, i feddwl dim megis o honon ein hunain; eithr ein digonedd ni fydd o Dduw. Yr hwn hefyd a'n gwnaeth ni ya weinidogion cymmws y testament newydd; nid i'r llythyren, ond i'r Ysgryd: canys y mae y llythyren yn lladd, ond yr Ysgryd fydd yn bywhau. Ac os bu gweinidogaeth angau mewn llythyrennau wedi ei hargraphu ar gerrig mewn gogoniant, fel na allai plant yr Israel edrych yn graff yn wyneb Moïses,

gan ogoniant ei wynnebryd, yr hwn ogoniant a ddilewyd; pa fodd yn hytrach na bydd gweinidogaeth yr Ysgryd mewn gogoniant? Canys os bu gweinidogaeth dafniedigaeth yn ogoniant, trwy o lawer y mae gweinidogaeth cyfiawnder yn rhagor mewn gogoniant.

Yr Efengyl. S. Marc vii. 11.

YR Iesu a aeth drachefn ymaith o dueddau Tyrus a Sidon, ac a ddaeth hyd for Galilea, trwy ganol terfynau Decapolis. A hwy a ddygasant atto un byddar, ac attal dywedyd arno; ac a attolygiant iddo ddodi ei law arno ef. Ac wedi iddo ei gymmeryd ef o'r naillu allan o'r dyfa, efe a estynodd ei fyledd yn ei glustiau ef; ac, wedi iddo boeri, efe a gyffyrddodd â'i dafod ef; a chamedrych tu a'r nef, efe a ochenciddodd, ac a ddywedodd wrtho, *Ephphatha*; hynny yw, Ymager. Ac yn ebrwydd ei glustiau ef a agorwyd, a rhwynt ei dafod a ddattodwyd; ac efe a lasarodd yn eglur. Ac efe a waharddodd iddyn ddywedyd i neb; ond pa mwyaf y gwaharddodd efe iddyn, mwy o lawer y cyhoeddant. A synu a wnaethant yn anseidrol, gan ddywedyd, Da y gwnaeth eis bob peth; y mae efe yn gwneuthur i'r byddair glywed, ac i'r mudion ddywedyd.

Y 13 Sul gweddi'r Drindod.

Y Coleti.

HOLL-alluog a thrugarog Dduw, o roddi pa un yn unig y daw, bod i' th bobl fyddlon dy wafanaethu yn gywir ac yn foleidd; Caniata, ni a erfyniwn i ti, allu o honon felly dy wafanaethu di yn y bywyd hwn, fel na phallo gennym yn y diwedd fwyndau dy nefol addewidion, trwy haeddiedigaethau Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Gal. iii. 16.

I Abraham y gwnaethpwyd yr addewidion, ac i'w had ef. Nid yw yn dywedyd, Ac i'w hadau megis am lawer, ond megis am un; Ac i' th had ti, yr hwn yw Crist. A hyn yr wyf yn ei ddywedyd; am yr ammod a gadarnhawyd o'r blaen gan Dduw yng Nghrist, nad yw y ddeddf, oedd bebwat cant a deg ar hugain o dynyddoedd wedi, yn ei ddrymmu, i wneuthur yr addewid yn ofer. Canys os o'r ddeddf y mae yr eifeddianeth, nid yw mwyach o'r addewid: ond Duw a'i rhad-roddodd i Abraham drwy addewid. Beth gan hynny yw'r ddeddf? Oblegyd troseddau y rhoddwyd hi yn ychwaneg, hyd oni ddela'r had, i'r hwn y gwnaethid yr addewid; a hi a drefnwyd trwy angylion, yn llaw cyfryngwr. A chyfryngwr, nid yw i un; ond Duw fydd un. A ydyw y ddeddf gan hynny yn erbyn addewidion Duw? Na atto Duw: canys pe rhoifid ddeddf a allasai fywhau, yn wir o'r ddeddf y buafai gyfiawnder. Eithr cydgaucodd yr ysgrythyr bob peth tan bechod, fel y rhoddid yr addewid trwy fydd Iesu Crist i'r rhai y fydd yn credu.

Yr Efengyl. S. Luc x. 23.

GWYN fydd y llygaid fy yf gweled y pethau yr ydych chiwi yn eu gweled. Canys yr wyf yn dywedyd i chwi, ewyllysio o lawer o brophwyd a brenhinoedd wedi y pethau yr ydych chiwi yn eu gweled, ac ni's gwellant; a chlywed y pethau yr ydych chiwi yn eu clywed, ac ni's clywiant. Ac wele, rhyw gyfreithiwr a gododd, gan eu demtio ef, a dywedyd, Athraw, pa beth a wnaif i gael eifeddu bywyd tragywyddol? Yntau a ddywedodd wrtho, Pa beth fydd ysgrifenedig yn y gyfraith? pa fodd y darlleni? Ac efe gan ateb a ddywedodd, Ti a geri yr Arglwydd dy Dduw a'th holl galon, ac a'th holl enaid, ac a'th holl nerth, ac a'th holl feddw; a'th gymmyddog fel ti dy hun. Yntau a ddywedodd wrtho, Ti a atebast yn uniawn: gwna hyn,

Y 14, 15, a'r 16 Sul gwedi'r Drindod.

hyn, a byw fyddi. Eithr eise, yn ewyllysio ei gyflawnhau ei hun, a ddywedodd wrth yr Iesu, A phwy yw fy nghymmydog? A'r Iesu gan ateb a ddywedodd, Rhyw ddyn oedd yn myned i wared o Jerusalem i Jerico, ac a syrthiodd ym mysg lladron; y rhai, wedi ei ddiofio ef, a'i archolli, a aethant ymaith, gan ei adael yn hanner marw. Ac ar ddamwain, rhyw offeiriad a ddaeth i wared y ffordd honno; a phan ei gwelodd, eise a aeth o'r tu arall heibio. A'r un ffunud Lefiad hefyd, wedi dyfod F'r fan, a'i weled ef, a aeth o'r tu arall heibio. Eithr rhyw Samariad, wrth ymdaith, a ddaeth atto ef: a phan ei gwelodd, a dostriodd, ac a aeth atto, ac a rwymodd ei archollion ef, gan dywallt ynddynt olew a gwin; ac a'i gosododd ef ar ei amfai ei hun, ac a'i dug ef i'r fletty, ac a'i ymgeleddodd. A thrannoeth, wrth fyned ymaith, eise a dynnodd allan ddwy geiniog, ac a'u rhoddodd i'r flettywr, ac a ddywedodd wrtho, Cymmer ofal trosto; a pha beth bynnag a dreuliec yn ychwaneg, pan ddelywst drachein, mi a'i talaf i ti. Pwy gan hyyny o'r tri hyn yr ydwyt ti yn tybiad ei fod yn gymmydog i'r hwn a syrthiasai ym mhlith y lladron? Ac eise a ddywedodd, Yr hwn a wnaeth drugaredd ag ef. A'r Iesu am hyyny a ddywedodd wrtho, Dos, a gwna dithau yr un modd.

Y 14 Sul gwedi'r Drindod.

Y Catech.

HOLL-alluog a thragywyddol Dduw, dyro i ni anghwaneg o ffydd, gobaith, a chariad perffaith; ac fel y caffom yr hyn yr wyt yn ei addaw, gwna i ni garu yr hyn yr wyt yn ei orchymyn, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Gal. v. 16.

YR wyf yn dywedyd, Rhodiwch yn yr Yspryd, ac na chyflawnwch drachwant y cnawd. Canys y mae y cnawd yn chwynnycu yn erbyn yr Yspryd, a'r Yspryd yn erbyn y cnawd; a'r rhai hyn a wrthwynebant eu gilydd, fel na alloch wneuthur beth bynnag a ewyllysioch. Ond os gan yr Yspryd y'ch arweinir, nid ydych tan y ddeddf. Hefyd amlwg yw gweithredoedd y cnawd; y rhai yw, Tor-priodas, godineb, afendid, anllad-rwydd, delw-addoliaeth, swyn-gyfaredd, casineb, cynhennau, gwynfydau, lliid, ymyrsonau, ymbleid-io, herefau, cynfigennau, llofruddiaeth, meddw-dod, cyfeddach; a chyffelyb i'r rhai hyn: am y rhai yr wyf fi yn rhag-ddwyedyd wrthywch, megis ag yr rhag-ddwyedais, na chaiff y rhai fy yn gwneuthur y cyfryw bethau, eifeddu teyrnas Dduw. Eithr ffrwyth yr Yspryd yw, Cariad, llawenydd, tangnefedd, hir-ymaros, cymmwyna'garwch, daioni, ffydd, addfwynder, dirwest: yn erbyn y cyfryw nid oes ddeddf. A'r rhai fydd yn eiddo Crist, a groes-hoeliasant y cnawd, a'i wyniau, a'i chwantau.

Yr Efyngyl. S. Luc xvii. 11.

BU hefyd, a'r Iesu yn myned i Jerusalem, fyned o hono ef trwy ganol Samaria a Galilea. A phan oedd ef yn myned i mewn i ryw dref, cyfarfu ag ef ddeg o wŷr gwahan-gleision, y rhai a safasant o hirbell. A hwy a godasant eu llef, gan ddywedyd, Iesu Feistr, trugarhâ wrthym. A phan welodd eise hwynt, eise a ddywedodd wrthynt, Ewch a dangosfych eich hunain i'r offeiriad. A hu, fel yr oeddynt yn myned, fe a'u glanhawyd hwynt. Ac un o honynt, pan welodd ddarfod ei iachâu, a ddychwelodd, gan folianu Duw â llef uchel; ac eise a syrthiodd ar ei wyneb wrth ei draed ef, gan ddiolech iddo: a Samariad oedd eise. A'r Iesu gan ateb a ddywedodd, Oni lanhawyd y deg? ond pa le y mae'r naw? Ni chaed a ddychwelasant i roi gogoniant i Dduw, ond yr efron hwn. Ac eise a ddywedodd wrtho, Cyfod, a dos ymaith; dy ffydd a'th iachawd.

Y 15 Sul gwedi'r Drindod.

Y Catech.

CAdw, ni a attolygwn i ti, Arglwydd, dy Eglwys â'th dragywyddol drugaredd: a chan na ddichon gwendid dyn hebot ti ond syrthio, cadw ni byth trwy dy borth oddi wrth bob peth niweidiol, ac arwain ni at bob peth buddiol i'n iachawdwriaeth, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Gal. vi. 11.

GWelwch cyhyd y llythyr a 'sgrifenis attoch â'm llaw fy hun. Cynnifer ag fy yn ewyllysio ymdeccâu yn y cnawd, y rhai hyn fy yn eich cymmell i'ch enwaedu, yn unig fel nad erlidier hwyb oblegyd croes Crist. Canys nid yw y rhai a enwaedin, eu hupain yn cadw y ddeddf; ond ewyllysio y maent enwaedu arnoch chwi, fel y gorfoleddont yn eich cnawd chwi. Eithr na atto Duw i mi ymfroftio, ond ynghroes ein Harglwydd Iesu Grist, drwy yr hwn y croes-hoeliwyd y byd i mi, a minnau i'r byd. Canys yng Nghrist Iesu ni ddichon enwaediad ddim, na dienwaediad; ond creadur newydd. A chynnifer ag a rodiant yn ol y rheol hon, tangnefedd arnynt a thrugaredd, ac ar Israel Duw. O hyn allan, na fined neb fi: canys dwyn yr wyf fi yn fy nghorph nodau yr Arglwydd Iesu. Gles ein Harglwydd Iesu Grist a fyddo gyd â'ch Yspryd chwi, trodyr. *Amen.*

Yr Efyngyl. S. Math. vi. 14.

NI ddichon neb wasanaethu dau arglwydd: canys naill ai efe a gasâ y naill, ac a gar y llall; ai efe a ymlŷn wrth y naill, ac a esgenlusa'r llall. Ni eilwch wasanaethu Duw a Mammon. Am hyyny meddaf i chwi, Na oselwch am eich bywyd, pa beth a swyttaoch, neu pa beth a yf-och; nac am eich corph, pa beth a wisgoch: Onid yw'r bywyd yn fwy na'r bwyd, a'r corph yn fwy na'r dillad? Edrychwch ar adar y nefoedd: oblegyd nid ydynt yn hau, nac yn medd, nac yn cywain i ysguboriau; ac y mae eich Tad nefol yn eu porthi hwy. Onid ydych chwi yn rhagori llawer arnynt hwy? A phwy o honoch, gan ofalu, a ddichon chwanegu un cufydd at ei faintioli? A phaham yr ydych chwi yn gofalu am ddillad? Ystyriwch lili'r maes, pa fodd y maent yn tyfu: nid ydynt nac yn llafurio, nac yn nyddu; eithr yr wyf yn dywedyd i chwi, na wisgwyd Salomon, yn ei holl ogoniant, fel un o'r rhai hyn. Am hyyny os dillada Duw felly lyfeyn y maes, yr hwn fydd heddyw, ac y foru a fwrir i'r ffrwn; oni ddillada eise chwi yn hytrach o lawer, O chwi o ychydig ffydd? Am hyyny na oselwch, gan ddywedyd, Beth a swyttawn? neu, Beth a yfwn? neu, A pha beth yr ymddilladwn? (cans yr holl bethau hyn y mae y Cenhedloedd yn eu ceisio) oblegyd gwyf eich Tad nefol fod arnoch eisiau yr holl bethau hyn. Eithr yn gyntaf ceisfych deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef; a'r holl bethau hyn a roddir i chwi yn ychwaneg. Na oselwch gan hyyny tros drahnoeth; cansy trannoeth a ofala am ei bethau ei hun: digon i'r diwrnod ei ddargw ei hun.

Yr 16 Sul gwedi'r Drindod.

Y Catech.

O Arglwydd, ni a attolygwn i ti, fod i'th wastadol docturi lanhau ac ymddiffyn dy Eglwys; a chan na all hi barhâu mewn diogelwch heb dy fendigedig noddod, cadw hi byth gan dy borth a'th ddaioni, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Ephes. iii. 13.

YR wyf yn dymuno na lwfrhaoch oblegyd fy mlinderau i trofoc, yr hyn yw eich gogoniant chwi. O herwydd hyn yr wyf yn piygu fy ngliniau

Yr 17, 18, a'r 19 Sul gwedi'r Drindod.

egliniau at Dad ein Harglwydd Iesu Grist, o'r hwn yr henwir yr holl deulu yn y nefoedd ac ar y ddaear, ar roddi o hono ef i chwi yn ol cyfoeth ei ogoniant, fod wedi yngadarnhau mewn nerth, trwy ei Yspryd ef, yn y dyn oddi mewn : ar fod Crist yn trigotrwyr fydd yn eich calonnau chwi ; fel y galloch, wedi eich gwreiddio a'ch seilio mewn cariad, amgyffred gyd â'r holl saint, beth yw'r lled, a'r hyd, a'r dynder, a'r uchder ; a gwybod cariad Crist, yr hwn fydd uwch law gwybodaeth, fel y'ch cyflawn-er â holl gyflawnder Duw. Ond i'r hwn a ddichon wneuthur yn dra rhagorol, y tu hwnt i bob peth yr ydym ni yn eu dymuno, neu yn eu meddwl, yn ol y nerth fydd yn gweithred ynom ni, iddo ef y byddo y gogoniant yn yr eglwys trwy Grist Iesu, tros yr holl gehnediaethau, hyd yn oes oesoedd. Amen.

Yr Esgynl. S. Luc vii. 11.

ABu drannoeth, iddo ef fyned i ddinas a elwid Nain ; a chyd ag ef yr aeth llawer o'i ddifgyblion, a thyrfa fawr. A phan ddaeth efe yn agos at borth y ddinas, wele, un marw a ddygid allan, yr hwn oedd unig fab ei fam, a honno yn weddw : a bagod o bobl y ddinas oedd gyd â hi. A'r Arglwydd, pan ei gwelodd hi, a gymmerodd drugaredd arni, ac a ddywedodd wrthi, Nac wyla. A phan ddaeth attynt, efe â gyffyrddodd â'r elor (a'r rhai oedd yn ei dwyn, a safafant) ac efe a ddywedodd, Y mab ieuang, yr wyf yn dywedyd wrthyf, Cyfod. A'r marw a gyfododd yn ei eistedd, ac a ddechreuodd safaru : ac efe a'i rhoddos i'w fam. Ac osn a ddaeth ar bawb : a hwy a ogoneddafant Dduw, gan ddywedyd, Prophwyd mawr â gyfododd yn ein plith ; ac, Ymwelodd Duw â'i bobl. A'r gair hwn a aeth allan am dano drwy holl Judea, a thrwy gwbl o'r wlad oddi amgylch.

Yr 17 Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

ARglwydd, ni a attolygwn i ti, fod dy ras bob amfer yn ein rhagflaenu, ac yn ein dilyn ; a pheri o honot i ni yn wastad ymroddi i bob gweithred dda, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Ephes. iv. 1.

DEisfy gan hynny arnoch yr wyf fi, y carchar-er yn yr Arglwydd, ar rodio o honoch yn aodas i'r alwedigaeth y'ch galwyd iddi, gyd â phob gofnygeiddrwydd ac addfwynder, ynghyd â hir-ymaros, gan oddef eich gilydd mewn cariad ; gan fod yn ddysal i gadw undeb yr yspryd ynghwilm tangnefedd. Un corph fydd, ac un Yspryd, megis ag y'ch galwyd yn un gobaith eich galwedigaeth ; un Arglwydd, un ffydd, un bedydd, un Duw a Thad oll, yr hwn fydd goruwch oll, a thrwy oll, ac yn och oll.

Yr Esgynl. S. Luc xiv. 1.

BU hefyd, pan ddaeth yr Iesu i dy un o ben-naethiaid y Phariseaid ar y sabbath, i fwytta bara, iddynt hwythau ei wylid ef. Ac wele, 'r oedd ger ei fron ef ryw ddyn yn glaf o'r dropfi. A'r Iesu gan ateb a safarodd wrth y cyfreithwyr, a'r Phariseaid, gan ddywedyd, Ai rhydd iachau ar y sabbath ? A thewi a wnaethant. Ac efe a'i cymmerodd atto, ac a'i iachodd ef, ac a'i goll-yngodd ymaith ; ac a ddywedodd, Afsyn neu ych pa un o honoch a syrth i bwll, ac yn ebrwydd ni's tyn ef allan ar y dydd sabbath ? Ac ni allent roi ateb yn ei erbyn am y pethau hyn. Ac efe a ddywedodd wrth y gwahoddedigion ddammer, pan ystyriodd fel yr oeddynt yn dewis yr eisteddleod uchaf, gan ddywedyd wrthynt, Pan y'th wahodder gan heb i neithior, nae eist-dd yn y lle uchaf ; rhag

bod un anrhydeddusach na thi wedi ei wahodd ganddo ; ac i hwn a'th wahoddodd di ac yntau, ddyfod a dywedyd wrthyf, Dyro le i hwn ; ac yna dechreu o honot ti trwy gywilydd gymmeryd y lle isaf. Eithr pan y'th wahodder, dos ac eistedd yn y lle isaf ; fel, pan ddél yr hwn a'th wahoddodd di, y gallo efe ddywedyd wrthyf, Y cyfaill, eistedd yn uwch i synu : yna y bydd i ti glod yngwedd y rhai a eisteddant gyd â thi ar y bwrdd. Canys pob un a'r a'i dyrchafu ei hun, a oityngir ; a'r hwn fydd yn ei oftwng ei hun, a ddyrchefir.

Yr 18 Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

OArglwydd, ni a attolygwn i ti, ganiattau i'th bobl ras i wrthladd profedigaethau'r byd, y cnawd, a'r cythraul ; ac a phur galon a meddwl i'th ddilyn di yr unig Dduw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. 1 Cor. i. 4.

YR ydwyf yn diolch i'm Duw bob amfer drosoch chi, am y gras Duw a rodded i chwi yng Nghrist Iesu ; am eich bod ym mhob peth wedi eich cyfoethogi ynddo ef, mewn pob ymadrodd a phob gwybodaeth : megis y cadarnhawyd tyfiolaeth Crist yn och. Fel nad ydych yn of mewn un dawn ; yn disgwyl am ddatguddiad ein Harglwydd Iesu Grist ; yr hwn hefyd a'ch cadarnha chwi hyd y diwedd yn ddiargyoeidd, yn nydd ein Harglwydd Iesu Grist.

Yr Esgynl. S. Math. xxii. 14.

GWedi clywed o'r Phariseaid ddarod i'r Iesu oftegu y Saduceaid, hwy a ymgynnullafant ynghyd i'r un lle. Ac un o honynt, yr hwn oedd gyfreithiwr, a ofynodd iddo, gan ei demtio, a dywedyd, Athraw, pa un yw'r gorchymyn mawr yn y gyfraith ? A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Ceri yr Arglwydd dy Dduw a'th holl galon, ac a'th holl enaid, ac a'th holl feddwl. Hwn yw'r cyntaf, a'r gorchymyn mawr. A'r ail fydd gyffelyb iddo ; Câr dy gymnyddog fel ti dy hun. At y ddau orchymyn hyn y mae'r holl gyfraith a'r prophwyd yn sefyll. Ac wedi ymgafgu o'r Phariseaid ynghyd, yr Iesu a ofynodd iddynt, gan ddywedyd, Beth a dybygwch chwi am Grist ? Mab i bwy ydych ? Dywedent wrtho, Mab Dafydd. Dywedai yntau wrthynt, Pa fodd gan hynny y mae Dafydd yn yr yspryd yn ei alw ef yn Arglwydd, gan ddywedyd, Dywedodd yr ARGLWYDD wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheu-law, hyd oni ofodwyf dy elynion yn droed-faingc i'th draet ti ? Os yw Dafydd gan hynny yn ei alw ef yn Arglwydd, pa fodd y mae efe yn fab iddo ? Ac ni allodd neb ateb gair iddo ; ac ni feiddiodd neb o'r dydd hwnnw allan ymosyn ag ef mwyach.

Yr 19 Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

ODduw, gan na allwn ni hebot ti ryngu bodd i ti ; O'th drugaredd caniatâ, fod i'th Llan Yspryd ym mhob peth uniawn i llywio ein calonnau, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Ephes. iv. 17.

HYN gan hynny yr wyf yn ei ddywedyd, ac yn ei dyfiolaethu yn yr Arglwydd, na rodioch chwi mwyach, fel y mae y Cenhedloedd eraill yn rhodio, yn oferedd eu meddwl ; wedi tywyllu eu deall, wedi ymddieithrio oddi wrth fuchedd Dduw, drwy'r anwybodaeth fydd ynddynt, trwy ddallineb eu calon : y rhai, wedi diddarbodi, a ymroisant i drythyllwch, i wneuthur pob afendd yn un-chwant. Eithr chwydychwi nid felly y dyfaisoch Grist ; os bu i chwi ei glywed ef, ac os dyfsgwydychwi ynddo, megis y mae'r gwirionedd yn yr Iesu : Dodi o honoch hebio,

Yr 20 a'r 21 Sul gwedi'r Drindod.

Hebio, o ran yr ymarweddian cyntaf, yr hen ddyf, yr hwn fydd llygredd yn ol y chwantau twyllodrus; ac ymaddeuwyddu yn yfryd eich meddwl; a gwisgo y dŷn newydd, yr hwn yn ol Duw a gweydd mewn cyfawnder a gwir sancteiddrwydd. O herwydd pabam, gan fwrw ymaith gelydd, dywedwch y gwir bob un wrth ei gymmyddog; oblegyd aelodau ydym i'w gilydd. Digiwch, ac na phechlwch. Na fochluded yr haul ar eich digofaint chwi: ac na roddwch le i ddiawl. Yr hwn a ladratuodd, na ladrat'ed niwyaich; eithr yn hytrach cymmered boen, gan weithio a'r ddywylaw yr hyn fydd dda, fel y byddo ganddo beth i'w gyfrannu i'r hwn y mae angen arno. Na ddeued un ymadrodd llygredd allan o'ch genau chwi: ond y cyfryw un ag a fyddo da i adeiladu yn fuddiol, fel y paro ras i'r gwrandawr. Ac na chrestwch Llan Yfryd Duw, trwy'r hwn y'ch feliwyd hyd ddydd pryddigaeth. Tynher ymaith oddi wrthy'ch bob chwerwedd, a llied, a dig, a llesain, a chabedd, gyd â phob drygioni. A byddwch ym mwyngar i'ch gilydd, yn docturiol, yn maddeu i'ch gilydd, megis y maddeuodd Duw er mwyn Crist i chwithau.

Yr Efenyl. S. Math. ix. 1.

YR Iesu a aeth i mewn i'r llong, ac a aeth trofodd, ac a ddaeth i'w ddinas ei hun. Ac wele, hwy a ddygasant atto wr clas o'r parlys, yn gorwedd mewn gwely. A'r Iesu yn gweled eu fydd hwy, a ddywedodd wrth y clas o'r parlys, Ha fab, cymmer gyfwr; maddeuwyd i ti dy bechodau. Ac wele, rhai o'r ygrifenyddion a ddywedasant ynddynt eu humain, Y mae hwn yn cablu. A phan welodd yr Iesu eu meddyliau, efe a ddywedodd, Paham y meddylwch ddrwg yn eich calonau? Canys pa un hawraf, ai dywedyd, Maddeuwyd i ti dy bechodau, ai dywedyd, Cyfod, a rhodia? Eithr fel y gwypoch fod awdurdod gan Fab y dŷn ar y ddaear i faddau bechodau (yma y dywedodd efe wrth y clas o'r parlys) Cyfod, cymmer dy wely i fynu, a dos i'ch dŷ. Ac efe a gyfododd, ac a aeth ymaith i'w dŷ ei hun. A'r torfeydd pan welant, rhyfeddu a wnaethant, a gogoneddu Duw, yr hwn a roisai gyfiyw awdurdod i ddynion.

Yr agnifed Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

HOLL-gyfoethog a thrugarecaf Dduw, o'ch ragorol ddaioni cadw ni, ni a attolygwn i ti, rhag pob peth a'n dryga; fel y byddom yn barod, ynenaid a choroph, i allu a chalonnau rhyddion gyflawni y cyfryw bethau ag a fynnit ti eu gwneuthur, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Ephes. v. 15.

GWelwch gan hynny pa fodd y rhodiech yn ddiegeulus; nid fel annoethion, ond fel doethion; gan brynu'r amser, oblegyd y dyddiau fyddwch. Am hynny na fyddwch annoethion, eithr yn deall beth yw ewylllys yr Arglwydd. Ac na foddwer chiwi gan win, yn yr hyn y mae gormodedd; eithr llanwer chiwi â'r Yfryd; gan lasaru wrth eich gilydd mewn salmau, emynau, ac odlau yfrydol; gan ganu a phyncio yn eich calon i'r Arglwydd; gan ddiolch yn wastad i Dduw a'r Tad, am bob peth, yn enw ein Harglwydd Iesu Crist; gan ymddarostwng i'ch gilydd yn ofn Duw.

Yr Efenyl. S. Math. xxii. 1.

YR Iesu a ddywedodd wrth ei ddifgyblion, Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i ryw frenhin a wnaeth briodas i'w fab; ac a ddanfonodd ei weision i alw y rhai a wahodasid i'r briodas; ac ni fynnent hwy ddyfod. Tracheffn efe a anfonodd weision eraill, gan ddywedyd, Dywedwch wrth y

rhai a wahoddyd, Wele, parottoais fy nghiniaw; fy ychen a'm pasgedigion a laddwyd, a phob peth fydd barod: deuwch i'r briodas. A hwy, yn ddiystyr ganddynt, a aethant ymaith, un i'w faes, ac arall i'w fainach: a'r llall a ddallasant ei weision ef, ac a'r hamharchasant, ac a'u lladdasant. A phan glybu'r brenhin, efe a llofodd; ac a ddanfonodd eu loedd, ac a ddynystriodd y lleiddiaid hymny, ac a lofodd eu dinas hwynt. Yna efe a ddywedodd wrth ei weision, Yn wir y briodas fydd barod, ond y rhai a wahodasid nid oeddynt delwng. Ewch gan hynny i'r prif-fyrdd, a chynnifer ag a gaffoch, gwahodwch i'r briodas. A'r gweision hynny a aethant allan i'r prif-fyrdd, ac a gasglasant ynghyd cynnifer oll ag a gawsant, drwg a da: a llanwyd y briodas o wahoddedigion. A phan ddaeth y brenhin i mewn i weled y gwahoddedigion; efe a ganfu yno ddyn heb wisg priodas am dano. Ac efe a ddywedodd wrtho, Y cyfail, pa fodd y daethost i mewn yma, heb fod gennyf wisg priodas? Ac yntau a aeth yn fud. Yna y dywedodd y brenhin wrth y gweinidogion, Rhwymwch ei draed a'i ddwyllaw, a chymmerwch ef ymaith, a thestiwch i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylolaen a rhingeian dannedd. Canys llawer fy wedi eu galw, ond ychydig wedi eu dewis.

Yr 21 Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

O Drugarog Arglwydd, di'a attolygwn i ti ganiatau i'ch fyddlaw, holl saildeuant a thangnefedd; fel y glanhau'r holl oddi wrth eu holl bechodau, ac y gwasanau i ti d meddwl heddychol, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. Ephes. vi. 10.

FY mrodyr, ymnerthwch yn yr Arglwydd, ac ynghaderndid ei allu ef. Gwisgwch holl arfogwch Duw, fel y galloch sefyll yn erbyn cynnllwynion diawl. Oblegyd nid yw ein hymdrech ni, yn erbyn gwaed a chinawd; ond yn erbyn tywylogaethau, yn erbyn awdurdodau, yn erbyn byddol lywiawdwyr tywyllwch y byd hwn, yn erbyn drygau yfrydol yn y nefolion feoedd. Am hynny cymmerwch attoch holl arfogwch Duw, fel y galloch wrth-sefyll yn y dydd drwg; ac wedi gorphen pob peth, sefyll. Sefwech gan hynny wedi amgylch wregrysu eich hwnau â gwirionedd, a gwisgo dwyffronnwg tyllawnder; a gwisgo am eich traed efigidiau parottoad efengyl tangnefedd. Uwch law pob dim, wedi cymmeryd tarian y fydd, a'r hwn y gellwch ddi-fioddi holl biecellau tanllyd y fall. Cymmerwch hefyd helm yr iachawdwriaeth, a chleddyf yr Yfryd, yr hwn yw gair Duw: gan weddio bob amser, â phob rhyw weddi a deilyfiad yn yr Yfryd, a bod yn welliadwrs ar hyn yma trwy bob dyfal bara, a deilyfiad tros yr holl faint; a throfol finnau, fel y rhoddeis i mi ymadrodd, drwy agoryd fy ngenau yn hy, i yfysu dirgelwch yr efenyl; tros yr hon yr wyf yn gennad mewn cadwyn; fel y traethwyf yn hy am dani, fel y perthys i mi draethu.

Yr Efenyl. S. Ioan iv. 46.

YR oedd rhyw bendefig, yr hwn yr oedd ei fab yn glaf yn Capernaum. Pan glybu hwn ddyfod o'r Iesu o Judea i Galilea, efe a aeth atto ef, ac a attolygodd iddo ddyfod i wared ac iachau ei fab ef; canys yr oedd efe ym mron marw. Yna Iesu a ddywedodd wrtho ef, Oni welwch chiwi arwyddion a rhyfeddodau, ni chredwch. Y pen-deig a ddywedodd wrtho ef, O Arglwydd, tyred i wared cyn marw fy machgen. Iesu a ddywedodd wrtho ef, Dos ymaith: y mae dy fab yn fyw. A'r gwr a gredodd y gair a ddywedasai Iesu wrtho,

T 22, 23, a'r 24 Sul gwedi'r Drindod.

ac efe a aeth ymaith. Ac fel yr oedd efe yr awr-hon yn mayned i wared, ei weision a gyfarfuant ag ef, ac a fynegasant, gan ddywedyd, Y mae dy fachgen yn fyw. Yna efe a ofynodd iddynt yr awr y gwellhafai arno. A hwy a ddywedasant wrtho, Doe, y feithfed awr, y gadawodd y cryd ef. Yna y gwybu'r tad mai yr awr honno oedd, yn yr hon y dywedasai Iesu wrtho ef, Y mae dy fab yn fyw. Ac efe a gredodd, a'i holl dŷ. Yr ail arwydd yma drachefn a wnaeth yr Iesu, wedi dyfod o Judea i Galilea.

T 22 Sul gwedi'r Drindod.

T Colest.

A Rglwydd, ni a attolygwn i ti, gadw dy deulu yr Eglwys mewn dwiolder gwaftadol; fel y bo, trwy dy noddod di, iddi gael ei gwaredu oddi wrth bob gwrthwyneb, ac yn ddefosiynol ymrôl i'th wafanaethu di mewn gweithredoedd da, er gogoniant i'th Enw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Tr Epistol. Phil. i. 3.

I'M Duw yr ydwyf yn diolch, ym mhob coffa i am danoch, bob amser ym mhob deisyfiad o'r eiddod trofoc chwi ell, gan wneuthur fy neisfyfiad gyd â llawenydd, oblegyd eich cymdeithas chwi yn yr efengyl, o'r dydd cyntaf hyd yr awr hon; gan fod yn hyderus yn hyn, y bydd i'r hwn a ddechreuodd ynoch waith da, ei orphen hyd ddydd Iesu Grist: megis y mae yn iawn i mi fynied hyn am danoch oll, am eiddod bod gennyf yn fy nghalon, yn gymmaint a'r oedd chwi oll, yn gyfial yn fy rhwymau, ac yn ymdeffyn, a chadarnhâd yr efengyl, yn gyfrannogion â mi o ras. Canys Duw sydd dyft i mi, mor hiraethus wyf am danoch oll yn ymysgarodd Iesu Grist. A hyn yr wyf yn ei weddio, ar amhlâu o'ch cariad chwi etto fwyf, mewn gwybodaeth a phob synwyr: fel y profoch y pethau fy â gwahaniaethd rhyngddynt; fel y byddoch bur a didramgyddiad hyd ddydd Crist; wedi eich cyflawni â ffrwythau cyfiawnder, y rhai sydd trwy Iesu Grist, er gogoniant a moliant i Dduw.

Tr Efengyl. S. Math. xviii. 21.

PEDR a ddywedodd wrth yr Iesu, Arglwydd, pa fawr gwaith y pecha fy mrawd i'm herbyn, ac y maddeuaf iddo? ai hyd feith-waith? Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Nid ydwyf yn dywedyd wrthyt, Hyd feith-waith; ond, Hyd ddengwaith a thri ugain feith-waith. Am hynny y cyffelybri teyrnas nefoedd i ryw frenhin, a fynnai gael cyfrif gan ei weision. A phan ddechreuodd gyfrif, fe a ddygwyd atto un a oedd yn ei ddyled ef o ddeng mil o dalentau. A chan nad oedd ganddo ddim i dalu, gorchymynodd ei arglwydd ei werthu ef, a'i wraig a'i blant, a chwbl a'r a feddai, a thalu'r ddyled. A'r gwas a fyrthiodd i lawr, ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, bydd ymarhous wrthyf, a mi a dalaf i ti y cwbl oll. Ac arglwydd y gwas hwnnw a dostruodd wrtho, ac a'i gollyngodd, ac a faddeuodd iddo y ddyled. Ac wedi myned o'r gwas hwnnw allan, efe a gafodd un o'i gyd-weision, yr hwn oedd yn ei ddyled ef o gan ceiniog; ac efe a ymafiodd ynddo, ac a'i llindegodd, gan ddywedyd, Tâl i mi yr hyn fydd ddyledus arnat. Yna y fyrthiodd ei gyd-was wrth ei draed ef, ac a ymbliodd ag ef, gan ddywedyd, Bydd ymarhous wrthyf, a mi a dalaf i ti y cwbl oll. Ac ni's gwnai ef; ond myned a'i fwrw ef yngharchar, hyd oni thalai yr hyn oedd ddyledus. A phan welodd ei gyd-weision y pethau a wneifid, bu ddrgws dros ben ganddynt; a hwy a ddaethant ac a fynegasant i'w harglwydd yr holl bethau a fuasai. Yna ei arglwydd, wedi ei alw ef atto, a ddywedodd wrtho, Ha was drwg, maddeuaf i ti yr holl ddyled honno,

am i ti ymbil â mi: ac oni ddylest tithau drugarhau wrth dy gyd-was, megis y trugarheais innau wrthyf ti? A'i arglwydd a ddigodd, ac a'i rhoddes ef i'r poenwyr, hyd oni thalai yr hyn oll oedd ddyledus iddo. Ac felly y gwaa fy Nhad nefol i chwithau, oni faddeuwch o'ch calonnau bob un i'w frawd eu camweddu.

T 23 Sul gwedi'r Drindod.

T Colest.

O Dduw, ein noddod a'n cadernid, yr hwn wyt awdwr pob dwiolder; Gwrandio yn ebrwydd, ni a attolygwn i ti, ddefosiynol weddïau dy Eglwys; a chaniattâ i rŵ am yr hyn yr ŷm yn eu herchi yn ffyddlawn, allu o honom eu cael yn gyflawn, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Tr Epistol. Phil. iii. 17.

BYddwch gyd-ddilynwyr i mi, frodyr, ac edrychwch ar y rhai sy yn rhodio felly, megis yr ydym ni yn siampl i chwi. (Canys y mae llawer yn rhodio, am y rhai y dywedais i chwi yn fynych, ac yr ydwyf yr awrhon hesyd tan wyle yn dywedyd, mai gelymion croes Crist ydynt; diwedd y rhai yw distryw, duw y rhai yw eu bol, a'u gogoniant yn eu cywilydd, y rhai sydd yn synied pethau daearol) Canys ein hymarweddiad ni sydd yn y nefoedd, o'r lle hesyd yr ydym yn disgwyl yr lachawdwr, yr Arglwydd Iesu Grist: yr hwn a gyflnewidia ein corph gwael ni, fel y gwnefer ef yn un ffurf â'i gorph gogoneddus ef, yn ol y nerthol weithrediad, trwy'r hwn y dichon efe i'eddarostwng pob peth iddo ei hun.

Tr Efengyl. S. Math. xxii. 15.

YNA'r aeth y Phariseaid, ac a gymmerasant gyngor pa iodd y rhwydent ef yn ei ymadrodd. A hwy a ddanfonaasant atto eu disgwyllion ynghyd â'r Herodianiaid, gan ddywedyd, Athraw, ni a wyddom dy fod yn eirwir, yn dysgu ffordd Dduw mewn gwirionedd, ac nad oes arnat ofal rhag neb: oblegyd nid wyt ti yn edrych ar wyneb dynion. Dywaid i ni gan hynny, Beth yr wyt ti yn ei dybied? Ai oysfreithlawn rhoddi teyrnged i Cesar, ai nid yw? Ond yr Iesu a wybu eu drygioni hwy, ac a ddywedodd, Paham yr ydych yn fy nhemtio i, chwi ragrithwyr? Dangoswch i mi arian y deyrnged. A hwy a ddygalant atto geiniog. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Eiddo pwy yw y ddelw hon a'r argraph? Dywedasant wrtho, Eiddo Cesar. Yna y dywedodd wrthynt, Telwch chwithau yr eiddo Cesar i Cesar, a'r eiddo Duw i Dduw. A phan glywsant hwy hyn, rhyfeddu a wnaethant, a'i adael ef, a myned ymaith.

T 24 Sul gwedi'r Drindod.

T Colest.

O Arglwydd, ni a attolygwn i ti ollwng dy bobl oddi wrth eu camweddu; fel trwy dy ddawnus drugaredd y byddom ryddion oll oddi wrth rwymedigaethau'r pechodau hynny y rhai trwy ein cnawdol freuolder a wnaethom. Caniattâ hyn, O nefol Dad, er caniad ar Iesu Grist ein Harglwydd bendigedig a'i laohawdwr. *Amen.*

Tr Epistol. Colof. i. 3.

YR ydym yn diolch i Dduw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, gan weddio trofoc chwi yn waftadol, er pan glywsom am eich fydd yng Nghrist Iesu, ac am y cariad sydd gennych tu ag at yr holl faint; er mwyn y gobaith a roddwyd i gadw i chwi yn y nefoedd, am yr hon y clywsoc o'r blaen yngair gwirionedd yr efengyl; yr hon sydd wedi dyfod atoch chwi, megis ag y mae yn yr holl fydd; ac sydd yn dwyn ffrwyth, megis ag yn eich plith chwithau, er y dydd y clywsoc,

Ac

Y 25 Sul gwedi'r Drindod, a Dydd Sant Andreas.

ac y gwybuoch ras Duw mewn gwinionedd. Megis ag y dyfaisoch gan Epaphras ein hanwyl gyd-was, yr hwn fydd trofoc'h chwi yn ffyddlon weinidog i Grift; yr hwn hefyd a amlygodd i ni eich cariad chwi yn yr Yspryd. O herwydd hyn, ninnau hefyd, er y dydd y clywsom, nid ydym yn peidio â gweddio trofoc'h, a deisyf eich cyflawni chwi â gwybodaeth ei ewyllys ef, ym mhob doethineb a deall ysprydol: fel y rhodioch yn addas i'r Arglwydd, i bob rhyngu bodd, gan ddwyn ffrwyth ym mhob gweithred dda, a chynnyddu yngwybodaeth am Dduw; wedi eich nerthu â phob nerth, yn ol ei gadernid gogoneddus ef, i bab dioddegarwch a hir-ymaros gyd â llawenydd; gan ddiolch i'r Tad, yr hwn a'n gwnaeth ni yn gymmwys i gael rhan o etifeddiaeth y faint yn y goleuni.

Yr Efsengyl. S. Math. ix. 13.

TRA'r oedd yr Iesu yn dywedyd hyn wrthynt, wele, daeth rhyw bennaeth, ac a'i addplodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, bu farw fy merch yr awr hon: eithr tyred a gosod dy law arni, a byw fydd hi. A'r Iesu a gododd, ac a'i canlynodd ef, a'i ddifgyblion. (Ac wele, gwraig y buasai gwacdlif arni ddeuddeng mlynedd, a ddaeth o'r tu cefn iddo, ac a gyfyrdodd ag ymyl ei wif ef: canys hi a ddywedafai ynddi ei hun, Os caf yn unig gyffwrdd â'i wif ef, iach fyddaf. Yna'r Iesu a drodd; a phan ei gwelodd hi, efe a dywedodd, Ha ferch, bydd gyflurus; dy fydd a'th iachodd. A'r wraig a iachawyd o'r awr honno.) A phan ddaeth yr Iesu i dy'r pennaeath, a gwled y cerddorion, a'r dyfia yn terfyllu, efe a ddywedodd wrthynt, Cilwch: canys ni bu farw'r llanges, ond cygu y mae hi. A hwy a'i gwasgarafant ef. Ac wedi bwrw y dyfia allan, efe a aeth i mewn, ac a ymaffodd yn ei llaw hi; a'r llanges a gyfododd. A'r gair o hyn a aeth tros yr holl wlad honno.

Y 25 Sul gwedi'r Drindod.

Y Colef.

DEffro, Arglwydd, ni a atolygwn i ti, ewyllyfion dy ffyddloniaid; fel, trwy ddwyn am ffrwyth gweithredoedd da, y caiffont gennyt ti yn ehelaeth eu gorbwyo, trwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

Yn lle yr Epistol. Jer. xxiii. 5.

WELE y dyddiau yn dyfod, medd yr Arglwydd, y cytofa i Ddafydd Flaguryn cyfiawn; a Breenbin a deyrnafa, ac a lwydda, ac a wna faru a chlyfiawnder ar y ddaear. Yn ei ddyddiau ef yr achubir Iuda, ac Israel a breswylia yn ddiogel: a hyn fydd ei Enw ar yr hwn y gelwir ef; YR ARGGLWYDD EIN CYFIAWNDER. Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr Arglwydd, pryd na ddywedant mwych, Byw yw'r Arglwydd, yr hwn a ddug feibion Israel i fynu o wlad yr Aipht; eithr, Byw yw'r Arglwydd, yr hwn a ddug i fynu ac a dywyfodd had fy Israel o dir y gogledd, ac o bob gwlad lle y gynafwn i hwynt; a hwy gânt aros yn eu gwlad eu hun.

Yr Efsengyl. S. Ioan vi. 5.

YNA'r Iesu a dydychafodd ei lygaid, ac a welodd fod yrfia farw yn dyfod atto; ac a ddywedodd wrth Philip, O ba le y prynwn ni fara, fel y caffo y rhai hyn fwyttâ? (A hyn a ddywedodd efe i'w brofi ef: canys efe a wyddai beth yr oedd efe ar fedr ei wneuthur.) Philip a'i attebodd ef, Gwerth dau can ceiniog o fara nid yw ddigon iddynt hwy, fel y gallu pob un o honynt gymmeryd ychydig. Un o'i ddifgyblion a ddywedodd wrtho, Andreas, brawd Simon Pedr, Y mae yma ryw fachgenyn, a chanddo bum torth haid, a dau bysgodyn: ond beth yw hynny rhwng cynnifer? A'r Iesu a ddywedodd, Perwch i'r dynion eistedd i lawr. Ac yr

oedd glafwellt lawer yn y fan honno. Felly y gwyr a eisteddafant i lawr, ynghylch pum mil o nifer. A'r Iesu a gymmerth y torthau; ac wedi iddo ddiolch, efe a'u rhannodd i'r difgyblion, a'r difgyblion i'r rhai oedd yn eistedd: felly hefyd o'r pytgod, cymmaint ac a fynnafant. Ac wedi eu digoni hwynt, efe a ddywedodd wrth ei ddifgyblion, Cefglwch y briwfwyd gweddill, fel na chollier dim. Am hynny hwy a'u casglafant; ac a lanwafant ddeuddeg basgedaid o'r briwfwyd, o'r pum torth haid, a weddillafai gan y rhai a fwyttafent. Yna y dynion, pan wellant yr arwydd a wnaethai'r Iesu, a ddywedafant, Hwn yn ddiau yw y Prophwyd oedd ar ddyfod i'r byd.

¶ O bydd ycbwaneg o Sulian o flaen Sul yr Aifent, cymmeret Gwasanaeth rhai o'r Sulian a adawyd beb ddarlenn ar ol yr Yfswyll, i gyflawni cynnifer ag y fydd yn niffyg yma. Ac os bydd llai, gadawet y rhai a se arses ben: eithr arferer y Colef, yr Epistol, a'r Efsengyl ddioedaf yma, beb amser ar y Sul nesaf o flaen yr Aifent.

Dydd Sant Andreas Apostol.

Y Colef.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn a roddaiſt gyfiwras i'th fendigedig Apostol Sant Andreas, fel yr ufuddhaodd ef yn ebrwydd i alwad dy Fab Iesu Grift, ac a'i dilynodd ef yn ddirwyſtr; Caniatd i ni oll, wedi ein galw gan dy Air bendigedig, yn frau ymroddi o honom yn ufudd i gyflawni dy sanctaidd Orlhymynion, trwy yr unrhwy Iesu Grift ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Rhuf. x. 9.

OS cyffesi â'th enau yr Arglwydd Iesu, a chredu yn dy galon i Dduw ei gyfodi ef o feirw, cadwedig fyddi. Canys â'r galon y credir i gyfiawnder, ac â'r genau y cyffesir i iachawdwriaeth. Oblegdy y mae'r yfgyrthyr yn dywedyd, Pwy bynnag fydd yn credu ynddo ef, ni chywilyddir. Canys nid oes gwahaniaeth rhwng Iuddeu a Groegwr; oblegdy yr un Arglwydd ar bawb, fydd oludog i bawb a'r y fydd yn galw arno. Canys pwy bynnag a alwo ar Enw yr Arglwydd, cadwedig fydd. Pa fodd gan hynny y galwant ar yr hwn ni chredafant ynddo? A pha fodd y credant yn yr hwn ni chlywiant am dano? A pha fodd y clywiant heb bregethwr? A pha fodd y pregethant, oni's danfonir hwynt? megis y mae yn yfgenenedig. Mor bydfwrth yw traed y rhai sy yn efangylu tangnefedd, y rhai fydd yn efangylu pethau daionus! Eithr nid ufuddhafant hwy oll i'r efengyl: canys y mae Efaïas yn dywedyd, O Arglwydd, pwy a gredodd i'n hymadrodd ni? Am hynny fydd fydd trwy glywed, a chlywed trwy air Duw. Eithr meddaf, Oni chlyw-fant hwy? Yn ddiau i'r holl ddaear yr aeth eu fwn hwy, a'u geiriau hyd derfynau y byd. Eithr meddaf, Oni wybu Israel? Yn gyntaf y mae Moses yn dywedyd, Mi a baraf i chwi wynfydu trwy rai nid yw genedl; trwy genedl anneallus y'ch digiaf chwi. Eithr y mae Efaïas yn ymhyfhanu, ac yn dywedyd, Cafwyd fi gan y rhai nid oeddynt yn fy ngheisio; a gwnaed fi yn eglur i'r rhai nid oeddynt yn ymofyn am danaf. Ac wrth yr Israel y mae yn dywedyd, Ar hyd y dydd yr eftyngais fy nwyllaw at bobl anufudd, ac yn gwrth-ddywedyd.

Yr Efsengyl. S. Math. iv. 18.

AR Iesu yn rhodio wrth for Galilea, efe a ganfu ddau frodyr, Simon yr hwn a elwir Pedr, ac Andreas ei frawd, yn bwrw rhywd i'r môr (canys pyfsgodwyr oeddynt). Ac efe a ddywedodd wrthynt, Dewuch ar fy ol i, ac mi a'ch gwnaf yn bysgodwyr dynion. A hwy yn y fan, gan adael y rhywydau, a i canlynafant ef. Ac wedi myned rhagddo

hagodd oddi yno, eise a welodd ddau frodyr eraill, iago fab Zebedeus, ac Ioan ei frawd, mewn llong gyd â Zebedeus eu tad, yn cyweirio eu ffiswydd; ac a'u galwodd hwy. Hwytiau yn ebrwydd, gan ddael y llong a'u tad, a'i canlynafant ef.

Ydd Sant Tomas Apostol.

Y Colof.

HOil-alluog a byth-fywiol Dduw, yr hwn, er mwyn o ficherhach y Ffydd, a oddaist i th fanchaidd Apostol Tomas ammeu cyfodiad dy Fab; Caniatâ i ni cyn berffithied, ac mor gwbl ddi-ammeu gredu yn dy Fab Iesu Grist, fel na che-rydder ein ffydd yn dy olwg byth. Gwrando ar-nom, O Arglwydd, trwy yr unrhwy Iesu Grist; i ba un, gyd â thi a'r Yspryd Glân, y bo holl anrhy- deid a gogoniant, yr awr hon ac yn oes oesodd.

Tr Epistol. Ephes. ii. 19.

WEithian gan hynny nid ydych chiwi mwyach yn ddiethriad a dyfodiaid, ond yn gyd-ddi- nasyddion â'r faint, ac yn deula Duw; wedi eich goruwch adeiladu ar fail yr apostollon a'r pro- phwyd, ac Iesu Grist ei hun yn ben-congl-faen: yn yr hwn y mae'r holl adeilad wedi ei chymmwys gyd-gysylltu, yn cynnyddu yn deml fanchaidd yn yr Arglwydd; yn yr hwn y ch cyd-adeiladwyd chwithau yn ebrwyddod i Dduw trwy yr Yspryd.

Yr Efyngyl. S. Ioan xx. 14.

Tomas, un o'r denddeg, yr hwn a elwir Didy- mus, nid oedd gyd â hynny pan ddaeth yr Iesu. Y dyfgybllion eraill gan hynny a ddywedafant wrtho, Ni a wladom yr Arglwydd. Yntau a ddy- wedodd wrthynt, Oni chaf welod yn ei ddiswyllaw ef el yr hoelion, a dodi fy mys yn ôl yr hoelion, a dodi fy llaw yn ei ydlys ef, ni chredidfi. Ac wedi wrth niwrnod drachein yr oedd ei ddyfgybllion ef i mewn, a Thomas gyd â hwynt. Yna'r Iesu a ddaeth, a'r dylau yn gauad, ac a safodd yn y canol, ac a ddywedodd, Tangnesed i chwi. Wedi hynny y dywedodd eise wrth Tomas, Moes yma dy- frys, a gwel fy nwyllaw; ac estyn dy llaw, a dod yn fy ydlys; ac na fydd anghredadyn, ond cred- adyn. A Thomas a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Fy Arglwydd a'm Duw. Yr Iesu a ddy- wedodd wrtho, Am i ti fy gweled, Tomas; y credaist: bendigedig yw y rhai ni wellant, ac a gredafant. A llawer hefyd o arwyddion eraill a waeth yr Iesu yngwydd ei ddyfgybllion, y rhai hid ydm ygrifenedig yw i llyfr hwn. Eithr y pethau hyn a' grifenydd, fel y credoch chiwi rhai yn Iesu yr Crist, Mab Duw, a chan gredu, y caffoch fywyd i aci Enw ef.

Throad Sant Paul.

Y Colof.

Odduw, yr hwn, trwy bregethiad y gwyffyd- edig Apostol Sant Paul, a beraist i oleuni'r Efyngyl lewyrchu dros yr holl fydd Caniatâ, ni a attalgwn i ti, allu o honon ni, gan ddi-adeiladu ymchwilad ef mewn cofa, adangos ein diolchgar- wad i ti am yr unrhwy, trwy ddilyn dy fendigedig athurwaeth yr hon a ddyfodd eise, trwy Iesu Grist ein Arglwydd. Amen.

Yr Efyngyl. Ag. ix.

ASaul etto yn chwythu bygythian achelanedd a'n erbyn dyfgybllion yr Arglwydd, a seet at yr arch-offeiriad, ac a ddaiffyddoedd ganddo lythyr- au i Ddamascus at y synagogau; fel ydych chi oes- net o'r ffordd hon, na gwyf, na gwragedd, y gall-

ai eise eu dwyn hwy yn rhwym i Jerusalem. Ac fel yr oedd eise yn ymdahk, bu addo ddyfod yn agos i Ddamascus: ac yn ddifymwth llewyrch- odd o'i amgylch oleuni o'r nef. Ac eise a lyth- iodd ar y ddaear, ac a glybu lais yn dywedyd wrtho, Saul, Saul, paham yr wyt yn fy erlid i? Yntau a ddywedodd, Pwy wyt ti, Arglwydd? A'r Arglwydd a ddywedodd, Myfi wyl Iesu, yr hwn yr wyt ti yn ei erlid. Caled i ti wingo yn er- byn y fymbylau. Yntau, gan grynu, ac â braw arno, a ddywedodd, Arglwydd, beth a fynni di i mi ei wneuthur? A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho, Cyfod, a dos i'r ddinas; ac fe a ddywedir i ti pa beth fy raid i ti ei wneuthur. A'r gwy- oedd yn cyd-deithlo ag ef a safafant yn sud, gan glywed y lais, ac heb weled neb. A Saul a gyfod- odd ar y ddaear; a phan agorwyd ei lygaid, ni welai eise neb: eithr hwy a'i fywyafant ei er- byn ei law, ac a'i dygafat ef i mewn i Ddamas- cus. Ac eise a fu driadu heb weled, ac ni wnaeth na bwytt, nac yfed. Ac yr oedd rhyw ddwybl yn Ddamascus, a'i enw Ananias. A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho ef mewn gweladigaeth, Ana- nias. Yntau a ddywedodd, Wele fi, Arglwydd. A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho, Cyfod, a dos i'r heol a elwir, Uniawn, a chais yn nhy Judas un a'i enw Saul, o Tarsus: canys wele, y mae yn gweddio; ac eise a welodd mewn gweladigaeth wr a elwir Ananias, yn dyfod i mewn, ac yd- dodi ei law arno, fel y gwelai eilwaith. Yna yr attebodd Ananias, O Arglwydd, mi a glywais gan llawer am y gŵr hwn, faint o ddyrgau a waeth eise i th llyfr di yn Jerusalem: ac yma y mae ganddo awdurdod oddi wrth yr arch-offeiriad, i rwymo pawb sy'n galw ar dy Enw di. A dywed- odd yr Arglwydd wrtho, Dos ymakh: canys y mae hwn yn llestr etholedig i mi, i ddwyn fy Enw ger bron y Canhedloedd, a brenhinoedd, a phlant Israel. Canys myfi a ddangosaf iddo pa bethau eu maint fydd raid iddo ef eu dioddes er mwyn fy Enw i. Ac Ananias a aeth ymakh, ac a aeth i mewn i'r ty: ac wedi dodi ei ddiswyllaw arno, eise a ddywedodd, Y brawd Saul, yr Arglwydd a'm hanfonodd i, Iesu, yr hwn a ymadangosodd i ti ar y ffordd y daethost, fel y gwelst drachein, ac y th llawer â'r Yspryd Glân. Ac yn ebrwydd y lythlodd oddi wrth ei lygaid ef megis cen: ac eise a gafodd ei olwg yn y mae; ac eise a gyfod- odd, ac a fedyddiwyd. Ac wedi iddo gymmetyd bwyd, eise a gryhaodd. A bu Saul gyd â'r ddy- gybllion oedd yn Ddamascus, ddim o ddyddiau. Ac yn ebrwydd yn y synagogau eise a bregethodd Grist, mai eise yw Mab Duw. A phawb a'r a'i clybuef, a fymalant, ac a ddywedafant, Onid hwn yw'r un oedd yn diletha yn Jerusalem y rhai a alwent ar yr Enw hwn, ac a ddaeth yma er mwyn hyn, fel y dygai hwynt yn rhwym at yr arch-offeiriad? Eithr Saul a gynyddodd fwy-fwy mewn nerth, ac a orchfygodd yr Iudewen oedd yn pro- fwylio yn Ddamascus, gan gadarnhau mai hwn yw'r Crist.

Yr Efyngyl. S. Math. xix. 27.

PEDR a attebodd ac a ddywedodd wrth yr Iesu, Wele, hyni a adawfom bob peth, ac a'th gan- lynafem di: beth gan hynny a fydd i ni? A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir meddaf i chiwi, y cewch chiwi y rhai a'm canlynafoch i, yn yr ad- enediggaeth, pan eistedd Mab y dyn ar orlledd ei ogoniant, eistedd chwithau ar ddeuddeg gorlodd, yn bannu deuddeg llywch Israel. A phob un a'r a adawodd ei neu ffrwyd, neu chwiforydd, neu daf, neu fam, neu wraig, neu blant, neu diroedd, er mwyn fy Enw i, a dderbyn y can cymmain, a bwyd rwyddodol a eistedd eise. Ond llawer o'r rhai blaenaf a fyddant yn olaf, a'r rhai olaf yn flaenaf.

Puredigaeth Mair, Dydd Sant Mathias, a Chyfarbiad Mair.

Cyflwyniad Crist yn y Deml; yr hwn a elwir yn gyffredinol, Puredigaeth y Fendigedig Ffar Forwyn.

T. Coleff.

HOLL-alluog a byth-fywiol Dduw, ni a attolygwn yn ufuddol i' th Fawredd, megis ag ar gyfenw i heddyw y cyflwynwyd i'r deml dy unig-
anedig Fab yn sylwedd ein cnawd ni; felly ganiat-
táu o honot ein cyflwyno i ti â chalomâu purlan,
trwy yr unrhyw dy Fab Iesu Crist ein Harglwydd.
Amen.

Ys lle yr Epistol. Mal. iii. 1.

WELE fi yn anfon fy nghennad, ac efo a ar-
loefa'r stordd o'm blaen i: ac yn ddifym-
mrwth y daw'r Arglwydd, yr hwn yr ydych yn ei
geisio, i'w deml; fel Angel y cyfammod, yr hwn yr
ydych yn ei chwennych: wele, efo yn dyfod, medd
Arglwydd y lloedd. Ond pwy a oddef ddydd ei
ddyfodiad ef? a phwy a sail pan ymddangoso ef?
canyf y mae efo fel tân y toddydd, ac fel sebon y
golchyddion. Ac efo a eistedd fel purwr a glanhawr
arian: ac efo a bara feibion Lefi, ac a'u coetha
hwynt fel aur, ac fel arian; fel y byddont yn off-
rymmu i'r Arglwydd offrm mewn cyfiawnder.
Yna y bydd melys gan yr Arglwydd offrm Juda
a Jerusalem, megis yn y dyddiau gynt, ac fel y
hlynyddoedd gynt. A mi a nesaf attoch chwi i
furn; a byddaf dyf cyfym yn erbyn yr hudolion,
ac yn erbyn y godinebwyr, ac yn erbyn yr anudon-
wyr, ac yn erbyn cam-attalwyr cyflog y cyflogedig,
a'r rhai fydd yn gorthrymmu y weddw, a'r ymddi-
fad, a'r dieithr, ac heb fy ofni i, medd Arglwydd y
lloedd.

Yr Efyngyl. S. Luc ii. 22.

WEDI cyflawni dyddiau ei phuredigaeth hi yn
ol deddf Moses, hwy a'i dygafant ef i Jeru-
salem, i'w gyflwyno i'r Arglwydd (fel yr ysgrif-
enwyd yn deddf yr Arglwydd, Pob gwryw cyntaf-
anedig a elwir yn sanctaidd i'r Arglwydd) ac i
roddi aberth, yn ol yr hyn a ddywedwyd yn deddf yr
Arglwydd, Par o durturod, neu ddau gyw colom-
men. Ac wele, yr oedd gŵr yn Jerusalem a'i enw
Simeon; a'r gŵr hwnnw oedd gyfiawn a duwiol,
yn disgwyl am ddiddanwch yr Israel: a'r Ysryd
Glân oedd arno. Ac yr oedd wedi ei yspysu iddo
gan yr Ysryd Glân, na welai efo angau cyn iddo
weled Crist yr Arglwydd. Ac efo a ddaeth trwy'r
ysryd i'r deml. A phan ddug ei fieni y dyn-
bach Iesu, i wneuthur trosto yn ol deddf y gyf-
raith; yna efo a'i cymmerth ef yn ei freichiau, ac
a fendithiodd Dduw, ac a ddywedodd, Yr awr-
hon, Arglwydd, y gollyngi dy was mewn tangnef-
edd, yn ol dy air: canys fy llygaid a welant dy
iachawdwriaeth, yr hon a barottoaist ger bron
wyneb yr holl bobloedd; Goleuni i oleuo y Ce-
nhedloedd, a gogoniant dy bobl Israel. Ac yr oedd
Joseph a'i fam ef yn rhyfeddu am y pethau a ddy-
wedwyd am dano ef. A Simeon a'u bendithiodd
hwynt, ac a ddywedodd wrth Mair ei fam ef, Wele,
hwn a ofodwyd yn gwmp ac yn gyfodiad i lawer
yn Israel, ac yn arwydd yr hwn y dywedir yn ei
erbyn (a thrwy dy enaid ti dy hun hefyd yr a
cleddyf) fel y datguddier meddyllau llawer o ga-
lonnau. Ac yr oedd Anna brophwydes, merch
Phanuel, o lwyth Afer; hon oedd oedranus iawn,
ac a fuasai fyw gyd â gŵr saith mlynedd o'i mor-
wyndod; ac a fuasai yn weddw ynghylch pedair
a phedwar ugain mlynedd, yr hon nid ai allan o'r
deml, ond gwafanaethu Duw mewn ymprydiau a
gweddïau ddydd a nos. A hon hefyd yn yr awr
honno, gan sefyll ger llaw, a soliannodd yr Ar-
glwydd, ac a lasarodd am dano ef wrth y rhai, oik
oedd yn disgwyl ymwared yn Jerusalem. Ac wedi
iddynt orphen pob peth yn ol deddf yr Arglwydd.

hwy a ddychwelasant i Galilea, i'w dinas eu h-
Nazareth. A'r bachgen a gynnyddodd, ac a gryf-
haodd yn yr yspryd, yn gyfiawn o ddoethineb;
gras Duw oedd arno ei.

Dydd Sant Mathias Apostol.

T. Coleff.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn yn lle Suddas fradwr
a ddetholaist dy ffydd a'n was Mathias i'fod
o nifer dy ddeuddeg Apostol; Caniattâ fod i' th Eg-
lwys, a hi bob amser yn gadwedig oddi wrth apo-
stolion feillion, gael ei threfnu a'i llywodraethu
gan wir a ffyddlawn Fugeiliaid, trwy Iesu Crist ein
Harglwydd. *Amen.*

Ys lle yr Epistol. Act. i. 15.

YN y dyddiau hynny Pedr a gyfododd i fym-
ynghanol y disgwyl, ac a ddywedodd i
nifer yr enwau yn yr un man oedd ynghylch
ugain a chant) Ha wry frodyr, yr oedd yn rhaid
cyflawni yr ystyrhwy yma a rag-ddyweddodd yr
Ysryd Glân trwy enau Dafydd am Judas, yr
hwn a fu faenor i'r rhai a ddaliafant yr Iesu. Can-
ys efo a gyfrifwyd gyd â ni, ac a gawfai ran o'r
weinidogaeth hon. A hwn a bwrcasodd faes i
gwobr anwired; ac wedi ymgrogi, a dorrodd yn
ei ganol, a'i holl ymgaroedd ef a dywalltwr
allan. A bu hyspys hyn i holl breswylwyr Jeru-
salem, hyd oni elwir y maes hwnnw yn eu tafod pri-
odol hwy, Aceldama; hynny yw, Maes y gwad.
Canys ysgrifenydd yn llyfr y Salmau, Bydded ei
drigfan ef yn ddiffieithwch, ac na bydded a drigo
ynddi: a, Chymmered arall ei efgobaeth ef. Am
hynny mae yn rhaid, o'r gwyr a fu yn cyd-ymdaith
â ni yr holl amser yr aeth yr Arglwydd Iesu i mewn
ac allan yn ein plith ni, gan ddech eu o feddyd loan
hyd y dydd y cymmerwyd ef i fynu oddi wrthym
ni, bod un o'r rhai hyn gyd â ni yn dyf o'i adgy-
fodiad ef. A hwy a ofodafant ddau ger bron; Jo-
seph, yr hwn a enwid Barsabas, ac a gyfenwid Jus-
tus, a Mathias. A chan weddio, hwy a ddywed-
afant, Tydi, Arglwydd, yr hwn a wyddost galon-
nau pawb, dangos pa un o'r ddau hyn a etholaist
i dderbyn rhan o'r weinidogaeth hon a'r apostol-
iaeth, o'r hon y cyfeiliornodd Judas, i fyned i'w le
ei hun. A hwy a swriafant y coelbrennau: ac ar
Mathias y syrhiodd y coelbren; ac efo a gyfrifwyd
gyd â'r un apostol a'r ddeg.

Yr Efyngyl. S. Math. xi. 23.

YR amser hwnnw yr atebodd yr Iesu, ac y dy-
wedodd, I ti yr ydwyf yn diolch, O Dad, Ar-
glwydd nef a ddear, am i ti guddio y pethau hyn
rhag y doethion a'r rhai dealus, a'u datguddio o
honot i rai bychain. Iê, O Dad; canys felly y
rhyngodd bodd i ti. Pob peth a roddwyd i mi gan
fy Nhaf: ac nid edwyn neb y Mab, ond y Tad; ac
nid edwyn neb y Tad, ond y Mab, a'r hwn yr ewy-
llyfio y Mab ei ddatguddio iddo. Deuwch attaf fi
bawb a'r y fydd yn flinderog ac yn llwythog, ac mi
a efmwythaf amoch. Cymmerwch fy iau arnoch,
a dygwch gennyf; canys addfwyn ydwyf a gollynged-
ig o galon: a chwi a gewch orphwyftra i'ch eneidiau.
Canys fy iau fydd efmwyth, a'm baich fydd yigafn.

Cyfarbiad neu Gennadwri Mair Wryf fendigedig.

T. Coleff.

NI a attolygwn i ti, O Arglwydd, dywallt dy
ras yn ein calodnau: fel, megis y gwyddom
gnawdoliaeth Iesu Crist dy Fab trwy gennadwri
angel; felly, trwy ei grog a'i ddioddefaint, bod i ni
gael ein dwyn i ogoniant ei adgyfodiad ef; trwy yr
unrhyw Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Dydd Sant Marc, a Dydd Sant Phylip a Sant Iago.

Yn lle yr Epistol. Eſay vii. 10.

YR Arglwydd a chwanegodd lasaru wrth Ahaz, gan ddywedyd, Gofyn it' arwydd gan yr Arglwydd dy Dduw; gofyn o'r dynder, ac u o'r uchelder oddi arnodd. Ond Ahaz a ddywedodd, Ni ofynaf, ac ni themtial yr Arglwydd. A dywedodd yntau, Gwrandewch yr awrhon, tŷ Ddaſydd: Ar bychan gennych flino dynion, oni flinoch hefyd fy Nuw? Am hynny yr Arglwydd ei hun a ddyr i chiw arwydd; Wele, Morwyn a fydd feichlog, ac a eſgor ar Fab, ac a cilw ei enw ef Immanuel. Ymenyn a mel a fwyty eſe; fel y medro ymrwthod â'r drwg, ac ethol y da.

Yr Eſengyl. S. Luc i. 16.

AC yn y chweched mis yr anſawwyd yr angel Gabriel oddi wrth Dduw, i ddinas yn Galilea a'i henw Nazareth, at forwyn wedi ei dyweddio i wr a'i enw, Joſeph, o dŷ Ddaſydd; ac enw'r forwyn oedd Mair. A'r angel a ddaeth i mewn att i, ac a ddywedodd, Hanffych well, yr hon a gefaist ras: yr Arglwydd fydd gyd â thi; bendigaid wyt ym mhlieth gwragedd. A hithau, pan ei gwelodd, a gythryblwyd wrth ei ymadrodd ei: a meddylio a wnaeth pa fath gyfarch petd hwn. A dywedodd yr angel wrthi, Nac ofna, Mair; canys ti a gefaist flair gyd â Duw. Ac wele, ti a gei feichlogi yn dy groth, ac a eſgori ar Fab, ac a elwi ei enw ef Ieſu. Hwn fydd mawr, ac a elwir yn Fab y Goruchaf; ac iddo y rhydd yr Arglwydd Dduw orfeddfa ei dad Dafydd. Ac eſe a deyrnafa ar dŷ Jacob yn dragywydd; ac ar ei frenhiniaeth ni bydd diwedd. A Mair a ddywedodd wrth yr angel, Pa fodd y bydd hyn; gan nad adwaen i wr? A'r angel a atebodd ac a ddywedodd wrthi, Yr Yſpryd Glân a ddaw arnat ti, a nerth y Goruchaf a'ch gyfoda di: am hynny hefyd, y peth ſanſtaidd a aner o honot ti; a elwir yn Fab Duw. Ac wele, Eliſabeth dy gares, y mae hithau wedi beichiogi ar fab yn ei henaint; a hwn yw'r chweched mis iddi hi, yr hon a elwid yn amhhlantadwy. Canys gyd â Duw ni bydd dim yn amhhoſibl. A dywedodd Mair, Wele, wafanaethyddes yr Arglwydd; bydded i mi yn ol dy air di. A'r angel a aeth ymaith oddi wrthi hi.

Dydd Sant Marc Eſangylwr.

Y Coleth.

Holl-alluog Dduw, yr hwn a ddyſgaist dy ſanſtaidd Eglwys a neſol athrawiaeth dy Eſangylwr Sant Marc; Dod ti i ni ras, na byddom ſel plant ymchweledig gan bob awel o wag ddyſgeidiaeth; eithr bod i ni yn ffyrſ ymgadarnhau yngwirionedd dy lân Eſengyl, trwy Ieſu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. Ephes. iv. 7.

IBob un o honom y rhoed gras, yn ol meſur dawn Crist. O herwydd paham y mae eſe yn dywedyd, Pan ddychafodd i'r uchelder, eſe a gaeth-iwodd gaethiwead, ac a roddes roddion i ddynion (Eithr, Eſe a ddychafodd, beth yw, ond darſod iddo hefyd ddiſgyn yn gyntaf i barthau iſaf y ddaear? Yr hwn a ddiſgynodd yw yr hwn hefyd a eſgynodd goruwch yr holl neſoedd, fel y cyflawnai bob peth) Ac eſe a roddes rai yn apoſtolion, a rhai yn brophwydi, a rhai yn eſangylwyr, a rhai yn fugeiliaid ac yn athrawon; i berffithio'r ſaint, i waith y weindogaeth, i adeilad corph Crist; hyd oni ymgatfyddom oll yn undeb ffydd, a gwybodeth Mab Duw, yn wr perffaith, at ſefur oedran cyflawnder Crist: ſel na byddom mwyach yn blant os, n bwhuman, ac yn ei cych-arwain â phob aweldyſgeidiaeth, trwy hoccoed dynion, trwy gyfrywra, i gwallwyn i dwyllo; eithr gan fod yn gywir mewn cariad, cynnyddu o honom iddo ef

ym mhob peth, yr hwn yw'r pen, ſef Crist: &r hwn y mae yr holl gorph wedi ei gyd-ymgynnuil a'i gyd-gyſylltu, trwy bob cymmal cynhaliſaeth dŷn, yn ol y nerthol weithrediad ym meſur pob rhan, yn gwneuthur cynnydd y corph, i'w adeilad ei hun mewn cariad.

Yr Eſengyl. S. Ioan xv. 1.

MYFI yw y wir winwydden, a'm Tad yw'r llafurwr. Pob cangen ynof fi heb ddwyn ſirwyth, y mae eſe yn ei thynnu ymaith: a phob un a ddygo ſirwyth, y mae eſe yn ei glanhau, ſel y dygo ſwy o ſirwyth. Yr awrhon yr ydych chiw yn lân, trwy'r gair a lafarais i wrthych. Arhofwch ynof fi, a mi ynoch chiw. Megis na all y gangen ddwyn ſirwyth o boni ei hun, onid crys yn y winwydden: ſelly ni ellwch chwithau, onid arhofwch ynof fi. Myfi yw'r winwydden; chwithau yw'r canghenau. Yr hwn fydd yn aros ynof fi, a minnau ynddo yntau, hwnnw fydd yn ddwyn ſirwyth lawer: oblegyd heboſ fi ni ellwch chiw wneuthur dim. Onid crys un ynof fi, eſe a daſtiwyd allan megis cangen, ac a wywodd: ac y maent yn eu caiglu hwynt, ac yn eu bwrw yn tân; a hwy a loſgir. Os arhofwch ynof fi, ac aros o'm goiriau ynoch, beth lynnag a ewyllyſioch, goſynwch, ac eſe a fydd i chiw. Ya hyn y gogoneddwyd fy Nhad, ar ddwyn o honoch ſirwyth lawer; a dilybllion fyddwch i mi. Fely carodd y Tad fi, ſelly y cerais innau chwithau: arhofwch yn fy nghariad i. Os cedwch fy ngorchymynion, chiw a arhofwch yn fy nghariad: ſel y cedwais i orchymynion fy Nhad, ac yr wyf yn aros yn ei gariad ef. Hyn a ddywedais wrthych, ſel yr arhoſai fy llawenydd ynoch, ac y byddai eich llawenydd yn gyflawn.

Dydd Sant Phylip a Sant Iago, Apoſtolia.

Y Coleth.

Holl-alluog Dduw, yr hwn o'i wir adnabod yw bywyd tragywyddol; Caniaſt i ni berffaith adnabod dy Fab Ieſu Grist i fod yn ſtordd, yn wirionedd, ac yn fywyd; ſel, gan ddilyn llwybrau dy ſanſtaiddiol Apoſtolion Sant Phylip a Sant Iago, y ho i ni rodio yn ddyfal ar y ſtordd y fy'n arwain i fywyd tragywyddol, trwy'r unſhyw dy Fab Ieſu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yr Epistol. S. Iago i. 1.

IAGO, gwafanaethwr Duw, a'r Arglwydd Ieſu Grist, at y deuddeg llwyth y fydd ar waſgar, annereb. Cyſtrifwch yn bob llawenydd, ſy mrodyr, pan ſyrthioch mewn amryw brofedigaethau; gan wybod fod profiad eich ffydd chiw yn gweithredu amynedd. Ond caſted amynedd ei perffaith waith, ſel y byddoch berffaith a chyſan, heb ddiſfygio mewn dim. O bydd ar neb o honoch eſiaue doethineb, goſyned gan Dduw, yr hwn fydd yn rhoi yn haelionus i bawb, ac heb adannod; a hi a roddir iddo ef. Eithr goſyned mewn ffydd, heb amſheu dim. Canys yr hwn fydd yn amneu, fydd gyffelyb i don y môr, a chwelir ac a deſſir gan y gwynt. Canys na ſeddylied y dŷn hwnnw, y derbyn eſe ddim gan yr Arglwydd. Gwr dan ddyblyg ei ſeddwl, fydd anwaſiad yn ei holl ffydd. Y brawd o radd iſel, llawenyched yn ei oruchaſaeth; a'r cyfoethog yn ei ddaroſtyngiad: canys megis blodeuyn y glas-welltyn y diſanna eſe, Canys cyſododd yr haul gyd â gwres, a gwywodd y glas-welltyn, a'i ſlodeuyn a gwympodd, a thegwch ei bryd ef a gollodd: ſelly hefyd y diſanna y cyfoethog yn ei ffydd. Gwyn ei ſyd y gwr fydd yn goddef profedigaeth: canys pan fyddo profedig, eſe a dderbyn goron y bywyd, yr hon a addawodd yr Arglwydd i'r rhai a'i carant ef.

Dydd Sant Barnabas, a Dydd Sant Ioan Fedyddiwr.

Yr Efyngyl. S. Ioan xiv. 1.

AR Iesu a ddywedodd wrth ei ddifysblyon: Na thraloder eich calon: yr ydych yn credu yn Nuw, credwch ynof: ffinnau hefyd. Yn nhf sy Nhad y mae llawer o drigfannau: a phe angen, mi a ddywedafwn i chiwi. Yr wyf i yn myned i barottô lle i chiwi. Ac os myfi a af, ac a barottoaf le i chiwi; mi a ddeuaf drachefn, ac a'ch cymmeraf chiwi attaf, fo hun; fel lle yr wyf i, y byddoch chiwithau hefyd. Ac i ba le yr wyf i yn myned, chiwi a wyddoch, a'r ffordd a wyddoch. Dywedodd Tomas wrtho, Arglydd, ni wyddom ni i ba le yr wyf i yn myned; a pha fodd y gallwn wybod y ffordd? Yr Iesu a ddywedodd wrtho ef, Myfi yw'r ffordd, a'r gwirionedd, a'r bywyd: nid yw neb yn dyfod ati y Tad, ond trwsaf i. Ped adnabustoch i, fy Nhad hefyd, a adnabustoch i: ac o hyn allan yr adwaenoch ef, a chiwi a'i gweloch ef. Dywedodd Phylip wrtho, Arglydd, dangos i mi y Tad, a digon yw i ni. Yr Iesu a ddywedodd wrtho, A ydwyf gyhyd o amser gyd a chiwi, ac nid adnabustoch i, Phylip? y neb a mi gwelodd i, a welodd y Tad; a pha fodd yr wyf i yn dywedyd, Dangos i mi y Tad? Onid wyf i yn credu fy mod i yn y Tad, a'r Tad yno ffinnau? y geiriau yr wyf i yn eu llafaru wrthyth, nid o honaf fy hun yr wyf i yn eu llafaru; ond y Tad yr hwn fydd yn anos yno, efo fydd yn gwneuthur y gweithredodd. Credwch i, fy mod i yn y Tad, a'r Tad yno ffinnau: ac onid e, credwch i er mwyn y gweithredodd eu hun. Yn wir, yn wir, meddaf i chiwi, Yr hwn fydd yn credu yno ffin, y gweithredodd wyf i yn eu gwneuthur, yntau hefyd a'u gwna, a mwy na'r rhai hyn a wna efo: oblegyd yr wyf i yn myned ati fy Nhad. A pha beth bynnag a ofynoch yn fy Enw i, hynny a wnaif: fel y gogonedder y Tad yn y Mab. Os gofynwch ddim yn fy Enw i, mi a i gwnaf.

Dydd Sant Barnabas Apostol.

O Arglydd, Dduw Hôl-allug, yr hwn a wisgall dy sanctaidd, Apostol Barnabas a rhagorol reddion dy Yspryd Glân. Na ad i ni, ni a atebys yn i ti, fod yn ddisgryol o' th ankym chionau; nac etto o ras i w harer hwynt bob amser i' th anrhydedd di a' th ogoniant, trwy Iesu Grist ein Harglydd. Amen.

Yn llyr Epistol. Act. xi. 22.

AR gair a ddaeth i glestiau yr eglwys oedd yn Jerusaleu, ato y pethau hyn: a hwy a anfonant Barnabas i fyned i'w dyddi Antiochia. Yr hwn pan ddaeth, a gwelodd gras Duw, a fu lawen ganddo; ac a gynghorodd bawb oll, trwy lwyfryd calon, i hyswrtth yr Arglydd. Oblegyd yr oedd efo yn wre da, ac yn llawn o'r Yspryd Glân, ac o ffydd. A llawer o bobl a chwanegeyd i'r Arglydd. Yna yr aeth Barnabas i Tarsus, i geisio Saul; ac wedi iddo ei gael, efo a'i dug i Antiochia. A bu iddyne fwyddyn gyfan ymgynnu yn yr eglwys, a dysgu pobl llawer; a bod galw y difysblyon y Crisffanogion yn gyntaf yn Antiochia. Ac yn y dyddiau hynny daeth prophwydi o Jerusaleu i wared i Antiochia. Ac un o honny, a'i enw Agabus, a gyfododd, ac a siwyddoedd, drwy yr Yspryd; y byddai newyn mawr dros yr holl fyd, yr hwn hefyd a fu dan Claudiu Cesar. Yna'r difysblyon, bob un yn of ei allu, a fwrddafant anfon cymorth i'r bradr oedd yn preswyllo yn Judea. Yr hyn beth hefyd a wnaethant, gan ddanfion at yr hennorad drwy law Barnabas a Saul.

Yr Efyngyl. S. Ioan xv. 12.

DYMA fy nghychymyn i; ac i chiwi garu eich gilydd, fel y cennid chiwi. Cariad arwy ha

hwn nid oes gan neb; fef, bod i un roi ei einioes dros ei gyfeillion. Chiwychiw yw fy nghyfeillion, os gwnewch pa bethau bynnag yr wyf yn eu gochymyn i chiwi. Nid ydwyf mwyaich yn eich galw yn weithon; oblegyd y gwaa ni wyr beth y mae ei arglydd yn ei wneuthur: ond mi a'ch gelwau chiwi yn gyfeillion; oblegyd pob peth a'r a glywau gan yr Nhad, a yspais i chiwi. Nid chiwi a'm dewisafoch i, ond myfi a'ch dewisaf chiwi, ac a'ch ordeinias chiwi, fel yr eledh ac y dygech ffrwyth, ac yr arhosai eich ffrwyth; megis pa beth bynnag a ofynoch gan y Tad yn fy Enw i, y rhoddo ef i chiwi.

Dydd Sant Ioan Fedyddiwr.

Yr Efyngyl. S. Ioan i. 1.

HOLL-allug Dduw, o ragfustiaeth pa un y gantid yn rhydd dy was Ioan Fedyddiwr, ac yn antonydd ei i'w wyf ffordd dy Fab Iesu Grist ein Hachawdwr, gan bregethu edifeithwch; Gwna i ni felly ddilyn ei ddysgendiacth a'i sanctaidd fywyd ef, fel y gwi edifarhaom yn ol ei bregeth ef; ac ar ei ei eiampl y traethom y gwirionedd yn wastadol, i ceryddom gannwedd yn hyderos, ac y ddiodesom yn ufudd er mwyn y gwirionedd, trwy Iesu Grist ein Harglydd. Amen.

Yn llyr Epistol. Ely. xl. 1.

CYfwrwch, cyfwrwch fy mhôl, medd eich Duw. Dywedwch wrth fodd calon Jerusaleu; llefwrch wrth hi, gyflawn ei mairwriaeth, ddileu ei hawiredd; o herwydd derbyniodd o law'r Arglydd yn ddau ddyddys am ei holl bechedau. Llef un ya llefain yn yr anialwch, Parottwch ffordd yr Arglydd, unawawch lwybr i'n Duw ni yn y difeithwch. Pob pant a gyfodir, a phob mynydd a bryn a olynigir; y gwyf i wneir yn uniaw, a'r anwaad yn wastadedd. A gogoniant yr Arglydd a ddatguddir, a phob cawd ynghyd a'i gwel: canys genau'r Arglydd a lalarodd hyn. Y llef a ddywedodd, Gwadda. Yntau a ddywedodd, Beth a waeddaf? Pob cawd fydd wellt, a'i hall oddawgrwydd fel blodeuyn y maes. Gwywa y gwelltyn, syrth y blodeuyn; canys Yspryd yr Arglydd a chwythodd arno: gwellt yn ddiau yw'r bobl. Gwywa y gwelltyn, syrth y blodeuyn; ond gair ein Duw ni a faif byth. Dying rhagot, yr efangyles Sion, i fynydd uchel: dyrchafa dy lei trwy nerth. O efangyles Jerusaleu, dyrchafa, mae oina: dywaid wrth ddiafoedd Judea, Wele eich Duw chiwi. Wele'r Arglydd Dduw, a ddau yn erbyn y cadarn, a'i fraich a lywodraetha trosto: wele ei wobr gyd ag ef, a'i waitth o'i flaen. Fel bugall y porthia efo ei braidd; a'i fraich y casgl ei wyn, ac a'u dwg yn ei fynwes, ac a goledda y mammogiaid.

Yr Efyngyl. S. Luc. i. 57.

ACHYFANWYD tympt Elisabeth i egor; a hi a egorodd ar fab. A'i chymmydigion a'i cheenedl a gybu sawrhau o'r Arglydd ei drugaredd arni; a hwy a gyd-lawenychafant a hi. A bu, ar yr wythfed dydd, hwy a ddaethant i enwaedu ar y dyn bach; ac a'i galwsant ef Zacarias, ar ol enw ei dad. A'i nam a attebodd ac a ddywedodd, Nid felly; tith Ioan y gelwir ef. Hwytthau a ddywedant wrthi, Nid oes neb o' th genedl a elwir aw yr enw hwn. A hwy a wnaethant amnaid an ei dad ef, pa fodd y mynnaf efo ei henwi ef. Yntau a siwedd am argaph-lech, ac a' sgrifenodd; gan ddywedyd, Ioan yw ei enw ef. A rhyfodd a wnaethant oll. Ac agorwyd ei enau ef yn ebrwydd, a'i dafod ef; ac efo a lalarodd, gan feneithio Duw. A daeth ofn ar bawb oedd yn trigo yn eu cych hwy, a thirwy holl fynydd-dir Judea; y cybeddwyd y geiriau hyn oll. A phawb a'u a-elywiant, a'u gofodafant yn eu calonau, gan

Dydd Sant Pedr, a Dydd Sant Iago.

gan ddywedyd, Beth fydd y bachgenyn hwn? A llaw'r Arglwydd oedd gyd ag ef. A'i dad ef Zaccarias a gyfawnwyd o'r Yfryd Glân, ac a brophwyddodd, gan ddywedyd, Bendigedig fyddo Arglwydd Dduw Israel; canys efe a ymwelodd ac a wnaeth ymwared i'w bobl. Ac efe a ddyrchafodd gorn iachawdwriaeth i ni yn nhŷ Ddaiffydd ei wafanaethwr; megis y llafarodd trwy enau ei sanctaidd brophwydi, y rhai oedd o ddechreuad y byd; fel y byddai i ni ymwared rhag ein gelynyon, ac o law pawb o'n cefeion; i gwblhau ei drugaredd a'n tadau, ac i gofio ei sanctaidd gyfammod; y llw a dyngodd efe wrth ein tad Abraham, ar roddi i ni, gwedi ein rhyddhau o law ein gelynyon, ei wafanaethu ef yn ddiost, mewn sanctaiddrwydd a chyfiawnder ger ei fron ef, holl ddyddiau ein bywyd. A thlithau, fachgenyn, a elwir yn brophwyd i'r Gorchaf: canys ti a ei o flaen wyneb yr Arglwydd, i barottol ei ffydd ef; i roddi gwybodaeth iachawdwriaeth i'w bobl, trwy fadduant e'u pechodau, o herwydd tiondeb trugaredd ein Duw, trwy yr hon yr ymwelodd a ni Godiad Haul o'r uchelder; i lewyrchu i'r rhai sy yn eistedd mewn tywyllwch a chysgod angau, i gyfeirio ein traed i ffordd tangnefedd. A'r bachgen a gennyddodd, ac a gryfhawyd yn yr yfryd; ac a fu yn y diffeithwch hyd y dydd yr ymddangosodd ef i'r Israel.

Dydd Sant Pedr Apostol.

I Col. 1.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn trwy dy Fab Iesu Crist a roddai i'w Apostol Sant Pedr, lawer oedd o ddoniau arbennig, ac a orchymynai iddo o ddiifol borthi dy braidd; Gwna, ni a attolygwn i ti, i'r holl Esgobion a'r Bugelliaid yn ddyfal bregethu dy sanctaidd Air, ac i'r bobl yn ufuddgar ddilyn yr unrhwy; fel y derbyniad goron y gogoniant trawyddol, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yn lle yr Epistol. Act. xii. 1.

YNghylch y pryd hwnnw, yr estynodd Herod frenhin ei ddwyllaw i ddrygu rhai o'r eglwys. Ac efe a laddodd Iago brawd Ioan a'r cleddyf. A phan welodd fod yn dda gan yr Iudewon hynny, efe a 'chwanegodd ddala Pedr hefyd (A dyddiau y bara croyw ydoedd hi) Yr hwn, wedi ei ddal, a roddes ef yngharchar, ac a'i traddoddod at bedwar pedwariaid o filwr, i'w gadw; gan ewyllio at ol y pafg ei ddwyn ef allan at y bobl. Felly Pedr a gadwyd yn y carchar; eithr gweddi dyfal a wnaethpwyd gan yr eglwys at Dduw drosto ef. A phan oedd Herod a'i fryd ar ei ddwyn ef allan, y nos honno yr oedd Pedr yn cyfngu rhwng dau filwr, wedi ei rwymo â dwy gadwyn; a'r ceidwaid o flaen y drws oeddynt yn cadw y carchar. Ac wele, angel yr Arglwydd a safodd ger llaw, a goluni a ddiagleiriodd yn y carchar; ac efe a dardodd ystlys Pedr, ac a'i cyfododd ef, gan ddywedyd; Cyfod yn fuan. A'i gadwyni ef a fythiant oddi wrth ei ddwyllaw. A dywedodd yr angel wrtho, Ymwregyfa, a rhwyn dy fandalau. Ac felly y gwnaeth ef. Yna y dywedodd, Bwrw dy wifg am danat, a chanlyn ni. Ac efe a aeth allan, ac a'i canlynodd ef; ac ni's gwybu mai gwir oedd y peth a wisathid gan yr angel, eithr yr oedd yn tybied mai gwled gwledigaeth yr oedd. Ac wedi myned o'honynt heb law y gytaf a'r al wyladwriaeth; hwy a ddaethant i'r porth liau yn hwn fydd yn arwain i'r ddinas; yr hwn a ymagorodd iddynt o'i waith ei hun; ac wedi eu myned allan, hwy a aethant ar hyd un beol; ac yr ebrwydd yr angel a aeth ymaltch oddi wrtho. A Phedr, wedi dyfod atto ei hun, a ddywedodd, A'r awr y gwn i'n wir anfon o'r Arglwydd ei angel

i'm gwared i allan o law Herod, ac oddi wrth holl ddigwyliad pobl yr Iudewon.

Tr Esgl. S. Math. xvi. 17.

WEDI dyfod yr Iesu i ddeddan Cefarea Plilippi, efe a ofynodd i'w ddigwyblyon, gan ddywedyd, Pwy y mae dynion yn dywedyd fy mod i Mab y dyn? A hwy a ddywedant, Rhai, mai Ioan Fedyddiwr; a rhai, mai Elias; ac eraill, mai Jeremias, neu un o'r prophwydi. Efe a ddywedodd wrthynt, Ond pwy meddych chiw ydych chi? A Simon Pedr a atebodd ac a ddywedodd, Ti yw Crist, Mab y Duw byw. A'r Iesu gan ateb, a ddywedodd wrtho, Gwyn dy fyd ti, Simon mab Ionâ: canys nid cig a gwaed a ddatguddiodd hyn i ti, ond fy Nhadr yr hwn fydd yn y nefoedd. Ac yr ydwyf finnau yn dywedyd i ti, mai ti yw Pedr; ac ar y graig hon yr adeiladaf fy eglwys; a phyrth uffern ni's gorchfygant hi. A rhoddaf i al agoriadau teyrnas nefoedd: a pha beth bynnag a rwymech ar y ddaear, a fydd rhwymedig yn y nefoedd; a pha beth bynnag a ryddhaech ar y ddaear, a fydd wedi ei ryddhau yn y nefoedd.

Dydd Sant Iago Apostol.

I Gal. 2.

CANfata, O drugarog Dduw, megis y bu i'w wynfydedig Apostol Sant Iago, gan ymado a'i dad, ac a chwbl a'r oedd elldo, yn ebrwydd ufuddhau i alwad dy Fab Iesu Crist, a'i ddilyn ef; felly i ninnau, gan ymrwthod â holl fyddol ac a chnawdol ewyllion, yn dragywydd fod yn barod i ddilyn dy Orchymynion sanctaidd, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yn lle yr Epistol. Act. xi. 27. a'rban o'r xii. Ben. 1.

YN y dyddiau hynny daeth prophwyd o Jerusalem i wared i Antiochia. Ac un o hoonynt, a'i enw Agabus, a gyfododd, ac a arwyddcodd drwy yr Yfryd, y byddai newyn mawr droo yn holl yd; yr hwn hefyd a fu dan Claudius Cefar Yna'r digwyblyon; bob un yn ol ei allu, a fwrdafant anfon cymmorth i'r brodyr oedd yn preswyllo yn Judea. Yr hyn beth hefyd a wnaethant, gan ddanfôn at yr henuriaid drwy law Barnabas a Saul. Ac ynghylch y pryd hwnnw yr estynodd Herod frenhin ei ddwyllaw i ddrygu rhai o'r eglwys. Ac efe a laddodd Iago brawd Ioan a'r cleddyf. A phan welodd fod yn dda gan yr Iudewon hynny, efe a 'chwanegodd ddala Pedr hefyd.

Tr Esgl. S. Math. xx. 20.

YNA y daeth man meibion Zebedeus atto, gyd â'i meibion, gan addoli; a deisyf rhyw beth ganddo. Ac efe a ddywedodd wrthi, Pa beth a rynnir? Dywedodd nithau wrthi, Dywaid ati gael o'm dau fab hyn eistedd, y naill ar dy law ddeheu; a'r llall ar dy law afwy, yn dy frenhiniaeth. A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd, Ni wyddoch chiw beth yr ydych yn ei ofyn. A elwch chiw yfed o'r cwppan yr ydwyf fi ar yfed o'hono, a chiw bedyddio â'r bedydd y bedyddir fi? Dywedant wrtho, Gallwn. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Dda'u yr yfych o'm cwppan, ac y'ch bedyddir â'r bedydd y'm bedyddir ag ef; eithr eistedd ar fy llaw ddeheu, ac ar fy llaw afwy, mid eiddo ei rodd, ond i'r sawl y darparwyd gan fy Nhadr. A phan glybu y deg hyn, hwy a torraiant wrth y ddau trodyr. A'r Iesu a'u galwodd hwynt atto, ac a ddywedodd, Chiw a wyddoch fod pennaethiaid y Cenhedloedd yn tra-arglwyddiaethu arnynt, a'r rhai mawrion yn tra-awdurdodi arnynt hwy; Eithr nid felly y bydd yn eich plith chiw; ond pwy bynnag

Dydd Sant Bartholomeus, Dydd Sant Mathew, a Dydd Sant Mihangel.

bynnag a synno fod yn fawr yn eich plith chwi, bydded yn weinidog i chwi; a phwy bynnag a synno fod yn bennaf yn eich plith, bydded yn was i chwi: megis na ddaeth Mab y dyn i'w wafanaethu, ond i wafanaethu, ac i roddi ei einioes yn bridwrth dros lawer.

Dydd Sant Bartholomeus Apostol.

T Colef.

HOLL-alluog a byth barhâus Dduw, yr hwn a roddaiſt ras i'th Apostol Bartholomeus, i wir gredu, ac i bregethu dy Air; Nyni a attolygwn i ti ganiattâu i'th Eglwys gwbl garu y Gair a gredodd efe, a phregethu a derbyn yr unrhyw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yn lle yr Epistol. Act. v. 12.

TRWY ddwyliaw yr apostolion y gwnaed arwyddion a rhyfeddodau lawer ym mhilith y bobl (ac yr oeddent oll yn gyttûn ym mhorth Salomon. Eithr ni feiddiai neb o'r lleill ymgyfylltu â hwynt: ond y bobl oedd yn eu mawrhâu. A chwanegwyd attynt rai yn credu yn yr Arglwydd, llawo o wŷr a gwragedd hefyd) hyd oni ddygent y rhai cleision allan ar hŷd yr heolwydd, a'u gosod ar welau a glythau, fel o'r hyn lleiaf y cyfodai cyfod Pedr, pan ddalai heibio, rai o honynt. A llawo a ddaeth hefyd ynghyd, o'r dinafoedd o amgylch Jerufalem, gan ddwyn rhai cleision, a rhai a drallodid gan yfprydion aflan, y rhai a iachawyd oll.

Yr Efenyl. S. Luc xxii. 24.

ABu ymrylon yn eu plith, pwy o honynt a dybygid ei fod yn fwyaf. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y mae brenhinoedd y Cenhedloedd yn arglwyddiaethu arnynt; a'r rhai y fy mewn awdurdod arnynt, a elwir yn benedigion. Ond na fyddwch chiw felly: eithr y mwyaf yn eich plith chwi, bydded megis yr ieuangaf; a'r pennaf, megis yr hwn fydd yn gweinio. Canys pa un fwyaf, ai'r hwn fydd yn eistedd ar y bwrdd, ai'r hwn fydd yn gwafanaethu? Onid yr hwn fydd yn eistedd ar y bwrdd? eithr yr ydwyf fi yn eich myf, fel un yn gwafanaethu. A chwydychi yw y rhai a arholafoch gyd â mi yn fy mhrofedigaethau. Ac yr wyf fi yn ordeinio i chi deyrnas, megis yr ordeiniodd fy Nhaf i minnau; fel y bwytaoch ac yr yfoch ar fy mwrdd i yn fy nheyrnas, ac yr eisteddych ar orseddfeydd, yn barnu deuddeg llwyth Israel.

Dydd Sant Mathew Efangylwr.

T Colef.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn drwy dy wŷfyddedig Fab a elwaiſt Mathew, o'r dollfa, i fod yn Apostol, ac yn Efangylwr; Caniattâ i ni ras i ymwrthod â holl gybyddus ddeisyfion, ac â thra-chwantus fersh golud bydol, ac i ddilyn yr unrhyw dy Fab Iesu Grist, yr hwn fydd yn byw, ac yn teyrnafu gyd â thi a'r Yspryd Glân, yn un Duw, heb drange na gorphen. *Amen.*

Yr Epistol. 1 Cor. iv. 1.

GAN fod i ni y weinidogaeth hon, megis y cawfom drugaredd, nid ydym yn pallu. Eithr ni a ymwrthodafom â chuddiedig bethau cywilydd, heb rodio mewn cyfwrystfau, na thrin gair Duw yn dwyllodrus; eithr trwy eglurhâd y gwirionedd, yr ydym yn ein canmol ein hunain wrth bob cydwybod dynion, yngolwg Duw. Ac os cuddiedig yw ein hefenyl ni, yn y rhai colledig y mae yn guddiedig: yn y rhai y dallodd duw y byd hwn feddyllau y rhai digred; fel na thywynnai iddynt lewyrch efenzyl gogoniant Crist, yr hwn yw delw Dduw. Canys nid ydym yn ein pregethu ein hunain, ond Crist Iesu yr Arglwydd; a ninnau yn weision i chwi er mwyn Iesu. Canys Duw, yr hwn

a orchymynodd i'r goleuni lewyrchu o dywyllwch, a lewyrchodd yn ein canolannu, i roddi goleuni gwybodaeth gogoniant Duw, yn wyneb Iesu Grist.

Yr Efenyl. S. Math. ix. 9.

AC fel yr oedd yr Iesu yn myned oddi yno, efe a ganfu wr yn eistedd wrth y dollfa, a elwid Mathew; ac a ddywedodd wrtho, Canlyn fi. Ac efe a gyfododd, ac a'i canlynodd ef. A bu ag efe yn eistedd i fwytta yn y tŷ, wele hefyd, publicanod lawer a phechaduriaid a ddaethant, ac a eisteddasant gyd â'r Iesu a'i ddisgyblion. A phan welodd y Phariseaid, hwy a ddywedasant wrth ei ddisgyblion ef, Paham y bwyty eich Athraw chwi gyd â'r Publicanod a'r pechaduriaid? A phan glybu'r Iesu, efe a ddywedodd wrthynt, Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddyg, ond i'r rhai cleision. Ond ewch, a dyfychwch pa beth yw hyn; Tru aredd yr ydwyf yn ei ewyllyfio, ac nid aberth: canys ni ddaethum i alw rhai cyfawn, ond pechaduriaid i edifeirwch.

Dydd Sant Mihangel a'r boll Angylion.

T Colef.

ODragwyddoll Dduw, yr hwn a ordeiniaist, ac a ofodaiſt wafanaethau'r holl angylion a dynion mewn trefn ryfedd; Caniattâ yn drugarog, megis y mae dy angylion sanctaidd yn waftad yn gwneuthur i ti wafanaeth yn y nefoedd; felly bod o honynt, trwy dy drefniad di, yn borth ac yn ymddiffyn i ni ar y ddaear, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yn lle yr Epistol. Dat. xii. 7.

ABu rhyfel yn y nef; Michael a'i angylion a ryfelasant yn erbyn y ddraig; a'r ddraig a ryfelodd, a'i hangylion hithau, ac ni orfuant; a'u lle hwynt ni's cafwyd mwyaich yn y nef. A bwrwydd allan y ddraig fawr, yr hen farph, yr hon a elwir diawl a Satan, yr hwn fydd yn twyllo'r holl fyd: efe a fwrwydd allan i'r ddaear, a'i angylion a fwrwydd allan gyd ag ef. Ac mi a glywais lef uchel yn dyweddyd yn y nef, Yr awrhon y daeth iachawdwriaeth, a nerth, a theyrnas ein Duw ni, a gallu ei Grist ef: canys cyhuddwr ein brodyr ni a fwrwydd i'r llawr, yr hwn oedd yn eu cyhuddo hwy ger bron ein Duw ni ddydd a nos. A hwy a'i gorchfygafant ef trwy waed yr Oen, a thrwy air eu tyfolaeth hwynt; ac ni charafant eu heinioes hyd angau. O herwydd hyn llawenhwch, y nefoedd, a'r rhai ydych yn trigo ynddynt. Gwae y rhai fydd yn trigo ar y ddaear, a'r môr: canys diafol a ddisgynodd atoch chiw, a chanddo lid mawr; o herwydd ei fod yn gwybod nad oes iddo ond ychydig amfer.

Yr Efenyl. S. Math. xviii. 1.

AR yr awr honno y daeth y disgyblion at yr Iesu, gan ddyweddyd, Pwy fydd fwyaf yn nheyrnas nefoedd? A'r Iesu a alwodd atto fachgenyn, as a'i gosododd yn eu canol hwynt, ac a ddywedodd, Yn wir y dywedaf i chwi, Oddi eithr eich troi chwi, a'ch gwneuthur fel plant bychain, nid ewch chiw ddim i mewn i deyrnas nefoedd. Pwy bynnag gan hynt a'i goſtyngo ei hunan fel y bachgenyn hwn, hwnnw yw'r mwyaf yn nheyrnas nefoedd. A phwy bynnag a dderbynio gyfryw fachgenyn yn fy Enw i, a'm derbyn i. A phwy bynnag a rwyfiro un o'r rhai bychain hyn a gredant ynof fi, da fyddai iddo pe crogid maen melin am ei wddf, a'i lodd i yn eigion y môr. Gwae'r byd oblegyd rhwystrau: canys anghenrhaid yw dyfod rhwystrau; er hynny gwae y dyn hwnnw drwy'r hwn y daw y rhwystr. Am hynt, os dy law neu dy droed a'th rwyfira, tor hwynt ymaith, a thaſt oddi wrthynt: gwell yw i ti fyned i mewn i'r bywyd yn glodd, neu yn anafus, nag â chennys ddwy

Dydd Sant Luc, Dydd Sant Simon a Sant Judas, a Gwyl yr Holl Saint.

Edwy law, neu ddau droed, dy dasfu i'r tân tragywyddol. Ac os dy lygad a th rwystr, tyn ef allan, a thaf oddi wrthyt: gwell yw i ti yn un-lygeidiog fnyed i mewn i'r bywyd, nag â dau lygad gennynt dy dasfu i dân uffern. Edrychwch na ddimwygoch yr un o'r rhai bychain hyn: canys yr ydwyf yn dywedyd i chwi, fod eu hangylion hwy yn y nefoedd, bob amser yn gweled wyneb fy Nhaf yr hwn fydd yn y nefoedd.

Dydd Sant Luc Efangelwr.

Y Colef.

HOll-alluog Dduw, yr hwn a elwaist Luc y phyfygw, yr hwn y mae ei glod yn yr Efengyl, i fod yn Efangelwr, a Phfygw i'r enaid; Rhynged bodd i ti, trwy iachus feddyginaeth ei ddyfgeidiaeth ef, iachâu holl heiniau ein heneidiau, trwy haeddigaethau dy Fab Iesu Grist ein Harglwydd.

Amen.

Yr Epistol. 1 Tim. iv. 5.

GWylia di ym mhob peth, dioddef adfyd, gwna waith etangylwr, cyflawnu dy weinidogaeth. Canys myfi yr awr hon a aberthir, ac amser fy ymddatodiad i a neafodd. Mi a ymdrechais ymdrech deg, mi a orphenais fy ngyrfa, mi a gedwais y ffydd. O hyn allan rhoddwyd coron cyflawnder i w chadw i mi, yr hon a rydd yr Arglwydd y barnwr cyflawn i mi yn y dydd hwnnw: ac nid yn unig i mi, ond hefyd i bawb a garant et ymddangosiad ef. Bydd ddyfal i ddyfod attaf yn ebrwydd: canys Demas a'm gadawodd, gan garu y byd presennol, ac a aeth ymaith i Thealonica; Crescens i Galatia, Titus i Ddalmatia. Luc yn unig fydd gyd â mi. Cymmer Marc, a dwg gyd â thi: canys buddiol yw efe i mi i'r weinidogaeth. Tycicus hefyd a ddanfonais i Ephesus. Y cochl a adewais i yn Troas gyd â Charpus, pan ddelych dwg gyd â thi; a'r llyfrau, yn enwedig y memrwyn. Alecander y gof-copr a wnaeth i mi ddrygu lawer: taled yr Arglwydd iddo yn ol ei weithredoedd. Yr hwn hefyd gochel dithau; canys efe a safodd yn ddirfawr yn erbyn ein hymadroddion ni.

Yr Efengyl. S. Luc x. 1.

YR Arglwydd a ordeiniodd ddeg a thrugain eraill hefyd, ac a'u danfonodd hwy bob yn ddau, o flaen ei wyneb, i bob dinas a man, lle'r oedd eie ar fedr dyfod. Am hynny efe a ddywedodd wrthynt, Y cynhauf yn wir fydd fawr, ond y gweithwyr yn anaml: gweddiwch gan hynny yr Arglwydd y cynhauf am ddanfon allan weithwyr i w gynhauf. Ewch; wele, yr wyf fi yn eich danfon chwi fel ŵyn ym mysg bleiddiaid. Na ddygwch god, nac ysgrepan, nac efigidiau: ac na chyferchwech well i neb ar y ffordd. Ac i ba dy bynnag yr eloch i mewn, yn gyntaf dywedwch, Tangnefedd i'r ty hwn. Ac o bydd yno fab tangnefedd, eich tangnefedd a orphwys arno: os amgen, hi a ddychwel atoch chwi. Ac yn y ty hwnnw arhoswch, gan fwyta ac yfed y cyfryw bethau a'r a gaffoch ganddynt: canys taelwng yw i'r gweithwyr ei gyflog.

Dydd Sant Simon a Sant Judas, Apostolion.

Y Colef.

HOll-alluog Dduw, yr hwn a adeiledaist dy Eglwys ar sail yr Apostolion a'r Prophwydi, ag Iesu Grist ei hun yn ben congfaen; Caniatâ i ni fod felly wedi ein cyflylltu ynghyd yn undeb yspryd gan eu dyfgeidiaeth hwy, fel y'n gwneir yn sanctaidd deml gimmeradwy gennynt, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol. S. Judas 1.

JUDAS, gwasanaethwr Iesu Grist, a brawd Iago, at y rhai a sancteiddiwyd gan Dduw Tad, ac a gadwyd yn Iesu Grist, ac a alwyd: Trugaredd i chwi, a thangnefedd, a chariad, a liofog. Anwylyd, pan roddais bob diwydrwydd ar ysgrifenu atoch am yr iachawdwriaeth gyffredinol, anghenrhaid oedd i mi i'g rifenu atoch, gan eich annog i ymdrech ym mhlaidd y ffydd, yr hon a rodded unwaith i'r saint. Canys y mae rhyw ddynion wedi ymlusgo i mewn, y rhai a rag-ordeiniwyd er ys talm i'r farnedigaeth hon: annuwiolion, yn troi gras ein Duw ni i drythyllwch, ac yn gwadu yr unig Arglwydd Dduw, a n Harglwydd Iesu Grist. Ewyllyd gan hynny yr ydwyf eich coffau chwi, gan eich bod unwaith yn gwybod hyn, i'r Arglwydd, wedi iddo waredu y bobl o dir yr Aipht, ddistrywio cilwaith y rhai ni chredasant. Yr angylion hefyd y rhai ni chadwasant eu dechreuad, eithr a adawant eu trigfa eu hun, a gadwodd ef mewn cadwynau tragywyddol tan dywyllwch, i farn y dydd mawr. Megis y mae Sodoma a Gomorra, a'r dinafoedd o'u hamgylch, mewn cyffelyb fodd â hwynt wedi putteinio, a myned ar ol cnawd arall, wedi eu gofod yn esampl, gan ddioddef dialledd tân tragywyddol. Yr un ffunud hefyd y mae y breuddwydwr hyn yn halogi'r cnawd, yn dilytru llywodraeth, ac yn cablu y rhai fy mewn awurdod.

Yr Efengyl. S. Ioan xv. 17.

HYN yr wyf yn ei orchymyn i chwi, garu o honoch eich gilydd. Os yw'r byd yn eich casâu chwi, chwi a wyddoch gasâu o hono fyf o'ch blaen chwi. Pe byddech o'r byd, y byd a garai'r eiddo: ond oblegyd nad ydych o'r byd, eithr i mi eich dewis allan o'r byd, am hynny y mae'r byd yn eich casâu chwi. Cofiwch yr ymadrodd a ddywedais i wrthynt: Nid yw'r gwas yn fwy na'i arglwydd: os erlidiaf fi, hwy a ch erlidiant chwithau; os cadwasant fy ngair i, yr eiddoch chwithau hefyd a gadwant. Eithr hyn oll a wnant i chwi er mwyn fy Enw i, am nad adwaenat yr hwn a'm hanfonodd i. Oni bai fy nyfod a llafaru wrthynt, ni buafai amynt bechod: ond yr awrhon nid oes ganddynt eigus am y bechod. Yr hwn fydd yn fy nghasâu i, fydd yn casâu fy Nhaf hefyd. Oni bai wneuthur o honof yn eu plith y gweithredoedd ni wnaeth neb arall, ni buafai amynt bechod: ond yr awrhon hwy a welant, ac a'm casafant i, a'm Tad hefyd. Eithr fel y cyflawnid y gair fydd ysgrifenedig yn eu cyfraith hwynt. Hwy a'm casafant yn ddiachos. Eithr pan ddél y Diddanydd, yr hwn a anfonaf i chwi oddi wrth y Tad (sef Yspryd y gwirionedd, yr hwn fydd yn deilliau oddi wrth y Tad) efe a dyfiolaethau am danaf fi. Chwithau hefyd a dyfiolaethwch, am eich bod o'r dechreuad gyd â mi.

Gwyl yr Holl Saint.

Y Colef.

HOll-alluog Dduw, yr hwn a gyflylltaist ynghyd dy Etholedigion yn un cyfundeb a chymdeithas yn nirgeledig gorph dy Fab Iesu Grist ein Harglwydd; Caniatâ i ni ras felly i ganlyn dy wnsyddedig Saint ym mhob rhinweddol a duwioltywyd, fel y delom i'r annhraethol lawenydd hwnnw, a barottoaist i'r rhai a th garant yn ddifffant, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yn lle'r Epistol. Dat. vii. 2.

WELE, mi Ioan a welais angel arall yn dysod i fynu oddi wrth godiad haul, a fel y Duw byw ganddo: ac efe a sefodd â llef uchel ar y pedwar angel, i'r rhai y rhoddais gallu i ddrygu'r ddacar, a'r môr, gan ddywedyd, Na ddrygwch y ddacar,

Y CYMMUN.

ddaeir, na'r môr, na'r prenau, nes darfod i ni felio gwafanaethwyr ein Duw ni yn eu talcermau. Ac mi a glywais mifer y rhai a felioyd: yr oedd wedi eu felio gant a phedair a deugain o filoedd, o holl lwythau meibion Israél.

O lwyth Juda, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Reuben, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Gad, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Aser, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Nephthali, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Manasses, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Simcon, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Lefi, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Isacar, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Zabulon, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Joseph, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

O lwyth Benjamin, yr oedd deuddeng mil wedi eu felio.

Wedi hyn mi a edrychais; ac welo dyfa fawr, yn hon ni dalai neb o'r rhai, o bob cenedl; a lwythau a phobloedd, a iechidod, yn sefyll ger bron yr orfodd-faingt, a cher bron yr Oen, wedi eu gwisgo

mewn gynau gwynion, a phalm-wydd yn eu dwlaw: ac yn llefain a llef uchel, gan ddywedyd, Iachawdwiaethi'n Duw ni; yr hwn fydd yn eistedd ar yr orfodd-faingt, ac i'r Oen. A'r holl angylion, istafant o amgylch yr orfodd-faingt, a'r henonaid, a pedwar amfali, ac a syrthiafant ger bron yr orfodd-faingt ar eu hwyneb, ac a addolasant Dduw, gan ddywedyd, Amen. Y fendith, a'r gogoniant, a doethineb, a'r diolch, a'r anrhydedd, a'r gallu, a nerth, a fyddo i'n Duw ni yn oes oesoedd. Amen.

Yr Efyngyl. S. Math. v. 1.

PAN welodd yr Iesu y tyrfaoedd, efe a esgynodd i'r mynydd; ac wedi iddo eistedd, ei ddifgyblion a ddaethant attaw. Ac efe a agorodd ei enau, ac a dyfodd lwynt, gan ddywedyd, Gwyn eu byd i dlodion yn yr yspyd: canys eiddynt yw teyrnas nefoedd. Gwyn eu byd y rhai sydd yn gallu: canys hwy a ddiidenir. Gwyn eu byd y rhai addfwyn: canys hwy a etifeddant y ddaear. Gwyn eu byd y rhai sydd arnynt newyn a fyched am gyfiawnder: canys hwy a ddiwellir. Gwyn eu byd y rhai trugarogion: canys hwy a gant drugaredd. Gwyn eu byd y rhai pur o'r galw: canys hwy a welant Dduw. Gwyn eu byd y tansefeddwyr: canys hwy a elwir yn blant i Dduw. Gwyn eu byd y rhai a erlidir o achos cyfiawnder: canys eiddynt yw teyrnas nefoedd. Gwyn eich byd pan y'ch gwareddwyddant, ac y'ch erlidiant, ac y dywedant bob drygair yn eich erbyn, er fy mwynt, a hwy yn gelwyddog. Byddwch lawen a hyfryd; canys mawr yw eich gwobr ym y nefoedd: oblegyl felly yr erlidiafant hwy y prophwydi a fa'o'ch blaen i'ch.

Y DDEEN am Weinidogaeth SWPPER yr ARGLWYDD, neu'r CYMMUN Bendigaidd.

CYnifer ag a fyddo yn amcennu bod yn gyfrannogion o'r Cymmun bendigaidd, a arwyddocant eu beniau i'r Curad ryu amser y ddiwrnod o'r blaen o'r lleiaf.

Ac a byddo o'r rhan bynn yn ddrwg-fucheddol cyboedd, neu a wnaeth gam i'w gymnyddo, ar air, na ar weithredy fel y byddo. Efe gwrthwynebu gan y Cynulleidfia; y Curad, corth, gael gwybodaeth o bynn, a'r gellu ef, ac o'r cyngor, na rhyng efe er ddi ddyfod i Ford yr Arglwydd, byd om ddatgano efe yn gyboedd ei fod yn wir celfeiriol, a darfod iddo wellbau ei ddrwg-fuchedd o'r blaen, fel y boddolion y Cynulleidfia wreb bynn, yr hon a rwybriad o'r blaen; a darfod iddo wnaethu i'w rhan y gwrthdardd gamwedd a bynn; neu o'r lleiaf, ddaerun ei fod mewn cyflwr frd'i wnaethu felly, yn gyntaf ag y gall yn gymbedol.

I ddrwg bon a aser y Curad am y fawr y gwyddo efe fod mawr a chafneb yn teyrnasu rhyngddydd; heb ddirodd iddyn: fdd yn gyfrannogion o Feorad yr Arglwydd, tpa pan wyddo eu bod wnynt wedi cyrru. A'u o'u o'r phidiau anbeddybol a fydd boddu i faddu o' eigion ei galon: gadd ar a wnaethu yd yn ei erbyn, ac i wnaethu i'w rhan a bwrdd ag a rwybriad ynnau ei hunar, a'r blaidd arall ni fyn ei ddaerun i ddaerun Undeb, ond sefyll yn wnaethu yn ei wnaethu ydwydd a'i falais: y Gweinidog yd yr actor bwmta a ddaerun ydwydd yn ddaerun i'r Cymmun bendigaidd, ac nid y dym yfylluig anhydym. Proffidia, fdd pan Gweinidog felly yn troi beibio neb fel yr byspsir yn beon, neu'r rhagwahanmod nefaf o'r blaen o'r Rubric yma, yn rbyrmedig i roddi cyrif o'r unbyw i'r Ordinari, o fewn pedwar diwrnod ar ddeg ar ol bynn o'r pellaf. A'r Ordinari a ddaerun yn erbyn y troseddur yn ol y Canon.

I Y Bwedd ar amser Cymmun, ddaerun gwyn teg arno, a saif yn bwrdd yr Eglwys, neu yn y Gangbell, lle byddo'r Forol a'r Brydnawol Weddi wedi ordeinio eu dywedyd. A'r Officiad, gan sefyll corth yr yfylli gogold i'r Bwedd, a ddywaid Weddi'r Arglwydd, a'r Colest yfylluig canlyn, a'r Bobl ar eu gliniau.

EI N Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sanct-eiddier dy Enw. Deueddy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddaear. Megis y ntae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddu i ni ein dyledion; Fely madduwna ni i'n dyledwyr. A'r nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

T. Callet.

YR Holl-alluog Dduw, i'r hwn y mae pob calon yn agored, a phob deisyf yn gydnabyddus, a rhag yr hwn nid oes dim dirgel yn guddiedig; Glanha feddyllau'n calonnau: trwy yspirdoliaeth dy

Lân-Yspyrh; fel y carom dydd yn berffaith, ac y mawrhaom yn deilwng dy Enw sanctaidd, trwy Grift ein Harglwydd. Amen.

I Yna yr Officiad, gan droi at y Bobl, a dratba yn eglur y DENG AIR DEDD oll. A'r Bobl etto ar eu gliniau, ar ol pob un o'r Gorchymynion; a'r actor Drugaredd. Ddaerun am eu torri buwynt o'r blaen; a'r Grai i gaddu i'w unbyw rhag yllaw; fel y mae'n canlyn.

Gweinidog.

DU W a lfarodd y gelliau hyn, ac a ddywedodd, Ddaerun yw'r Arglwydd dy Dduw; Na fydded i'r dduwiau eraill onid myfi.

Pobl.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Na wna i't' dy hun ddellw gerfiedig, na llun dim a'r y fydd yn y nefoedd uchod, neu yn y ddaear fiod, nac yn y dwir dan y ddaear. Na oftwng iddynt, ac na addola hwynt: canys myfi yr Arglwydd dy Dduw ydwyf Dduw eiddigus, yn ymweled a phechodau'r tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd gonhedlaeth o'r rhai a'm casant; ac yn gwneuthur trugaredd i floedd o'r rhai a'm carant, ac a gadwant fy ngorhymynion.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Na chymmer Enw'r Arglwydd dy Dduw yn ofer: canys nid gwirion gan yr Arglwydd yr hwn a gymmero ei Enw ef ya ofer.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Cofia gadw yn sanctaidd y dydd Sabbath. Chwe diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy holl waith; eithr y feithfed dydd yw Sabbath yr Arglwydd dy Dduw. Ar y dydd hwnnw na wna ddim gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th was, na'th forwyn, na'th anifail, na'r dyn dieithr a fyddo o fewn dy byrth. Canys mewn chwe diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd nef a daear, y môr, ac oll y fydd ynddynt, ac a orphwyfodd y feithfed dydd: o herwydd pahan y bendithiodd yr Arglwydd y feithfed dydd, ac a'i sancteiddiodd ef.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Anrhydedda dy dad a'th fam; fel yr eflyner dy ddyddiau ar y ddaear yr hon a rydd yr Arglwydd dy Dduw i ti.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Na ladd.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Na wna odineb.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Na ladratta.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Na ddwg gam dystiolaeth yn erbyn dy gymnyddog.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, a goftwng ein calonnau i gadw'r gyfraith hon.

Gweinidog. Na chwennych dy dy gymnyddog, na chwennych wraig dy gymnyddog, na'i was, na'i forwyn, na'i ych, na'i afyn, na dim a'r fydd eiddo.

Pobl. Arglwydd, trugarhâ wrthym, ac ystrefena'r holl ddeddau hyn ya ein calonnau, ni a atolygwn i ti.

Yna y canlyn un o'r ddau Golei byn dros y Brenhin; a'r Offiriad yn ei sefyll megis o'r blaen, ac yn dywedyd.

Gwedd'iwn.

Holl-alluog Dduw, yr hwn fydd â'i deyrnas yn dragywyddol, a'i allu yn anseidrol: Cymmer trugaredd ar yr holl Eglwys, a rheola felly galon ei ddewiedig wasanaethwyr SIOB, ein Brenhin a'n llywydd, fel y galla efe (gan wybod i bwy y mae y weinidog) uwch law bob dim geisio dy anrhydedd di a'th ogoniant; ac fel y gallom ni nara a'i holl ddeiliad ef (gan feddylid yn ddyledus olli wrth bwy y mae'r awdurdod fydd iddo) yn fyddlon ei wasanaethu, ei anrhydedd, ac yn ofngedig ufuddhau iddo; ynot ef, ac erot ti, yn o'i feneddiedig air a'th ordinhad, trwy Iesu Grist ein Harglwydd; yr hwn, gyda'i thill a'i Vlydd Gllan, fydd yn byw ac yn teyrnasu yn dragywydd yn un pŵl heb drango na gorpheni. Amen.

Holl-alluog a thragywyddol Dduw, se'n dyfyr gan dy Ait sanctaidd, fod calonnau brenhin oedd wrth dy reolaeth a'th lywodraeth di; a'th fod di yn eu golod hwynt ac yn eu hymichwelyd, fel y mae dy dduwiol ddeothineb yn gwled bod yn oret; Yr ydym ni yn ofngedig yn attolwg i ti felly ofod a llywodraethu calon SIOB dy wasanaethwyr, ein Brenhin a'n llywydd, fel y galla efe yn ei holl feddyliau, geiriau, a gweithredoedd, yn waitad geisio dy anrhydedd di a'th ogoniant, a mystyrio ar gadw dy bobl a rôdded yn ei gadwraeth ef, mewn digonoldeb, tangefedd, a duwioldeb. Caniatta hyn, drugarog Dad, er cariad ar dy awyl Fab Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yna y dywedar Colei y Dduw. Ac yn maei ar ei y Colei, y darllen yr Offiriad yr Epistol, gan ddwywedyd, Yr Epistol (neu Y rhan o'r Ysgrthyth a dreinwyd yn lle'r Epistol) fydd yn yghifanedig yn y--bennod o--yn dechreu ar y--wers. Ac wedi deuwddo'r Epistol, efe a ddwywedyd, Yna y tertyna'r Epistol. Yna y darllen efe yr Efyngyl (a'r bobl i gyd yn eu sefyll) gan ddwywedyd, Yr Efyngyl sanctaidd feneddiedig a' fgrfenir yn y--bennod o--yn dechreu ar y--wers. Ac wedi gorphen yr Efyngyl, y cenir neu y dywedar y Gwlad i'r canlyn, a'r Bobl syb yn sefyll, megis o'r blaen.

Credaf yn un Dduw, Tad Holl-alluog, Brenhin, a daear, Ac oll wledigion ac atwledigion.

Ac yn un Arglwydd Iesu Grist, Yr unig gonhediedig Fab Duw, Gonhediedig gan ei Dad cyn yr holl oedolled; Duw o Dduw, Llwyreth o Lewyreth, Gwir Dduw o wir Dduw, Gonhediedig, nid gwnetharedig, Yn un hanfod â'r Tad, gan yr hwn y gwnaethpwyd pob peth: Yr hwn, erom ni ddyinion, ac er eis iachawdrieth, a ddigynodd o'r nef oedd, Ac a gnaethpwyd trwy'r Ysbyrd Gllan, o Fair Forwyn, Ac a wnaethpwyd yn ddyn, Ac a groes-hoellwyd hefyd drosol dan Pontius Pilatus. Efe a ddioddefodd, ac a gladdwyd; A'r trydydd dydd efe a adgyfodd yn o'i y Sgrythrau, Ac a efgynodd i'r nef, Ac y fydd yn eistedd ar odeheulaw'r Tad. A thrachefn y daw efe trwy'ogoniant i farnu y byw a'r meirw: Ac a'r ei deyrnas ni bydd trange.

A chredaf yn yr Ysbyrd Gllan, Yr Arglwydd a'r Bywiawer, Yr hwn fydd yn deiliaw o'r Tad a'r Mab: Yr hwn ynghyd â'r Tad a'r Mab a gyd addolir ac a gyd-ogoneddtr, Yr hwn a lasfodd trwy'r prophwydi. A chredaf fod un Catholig ac Apostolig Eglwys; Addeff un Bedydd er madduant pechodau; Ac edrychaf am adgyfodiad y meirw, A bywyd y byd y fydd ar ddyfod. Amen.

Yna y Curad a fonega i'r Bobl pa Wiliam neu Ymgyddiaid a fydd i'w cadw yn yr wythnos yn canlyn. Ac yn deffyl (o bydd acob) rhodder Rhybudd o'r Cymmun; a gofner Goftegiad Priddasau; a darllenau Elythyrau Cefgl, Dyffanau, ac Ysgymundodau. Ac ni chyboeddtr ac ni fynytr dim yn yr Eglwys, byd y parbau Gwasanaeth Duw, ond gan y Gweinidog ei hun: Na dim ganddo yntau, ond a crebir yn Rheolau y Llyfr Beu, neu a orchymyntr gan y Brenhin, neu gan Ordinarî'r Lle.

Yna y canlyn y Brogeth, neu un o'r Homiliau a ddodall allan tison, neu a ddodall allan rbar llawr, trwy Awdurdod.

Yna y dybwtol yr Offiriad ar Fwdd yr Arglwydd, ac a ddwywedyd yr Offiriad; gan ddwywedyd un neu ychwaneg o'r Atnodau sy'n canlyn, y cyfyrdd o'r hwynt ei hun a'i wled yn gymmryd.

Lewyryched felly eich goleuni ger bron dynion, fel y gwelont eich gweithredoedd da chwyl, ac y gogonedd eich Tad yr hwn fydd yn y nef oedd. S. Math. v. 16.

Y CYMMUN.

Na thryforwch iwech' dryforau ar y ddaear; lle y mae gwyfyn a rhwd yn llygru, a lle y mae lladron yn cloddio trwodd, ac yn lladratta: eithr tryforwch iwech' dryforau yn y nef; lle nid oes na gwyfyn na rhwd yn llygru, a lle ni's cloddia lladron trwodd, ac ni's lladrattant. *S. Matb. vi. 19, 20.*

Pa bethau bynnag oll a ewyllyfioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly gwnewch chwithau iddynt hwy; canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi. *S. Matb. vii. 12.*

Nid pob un y fydd yn dywedyd wrthys, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd; ond yr hwn fydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhau yr hwn fydd yn y nefoedd. *S. Matb. vii. 21.*

Zacchus a safodd ac a ddywedodd wrth yr Arglwydd, Wele, hanner fy na, O Arglwydd, yr ydwyf yn ei roddi i'r tlodion; ac os dygais ddim o'r eiddo neb trwy gam-achwyn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bedwerydd. *S. Luc. xix. 8.*

Pwy fydd un amfer yn rhyfela ar ei draul ei hun? Pwy fydd yn plannu gwinllan, ac nid yw yn bwytta o'i ffrwyth hi? Neu pwy fydd yn porthi praid, ac nid yw yn bwytta o laeth y praid? *1 Cor. ix. 7.*

Os nyni a haufsom i chwi bethau ysprydol, ai mawr yw os nyni a sedwn eich pethau cnawdol? *1 Cor. ix. 11.*

Oni wyddoch chiwi fod y rhai fy yn gwneuthur pethau cyffegedig, yn bwytta o'r cyffegr; a'r rhai fy yn gwafanaethu'r allor, yn gyd-gyfrannogion o'r allor? Felly hefyd yr ordeiniodd yr Arglwydd i'r rhai fy'n pregethu'r efengyl, fyw wrth yr efengyl. *1 Cor. ix. 13, 14.*

Yr hwn fydd yn hau yn brin, a fed hefyd yn brin; a'r hwn fydd yn hau yn helaeth, a fed hefyd yn helaeth. Pob un megis y mae yn rhag-arfaethu yn ei galon, felly rhoddod, nid yn athrit, neu trwy gymmell; canys rhoddwr llawen y mae Duw yn ei garu. *1 Cor. ix. 6, 7.*

Cyfrannod yr hwn a ddyfgydd yn y gair, a'r hwn y fydd yn ei ddyfgy, yn mhob peth da. Na thwyllwr chiwi; ni watworir Duw; canys beth bynnag, a hauo dyn, hynny hefyd a fed efe. *Gal. vi. 6, 7.*

Tra'r ydym yn cael amfer cyfaddas, gwnawn dda i bawb, ond yn enwedig i'r rhai fy o deulu'r ffydd. *Gal. vi. 10.*

Ew mawr yw duwioldeb gyd â boddlonrwydd; canys ni ddygaom ni ddim i'r byd, ac eglur yw na allwn ddwyn dim allan chwaith. *1 Tim. vi. 6, 7.*

Gorchymyn i'r rhai y fydd oludog yn y byd yma, fod yn hawdd ganddynt roddi a chyfrannu, yn tryfoni iddynt eu humain sail dda erbyn yr amfer y fydd ar ddyfod, fel y caffont asael ar y bywyd tragwyddol. *1 Tim. vi. 17, 18, 19.*

Nid yw Duw yn anghyfiawn, fel yr anghofio eich gwaith, a'r llafurus gai iad, yr hwn a ddangosafoch tu ag at ei Enw ef, y rhai a weiniafoch i'r faint, ac ydych yn gweini. *Heb. vi. 10.*

Nac anghofiwch wneuthur daioni, a chyfrannu; canys a chyfryw ebyrth y rhyngir bodd Duw. *Heb. xiii. 16.*

Yr hwn fydd ganddo ddâ'r byd hwn, ac a welo ei frawd mewn eisiau, ac a gauo ei dosturi oddi wrtho; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef? *1 Ioan. iii. 17.*

Dyro elusen o'r peth a fyddo gennyt, ac na thro dy wyneb oddi wrth neb flawd, ac ni thry wyneb Duw oddi wrthyt tithau. *Teb. iv. 7.*

Fel y byddo gennyt yr amlder, dod o hono elusen. Os ychydig fydd gennyt, o ychydig na arwyda roi elusen: canys felly y tryfoni i ti dy hun wobwr daionus erbyn dydd yr anghenraid. *Teb. iv. 8, 9.*

Y neb a gymmero drugaredd ar y tlawd, fydd yn rhoddi echwyn i'r Arglwydd: a'i rodd a dal efe iddo drachefn. *Diar. xix. 17.*

Gwyn ei fyd a ystyria wrth y tlawd: yr Arglwydd a'i gwared ef yn amfer adfyd. *Sal. xli. 1.*

¶ Tra bydder yn darllen yr Adnodau byn, y Diaconiaid, Wardeniaid yr Eglwys, neu ryw un cymhellu arall a ofder i hynny, a dderbyniant yr Elusenau i'r Tlodion, a Defosynau eraill y Bobl, mewn Corwg gwediad, a ddarperir gan y Plwyf i bynnu; ac a dygant yn barbus at yr Offeiriad: yntau a'i cyflwynna yn ufudd, ac a'i djd ar y Bwrdd sanctaidd.

¶ A phan fo Cymmun, yr Offeiriad yna a esyd ar y Bwrdd gymmunt o Fara a Gwin ag a dybio fod yn ddigon. Gwedi darfed bynnu, y dyroaid yr Offeiriad.

Gwediwn dros holl Ystâd Eglwys Grift fy'n milwrio yma ar y ddaear.

Holl-alluog a byth-fywiol Dduw, yr hwn trwy dy sanctaidd Apostol a'n dysgaist i wneuthur gweddiau ac erfyniau, ac i ddiolch dros bob dyn: yr ydym ni yn ofstyngedig yn attolwg i ti yn drugaroccaf.

[* *gymmeryd ein belusen i'n hoffrynnau, a] dderbyn ein gweddiau hyn, y rhai yr ydym yn eu hoffwrn i th Dduwiol Fawredd; gan attolygu i ti ysprydoli yn wastad yr Eglwys Gyffredinol ag Yspryd y gwirionedd, undeb, a chyd-gordio: a chaniattâ i bawb a'r y fy'n cyffesu dy Enw sanctaiddiol, gytuno yngwionedd dy sanctaidd Air, a byw mewn undeb a duwiol gariad. Ni a attolygwn i ti hefyd gadw ac ymddiffyn holl Gristianau Frenhinoedd, Tywysogion, a Llywiau dwyr; ac yn enwedig dy wasanaethwr SLO R ein Brenhin, fel y caffom dano ef ein llywodraethu yn dduwiol ac yn heddychol: a chaniattâ i'w holl Gynghor ef, ac i bawb a'r y fydd wedi eu gosod mewn awdurdod dano, allu yn gywir ac yn uniawn rannu cyfiawnder, er cospi drygion i a peched, ac er maentumio dy wir Grefydd di, a Rhinwedd dda. Dyro rad, nesol Dad, i'r holl Eglwys, a Churadiaid, fel y gallont trwy eu buchedd a'u hathrawiaeth ofod allan dy wir a th fywiol Air, a gwafanaethu dy sanctaidd Sacramentau yn iawn ac yn ddyladwy. A dyro i'w holl bobl dy nesol ras; ac yn enwedig i'r gynulleidfa hon fydd yma yn gydrychiol; fel y gallont ag ufudd-galon a dyledus, barch wrando a derbyn dy sanctaidd Air, gan dy wasanaethu yn gywir mewn sancteiddrwydd ac uniondeb holl ddyddian eu bywyd. Ac yr ym yn ofstyngeddiad yn attolygu i ti o'w ddaioni, Arglwydd, gysuro a nerthu pawb a'r y fy'n y bywyd trancedig hwa, mewn trwb, tristwch, angen, clefyd, neu ryw wrthwyneb arall. Ac yr ym ni hefyd yn bendithio dy Enw sanctaidd, o ran dy holl weision a ymadawfant a'r bywyd yma yn dy ffydd di a th ofn; gan attolygu i ti roddi i ni ras felly i ddilyn eu famplau da hwy, fel gyd â hwynt y byddom gyfrannogion o'w deyrnas nesol. Caniattâ hyn, O Dad, er cariad ar Iesu Grift, ein hunig Gyfryngwr a'n Dadleuwr. Amen.*

¶ *Oni bydd dim elusen nat ofstyngedig, yna gadarnwr y gysur hyn [gymmeryd ein belusen i'n hoffrynnau] beb ddywedyd.*

¶ *Pan fo'r Gweinidog yn rhoddi rhybudd o Finistriad y Cymmun bendigedig (yr byn a wna ef yn wastad ar y Sul neu ryw Ddydd Gwyl ac fawr mlaen) ar ei ddrwyddu'r Bregeib neu'r Humil, efe a dderllyn y Cynghor hwn fy'n canlyn.*

¶ *Pan fo'r Gweinidog yn rhoddi rhybudd o Finistriad y Cymmun bendigedig (yr byn a wna ef yn wastad ar y Sul neu ryw Ddydd Gwyl ac fawr mlaen) ar ei ddrwyddu'r Bregeib neu'r Humil, efe a dderllyn y Cynghor hwn fy'n canlyn.*

¶ *Pan fo'r Gweinidog yn rhoddi rhybudd o Finistriad y Cymmun bendigedig (yr byn a wna ef yn wastad ar y Sul neu ryw Ddydd Gwyl ac fawr mlaen) ar ei ddrwyddu'r Bregeib neu'r Humil, efe a dderllyn y Cynghor hwn fy'n canlyn.*

Fy anwyl garedigion, ar ddydd — nefal yr wyf yn amcanu, trwy help Iŵw, finistrio i bawb a fo ffyddlon a defosynol, dra-chyfurus Sacrament Corph a Gwaed Crist, i'w dderbyn ganddynt er cofâu ei ryglyddus Grog a'i Ddiodeffaint ef, trwy ba un yn unig y cawn faddeuant am ein pechodau, ac y'n gwnair yn gyfrannogion o deyrnas nef. O herwydd pahan ein dyledfrydd yw, talu ufuddaf a ffyddlonaf ddiolch i'r Holl-alluog Dduw ein

Tad nefol, am iddo roddi ei Fab ein Iachawdwr Iesu Grist, nid yn unig i farw drofom, eithr i fod helyd yn ymborth a lluniaeth ysprydol i ni yn y Sacrament bendigedig hwnnw. Yr hwn beth, gan ei fod mor dduwio! a chyflurus i'r sawl a'i derbyniant yn deilwng, ac mor enbydus i'r rhai a rhyfiant ei dderbyn yn annheilwng; fy nyled i yw, eich cyng-hori chwi yn y cyfansiwr i ystyried ardderchowy- rwydd y Dirgeledigaeth bendigedig hwnnw, a'r mawr berygl o'i dderbyn yn annheilwng; ac felly i chwilio a phrofi eich cydwybodau eich hunain (a hynny nid yn ysgafn, ac yn ol dull rhai yn rhagrithio â Duw, ond) fel y deloch yn lân ac yn sanctaidd i'r cyfryw Wledd nefol, yn y wisg-briodas yr hon a ofyn Duw yn yr Ygyrthyr Lân, ac y'ch derbynier megis Cyfrannogion teilwng o'r Bwrdd bendigedig hwnnw.

Y ffordd a'r modd i hynny yw, yn gyntaf, Holi eich bucheddau a'ch ymarweddiad wrth reol Gorchymynion Duw; a pha le bynnag y gweloch eich bod eich hunain gwedi trofoddu, ar ewyllys, air, neu weithred, yno wylle o herwydd eich cyflwr pechadur- us, ac ymgysfieu i'r Holl-alluog Dduw, â llawn fryd ar wellhau eich buchedd. Ac os gwelwch fod eich camweddau nid yn unig yn erbyn Duw, eithr yn erbyn eich cymmydogion hefyd, yna ymgym- modwch â hwy, gan fod yn barod i wneuthur iawn a diwygiad, hyd eithaf eich gallu, am bob farhâd a chamwri a wnaethoch i neb arall; a chan fod yn barod hefyd i faddeu i eraill a wnaethant i'ch erbyn chwithau, megis yr ewyllyfioch faddeuant o'ch pechodau ar law Dduw: canys heb hyn ni wna der- byn y Cymmun bendigedig ond anghwanegu eich barnedigaeth. O herwydd hynny, od oes neb o ho- nech yn gablwr Duw, yn rhwystrwr neu enllibiwr ei Air ef, yn odinebwr, neu yn dwyn malais a chyn- fign, neu mewn rhyw fai ceryddus arall; edifar- hewch am eich pechodau; ac onid e, na ddeuwch i'r Bwrdd sancteiddiol hwnnw; rhag, wedi cym- meryd y Sacrament bendigedig hwnnw, i ddiafol fyned i mewn i chwi, megis yr aeth i Suddas frad- wr, a'ch llenwi yn llawn o bob anwiredd, a'ch dwyn chwi i ddistryw corph ac enaid.

Ac o herwydd bod yn angenrheidiol na ddol neb i'r Cymmun bendigedig, heb gyflawn ymddiried yn nhrugaredd Daw, ac heb gydwybod heddych- lawn; am hynny od oes neb o honoch na ddichon y ffordd hon ddaethu i'ch gydwybod ei hun yn hyn, eithr yn rhaid iddo wrth gysur neu kyngor ym mhellach; deued attaf fi, neu at ryw un arall o Weinidogion Gair Duw a fyddo pwyllus a dyfged- ig, a darguddied ei ddolur, er mwyn cael, trwy weinidogaeth sanctaidd Air Duw, sawrlles gollyng- ded, gyd â chyngor ac addysg ysprydol, tu ag at lonyddu ei gydwybod, a'i ryddhau oddi wrth bob amheuaeth a phetrufder.

¶ *Neu, lle y gwelw efo y Babl yn esgeulus am ddyfod i'r Cymmun bendigedig, yn lle y gyntaf efo a arfer y Cyngor yma.*

A Nwyl garedigion frodyr, ar — y mae yn fy mryd, trwy ras Daw, sinistrio Swpper yr Ar- glwydd: i'r hwn o ran Duw y'ch gwahoddaf bawb a'r fydd yma yn gydrychiol, ac a attolygaf iwch, er cariad ar yr Arglwydd Iesu Grist, na wrthodoch ddyfod iddo, gan eich bod mor garedigol wedi eich galw a'ch gwahodd gan Dduw ei hunain. Chwi a wyddoch mor ofidus, ac mor angharedig o beth yw, pan fo gŵr wedi arllwyo gwledd werthfawr, wedi rwsio ei fwrdd â phob rhyw arllwyo, megis na bai ddim yn eisiau, ond y gwahoddedigion i eistedd; a etto y rhai a alwyd (heb ddim achos) yn anni- chufaf yn gwrthod dyfod. Pwy o honoch chwi y cyfryw gyflwr ni chyffreai? pwy ni thybygal wneuthur cam a farhâd mawr iddo? Herwydd palam, fy anwyl garedicaf frodyr yng Nghrist, gwlwch yn dda, rhag i chwi, wrth ymwrthod

a'r Swpper sancteiddiol hwn, annog bwr Duw i'ch erbyn. Hawdd i ddyn ddywedyd, Ni chymmunaf fi, o herwydd bod begefau bydol i'm rhwystr. Eithr y cyfryw esgufodion nid dynt mor hawdd cael eu derbyn yn gymmeradwy ger bron Duw. Os dywaid neb, Yr wyf fi yn bechadur brwnt, ac am hynny yn ofni dyfod: pa'm gan hynny nad ydych chi yn edifarhau, ac yn gwellhau? Pan fo Duw yn eich galw, onid oes gwyilydd arnoch ddywedyd, na ddeuwch? Pan ddylech chwi ymchwelyd at Dduw, a ymsegufodwch chwi, a dywedyd, nad ydych barod? Ystyriwch yn ddistri ynnoch eich hunain, leied a dâl y cyfryw goeg esgufodion ger bron Duw. Y rhai a wrthodasant y wledd yn yr Efigyl, oblegyd iddynt brynu tyddyn, neu brofi eu hieiau ychain, neu oblegyd eu priodi, ni chaw- fant felly mo'u hegfodi, ond eu cyfrif yn annhei- lwng o'r Wledd nefol. Myfi, o'm rhan i, a fyddaf barod; ac, o herwydd fy wydd, yr ydwyf yn eich gwahodd yn Enw Duw, yr wyf i'ch galw o ran Crist; ac, megis y caroch eich iachawdwriaeth eich hunain, yr wyf i'ch cyngori i fod yn gyfrannog- ion o'r Cymmun bendigedig hwn. Ac, fel y bu wiw gan Fab Duw ymado â'i einioes, gan drengu ar y groes dros eich iechyd chwi; felly yn yr un modd y dylech chwithau gymmeryd y Cymmun, er cof am offrymiadaeth ei angau ef, fel y gorchy- mynodd efe ei hun. Yn awr, os chwydychwi a es- geulufwch wneuthur hyn, meddyliwch ynnoch eich hunain, faint y camwedd yr ydych yn ei wneuthur â Duw, ac mor flin yw'r boen y fydd goruwch eich pennau am hynny; pan ydych yn anhysgu yn ym- gadw oddi wrth Fwrdd yr Arglwydd, ac yn ym- neillduo oddi wrth eich brodyr, y rhai sy'n dyfod i ymborthi ar Wledd y nefolaidd luniaeth hwnnw. Os chwi a ddyfal ystyriwch y pethau hyn, trwy ras Duw chwi a ddychwelwch i feddwi a fo gwell; er mwyn caffael o honoch hynny, nid arbedwn ni wneuthur yn oftyngedig ein hertyniau i'r Holl-allu- og Dduw ein Tad nefol.

¶ *Ar amser Ministriad y Cymmun, a'r Cymmunrofr- wedi eu cyflau yn weddus i gymmeryd y Sacrament bendigedig, yr Offeriad a ddywaid y Cyngor yma.*

A Nwyl garedigion yn yr Arglwydd, y sawl fydd yn meddwl dyfod i fendigedig Gymmun Corph a Gwaed ein Iachawdwr Grist, rhaid i chwi ystyried y modd y mae Sant Paul yn cyngori pawb i w profi ac i w holi eu hunain yn ddyfal, cyn iddynt ryfegu bwytta o'r Bara hwnnw, ac yfed o'r Cwppan hwnnw. Canys fel y mae'r lles yn sawl, os a chalonn wir edifeiriol, ac a bywiol fydd, y cymmerwn y Sacrament bendigedig hwnnw (canys yna yr ym ni yn ysprydol yn bwytta Cig Crist; ac yn yfed ei Waed ef; yna yr ydym yn trigo yng Nghrist, a Christ ynom ninnau; yr ym ni yn un â Christ, a Christ â ninnau) felly y mae'r perygl yn sawl, os ni a'i cymmer yn annheilwng. Canys yna yr ym ni yn euog o Gorph a Gwaed Crist ein Iachawdwr; yr ydym ni yn bwytta ac yn yfed ein barnedigaeth ein hunain, heb ystyried Corph yr Arglwydd; yr ydym yn ennyn digofaint Duw i'n herbyn; yr ym ni yn ei annog ef i'n plau ag am- rasafael glefydau, ac amryw fath ar angau. Bern- wech gan hynny eich hunain (frodyr) megis na'ch barnier gan yr Arglwydd; gwir-edifarhewch am eich pechodau a'ch heibio; bid gennych fywiol a diogel fydd yng Nghrist ein Iachawdwr; gwell- hewch eich buchedd, a byddwch mewn cariad perffaith â phawb: felly y byddwch weddus gyfrannogion o'r Dirgeledigaethau sancteiddiol hyn. Ac o'n fien pob peth y mae'n rhaid i chwi roddi gofnygeiddiaf a charedicaf ddiolch i Dduw Dad, y Mab, a'r Yspryd Glân, am brynedigaeth y byd trwy angau a dioddefaint ein Iachawdwr Crist, Duw a dŷn, yr hwn a ymoftygodd i angau'r groes, drofom ni bechaduriaid truan, y rhai oeddyn yn gorwedd

gorwedd mewn tywyllwch a chyfog angau, fel y gallai efe ein gwneuthur ni yn blant i Dduw, a'n dychafael i fywyd tragywyddol. Ac, er cofio o honon yn wastad ddarlawn gariad ein Harglwydd a'n hunig Iachawdwr Iesu Grist, fel hyn yn mawr drosom, a'r ansirif idoniau daionus, y rhai, trwy dywallt ei warthawr waed, a ynnillodd efe i ni; afe a osododd ac a ardeiniodd sanctaidd ddirgeledig- aethau, fel gwyfion o'i gariad, a gwaistadol gaf am ni angau, er mawr ac annherfynol ddiddanwch i ni. Gan hynny iddo ef, gyd â'r Tad a'r Ysryd Glân, rhoddwn (fel yr ffin yn rhwymedigaeth) wastadol ddi- oled; gan ymofwng yn gwbl i'w sanctaidd ewy- llyt a'i orchymyn ei, a myfyrion ei wafanaethu ef mewn gwir sancteiddrwydd a chyfawedgar, holl ddyddiau ein heinioes. Amen.

¶ Yna y dywaid yr Offeiriad wrth y rheol a fo'n ddyfod i Gymmeryd y Cymmun bendigedig.

CHwybwi i sawl fydd yn wir ac ynddifrifol yn edifarhau am eich pechodau, ac y fydd mewn cariad perffaith â'u cymmydogion, ac yn meddwl dilyn buchedd newydd, a chanlyn gorchymynion Duw, a rhodio o hyn allan yn ei ffyrdd sancteiddiol ef; Dewch yn nes trwy fydd, a chymmerwch y sacrament sancteiddiol hwn i'ch cyflwr, a gwnewch eich gofyngedig gyffes i'r Holl-alluog Dduw, gan oftwng yn ufudd ar eich gliniau.

¶ Yna y dywedir y Gyffes gyffredin hon, yn enw pob o'r rheol a fyddant ar feddwl cymmeryd y Cymmun bendigedig, gan un o'r Gweinidogion; yntau a'r Bob oll yn gofhwng yn ufudd ar eu gliniau, ac yn dywedyd,

HOLL-alluog Dduw, Tad ein Harglwydd Iesu Grist, Gwneuthurwch pob dim; Barnwch pob dyn; Yr ym ni yn cydnabod ac yn ymofwng dros ein hamryw bechodau a'n hanwired, Y rhai o ddydd i ddydd yn orthrymmlaf a waethom, Ar feddwl, gar, a gweithred, Yn erbyn dy Dduwiol Fawredd, Gan annog yn gyfiawnaeth dy ddigofaint a'th fâr i'n her- byn. Yr ydym yn ddiffrifol yn edifarhau, Ac yn ddwng gan ein calonau dros ein cam-weithredoedd hyn; Eu cofia fyddw'n gennym; Eu baich fydd an- rhaith ei oddef, Trugarh wrthym, Trugarh wrth- ym, drugaroccaf Dad; Er mwyn dy un Mab ein Harglwydd Iesu Grist; Mawr i ni yr hyn-ell a aeth hainio; A chaniantâ i ni allu byth o hyn allan dy wafanaethu a'th feddloni mewn newydd-deb bu- chedd; Er anrhydedd a gogoniant dy Enw, Trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

¶ Yna yr Offeiriad (neu'r Esgob, os bydd yn gydrychiel) a seif, gan droi at y Bob, ac a ddatgan y Gofyngedd hon.

HOLL-alluog Dduw, ein Tad nefol, yr hwn o'i fawr drugaredd a addawodd faddewant pechodau i bawb gan edifeirwch calon a gwir ffydd a ymchwil atto; A drugarhae wrthydd, a faddewo i chiwi, ac a'ch gwaredodd oddi wrth eich holl bechodau, a'ch cadarnhae ac a'ch cryfhao ym mhob daioni, ac a'ch dygo i fywyd tragywyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

¶ Ar ol hynny y dywaid yr Offeiriad,

Gwrandêwch pa ryw eiriau eysurus a ddywed ein Iachawdwr Crist wrth bawb a wir ymchwelant atto ef.

DEuwch attaf i bawb a'r y fydd yn sinderog ac yn llwythog, ac mi a elwirwyfist amoch. S. Math. xi. 28.

Felly y caredd Duw y byd, fel y rhoddodd efe ei unig-aedig Fab, fel na choller pwy bynnag a greddo vndod ef, ond caiffall o hono fywyd tragywyddol. S. Ioan iii. 16.

Gwrandêwch hefyd beth y mae Sant Paul yn ei ddywedyd.

Gwir yw'r gair, iac yn haeddu pob derbynnaid; ddyfod Crist Iesu i'r byd i gadw pechaduriaid. 1 Tim. ii. 15.

Gwrandêwch hefyd beth a ddywed Ioan Sant. Os pecha nob, y mae i ni Biriolwr gyd â'r Tad, Iesu Grist y cyhawng; ac efe yw'r lawr dros ein pechodau ni. 1 S. Ioan ii. 1, 2.

¶ Ar ol y rheol hyn yr â'r Offeiriad rhagddo, gan ddywedyd,

Dyrcheffwch eich calonau.

Ateb. Yr ydym yn eu dyrchafael i'r Arglwydd.

Offeiriad. Dighelwn i'n Harglwydd Dduw.

Ateb. Mae'n addas ac yn gyfawn gwneuthur hynny.

¶ Yna yr Offeiriad a dri at Fawdd yr Arglwydd, ac a ddywaid,

YMae yn gwbl addas, yn gyfawn, a'n rhwym- edig ddydd ni yw, bob am- ser, ac ym mhob lle, ddiolch i ti, Arglwydd. [S. Sancteiddiol Dad.] (S. Y geliriau hys (Sancteiddiol Dad) a ddywaid heibio ar Sui y Prindod.)

Holl-alluog, dragywyddol Dduw.

¶ Yna isaf y canlyn y Rbagymadreddion priodol wrth yr amser, os bydd yr un wedi ei ofod yn byffysol; ac osid ei, yn ddi-dor y canlyn,

GAN hynny gyd ag Angylion ac Arch-angylion, a chyd â holl gwmpeni nef, y meliannwn ac y mawrhawn dy ogoneddus Eaw; gan dy foliannu yn wastad, a dywedyd, Sanct, sanct, sanct, Arglwydd Dduw'r lluoedd, nef a daear fydd yn llawn o'th ogoniant. Gogoniant a fo i ti, O Arglwydd goruchaf. Amen.

¶ Rbagymadreddion priod.

¶ Ar Ddydd Nadolig Crist, a seith Nwernod gwedi.

AM i ti roddi Iesu Grist dy un Mab i'w eni at gyflenw i'r amser yma drosom ni; yr hwn trwy weithrediad yr Ysryd Glân a wnaethpwyd yn wir ddyn, o hanfod y Forwyn Fair ei fam, a hynny heb ddim pechod, i'n gwneuthur ni yn lán oddi wrth bob pechod. Gan hynny gyd ag Angylion, &c.

¶ Ar Ddydd Pasg, a seith Nwernod gwedi.

OND yn bendisaddeff, yr ym yn rhwymedig i'th foliannu dros anrhydeddus Gysodiad dy Fab Iesu Grist ein Harglwydd; canys efe yw'r gwir Oen Pasg, yr hwn a offrymwyd drosom, ac a ddileodd bechod y byd; yr hwn trwy ei angau ei hun a ddi- nystriodd angau, a thrwy ei adgyddiad i fywyd, a adferodd i ni fywyd tragywyddol. Gan hynny gyd ag Angylion, &c.

¶ Ar Ddydd y Dyrchafael, a seith Nwernod gwedi.

TRWY dy anwyl garediccaf Fab Iesu Grist ein Harglwydd; yr hwn, ar ol ei anrhydeddusaf Gysodiad, a ymddangosodd yn eglur i'w holl Apo- stolien, ac yn eu golwg a efgynodd i'r cofeodd, i barottol lle i ni; megis lle y mae efe, yno yr efgyn- om minnau hefyd, ac y teyrnasom gyd ag ef mewn gogoniant. Gan hynny gyd ag Angylion, &c.

¶ Ar y Sulgwyn, a chwa Ddwernod ar ol.

TRWY Iesu Grist ein Harglwydd; oddi wrth yr hwn, yn ol ei gywiraf addewid, y disgysodd yr Ysryd Glân, ar gyfenw i'r amser yma, o'r nef, a dysymmrth i'w mawr, megis gwynt nerthol, ar wedd tafodan tanllyd, gan ddigyn ar yr Apostolion; i'w dysgu hwynt, ac i'w harwam i bob gwirionedd; gan roddi iddynt ddawn amryw ieithioedd, a hyder hefyd, gyd â chariad gwrefol, yn ddylal i bregethu'r Esgyl i'r holl genhedloedd; trwy'r hyn y'n dyg- wyd allan o dywyllwch a chyfeiliorni, i'th eglur oleuni, ac i wir wybodaeth am danat ti, a'th Fab Iesu Grist. Gan hynny gyd ag Angylion, &c.

Ar Wyl y Drindod yn unig.

YR hwn wyt un Duw, un Arglwydd; nid un Person yn unig, ond tri Person mewn un sylwedd. Canys yr hyn yr ydym ni yn ei gredu am Gogoniant y Tad, hynny yr ydym yn ei gredu am Mab, ac am yr Yspryd Glân, heb na gwahaniaeth ac anghymmedr. Am hynny gyd ag, &c.

Ar ol pob un o'r Rhagymadreddion hyn, yn ddi-dor y ceir, neu y dywedir,

GAN hynny gyd ag Angylion ac Arch-angylion, a chyd â holl gwmpeini nef, y molianwn ac y mawrhawn dy ogoneddus Enw; gan dyfolianu yn wastad, a dywedyd, Sanct, sanct, sanct, Arglwydd Dduw'r lluoedd, nef a daear fydd yn llawn o'th Gogoniant. Gogoniant a fo i ti, O Arglwydd goruchaf. Amen.

Yna yr Officiariad, ar ei liniau wrth Fwrdd yr Arglwydd, a ddywaid, yn enw yr holl rai a gymmerant y Cymmun, y Weddi hon y fydd yn canlyn.

NID ym ni yn rhyfydd dyfod i'th Fwrdd di yma, drugarog Arglwydd, gan ymddiried yn ein cystiaunder ein hunain, eithr yn dy aml a'th ddirfawr drugareddau di. Nid ydym ni deulwng cymaint ag i galfu'r briwion dan dy Fwrdd di: eithr tydi yw yr un Arglwydd, yr hwn biau o briodoldeb yn wastad drugarchâu; Caniatâ i ni gan hynny, Arglwydd grafol, felly fwyta cnawd dy anwyl Fab Iesu Crist, ac yfed ei waed ei, fel y gwneir ein cyrph pechadurus ni yn lân trwy ei gorph ei, ac y golcher ein heneidiau trwy ei werthfawroccaf waed ei; ac fel y trigom byth ynddo ei, ac yntau ynom ninnau. Amen.

Pan ddarffo i'r Officiariad, yn sefyll wrth y Bwrdd, felly drefnu'r Bara a'r Gwin, fel y gallu yn barastoc ac yn wodeiddiaeth dorri'r Bara yngwedd y Bobl, a chymmeryd y Cwppan i'w ddwyllaw; efe a ddywaid Weddi y Cyssegriad, fel y mae yn canlyn.

HOLL-alluog Dduw, ein Tad nefol, yr hwn o'th dyner drugaredd a roddai'th dy un Mab Iesu Crist i ddiodeff angau ar y Groes er ein prynu; yr hwn a wnaeth yno (trwy ei offrymiad ei hun yn offrymmedig unwaith) gyflawn, berffaith, a digonol aberth, effrwm, aciawn, dros bechodau'r holl fyd; ac a ordeiniodd, ac yn ei sanctaidd Effengyl a orchymynodd, i ni gasw trwyddol goffa am ei werthfawr angau hwnnw, nes ei ddysfod drachefn; Gwranddo ni, drugarog Dad, ni yn offrymmedig a attolygwn i ti; a chaniatâ i ni, gan gymmeryd dy greduriaid hyn o Fara a Gwin; yn ol sanctaidd Ordinhad dy Fab Iesu Crist ein Iachawdwr, er cof am ei angau a'i ddiodeffaint, allu bod yn gyfrannogion o'i fendigedig Gorph a'i Waed: yr hwn, ar y nos

(a) Yma y cymmer yr Officiariad y Ddygi i'w ddwyllaw.
(b) Ac yma efe a ddyr y Bara.
(c) Ac yma y ddyr ei law ar yr holl Fara.

(d) Yma y cymmer y Cwppan i'w llaw.

(e) Ac yma y ddyr ei law ar bob Llethr (Cwpan neu Ffag-on) yn yr hwn y bo dim Gwin i'w gyssegr.

lionno y bradychwyd, (a) a gymmerth fara; ac wedi iddo ddiolch, (b) efe a'i tarodd, ac a'i rhoddas i'w ddifgylbion, gan ddywedyd, Cymmerwch, bwyttwch; (c) hwn yw fy Nghorph yr hwn yr ydys yn ei roddi drofoch; gwnewch hyn er cof am danaf. Yr un modd gwedi Swpper, (d) efe a gymmerth y cwppan; ac wedi iddo ddiolch, efe a'i rhoddas iddynt, gan ddywedyd, Yfych o hwn bawb; canys hwn (e) yw fy Ngwaed o'r Teikament Newydd, yr hwn yr ydys yn ei dywallt drofoch, a throes lawer, er maddeuant pechodau; gwnewch hyn, cynghiser gwaith ag ei hyf-och, er cof am danaf. Amen.

Yna y Gweinidog a gymmer y Cymmun yn gyntaf yn y dduw ryw, ei hun; ac yna'r a ym mlaen i roddi'r

unrhyw i'r Esgobion, Officiariad, a Diaconiaid, yr un modd (a bydd yr un yn broffanol) ac wedi hynny i'r Bobl beshd meron trefn, i'w ddwyllaw, a pharab yn offrymmedig ar eu glinaw. A phan roddi'r Bara i bob un, efe a ddywaid,

COrph ein Harglwydd Iesu Crist, yr hwn a roddwyd drofot ti, a gadwo dy gorph a'th enaid i fywyd trwyddol. Cymmer a bwyta hwn, er cof farw o Grist drofot ti, ac ymborth arno yn dy galon trwy ffydd, gan roddi diolch.

A'r Gweinidog a fo yn rhoddi'r Cwppan i bob un, a ddywaid,

GWaed ein Harglwydd Iesu Crist, yr hwn a dywalltwyd drofot ti, a gadwo dy gorph a'th enaid i fywyd trwyddol. Yf hwn, er cof tywallt gwaed Crist drofot ti, a bydd ddiolchgar.

Os bydd y Bara neu'r Gwin cyssgredig wedi eu treulio oll cyn cymmunio o bawb, cyssgred yr Officiariad gchanneg yn ol y dull uchod; gan ddechrau ar [Ein Iachawdwr Crist, y nos, &c.] i fendig'r Bara; ac ar [Yr un modd gwedi Swpper, &c.] i fendig'r Cwppan.

Pan fo parwb wedi cymmunio, y Gweinidog a ddywaid at Fwrdd yr Arglwydd, a llywyr barob a cysd arno a fo yngweddill o'r Eifennau cyssgredig, egn dawns lliain glân drofyns.

Yna yr Officiariad a ddywaid Weddi'r Arglwydd; a'r Bobl yn adrodd pob Arch a bon ar ei ol ef.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas, Bydded dy Ewyllys ar y daear, Megis y mae yn ymfoedd. Dyto i ni heddyw ein bara-bennayddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni chag drwg: Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, A'r Galp, A'r Gogoniant, Yn oes oesoedd. Amen.

Ar Wedi hynny y dywedir fel y canlyn.

O Arglwydd, a nefol Dad, yr ydym ni dy offrymmedig weision yn cwbl ddeisyfu ar dy dadol ddaioni, yn drugarog dderyn ein haberth hwn o foliant a diolch; gan etyn arnat yn offrymmedig ganiatâu, bod, trwy ryglyddon ac angau dy Fab Iesu Crist, a thrwy ffydd yn ei waed ei, i ni ac i'th holl Eglwys gael maddeuant o'n pechodau, a phob doniau eraill o'i ddiodeffaint ei. Ac yma yr ym yn offrym ac yn cynhyrchu i ti, O Arglwydd, ein hunain, ein heneidiau, a'n cyrph, i fod yn aberth rhesymol, sanctaidd, a pywiol, i ti; gan astolygu i ti yn offrymmedig, fod i bawb o honom y fy gyfrannogion o'r Cymmun bandigaidd hwn, gael ein cyslawi a'th ras ac a'th nefol fandith. Ac er ein bod ni yn anghoilwng, twy ein hamrafaelion bechodau, i offrym i ti un aberth; etto ni a attolygwn i ti gymmeryd ein rhwymedig dyled a'n gwaflaeth hwn; nid gan bwyso ein haedddegachau, ond gan faddeu ein pechodau, trwy Iesu Crist ein Harglwydd; trwy'r hwn, a chyd â'r hwn, yn undod yr Ysryd Glân, holl anrhyddedd a gogoniant a fyddo i ti, Dad Holl-alluog, yn oes oesoedd. Amen.

Nu hyn.

HOLL-alluog a byth-fywiol Dduw, yr ydym ni yn dirfawr ddiolch i ti, am fod yn wiiw gennyf ein porthi ni, y rhai a gymmerasom yn dyledus y dirgeledigaethau sancteiddiol hyn, ag ysprydol ymboeth gwerthfawroccaf Gorph a Gwaed dy Fab, ein Iachawdwr Iesu Crist; ac wyt yn ein ficerâu ni, trwy hynny, o'th amgeledd ac o'th ddaioni i ni; a'n bod yn wir aelodau wedi ein corpholaethu yn nigrwl Gorph dy Fab, yr hwn yw gwynfyddedig gynulleidia'r holl ffyddion bobl; a'n bod beshd, trwy obalth, yn etifeddiu y Deyrnas dragwyddol; gan haedddegachau gwerthfawroccaf angau a diodeffaint dy anwyl Fab. Ac yr ym ni yn offrymmedig yn attolygu

Y CYMMUN.

lygu i ti, O nefol Dad, felly ein cynnorthwyo ni â 'th ras, fel yr arhosom yn wastad yn y sanctaidd gymdeithas honno, ac y gwneidom bob rhyw weithredoedd â 'r a ordeiniaist ti i ni rodio ynddynt, trwy Iesu Grist ein Harglwydd; i'r hwn, gyd â thi a'r Yspryd Glân, y bo holl anrhydedd a gogoniant, yn dragywyddol. *Amen.*

¶ *Tua y dywedir, neu y cenir,*

Gogoniant i Dduw yn yr uchelder, ac yn y ddaear tangnefedd, ewyllys da i ddynion. Ni a'th folwn, ni a'th fendithiwn, ni a'th addolwn, ni a'th ogoneddwn. i ti y diolchwn am dy fawr ogoniant, Arglwydd Dduw, Frenhin nefol, Duw Dad Holl-alluog.

Arglwydd, yr unig-genhedledig Fab Iesu Grist; Arglwydd Dduw, Oen Duw, Fab y Tad, yr hwn wyt yn dilêu pechodau 'r byd, trugarhâ wrthym. Ti yr hwn wyt yn dilêu pechodau 'r byd, trugarhâ wrthym. Ti yr hwn wyt yn dilêu pechodau 'r byd, derbyn ein gweddi. Ti yr hwn wyt yn eistedd ar ddehulaw Dduw Dad, trugarhâ wrthym.

Canyis ti yn unig wyt sanctaidd, ti yn unig wyt Arglwydd, ti yn unig, Crist, gyd â'r Yspryd Glân, wyt oruchaf yngogoniant Duw Dad. *Amen.*

¶ *Tua'r Offeiriad (neu'r Esgob, os bydd e'n brefennol) a olwg y Bobl ymaith â'r Fendith bon.*

Tangnefedd Dduw yr hwn fydd uwch law pob deall, a gadwo eich calonau a'ch meddyliau yngwybodaeth a chariad Duw, a'i Fab Iesu Grist ein Harglwydd: a bendith Dduw Holl-alluog, y Tad, y Mab, a'r Yspryd Glân, a fyddo i'ch plith, ac a drigo gyd â chwi yn wastad. *Amen.*

¶ *Colellau i'w dywedyd ar ol yr Offrymiad, pryd na bo un Cymmun, bob rhyw ddiwornod un neu ychwaneg; a'r un rhai a ellir eu dywedyd belyd, cynnifer amser ag y byddo acbwr yn gwasanaethu, wedi'r Colellau ar y Ffordd neu'r Brydnbarrowol Weddi, y Cymmun, neu'r Litani, fel y gwelo'r Gweinidog fod yn gymbesur.*

Cynnorthwya ni yn drugarog, Arglwydd, yn ein gweddïau hyn a'n herfynïau; a llywodraetha ffordd dy wasanaeth-ddynion tu ag at gaffael iechyd

tragywyddol; fel, ym myfyr holl gyfnewidiau a damweiniau'r bywyd marwol hwn, yr ymddiffyngwyt byth trwy dy radlawnaaf a'th barottaf borth, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Holl-alluog Arglwydd, a thragywyddol Dduw, ni a attolygw i ti fod yn wiw gennynt uniawnu, sancteiddio, a llywodraethu, ein calonnau a'n oyrph yn ffyrdd dy ddeddfau, ac yngweithredoedd dy orchymynion; megis trwy dy gadarnaf noddod, yma ac yn dragywyddol, y bom yn gadwedig, gorph ac enaid, trwy tin Harglwydd a'n lachawdwr Iesu Grist. *Amen.*

Caniattâ, ni a attolygw i ti, Holl-alluog Dduw, am y geiriau a glywfom heddyw â'n clustiau oddi allan, eu bod felly trwy dy ras wedi eu planne yn ein calonnau oddi mewn, fel y dygont ynom ffyrwyth buchedd dda, er anrhydedd a moliant i'th Enw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Rhagflaena ni, O Arglwydd, yn ein holl weithredoedd â'th radlonaf hoffder, a rhwyddhâ ni â'th barhaus gymmorth; fel, yn ein holl weithredoedd, dechreuedig, annhertynedig, a therfynedig ynot ti, y molianom dy sanctaidd Enw, ac yn diwedd y caffom gan dy drugaredd fywyd tragwyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Holl-alluog Dduw, ffynnon yr holl ddoethineb, yr hwn wyt yn gwybod ein hangenheidiau cyn eu gofynom, a'n hanwybodaeth yn gofyn; Ni a attolygw i ti, doffurio wrth ein gwendid; a'r pethau hynny y rhai oblegyd ein hannheilyngdod ni feiddiwn, ac oblegyd ein dallineb ni fedrwn eu gofyn, fod yn deilwng gennynt eu rhoddi i ni, er teilyngdod dy Fab Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Holl-alluog Dduw, yr hwn a addewiaist wrando eirchion y rhai a ofynant yn Enw dy Fab; Ni a attolygw i ti oftwng yn drugarog dy glustiau atom ni, y rhai a wnaethom yr awrhon ein gweddïau a'n herfynïau attat; a chaniattâ am y pethau hyn a archasom yn ffyddlon yn ol dy ewyllys, eu caffael o honom yn hollol, i borthi ein hangen, ac er eglurhâu dy ogoniant, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *AR y Suliau a'r Gwyliau eraill (oni bydd Cymmun) y dywedir y cwbl a'r a ofodwyd ar y Cymmun, bydd diwedd y Weddi gyffredin [Dros holl Ystâd Eglwys Grist yn milwrio yma ar y ddaear] ac un neu ychwaneg o'r Colellau a adroddwyd uchod, gan ddiwennu â'r Fendith.*

¶ *Ac ni bydd gwasanaethu Swpper yr Arglwydd, oddi eithr bod nifer cymmwys o Bobl i gymmuno gyd â'r Offeiriad, fel y gwelo efo fod yn iawn.*

¶ *Ac oni bydd mwy nag ugein-nyn yn y Plwyf, o bwyll i gymmeryd y Cymmun; etto ni bydd un Cymmun, oni bydd pedwar, neu dri o'r lleiaf, i gymmuno gyd â'r Offeiriad.*

¶ *Ac mewn Eglwysydd Cadeiriol, Colegol, a Cholegau, lle byddo llawer o Offeiriad, a Diaconaid, cymmerant bwy oll y Cymmun gyd â'r Offeiriad bob Sul o'r lleiaf, oni bydd ganddynt acbwr ebsymmol i'r gwrthbwyneb.*

¶ *Ac er dilêu pob Acbwr o Ymryson ac Ofergoel y fydd, neu a alio fod, gan neb yn y Bara a'r Gwin; efo a wasanaetha bod y Bara yn gyfryw ag y fydd arferedig i'w fwyta; eithr y Bara Gweinib goreu a'r puraf ag a aller ei gael yn gymmwys.*

¶ *Ac os bydd dim o'r Bara a'r Gwin heb ei gyfsegru dros ben, y Curad a'i caiff iddo ei bryn; eithr os bydd dim o'r bryn a gyfsegrwyd yngweddill, ni ddgyr dim o bono allan o'r Eglwys; eithr yr Offeiriad, a chyfryw eraill Cymmunwyr ag a elwir efo atto y pryd bwnnw, a fwyttant ac a ystant yr unrhyw, trwy barch, yn ebrwydd ar ol y Fendith.*

¶ *Y Bara a'r Gwin i'r Cymmun a barottôir gan y Curad a Wardeniaid yr Eglwys.*

¶ *Nodwch belyd, Bod i bob Plwyfol gymmuno o'r lleiaf dair gwaith yn y flwyddyn; ac o bryn bod y Pals yn un. A'r Pals bob flwyddyn, bod i bob Plwyfol gyfrif â'i Bersen, Ficer, neu ei Curad, neu ei Brocurator neu ei Brocuratoriaid; a thalu iddynt, neu iddo efo, yr holl Ddyledion Eglwysig a fo'n arferedig yn ddyledus yna, ar yr amser bwnnw i'w talu.*

¶ *Pan orpbenr Gwasanaeth Duw, yr Arian a roddwyd ar yr Offrymiadau a ddosperthir i ryw Wasanaeth duwiol a charddol, fel y bo i'r Gweinidog a Wardeniaid yr Eglwys wled yn gymmwys. Os bwy ni chystnunt yn bynny, dosparthber bwynt fel y trefno'r Ordinari.*

LLE yr ordeinir yn y Gwasanaeth hwn o Finistriad Swpper yr Arglwydd, Bod i'r Cymmunwyr gymmeryd yr unrhyw ar eu gliniau (yr hyn a ordeiniwyd ar feddwl da; fel, yn arwyddocâd o'n hufudd a'n diolchgar gydnabod o Ddoniau daionus Crist a roddir ynddo i bob Cymmunwr addas, ac er gochelyd y cyfryw halogedigaeth ac annhrefn yn y Cymmun bendigedig, ag a allai heb hyn ddigwyddo) er hynny,

BEDYDD CYHOEDD PLANT BYCHAIN.

fel na bo i neb, nac o anwybodaeth a gwendid, gam-gymmeryd, nac o falais a chrydynrwydd, anurddo'r arwydd hon o Benlino; hyspysir yma, Na feddyllir trwy hyn, ac na ddylid gwrneathur dim Addodiad nac i Faria a Gwlin y Sacrament a gymmeirir yno yn gorphorol, nac i neb rhyw Gydrycholdeb corphorol o anianol Gnewd a Gwaded Crist. Cany y mae Bara a Gwin y Sacrament yn aros yn waisted yn eu gwir anianol ddeffnyddiau, fel nad allir eu haddoli (cany hyn a fyddai Eilun-addodiad, i'w ffeiddio gan bob Cristion fyddlon) Ac y mae Corph a Gwaded anianol ein Iachawdwr Crist yn y Nef, ac nid yma; canys ni chyd-fail fod Corph Crist yn wir anianol, a'i fod ar yr un amser o fewn ychwaneg o fantau nag un.

GWEINIDOGAETH BEDYDD CYHOEDD PLANT BYCHAIN, i'w arfer yn yr Eglwys.

RHyddudir y Bobl, fod yn gymbeisuraf na wsfanantber y Bedydd namyn ar Sulian; a Dyddiau Grynion trawll, pan fyddo'r nifer mwyaf o'r Bobl yn dyfod ynged i'w gystai er mwyn bod i'r Cynulleidfia yno yn bersannu dyfolaethu derbynnyd y fawr a feddyddir yr amser buennu i nifer Eglwys Grift, a befyd obedyd yn Medydd-rhai bychain, bod i bob dyd a ffo yno yn-breffennol allu i'w gysf ei breffei ei bun a waistio i Dduw yn ei Fedydd. Merwydd bynny befyd y mae'n gymbeisur, bod Gwafanantber y Bedydd yn y iaith gyffredin. Ac ar byn yma all (a befyd angenbeidiol) se a ellir bedyddio rhai bychain ar bob dydd arall.

Amda, Y bydd i bob Plentyn Gwrynnu a feddyddir, ddau Dad-bedydd, ac un Fam-fedydd; ac i bob Plentyn Benyw, un Tad-bedydd, a dwy Fam-fedydd.

Pan fyddo Plant i'w bedyddio, se ddylai eu Tadan roddi rhybudd dros noi, neu y bore cys dechreu'r Fawr Weddi, i'r Carrad. Bydded y Tadau-bod, dd, a'r Mamau-bedydd, a'r Bobl, yn hared cortb y Bedyddfan, atill ai yn y man ar ol y Llith ddiwastbaf ar y Fawr Weddi, neu ynte yn y man ar ol y Llith ddiwastbaf ar y Bryd-abawnel Weddi, megis y gofddo'r Carrad, yn ol ei ystyriaeth ei bun. A'r Offeriad yn dyfod at y Bedyddfan (yr bun a lewir yr amser buennu a Ddafr glân) ac yn sefyll yno, a ddywaid,

A feddyddiwyd y Plentyn bron eisoes, ai na feddyddiwyd?

O! attaban, Na ddo; yna ad yr Offeriad rbogddo, fel y mae'n canlyn.

FY ngharedigion anwyl, yn gymmaint ag ymddwyn a geni pob dyn mewn pechod, a bod ein Iachawdwr Crist yn dywedyd, Na ddichon neb gael myned i mewn i deyrnas Dduw, oddi eithr ei ad-genhedlu a'i eni ef o newydd o ddwfr ac o'r Yspryd Glân; Attolwg yr wyf i chwi alw ar Dduw Dad, trwy ein Hargwydd Iesu Grift, ar fod iddo o'i ddaionus drugaredd ganiattau i'r Plentyn buw y peth trwy nerth natur ni all ddyfod iddo, gael ei fedyddio a dwfr ac a'r Yspryd Glân, a'i dderbyn i lán Eglwys Grift, a bod yn amlod bywiol o'r unrhyw.

Yna y dywaid yr Offeriad,
Gweddiwn.

Holl-alluog a thragywyddol Dduw, yr hwn o'th fawr drugaredd a gedwaist Noa a'i deulu yn yr Arch rhag eu cyffgoli gan ddwfr; a befyd a dyfais yn ddiangol blant yr Iffael dy bobl trwy'r Mor Coch, gan arwyddocau wrth hynny dy lán Fedydd; a thrwy Fedydd dy garedd, Fab Iesu Grift ya ason Iorddonen a sancteiddia ddwfr, er disgel olchedigaeth pechodau; Attolgywn i ti, er dy anerif drugareddau, edrych o honot yn drugarog ar y Plentyn buw; ei lánhau a sancteiddio a'r Yspryd Glân; tel wedi iddo gael ei wared oddi wrth dy lid, y derbynier i'r arch Eglwys Grift; a chan fod yn gadarn mewn fydd, yn llawen gan obaith, ac wedi ymwreiddio ynghariad pernaith, allu o bono ffordwyo felly dros donau'r byd ffallodus hwn; fel y dilo o'r diwedd i dir y bywyd tragywyddol, yno i deyrnalu gyd a thi heb drango na gorphien, trwy Iesu Grift ein Hargwydd. Amen.

Holl-alluog ac anfarwol Dduw, porth pob ang-henog, noddwr pawb a gilio attat am gynorthwy, bywyd y rhai a gredant, a chylodiad y neirw; Yr ym yn galw arnat dros y Dyn-bychan yma, ar iddo, yn dydol i'n lán Fedydd, gael derbyn maddauant o'i bechodau, trwy ad-enedigaeith Ybrydel. Derbyn ef, Hargwydd, megis yr addewail trwy dy garedd Fab, gan ddywedyd, Gofywbo, a rhoddir i chwi; ceinwch, a chwi a gewch; cuwch, ac se a agorir i chwi. Felly yn awr dyro i ni, a ni yn gofyn; par i ni gael, a ni yn ceisio; agor y porth i ni, sy yn curo: fel y mwynhao'r Ddafr

bychan yma dragwyddol fendith dy nefol olchid, ac y dilo i'r deyrnas dragwyddol, yr hon a addewais trwy Grift ein Hargwydd. Amen.

Yna y Bobl a fasant ar eu traed, a'r Offeriad a ddywaid,

Gwrandewch ar eiriau'r Efengyl a ygrifonodd Sant Marc, yn y ddegedd Bennod, a'r drydedd Adnod ar ddeg.

HWY a ddygafant blant bychain at Grift, fel y cyffyrddai eie a hwynt; a'r ddygblon, a garyddafant y rhai oedd yn eu dwyn hwynt. A'r Iesu, pan welodd hynny, a'u anffoddion, ac a ddyweddodd wrthynt, Gadewch i blant bychain dyfod ataf i, ac na waheddewch iddynt; canys eiddo y cyffyr rai yw teyrnas Dduw. Yn wir maddai i chwi, Fwy bynnag ni dderbynio deyrnas Dduw fel dyn bach, nid a eie i mewn iddi. Ac eie a u cymerodd hwy yn ei freichiau, ac a roddes ei ddwyllaw arnynt, ac a'u bendithiodd.

Ar ol darllain yr Efengyl, y traetha'r Gwrande y Cyngor byr yma ar eiriau'r Efengyl.

YCaredigion, chwila glywch yn yr Efengyl hon eiriau'n Iachawdwr Crist, yn gorchymyn ddyfod Plant atto; pa wedd y ceryddodd eie y rhai a fynasai eu cadw oddi wrtho; pa wedd y cyngorais eie i bob dyn ganlyn eu gwiriondeb hwy. Yr dyfyn chwi yn deall, wrth ei agwedd a'i gweithred, modd y dangosodd ei ewyllys da iddynt; canys eie a u collediodd hwy yn ei freichiau, eie a roddodd ei ddwyllaw arnynt, ac a'u bendithiodd hwynt. Nac amheuwch gan hynny, eithr credwch yn ddisrif, y cyimmer eie yr un ffinud yn amyneddgar y Dyn-bychan yma; y colledia eie ef a breichiau ei drugaredd, y dyry iddo fendith y dywyd tragywyddol, ac y gwna eie ef yn gyrranhog o'i ddirange deyrnas. O herwydd pahan, gan ein bod ni yn credu fel hyn am ewyllys da ein Tad nefol tu ag at y Dyn-bychan yma, wedi ei amlygu trwy ei Fab Iesu Grift, ac heb ddim ammen geninyr ei fod ef yn derbyn yn rasulol ein gweithred gardodol hon, yn dwyn y Dyn-bychan buw i'w sancteidd Fedydd ei; diolchw yn fyddlon ac yn ddeffnyddol iddo, gan ddywedyd,

Holl.

BEDYDD CYHOEDD PLANT BYCHAIN.

Elli alluog a thragywyddol Dduw, nefol Dad, yr ym ni yn offyngedig yn diolch i ti, fod yn wneid gennyf ein galw i wybodaeth dy ras, a ffydd ynol. Ychwanega yr wybodaeth hon, a chadarnha'r ffydd hon ym ym yn wastad. Dyro dy Yspryd Glân i'r *Dyn-bychan* yma, fel y ganer ef eilwaith, a'i wneidbur yn ddisodd iechyd thragywyddol, trwy ein Harglwydd Iesu Crist; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnasu gyd â thi a'r Yspryd Glân, yr awr hon ac yn dragywydd. *Amen.*

Yna dywaled yr Offeiriad wrth y Tadau-bedydd a'r Mamau-bedydd yn y modd hwn.

Anwyl garedigion bobl, chwi a ddygafoch y Plentyn *bwn* yma i'w fedyddio, chwi a weddioloch ar fod yn wiw gan ein Harglwydd Iesu Crist ei dderbyn ef, maddeu iddo ei bechodau, ei sancteiddio a'r Yspryd Glân, rhoddi iddo deyrnas nefoedd, a bywyd thragywyddol. Chwi a glywfoch hefyd ddarod i'r Harglwydd Iesu Crist addaw yn ei Eifengyl, ganiattâu yr holl bethau hyn a weddiafoch chwi am danynt: yr hwn addawid efo o'i ran ef a'i ceidw yn wir ddiogel, ac a'i cwblhâ: Herwydd pa achos, yn ol yr addawid hwn a wnaeth Crist, rhaid yw i'r *Dyn-bychan* yma hefyd yn fyddion, ar ei ras yntau, addaw trwoch chwi, fy Feichiau drefio (hyd oni ddol mewn oedran i'w gymmeryd arno ei bun) ymwrthod â diafol a'i holl weithredoedd, ac yn wastad gredu gwynfydedig Air Duw, ac yn ufudd gadw ei Orchymynion.

Am hynny y gofynaf.

Aydwyt ti yn enw y Plentyn *bwn* yn ymwrthod â diafol, ac a'i holl weithredoedd, coeg-rodres a gwag-orfoledd y byd, a'i holl chwantau cybyddus, ac anyfrydol ewyllys, y cnawd, fel na ddilynech hwynt, ac na th dywyfwr gadoddynt?

Awb. Yr ydwyt yn ymwrthod â hwynt oll.

Gweinidog.

AWyt ti yn credu yn Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creadwr nef a daear?

Ae yn Iesu Crist, ei unig-anedie Fab ef, ein Harglwydd ni? A'i zenhedlu o'r Yspryd Glân; ei eni o Fair Forwyn; iddo ddioglder dan Pontius Pilatus, ei groes-hochio; ei farw, a'i gladdu; disgyn o hono iafarn; a'i gysodi hefyd y trydydd dydd; ac eifgn o hono i'r nefoedd; a'i fod yn eistedd ar ddeheuolaw Dduw Dad Holl-alluog; ac y daw efo oddi yno yn niwedd y byd, i farnu byw a meirw?

Ae a'wyt ti yn credu yn yr Yspryd Glân; yr Eglwys Iau Catholig; Cymmun y Saint; Maddeuant Pechodau; Adgyfodiad y Cnawd; a Bywyd thragywyddol gwedi angau?

Hyn oll yr wyf yn ei gredu yn ddilys.

Gweinidog.

AYnni dy fedyddio yn y ffydd hon?

Awb. Hynny yw fy ewyllys.

Gweinidog.

AGedwi dithau gan hynny yn ufudd i'au Ewyllys i'r Duw a'i Orchymynion, gan rôdio yn yr un-nyw holl ddyddiau dy fywyd?

Awb. Gwnaf.

Yna y dywaled yr Offeiriad, a wneid wrth.

ODrugarog Dduw, caniatâ felly gladdu'r hen Anna yn y Plentyn *bwn*, fel y cystoder y dŷn fedydd yndo ef. *Amen.*

Caniattâ fod i holl chwantau'r cnawd farw ynddo, ac i bob peth a berthlyn i'r Yspryd fyw a chynnyddu yn llo. *Amen.*

Caniattâ fod iddo nerth a gallu i gael yr oruchaf-beth a'r gorfod yn erbyn diafol, y byd, a'r cnawd. *Amen.*

Caniattâ fod i bwy bynnag a fydd yma wedi eu cyfdeutu i ti trwy ein Swydd a'n Gweinidogaeth ni, fod hefyd yn gynnysgaeddol o rinweddau nefol, a chael eu thragywyddol o'rwyau trwy dy drugaredd,

O fenedigedig Harglwydd Dduw, yr hwn wyt yn byw, ac yn llywiau pob peth yn oes beioedd. *Amen.*

Holl-gyfoethog syth-fywol Dduw, yr hwn y bu i'th garedicaf Fab Iesu Crist, drost faddeuant o'n pechodau, odderf gollwng o'i worthawroccaf ystlys ddwfr a gwaed, a rhoddi gorchymynion i'w ddygybllion fyned a dyfau pob cenedl, a'u bedyddio, Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân; Ystyria, attolwg i ti, wrth weddiau dy Gynulleidfa; sancteiddia'r dwir hwn, er dirgel olchedigaeth pechodau; a chaniattâ fod i'r Plentyn *bwn*, a fedyddir yr awr hon ynddo, dderbyn cyflawnder dy ras, ac aros byth yn nifer dy ffyddlon blant etholedig, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Yna y cymmer yr Offeiriad y Dyn-bychan yn ei ddwy-law, ac a dywaled wrth y Tadau-bedydd a'r Mamau-bedydd.

Enwch y Plentyn bwn.

Ac yna, gan ei enwi ar eu bol bwynt (os bydd a bysffant iddo y gall y Plentyn ddioglder bynnu yn dda) i'f a'i trocha ef yn y dwfr yn ddisgeul ac yn ddaroddu, gan ddywedyd.

N. Yr ydwyt yn dy fedyddio di, Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân. *Amen.*

Onid os bysffant fod y Plentyn yn wan, digon fydd burw dwfr arno, gan ddwydd y geiriau dywedyd i'w sedd.

N. Yr ydwyt yn dy fedyddio di, Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân. *Amen.*

Yna y dywaled yr Offeiriad.

YR ydym ni yn derbyn y Plentyn *bwn* i gyanoll-eidfa defaid Crist, ac yn ei nodi ef ag arwydd y Grog; yn arwyddocâd na bo iddo rhag llaw gymmeryd yn gywilydd gystyfful. Ffydd Crist a groes-hoeliwyd, ac iddo ymladd yn wirol dan ei faner ef, yn erbyn pechod, y byd, a'r cyrtarwl; a pharhau yn fflwr ffydd-lawr ac yn was i Crist holl ddyddiau ei einioe. *Amen.*

Yna y dywaled yr Offeiriad.

GAN ddarod yn awr, anwyl garedigion frodyr, ad-eni a dodi y Plentyn *bwn* ynghorff Eglwys Crist; diolchwn ninnau i'r Holl-alluog Dduw am ei ddaioni hwn, ac o gyd-undeb gwnawn ein gweddiau ar y Goruchaf Dduw, ar fod iddo ddiwedd y rhan arall o'i ffydd yn ol hyn o ddechreuad.

Yna y dywaled, a phawb ar eu gliniau.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nas arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. *Amen.*

Yna y dywaled yr Offeiriad.

MAWR ddiolchwn i ti, drugarocaf Dad, ryngu bodd i't ad-eni y Dyn-bychan *bwn* a'th Yspryd Glân, ei dderbyn yn Plentyn i ti dy hun trwy fathwyl, a'i gorffori i'th llaen Eglwys. Ac yn offyngedig yr attolwgwn i ti ganiattâu iddo, gan ei fod ef yn farw i bechod, ac yn byw i gyflawnder, ac yn gladdedig gyd â Christ yn ei angau, allu croes-hoelio yr hen ddyd, ac yn hollol ymwrthod â holl gorph pechod; ac, megis y mae efo wedi ei wneidbur yn gyfrannog o angau dy Fab, iddo fod hefyd yn gyfrannog o'i gylodiad; ac felly o'r diwedd, ynghyd â'r rhan arall o'i

Lachawdwr Crïst, a'n gwneuthur yn gyffelyb i'ddo et: fel meirys ag yd efe farw, ad y cyhoeddodd drachefn anolom ni: felly y dylem ni, y rhai a fe-gyffelybwyd, farw oddi wrth bechod, a chynffwrll gyfiawnder, gan farwolaethu yn waftad ein holl odderion a'n gwyniau llygredd, a pheunydd nwydd rhagom ym mhob rhinwedd dea a buchedd ddawol:

¶ Yna'r ychwanega efe ddwywedyd,

R. Haid i chw i edrych dwyrn y *Plenty's* bwa. At yr
Esbobi i'n gofio'nio. Gwddo, cyn gwynt ag
y medro ddywedyd y Credo, Gwedd i'r Arglwydd,
a'r Dang-Air Dodd, yr yr iaith gyffredin, ac yr
addfyger yn mhallach yn Nghatecism yr Eglwys a
obedwyd allan ar feir hynny.

T Symund ymorth bob Arbenarib am arfen Arwydd y
 Gles yn y Bedydd; gwis Ddanghadr byrr, a
 lawen Arbenar o'i gaster, a ellir eu gweld yn y Dyffed
 Canner yn dduain, a ddodol arall gyniad yn y fynyddyn
 MDCIV.

mewn Tai Gartref.

¶ A bŷfŷd bwy a'u rhybuddiant, na pharant, fedyddio en Plant gartref yn eu tai, heb g'cyffelyd ataf mawr ac
amur: a ohan gumbello angurhaid ydym amguthur hwnn, una y Bedydd a famlir en y modd hwn.

Plunys gan rhywun a fydde yn bresennol, y Gweinidog a fewr Ddafr arno, gan ddywedyd y gairion hyn.

Jawys a arllwng, ddarfed bethyddio'r Plentyn eistedd; yna
bolod y Gwernidog bwy ym mhellach, gan ddysgwyl.

GAN hwy y bedyddiwyd y Plentyn hwn?
Pwy oedd yn y fan pan fedyddiwyd y Plentyn
hwn?

O herwydd y gallai fod, darfod gadael heibio ryw
ethau a berthyn i hanffod y Sacrament hwn, trwy
in, neu frys, yn y cyfryw gyfyngder; am hynny
go'vnafl i chwi ym mhellach.

Ac es y Gweinidog a brwsf, guth Astebion y rhaha

drachefyn, eithr ei dderbyn yn un o Ddiadell y gwir
Griffasiogion, gan adywtiwyd fel hyn:

YR ydwyf ni yn hyfysu y chwi, ddarfod yn hyn
o beir wneuthur y cwbl yn dda, ac wrth iawn

elen borthynol, wrth fedyddio'r Plentyn yma;
 yr hwn, wedi ei wni newn pechod dechreuol, ac
 newn ddiogel Duw, tydd hi a'r trwy olchid
 yr Ad-enedigath ym Medydd, wedi ei dderbyn i
 nifer plant Duw, ac rhifeddin bywyd tragwyddol:
 canys nid yw ein Hargwydd Iesu Grist yn naeati
 ei Kas a'r Drugareid i gyflwynu ni bychain, ond y
 mae yn garueiddiaf yn eu gwahodd ato, megis y
 tyfina'r Efengyl fepedigedig, ei ein cy'ur ni, yn y
 wdd hwn.

Yr. Efngl. S. Mart. 14.

HWY a ddygafant hiant bychain at Gŵst, fel y
cysfyrddas ef a hwynt. A'r ddygafon a gerydd-
afant y rhai oedd yn eu cwyn hwynt. A'r llo, pan
wylodd

BEDYDD NEILLDUOL PLANT BYCHAIN.

welodd hynny, a fu anfoedlon, ac a ddywedodd wrthyt, Gadewch i blant bychain ddyfod ataf fi, ac na waherddwch indynt: canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Dduw. Yn wir meddaf i chwi, Pwy bynnag ni dderbynio deyrnas Dduw fel dyn-bach, aid a efe i mewn iddi. Ac efe a'u cymmerodd hwy yn ei freichiau, ac a roddes ei ddwyllaw arnynt, ac a'u bendithiodd.

Yr ol darllain yr Esglwl, y traada'r Gweinidog y Gynor byr yma ar eiriau'r Esglwl.

Y Caredigion, i chwi a glywch yn yr Esglwl hon eiriau ein Iachawdwr Crist, yn gorchymyn dwynt Plant atto; pa wedd y ceryddodd efe y rhai a fynnafei eu cadw oddi wrtho; pa wedd y mae efe yn cynghori i bob dyn ganiyn eu gwiriondeb hwy. Yr ydych chi yn deall, wrth ei agwedd ef a'i weithred, y modd y dangosodd ei ewyllys da iddynt: canys efe a'u cofiodd hwy yn ei freichiau, efe a roddodd ei ddwyllaw arnynt, ac a'u bendithiodd hwynt. Nac amheuoch gan hynny, eithr credwch yn ddifrif, edarfed iddo gymmeryd yr un ffunud yn ymgleddgar y Dyn-bychan hwn, ei gwestid ef a breichiau ei drugaredd; ac (fel yr addawodd yn ei Air sanctaidd) y rhydd iddo fendith y bywyd tragwyddol, ac a'i gwna yn gyfrannog o'i ddi-drango deyrnas. Herwydd pehant, a nyny yn credu fel hyn am ewyllys da ein Tad nefol, wedi ei amlygu trwy ei Fab Iesu Crist, tu ag at y Dyn-bychan hwn; diolchw yn fyddlon ac yn dafosfynol iddo, gan adywedyd y Weddi a ddyfodd yr Arglwydd ei hun i ni.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteidd-der dy Enw. Deud dy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddacur, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyrdlon, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

HOLL-alluog a thragywyddol Dduw, nefol Dad, yr ym ni yn oftyngedig yn diolch i ti, fod yn wiw gennynt ein galw i wybodaeth dy ras, a ffydd ynot: Ychwanega yr wybodaeth hon, a chadarnha y ffydd hon yn ym waftad. Dyro dy Yspryd Glân i'r Dyn-bychan yma; fel, gwedi ei eni ef eilwaith, a'i wneuthur yn eiddo iechyd tragwyddol; trwy ein Harglwydd Iesu Crist, yr awboso yn wasanaethuwr i ti, ac y caffo dy addewid; trwy yr unrhwyd dy Fab ein Harglwydd Iesu Crist; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnaru gyd â thi a'r Yspryd Glân, yr awr hon ac yn dragwydd. Amen.

Yna y gysyn yr Offeriad Enw y Dyn-bychan: a phan ddarffo i'r Tadau-bedydd a'r Mamau-bedydd ei adrodd, y Gweinidog a ddyruid.

AYdwyt ti yn enw y Plentyn hwn yn ymwrthod â diafol, ac â'i holl weithredoedd, coeg-rodres a gwag-ofereidd y byd, a'i holl chwantaau cybyddus, ac anysprydol ewyllys y cnawd, fel na ddilynech hwynt, ac na'th dywyfer ganddynt?

Awb. Yr ydwyt yn ymwrthod â hwynt oll.

Gweinidog.

AWyt ti yn credu yn Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creawdr nef a daear? Ac yn Iesu Crist, ei unig-anedig Fab ef, ein Harglwydd ni? A'i genhedu o'r Yspryd Glân; ei eni o Fair Forwyn; iddo ddiodeff dan Pontius Pilatus, ei groes-hoelio, ei farw, a'i gladdu; dysgn o hono i uffern; a'i gyfodi hefyd y trydydd dydd; ac efgyn o hono i'r nefoedd; a'i fod yn eistedd ar ddechlaw Dduw Dad Holl-alluog; ac y daw efe oddi yno yn niweid y byd, i faru byw a meirw?

Ac a wyt ti yn credu yn yr Yspryd Glân; yr Eglwys lân Gatholig; Cymmun y Saint; Maddeuwr Pechodau; Adgylodiad y Cnawd; a Bywyd tragwyddol gwedi angau?

Awb. Hyn oll yr wyf yn ei gredu yn ddilys.

Gweinidog.

AOedwi dithau gan hynny yn ufudd iân Ewyllyn Duw a'i Oorchymynion, gan roddio yn yr unrhyw holl ddyddiau dy fywyd?

Awb. Gwnaf.

Yna y dyruid yr Offeriad.

YR ydym ni yn derbyn y Plentyn hwn i Gymmuniad eiddo Crist, ac yn ei nodi ef ag arwydd y Grog; yn arwyddocaad na bo iddo rhag llaw gymmeryd yn gywilydd gyffesu ffydd Crist a groes-hoeliwyd, ac iddo ymled yn wrthol dan ei faner ef, yn erbyn pechod, y byd, a'r eithraul; a pharhau yn fawr ffydd iawn ac yn was i Crist holl ddyddiau ei amser. Amen.

Yna y dyruid yr Offeriad.

GAN edarfed yn awr, anwyl garedigion frodyr, trwy Eedydd, ad-eni a dodi y Plentyn hwn yn gorph Eglwys Crist; diolchw ninnau i'r Holl-alluog Dduw am ei ddaioni hwn, ac o gyd-uniebu gwnawn ein gweddian ar y Goruchaf Dduw, ar fod iddo ddiweddu y rhan arall o'i ffywyd yn ol hyn o ddechreuad.

Yna y dyruid yr Offeriad.

MAWR ddiolchw i ti, drugarocaaf Dad, rydd bodd i't ad-eni y Plentyn hwn â thi Yspryd Glân, ei dderbyn yn Plentyn i ti dy hwn trwy fabwyl, a'i gorphori i'th lân Eglwys. Ac yn oftyngedig yr attolygwn i ti ganiatáu iddo, gan ei fod ef yn farw i bechod, ac yn byw i gyflawnder, ac yn gladdedig gyd â Christ yn ei angau, allu croes-hoelio'r hwn ddyn, ac yn hollol ymwrthod â holl gorph pechod; ac, megis y mae efe wedi ei wneuthur yn gyfrannog angau dy Fab, iddo fod hefyd yn gyfrannog o'i adgylodiad; ac felly o'r diwedd, ynghyd â'r rhan arall o'th lân Eglwys, bod o bono yn eiddo dy deyrnas dragwyddol, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

Yna, a pharhau yn sefyll, yr Offeriad a ddyruid wrth y Tadau-bedydd a'r Mamau-bedydd hyn o Gysyn ganly.

YN gymmaint a darfed i'r Plentyn hwn addwrtwoch chi, ei Fechniafau, ymwrthod â diafol a'i holl weithredoedd, credu yn Nuw, a'i wasanaethu ef; rhaid i chwi feddwl, mai eich rhan a'ch dyfledyw, gweled-dysgu o'r Plentyn hwn, cyn gynted ag y galla ddyfyn, pa ryw hynod adduned, addewid, a phroffies, a waeth ef yma trwoch chi. Ac, os mwy gallu o bono wybod y pethau hyn yn well chi a elwch arno i wrando Pregethau; ac yn ben difaddef, rhaid i chwi weled dysgu o bono y Credde Gwedd i'r Arglwydd, a'r Deg Gorchymyn, yn iaith gyffredin, a phob peth arall a ddylai Crist ei wybod, a'i gredu, er iechyd i'w enaid; a bod meithran y Plentyn hwn yn rhinweddol i'w hwyddu mewn buchedd ddauwl a Christianodol; gan gofio yn waftad, fod Bedydd yn rwyddocaad nyny ein proffies; hynny yw, bod i ni ganiyn clapp ein Iachawdwr Crist, a'n gwneuthur yn gyffelydd iddo ef: fel, megis ag y bu efe farw, ac y cyfododd dracheff drofom ni; felly y dylem ni, y rhai a feddyddiwyd, farw oddi wrth bechod, a chyfodi i gyflawnder; gan farwolaethu yn waftad ein holl ddrygioni a'n gwyniaid llygredd, a pheunydd myned rhagom ym mhob rhinwedd dda a buchedd ddauwl.

BEDYDD RHAI A FO O OEDRAN ADDFEDACH.

¶ Eithr os y rhai a ddysgant y Plentyn i'r Eglwys, a wnaant y cyfryw Attebion anbyrffysol i Ofynion yr Offiriad, fel na aller gwybod a ddarfu bedyddia y Plentyn a Dwfr, Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân (yr hyn sydd o banfod y Bedydd) yna bedyddied yr Offiriad ef yn ei ffarf ysgrifenedig uchod an Fe-

dydd Cyhoedd Plant; addi eithr wrth drochi y Dfn-fach yn y Bedyddfan, efo a arfer y Fferf hon ar eiriau.

ONI ddarfu dy fedyddio di eisoes, N. yr wyf i yn dy fedyddio di, Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân. Amen.

GWEINIDOGAETH BEDYDD y rhai a fo o Oedran addfedach, ac yn medru atdeb drostynt eu hunain.

¶ PAN fyddo rhyw rai o Oedran addfedach i'w bedyddio, byssofer bynny mewn pryd i'r Eglwys, neu i'r ach a appwyntia efo i bynny, Wytbos grom o'r lleiaf, gan eu Rhieni, neu ryw rai deallus tralla, fel y galler gymmeryd gosal dyledus i'w profi, a ydant wedi eu baddysgu yn ddigonol yn Eglwydion y Ffydd Grifffianegol, ac fel y gallor eu cynghori i ymbaratdi; trwy Waddias ac Ympeid y Gymmeryd y Sacrament bandiedig hon.

¶ Ac os broy a gaffer yn gymbesur, yna bydded y Tadaw-bedydd a'r Mannaw-bedydd (a'r Bobl wedi gwyboda) a'r Sul neu Ddydd-gwyl pwyntiedig) bared i'w cystwyno wrth y Bedyddfan, yn ebrwydd ar ei yr ail Lloft naill ai ar y Forol neu'r Brydnawon Waddi, megis yn nall y Gwadi y bennir yn gymmeryd eiddo hwydd o.

¶ A'r Offiriad yn sefyll yno, a ofyn, A fedyddiwyd yr un o'r rhai a gyflwynir yma, ai na ddo? Os hwy o attabant, Na ddo; yna yr Offiriad a ddysgaidd fel hys.

FY anwyl garedigion, yn gymmair ag ymddwyn a geni pob dyn mewn pechod (ac mai cnawd yw yr hyn a enir o gnawd) a'r rhai a fnt yn y cnawd ni allant ryngu bodd Dwfr, namyn byw mewn pechod, gan wneuthur llawo o bechodau priodi; a bod ein lachawdwr Crist yn dywed- yd, Na ddichon neb gael myned i mewn i deyrnas Dduw, oddi eithr ei ad-genheddu a'i eni o newydd o ddwfr ac o'r Yspryd Glân; Attolwg yr wyf i chwi alw ar Dduw Dad, trwy ein Harglwydd Iesu Crist, ar fod iddo o'i ddaionus Drugaredd ganiatai i'r rhai byn y peth trwy nerth natur ni allant ddyfod iddo, gael eu bedyddio a dwfr ac a'r Yspryd Glân, a'r derbyn i lán Eglwys Crist, a bod yn arddas byw- iol o'r unrhyw.

¶ Yna y dywaid yn Offiriad, Gweddiwn.

¶ Ac yma y Gynulleidfao oll a offyngant ar eu glin- iau.)

HOLL-alluog a thragywyddol Dduw, yr hwn o'chi fawr drugaredd a gedwaith Non a'i deulu yn yr Arch rhae eu cyfrifolli gan ddwfr; ac hesyd a dy- wyfaist yn ddiangol blant yr Israel dy bobl trwy'r Môr Coch, gan arwyddocâu wrth hynny dy lán Fe- dydd; a thrwy Fedydd dy garedig Fab Iesu Crist yn aton Iorddonen, a sancteiddiaist yr elfen ddwfr er dirgel olchiad pechod ymaith; Attolygwn i ti, er dy aneirif drugareddau, edrych o honot yn drugarog ar dy Weision byn; eu planbau a'u sancteiddio a'r Yspryd Glân: fel, wedi iddynt broy gael eu gwared oddi wrth dy lid, y derbynier beoynt i arch Eglwys Crist; a chan fod yn gadarn mewn ffydd, yn llawen gan obaith, ac wedi ymwreiddio ynghariad perffaith, alla o bonyt fordwyo felly dros doniau'r byd tra- llofus liwn, fel y delont o'r diwedd i dir y bywyd tragywyddol, yno i deyrnafu gyd â thi heb drange na gorphen, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

HOLL-alluog ac anfarwol Dduw, porth pob ang- henog, noddwr pawb a gluo attat am gyn- iorthwy, bywyd y rhai a gredant, a chyfofodiad y neirw; Yr ym yn galw arnat dros y Dynion byn, ar ydant, yn dyfod i'ch lán Fedydd, gael derbyn ma- deuant o'u pechodau, trwy ad-enedigaeith ysprydol. Darbyn bwynt, Arglwydd, megis yr addewiait trwy dygareddig Fab, gan ddywedyd, Gofynwch, a rhodd- i'r chwi; ceisiwch, a chwi a gewch; curwch, ac fel agorir i chwi. Felly yn awr dyro i ni, a ni yn ceilo; agor y porth i ni, fy yn curo; fel y mwyn-

hao'r Dynion byn dragwyddol fendith dy nefol olch- iad, ac y delont i'r deyrnas dragwyddol, yr hon a aridewiait trwy Crist ein Harglwydd. Amen.

¶ Yna y Bobl a safant ar eu traed, a'r Offiriad a ddy- waid,

Gwrandêwch areiriau'r Efengyl a ysgrifennodd Sant Ioan, ynny ddyddod Bennod, yn dechreu ar y Wers- gystal.

YR oedd dyn o'r Phariseid a'i enw Nicodemus, y pennaeth yr Iuddewon. Hwn a ddaeth at yr Iesu liw nos, ac a dywedodd wrtho, Rabbi, nyl i a wyddom mai dyfgawdwr ydwyf ti wedi dyfod oddi wrth Dduw; canys ni allai neb wneuthur y gwyrthiau hyn yr wyt ti yn eu gweuthur, oni bai fod Daw gyd ag ef. Iesu a atebodd ac a ddywed- odd wrtho, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi eithr geni dyn drachein, ni ddichon efe weled teyrnas Dduw. Nicodemus a ddywedodd wrtho, Pa fodd y dichon dyn ei eni, ag efe yn hen? a ddichon efe fyned i groth ei fam eilwaith, a'i eni? Iesu a at- ebodd ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi eithr geni dyn o ddwfr ac o'r Yspryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas Dduw. Yr hyn a aned o'r cnawd, fydd gnawd; a'r hyn a aned o'r Yspryd, fydd yspryd. Na ryfedda ddywedyd o hono fi wrthyt, Y mae'n rhaid eich geni chwi drachein. Y mae'r gwjnt yn chwythu lle mynno; a thi a glywi ei swm ef, ond ni wyddost o ba le y mae yn dyfod, nac i ba le y mae yn myned: felly y mae pob un a'r a aned o'r Yspryd.

¶ Gweddi byn efo a ddywaid y Cyngor byn yn canlyn.

YCaredigion, chwi a glywch yn yr Efengyl hon eiriau eglur ein lachawdwr Crist; Oddi eithr geni dyn o ddwfr ac o'r Yspryd, na ddichon efe fy- bhed i mewn i deyrnas Dduw. O hyn y gellwch weled mawr angenrheidrwydd y Sacrament hwn, lle gallor ei gael. Yr un wedd yn ebrwydd o flaen ei eigyriad i'r nef (megis y darllenwn yn y bennod ddiweddar o Efengyl Sant Marc) efo a roddes orchy- myn i'w ddifysyllion; gan ddywedyd, Ewchi'r holl fyd, a phregethwch yr Efengyl i bob creadur. Yneb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig; eithr y neb ni chredo, a gondemni'r. Hyn hesyd fydd yn dangos i ni y dirfawr lesâd a fedwn o hynny. O herwydd paham, Sant Pedr yr Apostol, pan, wrth ei bregethiad cyntaf yr Efengyl, y dwys bigwyd llaweroedd yn eu calon, ac a ddywedasant wrtho ef a'r Apostolion eraill: Ha wyf frodyr, beth a

BEDYDD Y RHAI A FO O OEDRAN ADDFEDACH.

wnawn ni: a atebodd ac a ddywedodd withynt, Edifarchewch, a bedyddier pob un o honoch ef madduans pechodau, a sbw a dderbiniweh ddawn yr Yfryd Glân; canys i chw i y mae'r addewid, ac i ch plant, ac i bawb yn mhell; fel cynifer ag a alwo'r Arglwydd ein Duw ni. Ac a llawer o ymadroddion eraill y cynghorodd efe hwynt, gan ddywedyd, Ymgedwch rhag y genhedlaeth drofaus hon. Canys (megis y tyftiolaetha'r un Apostol mewn man arall), Bedydd hedyd fydd yr awrhon yn cin hachub ni (nid bwrw ymaith fudreddi'r cnawd, eithr ymattab cydwibod dda tu ag at Dduw) trwy adgyfodiad Iesu Grist. Nac amheuwch gan hynny, eithr credwch yn ddiifrif, y cymerer efe yn ymgel-edugar y rhai prelenol eise, y fydd wir edifeiriol, ac yn ofod atto trwy fydd; y caniatâ eise iddynt fadduans o'r pechodau, ac y dyry iddynt yr Yfryd Glân; y rhydd iddynt fendith y Bywyd tragywyddol, ac a'u gwnebu yn gyfrannogion o'i ddiadrangc Deyrnas.

O herwydd pahan, a ni yn credu fel hyn am ewyllysau ein Tad nesol tu ag at y rhai byn, a amlygir trwy ei Fab ef Iesu Grist; diolchw yn fyddlon ac yn ddefosynol iddo, a dywedwn,

Holl-alluog a bragywyddol Dduw, nesol Dad, yr hwn ni yn offyddedig yn diolch i ti, fod yn wiw gennyt ein galw i wybodaeth dy ras, a fydd ynot. Ychwanega yr wybodaeth hon, a chadarn-ha'r fydd hon ynom yn wastad. Dyro dy Yfryd Glân i'r rhai byn, fel y ganer bezynt eilwaith, a'u gwnebu yn edifeiriol lechyd tragywyddol, trwy ein Harglwydd Iesu Grist; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnasu gyd â thî a'r Yfryd Glân, yr awr hon ac yn dragywydd. Amen.

Tha y dywaid yr Offeiriad wrth y rhai a font i'w bedyddio, yn y modd bwn.

Chwychwi eiddedigion; y rhai a ddaethoch yma yn deifysf cael derbyn glân Fedydd, a glywfoch y modd y gweddiodd y Gynulleidfa, ar fod yn wiw gan ein Harglwydd Iesu Grist eich derbyn chw i a'ch bendithio, fiddon i'chwi eich pechodau, rhoddi i'chwi Deyrnas Nes, a Bywyd tragywyddol; chw i a glywfoch hedyd ddarod i'n Harglwydd Iesu Grist addaw yn ei fanteiddian Air, ganiatâu yr holl bethau hyn a weddialom am danynt; yr hwn addewid efe o'i ran ef a'i cochw yn wir ddiogel, ac a'i cwblha.

Herwydd pa achos, yn ol yr addewid hwn a wneith Crist, rhaid i'chwi hedyd yn fyddlon o'ch rhan chwithau addaw ymgwydd y rhai hyn eich Tyfion, a cher bron yr holl Gynulleidfa hon, ym-wrthod â diabol a'i holl weithredoedd, ac yn wastad credu gwynfyddedig Air Duw, ac yn ufudd cadw ei Orchymynion,

Tha y gofyn yr Offeiriad i'r rhai a ddaethant i'w bedyddio, bob yn un, yr Ymadroddion byn isod.

Goffyniad.

A ydwyf ti yn ymwrthod â diabol, ac â'i holl yweithredoedd, coeg-rodres a gwag-orfoledd y byd, a'i holl chwantaau cybyddus, ac anyfrydol ewyllys y cnawd; fel na ddilynech hwynt, ac na'th dywyf ganddynt?

Ateb. Yr ydwyf yn ymwrthod â hwynt oll.

Goffyniad.

A wyt ti yn credu yn Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creawdr nes a daear?

Ac yn Iesu Grist, ei unig-anedig Fab ef, ein Harglwydd ni? A'i genhedlu o'r Yfryd Glân; ei eni o Fair Forwyn; iddo ddiodef dan Pontius Pilatus, ei groes-hoeli, ei farw, a'i gladdu; diſgyn o hono

i uffern; a'i gyfodi hedyd y trydydd dydd; ac ei gyn o heno i'r nefoedd; a'i fod yn eistedd ar ddeheuolw Dduw Dad Holl-alluog; ac y daw efe oddi yno yn niwedd y byd, i farnu byw a meirw?

Ac a wyt ti yn credu yn yr Yfryd Glân; yr Eglwys lân Gatholig; Cymmun y Sain; Maddeuach Pechodau; Adgyfodiad y Cnawd; a Bywyd tragywyddol gwedi angau?

Ateb. Hyn oll yr wyf yn ei gredu yn ddilys.

Goffyniad.

A Fynni dy fedyddio yn y Ffydd hon?

Ateb. Hynny yw fy ewyllys.

Goffyniad.

A Gedyd dithau gan hynny yn ufudd lân Ewyllys Duw a'i Orchymynion, gan rodio yn yr un-ryw holl ddyddiau dy fywyd?

Ateb. Mi a ymgyniat ar waethur felly; a Duw yn Gynnorthwyr i mi.

Tha y dywaid yr Offeiriad,

O Drugarocaf Dduw, caniatâ felly gladdu'r ben Adda yn y rhai byn, fel y cyfoder y dyn newydd yddyn bwn. Amen.

Caniatâ fod i holl chwantaau'r cnawd farw yddyn, ac i bob peth a berthyn i'r Yfryd fyw a chynnyddu yddyn. Amen.

Caniatâ fod iddynt nerth a gallu i gael yr oruchafiaeth a'r gorffod yn erbyn diabol, y byd, a'r cnawd. Amen.

Caniatâ fod iddynt, wedi eu cyffwr yma i ti trwy ein Swydd a'n Gweinidogaeth ni, fod hedyd yn gynnygiad o'n riuweddau nefol, a chael eu tragywyddol obrwyau trwy dy drugaredd, O fendigedig Arglwydd Dduw, yr hwn wyt yn byw ac yn llyw-iaw pob peth, yn oes oesoedd. Amen.

Holl-gyfoethog fyth-fywiol Dduw, yr hwn y bu i'th garedigaf Fab Iesu Grist, dros fadduans o'n pechodau, oddef gollwng o'i werthfawrocaf ystlys ddwif a gwaed, a rhoddi gorchymyn i'w ddiſgylion fyned a dygu pob cenedl, a'u bedyddio, Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yfryd Glân; Ystyria, attolwg i ti, wrth weddïau dy Gynulleidfa; fanteiddia'r dwir hwn er dirgel olchedigaeth pechodau; a chaniatâ fod i'r rhai byn, a fedyddier yr awr hon ynddo, dderbyn cyflawnder dy ras, acaros byth yn nifer dy fyddlon blant etholedig, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Tha'r Offeiriad a gymmer bob un o'r rhai o fedyddier, gerfydd ei law ddebau; a, chan ei ofod ef yn gyfeir ger llaw'r Bedyddfan, modd y gwela oeu, a ofyn i'r Tadaw-bedydd a'r Mamman-bedydd yr Ew: ac yna efe a'i trocha yn y dwf, a'u a dywallt ddwfr arn ef, gan ddywedyd,

N. Yr wyf fi yn dy fedyddio di, Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yfryd Glân. Amen.

Tha y dywaid yr Offeiriad,

YR ydym ni yn derbyn y Dŷ yma i Gynull-eidfa defaid Crist, ac yn ei nodi ef ag arwydd y Grog; yn arwyddocad na bo iddo rhag llaw ym mhaen y Dŷ. Ymmeryd yn gywilydd gyffesu fydd Grist a groes-hoeliwyd, ac iddo ymladd yn wrol ddi ei faner ef, yn erbyn pechod, y byd, a'r cythraul; a pharhau yn fflwr fyddlon ac yn was i Grist holl ddyddiau ei ams. Amen.

Tha y dywaid yr Offeiriad,

GAN ddarod yn awr, garedigion frodyr, ad-eni a dodi y Dynion byn ynghôrph Eglwys Grist; diolchw

Y CATECISM.

diolchom ninnau i'r Holl-alluog Dduw am ei ddaioni hwn, ac o gyd-undeb gwnawn ein gweddïau ar y Goruchaf Dduw, ar fod iddynt ddiweddu y rhan arall o'r bywyd yn ol hyn a ddechreuad.

Y Tad, y dywadir, a phobw ar eu ghrïau,

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sanctïddier dy Enw. Neuoi dy Deyrnas. Bid dy Ewyllys ar y daear. Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni haddw ein bara beunyddiol. A madden i ni ein dyledion, Fel y maddeuyn ni i'n dyledwyr. Ac nec arwain ni i broferigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

YR hwn ni yn offyngedig yn diolchi ni, nefol Dad, fod yn wîw gennyf ein galw i wybodaeth dy ras, a fydd ymroi i Ychwanegu'r wybodaeth hon, a chadarnhau'r fydd hon ynom yn wastad. Dyro dy Yspryd Glân i'r rhai byn, fel yn awry gwedi eu geni eilwaith, a'u gweithur yn eiddadion iechyd tragwyddol trwy ein Harglwydd Iesu Grifti y parbant yn weisio i ni, ac y meithurbaent dy addewidion, trwy yr un ein Harglwydd Iesu Grifti dy Fab; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnasu gyd â thi yn undod yr unryw Yspryd Glân, yn dragwydd. Amen.

Y Tad, a phobw yn eu felly, yr Offiriad a edrydd y Cymmun i'w felly; gan ddywadi y gyntaf wrth y Tadau-bedydd a'r Mamau-bedydd.

YN gymmaint a darfod i'r rhai byn addaw yn eich gwydd chwî, ymwrthod â diafol a'i holl

Dir yw i bob un a fedyddier fel byn, gael ei Gonfirmio gan yr Esgob, cyn gynted ag y gall yn gymmun i'r Fedydd; fel y bo rbydd iddo felly ddyfod i'r Cymmun bendigedig.

Oi bydd dwyn neb o'r cyfryw na fedyddiwyd yn eu Mab i'w bedyddio cyn dyfod i'w cedrau pwyll i'w fedyddio drofyn eu bunain; dileu fydd arfer Gwasanaeth Bedydd Cyhoeddus Plani Bychain; mae (ar ddygnaf Bedydd) Wasanaeth Bedydd Neilluol, gan newid rhyw eiriau fel y bo'r acbos yn golyf.

Y CATECISM; hynny yw, Athrawiaeth i'w dysgu gan bob Un, cyn ei ddwyn i'w Gonfirmio gan yr Esgob.

Gofyniad.

BETH yw dy Enw di?

Atb. N. neu M.

Gofyn. Pwy a roddes yr Enw hwnnw arnat ti?

Atb. Fy Nhadau-bedydd a'm Mamau-bedydd wrth fy meddyddio; pan y'm gwnaethpwyd yn Aelod i Grift, yn Elenryn i Dduw, ac yn Eidded Teyrnas Nefoedd.

Gofyn. Pa beth a wnaeth dy Dadau-bedydd a'th Fammau-bedydd yr amser hwnnw drofot ti?

Atb. Hwya addawfaint ac a addunafaint dri pheth yn fy Enw. Yn gyntaf, Ymwrthod o honof â diafol a'i holl weithredoedd, rhodres a gorwagedd y byd anwir hwn, a holl bechadurus chiwantau'r cnawd. Yn ail, Bod i mi greu holl Byngciau Ffydd Grift. Ac yn drydydd, Cadw o honof wynfyddedig Ewyllys Duw a'i Orchymynion, a rhodio ynddynt holl ddyddiau fy mywyd.

Gofyn. Onid wyt ti yn tybied dy fod yn rhwymedig i greu ac i wneuthur megis yr addawfaint hwy drofot ti?

Atb. Ydwys yn wir; a thrwy nerth Duw felly y gynaf. Ac yr wyf i'n mawr-ddiolchi i'n Tad nefol, an iddo fy ngalw i gyfryw ystâd iachawgwriaeth, trwy Iesu Grift ein Iachawdwr. Ac mi a attolygaf i Duw roddi i mi ei Ras, modd y gallwys âros yn-ddoholl ddyddiau fy einioes.

Cefn. Adrodd i mi Fannau dy Ffydd.

weithredoedd, credu yn Nuw, a'i wafanaethu ef; rhaid i chwî feddwl, mai eich rhan a'ch dyled chwî yw, dwyn ar gof iddynt, pa yw hynod adduned, addewid, a phroffes, a wnaethom yr awrbon gor bron y Gynulleidfa hon, ac yn enwedig ger eich bron chwî eu Tyfion etholedig. A chwî fedyd a elwch arnyw, i arferu pob dyfawch i gael eu bedyddio yn iawn yn sancteiddan Ail Duw; fel y cyfnyddont felly mewn gras, ac yngwybodaeth ein Harglwydd Iesu Grift, ac y byddont byw yn dduwiol, yn uniawn, ac yn sobr, yn y byd presennol hwn.

Y Tad, gan lasaru wrth y rhai newydd fedyddio, sef a'r bagedd, ac a' ddyddio.

AC am a berthyn i chwî, y rhai yr awthon yn eich Bedydd a arwisgafoch Grift, eich rhan chiwtau a'ch dyled yw, gan eich bod wedi eich gweithur yn Blant i Dduw, a'r goleuni trwy fydd yn Iesu Grift, rhodio yn gyfatebol i'ch galwedigaeth Cristïanogol, ac megis y gweddai i Blant y goleuni: kan gosio yn wastad, fod Bedydd yn arwyddocaeth i nysti ein proffes; hynny yw, bod i ni ganlyn eflampl ein Iachawdwr Crist, a'u gweithur yn gyffelyb iddo ef; fel, megis y bu eiddo farw, ac y cyfoedodd drachefn drofot ni; felly y dylem ni, y rhai a fedyddiwyd, farw oddi wrth bechod, a chyfodi i gyf-iawnder; kan farwolaethu yn wastad ein holl ddyddion a'n gwyniaul lygredd; a pheunyddiwyd nod rhagom yn rahob rhwydd dda, a' bodedd dduwiol.

Y Tad, a phobw yn eu felly, yr Offiriad a edrydd y Cymmun i'w felly; gan ddywadi y gyntaf wrth y Tadau-bedydd a'r Mamau-bedydd.

Atb.

CRedaf yn Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creadur nef a daear:

Ac yn Iesu Grift, ei un Mab ei, ein Harglwydd ni, Yr hwn a gaed trwy'r Yspryd Glân, a aned o Fair Forwyn, A addioddefodd i'n Pontius Pilatus, A groes-hoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd; A ddigynodd i uffern; Y trydydd dydd y cyfiododd o leirw; A'elgynodd i'r nefoedd, Ac y mae yn eidded ar ddechulaw Dduw Dad Holl-gyfoethog; Oddi yno y daw i farnu byw a meirw.

Credaf yn yr Yspryd Glân; Yr Eglwys lân Gatholig; Cymmun y Saint; Maddeuant Pechodau; Adgyfodiad y Cnawd, A'r Bywyd tragwyddol. Amen.

Gofyn. Pa beth yr wyt ti yn ei ddyfod yn bennaf yn y Pyngciau hyn o'th Ffydd?

Atb. Yn gyntaf, Yr wyf yn dyfod credu yn Nuw Dad, yr hwn a'm gwnaeth i a'r holl fyd.

Yn ail, Yr wyf yn dyfod credu yn Nuw Fab, Yr hwn a'm prynodd i, a phob rhyw odyn.

Yn drydydd, Yr wyf yn dyfod credu yn Nuw Yspryd Glân, yr hwn fydd i'm sancteiddio i, a holl etholedig bobl Duw.

Gofyn. Ti a ddywedafst iddarfod i'th Dadau-bedydd a'th Fammau-bedydd addaw trofot ti, fod i ti gadw Gorchymynion Duw, Dywaid dithau i mi, pa nifer fydd o honynt?

Atb. Deg.

Gofyn. Pa rai ydynt?

Y CATECISM.

Y Rhai hynny a lasfoddu Duw yn yr ugeinfed Ben-
nod o Ecfodus; gan ddywedyd, Myfi yw'r Ar-
glwydd dy Dduw, yr hwn a'th ddug di ymaith o dir
yr Aipht, o dŷ'r caethiwyd.

I. Na fydded i ti dduwiau eraill ond myfi.

II. Na wna i't dy hun ddolw gerfiedig, na
llun dim a'r y fydd yn y nefoedd uchod, neu yn
y ddaciar isod, nac yn y dwfr dan y ddaciar. Na
ostwng iddynt, ac na addola hwynt: canys myfi
yr Arglwydd dy Dduw ydwyf Dduw eiddigus, yn
ymweled â phechodau'r tadau ar y plant, hyd y
drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth o'r rhai a'm
casant; ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r
rhai a'm carant, ac a gadwant fy ngorchymynion.

III. Na chymmer Enw'r Arglwydd dy Dduw
yn ofer: canys nid gwirion gan yr Arglwydd yr
hwn a gynnwero ei Enw ef yn ofer.

IV. Cofia gadw yn sanctaidd y dydd Sab-
bath. Chwe diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy
holl waith; eithr y feithfed dydd yw Sabbath yr
Arglwydd dy Dduw. Ar y dydd hwnnw na wna
ddim gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th
was, na'th forwyn, na'th anifail, na'r dŷn dieidur
a fyddo o fewn dy byrth. Canys mewn chwe
diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd nef a daear, y
mor, ac oll y fydd ynddynt, ac a orphwyfodd y
feithfed dydd: o herwydd pahan y bendithiodd yr
Arglwydd y feithfed dydd, ac a'i sanctaiddiodd ef.

V. Anrhydedda dy dad a'th fam; fel yr
estynyr dy ddyddiau ar y ddaciar yr hon a rydd
yr Arglwydd dy Dduw i ti.

VI. Na ladd.

VII. Na wna odineb.

VIII. Na ladratta.

IX. Na ddwg gam dyfiolaeth yn erbyn dy gym-
mydog.

X. Na chwennych dŷ dy gymmydog, na chwen-
nych wraig dy gymmydog, na'i was, na'i forwyn,
na'i foch, na'i afyn, na dim a'r fydd eiddo.

Gofyn. Beth yr wyt ti yn ei ddyfegu yn bennaf wrth
y Gorchymynion hyn?

Atb. Yr ydwyf yn dyfegu dau beth: fy nyled tu
ag at Dduw, a'm dyled tu ag at fy Nghymmydog.

Gofyn. Pa beth yw dy dyled tu ag at Dduw?

Atb. Fy nyled tu ag at Dduw yw, credu ynddo,
ei ofni, a'i garu a'm holl galon, a'm holl feddwl,
a'm holl enaid, ac a'm holl nerth; ei addoli ef,
diolch iddo, rhoddi fy holl ymddiried ynddo, galw
arno, anrhydeddu ei Enw sanctaidd ef, a'i Air, a'i
wafanaethu yn gywir holl ddyddiau fy mywyd.

Gofyn. Pa beth yw dy dyled tu ag at dy Gym-
mydog?

Atb. Fy nyled tu ag at fy Nghymmydog yw, ei
garu fel fi fy hun, a gwneuthur i bob dŷn meg a y
chwennychwn iddo wneuthur i minnau. Caru o
bonof, anrhydeddu, a chymmorth, fy nhad a'm mam.
Anrhydeddu ac ufuddhau i'r Brenhin a'i Swyddog-
ion. Ymddarostwng i'm holl Lywiawdwyr, Dyg-
awdwyr, Bugeiliaid ysprydol, ac Athrawon. Ym-
ddwyn o honof yn oftyngedig, gan berchi pawb o'm
gwell. Na wnelwyf niweid i neb ar air na gweith-
red. Bod yn gywir ac yn union ym mhob peth a
wnelwyf. Cidw o honof fy nwyllaw rhag chwiledda
a ladratta, a'm tasod rhag dywedyd celwydd, cabl-
uriau, na dwg absen. Cadw fy nghorff mewn
cymheroldeb, sobrwydd, a diweirdeb. Na chy-
byddwyf ac na ddeifyswyf dda na golud neb arall;
eithr dygu a llafurio yn gywir i geisio ynnill fy myw-
yd, ac i wneuthur a ddyfelyf, ym mha ryw fuchedd
bynnag y rhingo bodd i Dduw fy ngalw.

Catec. Fy anwyl blentyn, gwybydd hyn yma, nad
wyt ti abl i wneuthur y pethau hyn o honot dy hun,
nac i rodio yng Nghorchymynion Duw, nac i'w waf-
anaethu ef, heb ei hyfpyfel Ras ef; yr hwn fydd raid
i ti ddyfegu yn wastad ymoralw am dano trwy ddyfal

Weddi. Gan hynny moes i mi glywed a feddi
ddywedyd Gwodd yr Arglwydd.

Atb.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd, Sanct-
eiddur dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bydded
dy Ewyllys ar y ddaciar, Megis y mac yn y nefoedd,
Dydo i ni heddyw ein bara beunyddiol. A madden
i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr.
Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni
rhag drwg. Amen.

Gofyn. Pa beth yr wyt ti yn ei erchi ar Dduw yn y
Weddi hon?

Atb. Yr ydwyf yn erchi ar fy Arglwydd Dduw
ein Tad nefol, yr hwn yw rhoddwr pob daioni, ddan-
fon ei ras amaf, ac ar yr holl bobl; fel y gallom ei
anrhydeddu ef, a'i wafanaethu, ac ufuddhau iddo
megis y dylem. Ac yr wyf yn gweddio ar Dduw,
ddanfoni i ni bob peth angenrheidiol, yn gyfartal i'n
benediaid ag i'n cyrrh; a bod yn drugarog wrthym,
a maddeu i ni ein pechodau; a rhyngu bodd iddo ein
cadw a'n hymddiffyn ym mhob perygl ysprydol a
chorphorol; a chadw o hono nym rhag pob pechod
ac anwired, a rhag ein gelyn ysprydol, a rhag angau
tragywyddol. A hyn yr ydwyf yn ei obeithio y
gwna efo o'i drugaredd a'i ddaioni, trwy ein Ha-
glwydd Iesu Crist: ac am hynny yr wyf yn dywed-
yd, Amen. Poed gwir.

Gofyniad.

PA fawl Sacrament a ordeiniodd Crist yn ei Eg-
lwys?

Atb. Dau yn unig, megis yn gyffredinol yn an-
ghenrhaidd i Iachawdwriaeth; sef, Bedydd, a Swpper
yr Arglwydd.

Gofyn. Pa beth yr wyt ti yn ei ddeall wrth y gair
hwn, Sacrament?

Atb. Yr wyf fi yn deall arwydd gweledig oddi
allan o ras ysprydol oddi fewn, a roddir i ni; yr
hwn a ordeini dd Crist ei hun, megis modd i ni
dderbyn y gras hwnnw trwyddo, ac i fod yn wyfll
i'n sicrhau ni o'r gras hwnnw.

Gofyn. Pa fawl rhan y fydd mewn Sacrament?

Atb. Dwy: yr arwydd gweledig oddi allan, a'r
gras ysprydol oddi fewn.

Gofyn. Pa beth yw'r arwydd gweledig oddi allan,
neu'r ffurf, yn y Bedydd?

Atb. Dwfr: yn yr hwn y bedyddir un, *Yn Enw'r
Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân.*

Gofyn. Pa beth yw'r gras ysprydol oddi fewn?

Atb. Marwolaeth i bechod, a genedigaeth ne-
wydd i gyfiawnder: canys gan ein bod ni wrth na-
turiaeth wedi ein geni mewn pechod, ac yn blant
digofaint, trwy Fedydd y gwna'r ni yn blant gras.

Gofyn. Pa beth a ddifgwylir gan y rhai a fedydd-
ier?

Atb. Edifeirwch, trwy'r hon y maent yn ym-
wrthod â phechod; a fflydd, trwy'r hon y maent
yn ddyfsgog yn credu addewidion Duw y rhai a
wna'r iddynt yn y Sacrament hwnnw.

Gofyn. Pahan wrth hynny y bedyddir Plant byche-
a'n, pryd na's gallant o herwydd eu hieuengfryd
gyflawni'r pethau hyn?

Atb. Oblegyd eu bod yn addaw pob un o'r dda-
trwy eu Mechniaid; yr hwn addewid, pan ddelen-
i oedran, y maent hwy eu hunain yn rhwym i'w gyf-
lawni.

Gofyn. Pahan yr ordeiniwyd Sacrament Swpper
yr Arglwydd?

Atb. Er mwyn tragwyddol gof am aberth dio-
ddafaint marwolaeth Crist, a'r llesad yr ydym ni yn
ei dderbyn oddi wrtho.

Gofyn. Pa beth yw y rhan oddi allan, neu'r ar-
wydd, yn Swpper yr Arglwydd?

Atb. Bara a Gwin, y rhai a orchymynodd yr
Arglwydd eu derbyn.

Gofyn.

BEDYDD E.S.G.O.B.

Gofyn. Pa beth fyw y than oddi fewn neu'r peth a arwyddocêir?

Atb. Corph a Gwaed Crist; y rhai y mae'r ffyddloniaid yn wir ac yn ddiafau yn eu cymmyrd ac yn eu derbyn, yn Swpper yr Arglwydd.

Gofyn. Pa lesad yr ydym ni yn ei gael wrth gymmyrd y Sacrament hwn?

Atb. Cael cryfhau a diddanu ein heneidiau trwy Gorph a Gwaed Crist, megis y mae'n cyrrh yn cael trwy'r bara a'r gwin.

¶ **Bid i Gurad pob Pwylf yn ddifseulus ar y Suliau a'r Gwyliau, ar ol yr ail Llith o'r Gelfer, ddyfyn ar olf yn yr Eglwys, a bôl cynnifer o Blant ei Blwyf ag a ddanfoner atto, megis y tybio efo fed yn gymbeisur, yn rhydd ba'th o'r Catecism hwn.**

¶ **A bid i bob Tad, a Mam, a phob Perchen Tylwyth, beri i'w Plant, i'w Gwedsanath-ddynion, at i'w Prentisfaid (y rhai ni ddifgasant eu Catecism) ddyfod i'r Eglwys ar yr amser posodedig, a gwarand eu ufodd, a bôl wrth lywodraeth y Gurad, byd om ddarffo iddyn ddyfyn pob peib a'r y fydd yma wadi ei efoed i'w ddyfyn gwyddant.**

¶ **Cyn gynted ag y delo Plant i Oedran cymbedrol, ac y medront ddywedyd, yn Taith eu Mam, Fannau'r Ffydd, Gweddî yr Arglwydd, a'r Deg Gorchymyn; a befyd medru o bonynt ated i Ymfynion eraill y Catecism byr yma; yna y dygir buwy at yr Esgob. Ac i bob un o bonynt y bydd Tad-bedydd, neu Fam-fedydd, megis yn Dyfod i'r Conffirmaswn.**

¶ **A pha bryd bynnag y rhoddo yr Esgob byspysfwrdd am ddwyn Plant atto i'w Conffirmio, Gurad pob Pwylf a dwg neu a ddanfyn yn ystrefenedig dan ei law, Ewau y rhai oll o fewn ei Blwyf, ag a dybio efo fed yn gymmwy i'w cystwyno i'r Esgob, i'w Conffirmio. Ac os yr Esgob a'u gwel buwynt yn gymmeradwy, efo a'u Conffirma buwynt yn y Drefn yn canlyn.**

TREFN CONFFIRMASIWN; neu Arddodiad Dwylaw ar y sawl a fedyddiwyd, ac a ddaethant i Oedran Pwylf.

¶ **Ar y Dydd prwyntiedig, wedi gesod yn eu lle cynnifer ag a fo y pryd bynnw i'w Conffirmio, at yn sefyll mewn nefn o flaen yr Esgob; efo (neu ryw Waindog arall prwyntiedig ganddo ef) a dderllyn y Rhag-ymadrodd Ewau y fydd yn canlyn.**

ER mwyn bôd ministrio Conffirmasiwn er mwyn o adeilad i'r sawl a'i derbynio, tybiodd yr Eglwys yn dda drefnu, na bo conffirmio neb rhag llaw, ond y cyfryw ag a fedro ddywedyd y Credô, Gweddî'r Arglwydd, a'r Deng-Air Deddf; ac a fedro hedyd ated i gyfryw ymfynion eraill ag a gynhwysir yn y Catecism byr. Yr hon Drefn fydd weddus iawn ei chadw, er gallu o'r Plant, wedi eu dyfod weithian i oedran synwyr, ac wedi dyfyn y pethau a addawfai eu Tadau-bedydd a'u Mamau-bedydd drofystnt wrth eu bedyddio, eu hun, a'u genau eu hunain, ac o'u cyd-fyniad eu hunain, ar olfeg o flaen yr Eglwys, gadarnhau a chonffirmio yr unrhyw; a hedyd addaw, trwys ras Duw, yr ym-eniant yn wastad i gadw yn ffyddlon y cyfryw bethau ag a fu iddyn hwy a'u cyffes eu hun gyd-fynio arnynt.

¶ **Tua y dygwaid yr Esgob,**

A Ydych chwi yma, yngŵydd Duw a'r Gynnull-eidia hon, yn adnewyddu yr addewid parchus, a'r adduned a'wnaethpwyd yn eich enw chwi wrth eich Bedyddio; gan gadarnhau a chonffirmio yr unrhyw eich hunain, a chan gyd-nabod eich bod eich hunain yn rhwymedig i gredau a gwnethur yr holl bethau a addawodd eich Tadau-bedydd a'ch Mamau-bedydd yna drofoch chwi?

¶ **A phob un a ettyb yn glywedog,**

Yr ydwyf,

Esgob.

EIN porth ni fydd yn Enw yr Arglwydd, **Atb.** Yr hwn a wnaeth nef a daear. **Esgob.** Benf'igedig yw Enw yr Arglwydd, **Atb.** O hyn hyd yn oes oscoedd. **Esgob.** Arglwydd, gwando ein gweddïau. **Atb.** A deued ein llef byd attat.

Gofyn. Pa beth fyraid i'r rhai a ddél i Swpper yr Arglwydd ei wneuthur?

Atb. Eu holi eu hunain, a ydynt hwy yn wir edifeiciol am eu pechodau a aeth heibio, ac yn fier amaranu dilyn buchedd newydd; a os ganddyn ffydd fywiol yn nbrugaredd Dduw trwy Grist, gyd a diolchus gof am ei angh eis; ac a ydynt hwy mewn cariad perffaiad A phob dyn.

Esgob. Gweddîwn.

HOLL-alluog a byth-fywiol Dduw, yr hwn fu wir gennynt ad-genhedlu dy wasion hyn trwy ddwfr, a'r Yspryd Glân, ac a roddais iddyn faddquant o'n holl bechodau; Nerthia hwy, ni a attolygwn i ti, Arglwydd, a'th Yspryd Glân y Diddanwr; a phoenydd ychwanega ynddyn am ddoniau dy ras; yspryd doethineb a deall; yspryd cyngor a nerth yspydol; yspryd gwybodaeth a gwir dduwioldeb; a chyflawnia hwy, Arglwydd; ag yspryd dy sanctaidd ofn, yr awr hon ac yn dragwydd. **Amen.**

¶ **Tua, a phob un o bonynt yn ei drefn yn gystwyo ar dliniau ger bron yr Esgob, efo a ddyfod ei law ar ben pob un, gan ddywedyd,**

YMddiffyn, Arglwydd, dy Blentyn beus (neu, dy was hwn) a'th ras nesol, fel y byddo iddo barhau yn eiddot ti byth, a pheunydd gynyddu yn dy Yspryd Glân fwyfwy, hyd om ddél i'th Deyrnas dragwyddol. **Amen.**

¶ **Tua y dygwaid yr Esgob,**

Yr Arglwydd a fo gyd â chwi.

Atb. A chyd â'th Yspryd dithau.

¶ **Ac (a pharob ar eu gliniau) yr Esgob a ddygwaid yn rhagor,**

Gweddîwn.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sanctfeidd-ier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bid dy Zwyllys ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. **Amen.**

¶ **A'r**

TREFN PRIODAS.

Yr A'r Cofod Benn.

yn teyrnasu byth yn un Duw, heb dringo na gorphen. *Amen.*

HOLL-alluog a byth-tywiol Dduw, yr hwn wyt yn peri i ni ewyllsio a gwneuthur yr hyn fydd dda ac yn gymmeradwy gan dy Dduwio! Fawredd; Yr ydym yn gwneuthur ein gostyngedig arfynion ataf dros dy weision hyn, y rhai (yn ol esamp! dy fanfaldde Apostolion) y golodasom yr awrhon ein dwylaw arnynt, i'w sicrhau hwy, trwy yr arwydd hon, fod dy amgeledd a'th radlawn ddaioni tu ag anynt. Bydded dy dadol law, ni a attolygwn i ti, byth arnynt; bydded dy Ysryd Glân byth gyd â hwy; ac felly tywys hwy yngwybodaeth ac ufuddod dy Air, modd y gallont yn y diwedd swynhau bywyd tragwyddol, trwy ein Harglwydd Iesu Grist; yr hwn, gyd â thi a'r Ysryd Glân, fydd yn byw ac

HOLL-alluog Arglwydd, a thragywyddol Dduw, ni a attolygwn i ti, fod yn wiu gennyt un iawnu, sancteiddio, a llywodraethu, ein calonnau a'n cyrph yn fflydd dy Ddeddfau, ac yngweithredogdd dy Orghymynion; meis trwy dy gadarniad noddod, yma ac yn dragywyddol, y bôn yn gadwedig gorph ac enaid, trwy ein Harglwydd a'n iach-awdwr Iesu Grist. *Amen.*

Y Tna y bendithia'r Esgob hwynt, gan ddywedyd hys.

BENDITH yr Holl-alluog Dduw, y Tad, y Mab, a'r Ysryd Glân, a fyddo arnoch, ac a drigo gyd â chi yn dragywydd. *Amen.*

Ac ni dderbynia'r Cymmun Sanctaidd, na iddo gael ei Gonfirmio, neu fod o bono yn barod ac yn ewyllsio i'w Gonfirmio.

FFURF GWEINIDOGAETH PRIODAS.

YN gyntaf, rhaid yw gofyn Goflegion pob rbai a brüder, yn yr Eglwys, ar dri Sul gwahanredol, neu Wyhan, ar bryd Gwasanaeth Duw, yn ebrwydd o flaen y Senterfau i'r Offrymiad; a'r Curad yn dywedyd yn y modd arferedig,

YR wyt yn cyhoeddi Goflegion Priodas rhwng M. o ---- ac N. o ----. O gwyr neb o honoch achos neu rwystr cyhawn, fel na ddithd eysylltu y ddeuddyn hyn ynghyd mewn glân Brïodas, mynegwch ef. Dyma'r waith gyntaf [ail, neu, y drydedd] o'u gofyn.

adfyd: i'r hon sanctaidd Ystad ymae'r ddeuddyn bresennol hyn wedi dyfod yr awrhon i ymgysylltu. Herwydd pahan, os gwyr neb un achos cyfion, fel na ellir yn gyfreithlon eu cysylltu hwy ynghyd, dyweded yr awrhon, neu na ddywedwed byth rhag llaw.

Ac os y rhai a fynnant eu priodi a fydd yn trigo meton amrafael Blwyfau, rhaid yw gofyn y Goflegion yn y ddau Blwyf; ac wa bo i Curad y naill Blwyf eu priodi hwy, na cael bysffysrwydd ddaifod gofyn i'r Goflegion dair gwaith gan Geraid y Blwyf arall.
Ar y dydd a'r amser posiddig i fed y Brïodas, deued y rhai a brüder i gorpo yr Eglwys, a'u Ceraint a'u Cymnyddogion: ac yno, gan sefyll ynghyd, y Mab ar y llaw dddeuau, a'r Ferch ar yr aswy, yr Offriad a ddywaid,

Ac tban grybwyll befyd wrth y rhai a brüder, efi a ddywaid,

YR wyt a yn erchi ac yn gorchymyn i chiwi (hi y bo i chiwi ateb ddydd y farn ofnadwy, pan gyhoedder dirgelion pob calon) o gwyr yr un o honoch un Anach, fel na ddylech yn gyfreithlawn fyned ynghyd mewn Priodas, gyffesu o honoch yr awrhon. Canys gwybyddwch yn dda, am gynnisfer ag a gysyllter yn amgen nag y myn Gair Duw, na'e cysylltir hwy gan Dduw, ac nad yw eu Priodas yn gyfreithlawn;

FY anwyl garedegion, yr ym ni wedi ymgynnuili yma yngolwg Duw, ac yn wyneb y Gynnuilleid. Ia hon, i gysylltu'r ddeuddyn hyn ynghyd mewn glân Brïodas, yr hon fydd Ystad barchedig, wedi ei bordenio gan Dduw yn amser diniweidrwydd dyn, yn arwyddocâu i ti y dirgel Undeb y fydd rhwng Crist a'i Eglwys; yr hon fydd ydyddedig Ystad a addurnodd ac a brydienthodd Crist â'i gynnyrcholdeb ei bun, a'r gwyathiau cyntaf a wnaeth efe yn Capa Galilea; ac a ddywedir befyd gan Sant Paul, ei bod yn arwyddeddu ym mhlith yr holl ddynion: ac am hynny ni ddylai neb ei chynmeryd arno, na'i gwneuthur mewn byrbwyll, o ysgafnder meddwl, neu nwyfiant, er mwyn digoni gwyniau a chwantau cnawdol, fel anifeiliaid yskrublaidd y rhai nid oes reſwm ganddynt; ei thr yn barchedig, yn bwylllog, yn ystiriol, yn sobr, ac mewn ofn Duw, gan ddyledus fynyau er mwyn pa achefion yr ordeiniwyd Priodas.

Ar ddydd y Brïodas, o bydd i neb bonni a dywaid bod un Anach na ddylent gael eu cysylltu meton Priodas, wrth Gyfraith Duw, neu Gyfreithiau'r Dywysa bon, ac a ymryma a Meichiau digonol gyd ag efi i'r Pleidiau, neu yate raddi Gwysil (am gwrth ag a dal cymwaint a choled y rhai a fo i'w priodi) i brofi ei ddaidi yna y bydd rhaid oddi dydd y Brïodas byd yr amser y treier y gweirionedd.

Yn gyntaf, Hi a ordeiniwyd er ynnill Plant, i'w meithrin yn ofn ac addysg yr Arglwydd, ac er moliant i'w Enw sanctaidd ef.

Ac oni bonnir un Anach, yna y dywaid y Curad wrth y Gwr,

NA fynni di y Ferch hon yn Wraig briod i ti, i fyw ynghyd yn ol Ordinhad Duw, ynglân Radde Priodas? A geri di hi, ei diddanu, ei pherchi, a'i chadw yn glaf ac yn iach, a gwrthod pob un arall, a'th gadw dy hun yn unig iddi hi, tra fyddoch byw eich deuoedd?

Yn ail, Hi a ordeiniwyd yn ymwared yn erbyn poched, ac i ymgogelyd rŵg godineb; meis ag y byddo i'r cysfyrw rai nad oes iddynt roddiad i ymgyrral, allu priodi, a'u cadw eu hunain yn ddithalogion aelodau Corph Crist.

Y Mab a ettyb,

Gwnaf.

Y Tna y dywaid y Gweinidog,

Yn drydydd, Hi a ordeiniwyd er cyd-gymdeithas a'u gilydd; a'r cymmorth a'r diddanwch a ddylai'r naill ei gael gan y llall, yn gyftal mewn hawddfyd ag

NA fynni di y Mab hwn yn Wr priod i ti, i fyw ynghyd yn ol Ordinhad Duw, ynglân Ystad Priodas? A ufuddhai di iddo, a'i wafanaethu, ei garu, ei berchi, a'i gadw yn glaf ac yn iach, a chan wrthod pawb eraill, dy gadw dy hun yn unig iddo ef, cyhyd ag y byddoch byw eich deuoedd?

Y Ferch a ettyb,

Gwaaf.

TREFN PRIDAS.

Tad y dywaid y Gweinidog.

pari fydd yn rhodd i'r Ferch hon i'w phriodi i'w Mab hwn?

Tad y rhoddant eu Cred i'w gyfadd y modd hwn.
Gweinidog. gan dderbyn y Ferch a lawr i'w Tad, am ei Chreid, a bwr i'r Mab a'i llofnodau, gwynid y Ferch ar ym ei lawr ddechau, a dywaid ar ei ol, felly, mae yn canlyn.

Y dywaid i'w N. yn dy gymmeryd di N. yn Wraig briod i'w Mab, i'w gadw a chynnal, o'r dydd hwn allan, er gwell, er gwaeth, er cyfoethocach, er clottach, yn glaf ac yn iach, i'w garu ac i'w sawrhau, hyd pan y'n gwahano angau, yn ol glân Ordinhad Duw; ac ar hynny yr ydwyf yn rhodd i'w fy Nghred.

Tad y dattendant eu dywaid; a'r Ferch a'i llofnodau yn gymmeryd y Mab erbyn ei lawr ddechau, a dywaid ar ei ol y Gweinidog.

Y dywaid i'w N. yn dy gymmeryd di N. yn Wraig briod i'w Mab, i'w gadw a chynnal, o'r dydd hwn allan, er gwell, er gwaeth, er cyfoethocach, er clottach, yn glaf ac yn iach, i'w garu, i'w sawrhau, ac i'w suddhau, i'w hyd pan y'n gwahano angau, yn ol glân Ordinhad Duw; ac ar hynny yr ydwyf yn rhodd i'w fy Nghred.

Tad draebaf y gollgiant eu dywaid yn rhoddant, ac ydyr y Mab hwn i'w Ferch, gan ei dodi ac y Llyfyr, ynghyd i'w dyddioedd fetsial i'r Officiariad a'r Chyfrid.
A'r Officiariad ydym ni y Fodriwy, ac a'i ddyr i'r Mab, i'w golod ar y pedwerydd Bys i'w lawr a'w y Ferch. A'r Mab, gan ddal y Fodriwy gon, wrth addysg yn Officiariad, a dywaid;

A'r Fodriwy hon y'n rhoddaf, i'w Corph y'n th amhwyddaf, ac a'i m holl Oud bydol y'n gynm (gaedda; Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Ysprit Glân. Amen.

Tad y gad y Mab y Fodriwy ar y pedwerydd Bys o'r lawr a'w y Ferch; a bwr i'w Mab a'i llofnodau ar eu gliniau, ac y dywaid y Gweinidog.

O Dragwyddol Dduw, Creawdra Cheidwad pob rhyw ddyon, Rhoddwr pob rhad ysprydol, Awcur y bywyd a hely byth; Anfon dy fendithion ar dy wafanaeth-ddynion hyn, y Mab hwn a'r Ferch hon, y rhai yr ym ni yn eu bendithio yn dy Enw di; fel ag y bu i Isaac a Rebecca fyw yn dyddlon ynghyd, felly gallu o'r dynion hyn gyflawni a chadw yn ddiogel yr adduned a'r ammod a wnaed rhyngddynt (am yr hyn y mae rhoddaf a derhyniad y Fodriwy hon yn arwydd ac yn wyfll) a gallu o horynt byth aros ynghyd mewn perffaith gariad a thanghesedd, a byw yn ol dy Ddeodfau, trwy Iesu Grift ein Hargwydd. Amen.

Tad y cyffyllta'r Officiariad eu dywaid lawr ddechau bwr ynghyd, ac y dywaid.

Y rhai a gyffylltoed Duw ynghyd, na wahaned o'n.

Tad y dywaid y Gweinidog wrth y Bobl.

Yn gymmaint a darfod i N. ac N. gyd-fyniaw mewn glân Briodas, a thysiolaethu hynny ger bron Duw a'r Gynulleidfao hon, ac ar hynny ddar-fod iddynt ymgedu, ac ymwyllo bob un i'w gi-lydd, a datgan hynny gan roddi a derbyn Modrwy, a chysylltu Dwyllaw; yr wyf fi yn hyspysu, eu bod hwy'n Wr ac yn Wraig ynghyd; Yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Ysprit Glân. Amen.

Duw Dad, Duw Fab, Duw Ysprit Glân, a'ch bendithio, a'ch cadw, ac a'ch cymhortho; eirychd yr Arglwydd yn drugarog ac yn ymgel-e dus znoch, a chyflawned chiwi a phob ysprydol fendithia rhad; modd y byddoch fyw felly ynghyd

yn y ruchedd hon, fel y bwl chiwi yn y byd a ddaw feddiannu bywyd tragwyddol. Amen.

Tad y Gweinidog, a'r Ysprit Glân, gan ffrwyd i'w Mab a'r Arglwydd, a dywaid ac a' gwynid y Mab i'w ffrwyd yn canlyn.

GW. N. ei fydd pob un fydd yn ddiol yr Arglwydd: yr hwn fydd yn rhodd ym ei dydd ei. Canys mwynhai lafur dy ddwyllaw: gwyn dy fydd a da fydd i'.

Dy wraig fydd fel gwinwydden ffrwythlawn ar hyspysu dy dy: dy blant fel planhigion oleu wdd o amgylch dy ford.

Wela, fel hyn yn ddiol y bendithir i'w gar a dian'r Arglwydd.

Yr Arglwydd a' th sendithia allan o Sion: a thia gal wled dion i'w Ierusalem holl dyddiau dy winob; A thia gal wled plant dy blant: a thangnesedd i'w Israel.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysprit Glân.

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

Tad y Mab y Mab.

Deus misereatur. Salm lxxvii.

Duw a drugarhao wrthym, ac a'n bendithio: a thwyynnwedd llewyrch ei wynob amon, a thrugarhaed wrthym.

Fel yr adwaener dy ffordd a'r yddar: a' th iach-awd wriaeth ym mhlich yr holl genhedloedd.

Molianned y bobl di, O Dduw: molianned yr holl bobl dydi.

Llawenhaed y genhedloedd, a byddant hyfryd a canys ti a foni'r bobl yn uniawn, ac a lywod-raethi'r genhedloedd ar y ddear.

Molianned y bobl di, O Dduw: molianned yr holl bobl dydi.

Yna'r ddear a rydd ei ffrwyth: a Duw, ffr-ein Duw ni, a'n bendithia.

Duw a'n bendithia o'r holl derynnau'r ddear a'i hofnant ei.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysprit Glân.

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

Wedi gwrdd y Mab, a'r Mab a'r Ferch yn gysylltu

a'r gliniau ger bron Ddeod y'r Arglwydd, yr Off-

iciariad yn sefyll wrth y Ddeod, a thar ymddwydd ei

coynob attynt bwr, a dywaid;

Arglwydd, trugarha wrthym.

Criff, trugarha wrthym.

Arglwydd, trugarha wrthym.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sanctio-ier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bid dy Ewyllys ar y ddear, Megis y mae yn y nefoedd, Dym i ni heddyw ein bara beunyddio. A maddu a ni ein dyledion, Fel y maddu ni i'n dyledu. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

Gweinidog. Arglwydd, cadw dy wafanaethwr a' th wafanaeth-wraig.

Atb. Y rhai fy'n ymddiried ynot.

Gweinidog. Arglwydd, danfon iddynt gymmorth o' th gyffegria.

Atb. Ac ymddiffyn hwy yn dragwydd.

Gweinidog. Bydd iddynt yn Dwr cadernid.

Atb. Rhag wyneb eu gelynyon.

Gweinidog. Arglwydd, gwrandao ein gweddiau.

Atb. A deued ein llef hyd attat.

Gweinidog.

Duw Abraham, Duw Isaac, Duw Jacob, ben-

d thia dy wafanaeth-ddynion hyn, a haa had buchedd dragwyddol yn eu meddyliau; megis pa

beth

TREFN PRÍODAS.

beth bynnag yn dy Air cyffegedig yn fuddiol a ddyfiant, y bo iddynt gŵlawni hynny yngweithred. Edrych arnynt, Arglwydd, yn drugarog o'r nefeodd, a bendithia hwynt. Ac fel yr anfonais dy fendith ar Abraham a Sara, i'w mawr ddiiddanwch hwy; felly bid wîw gennynt anfon dy fendith ar dy wasanaeth-ddynion hyn, modd y bo iddynt, gan fod yn ufudd i' th ewyllys, ac yn ddiogel bob amser gan dy niwedd, aros yn dy serch hyd ddiwedd eu bywyd, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. Amen.

¶ Y Waddi bon fy'n canlyn a arbedir pan fo'r Ferch dros sedran planta.

O Drugarog, Arglwydd, a nefol Dad, trwy radlawn ddawn yr hwn yr amhâ hiliogaeth dŷn; attolygwn i ti gymmerth â' th fendith y ddeuddyn hyn; fel y bont yn ffrwythlon i hilio plant, a hefyd cydod a byw cyhyd mewn cariad duwiol a fyberwyd, oni welont ddwyn eu plant i synu yn Grifftianus ac yn rhinweddol; i' th foliant a' th anshydded di, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. Amen.

D U W, yr hwn trwy dy alluog nerth a wnaethost bob peth o ddiiddym ddefnydd, yr hwn hefyd (wedi gosod pethau eraill mewn trefn) a ordeiniaist allan o Ddŷn yr hwn a greswyd ar dy lun a' th ddwl dy hun) gael o Wraig ei dechreuad; a chan eu cyffylltu hwy ynghyd, a arwyddoceaist na byddai byth gyfreithlawn wahant y rhai trwy Brîodas a wnelit i yn un: O Dduw, yr hwn a gyffegraist Ystâd Prîodas i gyfryw ragerol ddirgeledig pethau, megis ag yr arwyddocâir ac y cofâir ynddi y Brîodas yfprydol a'r Undeb rhwng Crist a'i Eglwys; Edrych yn drugarog ar y rhai hyn dy wasanaeth-ddynion, fel y caro y Gŵr hwn ei Wraig, yn ol dy Air di (megis y carodd Crist ei Brîod yr Eglwys, yr hwn a'i rhoes ei hunan drosti, gan ei charu a'i mawrhâu fel ei gnawd ei hunan) a hefyd bod y Wraig hon yn garuaid ag yn serchog, yn ffyddlon ac yn ufudd i'w Gŵr, ac ymmhob heddwch, fobrwydd, a thangneffed, ei bod yn canlyn eifampel sanctaidd a duwiol Wragedd. Arglwydd, bendithia hwy ill dau, a chaniatâ iddynt etifeddu dy Deyrnas dragwyddol, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. Amen.

¶ Yna y dymaid yr Officiad,

H Oll-gyfoethog Dduw, yr hwn yn y dechreuad a groodd ein rhieni cyntaf, Adda ac Efa, ac a'u cyffegrodd ac a'u cyffylltodd ynghyd ym Mhriodas; a dywallro arnoch olud ei Ras, a'ch sanctaiddio ac a'ch bendithio, modd y galloch ei foddhâu ef yngborth ac enaid, a byw ynghyd mewn duwiol serch, hyd ddiwedd eich oes. Amen.

¶ Gwedi hyn, oni bydd Pregeth yn datgan Dyledion Gŵr a Gwraig, y Gweinidog a dderlyn fel y gaeu canlyn.

C Hwychwi oll y rhai a brîoded, neu y fy yn darparymmeryd glân Ystâd Prîodas arnoch, gwrandewch pa beth a ddywaid yr Yfgrhythyr Lân oblegyd Dyled Gwraig i'w Gwragedd, a Gwragedd i'w Gwyr.

Sant Paul, yn ei Epistol at yr Ephefaidd, yn y buanedd Benno, fydd yn rhoddi y gorchymyn hwn i bob Gŵr priod: Chwychwi Wyr, cerwch eich Gwragedd, megis y carodd Crist ei Eglwys, ac

y rhoddes ei hun drosti, fel y sancteiddiaid efe hi, a'i glanhâu â'r olchfa ddwfr, trwy'r Gair; fel y gosodai efe hi yn Eglwys ogoneddau iddo ei hun, heb arni na brycheuyn na chrychni, na dim o'r cyfryw; eithr ei bod yn lân ac yn ddiargyoeidd. Felly y dy-lai'r Gwyr garu eu Gwragedd, megis eu cyrph eu hunain: yr hwn a garo ei Wraig, fydd yn ei garu ei hun. Canys ni chafodd neb eriod ei gnawd ei hun, eithr ei fagu a'i feithrin y mae, megis y mae'r Arglwydd am yr Eglwys: oblegyd aelodau ydym o'i gorph ef, o'i gnawd ef, ac o'i efigyrn ef. Am hynny y gad. Dyn ei dad a'i fam, ac y glyn wrth ei Wraig; a hwy a fyddant ill dau yn un cnawd. Y dirgelwch hwn fydd fawr; eithr am Grifft ac am yr Eglwys yr wyf i'n dywedyd. Ond chwithau hefyd cymmain un felly cared pob un o honoch ei Wraig, fel ef ei hunan. Ephef. v. 25, &c.

Yr un ffunud yr unrhwy Sant Paul, yn yfgrifenu at y Colofiaid, a ddywaid fel hyn wrth bob Gŵr gweigiog: Y Gwyr, cerwch eich Gwragedd, ac na fyddwch chwerson wrthynnt. Colof. iii. 19.

Gwrandewch hefyd pa beth a ddywaid Sant Pôdr Apostol Crist, yr hwn hefyd oedd ei hun yn Wr gweigiog, wrth y Gwyr gweigiog: Y Gwyr, cydgyfanneddwch â'ch Gwragedd yn ol gwybodaeth, gan roddi parch i'r Wraig, megis i'r llestr gwannaf, fel rhai y fydd etifeddigion gras y bywyd; rhag rhwyfro eich gweddïau. 1 S. Pedr iii. 7.

Hyd yn hyn y clywfoch am Ddyled y Gŵr tu ag at ei Wraig. Yr awrhon yr un ffunud, y Gwragedd, gwrandewch a dyfychwch eich Dyled chwithau i'ch Gwyr, fel y mae yn eglur wedi ei ddatgan yn yr Yfgrhythyr Lân.

Sant Paul (yn yr unrhwy Epistol at yr Ephefaidd) a'ch dyf fel hyn: Y Gwragedd, ymoftyngwch i'ch Gwyr priod, megis i'r Arglwydd. Oblegyd y Gŵr yw pen y Wraig, megis ag y mae Crist ya ben i'r Eglwys: ac efe yw lachawdwyr y corph. Ond fel y mae'r Eglwys yn ddarostyngedig i Grifft, felly hefyd bydded y Gwragedd i'w Gwyr priod ym mhob peth. A thrachem y dywaid efe, Y Wraig, edrychod ar iddi berchi ei Gŵr. Ephef. v. 22, 33.

Ac (yn ei Epistol at y Colofiaid) mae Sant Paul yn rhoddi iwech y wers fer hon: Y Gwragedd, ymoftyngwch i'ch Gwyr priod, megis y mae'n weddau yn yr Arglwydd. Colof. iii. 18.

Sant Pêdr fydd hefyd yn eich dyfgu yn wir dduwio, gan ddywedyd iel hyn: Bydded y Gwragedd ofstyngedig i'w Gwyr priod; fel od oes rhai heb gredu i'r gair, y gellir, trwy ymarweddiad y Gwragedd, eu hynill hwy heb y gair, wrth edrych ar eich ymarweddiad diwar chwi ynghyd ag ofn. Trwïad y rhai bydded nid yr un oeddi allan, o blethiad gwallt, ac amgylch-afodiad aur, neu wisgad dillad; eithr bydded cuddiedig ddyn y galon, mewn allgyredigaeth yfpryd addfwyn a llopydd, yr hwn fydd ger bron Duw yn werthfawr. Canys felly gyt yr oedd y Gwragedd sanctaidd hefyd, y rhai oedd yn gobeithio yn Nuw, yn ymdrwïd, gan fod yn ddarostyngedig i'w Gwyr priod: megis yr ufuddhaodd Sara i Abraham, gan ei alw ef yn Arglwydd; merched yr hon ydych chwi, tra fyddoch yn gwneuthur yn dda, ac heb ofni dim dychryn. 1 S. Pêdr iii. 1, 2, 3, 4, 5, 6.

¶ Bur yw i'r rhai newydd brîodi gymmeryd y Cymmun bendigedig ar amser eu Prîodas, neu ar yr adeg gyntaf ar ol eu prîodi.

Y DREFN AM YMWELED A'R CLAF.

¶ *Pan o'nab yn glaf, hyspyser hynny i Weiniog y Plowf; yr bwn, wrth fyned i meirni i Df'r Claf, a ddywaid,*

T Agnesfodd fyddo yn y Ty hwn, ac i bawb y fidd yn trigo ynddo.

¶ *Pa ddol efe yngwedd y Claf, y dywaid, gan ofwng i lawr ar ei linian,*

N A chofia, Arglwydd, ein hanwiredd, nac anwiredd ein rhieni. Arbed nyni, Arglwydd daionus arbed dy bobl a brynaist i'w th werthfawrocaf Wael, ac na lidia wrthym yn dragwydd.

Atb. Arbed ni, Arglwydd daionus.

¶ *Yna y dywaid y Gweinidog,*

Gweddwrn.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Crif; trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

E IN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bid dy Ewyllys ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddau i ni ein dyledion, fel y madeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg. Amen.

Gweinidog. Arglwydd, iachâ dy was,

Atb. Yr bwn fydd yn ymddisgrif ynot.

Gweinidog. Anfon iddo borth o'th sancteiddia.

Atb. Ac byth yn nerthol ymddisgrif ef.

Gweinidog. Na ad i'r gelyn gael y llaw uchaf arno.

Atb. Nac i'r enwir nesau i'w ddrygu.

Gweinidog. Bydd iddo, O Arglwydd, yn Dŵr cadarn,

Atb. Rhag wyneb ei elyn.

Gweinidog. Arglwydd, gwranddo ein gweddian.

Atb. A deled ein llyf hwy attat.

Gweinidog.

O Arglwydd, edrych i lawr o'r nefoedd, golyga, ymwel, ac esmwythâ ar dy was bwn. Edrych arno a golwg dy drugaredd, dyro iddo gyfar a diogel ymddisgrif ynot, ymddisgrif ef rhag perygl y gelyn, a chadw ef mewn tangneidd dragwyddol a diogelwch, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

E Rglyw ni, Holl-gyfoethog a Thrugaredd Dduw ac Iachawdwr; estyn dy arferedig ddaioni i bwn dy wasanaethu, fydd ofidus gan ddolur. Sancteiddia, ni a attolygwn i ti, dy dadol gospedigaeth hon iddo ef; fel y bo i'w wybodaeth o'i wendid angwanegu nerth i'w fydd, a disrifwch i'w edifeirwch. Fel, os bydd dy ewyllys roddi iddo ei gynnesin iechyd, y bo iddo dreulio y rhan arall o'i fywyd yn dy ofn, ac i'w ogoniant; neu dyro iddo ras i gymmeryd felly dy ymweliad, fel y bo iddo, yn ol diweddu y fuchedd bocenedig hon, drigo gyd â thi yn y fuchedd dragwyddol, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. Amen.

¶ *Yna cyngored y Gweinidog y Claf yn y ffurf hon; neu'r*

Y R anwyl garedig, gwybydd hyn, mai i'r Hollalluog Dduw fydd Arglwydd ar fywyd ac angau, ac ar bob peth a berthyn iddynt; megis ieuengrwyd, nerth, iechyd, oedran, gwendid, a haint. Am hynny pa beth bynnag yw dy glefyd, gwybydd yn ddiamau mai ymweliad Dduw ydyw. Ac am ba achos bynnag yr anfonwyd y clefyd hwn arnat, ai er profi dy ddiodeffgarwch er eifamp i eraill, ac er mwyn cael i'w nnydd yn nydd yr Arglwydd yn tanmoladwy, yn barchedig, ac yn anrhydeddus, er ychwaneg o ogoniant a didrange ddaewyddwch; neu ddanfon y clefyd hwn i gopi ac i gyweirio ynot ti beth bynnag fydd yn anffoddhau golwg ein Tad

nefol; gwybydd yn ddiamau, os tydi a fyddi wir edifeiriol am dy bechodau, a chymmeryd dy glefyd yn ddiodeffgar, gan ymddisgrif yn nhrugaredd Dduw, er mwyn ei anwyl Fab Iesu Crist, a rhoddi iddo oftyngedig ddiolch am ei dadol ymweliad, a bod i ti ymddarostwng yn hollol i'w ewyllys ef, yr ymchwel i'w fudd, ac y'w gymmorth rhagot i'r uniawn ffordd a dywys i fuchedd dragwyddol.

¶ *O'i y Df'n ymweliedig a fydd yn dryngluf, yna y dicbon y Carad orphen y Cyngor yn y ffa bwn, neu a'r rhagddo.*

A M hynny cymmer yn groesawr gospedigaeth yr Arglwydd; canys (megis y dywaid Sant Paul yn y ddeuddegfed Benod at yr Hebraid) Yneb y mae'r Arglwydd yn ei garu, y mae yn ei geryddu, ac yn ffrangellu pob mab a dderbynio. Os goddefwch gerydd, y mae Dduw yn ymddwyn tu ag atoch megis tu ag at feibion: canys pa fab fydd, yr hwn nid yw ei dad yn ei geryddu? Eithr os heb gerydd yr ydych, o'r hon y mae pawb yn gyfrannog, yna bastarddiaid ydych, ac nid meibion. Heb law hynny, ni a gawfom dadau ein cnawd i'n ceryddu, ac a'u parchafom hwy; onid mwy o lawer y byddwn ddarostyngedig i Dad yr ystyroedd, a byw? Canys hwynt-hwy yn wir droa ychydig ddyddiau a'n ceryddent, fel y gwelent hwy yn odu; eithr hwn er llesad i ni, fel y byddem gyfrannogion o'i sancteiddrwydd ef. Y geiriau hyn, garedig ffrawd, fydd yn ysgrienedig yn yr Ysgrythyr Iau, er cyfur ac addysg i ni, fel y dygom yn oddeffgar ac yn ddiolchgar gospedigaeth ein Tad nefol, pa bryd bynnag trwy fodd yn y byd ar wrthwyneb yr ewyllys ei radlawn ddaioni ef ymwelâd i ni. Ac ni ddylai fod cyfur mwy gan Gristianogion, na chael eu gwneuthur yn gyfeilyb i Crist, trwy ddiodeffgar y fuddugr wrthwyneb, trallod, a chlefyddau. Canys nid aeth efe ei hun i synu i'r llawenydd, nes yn gyntaf iddo ddiodeffgar poen; nid aeth eis i meirni i'w ogoniant, nes diodeffgar angau ar bren crog. Felly yn wir yr union ffordd i ni i'r gorlledd dragwyddol, ydyw, cyd-ddiodeffgar yma gyd â Christ, a'n drws i syned i meirni i fywyd dragwyddol ydyw, marw yn llawen gyd â Christ; fel y cyfodom i'r chefn o angau, ac y trigom gyd ag ef yn niwydd dragwyddol. Yn awr gan hynny, os cymmeri dy glefyd yn oddeffgar (ac yntau yn gyntaf a hyn ar dy ies) yr ydyw i'n ei eniol arnat, yn Enw Dduw, goffau y Broses a wrethost i Ddau yn dy Fedd. Ac o herwydd, ar ol y fuchedd hon, bod yn ddir wneuthur cyfrit i'r Barnwr cyfiawn, gan ba i'n y bennir pŵl dŵn heb dderbyn wyneb; yr wyf yn credu i ti ymchwilio â thi dy hun, a'th gyfarw tu ag at Dduw a'tyn; fel y bo i ti, trwy dy gybuddo a'th ffrwyd dy hunan am dy ffrwyd dy hun, a'th cael trugaredd ar law ein Tad nefol er niwyl Crist; ac nid bod i'w gyddedig â'th farnedig yn amler y farn ofnadwy honno. Am hynny yr adroddaf i'n Ffannu ein Ffydd ni, fel y gellych wybod a wyt ti yn credu fel y dylai Cristion, ai nad wyt.

¶ *Yna yr edrydd y Gweinidog Ffannu'n Ffydd, gan ddywaid fel hyn.*

A Wyt ti yn credu yn Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creawdwr nef a daear? Ac yn Iesu Crist, ei unig-anedig Fab ef, ein Harglwydd ni? Ei genhedu o'r Yspryd Glân; ei eni o Far Fôrwyn; iddo ddiodeffgar dan Pontius Pilatus, ei groes-helio, ei farw, a'i gladdu; disgyn o hono a'uffen; a'i gyfodi hefyd y trydydd dydd; ac eis, n o hono i'r nefoedd; a'i fod yn eistedd ar ddebenau Dduw Dad Holl-alluog, ac y daw eis oddi yno yn niwedl y byd, i ffrwyd byw a meirw?

YMWELLAD Y CLAF.

Ac a wyt ti yn credu yn yr Yspryd Glân; ac Eglwys lân Gatholig; Cymmun y Saint; Maddeuant Pechodau; Adgyfodiad y Cnawd; a Bywyd tragwyddol gwedi angad?

Y Claf a rhyb.

Hyn oll yr wyf yn ei gradu yn ddilys.

Yma'r ymofyn y Gweinidog ar ef, beth ydychi eiddo yn bod yn wir edifeiriol am ei bechodau, ac mewn Cariad perffaith a'r bôll fydd, di peidio; gan eirial arno faddau o eigion ei galon i bob dyn a wnaeth yn ei erbyn; ac os efe a wnaeth yn erbyn traill, ar ofyn o boni faddauant iddynt; a lle y gwnaeth efe gan neu drosglwr a neb, ar wneutbur a boni iawn byd yr eiddaf y gallu. Ac, oddi eithr iddo yn mlaen llawo wneutbur ei lywodraeth am ei Dda, rhybuddier ef yna i wneutbur ei Ewyllys, a bfydd dangos o boni am ei Ddylid, na faint fydd arno, a phia faint fydd o Ddylid iddo; ei mwyu rhyddid ei Gydwybod yn well, a bddwch i'w Sycwariu. Eithr y mae yn awenrheidiol rhybuddio dnyion yn fwyu am wneutbur trefn ar eu Ddylid, a'u Tiroedd, tra fyddent mewn iecdd.

Ygeiriau byn, y rhai a ddywedwyd uchod, a eithr eu cymmwyllyn cyn dechreu o'r Gweinidog ei Weddi, megis ag y gwelw ef eiddo.

Na eiddwysed y Gweinidog eirial Cleifion cyffwrddion (a bynn yn gwalli ddisfrifol) ar iddynt ddangos Halluam i'r Tlodion.

Tma y cyhyrwr y Dyn clwysu i wneutbur Cysflet hyspysol o'r bechodau, os efe a glyw ei Gydwybod mewn Cysflet gan un Defydd o Broys. Ar ei y Cysflet boni, y gollwyr yr Offriad ef (os efe yn offyngedig ac ffyddlon a'i dymuna) yn y wadd bon.

EIN Harglwydd Iesu Grist, yr hwn a addawodd feddiant i'w Eglwys, i ollwng pob pechadur a fyddo gwir edifeiriol, ac yn credu ynddo ef, o'i fawr drugaredd a faddau i ti dy gamweddau: a thrwy ei awdardod a ganiatawyd i mi, y' th ollwngaf o' th bôll bechodau, yn Enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân. Amen.

Ac yna y dywadid yr Offriad y Colest fy'n canlyn.
Gweddian.

O Drugarocaf Dduw, yr hwn, yn ol llisfowgrwydd dy drugaredd, wyt felly yn ddiâu pechodau y rhai fydd wir edifeiriol, fel nad wyt yn eu cofio mwy; Agor lygaid dy drugaredd ar dy wafanaethu yma, yr hwn o'i ddilid fydd yn dymuno gollyngod a maddeuant. Adnewydd ynddo, garedicaf Dad, beth bynnag a leghawyd trwy ddichell, a malais y cythraul, nou trwy ei gnaudal ewyllys ei hun, a'i wneid; cadw a chynnal yr aelod clwysu bon o fewn undeb dy Eglwys; ystyria wrth ei wir edifeiriol, derbyn ei dalagrau, ysgafnâ ei ddolar, modd y gwelych di fod yn oreu ar ei les. Ac, yn gymmiant ar fad efe yn rhoddi cwbl o'i ymddiried yn unig yn dy drugaredd di, na liwia iddo ei bechodau o'r blaen; eithr nertha ef a' th wynfydedig Yspryd; a phan gwelych di yn dda ei gymmeryd ef oddi yma, cymmer ef i' th noddod, trwy ryglyddon dy garedicaf Fab Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

Yna y dywadid y Gweinidog y Salm bon.

In te, Domine, speravi. Salm hexi.

YNOT ti, O Arglwydd, y gobeithiais: na'm cywilyddier byth.

Achub fi, a gwared fi yn dy gyfiawnder: gostwng dy glust attaf, ac achub fi.

Bydd i mi yn driga gadarn i ddyfod iddi bob amser: gorchymynais fy achub; canys ti yw fy nghraig a'm hymoddiafynfa.

Gwared fi, O fy Now, o law'r annuwiol: o law'r anghyfiawn a'r traws.

Canys ti yw fy ngobaith, O Arglwydd Dduw: fy ymddiried o'm neuengtyd.

Wrthyt ti y'm synhauwyd o'r bru; a'm tynnaist o groth fy mam: fy mawl fydd yn tistad am danat ti.

Oeddwn i lawer megis yn rhyddedod: eithr tydi yw fy nghadarn noddfa.

Llanwer fy angenau a' th folaent: a' th eirioniant beunydd.

Na furw fi ymaith yma amser henaint: nawrthod fi pan ballo fy enaid.

Canys fy ngelynion fydd yn dyweddy i'm herbyn: a'r rhai a ddisgwyllant am fy enaid, a golyngynghoriant.

Gan ddyweddy, Duw a'i gwrthododd ef: erlid iwech, a deliwch ef; canys nid oes gwaredydy.

O Dduw, na fydd bell oddi wrthyt i fy Nuw, bynia i'm cymmorth.

Cywilyddier a difether y rhai a wrthwynebant fy enaid: a gwarth ac a gwaradwydd y gorchuddier y rhai a geisiant ddrwg i mi.

Minnau a obeithiaf yn wastad: ac a' th folaent di fwyfwy.

Fy angenau a fynega dy gyfiawnder a' th iachawdwniaeth beunydd: canys ni wa risedi, arnynt.

Yngladerid yr Arglwydd Dduw y cerddaf: dy gyfiawnder di yn unig a gofai fi.

O'm ieuengtyd y m dygais, O Dduw: hyd yn hyn y mynegais dy riseddodau.

Na wrthod fi chwaith, O Dduw, mewn henaint a phenllwydny: hyd oni fynegydy dy nerth i'r genhedlaeth hon, a' th gadernid i bob un a ddole.

Dy gyfiawnder befyd, O Dduw, fydd uchel, yr hwn a wnaethost bechau mawrion: Pwy, O Dduw, fydd debyg i ti!

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes o'eoedd. Amen.

Gan ddyweddy byn yn gobaith.

IAchawdwr y byd, iachâ ni, yr hwn trwy dy Grog a' th werthfawr Waeda'n prynais; achub a chymorth ni, nyni a attolygwn i ti, O Arglwydd.

Yna y dywadid y Gweinidog.

YR Holl-alluog Arglwydd, yr hwn yw y Tair cadarnaf i bawb a roddant eu hymddiried ynddo, i ba un y mae pob peth yn y nef, ar y ddatar, a than y ddacar, yn gostwng ac yn ufuddhau, a fyddo yr awrthion a phob amser yn ymddiffyn i ti, ac a wnel i ti wybod a deall, nad oes un enw dan y nef wedi ti roddi i ddyinion; ym mha un a thrwy ba un y mae i ti dderbyni iachawdwniaeth, ond yn unig Enw ein Harglwydd Iesu Grist. Amen.

Ac ar ei bynn y dywadid.

IRafusaf drugaredd a noddod Duw y' th orchymynwn. Yr Arglwydd a' th fendithio ac a' th gadw. Llewyrched yr Arglwydd ei wyneb arnat: a thragarhaed wrthyt. Dyrrhaied yr Arglwydd ei wyneb arnat, a rhoddod ef d' dangriedd yr awr hon ac yn oes o'eoedd. Amen.

Gweddio dros Blentyn claf.

HOLL-alluog Dduw a thrugarocaf Dad, i'r hwn yn unig y perthyn dibenion bywyd ac ianaw; Edrych i lawr o'r nef, yn offyngedig mi a attolygwn i ti, a golygon dy drugaredd ar y Plentyn hwn, y fydd yr awrthion yn gorwedd ar ei glaf weily; ymwel, O Arglwydd, ag ef a' th iachawdwniaeth; gwared ef yn dy nodedig amser da o'i ben gorfforol, ac achub ei enaid er mwyn dy drugareddau: fel, os bydd dy ewyllys i estyn ei ddyddiau yma ar y ddacar, y byddo iddo fyw i ti, a hyfforddio dy ogoniant, gan dy wafanaethu yn ffyddlon, a gwneuthur daioni yn ei genedl; os amgen, derbyn ef i'r preswylfydd nefol bynny, lle mae aneidiau a sawl a hunant yn yr Arglwydd

CYMMUN Y CLAF.

Arglwydd Iesu yn mwynhau anorphen orphwysfa a dedwyddwch. Caniatia hyn, Arglwydd, er dy drugareddau yn yr unhyw dy Fab di, ein Harglwydd ni Iesu Grist; yr hwn fydd yn byw ac yn teyrnafu gyda thi a'r Yspryd Glân, byth yn un Daw, heb dranc na gorphen. *Amen.*

Gweddî dros Ddŷn claf, lle na weler sawr oherb o'i wellbâd.

O Dad y trugareddau, a Duw pob diddanwch, ein hunig borth yn amser anghenofyd; Attacti y rhedwn am gymmorth dros dy wasanaethbydd hwn, yn gorwedd yma dan dy law di mewn dirfawr wendid corph. Edrych arno yn rafusol, O Arglwydd; a pho mwyaŷ y gwanhycho y dŷn oddi allan, nerthaŷ fywyf, ni a attolygw'n i ti, a'th ras ac a'th Lân Yspryd yn y dŷn oddi mewn. Dyro iddo ddifffuant edifeirwch am holl gyfeiliornï ei fuchedd o'r blaen, a fydd ddwyfoc yn dy Fab Iesu; fel y dileer ei bechodau trwy dy drugaredd di, ac y felir ei harddw'n yn y nef, cyn iddo fyned oddi yma, ac na weler ef mwyach. Da y gwyddom, Arglwydd, nad oes un gair rhy anhawdd i ti; ac y gelli, os mynni, ei godi ef etto ar ei draed, a chaniatáu iddo hwy hoedl yn ein plith. Er hynny, yn gymmiant a bod (hyd y gwel dŷn) amser ei ddarostod ei yn tynnu yn agos, felly parotiaŷ a chymhwysa ef, ni a attolygw'n i ti, erbyn awrangau; fel, ar ol ei ymadawid oddi yma mewn tangnefedd, ac yn dy ffafdi di, y derbynier ei enaid ef i'th deyrnas dragwyddol, trwy haedddegiaethau a chyfyngiad Iesu Grist dy unig Fab di, ein Harglwydd ni a'n Iachawdwr. *Amen.*

Gweddî gymmunt dros Ddŷn claf ar Drangedig-actb.

O Holl-alluog Ddow, gyda'r hwn y mae yn byw ysprydeidd y rhai cyflawn a berseithiwyd, wedi cael eu gwared o'r carcharau daearol; Yr ym yn clyngedig yn gorchymyn enaid dy wasanaethbydd hwn, ein brawd anwy, i'th ddwyfoc di, megis i ddwyfoc Cwaredi fyddllawn, ac Iachawdwr trugarecaf; gan ufudd attolwg i ti, gael iddo fod yn

werthfawr yn dy olwg. *Goleu ef, ni a erfyniwn arnat, yngwedd yr Oen ddyrchelydd hwanw, a laddwyd er mwyn dileu pechodau'r byd; fel, gan gael glanhau a dileu pa hwy bynnag (ond antur) a gafodd ym mherfedd y byd adfyddig a drygonus hwn, trwy chwantau'r enawd, ac ythrywiau Satan, y caffo ei gyflwyno yn bur ac yn ddeitius yn dy olwg di. A dyle i'ninnau, y rhai ym yn byw ar ei ol ef, ganfod yn bwr ac eraill gyfeilyb ddyrchau marwoldeb o ddydd bwygitydd, mor freuol a brogus yw ein cyflwr ein hunain, ac felly cyflir ein dyddiau, fel y dygorn ein calomati yn ddelfisfol i'r cyfryw ddoethineb fanchaidd a nefol, tra bom byw yma, a'n dygo o'r diwedd i fywyd dragwyddol, trwy haedddegiaethau Iesu Grist dy unig Fab di, ein Harglwydd ni. *Amen.**

Gweddî dros y rhai a fo mewn Bledet Yspryd, neu Anbeddych Cydwylbod.

Bendgedig Arglwydd, Tad y trugareddau, a Duw pob diddanwch, ni a attolygw'n i ti, edrych i golwg tofuri a thrugaredd ar dy wasanaethbydd clyngedig yma. Yr wyt ti yn ysgnitu pethau chwetwon yn ei erbyn ef, ac yn gwneuthur iddo feddiannu ei gamweddau gynt; y mae dy ddigofaint yn pwylo yn drwm arno, a'i madd fydd lawen a ffeder: eithr, O Ddow trugareg, yr hwn a Ysgnauit dy Ail fanchaidd er addysg i ni; fel, trwy amynedd a diddanwch dy Lân Ysgrythuŷ, y gallm gael gobaiith; dyro iddo iawn ddailltwriaeth o'i gyflwr ei hun, ac o'th fygythion a'th adeuwlion di; fel nad ymadawo a'i oherb arnat ti, ac na ddodo ei ymddiried ar ddin arall ond tydi. Nertha ef yn erbyn ei holl brofedigaethau, a iachaf o'i holl anadymherau. Na ddryllia'r gorŷen gael, ac na ddifiodd y llin yn mygu. Na chau dy drugareddau mewn foriant; eithr par iddo glywed llawenydd a gorfoledd, fel y llawenycho'r eigrm a ddrylliaŷ. Gwared ef rhag ofn y gelyn, a dychia llywrych dy wynebpryd arno, a dyro iddo dancnefedd, trwy rlydddon a clyfyngdod Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

CYMMUN Y CLAF.

Yn gymmiant a bod pob rhyw Ddŷn yn ddarostyngedig i lawer o Berylon dyllydd, Hebraiaŷ, a Chlefydau, ac byth yn unhyfysu pa bryd yr ymadawid a'r fuchedd hon; herwyddu pabam, er mwyn gallu o' honyr fod bod amser mewn parodwedd i faru, pa bryd bynnag y rhyngo bodd i'r Holl-alluog Ddow atw am danynt; ond i'r Canadiaid yn ddyfal, o amser i amser (ac yn enwedig yn amser Pla, neu ryw Haint llyd arall) cyngbori ar Phroffetiŷ y Gymmeryd yn fynych fenedigedig Cymmun Corph a Gward ein Iachawdwr Grist, pan fahfir ef yn gyboedd yn yr Egrwys; sal, gan unuad felly, y bo llai o' acob iddyn, yn eu Hymwelid dyllynt, i' fad yn anbeddychol yn eu Meddwl o ddyllyf bynny. Ond os y Claf ni bydd ad i ddyllyd i'r Egrwys, ac etto yn dymuna cymmeryd y Cymmun yn ei Dŷ; yna y bydd rhaid iddo fynych bynny mewn pryd i'r Cwrad, gan arewydd o'ni befyd pa fewl un y fydd yn darparu cymmuno gyd ag ef (y rhai a fyddant dri, neu ddau o'r lleiaf) a chweddi cael lle cyfaddas yn Noy y Claf; gyd a phob peth angenrheidiol felly yn bared, fel y gallu y Cwrad fahfirio yn barbedig, ministried ef yno y Cymmun bendigedig, gan ddechreu ar y Coleŷ, Epistol, a'r Efyngyl yma yn canlyn.

T Coleŷ.

Yr Epistol. Heb. xii. 1.

Holl-gyfoethog a byth-fywiol Ddow, gwneuthurw dynol-ryw, yr hwn wyt yn cosp y rhai a gerych, ac yn cerydda pawb a'r a dderbynioch; Nyni a attolygw'n i ti drugarhau wrth dy was hwn yma ymweliedig gan dy law, ac i ti ganiatáu cymmeryd o' bon ei gelyd yn ddio-ddegus, a chafael ei uchod corphorol drachefn (os dy adlawen ewyllys di yw hynny) a pha bryd bynnag yr ymadawo ei enaid a'i gorph, bod o' hono yn ddrychelydd wrth ei gyflwyno i ti, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Fy mab, na ddinmyga gerydd yr Arglwydd, ac na ymollyng pan y tu agroedder ganddo. Canys y heb y mae'r Arglwydd yn ei garu, y mae yn ei geryddu; ac yn fflangellu pob mab a dderbynio.

Yr Efyngyl. S. Ioan v. 14.

Yn wir, yn wir, meddaf i chi, N heb fydd yn gwasanaethu ngair i, ac yn credul i' hwn a m hanfonodd i; a gais fywyd dragwyddol, ac ni ddaw i faru, eithr eidd aeth trwedd o farwolacth i fywyd.

Gweddî byn yr Offeiriad a' ymlân, yn ol y Ffur ofodedig i' bodd, i'r Cymmun bendigedig; gan ddechreu ar y geriauithyn [Chwydchi y fwal fydd yn wir, &c.]

Pan gyfrannu'r Sacrament bendigedig, cymmeryd yr Offeiriad gadael ei hun y Cymmun yn ystaf; ac os ei hynny, ministried i'r rhai a ddarparwyd i gymmuno gyd a'r Claf, ac yn ddawedaf oll i'r Dŷn claf.

Eithr

CLADDEDIGAETH Y MARW.

- ¶ Ritir o bydd heb, parhau a'i o ddiedra dalar, neu o berwydd eifiau rhybudd mewn amser dyladwy i'r Curad, neu o eifiau cyflwyddion i gymmeryd gyd ag ef, neu oblegyd rhyw rwystr cyfiarwm arall, heb gymmeryd Sacrament Corph a Gwaed Crist: yna dangosol y Curad, os efe fydd wir ddifarnol am ei bechodau, ac yn credu yn ddrysgog ddarfod i lefu Crist ddinddef angau ar y Groes drist, a chelli ei Wael droi ei Bryad: aeth ef, gen gressa yn ddifrif y marw Ddaioni fydd iddo ef o bynnu, a chan ddiolch iddo o'i galon am dano, ei fod efe yn bwyta ac yn yfed Corph a Gwaed ein Iachawdwr Crist yn fuddiol i iechyd ei Enaid, er nad yw efe yn derbyn y Sacrament o'i euan.
- ¶ Pan ymweler d'r Glas, ac yntau yn cymmerod y Cymmun bendigedig yr un amser; bid yna i'r Offiriad, er mwyn gysfuro yn gyni, dori ymaith Eurf yr Twelriad, lle mae'r Salm [Ynot ti, O Arglwydd, y gobeithiais, &c.] ac oed yn union i'r Cymmun.
- ¶ Yn amser Pla, Clefyd y Chwaja, neu gysfuro amserau Heintiau neu Glefydau llyn, pryd na aller cael yr un i'r Plawf neu'r Cymmydigion i gymmunu gyd a'r Cleifon yn eu Tai, rhag ofn cael yr Haint, ar bysfol ddiwyfied y Glas, se all y Gwaeddog yn unig gymmunu gyd ag ef.

Y DREFN am GLADDEDIGAETH Y MARW.

- ¶ Noder yma, Na ddyliad arfer y Gwasanaeth a ganlyn droi heb a fo marw heb Fedydd, neu dan Tŷgymundol, neu a'u lladdasant eu hunain.
- ¶ Yr Offiriad a'r Clochydd, wrth gyfarfod a'r Corph wrth borth y Fyrcient, ac yn myned o'i flaen i'r Eglwys, neu tu a'r Bedd, a ddywedant, neu a ganant,

MYFI yw'r adgyfodiad a'r bywyd, medd yr Arglwydd: yr hwn fydd yn credu ynot fi, er iddo farw, a fydd byw. A phwy bynnag fydd yn fyw, ac yn credu ynot fi, ni bydd marw yn dragwydd. S. Iuan xi. 25, 26.

MYFI a wn fod fy Mhrynwyr yn fyw, ac y saif yn y diwedd ar y ddaear. Ac er ar ol fy nghroen i bryfed ddifetha'r corph hwn, etto caf weled Duw yn fy nghawd: yr hwn a gaf fi im' fy hun ei weled, a'm llygaid a'i gwelant, ac nid arall. Job xix. 25, 26, 27.

NI ddysgafom ni ddim i'r byd, ac eglur yw na allwn ddwyn dim allan chiwaith. Yr Arglwydd a roddodd, a'r Arglwydd a gymmerodd ymaith; bendigedig fyddo Enw yr Arglwydd. 1 Tim. vi. 7. Job i. 21.

¶ Gwedi eu dyfod i'r Eglwys, y darllenir un o'r Salmau byn yn canlyn, neu'r ddwy.

Dixi, Custodiam. Salm xxxix.

DYwedais, Cadwaf fy ffyrdd, rhag pechu a'm tafod: cadwaf ffirwyn yn fy ngenau, tra fyddo'r annuwiol yn fy ngolwg.

Tewais yn ddifaw, ie, tewais a daioni: a'm dolur a gyffrodd.

Gwrelogodd fy nghalon o'm mewn: tra'r oeddwn yn myfyrto, ennynodd tân, a mi a lasarais a'm tafod.

Arglwydd, par i mi wybod fy niwedd, a pheth yw mefur fy nyddiau: fel y gwypwyf o ba oedran y byddaf fi.

Wela, gwnaethost fy nyddiau fel dymfedd; a'm heinioes fydd megis diddym yn dy olwg di: diau mai cwbl wagedd yw pob dyn, pan io ar y goreu.

Dyn yn ddiau fydd yn rhodio mewn cyfgod, ac yn ymdrafferthu yn oler: efe a dyrra plud, ac ni's gwyf pwy a'i cael.

Ac yn awr beth a ddisgwylaf, O Arglwydd, fy ngobaith fydd ynot ti.

Gwared fi o'm holl gamweddau: ac na ofod fi yn waradwydd i'r ynyf.

Aethum yn fud, ac nid agorais fy ngenau: canys ti a wnaethost hyn.

Tyn dy bla-oddi wrthyf: gan ddyrnod dy law y darslun i.

Pan gopit ddyn a cheryddon am anwiredd, datodit fel gwyfyn ei ardderchowgrwydd ef: gwagedd yn ddiau yw pob dyn.

Gwando fy ngwedi, Arglwydd, a chlyw fy llef; na thaw wrth fy wylfain: canys ymdedhydd ydwyf gyd â thi, os allud, fel fy holl dadau.

Paid â mi, fel y cryhawyf: cyn fy myned, ac na byddwyf mwy.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

Domine, refugium. Salm xc.

Tl, Arglwydd, fuost yn breswylfa i ni: ym mhob cenhedlaeth;

Cyn gwneuthur y mynyddoedd, a llunio o honot y ddaear a'r byd: ti hefyd wyt Dduw o dragwyddoldeb hyd dragwyddoldeb.

Trol delyn i ddinystr: a dywedi, Dychwelwch, feibion dynion.

Canys mil o synyddoedd ydynt yn dy olwg difel doe: wedi'r el heibio, ac fel gwyliadwriaeth nos.

Dygi hwynt ymaith megis i' llyteiriant; y maent fel hûn: y bore y maent fel llyteiryn a newitir.

Y bore y blodeua, ac y tyf: pryd nawn y torrit ef ymaith, ac y gwywa.

Canys yn dy ddog y difethwyd ni: ac yn dy lidiowgrwydd y'n brawychwyd.

Gofodait ein hanwiredd ger dy fron: ein dirgel bechodau yngoleuni dy wneib.

Canys ein holl ddyddiau ni a ddarfuant gan dy ddigofaint di: treuliafom ein blynyddoedd fel chweid.

Yn nyddiau ein blynyddoedd y mae deng mlynedd a thrugain; ac os o gryfder y cyrhaeddur pedwar ugain mlynedd: etto eu nerth fydd boen a blinder; canys ebrwydd y derfydd, a ni a chedwn ymaith.

Pwy a edwyn nerth dy foriant: canys fel y mae dy ofn, y mae dy ddipter.

Dysg i ni telly gyfrif ein dyddiau: fel y dygom ein calon i ddoethineb.

Dychwel, Arglwydd, pa hân: ac edifachâ o ran dy weision.

Diwalla ni yn fôr a' th drugaredd: fel y gosolledom ac y llawenyehom drôs ein holl ddyddiau.

Llawenâ ni yn ol y dyddiau y cyfuddiaist ni: a'r blynyddoedd y ewellom derydd.

Gweler dy waith tu ag at dy weision: a th ogoniant to ag at eu plant hwy.

A bydded prydfierthwch yr Arglwydd ein Ddw arnom ni: a threfna weithred ein dwylaw ynom ni; ie, trefna waith ein dwylaw.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

CLADDEDIGAETH Y MARW.

Ar ôl bynnu y canlyn y Llyth, wedi ei chymmyrd
o'r bymberged Benned o Epistol cyntaf S. Paul at y
Corinthiaid.

1 Cor. xv. 20.

YN awr Crist a gyfodwyd oddi wrth y meirw, ac
a wnaed yn flaen-fwrwyth y rhai a hunafant.
Canys, gan fod marwolaeth trwy ddyn, trwy ddyn
hefyd y mae adgyfodiad y meirw. Oblygyd megis
yn Adda y mae pawb yn meirw, felly hefyd yng
Nghrist y bywheir pawb. Eithr pob un yn ei drefn
ei hun: y blaen-fwrwyth yw Crist; wedi hynny y
rhai ydynt eiddo Crist, yn ei ddyfodiad ef. Yna y
bydd y diwedd, wedi y rhoddo efe y deyrnas i
Dduw a'r Tad; wedi iddo ddilieu pob pendefigaeth,
a phob awdurdod a nerth. Canys rhaid iddo deyrna-
lu hyd oni ofoddo ei holl clyniad dan ei draed.
Y gelyd diweddaf a ddynystir yw'r angau: canys
efe a ddaroostygodd bob peth dan ei draed ef. Eithr
pan yw yn dywedyd fêd pob peth wedi eu dar-
ollwng, amlwg yw mai oddi eithr yr hwn a ddar-
ostyngodd bob peth iddo. A phan ddaroostyngir
pob peth iddo, yna'r Mab ei hun hefyd a ddar-
ostyngir i'r hwn a ddaroostyngodd bob peth iddo
ef; fel y byddo Duw oll yn oll. Os amgen, beth a
wna y rhai a fedyddir dros y meirw, os y meirw
ni chyfodir ddim? Paham ynte y bedyddir hwy
dros y meirw? a phaham yr ydym ninnau mewn
perygl bob awr? Yr ydwyf beunydd yn marw, myn
eich gorfoledd yr hon fydd gennyf yng Nghrist Iesu
ein Harglwydd. Os yn ol dull dyn yr ymlediad
ag anifeiliaid yn Ephesus, pa lesâd fydd i mi, oni
chyfodir y meirw? Bwyttawn, ac yfwn; canys y for-
marw yr ydym. Na thwyllir chwi: y mae ym-
ddiddanion drwg yn llygru moefau da. Deffrôwch
yn gyfiawn, ac na phechych; canys nid oes gan rai
wybodaeth am Dduw. Er cywilydd i chwi yr wyf
yn dywedyd hyn. Eithr fe a ddywaid rhyw un, Pa
fodd y cyfodir y meirw? ac â pha ryw gorph y
deuant? O ynfyd, y peth yr wyt ti yn ei hau, ni
fywheir, oni bydd efe marw. A'r peth yr wyt yn ei
hau, nid y corph a fydd yr ydwyf yn ei hau, ond
gronyn noeth, ysgafydd o wenith, neu ryw rawn
arall. Eithr Duw fydd yn rhoddi iddo gorph fel
y mynnodd efe, ac i bob hedyn ei gorph ei hun. Nid
yw pob cnawd unrhyw gnawd; eithr arall yw
cnawd dynion, ac arall yw cnawd anifeiliaid, a
chnawd arall fydd i bysgod, ac arall i adar. Y mae
hefyd gyrph nefol, a chyrrph daearol; ond arall yw
gogoniant y rhai n. fol, ac arall y rhai daearol. Arall
yw gogoniant yr haul, ac arall yw gogoniant y lloer,
ac arall yw gogoniant y fer; canys y mae rhagor
rhwng seren a seren mewn gogoniant. Felly hefyd
y mae adgyfodiad y meirw: efe a heuir mewn llygr-
edigaeth; ac a gyfodir mewn anllygredigaeth: efe
a heuir mewn ammharch; ac a gyfodir mewn go-
goniant: efe a heuir mewn gwendid; ac a gyfodir
mewn nerth: efe a heuir yn gorph anianol; ac a
gyfodir yn gorph ysprydol. Y mae corph anianol,
ac y mae corph ysprydol. Felly hefyd y mae yn
ygrisenedig, Y dyn cyntaf Adda a wnaed yn enaid
byw, a'r Adda diweddaf yn yspryd yn bywhâu.
Eithr nid cyntaf yr ysprydol, ond yr anianol; ac wedi
hynny yr ysprydol. Y dyn cyntaf o'r ddaear yn
daearol, yr ail ddyn yr Arglwydd o'r nef. Fel y
mae y daearol, felly y mae y rhai daearol: ac fel
y mae y nefol, felly y mae y rhai nefol hefyd. Ac
megis y dygafom ddelw y daearol, ni a ddygw'n
hefyd ddelw y nefol. Eithr hyn meddaf, O frodyr,
na idichon cig a gwaed etifeddu teyrnas Dduw;
ac nid yw llygredigaeth yn etifeddu anllygredigaeth.
Wela yr wyt yn dywedyd i chwi ddigelwch: Ni
hunwn ni oll; eithr ni a newidir oll mewn mo-
ment, ar darawiad llygad, wrth yr udgorn diwedd-
af. Canys yr udgorn a gân, a'r meirw a gyfodir
yn anllygredig, a ninnau a newidir. O herwydd
rhaid i'r llygradwy hwn wisgo anllygredigaeth, ac
i'r marwol hwn wisgo anfarwoldeb. A phan ddar-

ffio i'r llygradwy hwn wisgo anllygredigaeth, ac
i'r marwol hwn wisgo anfarwoldeb, yna y bydd
yr ymadrodd a 'sgrienenwyd; Angau a lyngwyd
mewn buddugoliaeth. O angau, pa le y mae dy
golyn? O uffern, pa le mae dy fuddugoliaeth?
Colyn angau yw pechod, a grym pechod yw'r gyf-
raith. Ond i'r Dduw y byddo'r diolch, yr hwn
fydd yn rhoddi i ni fuddugoliaeth trwy ein Har-
glwydd Iesu Crist. Am hynny, fy mrodyr anwyl,
byddwch sicr, a diymmod, a helaethion yngwaith
yr Arglwydd yn wastadol, a chwi'n gwybod nad
yw eich llafur chwi yn ofer yn yr Arglwydd.

¶ Pan ddeiot at y Beid, tra fyddo'r Corph yn ei
barotioi i'w ddodi yn y Ddaear, y dywaid yr Offeiriad,
neu'r Offeiriad a'r Ysgolbeigian a ganant.

DYN a aned o wraig, fydd i byr amser iddo i
fyw, ac fydd yn llawn trueni. Y mae efe
yn blaguro fel llyfeyuyn, ac a dorri i lawr; ac a
ddiffanna fel cygod, ac ni falf.

Ynghanol ein bywyd yr ydym mewn angau: gan
bwy y mae i ni geisio ymwared, ond gennyf ti, O
Arglwydd, yr hwn ani ein pechodau wyt yn gyfiawn
yn ddiglon?

Er hynny, Arglwydd Dduw sancteiddaf, Ar-
glwydd galluocaf, O sancteidd a thrugarocaf lach-
awdwr, na ollwng ni i ddygn chwerwaf boenau
angau tragywyddol.

Ti, Arglwydd, a adwaenost ddirgellon ein calon-
nau: na chaua dy glustiau trugarog oddi wrth ein
gweddïau; eithr arbed nyni, O Arglwydd sancte-
iddaf, O Dduw galluocaf, O sancteidd a thrugar-
og lachawdwr; tydi deilyngaf Farnwr tragywyddol,
na âd i ni, yn yr awr ddiweddar, er neb rhyw
boenau angau, syrthio oddi wrthyf.

¶ Yna, tra fydder yn bwrw Pridd ar y Corph gan ryw
rai a fo yn sefyll ymo, yr Offeiriad a ddywaid,

YN gymmaint a rhyngu bodd i'r Goruchaf Dduw
o'i lawr drugaredd gymmyrd atto ei hun
enaid ein hanwyl frawd yma a ymadawodd o'r
byd, gan hynny yr f'm ni yn rhoddi ei gorph ef
i'r ddaear, sef, daear i'r ddaear, lludw i'r lludw,
pridd i'r pridd, mewn gwir ddiogel obaith o ad-
gyfodiad i fuchedd dragywyddol, trwy ein Har-
glwydd Iesu Crist, yr hwn a newidia ein corph gwael
ni, fel y byddo yn gyffelyb i'w gorph gogoneddus
ef, o herwydd y galluog weithrediad, trwy yr hwn
y dichon efe ddaroostyng pob dim iddo ei hun.

¶ Yna y dywaid, neu y cimir,

MI a glywais lais o'r nef yn dywedyd wrthyf,
Ysgrifena, O hyn allan gwynfydedig yw y
meirw fy yn marw yn yr Arglwydd: felly y dy-
waid yr Ysryd; canys y maent yn gorphwyo
oddi wrth eu llafur. Dat. xiv. 13.

¶ Yna y dywaid yr Offeiriad,

Arglwydd, trugarh wrthym.

Crist, trugarh wrthym.

Arglwydd, trugarh wrthym.

EN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier
dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bid dy Ewyllys
ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni
heddyw ein bara beunyddiol. A madden i ni ein
dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac
arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag
drwg: Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, A'r Gallu, A'r
Gogoniant, Yn oes oesoedd. Amen.

Offeiriad.

HOLL-alluog Dduw, gyd a'r hwn y mae yn byw
ysforydoedd y rhai a ymadawiant oddi yma
yn yr Arglwydd, ac yn yr hwn y mae eneidiau y
ffyddloniaid, wedi darod eu rhyddhâu oddi wrth
faich y cnawd, mewn llawenydd a dedwyddyd; Yr
ydym yn mawr ddiolch i ti, fod yn wiu gennyf
waredu ein brawd beun allan o dueni i'r byd pech-
adurus hwn; gan attolygu i ti fyngu bodd i'r, o'th
radlawn ddaioni, gyflawni ar fynder nifer dy ethol-
edigion,

DIOLWCH GWRAGEDD, neu EGLWYSA.

edigion, a phryfuro dy Deyrnas; modd y gallom ni, gyd â'r rhai oll a ymadafwnt â'r byd mewn gwir bydd dy Enw bendigedig, gaffael i ni ddiwedd perffaith, a gwynfyd ynghorff ac enaid, yn dy ddirangr a'th dragwyddol ogoniant, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

T Cofli.

O Drugarog Dduw, Tad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn yw y cyfodiad a'r bywyd, ym niha un pwy bynnag a gretto, a fydd byw, er iddo farw; a phwy bynnag a fo byw ac a gretto ynddo ef, ni bydd marw yn dragwydd; yr hwn hefyd a'n dyfodol (trwy ei Apostol bendigedig S. Paul) na thristaem, fel rhai heb obaith, dros y rhai a hunant ynddo ef; Nyni yn oftyngedig a attolygwn i ti,

O Dad, ein cyfodi ni o angau pechod i fuchedd cyfiawnder; fel y bo i ni, wedi ymado â'r fuchedd hon, orphwys ynddo ef, megis y mae ein gobaith fod ein *braced byn*; ac ar y cyfodiad cyffredin y dydd diweddaf, ein caffael yn gymmeradwy yn dy olwg di, a derbyn y fendith a ddatgan dy garedig. Fab yr amser hwnnw i bawb a'r a'th ofiant ac a'th garant, gan ddywedyd, *Dewch, chwi fendigedig blant fy Nhaf, meddiennwch y Deyrnas a barottowyd i chwi er pan seiliwyd y byd.* Caniant hyn, ni a attolygwn i ti, O drugarog Dad, trwy Iesu Grist ein Cyfryngwr a'n Pryniawdr. *Amen.*

GRA5 ein Harglwydd Iesu Grist, a chariad Dduw, a chymdeithas yr Ysryd Glân, a fyddo gyd â ni oll byth bythoedd. *Amen.*

Diolwch Gwragedd ar ol esgor Plant; yr hwn a elwir yn gyffredin, Rbyddbau, neu Eglwysa.

¶ T Wraig, ar yr amser arferedig ar ol Esgor, a ddaw i'r Eglwys wedi ymwiso yn weddus; ac yno y gofynnir ar ei gliniau yn rhyw le cyfaddas, fel yr arferwyd, neu megis y trefno'r Ordinari: ac yna'r Officiad a ddywaid wrthi,

YN gymmaint a rhyngu bodd i'r goruchaf Dduw o'i ddaioni roddi i ti ryddhad ymwardol, a'th gadw yn y mawr berygl wrth esgor; ti a ddiolchi yn ewyllysgar i Dduw am hynny, ac a ddywedi,

(¶ Yna y dywaid yr Officiad y Salm bon.)

Dilexi, quoniam. Salm cxvi.

DA gennyf wrando o'r Arglwydd: ar fy Hef a'm gweddiau.

Am oftwng o hono ei glust attaf: am hynny llefas dros fy nyddiau arno ef.

Gofidion angau a'm cychynasant: a gofidiau aiffen a'm dalasant; ing a blinder a gefais.

Yna y gelwais ar Enw'r Arglwydd: Attolwg, Arglwydd, gwared fy enaid.

Graffawn yw'r Arglwydd, a chyffawn: a thofstrol yw ein Dduw ni.

Yr Arglwydd fydd yn cadw y rhai annicheggar: rhodais, ac eie a'm hachubodd.

Dychwel, O fy enaid, i'th orphwysfa: canys yr Arglwydd fu dda wrthy;

O herwydd i'th waredu fy enaid oddi wrth angau: fy llygaidd oddi wrth ddagrau, a'm traed rhag lithro.

Rhodias o flaen yr Arglwydd: yn nhir y rhai byw.

Credais, am hynny y llafaris: cystuddiwyd fi yn ddifawr.

Mi a ddywedais yn fy ffrwst: Pob dŷn fydd gelyddog.

Beth a dalaf i'r Arglwydd: am ei holl ddoniau i mi?

Phiol iachawdwriaeth a gymmeraf: ac ar Enw'r Arglwydd y galwaf.

Talaf fy addunedau i'r Arglwydd: yn awr yngwydd ei holl bobl;

Ynghynteddoedd ty'r Arglwydd: yn dy ganol di, O Jerusaleu. Molwch yr Arglwydd.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. *Amen.*

¶ Neu'r Salm bon.

Nisi Dominus. Salm cxxvii.

OS yr Arglwydd nid adeilada y tŷ, ofer y llafuria ei adeiladwyr wrtho: os yr Arglwydd ai cheidw'r ddinas, ofer y gwylia'r ceidwad.

¶ Rheid i'r Wraig a ddél i dalu Diolch, offrymma'r Offrymmau defodol; ac o bydd Cymmun, iawn yw iddi gymmeryd y Cymmun bendigedig.

Ofer i chwi fore-godi, myned yn hwyr i gylgu, bwytta bara gofidiau: felly y rhydd eie hŷn i'w anwylyd.

Wele, plant ydynt etifeddiaeth yr Arglwydd: ei wobwr ef yw ffrwyth y groth.

Fel y mae faethau yn llaw y cadarn: felly y mae plant ieuengfryd.

Gwyn ei fyd y gŵr a lanwodd ei gawell faethau â hwynt: ni's gwaradwyddir hwy pan ymdeiddant â'u gelynnion yn y porth.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Ysryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. *Amen.*

¶ Yna y dywaid yr Officiad,

Gweddïwn.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Crist, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw. Deued dy Deyrnas. Bid dy Ewyllys ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg: Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, A'r Gallu, A'r Gogoniant, Yn oes oesoedd. *Amen.*

Gweinidog. Arglwydd, cadw dy wafanaeth-wraig hon,

Atteb. Yr hon fydd yn ymddinied ynot.

Gweinidog. Bydd iddi yn dŵr cadarn,

Atteb. Rhag wyneb ei gelyn.

Gweinidog. Arglwydd, erglyw ein gweddïau;

Atteb. A deued ein llef hyd attaf.

Gweinidog. Gweddïwn.

HOLL-alluog Dduw, nyni yn oftyngedig a ddiolchwn i ti, ryngu bodd i'th waredu dy wafanaeth-wraig hon oddi wrth y mawr boen a'r perygl ar Enedigaeith Dŷn bach; Caniantâ, ni a attolygwn i ti, drugarocaf Dad, allu o honi, trwy dy gynhorthwy di, fyw yn fyddlawn, a rhodio yn ol dy ewyllys di yn y fuchedd bresennol hon, a hefyd bod yn gyfrannog o'r gogoniant tragwyddol yn y fuchedd a ddaw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Y COMMINASIWN; neu Gyhoeddiad Digofaint a Barnedigaethau DUW yn erbyn Pechaduriaid: gyd a rhyw Weddïau i'w harfer ar y Dydd Cyntaf o'r Garawys, ac ar Amserau eraill, pan drefno'r Ordinari.

¶ Ar ol y Fforest Weddi, ar ddiwedd y Litani yn ol y modd arferedig, yr Offeiriad, yn y lle y darllenir y Gwasanaeth, neu yn y Pulpud, a ddywaid,

Y Brodyr, yn y Brif Eglwys gynt, yr oedd Disgyblaeth dduwiol, nid amgen na bod yn nechreu'r Garawys, roi cyfryw Ddynion ag oeddynt Bechaduriaid cyhoedd, i Benyd cyhoedd, a'u poeni yn y byd yma, modd y byddai eu heneidiau gadwedig yn nydd yr Arglwydd; ac megis y gallai eraill, wedi eu rhybuddio trwy eu hesampel hwy, fod yn ofnufach i wneuthur ar gam. Yn lle hynny (hyd onid adnewyddir y ddywededig Disgyblaeth, yr hyn a ddyld ei ddymuno yn fawr) fe dybiwyd fod yn dda, yr amser hwn (yn eich gwydd chwi oll) ddarlain yr Ymadrodd cyffredin o Fellydithion Duw yn erbyn Pechaduriaid anedifeiriol, y rhai a gafglwyd allan o'r feithfed bennod ar hugain o Ddeuteronomium, a lleoedd eraill o'r Ysgrythyr Lân; a bod i chwi ateb i bob ymadrodd, *Amen*: er mwyn, gwedi darof felly eich rhybuddio am sawr Ddighlonder Duw yn erbyn Pechaduriaid, gallu eich gwahodd yn gynt i ddiisrifol a gwir edifeiriwch; a bod i chwi rodio yn ddiestrefnufach y dyddiau enbyd hyn; gan gilio oddi wrth gyfryw seiau ag yr ydych chiwi yn sicrhau â'ch genenau eich hunain, fod mellieth Dduw yn ddyledus am danynt.

Mellidgedig yw'r neb a wnel ddolw gerfiedig neu dodedig, i'w haedoli. *Deut. xxvii. 15.*

¶ A'r Bobl a atebant ac a ddywedant, Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r hwn a fellydithio ei dad neu ei fam. *Gwers 16.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r hwn a fymmodo derfyn tir ei gymmydog. *Gwers 17.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r hwn a baro i'r dall gyfeiliorni allan o'i ffordd. *Gwers 18.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r hwn a wyro farn y dieithr, yr amddifad, a'r weddw. *Gwers 19.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r neb a darawo ei gymmydog yn ddirgel. *Gwers 24.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r hwn a orweddo gyd â gwraig ei gymmydog. *Lef. xx. 10.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r hwn a gymmero wob er dieneidid gwirion. *Deut. xxvii. 25.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r hwn a roddo ei ymddiried mewn dŷn, ac a gymmero ddyn yn ymddiffyn iddo, ac yn ei galon a gilio oddi wrth yr Arglwydd. *Jer. xvii. 5.*

Ateb. Amen.

Gweinidog. Melldigedig yw'r annhrugarog, y godinebus, a'r rhai a dorant brifodas, a'r cybyddion, addolwyr delwau, enllibwyr, meddwon, a'r cribddeilwyr. *Mar. xxv. 41. i Cor. vi. 9, 10.*

Ateb. Amen.

Gweinidog.

YN awr, yn gymmaint a'u bod hwy oll yn fellydgedig (fel y tyfista Dafydd Brophwyd) y rhai sy yn cyfeiliorni ac yn myned ar ddiro oddi wrth Orchymynion Duw; moefwch i ni (gan feddylio am y farn ofnadwy sydd goruwch ein pennau, ac fyth ger ein llaw) ymchwelyd at ein Harglwydd Dduw â chwbl gyffudd, a gostyngeddrwydd calon; gan ddwyn ga-

lar a thymder dros ein buchedd bechadurus, gan gydnabod a chyffesu ein camweddau, a cheisio dwyn firwythau addas i edifeiriwch. Canys yr awr hon y mae'r fwy-
Mat. 3. 8,
all wedi ei gofod ar wreiddyn y prenau; 10.
fel y torrir i lawr, ac y bwrir yn tân, bob
pren nid yw yn dwyn firwyth da. Peth Heb. 10.
ofnadwy yw fyrrhio yn nwyllaw y Duw. 31.
byw! Efe a wlawia ar yr annuwiolion, Sal. 11. 6.
faglau, tân a brwmstan, a phoeth-wynt
yfformus: dyfina ran eu phiol hwynt.
Canys welo, y mae'r Arglwydd yn dyfod Efy 26.
allan o'i fan-gre, i ymweled ag anwired 21.
preswylwyr y ddaer. Ond pwy a oddef Mal. 3. 2.
ddydd ei ddyfodiad ef? a phwy a falf pan
ymddangoso efe? Ei wyntyll sydd yn ei Mat. 3.
law: ac efe a lwyr-lanhâ ei lawr-dyrnu, ac 12.
a gafgl ei wenith i'w ysgubor; eithr yr us
a lyg efe â than annifoddadwy. Dydd yr 1 Thef. 5.
Arglwydd a ddaw fel lleidr o hŷd nos: a 2. 3.
phan ddywedant, Tangnefedd, a diogel-
wch; yna y mae dnylitr difymmwth yn
dyfod ar eu gwarthaf, megis gwewyr efgor
ar un a fo beichiog; ac ni ddiantant hwy
ddi. Yna yr ymddengys cynddaredd Rhu. 2.
Duw yn y dydd digofaint, yr hwn a ddarfu 4. 5.
i'r pechaduriaid anhydy ei bentyrnu ar eu
gwarthaf eu hunain, trwy gyndynrwydd
eu calonnau; y rhai a ddyfytrent olud
daioni, dioddefgarwch, ac ymaros Duw,
pan ydoedd efe yn eu galw hwy yn wastad
i edifeiriwch. Yna y galwant arnaf (medd Dlar. 1. 28,
yr Arglwydd) ond ni wrandawaf; y m 29. 30.
ceffiant yn fore, ond ni's cânt: a hynny,
o herwydd mai cas fu ganddynt wybod-
aeth, ac ni ddewisafant ofn yr Arglwydd;
ond casâu fy nghyngor, a dirmygu fy
nghospedigaeth. Yna y bydd rhy hwy Mat. 23.
curo, wedi cau'r drws; a rhy hwy galw 10, 11, 12.
am drugaredd, pan yw amser cyfiawnder.
Och, mor aruthrol llef y farn gyfiawnaeth
draethir arnynt hwy, pan ddywedir wrth-
ynt, Ewch, chwi y rhai melldigedig, i'r Mat. 25.
tân tragywyddol, yr hwn a barottowyd i 41.
ddiafol ac i'w angylion! Am hynny, a Cor. 6. 2.
frodyr, ymochelwn yn brydol, tra parhau
dydd yr iachawdwriaeth: canys y mae'r Ioa 9. 4.
nos yn dyfod, pan na ddichon neb weith-
lo. Eithr tra fyddo gennym oleuni, credwn Ioa 12.
yn y goleuni, a rhodiwn fel plant y go- 35. 36.
leuni; rhag ein bwrw i'r tywyllwch ei-
thaf, lle y mae wylofaen a rhingcian dan-
nedd. Na ddyfytirwn ddaioni Duw, yr Mat. 23.
hwn sydd yn ein galw yn drugarog i well- 30.
hau; ac, o'i ddi-ddrango dofturi, yn addaw
i ni faddeuant am a aeth heibio, os nyddi
(â chwbl feddwl, ac â chalon gywir) a dych-
welwn atto ef. Canys, er bod ein pech- Efy 1.
odau ni cyn goched â'r ygarlad, hwy a ant 18.
cyn wynnâd â'r eira; ac er eu bod fel y
porphor, etto hwy fyddant cyn wynnâd
â'r gwlan. Dychwelwch a throwch (medd Eze. 18.
yr Arglwydd) oddi wrth eich holl gam- 30. 31, 32.
weddau, fel na byddo eich anwired yn
dramgwydd i chwi. Bwriwch oddi wrth-
ych eich holl gamweddau y camweddasoch
ynddynt; a gwnewch iwech' galon ne-
wydd, ac yspwyd newydd: canys paham,
ty Israel, y byddwch feirw? canys nid oes
ewylllys gennyf i farwolaeth y marw, medd

G a yr

Y COMMINASIWN.

yr Arglwydd Dduw. Dychwelwch gan hynny, a byw fyddwch. Er dardod i ni bechu, etto y mae i ni Eiriolwr gyd â'r Tad, Iesu Grist y cyfiawn; ac ele yw'r iawn dros ein pechodau ni. Canys efe a archollwyd am ein camweddau ni, ac a ddrylliwyd am ein hanwiredau ni. Ymchwelwn am hynny atto ef, yr hwn yw trugarog dderbyniwr holl wir edifeiriol bechaduriaid; gan gwbl-gredu ei fod ef yn barod i'n derbyn, ac yn oreu ei ewyllys i faddeu i ni, os deawn atto mewn ffydd-lawn edifeirwch; os nyni a ymostyngwn iddo, ac a rodiwn o hyn allan yn ei ffydd ef; os nyni a gymmerwn ei iau efmwyth ef, a'i faich efmwyth arnom, i'w ganlyn ef mewn gofyngeiddrwydd, dioddefgarwch, a chariad perffaith, a bod o honom yn drefniedig wrth lywodraeth ei Ysryd Glân ef; gan geisio yn waftad ei ogoniant, a'i wafanaethu yn ddyladwy yn ein galwedigaeth, gan ddiolch iddo. Os hyn a wnawn, Crist a'n gwared ni oddi wrth feldith y gyfraith, ac oddi wrth y feldith eithaf a ddigyn ar y fawl a fyddant ar y llaw afwy; ac efe a'n gelyd ni ar ei ddeulaw, ac a ddryi i ni wynfyddig fendith ei Dad; gan orchymyn i ni gymmeryd meddiant yn ei ogoneddus deyrnas: i'r hon poed teilwng fo ganddo ein dwyn ni i gyd oll, er ei anfeidrol drugaredd. Amen.

¶ Yna y gofngant barob ar eu gliniau, a'r Offeiriad a'r Ysbeigion ar eu gliniau (yn y fan lle maent arferedig o ddywedyd y Litani) a ddywedyd y Salm hon.

Miserere mei, Deus. Salm li.

TRugarhâ wrthryf, O Dduw, yn ol dy drugarowgrwydd: yn ol lliaws dy dofturiaethau, dilea fy anwiredau.

Golch fi yn llwyrr-ddwys oddi wrth fy anwired: a glanhâ fi oddi wrth fy mhechod.

Canys yr wyf yn cydnabod fy nghamweddau: a'm pechod fydd yn waftad ger fy mron.

Yn dy erbyn di, dydi dy hunan, y pechais, ac y gwneuthum y drwg hwn yn dy olwg: fel y'th gyfawnhâer pan lasarych, ac y byddit bur pan farnech.

Wela, mewn anwired y'm lluniwyd: ac mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf.

Wela, ceriaist wirionedd oddi mewn: a pheri i mi wybod doethineb yn ddirlgel.

Glanhâ fi ag isop, a mi a lanheir: golch fi, a byddaf wynnach na'r eira.

Par di i mi glywed gorfoledd a llawenydd: fel y llawenycho'r eisyryn a ddrylliaist.

Cuddia dy wyneb oddi wrth fy mhechodau: a dilea fy holl anwiredau.

Crea galon lân ynof, O Dduw: ac adnewydd ysfryd uniawn o'm mewn.

Na fwrw fi ymaith oddi ger dy fron: ac na chymmer dy Ysryd Sanctaidd oddi wrthryf.

Dyro drachefn i mi orfoledd dy iachawdwr-iaeth: ac â'th hael Ysryd cynnal fi.

Yna y dysgaf dy ffydd i rai anwir: a phechaduriaid a droi attat.

Gwared fi oddi wrth gwaed, O Dduw, Duw fy iachawdwriaeth: a'm tafod a gân yn llafar-am dy gyfiawnder.

Arglwydd, agor fy ngwefusau: a'm genau a fyneta dy foliant.

Canys ni chwynnychi aberth; pe amgen, mi a'i rhoddwn: poeth-offrwm ni fynni.

Aberthau Duw ydynt ysfryd drylliedig: calon ddrylliog gyftuddiedig, O Dduw, ni ddirmysgi.

Gwna ddaioni yn dy ewyllysgarwch i Sion: adeilada furiau Jerusalem.

Yna y byddi foddlon i ebyrth cyfiawnder, i boeth-offrwm ac aberth llofg: yna yr offrymiant fustych ar dy allor.

Gogoniant i'r Tad, &c.

Atteb. Megis yr oedd yn y dechreu, &c.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Crist, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

EIN Tad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw, Deued dy Deyrnas. Bydded dy Ewyllys ar y ddaear, Megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, Fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; Eithr gwared ni rhag drwg: Canys eiddot ti yw'r Deyrnas, A'r Gallu, A'r Gogoniant, Yn oes oesoedd. Amen.

Gweinidog. Arglwydd, cadw dy wafanaeth-ddynion,

Atteb. Y rhai a ymddiriedant ynot.

Gweinidog. Anfon iddynt borth oddi uchod;

Atteb. Ac byth ymddiffyn hwy yn gadarn.

Gweinidog. Cymmorth nyni, O Dduw ein iachawdwr;

Atteb. Ac er mwyn gogoniant dy Enw gwared ni; bydd drugarog wrthym bechaduriaid, er mwyn dy Enw.

Gweinidog. Arglwydd, gwranddo ein gweddïau;

Atteb. A deued ein llef hyd attat.

Gweinidog. Gwediwn.

O Arglwydd, ni a attolygwn i ti, yn drugarog gwranddo ein gweddïau, ac arbed bawb a gyffiant eu pechodau wrthryf; fel y bo i'r rhai y cyhuddir eu cydwybodau gan bechod, trwy dy drugarog faddeuant fod yn ollyngedig, trwy Grist ein Harglwydd. Amen.

OAlluoccaf Dduw, a thrugaroccaf Dad, yr hwn wyt yn tosturiu wrth bob dyn, ac nid wyt yn casâu dim a'r a wnaethof, yr hwn nid ewyllysi farwolaeth pechadur, ond byw o hono, ac ymchwel-yd oddi wrth ei bechod, a bod yn gadwedig; Yn drugarog maddeu i ni ein camweddau; a derbyn a chylura ni, y rhai ydym yn ffin ac yn orthrwm gennym faich ein pechodau. Ti biau o briodolder drugarhau yn waftad: i ti yn unig y perthyn maddeu pechodau. Arbed nyni am hynny, Arglwydd daionus, arbed dy bobl, y rhai a brynaist: na ddos i'r farn â'th weision, y rhai ym bridd gwaed, a phechaduriaid trauin; eithr ymchwel felly dy lid oddi wrthym, y rhai ym yn ofstyngedig yn cydnabod eia gwaeledd, ac yn wir edifeiriol gennym ein beiau; ac felly bryfia i'n cynnorthwyo ni yn y byd hwn, fel y byddom fyw byth gyd â thi yn y byd a ddaw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

¶ Yna y dygwaid y Bobl byn yma fydd yn canlyn, ar ol y Gweinidog.

YMchwel di ni, O Arglwydd daionus; Ac yna yr ymchwelir ni. Ystyria, O Arglwydd, Ystyria wrth dy bobl, Y rhai fydd yn ymchweledy attat trwy wylofain, ymptydio, a gweddio. Canys Duw trugarog wyt ti, Yn llawn tosturi, Yn dda dy amynedd, Ac yn sawr dy wârdor. Yr wyt yn arbed, pan ym ni yn haeddu poenau; Ac yn dy lid yr wyt yn meddwl am drugaredd. Arbed dy bobl, Arglwydd daionus, arbed hwy; Ac na ddryer dy etifeddiaeth i waradwydd. Clyw nyni, Arglwydd; Canys mawr yw dy drugaredd; Ac yn ol lliaws dy drugareddau edrych arnom, Trwy Haeddedigaethau a Chyfyngdod dy fendigedig Fab Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

¶ Yna yr Offeiriad ei hun yn unig a ddygwaid,

BEndithied yr Arglwydd ni, a chadwed ni; dyrchafed yr Arglwydd lewyrch ei wyneb arnom, a rhoddod i ni dangnedfed yr awr hon ac hyd byth bythoedd. Amen.

S A L L W Y R,

NEU

SALMAU DAFTDD.

Yn ol Cyfieithiad y BIBL Mawr:

Wedi eu nodi megis ag y maent i'w canu neu i'w dywedyd mewn Eglwysydd.

Y DYDD CYNTAF.

BOREOL WEDDI.

SALM I. *Beatus vir, qui non abiit.*

GWYN ei fyd y gŵr ni rodia ynghyngor yr annuwilion, ac ni faif yn ffordd pechaduriaid : ac nid eistedd yn eisteddfa gwatwarwyr.

2 Ond fydd â'i ewyllys ynghyfraith yr Arglwydd : ac yn myfyrio yn ei gyfraith ef ddydd a nos.

3 Ac efe a fydd fel pren wedi ei blannu ar lan afonydd dyfroedd, yr hwn a rydd ei ffrwyth yn ei bryd : a'i ddalen ni wywa; a pha beth bynnag a wnel, efe a lwydda.

4 Nid felly y bydd yr annuwiol : ond fel mân us yr hwn a chwal y gwynt ymaith.

5 Am hynny yr annuwilion ni safant yn y farn : na phechaduriaid ynghynulleidfa y rhai cyfiawn.

6 Canys yr Arglwydd a edwyn ffordd y rhai cyfiawn : ond ffordd yr annuwilion a ddifethir.

SALM II. *Quare fremuerunt gentes?*

PAHAM y terfysga'r cenhedloedd : ac y myfyria'r bobloedd beth ofer?

2 Y mae brenhinoedd y ddaear yn ymosod, a'r pennaethiaid yn ymgynghori ynghyd : yn erbyn yr Arglwydd, ac yn erbyn ei Grist ef, gan ddywedyd,

3 Drylliwn eu rhwymau hwy : a thafwn eu rheffynnau oddi wrthym.

4 Yr hwn fydd yn preswyllo yn y nefoedd, a chwardd : yr Arglwydd a'u gwatwar hwynt.

5 Yna y llafara efe wrthynt yn ei lid : ac yn ei ddigllonrwydd y dychryna efe hwynt.

6 Minnau a ofodais fy Mrenhin : ar Sion fy mynydd fanfstaidd.

7 Mynegaf y ddeddf : dywedodd yr Arglwydd wrthyf : Fy Mab ydwyf ti; myfi heddyw a th genhedlais.

8 Gofyn i mi, a rhoddaf y cenhedloedd yn etifeddiaeth i ti : a thersynau'r ddaear i'th feddiant.

9 Drylli hwynt a gwialen haiarn : maluri hwynt fel llestr pridd.

10 Gan hynny'r awr hon, frenhinoedd, byddwch synhwyrol : barnwyr y ddaear, cymmerwch ddyf.

11 Gwafanaethwch yr Arglwydd mewn ofn : ac ymlawenhewch mewn dychryn.

12 Cusenwch y Mab, rhag iddo ddigio, a'ch difetha chwi o'r ffordd : pan gynneuo ei lid ef (ie ond ychydig) Gwyn eu byd pawb a ymddiriedant yndo ef.

SALM III. *Domine, quid multiplicasti?*

A Rglwydd, mor aml yw fy nhrallodwyr : llawer yw y rhai sy'n codi i'm herbryn.

2 Llawer yw y rhai sy'n dywedyd am fy enaid : Nid oes iachawdwriaeth iddo yn ei Dduw.

3 Ond tydi, Arglwydd, ydwyf darian i mi : fy ngogoniant, a dychafydd fy mben.

4 A'm llef y gelwais ar yr Arglwydd : ac efe a'm clybu o'i fynydd fanfstaidd.

5 Mi a orweddais, ac a gysgais : ac a ddeffroais; canys yr Arglwydd a'm cynhaliodd.

6 Nid ofnaf fyrdiwn o bobl : y rhai o amgylch a ymosodasant i'm herbryn.

7 Cyfod, Arglwydd : achub fi, fy Nuw : canys tarewaist fy holl elynion ar garr yr en; torraist ddannedd yr annuwilion.

8 Iachawdwriaeth fydd eiddo'r Arglwydd : dy fendith fydd ar dy bobl.

SALM IV. *Cum invocarem.*

GWrando fi pan alwyf, O Dduw fy nghyfiawnder : mewn cyfyngder yr chengaisf arnaf; trugarhâ wrthyf, ac erglyw fy ngweddi.

2 O feibion dynion, pa hyd y trowch fy ngogoniant yn warth : yr hofiwch wegi, ac yr argelwch gelwydd?

3 Ond gwybyddwch i'r Arglwydd neillduo'r duw. Iol iddo ei hun : yr Arglwydd a wrendy pan alwyf arno.

4 Ofnwch, ac na phechwch : ymddiddennwch â'ch calon ar eich gwely, a thewch.

5 Aberthwch ebyrth cyfiawnder : a gobeithwch yn yr Arglwydd.

6 Llawer sy'n dywedyd, Pwy a ddengys i ni ddaioni : Arglwydd, dyrcha arnom lewytch dy wyneb.

7 Rhoddaist lawenydd yn fy nghalon : mwy na'r amfer yr amlhaodd eu hyd a'u gwin hwynt.

8 Mewn heddwch hefyd y gorweddaif, ac yr hunaf : canys ti, Arglwydd, yn unig a wnei i mi drigo mewn diogelwch.

SALM V. *Verba mea auribus.*

GWrando fy ngeiriau, Arglwydd : deall fy myfyrdod.

2 Erglyw ar lef fy ngwaedd, fy Mrenhin, a'm Duw : canys arnat y gweddiaf.

3 Yn fore, Arglwydd, y clywi fy llef : yn fore y cyfeiriai fy ngweddi attat, ac yr edrychaf i fynu.

4 O herwydd nid wyt ti, Dduw, yn ewyllysio anwired : a drwg ni thrig gyd â thi.

5 Ynfydion ni safant yn dy olwg : cawsaist holl weithredwyr anwired.

6 Difethi y rhai a ddywedant gelwydd : yr Arglwydd a ffeiddia'r gwr gwaeddyd a'r twyllodrus.

7 A minnau a ddeuaf i'th dŷ di yn amlder dy drugaredd : ac a addolaf tu a'th deml sanctaidd yn dy ofn di.

8 Arglwydd, arwain fi yn dy gyfiawnder, o achos fy ngelynyon : ac uniona dy ffordd o'm blaen.

9 Canys nid oes uniondeb yn eu genau ; eu ceudod fydd anwireddau : bedd agored yw eu oeg ; gwenfieithiant a'u tafod.

10 Diftrywia hwynt, O Dduw ; syrthiant oddi wrth eu cyngborion : gyr hwynt ymaith yn amlder eu camweddau ; canys gwrthryfelasant i'th erbyn.

11 Ond llawenhâd y rhai oll a ymddiriedant ynot ti : i lafar-ganant yn dragywydd, am i ti orchuddio drostynt ; a'r rhai a garant dy Enw, gorfoleddant ynot.

12 Canys ti, Arglwydd, a fendithi y cyfiawn : a charedigrwydd, megis a tharian, y coroni di ef.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

S A L M VI. *Domine, ne in furore.*

A Rglwydd, na cherydda fi yn dy lidiowgrwydd : ac na cholpa fi yn dy lid.

2 Trugarhâ wrthyf, Arglwydd ; canys lleig ydwyf fi : iachâ fi, O Arglwydd ; canys fy eigrn a gyftuddiwyd.

3 A'm henaid a ddychrynwyd yn ddîrfawr : ti-thau, Arglwydd, pa hŷd ?

4 Dychwel, Arglwydd, gwared fy enaid : achub fi er mwyn dy drugaredd.

5 Canys yn angau nid oes goffa am danat : yn y bedd pwy a'th fohanna ?

6 Diftrygiais gan fy ochain ; bob nos yr ydwyf yn gwneuthur fy ngwely yn foddfa : yr ydwyf fi yn gwlychu fy ngorweddfa a'm dagrau.

7 Treuliodd fy llygad gan ddigter : heneiddiodd o herwydd fy holl elynion.

8 Ciliwch oddi wrthyf, holl weithredwyr anwired : canys yr Arglwydd a glywodd lef fy wylefain.

9 Clybu'r Arglwydd fy neisfyad : yr Arglwydd a dderbyn fy ngwedd.

10 Gwaradwydder a thralloder yn ddîrfawr fy holl elynion : dychweler a chywilyddier hwynt yn ddifymnwith.

S A L M VII. *Domine, Deus meus.*

A Rglwydd fy Nuw, ynot yr ymddiriedais : achub fi rhag fy holl erlidwyr, a gwared fi.

2 Rhag iddo larpio fy enaid fel llew, gan ei rwygo : pryd na byddo gwaredydd.

3 O Arglwydd fy Nuw, os gwneuthum hyn : od oes anwiredd yn fy nwyllaw ;

4 O thelais ddrwg i'r neb oedd heddychol a mi : (ie, mi a waredais yr hwn fydd elyn i mi heb achos)

5 Erlidid y gelyn fy enaid, a goddiwedded : fathred hefyd fy mywyd i'r llawr, a gosodedd fy nigofaint yn y llwch.

6 Cyfod, Arglwydd, yn dy ddigllonedd, ymddeyrha, o herwydd llied fy ngelynyon : deffro hefyd drofod i'r farn a orchymynaist.

7 Felly cynnulleidfa'r bobloedd a'th amgylchynant : er eu mwyn dychwel dithau i'r uchelder.

8 Yr Arglwydd a farn y bobloedd ; barn fi, O Arglwydd : yn ol fy nghyfiawnder, ac yn ol fy mherffieithrwydd fydd ynot.

9 Darfydded weithian anwiredd yr annuwlion ; eithr cyfarwydda di y cyfiawn : canys y Duw cyfiawn a chwilia'r calonau a'r arennau.

10 Fy ymddiffyn fydd o Dduw : iachawdwr y rhai uniawn o galon.

11 Duw fydd Farnydd cyfiawn : a Duw fy ddigllon beunydd wrth yr annuwl.

12 Oni ddychwel yr annuwl, efe a hoga ei gleddyf : efe a annelodd ei fwa, ac a'i parottodd.

13 Parottodd hefyd iddo arfau anghuol : efe a drefnodd ei faethau yn erbyn yr erlidwyr.

14 Welc, efe a ymddwg anwiredd ; ac a feichiogodd ar gamwedd, ac a eiforodd ar gelwydd.

15 Terrodd bwl, cloddiodd ef : syrthiodd hefyd yn y clawdd a wnaeth.

16 Ei anwiredd a ymchwel ar ei ben ei hun : a'i draha a ddigyn ar ei goppa ei hun.

17 Clodforaf yr Arglwydd yn ol ei gyfiawnder : a chanrolaf Enw'r Arglwydd goruchaf.

S A L M VIII. *Domine, Dominus noster.*

A Rglwydd ein Ior ni, mor ardderchog yw dy Enw ar yr holl ddaear : yr hwn a ofodaist dy ogoniant uwch y nefoedd !

2 O enau plant bychain a rhai yn sugno y peraist nerth, o achos dy elynion : i oftegu y gelyn a'r ymddialydd.

3 Pan edrychwyr ar dy nefoedd, gwaith dy fyfodd : y lloer a'r fer, y rhai a ordinaist ;

4 Pa beth yw dyn, i'ti i'w gofio : a mab dyn, i'ti i'w weled ag ei ?

5 Canys gwnaethof ef ychydig is na'r angylion : ac a'i coronaist â gogoniant ac a harddwch.

6 Gwnaethof iddo arglwyddiaethu ar weithredodd dy ddwyllaw : gosodaist bob peth dan ei draed ef ;

7 Defaid ac ychen oll : ac anifeiliaid y maes hefyd ;

8 Ehedaiad y nefoedd, a physgod y môr : ac y fydd yn tramwyo llwybrau'r moredd.

9 Arglwydd ein Ior : mor ardderchog yw dy Enw ar yr holl ddaear !

BOREOL WEDDI.

S A L M IX. *Confitebor tibi.*

C lodforaf di, O Arglwydd, a'm holl galon : mynegaf dy holl rysteddolau.

2 Llawnychaf a gorfoleddaf ynot : canaf i'th Enw di, y Goruchaf.

3 Pan ddychweler fy ngelynyon yn eu hol : hwy a gwmpant ac a ddifethir o'th flaen di.

4 Canys gwnaethof fy marn a'm matter yn dda : eifeddaist ar orfeddfaingc, gan farnu yn gyfiawn.

5 Ceryddais y cenhedloedd, diftrywiaist yr annuwl : eu henw hwynt a ddileist byth bythol.

6 Ha elyn, darfu am ddinystr yn dragywydd : a diwreiddiaist y dinafoedd ; darfu eu colfadwriaeth gyd â hwynt.

7 Ond yr Arglwydd a bery yn dragywydd : efe a barottodd ei orfeddfaingc i'r farn.

8 Ac efe a farn y byd mewn cyfiawnder : efe a farn y bobloedd mewn uniondeb.

9 Yr Arglwydd hefyd fydd noddfa i'r gorthrymmedig : noddfa yn amser trallod.

10 A'r rhai a adwaenent dy Enw, a ymddiriedant ynot : canys ni adewaist, O Arglwydd, y rhai a'th geisient.

11 Canmolwch yr Arglwydd, yr hwn fydd yn preswlyo yn Sion : mynegwch ym mylg y bobloedd ei weithredoedd ef.

12 Pan ymosyno efe am waed, efe a'u cofa hwynt : nid anghosfa waedd y cyftuddiol.

13 Trugarhâ wrthyf, Arglwydd ; gwel fy mlinder gan fy nghafion : fy nychafydd o byrth angau ;

14 Fel y mynegwyf dy holl foliant ym mhorth merch Sion : llawnychaf yn dy iachawdwriaeth.

13 Y cenhedloedd a foddafant yn y ffos a wnaethant : yn y rhwyd a guddiafant, y daliwyd eu troed eu hun.

14 Adweinir yr Arglwydd wrth y farn a wna : yr annuwiol a faglywyd yngweithredoedd ei ddwyllaw ei hun.

15 Y rhai drygionus a ymchwelant i uffern : a'r holl genhedloedd a anghofiant Dduw.

16 Canys nid anghofir y tlawd byth : gobaith y trueniaid ni cholli'r byth.

17 Cyfod, Arglwydd ; na onfydded dŷn : barnier y cenhedloedd ger dy fron di.

18 Gofod, Arglwydd, ofn arwynt : fel y gwybyddo y cenhedloedd mai dynion ydyn.

SALM X. *Ut quid, Domine?*

PAham, Arglwydd, y fesi o bell : yr ymguddi yn arafen cyfngender?

1 Yr annuwiol mewn balchder a erlid y tlawd : dalier hwynt yn y bwriadau a ddychymygafant.

2 Canys yr annuwiol a ymfroftia am ewyllys ei galon : ac a fendithia y cybydd, yr hwn y mae yr Arglwydd yn ei ffeiddio.

3 Yr annuwiol, gan uchder ei ffroen, ni chais Dduw : nid yw Dduw yn ei holl feddyllau ef.

4 Ei ffyrdd fydd ffin bob arufer ; uchel yw dy farnedigaethau allan o'i olwg ef : chwythu y mae yn erbyn ei holl elynion.

5 Dywedodd yn ei galon, Ni'm fymmedir : o herwydd ni byddaf mewn drygyd hyd genhedlaeth a chenhedlaeth.

6 Ei enau fydd yn llawn melltith, a dichell, a thwyll : dan ei dafod y mae camwedd ac anwir-odd.

7 Y mae efe yn eistedd ynghynllwynaf y pentrefydd : mewn cistfachau y lladd efe y gwirion ; ei lygaid a dremiant yn ddigel ar y tlawd.

8 Efe a gynllwyna mewn dirgelwch megis llew yn ei ffau : cynllwyn y mae i ddal y tlawd ; efe a ddeil y tlawd, gan ei dyanu i'w rwyd.

9 Efe a ymgyrma, ac a ymoftwng : fel y cwympo tyrfia trueniaid gan ei gedym ef.

10 Dywedodd yn ei galon, Anghofiodd Duw : cuddiodd ei wyneb ; ni wel byth.

11 Cyfod, Arglwydd ; O Dduw, dyrcha dy law : nag anghofia y cyfuddiol.

12 Paham y dirmyga'r annuwiol Dduw : dywedodd yn ei galon, Nid ymfyni.

13 Gwelait hyn ; canys ti a ganfyddi anwiredd a cham, i roddi tâl â'th ddwyllaw dy hun : arnat ti y gedy'r tlawd ; ti yw cynnorthwywr yr ymddifad.

14 Tor fraich yr annuwiol a'r drygionus : cais ei ddrygioni ef, hyd na chaffech ddim.

15 Yr Arglwydd fydd Frenhin byth, ac yn dragwydd : difethwyd y cenhedloedd allan o'i dir ef.

16 Arglwydd, clywaist ddymuniaid y tlodion : parottôi eu calon hwynt, gwrendy dy glust arnynt.

17 I farnu'r ymddifad a'r gorthrymmedig : fel na ychwanego dŷn dacearol beri ofn mwyach.

SALM XI. *In Domino confido.*

YN yr Arglwydd yr wyf yn ymddiried : pa fodd y dywedech wrth fy enaid, Ehedd i'r mynydd fel aderyn?

1 Canys welo, y drygionus a annelant fwa : parottoiant eu faethau ar y lliany : i faethu yn ddigel y rhai uniawn o galon.

2 Canys y feillau a ddinystriwyd : pa beth a wnaeth y cyfiawn?

3 Yr Arglwydd fydd yn rheoli ei fanteidd-rydd : gorffedfa'r Arglwydd fydd yn y nefoedd ; y mae ei lygaid ef yn gweled y tlawd, ei amrantau yn profi meibion dynion.

4 Yr Arglwydd a brawf y cyfiawn : eithr casgan ei enaid ef y drygionus, a'r hwn fydd hofi gando drawider.

5 Ar yr annuwiolion y gwlaia efe faglau, tan a brwmilan, a phoethwynt ystormus : dyma ran eu phiol hwynt.

6 Canys yr Arglwydd cyfiawn a gâr gyfiawnder : ei wyneb a edrych ar yr uniawn.

PRYDNHAWNOL WEDDL

SALM XII. *Salvum me fac.*

A Chub, Arglwydd ; canys dafu y tragarog : o herwydd pallodd y ffyddloniaid o blifa meibion dynion.

1 Oferedd a ddywedant bob un wrth ei gymydog : â gwefus wenheithgar, ac â chalon ddau ddyblyg, y llafarant.

2 Torred yr Arglwydd yr holl wefusau gwenheithus : a'r tafod a ddywedo fawrhrydi.

3 Y rhai a ddywedant, A'n tafod y gorfyddwn : ein gwefusau fydd eiddom ni : pwy fydd arglwydd arnom ni?

4 O herwydd anrhaith y rhai cystuddiedig, o herwydd uchenaidd y tlodion, y cyfodaf yn awr medd yr Arglwydd : rhoddaf mewn iachawdriaeth yr hwn y magler iddo.

5 Geiriau yr Arglwydd ydynt eiriau purion : fel arian wedi ei goethi mewn ffin bridd, wedi ei buro feithwaith.

6 Ti, Arglwydd, a'u cedwi hwynt : cedwi hwynt rhag y genhedlaeth hon yn dragwydd.

7 Yr annuwiolion a rodiant o amgylch : pam ddyrchafer y gwaelaf o feibion dynion.

SALM XIII. *Uspex quo, Domine?*

PA hŷd, Arglwydd, y'm hanghoi? ai yn dragwydd : pa hŷd y cuddi dy wyneb rhagof?

1 Pa hŷd y cymmeraf gynghorion yn fy enaid, gan fod blinder beunydd yn fy nghalon : pa hŷd y dyrcheir fy ngelyn arnaf?

2 Edrych, a chlyw fi, O Arglwydd fy Nuw : gofenu fy llygaid, rhag im' huno yn yr angau.

3 Rhag dyweddyd o'm gelyn, Gorchlygais ef : ao i'm gwrthwynebwyr lawenydu, os gogwyddaf.

4 Minnau hefyd a ymddiriedais yn dy drugaredd di : fy nghalon a ymlawenycha yn dy iachawdriaeth : canaf i'r Arglwydd, am iddo synio arnaf ; ie, canmolaf Enw'r Arglwydd Gorchuchaf.

SALM XIV. *Dixit insipiens.*

YR ynydd a ddywedodd yn ei galon, Nid oes un Duw : ymlygrasant ; ffeiddwaith a wnaethant ; nid oes a wnel ddaioni ; nag oes un.

1 Yr Arglwydd a edrychodd i lawr o'r nefoedd ar feibion dynion : i wael a oedd neb deallgar ; yn ymgeisto â Duw.

2 Cilioedd pawb ; cyd-ymddifwynasant : nid oes a wnel ddaioni, nag oes un.

3 Bedd agored yw eu ceg ; â'u tafodau y gwnaethant ddichell : gwenwyn afiaid fydd tan eu gwefusau.

4 Y rhai y mae eu genau yn llawn melltith a chwerwedd : buan yw eu traed i dywalle gwaed.

5 Difryw ac aflydd fydd yn ei ffyrdd, a ffordd tangnefedd nid adnabuant : nid oes ofn Duw ger bron eu llygaid.

6 Oni wyr holl weithredwyr anwiredd : y rhai fy'n bwyta fy mhobol fel y bwytaent fara : ni alwasant an yr Arglwydd.

7 Yno y dychrynasant gan ofn ; ie, lle nid oedd ofn : canys y mae Duw ynghenhedlaeth y cyfiawn.

8 Cyngor y tlawd a waradwyddafoch chwi : am fod yr Arglwydd yn obaith iddo.

10 Pwy a ddyrr iachawdwriaeth i Israel o Sion !
pan ddychwelo 'r Arglwydd gaethiwd ei bobl :
yr ymhyfryda Jacob, ac y llawenâ Israel.

11 Ein cynniweirfa ni a gylchynasant hwy yr
awrhon : gofodasant eu llygaid i dynnu i lawr 'r
ddaeir.

12 Eu dull fydd fei llew a chwennychai 'fgyf-
aethu : ac megis llew ieuange yn arôs mewn lle-
oedd dirgel.

13 Cyfod, Arglwydd, achub ei flaen ef, cwympa-
ef : gwared fy enaid rhag yr annuwiol, yr hwn yw
dy gleddyf di.

14 Rhag dynion y rhai yw dy law, O Arglwydd
rhag dynion y byd, y rhai y mae eu rhan yn y
bywyd yma; a'r rhai y llenwaist eu boliau â'rh
guddiedig drysor : lawnd ydynt o feibion, a gadaw-
ant eu gweddill i'w rhai bychain.

15 Myfi a edrychaf ar dy wyneb mewn cyfiawn-
der : digonir fi, pan ddihunwyf, â'rh ddelw di.

BOREOL WEDDI.

SALM XV. *Domine, quis habitabit ?*

A Rglwydd, pwy a drig yn dy babell : pwy a
brefswylla ym mynydd dy sancteiddrwydd ?

1 Yr hwn a' rodia yn berffaith : ac a wnel
gyfiawnder, ac a ddywed wir yn ei galon.

2 Heb absennu â'i dafod, heb wneuthur drwg
i'w gymmydog : ac heb dderbyn enllib yn erbyn
ei gymmydog.

3 Yr hwn y mae'r drygionus yn ddirmygus yn
ei olwg, ond a anrhydedda y rhai a oinart yr
Arglwydd : yr hwn a dwng i'w niweid ei hup,
ac ni newidia.

4 Yr hwn ni roddes ei arian ar ufuriaeth, ac ni
chymmer wobr yn erbyn y gwirion : a wnelo hyn,
mid yfsgogir yn dragywydd.

SALM XVI. *Conserua me, Domine.*

CADW fi, O Dduw : canys ynot yr ymddir-
iedaf.

1 Fy enaid, dywedaist wrth yr Arglwydd : Fy
Arglwydd ydwyf ti, fy nâ nid yw ddim i ti.

2 Ond i'r saint fydd ar y ddaear, a'r rhai rhag-
orol : yn y rhai y mae fy holl hyfrydwch.

3 Gofidiau a amhlant i'r rhai a fryfiant ar ol
duw ddeithr : eu diod-offrwm o waed nid off-
rymmaf fi, ac ni chymmeraf eu henwau yn fy
hgwefusau.

4 Yr Arglwydd yw rhan fy etifeddiaeth i, a'm
phyl : ti a gynheli fy nghoelbren.

5 Y llinynnau a fyrthiodd i mi mewn lleoedd
hyfryd : iê, y mae i mi etifeddiaeth dëg.

6 Bendithiaf yr Arglwydd yr hwn a'm cynghor-
odd : fy arenau hefyd a'm dygant y nos.

7 Gofodais yr Arglwydd bob amser ger fy mron :
am ei fod ar fy neheulaw, ni'm hyfsgogir.

8 O herwydd hynny llawenychodd fy nghalon,
ac ymhyriddodd fy ngogoniant : fy nghnawd he-
fyd a orphwys mewn gobaith.

9 Canys ni adeuaf fy enaid yn uffern : ac ni
odden i'rh Sanct weled llygredigaeth.

10 Dangos i mi fwybr bywyd : digonolrhwydd
llawenydd fydd ger dy fron : ac ar dy ddeheulaw
y mae digrifwch yn dragywydd.

SALM XVII. *Exaudi, Domine.*

CLYW, Arglwydd, gyfiawnder : ystyria fy llefain :
gwrando fy ngweddi o wefusau didwyll.

1 Deued fy marn oddi ger dy fron : edryched dy
lygaid ar uniondeb.

2 Profaist fy nghalon, gofyaist fi y nos : chwil-
iaist fi, ac ni chei ddim anwired ynof : bwried-
ais na throfeddai fy ngenau.

3 Tu ag at am weithredoedd dynion : wrth eir-
iau dy wefusau yr ymgedwais rhag llwybrau yr
yspeillydd.

4 Cynnal fy ngerddeddiad yn dy lwybrau : fel na
lithro fy nhraed.

5 Mi a elwais arnat : canys gwrandewi arnaf fi,
O Dduw : goftwng dy glust attaf, ac erglyw fy
ymadrodd.

6 Dangos dy ryfedd drugareddau, O Achubedd
y rhai a ymddiriedant ynot : rhag y sawl a ym-
gyfodant yn erbyn dy ddeheulaw.

7 Cadw fi fel canwyll llygad : cudd fi dan gygod
dy adenydd.

8 Rhag yr annuwiolion, y rhai a'm gorthrym-
mant : rhag fy ngelynyon marwol, y rhai a'm
hangylchiant.

9 Cauafant gan eu braider : â'u genau y llafar-
ant mewn balchder.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XVIII. *Diligam te, Domine.*

CArad di, Arglwydd : fy nghadernid.

1 Yr Arglwydd yw fy nghraig, a'm hym-
ddiffynfa, a'm gwaredydd : fy Nuw, fy
nghadernid, yn yr hwn yr ymddiriedaf : fy nharian,
a chorn fy iachawdwriaeth, a'm luchel-dwr.

2 Galwaf ar yr Arglwydd canmoladwy : felly
y'm cedwir rhag fy ngelynyon.

3 Gofidion angau a'm cylchynasant : ac afonydd
y fall a'm dychrynasant i.

4 Gofidiau uffern a'm cylchynasant : maglaw
angau a achubasant fy mlaen.

5 Yn fy nghysyngder y gelwais ar yr Arglwydd,
ac y gwaceddais ar fy Nuw : efe a glybu fy llei o'i
geml, a'm gwacedd ger ei fron a ddaeth i'w glustiau
ef.

6 Yna y siglodd ac y crynodd y ddaear : a seiliau
t mynyddoedd a gynhyriondd ac a ymsiglodd, am iddo
ef ddigio.

7 Dyrchafodd mŵg o'i ffroenau, a than a yfodd
o'i enau : glo a ennyasant ganddo.

8 Efe hefyd a ostyngodd y nefoedd, ac a ddif-
gynodd : a thwyllwch oedd dan ei draed ef.

9 Marchogodd hefyd ar y cerub, ac a chedodd :
iê, efe a chedodd ar adenydd y gwynt.

10 Efe a wnaeth dywyllwch yn ddirgelfa iddo :
a'i babell o'i amgylch oedd dywyllwch dyfroedd,
a thew-gymnylau yr awyr.

11 Gan y disglardeb oedd ger ei fron, ei gym-
nylau a aethant heipio : cenillyg a marwor tan-
llyd.

12 Yr Arglwydd hefyd a daranodd yn y nefoedd,
a'r Goruchaf a roddes ei lef : cenillyg a marwor tan-
llyd.

13 Iê, efe a anfonodd ei faethau, ac a'u gwasgar-
odd hwynt : ac a faethodd ei felt, ac a'u gorch-
fygodd hwynt.

14 Gwaelodion y dyfroedd a welwyd, a seiliau
y byd a ddynothwyd gan dy gerydd di, O Ar-
glwydd : a chan chwythad anadl dy ffroenau.

15 Anfonodd oddi uchod, cymmerodd fi : tyn-
nodd fi allan o ddyfroedd lawer.

16 Efe a'm gwaredodd oddi wrth fy ngelyn ca-
darn, a rhag fy nghafion : canys yr oeddynt yn
drech na mi.

17 Achubasant fy mlaen yn nydd fy ngofid : ond
yr Arglwydd oedd gynhaliad i mi.

18 Dug fi hefyd i ehangder : gwaredodd fi : canys
ymhoffodd ynof.

19 Yr Arglwydd a'm gobrwydd yn ol fy nghyfi-
awnder : yn ol glenddy fy nwyllaw y talodd efe i
mi.

20 Canys cedwais fyrrd yr Arglwydd : ac ni
chuliais yn annuwiol oddi wrth fy Nuw.

21 O herwydd ei holl farnedigasthau ef oedd
ger fy mron i : a'i ddeddfau ni fwriais oddi wrth-
yf.

23 Bwm hefyd yn berffaith gyd ag ef : ac ym-
goddais rhag fy anwired.

24 A'r Arglwydd a'm gobrwydd yn ol fy nghyf-
lawnder : ac yn ol purdeb fy nwyllaw o flaen ei
lygaid ef.

25 A'r trugarog y gwnai drugaredd : a'r gwr
perffaith y gwnai berffeithrwydd.

26 A'r glân y gwnai lendid : ac a'r cyndyn yr
ymgydynni.

27 Canys ti a waredi 'r bobl gyftuddiedig : ond
ti a oftyngi olygon uchel.

28 O herwydd ti a oleui fy nghanwyll : yr Ar-
glwydd fy Nuw a lewyrcha fy nhywyllwch.

29 Oblegyd ynot ti y rhedais trwy fyddin : ac yn
fy Nuw y llemmais dros fur.

30 Duw fydd berffaith ei ffordd : gair yr Arglwydd
fydd wedi ei buro : tarian yw efe i bawb a ymddir-
iedant ynddo.

31 Canys pwy fydd Dduw heb law yr Arglwydd :
a phwy fydd graig ond ein Duw ni ?

32 Duw sy'n fy ngwregysu â nerth : ac yn
gwneuthur fy ffordd yn berffaith.

33 Gofod y mae efe fy nbraed fel traed ewigod :
ac ar fy uchel-fannau y'm sefydla.

34 Efe sy'n dygu fy nwyllaw i ryfel : fel y dryllir
bwa dur yn fy mreichiau.

35 Rhoddaist hefyd i mi darian dy iachawdwriaeth :
a'th ddeheulaw a'm cynhaliodd, a'th fwynder a'm
llofogodd.

36 Ehangais fy ngherddediad danaf : fel na lithr-
odd fy nbraed.

37 Eridiais fy ngelynion, ac a'u goddiweddais :
ac ni ddychwelais nes eu difa hwynt.

38 Archollais hwynt, fel na allent godi : syrthiant
dan fy nbraed.

39 Canys gwregysaist fi â nerth i ryfel : darof-
tyngaist danaf y rhai a ymgoddodd i'm herbyn.

40 Rhoddaist hefyd i mi warrau fy ngelynion :
fel y difethwn fy nghafeion.

41 Gwaeddafant, ond nid oedd achubwydd : sef, ar
yr Arglwydd, ond nid atebodd efe hwynt.

42 Maluriais hwynt hefyd fel llwch o flaen y
gwynt : testais hwynt allan megis tom yr heol-
ydd.

43 Gwaredaist fi rhag cynhennau 'r bobl : gofodaist
fi yn ben cenhedloedd : poblnid adnabûm, a'm gwaf-
anaethant.

44 Pan glywant am danaf, ufuddhant i mi : meib-
ion dieithr a gymmerant arnynt ymddarostwng i
mi.

45 Meibion dieithr a ballant : ac a ddychrynant
allan o'u dirgel fannau.

46 Byw yw'r Arglwydd, a bendithier fy nghraig :
a dyrchafer Duw fy iachawdwriaeth.

47 Duw fydd yn rhoddi i mi allu ymddial : ac a
ddarostwng y bobloedd danaf.

48 Efe fydd yn fy ngwared oddi wrth fy ngelynion :
ie, ti a'm dyrchei uwch law y rhai a gyfodant i'm
herbyn : achubaist fi rhag y gwr traws.

49 Am-hynny y moliannaf di, O Arglwydd, ym
mhlith y cenhedloedd : ac y canaf i'th Enw.

50 Efe fydd yn gwneuthur mawr ymward i'w
Frenhin : ac yn gwneuthur trugaredd i'w enneiniog,
i Ddafydd, ac i'w had ef byth.

BOREOL WEDDL

SALM XIX. *Caeli enarrant.*

Y Nefoedd sy'n datgan gogoniant Duw : a'r
ffurfafen sy'n mynegi gwaith ei ddwyllaw
ef.

1 Dydd i ddydd a draetha ymadrodd : a nos i nos
a ddengys wybodaeth.

2 Nid oes iaith nac ymadrodd : lle ni chybbawyd
eu llefydd hwynt.

4 Eu llinyn a aeth trwy'r holl ddaear, a'u geiriau
hyd eithafodd hyd : i'r haul y golododd efe habell
ynddynt.

5 Yr hwn fydd fel gwr priod yn dyfod allan o'i
ystafell : ac a ymlawenna fel cawr i redeg gyrfa.

6 O eithaf y nefoedd y mae ei fynediad ef allan,
a'i amgylchiad hyd eu heithafodd hwynt : ac nid
ymgudd dim oddi wrth ei wres ef.

7 Cyfraith yr Arglwydd fydd berffaith, yn troi 'r
enaid : tyftiolaeth yr Arglwydd fydd tîer, ac yn
gwneuthur y gwirion yn ddoeth.

8 Deddfau'r Arglwydd fydd uniawn, yn llawen-
hâu'r galon : gorchymyn yr Arglwydd fydd bur,
yn goleuo'r llygaid.

9 O'n yr Arglwydd fydd lân, yn parhau yn dra-
gywydd : barnau'r Arglwydd ydynt wirionedd, cyf-
iawn ydynt i gyd.

10 Mwy dymunol ynt nag aur, ie, nag aur coeth
lauer : melysach hefyd na'r mel, ac na dileriad diliau
mel.

11 Ynddynt hwy hefyd y rhybuddir dy was : o'u
cadw y mae gwobr lauer.

12 Pwy a ddeall ei gamweddau ? glanhâ fi oddi
wrth fy meiau cuddiedig.

13 Attal hefyd dy was oddi wrth hechodau rhy-
fygus, na arglwyddiaethont arnaf : yna y'm per-
ffeithir, ac y'm glanheir oddi wrth anwiredd lauer.

14 Bydded ymadroddion fy ngenau, a myfyrdod
fy nghalon, yn gymmeradwy ger dy tron : O Ar-
glwydd, fy Nghraig a'm Prynwr.

SALM XX. *Exaudiat te Dominus.*

G Wrandawed yr Arglwydd arnat yn nydd cy-
fyngder : Enw Duw Jacob a'th ddiadynno.

2 Anfoned i ti gymmorth o'r cyfleg : a nerthed
di o Sion.

3 Cofied dy holl offrymmau : a bydded foddlon
i'th boeth-offrwm.

4 Rhodded i ti wrth fodd dy galon : a chyflawned
dy holl gyngor.

5 Gorloeddwn yn dy iachawdwriaeth di, a dyr-
chafwn faner yn Enw ein Duw : cyflawned yr Ar-
glwydd dy holl ddymuniadau.

6 Yr awr hon y gwn y gwared yr Arglwydd ei
Enneiniog : efe a wrendy arno o nefoedd ei sanct-
eiddrwydd, yn nerth iechnyd ei ddeheulaw ef.

7 Ymddiried rhai mewn cerbydau, a rhai mewn
meirch : ond nyni a gofiwn Enw yr Arglwydd ein
Duw.

8 Hwy a gwypasant, ac a syrthiant : ond nyni
a gyfodafom, ac a safafom.

9 Achub, Arglwydd : gwrandawed y Brenhin
arnom yn dydd y llefom.

SALM XXI. *Dominus, in virtute tua.*

A Rglwydd, yn dy nerth y llawenychna'r Brenhin :
ac yn dy iachawdwriaeth mor ddirfawr yr
ymhyfyda.

2 Deisfyad ei galon a roddiaist iddo : a dymunlad
ei wefusau ni's gommeddaist.

3 Canys achubaist ei flaen ef â bendithion daloni :
gofodaist ar ei ben ef gôrôn o aur coeth.

4 Gofynodd oes gennynt, a rhoddaist iddo : ie, hir
oes, byth ac yn dragrwydd.

5 Mawr yw ei ogoniant yn dy iachawdwriaeth :
gofodaist arno ogoniant a phrydierthwch.

6 Canys gwnaethost ef yn fendithion yn dragr-
wyddol : llawenychaist ef â llawenydd a'th wyno-
pryd.

7 O herwydd bod y Brenhin yn ymddiried yn yr
Arglwydd : a thrwy drugaredd y Goruchaf nid
yfgogir ef.

8 Dy law a gaiff asael ar dy holl elynion : dy
ddeheulaw a gaiff asael ar dy gafeion.

9 Ti a'u gwnai hwynt fel ffwrn danllyd yn amser
dy lid : yr Arglwydd yn ei ddighonedd a'u llyngce
hwynt, a'r tân a'u hyfa hwynt.

10 Eu ffurwyth hwynt a ddynysfiri di oddi ar y ddaear : a'u had o blith meibion dymion.

11 Canys bwriadafant ddrwg i' th erbyn : meddyliafant amcan, heb allu o'honynt ei gwblhau.

12 Am hynny y gwnei iddynt droi eu cefnau : ar dy-llynau y parotbi di faethau yn erbyn eu lwynebau.

13 Ymddyrycha, Arglwydd, yn dy nerth : canwn, a chanmolwn dy gadernid.

PRYDNHAWNOL WEDDI

SALM XXII. *Deus, Deus meus.*

FY Nuw, fy Nuw, edrych arnaf; paham y'm gwrthodais : paham yr ydwy't mor bell oddi wrth fy iachawdwriaeth, a geiriau fy llefain ?

1. Fy Nuw, llefain yr ydwy't y dydd, ac ni wrandawis : y nos hefyd, ac nid oes ofteg i mi.

2. Ond tydi wyt sanctaidd : O dydi yr hwn wyt yn cyfannedu ym moliant Israel.

3. Ein tadau a obeithiafant ynot : gobceithiafant, a gwaradaist hwynt.

4. Arnat ti y llefaint, ac achubwyd hwynt : ynot ymddiriedafant, ac ni's gwaradwyddwyd hwynt.

5. A minnau, prys ydwyf, ac nid gwr : gwarthrudd dymion, a dimmyg y bobl.

6. Pawb a'r a'm gwelant, a'm gwatwarant : llaef-
zau wesi, yfygyd want ben, gan ddywedyd,

7. Ymddiriedodd yn yr Arglwydd, gwareded ef : achubed ef, gan ei fod yn dda ganddo.

8. Canys ti a'm tynnaist o'r groth : gwnaethost i mi obeithio pan oeddwn ar fronnau fy mam.

9. Arnat ti y'm bwriwyd o'r brŷ : o groth fy mam fy Nuw ydwy't.

10. Nac ymbellhâ oddi wrthyf; o herwydd cyfyng-
der fydd agos : canys nid oes cynnorthwywr.

11. Teirw lawer a'm cychynafant : gwrdd deirw Bafan a'm hamgylchafant.

12. Agorafant arnaf eu genau : fel llew rheibus a rhudwy.

13. Eel dwfr y'm tywalltwyd, a'm hefyryn oll a ymwahanafant : fy nghanol fydd fel cwyr; hi a ddoedd ynghanol fy mherfedd.

14. Fy nerth a wywodd fel priddlestr; a'm tafod a lynodd wrth dafod fy ngenau : ac i lwch angau y'm dygaist.

15. Canys cwn lawer a'm cychynafant; cynnull-
eidfa'r drygonus a'm hamgylchafant : trywanafant fy nwyllaw a'm traed.

16. Gallaf gyfrif fy holl efgym : y maent yn tremio ac yn edrych arnaf.

17. Y maent yn rhannu fy nillad yn eu mysg : ac ar fy ngwisg yn bwrw coelbren.

18. Ond tydi, Arglwydd, nac ymbellhâ : fy nghad-
ernid, brytia i'm cynnorthwyo.

19. Gwared fy enaid rhag y cleddyf : fy unig enaid o feddiant y ci.

20. Achub fi rhag safn y llew : canys o blith cym
unicorniaid y'm gwrandawiaist.

21. Mynegaf dy Enw i'm brodyr : ynghanol y gynnull-
eidfa y'th folaf.

22. Y rhai fy yn ofni'n Arglwydd, mohwch ef : holl had Jacob, gogoneddwch ef; a holl had Israel, ofnwch ef.

23. Canys ni ddimygodd, ac ni ffeiddiodd gystudd y tlawd : ac ni chuddiodd ei wyneb rhagddo; ond pan lefodd efe arno, efe a wrandawodd.

24. Fy mawl fydd o honot ti yn y gynnull-
eidfa : fy addunedau a dalaf ger bron y rhai a'i hofnant ef.

25. Y tlodion a fwytant, ac a ddiwellir : y rhai a geifant yr Arglwydd, a'i moliant ef; eich calon fydd byw yn dragwydd.

26. Holl derynnau'r ddaear a gofant, ac a dreant at yr Arglwydd : a holl dyliwythau, y cenhedloedd, a addolant ger dy fron di.

27. Canys eiddo'r Arglwydd yw'r deymas : ac efe fydd yn llywodraethu yn mhllith y cenhedloedd.

28. Yr holl rai breision ar y ddaear a fwytant, ac a addolant : y rhai a ddigynant i'r llwch, a ym-
grymmant ger ei fron ef; ac nid oes neb a all gadw yn fyw ei enaid ei hun.

29. Eu had a'i gwafanaetha ef : cyfrif ef i'r Arglwydd yn genhedlaeth.

30. Deuant, ac adroddant ei gyfiawnder ef i'r bobl a enir : mai efe a wnaeth hyn.

SALM XXIII. *Dominus regit me.*

YR Arglwydd yw fy Mugaill : ni bydd eisiau arnaf.

1. Eib a wna'im' orwedd mewn porfeydd gwelltog : efe a'm tywya ger llaw'r dyfroedd tawel.

2. Efe a ddychwel fy enaid : efe a'm harwain ar hyd llwybrau cyfiawnder er mwyn ei Enw.

3. Ie, pe rhodiwn ar hyd glyn cyfod angau, nid ofnai niwaid : canys yr wyt ti gyd â mi; dy wialen a'th ffon a'm cyfiuant.

4. Tia ariwyi fort ger fy mron ynglwydd fy ngwrth-
wynebwyr : iraist fy mhen ag olew; fy phîol fydd lawn.

5. Daioni a thrugaredd yn ddiau a'm canlynant holl ddyddiau fy mywyd : a phrefwylaf yn nhŷ'r Arglwydd yn dragwydd.

BOREOL WEDDI

SALM XXIV. *Dominus est terra.*

Eiddo'r Arglwydd y ddaear, a'i chyfiawnder : y byd, ac a breswylia yddo.

1. Canys efe a'i feiliodd ar y moroedd : ac a'i sicrhodd ar yr afonydd.

2. Pwy a efgyn i synydd yr Arglwydd : a phwy a saf yn ei le sanctaidd ef ?

3. Y glân ei ddwyllaw, a'r pur ei galon : yr hwn ni ddychrafodd ei feddwl at wagedd, ac ni thyngodd i dwyllo.

4. Efe a dderbyn fendith gan yr Arglwydd : a chyfiawnder gan Dduw ei iachawdwriaeth.

5. Dyma genhedlaeth y rhai a'i oesiant ef : y rhai a geifant dy wyneb di, O Jacob.

6. O byrth, dyrcheffwch eich pennau; ac ym-
ddyrcheffwch, ddryfau tragywyddol : a Brenhin y gogoniant a ddaw i mewn.

7. Pwy yw'r Brenhin gogoniant hwn : yr Arglwydd nerthol a chadarn; yr Arglwydd cadarn mewn rhyfel.

8. O byrth, dyrcheffwch eich pennau; ac ym-
ddyrcheffwch, ddryfau tragywyddol : a Brenhin y gogoniant a ddaw i mewn.

9. Pwy yw'r Brenhin gogoniant hwn : Arglwydd y llyuoedd, efe yw Brenhin y gogoniant.

SALM XXV. *Ad te, Domine, locutus.*

ATtat ti, O Arglwydd : y dyrchafaf fy enaid.

1. O fy Nuw, ynot ti'r ymddiriedais : na'm gwaradwydder; na orfoledded fy ngelynion arnaf.

2. Ie, na waradwydder neb fydd yn disgwyl wrthyf ti : gwaradwydder y rhai a drofeddant heb achos.

3. Par i mi wybod dy ffridd, O Arglwydd : dysg i mi dy lwybrau.

4. Tywys fi yn dy wirionedd, a dysg fi : canys ti yw Duw fy iachawdwriaeth; wrthyf ti y disgwylaf ar hyd y dydd.

5. Cona, Arglwydd, dy dostruathau, a'th drugar-
eddau : canys eriodd y maent hwy.

6. Na chofa bechodau fy ieuengfryd, na'm cam-
weddau : yn ol dy drugaredd maddwl di am danaf, er mwyn dy ddaioni, Arglwydd.

7. Da ac uniawn yw yr Arglwydd : o herwydd hynny y dysg efe bechaduriaid yn y ffordd.

9 Y rhai llariaidd a hyffordda efe mewn barn : a'i ffordd a ddyf efe i'r rhai gofnygedig.

10 Holl hwybrau'r Arglwydd dynt drugaredd a gwirionedd : i'r rhai a gadwant ei gyfammod a'i dystiolaethau ef.

11 Er mwyn dy Enw, Arglwydd : maddeu fy anwiredd; canys mawr yw.

12 Pa wr yw efe fy'n ofni'r Arglwydd : efe a'i dyf efi yn y ffordd a ddewisio.

13 Ei enaid ef a crys mewn daioni : a'i had a etifedda'r ddad.

14 Dirgelwch yr Arglwydd fydd gyd â'r rhai a'i hofiant ef : a'i gyfammod hefyd, i'w cyfarwyddo hwynt.

15 Fy llygaid fydd yn wastad ar yr Arglwydd : canys efe a ddwg fy nhraed allan o'r rhwyd.

16 Tro attaf, a thrugarhâ wrthyf : canys unig a thlawd ydwyf.

17 Gofidiau fy nghalon a helaethwyd : dwg fi allan o'm cyfyngderau.

18 Gwel fy nghystudd a'm helbul : a maddeu fy holl bechodau.

19 Edrych ar fy ngelynyon : canys amhaffant : â chafneib traws hefyd y'm casafant.

20 Cadw fy enaid, ac achub fi : na'm gwaradwydder : canys ymddiriedais ynot.

21 Cadwed perffeithrwydd ac uniondeb fi : canys yr wyf yn digwyl wrthyf.

22 O Dduw, gwared Israel : o'i holl gyfyngderau.

SALM XXVI. *Judica me, Domine.*

BARN fi, Arglwydd; canys rhodiais yn fy mherffeithrwydd : ymddiriedais hefyd yn yr Arglwydd; am hynny ni lithraf.

1 HOLA fi, Arglwydd, a phrawf fi : chwilia fy arennau a'm calon.

2 Canys dy drugaredd fydd yn wastad o flaen fy llygaid : ac mi a rodiais yn dy wirionedd.

3 Nid eisteddais gyd â dynion coegion : a chyd â'r rhai trofaus nid af.

4 Caeais gynnulleidfâ'r drygionus : a chyd â'r annuwilion nid eisteddaf.

5 Golchaf fy nwyllaw mewn diniweidrwydd : a'th allor, O Arglwydd, a amgylchynaf;

6 I gyhoeddi â llef clodfodd : ac i fynegi dy holl ryfeddodau.

7 Arglwydd, hoffais drigfan dy dŷ : a lle preswylfa dy ogoniant.

8 Na chafel fy enaid gyd â pheechaduriaid : na'm bywyd gyd â dynion gwaedlyd;

9 Y rhai y mae ygellder yn eu dwylaw : a'u deheulaw yn llawn gwobrau.

10 Eithr mi a rodiaf yn fy mherffeithrwydd : gwared fi, a thrugarhâ wrthyf.

11 Fy nhroed fydd yn sefyll ar yr union : yn y cynnulleidfaoedd y'th fendithiaf, O Arglwydd.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XXVII. *Domine illuminatio.*

YR Arglwydd yw fy ngeleuni a'm iachawdwriaeth; rhag pwy yr ofnaf : yr Arglwydd yw nerth fy mywyd; rhag pwy y dychrynaf?

1 Pan nesaodd y rhai drygionus, sef fy ngwrthwynebwyr a'm gelynyon, i'm herbyna, i fwytta fy nghawd; hwy a dramgwyddafant ac a syrthiafant.

2 Pe gwerfyllai llu i'm herbyn, nid ofna fy nghalon : pe cyfodai cad i'm herbyn, yn llyd mi a fyddaf byderus.

3 Un peth a ddeisyfais : gan yr Arglwydd, hynny a geisaf : sef, cafael trigo yn nhŷ'r Arglwydd holl

ddyddiau fy mywyd, i edrych ar brydfenthwch yr Arglwydd, ac i ymofyn yn ei deml.

4 Canys yn y dydd blin y'm cuddia o fewn ei habell : yn nirelfa ei habell y'm cuddia; ar graig y'm cyfyd i.

5 Ac yn awr y dyrchia efe fy mhen goruwch fy ngelynyon o'm hamgylch : am hynny'r aberthaf yn ei habell ef ebyrth gorfoledd; canaf, i'e, canmolaf yr Arglwydd.

6 Olyw, O Arglwydd, fy lleferydd pan lefwyf : trugarhâ hefyd wrthyf, a gwranddo arnaf.

7 Pan ddywedaist, Ceinwch fy wyneb : fy nghalon a ddywedodd wrthyf, Dy wyneb a geisaf, O Arglwydd.

8 Na chuddia dy wyneb oddi wrthyf; na fwrw ymaith dy was mewn soriant : fy nghymorth fuost; na ad fi, ac na wrthod fi, O Dduw fy iachawdwriaeth.

9 Pan yw fy nhad a'm mam yn fy ngwrthod : yr Arglwydd a'm derbyn.

10 Dyf i mi dy ffordd, Arglwydd : ac arwain fi ar hŷd llwybrau uniondeb, o herwydd fy ngelynyon.

11 Na ddyro fi i synu i ewyllys fy ngelynyon : canys gau dystion, a rhai a adroddant drawter, a gyfodaf i'm herbyn.

12 Diffygiafw'n : pe na chredafwn wellâ daioni'r Arglwydd yn nhir y rhai byw.

13 Disgwyl wrth yr Arglwydd; ymwrola, ac efe a nertha dy galon : disgwyl, meddaf, wrth yr Arglwydd.

SALM XXVIII. *Ad te, Domine.*

ARnat ti, Arglwydd, y gwaeddaf; fy nghraig, na ddiatwa wrthyf : rhag, o thewi wrthyf, im fod yn gyffelyb i rai yn digyn i'r pwll.

2 Erglŵ lef fy ymbil pan waeddwyl arnat : pan ddyrchafwyf fy nwyllaw tu ag at dy gasell sanctaidd.

3 Na thyn fi gyd â'r annuwilion, a chyd â gweithredwyr apwired : y rhai a lasarant heddwch with eu gymmydogion, a drwg yn eu calon.

4 Dyro iddynt yn ol eu gweithred, ac yn ol drygioni eu dychymygion : dyro iddynt yn ol gweithredoedd eu dwylaw; tâl iddynt eu haeddedigaethau.

5 Am nad yfyrant weithredoedd yr Arglwydd, na gwaith ei ddwyllaw ef : y dynifia efe hwyne, ac ni's adeilada hwynt.

6 Bendigedig fyddo'r Arglwydd : canys clybu lef fy ngweddau.

7 Yr Arglwydd yw fy nerth, a'm tarian; yodde ef yr ymddiriedodd fy nghalon, a myn â gynnorthwywyd : o herwydd hyn y llawenychodd fy nghalon, ac ar fy nghân y clodforaf ef.

8 Yr Arglwydd fydd nerth i'r cyffwr rai : a chadernid iachawdwriaeth ei Enneinlog yw efe.

9 Cadw dy bobl, a bendithia dy etifeddiaeth : portha hwynt hefyd, a dyrchia hwynt yn drugwydd.

SALM XXIX. *Afferte Domine.*

Moesfch i'r Arglwydd, chw i feibion credym : moesfch i'r Arglwydd ogoniant a nerth.

2 Moesfch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw : addolwch yr Arglwydd ym mhrydferthwch ei sanctaiddrwydd.

3 Llef yr Arglwydd fydd ar y dyfroedd : Dduw y gogoniant a darana : yr Arglwydd fydd ar y dyfroedd mawrion.

4 Llef yr Arglwydd fydd mewn grym : llef yr Arglwydd fydd mewn pryderfwrthwch.

5 Llef yr Arglwydd fy'n dryllio'r cedrwydd : i'e, dryllia'r Arglwydd gedrwydd Libanus.

6 Efe a wna iddynt lammu fel llo : Libanus a Sirion, fel llwda unicorn.

7 Llef yr Arglwydd : a walgara'r ffamau tan.

8 Llef yr Arglwydd a wna i'r anialwch grynu : yr Arglwydd a wna i anialwch Cades grynu.

9 Llef

9 Lleif yr Arglwydd a wna i'r ewigod hydnu, ac a ddynoetha'r coedydd : ac yn ei deml pawb a draetha ei ogoniant ef.

10 Yr Arglwydd fydd yn eistedd ar y llifeiriant : i'e, yr Arglwydd a eistedd yn Frenhin yn dragywydd.

11 Yr Arglwydd a ddyry nerth i'w bobl : yr Arglwydd a fendithia ei bobl â thangnefedd.

BOREOL WEDDI.

SALM XXX. *Exultabo te, Domine.*

MAwrygaf di, O Arglwydd ; canys dyrcheiaist fi : ac ni lawenheiaist fy ngelynyon o'm plegyd.

1 Arglwydd fy Nuw, lleiais arnat : a thithau a'm iachtaist.

2 Arglwydd, dyrcheiaist fy enaid o'r bedd : cedw-aist fi yn fyw, rhag disgyn o honof i'r pwell.

3 Canys ennyd fechan y bydd yn ei lid ; yn ei foddlonrwydd y mae bywyd : dros bryd nawn yr erys wylofaen, ac erbyn y bore y bydd gorfoledd.

4 Ac mi a ddywedais yn fy llyddiant : Ni'm fyfyr yn dragywydd.

5 O'th ddaioni, Arglwydd, y gosodaist gryfder yn fy mynydd : cuddiaist fy wyneb, a bwm hel-bulus.

6 Arnat ti, Arglwydd, y lleiais : ac â'r Arglwydd yr ymbiliais.

7 Pa fudd fydd yn fy ngwaed, pan ddisgynwyf i'r ffos : a glodfara'r llwch di ? a fynega efe dy wrionedd ?

8 Clyw, Arglwydd, a thrugarhâ wrthyf : Arglwydd, bydd gynnorthwyr i mi.

9 Troaist fy ngalar yn llawenydd i mi : diosgaist fy fachwsg, a gwregyfaist fi â llawenydd ;

10 Fel y cano fy ngogoniant i ti, ac na thawo : O Arglwydd fy Nuw, yn dragywyddol y'th folian-naf.

SALM XXXI. *In te, Domine, speravi.*

YNOT ti, Arglwydd, yr ymddiriedais ; na'm gwaradwydder yn dragywydd : gwared fi yn dy gynawnder.

1 Gogwydda dy glust attaf ; gwared fi ar frys : bydd i mi yn graig gadarn, yn dy ymddiffyn i'm cadw.

2 Canys fy nghraig a'm castell ydwyf : gan hynny er mwyn dy Enw tywys fi, ac arwain fi.

3 Tyn fi allan o'r rhwyd a guddiafant i mi : canys ti yw fy nerth.

4 I'th law y gorchymynaf fy yspyd : gwaredaist fi, O Arglwydd Dduw y gwirionedd.

5 Caeais y rhai fy'n dal ar ofer-wagedd : minnau a obeithiaf yn yr Arglwydd.

6 Ymlawenhâf ac ymbyfrydaf yn dy drugaredd : canys gwelaist fy adfyd ; adnabuoist fy enaid mewn cyfyngderau ;

7 Ac ni warchaeiaist fi yn llaw y gelyn : ond gosodaist fy nhraed mewn ehangder.

8 Trugarhâ wrthyf, Arglwydd ; canys cyfyng yw arnaf : dadwinodd fy llygad gan ofid, i'e, fy enaid a'm bol.

9 Canys fy mywyd a ballodd gan ofid, a'm blynyddodd gan ochain : fy nerth a ballodd o herwydd fy anwiredd, a'm hefyd yn a bydrasant.

10 Yn warthrudd yr ydwyf ym mysg fy holl elynion, a hynny yn ddurawr ym mysg fy nghymydogion : ac yn ddychryn i'r rhai a'm hadwaenant ; y rhai a'm gwelent allan, a gilient oddi wrthyf.

11 Anghofwyd fi fel un marw allan o feddwl : yr ydwyf fel llestr methedig.

12 Canys clywais ogan llaweroedd ; dychryn oedd o bob parth : pan gyd-ymgynghorasant yn fy erbyn, y bwriadasant fy nieneidio.

13 Ond mi a obeithiais ynot ti, Arglwydd : dywedais, Fy Nuw ydwyf.

14 Yn dy law dy mae fy amserau : gwared fi o law fy ngelynyon, ac oddi wrth fy erlidwyr.

15 Llewyrcha dy wyneb ar dy was : achub fi er mwyn dy drugaredd.

16 Arglwydd, na waradwydder fi ; canys gelwais arnat : gwaradwydder yr annuwiolion, torrer hwynt i'r bedd.

17 Gofteger y gwefusau celwyddog : y rhai a ddywedant yn galed, trwy falchder a dyfstrwch, yn erbyn y cyfiawn.

18 Mor sawr yw dy ddaioni a roddiaist i gadw i'r sawl a'th ofnant : ac a wnaethost i'r rhai a ymddiriedant ynot, ger bron meibion dynion !

19 Cuddi hwynt yn nirelfa dy wyneb rhag balchder dynion : cuddi hwynt mewn pabell rhag cynnen tafodau.

20 Bendigedig fyddo'r Arglwydd : canys dangosodd yn rhyfedd ei garedigrwydd i mi mewn dinas gadarn.

21 Canys mi a ddywedais yn fy ffrwf, Fe'm bwriwyd allan o'th olwg : er hynny ti a wrandew-aist lais fy ngweddiau pan leiais arnat.

22 Cerwch yr Arglwydd, ei holl faint ef : yr Arglwydd a geidw'r fyddloniaid, ac a dal yn eheleath i'r neb a wna falchder.

23 Ymwrolwch, ac efe a gryfhâ eich calon : chwyrchwi oll y rhai ydych yn gobeithio yn yr Arglwydd.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XXXII. *Beati quorum.*

GWYN ei syd y neb y maddewwyd ei drosodd : ac y cuddiwyd ei bechod.

2 Gwyn ei syd y dyn ni chyfnif yr Arglwydd iddo anwiredd : ac ni bo dichell yn ei yspyd.

3 Tra y tewais, heneiddiodd fy efgyrn : gan fy rhuaid ar hŷd y dydd.

4 Canys trymhaodd dy law arnaf ddydd a nos : fy irder a drowyd yn sychder haf.

5 Addefais fy mbechod wrthyf, a'm hanwiredd ni chuddiais : dywedais, Cyffafaf yn fy erbyn fy hun fy anwireddau i'r Arglwydd ; a thi a faddeuaist anwiredd fy mbechod.

6 Am hyn y gweddia pob duwiol arnat ti yn yr amser y'th gefir : yn ddiau yn llifeiriant dyfroedd mawrion ni chânt nesâu-atto ef.

7 Ti ydwyf loches i mi ; cedwi fi rhag ing : angylchyni fi â chaniadau ymwared.

8 Cyfarwyddaf di, a dyfagaf di yn y ffordd yr elych : a'm llygad arnat y'th gynghoraf.

9 Na fyddwch fel march, neu ful, heb ddeall : yr hwn y mae rhaid attal ei en â genfa, ac â ffirwyn, rhag ei ddynesâu attat.

10 Gofidiau lawer fydd i'r annuwiol : ond y neb a ymddiriedo yn yr Arglwydd, trugaredd a'i cylch-y-na ef.

11 Y rhai cyfiawn, byddwch lawen a hyfydd yn yr Arglwydd : a'r rhai uniawn o galon oll, cenwch yn llafar.

SALM XXXIII. *Exultate, iusti.*

Ymlawenhewch, y rhai cyfiawn, yn yr Arglwydd : i'r rhai uniawn gweddus yw mawl.

2 Molwch yr Arglwydd â'r delyn : cenwch iddo â'r nabl, ac â'r degtant.

3 Cenwch iddo ganiad newydd : cenwch yn gerdd-gar, yn foniarus.

4 Canys uniawn yw gair yr Arglwydd : a'i holl weithredoedd a wnaed mewn ffyddlondeb.

1 Efe a gar gyfiawnder a barn : o drugaredd yr Arglwydd y mae'r ddacae yn gyfiawn.

2 Trwy aia yr Arglwydd y gwnaethpwyd y nefoedd : a'u holl luoedd hwy trwy yspryd ei enau.

3 Caelgu y mae efe ddyfroedd y môr ynghyd, megis pentwr : y mae yn rhoddi y dyfnderoedd mewn tryforau.

4 Ofned yr holl ddacae yr Arglwydd : holl drigolion y byd, arwydant ef.

5 Canys efe a ddywedodd, ac felly y bu : efe a orchymynodd, a hynny a safodd.

6 Yr Arglwydd fydd yn diddymmu cyaghor y genhedloedd : y mae efe yn diddymmu amcanion pobloedd.

7 Cyngor yr Arglwydd a saif yn dragwydd : meddyliau ei galon o genhedlaeth i genhedlaeth.

8 Gwyn ei byd y genedl y mae yr Arglwydd yn ddau iddi : a'r bobl a ddetholodd efe yn etifeddi iiddo ei hun.

9 Yr Arglwydd fy'n edrych i lawr o'r nefoedd : y mae yn gweled holl feibion dynion.

10 O breswyl ei drigfa : yr edrych efe ar holl drigolion y ddacae.

11 Efe a gyd-luniodd eu calon hwynt : efe a ddaill eu holl weithredoedd.

12 Ni waredir brenhin gan liaws llu : ni ddiang cadarn trwy ei fawr gryfder.

13 Peth ofer yw march i ymwared : ac nid achub efe neb trwy ei fawr gryfder.

14 Wele, y mae llygad yr Arglwydd ar y rhai a'i hofnant ef : fel ar y rhai a obeithiant yn ei drugaredd ef ;

15 I waredu eu henaid rhag angau : ac i'w cadw yn fyw yn amser newyn.

16 Ein henaid fydd yn disgwyl am yr Arglwydd : ef yw ein porth a'n tarian.

17 Canys ynddo ef y llawenycha ein calon : o herwydd i ni obeithio yn ei Enw sanctaidd ef.

18 Bydded dy drugaredd, Arglwydd, arnom ni : megis yr ydym yn ymddiried ynot.

SALM XXXIV. *Benedicam Domino.*

Bendithiaf yr Arglwydd bob amser : ei foliant fydd yn fy ngenau yn wastad.

1 Yn yr Arglwydd y gorfoledda fy enaid : y rhai gofgyngedig a glywant hyn, ac a lawenychant.

2 Mawrygwch yr Arglwydd gyd â mi : a chyd-dyrchafwn ei Enw ef.

3 Ceisiais yr Arglwydd, ac efe a'm gwrandawodd : gwaredodd fi hefyd o'm holl ofn.

4 Edrychafant arno, a hwy a oleuwyd : a'u hwynebau ni chywilyddiwyd.

5 Y tlawd hwn a lefodd, a'r Arglwydd a'i clybu : ac a'i gwaredodd o'i holl drallodau.

6 Angel yr Arglwydd a gastella o amgylch y rhai a'i hofnant ef : ac a'u gwared hwynt.

7 Profwch, a gwelwch mor dda yw'r Arglwydd : gwjn ei fyd y gwr a ymddiriedd ynddo.

8 Ofnwch yr Arglwydd, ei faint ef : canys nid es eisiau ar y rhai a'i hofnant ef.

9 Y mae eisiau a newyn ar y llewod ieuainc : ond y sawl a geisiant yr Arglwydd, ni bydd arnynt eisiau dim daioni.

10 Deuwch, blant, gwrandewch arnaf : dyfag i chiwi ofn yr Arglwydd.

11 Pwy yw'r gwr a chwennych fywyd : ac a gar hir ddyddiau, i weled daioni ?

12 Cadw dy dasod rhag drwg : a'th wefusau rhag traethu twyll.

13 Cilia oddi wrth ddrwg, a gwna dda : ymgais i thangnefedd, a dilyn hi.

14 Llygaid yr Arglwydd fydd ar y cyfiawn : a'i glustiau fydd yn agored i'w llefain hwynt.

15 Wynneb yr Arglwydd fydd yn erbyn y rhai a wna ddrwg : i dorri eu coffa oddi ar y ddacae.

17 Y rhai cyfiawn a lefant : a'r Arglwydd a glyw : ac a'u gwared o'u holl drallodau.

18 Agos yw'r Arglwydd at y rhai drylliedig o galon : ac efe a geidw y rhai briwedig o yspryd.

19 Aml ddrygau a gaiff y cyfiawn : ond yr Arglwydd, a'i gwared ef oddi wrthyn oll.

20 Efe a geidw ei holl efgyrn ef : ni thorri un o honynt.

21 Drygioni a ladd yr annuwol : a'r rhai a gafant y cynawn, a anrheithir.

22 Yr Arglwydd a wared eneidiau ei weision : a'r rhai oll a ymddiriedant ynddo, ef, nid anrheithir hwynt.

BOREOL WEDDI.

SALM XXXV. *Judica me, Domine.*

Dadieu fy nadl, Arglwydd, yn erbyn y rhai a ddadleuant i'm herbyn : ymladd â'r rhai a ymladdant â mi.

2 Ymafael yn y darian a'r astalch : a chyfod i'm cymmorth.

3 Dwg allan y waywffon, ac argaeu yn erbyn fy erlidwyr : dywaid wrth fy enaid, Myfi yw dy iachawdwriaeth.

4 Cywilyddier a gwaradwydder y rhai a geisiant fy enaid : ymchweler yn eu hol a gwarthaer y sawl a fwrriadant fy nrygu.

5 Byddant fel us o flaen y gwylt : ac angel yr Arglwydd yn eu herlid.

6 Bydded eu ffordd yn dywyllwch ac yn llithrigfa : ac angel yr Arglwydd yn eu hmyld.

7 Canys heb achos y cuddiafant eu rhwyd i mi mewn pydew : yr hwn heb achos a gloddiafant i'm henaid.

8 Deued arno ddistryw ni wypo : a'i rwyd yr hon a guddiodd, a'i dalio : syrthied yn y distryw hwnnw.

9 A llawenycha fy enaid i yn yr Arglwydd : efe a ymhyfryda yn ei iachawdwriaeth ef.

10 Fy holl efgyrn a ddywedant, O Arglwydd, pwy fydd fel tydi, yn gwaredu'r tlawd rhag yr hwn a fyddo trech nag ef : y truan hefyd a'r tlawd, rhag y neb a'i hyspilio ?

11 Tyftion gau a gyfodafant : holafant i mi yr hyn ni's gwn oddi wrtho.

12 Talafant i mi ddrwg dros dda : i yspilio fy enaid.

13 A minnau, pan glafychent hwy, oeddwn â'm gwisg o fachlen ; gofgyngais fy enaid ag ymryd : a'm gweddi a ddychwelodd i'm mynws fy hun.

14 Ymddygaif fel pe buafai'n gyfaill, neu yn frawd i mi : ymostyngais mewn galarwif, fel un yn galaru am ei fam.

15 Ond ymlawenhafant hwy yn fy adfyd i, ac ymgasglafant : ymgasglodd efryddion yn fy erbyn, ac ni's gwyddwn ; rhwygasant fi, ac ni pheidiaient.

16 Ym mysg y gwatwarwyr rhagrithiol mewn gwleddoedd : yfgyrnygasant eu dannedd arnaf.

17 Arglwydd, pa hyd yr edrychi di ar hyn : gwared fy enaid rhag eu distryw hwynt, fy unig enaid rhag y llewod.

18 Mi a'th glodforaf yn y gynulleidfa fawr : moliannaf di ym mhllith pobl lawer.

19 Na lawenychant o'm herwydd y rhai fydd elynion i mi heb achos : y sawl a'm casant yn ddiachos, nac amneidiaant â llygad.

20 Gan nad ymddiddanant yn dangnefeddus : eithr dychymygant eiriau dichellgar yn erbyn y rhai llonydd yn y tir.

21 Lledafant eu safn arnaf, gan ddywedyd : Ha, ha, gwelodd ein llygad.

22 Gwelais hyn, Arglwydd : na thaw dithau ; nac ymbellhâ oddi wrthyf, O Arglwydd.

23 Cyfod,

23 Cyfod, a deffro i'm barn : fef i'm dadl, fy Nuw a'm Harglwydd.

24 Barn fi, Arglwydd fy Nuw, yn ol dy gyfiawnder : ac na lawenhant o'm plegyd.

25 Na ddywedant yn eu calon, O ein gwynfyd : na ddywedant, Llyngsfaom ef.

26 Cywilyddier a gwardwydder hwy i gyd, y rhai fy lawen am fy nrygyd : gwisger â gwarth ac â chywilydd y rhai a ymfawrygant i'm herbyn.

27 Caned a llawenyhed y rhai a hoffant fy nghyfiawnder : dywedant hefyd yn wastad, Mawryger yr Arglwydd, yr hwn a gar lwyddiant ei was.

28 Fy nhafod innau a lafara am dy gyfiawnder : a'th foliant ar hyd y dydd.

SALM XXXVI. *Dixit injustus.*

Y Mae anwiredd yr annuwiol yn dywedyd o fewn fy nghalon : nad oes ofn Duw o flaen ei lygaid ef.

1 O herwydd ymwenhiethio y mae efe iddo ei hun yn ei olwg ei hunan : nes cael ei anwiredd yn atcas.

2 Geiriau ei enau ydynt anwiredd a thwyll : peidiodd â bod yn gall i wneuthur daioni.

3 Anwiredd a ddychymyg efe ar ei wely ; efe a'i gefyd ei hun ar ffordd nid yw dda : nid ffaidd gantho ddrygioni.

4 Dy drugaredd, Arglwydd, fydd hyd y nesoedd : a'th wirionedd hyd y cymmylau.

5 Fel mynyddoedd cedryn y mae dy gyfiawnder : dyfnder mawr yw dy farnedigasthau : dyn ac anisail a gedwi di, Arglwydd.

6 Mor werthfawr yw dy drugaredd, O Dduw : am hynny'r ymddiried meibion dynion dan gyfsgod dy adenydd.

7 Llawn-ddigonir hwynt â brasder dy dŷ : ac ag afon dy hyfrydwch y ddiol hwynt.

8 Canys gyd â thi y mae ffynnon y bywyd : yn dy oleuni di y gwelwn oleuni.

9 Estyn dy drugaredd i'r rhai a'th adwaenant : a'th gyfiawnder i'r rhai uniawn o galon.

10 Na ddeued troed balchder i'm herbyn : na fyfied llaw yr annuwiol fi.

11 Yno y syrthiodd gweithwyr anwiredd : gwithwyd hwynt i lawr, ac ni allant gyfodi.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XXXVII. *Noli amulari.*

NAC ymddigia o herwydd y rhai drygionus : ac na chynfigenna wrth y rhai a wnant anwiredd.

1 Canys yn ebrwydd y torrir hwynt i'r llawr fel glafwellt : ac y gwywant fel gwyrdd-lyfiau.

2 Gobeithia yn yr Arglwydd, a gwna dda : felly y trigi yn y tir, a thi a borthir yn ddiau.

3 Ymddigrifa hefyd yn yr Arglwydd : ac efe a ddry i ti ddymuniadau dy galon.

4 Treigla dy ffordd ar yr Arglwydd, ac ymddiried ynddo : ac efe a'i dwg i ben.

5 Efe a ddwg allan dy gyfiawnder fel y goleuni : a'th farn fel banner dydd.

6 Distawa yn yr Arglwydd, a disgwyl wrtho : nac ymddigia o herwydd yr hwn a lwyddo ganddo ei ffordd, wrth y gŵr fydd yn gwneuthur ei ddrwg amcanion.

7 Paid â digofaint, a gad ymaith gynddaredd : nac ymddigia er dim, i wneuthur drwg.

8 Canys torrir ymaith y drwg ddynion : ond y rhai a ddisgwyliant wrth yr Arglwydd, hwynt-hwy a etifeddant y tir.

9 Canys etto ychydigyn, ac ni welir yr annuwiol : a thi a edrychi am ei le ef, ac ni bydd dim o hono.

11 Eithr y rhai gostyngedig a etifeddant y dddear ac a ymhyfrydant, gan liaws tanghefedd.

12 Yr annuwiol a amcaba yn erbyn y cyfiawn : ac a ysgymyga ei ddannedd arno.

13 Yr Arglwydd a chwared am ei ben ef : canys gwel fod ei ddydd ar ddydd.

14 Yr annuwiol a dynnasant eu cleddyf, ac a annelasant eu bwa : i fwrw i lawr y tlawd a'r anghenog, ac i ladd y rhai uniawn eu ffordd.

15 Eu cleddyf a â yn eu calon eu hunain : a'u bwau a ddryllir.

16 Gwell yw'r ychydig fydd gan y cyfiawn : na mawr olud annuwiolion lawer.

17 Canys breichiau'r annuwiolion a dorrir : ond yr Arglwydd a gynnal y rhai cyfiawn.

18 Yr Arglwydd a edwyn ddgddiau y rhai perffaith : a'u hetifeddiaeth hwy fydd yn dragwydd.

19 Ni's gwardwyddir hwy yn amser drygyd : ac yn amser newyn y cânt ddigon.

20 Eithr collir yr annuwiolion, a gelynion yr Arglwydd fel brasder ŵyn a ddifannant : yn ffig y difannant hwy.

21 Yr annuwiol a echwyna, ac ni thâl adref : ond y cyfiawn fydd drugarog, ac yn rhoddi.

22 Canys y rhai a fendigo efe, a etifeddant y tir : a'r rhai a feldithio efe, a dorrir ymaith.

23 Yr Arglwydd a fforddia gerddediad gŵr da : a da fydd ganddo ei ffordd ef.

24 Er iddo gwympo, ni twyr-fwrir ef i lawr : canys yr Arglwydd fydd yn ei gynnal ef â'i law.

25 Mi a fum ieuangc, ac yr ydwyf yn hen : etto ni welais y cyfiawn wedi ei adu, na'i had yn can-dotta bara.

26 Bob amser y mae efe yn drugarog, ac yn rhoddi benthg : a'i had a fendithir.

27 Cilia di oddi wrth ddrwg, a gwna dda : a chyffannedda yn dragwydd.

28 Canys yr Arglwydd a gar farn, ac ni edy ei faint : cedwir hwynt yn dragwydd : ond had yr annuwiol a dorrir ymaith.

29 Y rhai cyfiawn a etifeddant y dddear : ac a breiwyliant ynddi yn dragwydd.

30 Genau y cyfiawn a fynega ddoethineb : a'i dafod a draetha farn.

31 Deddf ei Dduw fydd yn ei galon ef : a'i gamrau ni lithrant.

32 Yr annuwiol a wylia ar y cyfiawn : ac a gad ei ladd ef.

33 Ni ad yr Arglwydd ef yn ei law ef : ac ni ad ef yn euog pan ei barnir.

34 Gobeithia yn yr Arglwydd, a chadw ei ffordd ef, ac efe a'th ddrychafa, fel yr etifeddech y tir : pan ddisfether yr annuwiolion, ti a'i gweli.

35 Gwelais yr annuwiol yn gadarn : ac yn frigog fel y lawryf gwjrd.

36 Er hynny efe a aeth ymaith : ac wele, nid oedd mwy o hono : a mi a'i ceislais, ac nid oedd i'w gael.

37 Ystyr y perffaith, ac edrych ar yr uniawn : canys diwedd y gŵr hwnnw fydd tanghefedd.

38 Ond y trofeddwyr a gyd-ddistrywir : diwedd yr annuwiolion a dorrir ymaith.

39 A iachawdwriaeth y cyfiawn fydd oddi wrth yr Arglwydd : efe yw eu north yn amser trallod.

40 A'r Arglwydd a'u cymmorth hwynt, ac a'u gwared : efe a'u gwared hwynt rhag yr annuwiolion, ac a'u ceidw hwynt, am iddynt ymddiried ynddo.

BOREOL WEDDI.

SALM XXXVIII. *Domine, ne in furore.*

A Rglwydd, na cherydda fi yn dy lid : ac na chospa fi yn dy ddigflonedd.

1 Canys y mae dy faethau ynglyn ymot : a'th law yn drom arnaf.

1 Nid oes iechyd yn fy nghnawd, o herwydd dy ddiglonedd : ac nid oes heddwch i'm hefgryn, oblegyd fy mhochod.

2 Canys fy nghamweddau a aethant dros fy mhen : megis baich trwm y saent yn rhy drwm i mi.

3 Fy nghleisiau a hydrafant : ac a lygrasant, gan fy ynfydrwydd.

4 Crymmydd a darostyngwyd fi'n ddirfawr : beunydd yr ydwyf yn myned yn alarus.

5 Canys fy lwynau a lanwyd o ffeidd-glwyf : ac nid oes iechyd yn fy nghnawd.

6 Gwanhawyd, a drylliwyd fi'n dramawr : rhuais gan afonyddwch fy nghalon.

7 O'th ffaen di, Arglwydd, y mae fy holl ddymuniaid : ac ni chuddiwyd fy uchenaidd oddi wrthyf.

8 Fy nghalon fydd yn llamau ; fy nerth a'm gadawodd : a llewyrch fy llygaid nid yw chwraith gennyf.

9 Fy ngharedigion a'm cyfeillion a safant oddi ar gyfer fy mhla : a'm cynefeisiaid a safant o hirbell.

10 Y rhai hefyd a geisiant fy einioes, a ofodasant faglau : a'r rhai a geisiant fy niweid, a draethent anwireddau, ac a ddychymygent ddichelion ar hyd y dydd.

11 A minnau fel byddar ni chlywn : eithr oeddwn fel mudan heb agoryd ei enau.

12 Felly'r oeddwn fel gwr ni chlywai : ac heb argyoeiddion yn ei enau.

13 O herwydd im' obeithio ynot, Arglwydd : ti, Arglwydd fy Nuw, a wrandewi.

14 Canys dywedais, Gwrando fi, rhag llawenyachu o honant i'm herbyna : pan lithrai fy nbrood, ymfawrygent i'm herbryn.

15 Canys parod wyf i gloffi : a'm dolur fydd ger fy mron yn wastad.

16 Diau y mynegaf fy anwiredd : ac y pryderaf o herwydd fy mhochod.

17 Ac y mae fy ngelynion yn fyw, ac yn gedyrn : amhawyd hefyd y rhai a'm casant ar gam.

18 A'r rhai a dalant ddrwg dros dda, a'm gwrthwynebant : am fy mod yn dilya daioni.

19 Na ad fi, O Arglwydd : fy Nuw, nac ymbellhâ oddi wrthyf.

20 Bryfia i'm cymmorth : O Arglwydd, fy iachawdriath.

SALM XXXIX. Dixi, Custodiam.

DYwedais, Cadwaf fy ffyrdd, rhag pechu â'm tafod : cadwaf ffyrwn yn fy ngenau, tra fyddo'r annuwiol yn fy ngolwg.

2 Tewais yn ddistaw, ie, tewais â daioni : a'm dolur a gyffrodd.

3 Gwrefogodd fy nghalon o'm mewn : tra'r oeddwn yn myfyrio, ennynodd tân, a mi a lasarais â'm tafod.

4 Arglwydd, par i mi wybod fy niwedd, a pheth yw meir fy nyddiau : fel y gwypwyf o ba oedran y byddaf fi.

5 Wele, gwnaethost fy nyddiau fel dyrnfedd ; a'm heinioes fydd megis diddym yn dy olwg di : diau mai cwbl wagodd yw pob dŷn, pan fo ar y goreu.

6 Dŷn yn ddiau fydd yn rhodio mewn cyfog, ac yn ymdrafferthu yn ofer : efe a dyrra olud, ac ni's gwyr pwy a'i casgl.

7 Ac yn awr beth a ddigwyliaf, O Arglwydd : fy ngobaith fydd ynot ti.

8 Gwared fi o'm holl gamweddau : ac na ofod fi yn waradwydd i'r ynyf.

9 Aethum yn sud, ac nid agorais fy ngenau : canys ti a wnaethost hyn.

10 Tyn dy bla oddi wrthyf : gan ddymod dy law y dafum i.

11 Pan gopit dŷn â cheryddon am anwiredd, dattodit fel gwyfyn ei ardderchogrwydd ef : gwagedd yn ddiau yw pob dŷn.

12 Gwrando fy ngweddi, Arglwydd, a chlyw fy llef ; na thaw wrth fy wylofaen : canys ymdeithydd ydwyf gyd â thi, ac alltud, fel fy holl dadau.

13 Paid â mi, fel y cryshawyf : cyn fy myned, ac na byddwyf mwy.

SALM XL. *Expectans expectavi.*

DIGwyliais yn ddŷfal am yr Arglwydd : ac efe a ymoftygodd attaf, ac a glybu fy llefain.

2 Cyfododd fi hefyd o'r pydew etchyll, allan o'r pridd tomlyd : ac a ofododd fy nraed ar graig, gan hwylio fy ngherddedaid.

3 A rhoddodd yn fy ngenau ganiad newydd o foliant i'n Daw ni : llawer a welant hyn, ac a ofnam, ac a ymddiriedant yn yr Arglwydd.

4 Gwyn ei fyd y gwr a ofodo'r Arglwydd yn ymddiried iddo : ac ni thry at feilchion, nac at y rhai a wyrant at gelwydd.

5 Llïfog y gwnaethost ti, O Arglwydd fy Nuw, dy ryfeddodau, a'th amcanion tu ag atom ; ni ellir yn drefnus eu cyfrif hwynt i ti : pe mynegwn, a phe traethwn hwynt, amlach ydynt nag y gellir eu rhoi.

6 Aberth ac offrm nid ewyllsfaist ; agorast fy nghlustiau : poeth-offrm a phech-aberth ni's gofynast.

7 Yna y dywedais, Wele'r ydwyf yn dyfod : yn rhol y llyfr y'fgrifenydd am danaf.

8 Da gennyf wneuthur dy ewylls, O fy Nuw : a'th gyfraith fydd o fewn fy nghalon.

9 Progethais gyfiawnder yn y gynulleidfa fawr : wele, nid attelais fy ngwefusau ; ti, Arglwydd, a'i gwyddost.

10 Ni chuddiais dy gyfiawnder o fewn fy nghalon ; traethais dy ffyddlondeb, a'th iachawdriath : ni chelais dy drugaredd na'th wirionedd yn y gynulleidfa llïfog.

11 Tithau, Arglwydd, nac attal dy drugareddau oddi wrthyf : cadwed dy drugaredd a'th wirionedd fi byth.

12 Canys drygau annifeiriol a'm cylchynasant o amgylch : fy mhochodau a'm dalasant, fel na allwn edrych i fyntu : amlach ydynt na gwallt fy mhen ; am hynny y pallodd fy nghalon gennyf.

13 Rhynged bodd it', Arglwydd, fy ngwaredo : bryfia, Arglwydd, i'm cymmorth.

14 Cyd-gywilyddier a gwaradwydder y rhai a geisiant fy einioes i'w diffeida : gyrrer yn eu hol a chywilyddier y rhai a ewyllsiant i mi ddrwg.

15 Anrheithier hwynt yn wobr am eu gwaradwydd : y rhai a ddywedant wrthyf, Ha, ha.

16 Llawenyched ac ymhyfryded ynot ti y rhai oll a'th geisiant : dywedod y rhai a garant dy iachawdriath, bob amser, Mawryger yr Arglwydd.

17 Ond yr wyf fi yn dlawd ac yn anghenus ; etto yr Arglwydd a feddwl am danaf : fy nghymorth a'm gwaredydd ydwyf ti ; fy Nuw, na hir drig.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XLI. *Beatus qui intelligit.*

GWYN ei fyd a ystyria wrth y tlawd : yr Arglwydd a'i gwared ef yn amser adfyd.

2 Yr Arglwydd a'i ceidw, ac a'i bywhâ ; gwynfydedig fydd ar y ddaear : na ddod dithau ef wrth ewylls ei elynion.

3 Yr Arglwydd a'i nerthia ef ar ei glaf wely : cyweiri ei holl wely ef yn ei glefyd.

4 Mi a ddywedais, Arglwydd, trugarhâ wrthyf : iachâ fy enaid ; canys pechais i'th erbyn.

5 Fy

5 Fy ngelynyon a lasarant ddrwg am danaf, gan dywedyd : Pa bryd y bydd efe farw, ac y derfydd am ei enw ef ?

6 Ac os daw i'm hedrych, efe a ddywed gelwydd : ei galon a gafgi atti anwiredd ; pan el allan, efe a'i traetha.

7 Fy holl gaeion a gyd-huftyngant i'm herbyn : yn fy erbyn y dychymygant ddrwg i mi.

8 Afiwydd, meddant, a lŷn wrtho : a chan ei fod yn gorwedd, ni chyfyd mwy.

9 Hefyd y gŵr oedd anwyl gennyf, yr hwn yr ymddiriedais iddo : ac a fwytaodd fy mara, a ddyrchafodd ei fowdl i'm herbyn.

10 Eithr ti, Arglwydd, trugarhâ wrthyf : a chyfod fi, fel y talwyf iddynt.

11 Wrth hyn y gwn hoffi o honot fi : am na chaiff fy ngelyn orfoleddu i'm herbyn.

12 Ond am danaf fi, yn fy mherffeithrwydd y'm cynbeli : ac y'm gofodi ger dy fron yn dragwydd.

13 Bendigedig fyddo Arglwydd Dduw Iŷrael : o dragwyddoldeb, a hyd dragwyddoldeb. Amen, ac Amen.

S A L M XLII. *Quemadmodum.*

FEL y bresa 'r hŷdd am yr afonydd dyfroedd : felly 'r hiraetha fy enaid am danat ti, O Dduw.

2 Sychedig yw fy enaid am Dduw, am y Duw byw : pa bryd y deuf ac yr ymddangosaf ger bron Duw ?

3 Fy nagrau oedd fwyd im' ddydd a nos, tra dywedant wrthyf bob dydd, Pa le y mae dy Dduw ?

4 Tywalltwn fy enaid ynof, pan gofiwn hynny : canys aethwn gyd â'r gynulleidfa ; cerddwn gyd â hwynt i dy Dduw, mewn sain cân a moliant, fel tyria yn cadw gwyl.

5 Paham, fy enaid, y'th ddaroftyngir, ac yr ymderfygi ynof : gobeithia yn Nuw ; oblegyd molianaf ef etto, am iachawdwriaeth ei wynebpryd.

6 Fy Nuw, fy enaid a ymddarostwng ynof : am hynny y cofaf di, o dir yr Iorddonen, a'r Hermoniaid o fryn Misar.

7 Dyfnder a eilw ar ddyfnder, wrth fwn dy bistylloedd di : dy holl donnau a'th liseiriain a aethant drofod fi.

8 Etto yr Arglwydd a orchymyn ei drugaredd liw dydd : a'i gân fydd gyd â mi liw nos ; fef gweddi ar Dduw fy einioes.

9 Dywedaf wrth Dduw fy nghraig, Paham yr anghofiaist fi : paham y rhodiaf yn alarus trwy orthrymder y gelyn ?

10 Megis â chleddyf yn fy efgyrn y mae fy ngwrthwynebwyr yn fy ngwaradwyddo : pan ddywedant wrthyf bob dydd, Pa le y mae dy Dduw ?

11 Paham y'th ddaroftyngir, fy enaid ? a phaham y terfygi ynof : ymddiried yn Nuw ; canys etto y molianaf ef, fef iachawdwriaeth fy wyneb, a'm Duw.

S A L M XLIII. *Judica me, Deus.*

BARN fi, O Dduw, a dadleu fy nadd yn ebyn y genhedlaeth annhrugarog : gwared fi rhag y dŷn twyllodrus ac anghyfiawn.

2 Canys ti yw Duw fy nerth ; paham y'm bwri ymaith : paham yr af yn alarus trwy orthrymder y gelyn ?

3 Anfon dy oleuni a'th wirionedd ; tywyfant hwy fi : ac arweiniant fi i synydd dy sancteiddrwydd, ac i'th bebyll.

4 Yna 'r af at allor Duw, at Dduw hyfrydwch fy ngorfoledd : a mi a'th foliannaf ar y delyn, O Dduw, fy Nuw.

5 Paham y'th ddaroftyngir, fy enaid ? a phaham y terfygi ynof : gobeithia yn Nuw ; canys etto y molianaf ef, fef iachawdwriaeth fy wyneb, a'm Duw.

BOREOL WEDDI.

S A L M XLIV. *Deus, auribus.*

DUW, clywsofi a'n clustiau, ein tadau a synegasant i ni : y weithred a wnaethost yn eu hamfer hwynt, yn y dyddiau gynt.

2 Ti a'th law a yrraist allan y cenhedloedd, ac a'u plennaist hwythau : ti a ddrygaist y bobloedd, ac a'u cynnyddaist hwythau.

3 Canys nid â'u cleddyf eu hun y gorchynasant y tir ; nid eu braich a barodd iachawdwriaeth iddynt : eithr dy ddeheulaw di, a'th fraich, a llewyrch dy wyneb ; o herwydd id' eu hofsi hwynt.

4 Ti, Dduw, yw fy Mrenhin : gorchymyn iachawdwriaeth i Jacob.

5 Ynot ti y cilgwthiwn ni ein gelynyon : yn dy Enw di y fathrwn y rhai a gyfodant i'n herbyn.

6 O herwydd nid yn fy mwa 'r ymddiriedaf : nid fy nghleddyf chwaith a'm hachub.

7 Eithr ti a'n hachubiaist ni oddi wrth ein gwrthwynebwyr : ac a waradwyddaist ein cafeion.

8 Yn Nuw yr ymfirotiwn drwy'r dydd : a ni a glodforwn dy Enw yn dragwydd.

9 Ond ti a'n bwriaist ni ymaith, ac a'n gwaradwyddaist : ac nid wyt yn myned allan gyd â'n lluoedd.

10 Gwnaethost i ni droi yn ol oddi wrth y gelyn : a'n cafeion a anrheithiasant iddynt eu hun.

11 Rhoddaist ni fel defaid i'w bwytta : a gwafgeraist ni ym mysg y cenhedloedd.

12 Gwerthaist dy bobl heb elw : ac ni 'chwanegaist dy olud o'u gwerth hwynt.

13 Gofodaist ni yn warthrudd i'n cymmydogion : yn watwargerdd ac yn wawd i'r rhai ydynt o'n hamgylch.

14 Gofodaist ni yn ddiareb ym mysg y cenhedloedd : yn rhai i ysgwyd pen arnynt ym mysg y bobloedd.

15 Fy ngwarthrudd fydd beunydd ger fy mron : a chywilydd fy wyneb a'm todd ;

16 Gan lais y gwarthruddwr a'r cablwr : o herwydd y gelyn a'r ymddialwr.

17 Hyn oll a ddaeth arnom : etto ni'th anghofiafom di, ac ni buom anffyddlon yn dy gyfammod.

18 Ni throdd ein calon yn ei hol : ac nid aeth ein cerddediad allan o'th lwybr di ;

19 Er i ti ein curo yn nhrigfa dreigiau : a thoi troloim â chysgod angau.

20 Os anghofiafom Enw ein Duw : neu estyn ein dwylaw at dduw ddeithr ;

21 Oni chwilia Duw hyn allan : canys efe a wyr ddirgeloedd y galon.

22 Ie, er dy fwyn di y'n lleddir beunydd : cyfrifir ni fel defaid i'w lladd.

23 Defiro, paham y cyfgi, O Arglwydd : cyfod, na fwrw ni ymaith yn dragwydd.

24 Paham y cuddi dy wyneb : ac yr anghofiafom ni gorthrymder ?

25 Canys gofnygwyd ein henaid i'r llwch : glynodd ein bol wrth y ddaear.

26 Cyfod yn gynorthwy i ni : a gwared ni er mwyn dy drugaredd.

S A L M XLV. *Eructavit cor meum.*

TRaetha fy nghalon beth da ; dywedyd yr ydwyf y pethau a wneuthom i'r Brenhin : fy nhafof fydd bin ysgrienydd buan.

2 Teccach ydwyf nâ meibion dynion ; tywalltwyd gras ar dy wesuau : o herwydd hynny y'th fendithiodd Duw yn dragwydd.

3 Gwregyfa dy gleddyf ar dy glun, O Gadarn : â'n ogoniant a'th harddwch.

4 Ac yn dy harddwch marchoga yn llwyddiannus, o herwydd gwirionedd, a lledneisrwydd, a chyfaender : a'th ddeheulaw a ddyfgy i ti bethau ofnadwy.

5 Pobl a syrthiant danat : o herwydd dy faethau llymion yn glynu ynghalon gelymion y Brenhin.
6 Dy orfodd di, O Dduw, fydd byth ac yn dragwydd : teyrnwialen uniondeb yw teyrnwialen dy frenhiniaeth di.

7 Ceraifst gyfiawnder, a chafaeist ddrygioni : am hynny y'th enseiniodd Duw, sef dy Dduw di, ag clew llawenydd yn fwy na'th gyfeillion.

8 Arogl myrr, aloes, a chafia, fydd ar dy holl wisgoedd : allan o'r palafau isori, â'r rhai y'th lawenhasant.

9 Merched brenhinoedd oedd ym mhllith dy ben-deigfau : safai'r frenhines ar dy ddeheulaw mewn aur coeth o Ophir.

10 Gwrando, fersch, a gwel, a goftwng dy glust : ac anghofia dy bobl dy hun, a thy dy dad.

11 A'r Brenhin a chwennych dy degwch : canys efe yw dy Ior di ; ymoftwng dithau iddo ef.

12 Merch Tyrus hefyd fydd yno ag arhceg : a chyfoethogion y bobl a ymbiliant â'th wyneb.

13 Merch y Brenhin fydd oll yn ogoneddus o fewn : gemwaith aur yw ei gwisg hi.

14 Mewn gwaith edau a nodwydd y dygir hi at y Brenhin : y morwynion y rhai a ddeuant ar ei holl yn gyfeillfau iddi, a ddygir attat ti.

15 Mewn llawenydd a gorfoedd y dygir hwynt : deuant i lys y Brenhin.

16 Dy feibion fydd yn lle dy dadau : y rhai a wnei yn dywysogion yn yr holl dir.

17 Paraf gofio dy Enw ym mhob cenhedlaeth, ac oes : am hynny y bobl a'th foliannant byth ac yn dragwydd.

SALM XLVI. *Deus noster refugium.*

D U W fydd noddfa a nerth i ni : cymmorth hawdd ei gael mewn cyfyngder.

2 Am hynny nid ofnwn pe fymmudai'r ddaear : a phe treiglir y mynyddoedd i ganol y môr.

3 Er rhuo a therfysgu o'i ddyfroedd : er crynu o'r mynyddoedd gan ei ymchwydd ef.

4 Y mae afon, a'i ffrydiau a lawenhânt ddinas Dduw : cyfsegr preswylfeydd y Goruchaf.

5 Duw fydd yn ei chanol ; nid ysgog hi : Duw a'i cyanorthwya yn fore iawn.

6 Y cenhedloedd a derfysgafant, y teyrnafoedd a ysgogafant : efe a roddes ei lei, toddodd y ddaear.

7 Y mae Arglwydd y lluoedd gyd â ni : y mae Duw Jacob yn ymddiffynfa i ni.

8 Deuwch, gwelwch wreithredoedd yr Arglwydd : pa anghyfnedd-dra a wnaeth efe ar y ddaear.

9 Gwna i ryfeloedd beidio hyd eithaf y ddaear : efe a ddryllia'r bwa, ac a dyr y wayfion ; efe a lys y cerbydau â than.

10 Peidiwch, a gwybyddwch mai myfi fydd Dduw : dyrcheffir fi ym mysg y cenhedloedd, dyrcheffir fi ar y ddaear.

11 Y mae Arglwydd y lluoedd gyd â ni : ymddiffynfa i ni yw Duw Jacob.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XLVII. *Omnes gentes, plaudite.*

Y R holl bobl, curwch ddwyllaw : llafar-genwch i Dduw, â llef gorfoedd.

2 Canys yr Arglwydd goruchaf fydd ofn-awdy : Brenhin mawr ar yr holl ddaear.

3 Efe a ddwg y bobl danom ni : a'r cenhedloedd dan ein traed.

4 Efe a ddeithol ein hetfeddiaeth i ni : ardderch-ogrwgwydd Jacob, yr hwn a hoddodd efe.

5 Dyrchafodd Duw â llawen-floedd : yr Arglwydd â sain adgorn.

6 Cenwch fawl i Dduw, cenwch : cenwch fawl i'n Brenhin, cenwch.

7 Canys Brenhin yr holl ddaear yw Duw : cenwch fawl yn ddeallus.

8 Duw fydd yn teyrnafu ar y cenhedloedd a eistedd y mae Duw ar orfoddfainge ei sancteidd-rwydd.

9 Pendefigion y bobl a ymgafgafant ynghyd, sef pobl Duw Abraham : canys tariannau y ddaear ydynt eiddo Duw ; dirfawr y dyrchafwyd ef.

SALM XLVIII. *Magnus Dominus.*

M AWR yw'r Arglwydd, a thra moliannus : yn ninas ein Duw ni, yn ei fynydd sanctaidd.

2 Tegwch bro, llawenydd yr holl ddaear, yw mynydd Sion : yn ystlyfau'r gogledd, dinas y Brenhin mawr.

3 Duw yn ei phalafau : a adwaenir yn ymddiffynfa.

4 Canys wele y brenhinoedd a ymgynnullafant : aethant heibio ynghyd.

5 Hwy a welfant, felly y rhyfeddafant : brawychafant, ac aethant ymaith ar firwf.

6 Dychryn a ddaeth arnynt yno : a dolur, megis gwraig yn egor.

7 A gwynt y dwyrain : y drylli longau'r môr.

8 Megis y clywiom, felly y gwelfom yn ninas Arglwydd y lluoedd, yn ninas ein Duw ni : Duw a'i sicrhâ hi yn dragwydd.

9 Meddyliafom, O Dduw, am dy drugaredd : ynghanol dy deml.

10 Megis y mae dy Enw, O Dduw, felly y mae dy fawl hyd eithafodd y tir : cyflawn o gyfiawnder yw dy ddeheulaw.

11 Llawnyched mynydd Sion, ac ymhyfryded merched Juda : o herwydd dy farnedigaethau.

12 Amgylchwch Sion, ac ewch o'i hamgylch hi : rhufwch ei thyrâu hi.

13 Ystyriwch ei rhagfuriau, edrychwch ar ei phalafau : fel y mynegoch i'r oes a ddelo ar ol.

14 Canys y Duw hwn yw ein Duw ni byth ac yn dragwydd : efe a'n tywys ni hyd angau.

SALM XLIX. *Audite haec, omnes.*

C Lywch hyn, yr holl bobloedd : gwrandewch hyn, holl drigolion y byd ;

2 Yn gystal gwreng a bonheddig : cyfoethog a thlawd ynghyd.

3 Fy ngenau a draetha ddoethineb : a myfyrdd fy nghalon fydd am ddeall.

4 Gofyngaf fy nghlust at ddiareb : fy nammeg a ddatguddiaf gyd â'r delyn.

5 Paham yr ofnaf yn amser adfyd : pan y'm hamgylchyno anwiredd fy fodlau ?

6 Rhai a ymddiriedant yn eu golud : ac a ymffroftiant yn llofowgrwydd eu cyfoeth.

7 Gan waredu ni wared neb ei frawd : ac ni all efe roddi iawn drosto i Dduw.

8 (Canys gwerthfawr yw pryniad eu henaid : a hynny a baid byth)

9 Fel y byddo efe byw byth : ac na welo lygr-edigaeth.

10 Canys efe a wêl fod y doethion yn meirw : yr un ffunud y derfydd am ffol ac ynfyd ; gadawant eu golud i eraill.

11 Eu meddwl yw, y pery eu tai-yn dragwydd, a'u trigfeydd hyd genhedlaeth a chenhedlaeth : henwant eu tiroedd ar eu henwau eu hunain.

12 Er hynny dyn mewn anrhydedd, nid crys a tebyg yw i anifeiliaid a ddifethir.

13 Eu ffordd yma yw eu hynfydrwydd : etto eu hilogaeth ydynt foddlon i'w hymadrodd.

14 Ed-ddafid y gofodir hwynt yn uffern ; angau a ymborth arnynt ; a'r rhai cyflawn a lywodraetha arnynt y bore : a'u tegwch a dderfydd yn y bedd, o'u cartref.

15 Etto Duw a wared fy enaid i o feddiant uffern : canys efe a'm derbyn i.
 16 Nac ofna pan gyfoethogo un : pan ychwanego gogoniant ei dy ef.
 17 Canys wrth farw ni ddwg efe ddim ymaith : ac ni ddiugyn ei ogoniant ar ei ol ef.
 18 Er iddo yn ei fywyd fendithio ei enaid : canmolant dithau, o byddi da wrthyt dy hun.
 19 Efe a â at genhedlaeth ei dadau : ac ni welant oleuni byth.
 20 Dŷn mewn anrhydedd, ac heb ddeall : fydd gyffelyb i anifeiliaid a ddifethir.

BOREOL WEDDI.

SALM L. *Deus decorem.*

DUW y duwiau, fef yr Arglwydd, a lasarodd : ac a alwodd y ddaear, o godiad haul hyd ei fachludiad.

2 Allan o Sion, perffeithrwydd tegwch : y llewyrchodd Duw.

3 Ein Duw ni a ddaw, ac ni bydd distaw : tân a ysa o'i flaen ef, a thymmeftl ddirfawr fydd o'i amgylch.

4 Geillw ar y nesoedd oddi uchod : ac ar y ddaear, i farnu ei bobl.

5 Cefglwch fy faint ynghyd attaf fi : y rhai a wnaethant gyfammod â mi trwy aberth.

6 A'r nesoedd a fynegant ei gyfiawnder ef : canys Duw ei hun fydd Farnwr.

7 Clywch, fy mhobl, a mi a lasaraf : O Israel, a mi a dystiolaethaf i'th erbyn : Duw, fef dy Dduw di, ydwyf fi.

8 Nid am dy aberthau y'th geryddaf, na'th boeth-offrymmau : am nad oeddynt ger fy mron i yn wastad.

9 Ni chymmeraf fustach o'th dŷ : na bychod o'th gorlannau.

10 Canys holl fwytffilod y coed ydynt eiddof fi : a'r anifeiliaid ar fil o fynyddoedd.

11 Adwaen holl adar y mynyddoedd : a gwŷllt anifeiliaid y maes ydynt eiddof fi.

12 Os bydd newyn arnaf, ni ddywedaf i ti : canys y bydd a'i gyfiawnder fydd eiddof fi.

13 A fwyttaf fi gig teirw : neu a yfaf fi waed bychod ?

14 Abertha foliant i Dduw : a thâl i'r Goruchaf dy addunedau.

15 A galw arnaf fi yn nydd trallod : mi a'th waredaf, a thi a'm gogoneddi.

16 Ond wrth yr annuwiol y dywedodd Duw : Beth fydd i ti a fynegech ar fy neddfau, neu a gymmereich ar fy nghyfammod yn dy enau ;

17 Gan dy fod yn casâu addysg : ac yn tasfu fy geiriau i'th ol ?

18 Pan welaist leidr, cyttunaist ag ef : a'th gyfran oedd gyd â'r godinebwyr.

19 Gollyngaist dy safn i ddrygioni : a'th dasod a gyd-bletha ddichell.

20 Eisteddaist a dywedaist yn erbyn dy frawd : rhoddaist enlib i fab dy tam.

21 Hyn a wnaethost, a mi a dewais ; tybiaist dithau fy mod yn gwbl fel ti dy hun ; ond mi a'th argyoddaf, ac a'u trefnaf o flaen dy lygaid.

22 Deallwch hyn yn awr, y rhai ydych yn angohio Duw : rhag i mi eich rhwygo, ac na byddo gwaredydd.

23 Yr hwn a abertho foliant, a'm gogonedda i : a'r neb a ofodo ei ffordd yn iawn, dangosaf iddo iachawdwriaeth Duw.

SALM LI. *Miserere mei, Deus.*

TRugarhâ wrthyf, O Dduw, yn ol dy drugarowgrwydd : yn ol lliaws dy dofturiaethau, dilea fy anwireddau.

2 Golch fi yn llwyr-ddwys oddi wrth fy anwiredd : a glanhâ fi oddi wrth fy nihechod.

3 Canys yr wyf yn cydnabod fy nghamweddau : a'm pechod fydd yn wastad ger fy mron.

4 Yn dy erbyn di, dydi dy hunan, y pechais, ac y gwneuthum y drwg hwn yn dy olwg : fel y'th gyfiawnhâer pan lasarych, ac y byddit bur pan farnech.

5 Wele, mewn anwiredd y'm lluniwyd : ac mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf.

6 Wele, ceraist winionedd oddi mewn : a pheri i mi wybod doethineb yn ddigel.

7 Glanhâ fi ag isop, a mi a lanheir : golch fi, a byddaf wynnach na'r eira.

8 Par di i mi glywed gorfoledd a llawenydd : fel y llawenyddo'r eigrn a ddrylliaist.

9 Cuddia dy wyneb oddi wrth fy mdechodau : dilea fy holl anwireddau.

10 Crea galon lân ynof, O Dduw : ac adnewydd yspryd uniawn o'm mewn.

11 Na fwrw fi ymaith oddi ger dy fron : ac ni chymmer dy Yspryd Sanctaidd oddi wrthyf.

12 Dyro drachefn i mi orfoledd dy iachawdwriaeth : ac â'th hael Yspryd cynnal fi.

13 Yna y dygaf dy ffyrdd i rai anwir : a phechaduriaid a droir attat.

14 Gwared fi oddi wrth waed, O Dduw, Duw fy iachawdwriaeth : a'm tasod a gân yn llafar am dy gyfiawnder.

15 Arglwydd, agor fy ngwefusau : a'm genau a fynega dy foliant.

16 Canys ni chwenynychi aberth ; pe amgen, mi a'i rhoddwn : poeth-offrwm ni fynni.

17 Aberthau Duw ydynt yspryd drylliedig : calon ddrylliog gystuddiedig, O Dduw, ni ddirmygi.

18 Gwna ddaioni yn dy ewyllysgarwch i Sion : adeilada furiau Jerusalem.

19 Yna y byddi foddlon i ebyrth cyfiawnder, i boeth-offrwm ac aberth llofg : yna yr offrymmau fustych ar dy allor.

SALM LII. *Quid gloriaris ?*

PAham yr ymfrofti mewn drygioni, O gadarn : y mae trugaredd Dduw yn parhâu yn wastadol.

2 Dy dasod a ddychymmy ysgelerder : fel ellyna llym, yn gwneuthur twyll.

3 Hoffaist ddrygioni yn fwy na daioni : a chelwydd yn fwy na thraethu cyfiawnder.

4 Hoffaist bob geiriau distryw : O dasod twyllodrus.

5 Duw a'th ddistrywia dithau yn dragywydd : efe a'th gipia di ymaith, ac a'th dynn allan o'th babel, ac a'th ddiwreiddia o dir y rhai byw.

6 Y cyfiawn hefyd a welant, ac a ofnant : ac a chwarddant am ei ben.

7 Wele'r gŵr ni ofododd Dduw yn gadarnid iddo : eithr ymddiriedodd yn llofowgrwydd ei olud, ac a ymnerthodd yn ei ddrygioni.

8 Ond myfi fydd fel olew-wyddden werdd yn nhŷ Dduw : ymddiriedaf yn nhrugaredd Dduw byth ac yn dragywydd.

9 Clodforaf di yn dragywydd, o herwydd i ti wneuthur hyn : a digwyllaf wrth dy Enw ; canys da yw ger bron dy faint.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM LIII. *Dixit insipiens.*

DYwedodd yr ynfyd yn ei galon, Nid oes un Duw : ymlygrasant, a gwnaethant ffaidd anwiredd ; nid oes un yn gwneuthur dynion.

2 Edrychodd Duw i lawr o'r nesoedd ar feibid dynion.

dynion : i edrych a oedd neb yn ddeallus, ac yn ceisio Duw.

3 Ciliasai pob un o honynt yn wylg ei gefn ; cyd-ymddiffwynasent : nid oes a wnel ddaioni, nac oes un.

4 Oni wŷr gweithredwŷr anwiredd ? y rhai fydd yn bwyta fy mhobl, fel y bwytiaent fara : ni alwasant ar Dduw.

5 Yno'r ofnasant gan ofn, lle nid oedd ofn : canys Duw a wargarodd efigyn yr hwn a'th warchaeodd ; gwaradwyddais hwynt, am i Dduw eu dirmygu hwy.

6 O na roddid iachawdwriaeth i Israc! o Sion : pan ymchwelo Duw gaethiweid ei bobl, y llawehycha Jacob, ac yr ymhyfyda Israc.

SALM LIV. *Deus, in nomine.*

A Chub fi, O Dduw, yn dy Enw : a barn fi yn dy gadernid.

1 Duw, clyw fy ngweddi : gwrandu ymadrodd fy ngenau.

2 Canys dieithriaid a gyfodasant i'm herbyn : a'r trawion, a geisiant fy enaid, ni ofodasant Dduw o'u blaen.

3 Wele, Duw fydd yn fy nghynnorthwyo : yr Arglwydd fydd ym mysg y rhai a gynhaliant fy enaid. 4 Efe a dal ddrwg i'm gelynion : tor hwynt ymaith yn dy wirionedd.

5 A berthaf it' yn ewyllysgar : clodforaf dy Enw, O Arglwydd ; canys da yw.

6 Canys efe a'm gwaredodd o bob trallod : a'm llygad a welodd ei ewyllys ar fy ngelynion.

SALM LV. *Exaudi, Deus.*

G Wrando fy ngweddi, O Dduw : ac nac ymguddia rhag fy neisfriad.

1 Gwrando arnaf, ac erglyw fi : cwyntaf yr ydwyf yn fy ngweddi, a thuchan ;

2 Gan lais y gelyn, gan orthymder yr annuwiol : o herwydd y naient yn bwrw anwiredd arnaf, ac yn fy nghasau yn lliidiog.

3 Fy nghalon a ofidia o'm mewn : ac ofn angau a fyrrhiodd arnaf.

4 Oin ac arfwyd a ddaeth arnaf : a dychryn a'm gorehuddiodd.

5 A dywedais, O na bai i mi adenydd fel colomen : yna'r ehedwn ymaith, ac y gorphwyfwn.

6 Wele, crwydrwn ym mhell : ac arhoswn yn yr anialwch.

7 Bryfwn i ddiange : rhag y gwŷnt ystormus a'r dymnestl.

8 Dinythia, O Arglwydd, a gwahan eu tafodau : canys gwelais drawder a chynnen yn y ddinas.

9 Dydd a nos yr amgylchant hi ar ei muriau : ac y mae anwiredd a blinder yn ei chanol hi.

10 Anwireddau fydd yn ei chanol hi : ac ni chilia twyll a dichell o'i heolodd hi.

11 Canys nid gelyn a'm difenwodd ; yna y dioddefafwn : nid fy nghafddyn a ymfawrygodd i'm herbyn ; yna mi a ymguddiafwn rhagddo ei.

12 Eithr tydi, ddyn, fy nghydradd : fy ffordwr, a'm cydnabod,

13 Y rhai oedd felys gennym gyd-gyfrinach : ac a rodiafom i dy Dduw ynghyd.

14 Rhuthred marwolaeth amynt, a disgynant i uffern yn fyw : canys drygion fydd yn eu cartref, ac yn eu mysg.

15 Myfi a waeddaf ar Dduw : a'r Arglwydd a'm hachub i.

16 Hwyr a bore, a hanner dydd, y gweddias, a byddaf dae : ac efe a glyw fy lleferydd.

17 Efe a waredodd fy enaid mewn heddwch oddi wrth y rhyfel oedd i'm herbyn : canys yr oedd llawer gyd â mi.

18 Duw a glyw, ac a'u darostwng hwynt, yr hwn fydd yn aros erioed : am nad oes gyfnewidiau iddynt, am hynny nad cfnant Dduw.

10 Efe a estynodd ei law yn erbyn y rhai oedd heddwchlon ag ef : efe a dorrodd ei gyffammod.

11 Llyfnach oedd ei enau nag ymenyn, a rhyfel yn ei galon : tynerach oedd ei eiriau nag olew, a hwynt yn gleddyfau noethion.

12 Bwrw dy faich ar yr Arglwydd, ac efe a'th gynnal di : ni ad i'r cyfiawn ysgogi byth.

13 Tithau, Dduw, a'u disgyni hwynt i bydew dinystr : gwŷr gwaedlyd a thwyllodrus ni byddant byw hanner eu dyddiau ; ond myfi a obeithiaf ynot ti.

BOREOL WEDDI.

SALM LVI. *Miserere mei, Deus.*

T Rugarhâ wrthyf, O Dduw ; canys dŷn a'm llyngcai : beunydd, gan ymladd, y'm gorthrymma.

1 Beunydd y'm llyngcai fy ngelynion : canys llawer fydd yn rhyfela i'm herbyn, O Dduw Goruchaf.

2 Y dydd yr ofnwyf : mi a ymddiriedaf ynot ti.

3 Yn Nuw y clodforaf ei air, yn Nuw y gobeithiaf : nid ofnaf beth a wnel cnawd i mi.

4 Beunydd y cam-gymmerant fy ngeiriau : eu holl feddyliau fydd i'm herbyn er drwg.

5 Hwyr a ymgafglant, a leclant : ac a wylant fy nghamrau, pan ddifgwyllant am fy enaid.

6 A ddiangant hwy trwy anwiredd : disgyn y bobloedd hyr, O Dduw, yn dy lidoewgrwydd.

7 Ii a gyfrifiaist fy symmudiadau, dod fy nagrau yn dy goftrel : onid ydynt yn dy lyfr di ?

8 Y dydd y llefwyf arnat, yna y dychwelir fy ngelynion yn eu gwrthol : hyn a wn ; am fod Duw gyd â mi.

9 Yn Nuw y molianaf ei air : yn yr Arglwydd y molianaf ei air.

10 Yn Nuw yr ymddiriedais : nid ofnaf beth a wnel dŷn i mi.

11 Arnaf fi, O Dduw, y mae dy addunedau : talaf i ti foliant.

12 Canys gwaredaist fy enaid rhag angau : oni waredi fy nhraed rhag fyrrthio, fel y rhodiwyf ger bron Duw yngoleuni y rhai byw ?

SALM LVII. *Miserere mei, Deus.*

T Rugarhâ wrthyf, O Dduw, trugarhâ wrthyf ; canys ynot y gobeithiodd fy enaid : ie, ynghygod dy adenydd y gobeithiaf, hyd onid ei yr afwydd hwn heibio.

1 Galwaf ar Dduw goruchaf : ar Dduw a gwblhâ â mi.

2 Efe a enfyf o'r nesoedd : ac a'm gwared oddi wrth warthrudd yr hwn a'm llyngcai : densyn Duw ei drugaredd a'i wirionedd.

3 Fy enaid fydd ym mysg llewod ; gorwedd yr wyf ym mysg dynion poethion : sef meibion dynion, y rhai y mae eu dannedd yn waywffyn a faethau, a'u tased yn gleddyf llym.

4 Ymddyrrha, Dduw, uwch y nesoedd : a bydded dy ogoniant ar yr holl ddaear.

5 Darparasant rwyd i'm tracl ; crymmwyd fy enaid : cloddia ant bydew o'm blaen ; fyrrthiaf : yn ei enaid.

6 Parod yw fy nghalon, O Dduw ; parod yw fy nghalon : canaf a chanmolaf.

7 Deffro, fy ngogoniant ; deffro, nabl a thelyn : deffroaf yn fôr.

8 Clodforaf di, Arglwydd, ym mysg y bobloedd : canmolaf di ym mysg y cenhedloedd.

9 Canys mawr yw dy drugaredd hyd y nesoedd : a'th wirionedd hyd y cymylian.

10 Ymddyrrha, Dduw, uwch y nesoedd : a bydded dy ogoniant ar yr holl ddaear.

SALM LVIII. *Si vire utique.*

AI cyfiawnder yn ddiau a draethwch chwi,
O gynulleidia : a fernwch chwi uniondeb,
O feibion dynion ?

1 Anwiredd yn hytrach a weithredwch yn y
galon : trawfder eich dwylaw yr ydych yn ei bwylo
ar y ddaear.

2 O'r groth yr ymddieithiodd y rhai annuwiol :
o'r brw y cyfeiliornasant, gan ddywedyd celwydd.

4 Eu gwenwyn fydd fel gwenwyn farph : y maent
fel y neidr fyddar, yr hon a gau ei chlustiau ;

5 Yr hon ni wrendy ar lais y rhinwyr : er cyfar-
wydded fyddo 'r fwynwr.

6 Dryllia, O Dduw, eu dannedd yn eu geneuau :
tor, O Arglwydd, gil-ddannedd y llewod ieu-
aingc.

7 Todder hwynt fel dyfroedd y fydd yn rhedeg yn
waftad : pan faetho eu faethau, byddant megis wedi
eu torri.

8 Aed ymaith fel malwoden dawdd, neu erthyl
gwraig : fel na welont yr haul.

9 Cyn i'ch crochanau glywed y mieri : efe a'u
cymmer hwynt ymaith megis a chorwyt, yn fyw,
ac yn ei ddigofaint.

10 Y cyfawn a lawenycha pan welo ddial : efe
a ylch ei draed yngwaged yr annuwiol.

11 Fel y dywedo dyn, Diau fod ffrwyth i'r cyf-
iawn : diau fod Duw a farna ar y ddaear.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM LIX. *Eripe me de inimicis.*

FY Nuw, gwared fi oddi wrth fy ngelynion :
ymddiffyn fi oddi wrth y rhai a ymygodant
i'm herbyn.

2 Gwared fi oddi wrth weithredwyr anwiredd :
ac achub fi rhag y gwyr gwaedlyd.

3 Canys wele, cynllwynasant yn erbyn fy enaid ;
ymgaiglodd cedryn i'm herbyn : nid ar fy mai na'm
pechod i, O Arglwydd.

4 Rhedant, ymbarottoant, heb anwiredd ynof fi :
deffro dithau i'm cymmorth, ac edrych.

5 A thi, Arglwydd Dduw 'r lluoedd, Duw Israel,
deffro i ymweled a'r holl genhedloedd : na thrugarhá
wrth neb a wnant anwiredd yn faleifus.

6 Dychwelant gyd â'r hwy'r : cyfarthant fel cwn,
ac amgylchant y ddinas.

7 Wle, bytheiriant â'u genau, cleddyfau fydd yn
eu gwefsfau : canys pwy (meddant) a glyw ?

8 Ond tydi, O Arglwydd, a'u gwatwori hwynt :
ac a chweddai am ben yr holl genhedloedd.

9 O herwydd ei nerth ef, y disgwyliaf wrthyt ti :
canys Duw yw fy ymddiffynfa.

10 Fy Nuw trugarog a'm rhagflaena : Duw a
wna i mi weled fy ewyllys ar fy ngelynion.

11 Na ladd hwynt, rhag i'm pobl anghosio :
gwafgar hwynt yn dy nerth, a darostwng hwynt,
O Arglwydd ein tarian.

12 Am bechod eu genau, ac ymadrodd eu gwe-
sfusaf, dalier hwynt yn eu balchder : ac am y fell-
dith a'r celwydd a draethant.

13 Difa hwynt yn dy lid, difa, fel na byddont :
a gwybyddant mai Duw fydd yn llywodraethu yn
Jacob, hyd eithafodd y ddaear.

14 A dychwelant gyd â'r hwy'r, a chyfarthant
fel cwn : ac amgylchant y ddinas.

15 Crwydrant am fwyd : ac oni's digonir, grwg-
nachant.

16 Minnau a ganaf am dy nerth, i'e, llafar-ganaf
am dy drugaredd yn fore : canys buost yn ymddif-
fynfa i mi, ac yn noddfa, yn y dydd y bu cyfyngder
arnaf.

17 I ti, fy nerth, y ganaf : canys Duw yw fy
ymddiffynfa, a Duw fy nhrugaredd.

SALM LX. *Deus, respicisti nos.*

ODduw, bwriafst ni ymaith, gwasgeraist ni, a
forraist : dychwel attom drachefn.

2 Gwnaethost i'r ddaear grynu, a holltaist hi :
iachâ ei briwiau ; canys y mae yn crynu.

3 Dangosaist i'th bobl galedi : diodaist ni a gwin
madronod.

4 Rhoddaist faner i'r rhai a'th ofnant : i'w dyr-
chafu o herwydd y gwirionedd.

5 Fel y gwareder dy rai anwyl : achub a'th
ddeheulaw, a gwrando fi.

6 Duw a lasarodd yn ei sancteiddrwydd, Llawen-
ychaf, rhannaf Sichem : a mesuraf ddyffryn Suc-
cath.

7 Eiddof fi yw Gilead, ac eiddof fi Manasse ;
Ephraim hefyd yw nerth fy mhben ; juda yw fy
neddfwr.

8 Moab yw fy nghrochan golchi : dros Edom
y bwriaf fy efigid ; Phalístia, ymorfoledda di o'm
plegyd i.

9 Pwy a'm dwg i'r ddinas gadarn ; pwy a'm
harwain hyd yn Edom ?

10 Onid tydi, Dduw, yr hwn a'n bwriafst ymaith :
a thi, O Dduw, yr hwn nid ait allan gyd
â'n lluoedd ?

11 Moes i ni gynhorthwyr rhag cyfyngder : canys
ofer yw ymwared dyn.

12 Yn Nuw y gwawn wroldeb : canys efe a
fathr ein gelynion.

SALM LXI. *Exaudi, Deus.*

CLYW, O Dduw, fy llefain : gwrandao ar fy
ngweddi.

2 O eithaf y ddaear y llefaf attat, pan lefmelio fy
ngalon : arwain fi i graig a fyddo uwch na mi.

3 Canys buost yn noddfa i mi : ac yn dŵr cadarn
rhag y gelyn.

4 Preifwyliaf yn dy babell byth : a'm hymddiried
fydd dan orchudd dy adenydd.

5 Canys ti, Dduw, a glywaist fy addunedau :
rhoddaist etifeddiaeth i'r rhai a ofnant dy Enw.

6 Ti a estyni oes y Brenhin ; ei ffynyddoedd
fyddant fel cenhedlaethau lawer.

7 Efe a erys byth ger bron Duw : darpar dru-
garedd a gwirionedd, fel y cadwont ef.

8 Felly y canmolaf dy Enw yn dragwydd : fel
y talwyf fy addunedau beunydd.

BOREOL WEDDI.

SALM LXII. *Nonne Deus.*

WRTH Dduw yn unig y disgwyl fy enaid :
o hono ef y daw fy iachawdwriaeth.

2 Efe yn unig yw fy nghraig, a'm
iachawdwriaeth : a'm hymddiffyn ; ni'm mawr
yigogir.

3 Pa hŷd y bwriedwch aflywydd yn erbyn gŵr ?
lleddir chwi oll : a byddwch fel magwyr ogwydd-
edig, neu bared ar ei ogwydd.

4 Ymgynghorasant yn unig i'w fwrw ef i lawr
o'i fawredd ; hoffasant gelwydd : â'u geneuau y
bendithiant, ond o'u mewn y melldithiant.

5 O fy enai', disgwyl wrth Dduw yn unig : canys
ynddo ef y mae fy ngobaith.

6 Efe yn unig yw fy nghraig, a'm iachawdw-
riaeth : efe yw fy ymddiffynfa ; ni'm hysgogir.

7 Yn Nuw y mae fy iachawdwriaeth a'm gogon-
iant : craig fy nghadernid, a'm noddfa fydd yn Nuw.

8 Gobeithiwch ynddo ef bob amser : O bobl,
tywelltach eich calon ger ei fron ef : Duw fydd
noddfa i ni.

9 Gwagedd yn ddiau yw meibion dynion ; geudab
yw meibion gwyr : i'w gosod yn y clorian, yisafnach
ydynt hwy i gyd na gwagi.

10 Nac ymddisiedfych mewn trawfder, ac mewn trais na fyddwch ofer : os cynnydda golud, na reddwch eich calon arno.

11 Unwaith y dywedodd Duw, clywais hyfny ddiwywaith : mai eiddo Duw yw cadernid.

12 Trugaredd hefyd fydd eiddot ti, O Arglwydd : canys ti a dëlli i bob dyn yn ol ei weithred.

SALM LXIII. *Deus, Deus meus.*

TI, O Dduw, yw fy Nuw i ; yn fore y'th geisfai : fycheddodd fy enaid am dahat, hiraethodd fy nghnawd am danat, mewn tir cras a fychedig heb ddwfr ;

2 I weled dy nerth a'th ogoniant : fel y'th welais yn y cyffwrdd.

3 Canys gwell yw dy drugaredd di na'r bywyd : fy ngwefusau a'th foliantant.

4 Fel hyn y'th glodforaf yn fy mywyd : dyrchafaf fy nwyllaw yn dy Enw.

5 Megis â mer ac â brasder y digonir fy enaid : a'm genau a'th fawli â gwefusau llafar.

6 Pan y'th gofiwyf ar fy ngwely : myfynaf am danat yngwyladwriaethau'r nos.

7 Canys buost gynhorthwyl i mi : am hynny ynghyfogod dy adenydd y gorfoleddaf.

8 Fy enaid a lŷn wrthyt : dy ddeheulaw a'm cynnal.

9 Ond y rhai a geisiant fy enaid i ddistrwy : a ant i iselderau'r ddaear.

10 Syrthiant ar fin y cleddyf : rhan llwynogod fyddant.

11 Ond y Brenhin a lawenycha yn Nuw ; gorfoledda pob un a dyngo lldo ef : eithr cauir genau y rhai a ddywedant geiwydd.

SALM LXIV. *Exaudi, Deus.*

CLYW fy llef, O Dduw, yn fy ngweddi : cadw fy einioes rhag ofn y gelyn.

2 Cudd fi rhag cyfrinach y rhai drygionus : rhag terfysg gweithredwyr anwiredd ;

3 Y rhai a hogant eu tafod fel cleddyf : ac a ergydiant eu faethau, sef geiriau chwerwon ;

4 I faethu'r perffaith yn ddirgel : yn ddifym-mwth y faethant ef, ac nid ofnant.

5 Ymwrolant mewn peth drygionus ; ymchwedi-cuant am ofod maglau yn ddirgel : dywedant, Pwy a'u gwel hwynt ?

6 Chwiliant allan anwireddau ; gorphenant ddyfal chwillio : ceudod a chalon pob un o honynt fydd ddofn.

7 Eithr Duw a'u faetha hwynt : â faeth ddifym-mwth yr archollir hwynt.

8 Felly hwy a wnant i'w tafodau eu hun syrthio arnynt : pob un a'u gwelo, a gilia.

9 A phob dyn a ofna, ac a fynega waith Duw : canys doeth-yfyrant ei waith ef.

10 Y cyfiawn a lawenycha yn yr Arglwydd, ac a obeithia ynddo : a'r rhai uniawn o galon oll a orfoleddant.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM LXV. *Te decet hymnus, Deus.*

MAWL a'th crys di yn Sion, O Dduw : ac i ti y telir yr adduned.

2 Ti yr hwn a wrandewi weddi : attat ti y daw pob cnawd.

3 Pethau anwir a'm gorchfygafant : ein cam-weddau ni, ti a'u glanhëi.

4 Gwyn ei fyd yr hwn a ddewisfech, ac a nesaech attat : fel y trigo yn dy gynteddoedd : nŷni a ddi-gonir â daioni dy dy, sef dy demt sanctaidd.

5 Attebi i ni trwy bethau ofnadwy, yn dy gyf-iawnder, O Dduw ein iachawdwriaeth : gobaieth holl gynau'r ddaear, a'r rhai fydd bell ar y môr.

6 Yr hwn a sicrhâ'r mynyddoedd trwy ei nerth : ac a wrogyfir â chadernid.

7 Yr hwn a oftega ddwfr y môroedd : twrf eu tonnau, a therfysg y bobloedd.

8 A phrefwylwyr eithafodd y byd a ofnant dy arwyddion : gwnai i derfyn bore a hwyr lawen-ychu.

9 Yr wyt yn ymweled â'r ddaear, ac yn ei dyfr-hâu hi ; yr ydwyf yn ei chyfoethogi hi yn ddit-fawr ag afon Duw, yr hon fydd yn llawn ddwfr : yr wyt yn parottôi yd iddynt, pan ddarperiaist felly iddi.

10 Can ddyfrhâu ei chefnau, a goftwng ei rhychi-au : yr ydwyf yn ei miwydo hi â chafodau, ac yn bendithio ei chnwd hi.

11 Coroni yr ydwyf y flwyddyn â'th ddaioni : a'th lwybrau a ddiserant fraider.

12 Diserant ar borfeydd yr anialwch : a'r bryn-lau a ymwregysant â hyfrydwch.

13 Y dolydd a wisgir â defaid, a'r dyffrynoedd a orchuddir ag yd : am hyany y bloeddiant, ac y canant.

SALM LXVI. *Jubilate Deo.*

Lawen-floeddiwch i Dduw : yr holl ddaear.

2 Datgenwch ogoniant ei enw : gwnewch ei foliant yn ogoneddus.

3 Dywedwch wrth Dduw, Mor ofnadwy wyt yn dy weithredoedd : o herwydd malint dy nerth, y cymmer dy elynion arnynt i'od yn ddaroefyngedig i ti !

4 Yr holl ddaear a'th addolant di : ac a ganant i ti ; fe, canant i'th Enw.

5 Deuwch, a gwelwch weithredoedd Duw : ofnadwy yw yn ei weithred tu ag at feibion dynion.

6 Trodd efe'r môr yn fychdir : aethant trwy'r afon ar draed ; yna y llawenychasom ynddo.

7 Efe a lywodraetha trwy ei gadernid byth : ei lygaid a edrychant ar y cenhedloedd : nac ymddyrfachaf y rhai anufudd.

8 O bobloedd, bendithiwch ein Duw : a pherwch glywed llais ei fawl ef ;

9 Yr hwn fydd yn gosod ein henaid mewn bywyd : ac ni ad i'n troed lithro.

10 Canys profaist ni, O Dduw : coethaist ni, fel coethi arian.

11 Dygaist ni i'r rhwyd : gosodaist wasgar ar ein llwynau.

12 Peraist i ddynion farchogaeth ar ein pennau : aethom trwy'r tân a'r ddwfr ; a thi a'n dygaist allan i le diwall.

13 Deuaf i'th dy ag offrymmau poeth : talaf i'th fy addunedau.

14 Y rhai a adroddodd fy ngwefusau : ac a ddywedodd fy ngenau yn fy nghyfyngder.

15 Offrymmaf i'th boeth-offrymmau breision, ynghyd ag arogl-darth hyrddod : aberthaf ychen a bychod.

16 Deuwch, gwrandêwch, y rhai oll a ofnwch Dduw : a mynegaf yr hyn a wnaeth efe i'm hë-naid.

17 Llefais arno â'm genau : ac efe a ddychaf-wyd â'm tafod.

18 Pe edrychafwn ar anwiredd yn fy nghalon i ni wrandawfai'r Arglwydd.

19 Duw yn ddiau a glybu, ac a wrandawodd ar lais fy ngweddi.

20 Bendigedig fyddo Duw, yr hwn ni throdd fy ngweddi oddi wrtho : na'i drugaredd ef oddi wrthyf finau.

SALM LXVII. *Deus misereatur.*

DUW a drugarhao wrthym, ac a'n bendithio : a thywynned ei wyneb arnom.

2 Fel yr adwaener dy fiordd ar y ddaear : a'th iachawdwriaeth ymi mhlich yr holl genhedloedd.

- 3 Molianned y bobl di, O Dduw : molianned yr holl bobl dydi.
- 4 Llawenhâd y cenhedloedd, a byddant hyfryd : canys ti a fferni'r bobl yn uniawn, ac a lywodraethi'r cenhedloedd ar y ddaear.
- 5 Molianned y bobl di, O Dduw : molianned yr holl bobl dydi.
- 6 Yna'r ddaear a rydd ei ffrwyth : a Duw, fef ein Duw ni, a'n bendithia.
- 7 Duw a'n bendithia : a holl derfynau'r ddaear a'i hofnant ef.

BOREOL WEDDI.

SALM LXVIII. *Exurgat Deus.*

CYfoded Duw, gwaferar ei elynion : a ffoedd ei gaeion o'i flaen ef.

1 Chweli hwynt fel chwalu mwg : fel y tawdd cwyr wrth y tân, difether y rhai annuwiol o flaen Duw.

2 Ond llawenycher y rhai cyfiawn, a gorfoleddant ger bron Duw : a byddant hyfryd o lawenydd.

3 Cenwch i Dduw, canmolwch ei Enw : dyrchewch yr hwn fydd yn marchogaeth ar y nefoedd, a'i Enw yn JAH, a gorfoleddwch ger ei ffon ef.

4 Tad yr amddifaid, a Barnwr y gweddwon, yw Duw, yn ei breswylfa sanctaidd.

5 Duw fydd yn gofod yr unig mewn teulu ; yn dwyn allan y rhai a rwywymyd mewn gefynnau : ond y rhai cyndyn a breswylant gras-dir.

6 Pan aethoist, O Dduw, o flaen dy bobl : pan gerddaiſt trwy'r anialwch ;

7 Y ddaear a grynodd, a'r nefoedd a ddiferasant o flaen Duw : Sinai yntau a grynodd o flaen Duw, fef Duw Israel.

8 Dyhidlaist wlaw grassawn, O Dduw, ar dy etiffeddiaeth : ti a'i gwrteithiaist, wedi ei blino.

9 Dy gynulleidfa di fydd yn trigo ynddi : yn dy ddaioni, O Dduw, yr wyt yn darparu i'r tlawd.

10 Yr Arglwydd a roddes y gair : mawr oedd mintai y rhai a'i pregethent.

11 Brenhinoedd byddinog a ffofant ar ffrwst : a'r hon a drigodd yn tŷ, a rannodd yr yspail.

12 Er gerwedd o honoch ym myig y crochanau : byddwch fel efgyll colommen wedi eu gwiigo ag arian, a'i hadenydd ag aur melyn.

13 Pan wasgarodd yr Hoil-alluog frenhinoedd ynddi : yr oedd hi yn wen fel eira yn Salmon.

14 Mynydd Duw fydd fel mynydd Bafan : yn synydd cribog fel mynydd Bafan.

15 Paham y llemmwch, chwi fynyddoedd cribog? dyma'r mynydd a chwennychodd Duw ei breswyllo : ie, preswylia'r Arglwydd ynddo byth.

16 Cerbydau Duw ydynt ugain mil, fef miloedd o angylion : yr Arglwydd Dduw fydd yn eu plith, megis yn Sinai yn y cyffegr.

17 Dyrchafaist i'r uchelder, caeth-gludaist gaethiwed : derbynast roddion i ddynion : ie, i'r rhai cyndyn hefyd, fel y preswylia'r Arglwydd Dduw yn eu plith.

18 Bendigedig fyddo'r Arglwydd, yr hwn a'n llwytha beunydd â daioni : fef Duw ein iachawdwriaeth.

19 Ein Duw ni fydd Dduw iachawdwriaeth : ac i'r Arglwydd Dduw y perthyn diangfau rhag marwolaeth.

20 Duw yn ddiau a archolla ben ei elynion : a choppa walltog yr hwn a rodio rhagddo yn ei gamweddau.

21 Dywedodd yr Arglwydd, Dygaf fy mhobl drachefn o Bafan : dygaf hwynt drachefn o ddyfnder y môr ;

22 Fel y trocher dy droed yngwâd dy elynion : a thafod dy gwn yn yr unrhyw.

23 Gwelfant dy fynediad, O Dduw : mynediad fy Nuw, fy Mrenhin, yn y cyffegr.

24 Y cantorion a aethant o'r blaen, a'r cerddorion ar ol : yn eu myig yr oedd y llangocfau yn canu tympanau.

25 Bendithiwch Dduw yn y cynulleidfaoedd : fef yr Arglwydd, y rhai ydych o ffynnon Israel.

26 Yno y mac Benjamin fychan â'u llywydd, tywyfogion Juda â'u cynulleidfa : tywyfogion Zabulon, a thywyfogion Naphtali.

27 Dy Dduw a orchymynodd dy nerth : cadarnhi, O Dduw, yr hyn a wnaethoist ynom ni.

28 Brenhinoedd a ddygant i ti anrheg : er mwyn dy deml yn Jerufalem.

29 Cerydda dyrfa'r gwaywffyn, cynulleidfa y gwrdd-deirw, gyd â lloi'r bobl, fel y delont yn oftyngedig â darnau arian : gwasgar y bobl fydda ganddynt ryfel.

30 Pendefigion a ddeuant o'r Aipht : Ethiopia a estyn ei dwylaw'n bryfur at Dduw.

31 Teyrnafodd y ddaear, cenwch i Dduw : canmolwch yr Arglwydd ;

32 Yr hwn a ferchys ar nef y nefoedd, y rhai oedd erioed : wele efe yn anfon ei lef, a honno yn llef nerthol.

33 Rhoddwch i Dduw gadernid : ei oruchelder fydd ar Israel, a'i nerth yn yr wybrennau.

34 Ofnadwy wyt, O Dduw, o'th gyffegr : Duw Israel yw efe, fydd yn rhoddi nerth a chadernid i'r bobl. Bendigedig fyddo Duw.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM LXIX. *Salvum me fac.*

AChub fi, O Dduw : canys y dyfroedd a ddaethant i mewn hyd at fy enaid.

2 Soddais mewn tom dwfn, lle nid oes ffyllfa : daethum i ddyfnder dyfroedd, a'r ffrwd a lifodd drofod.

3 Blinais yn llefain, fychodd fy nghog ; pallodd fy llygaid : tra'r ydwyf yn disgwyl wrth fy Nuw.

4 Amlach nâ gwallt fy mhen yw y rhai a'm caſant heb achos : cedyrn yw fy ngelynyon diachos, y rhai a'm difethent ; yna y telais yr hyn ni chymmerais.

5 O Dduw, ti a adwaenost fy ynsydrwydd : ac nid yw fy nghamweddau guddiedig iha'ot.

6 Na chywilyddier o'm plegyd i y rhai a obeithiant ynot ti, Arglwydd Dduw y lluoedd : na waradwydder o'm plegyd i y rhai a'th geisiant di, O Dduw Israel.

7 Canys er dy fwyn di y dygais warthrodd : ac y todd cywilydd fy wyneb.

8 Aethum yn ddieithr i'm brodyr : ac fel estron gan blant fy mam.

9 Canys zel dy dŷ a'm hyfodd : a gwaradwyddiaid y rhai a'th waradwyddent di, a syrthiodd arnaf fi.

10 Pan wylais, gan gyftuddio fy enaid ag ympryd : bu hynny yn waradwydd i mi.

11 Gwifgais hefyd fachlſain : ac aethum yn ddia-reb iddynt.

12 Yn fy erbyn y chwedleuai'r rhai a eistedd-ent yn y porth : ac i'r meddwan yr oeddwn yn wawd.

13 Ond myfi, fy ngweddi fydd attat ti, O Arglwydd, mewn amser cymmeradwy : O Dduw, yn llofowgrwydd dy drugaredd gwrandio fi, yngwionedd dy iachawdwriaeth.

14 Gwared fi o'r dom, ac na foddwyf : gwareder fi oddi wrth fy nghaeion, ac o'r dyfroedd dyfnion.

15 Na lifed y ffrwd ddwfr drofod, ac na lyngced y dyfnder fi : na chawed y pydew chwaith ei fasn arnaf.

16 Clyw fi, Arglwydd ; canys da yw dy drugaredd : yn ol lliaws dy doffuriaethau, edrych arnaf.

17 Ac na chuddia dy wyneb oddi wrth dy was; canys y mae cyfyngder arnaf : bryfia, gwrando fi.

18 Nesâ at fy enaid, a gwared ef : achub fi, o herwydd fy ngelynyon.

19 Ti a adwaenost fy ngwarthrudd, a'm cywilydd, a'm gwaradwydd : fy holl elynion ydynt ger dy fron di.

20 Gwarthrudd a dorrodd fy nghalon ; yr ydwyf mewn gofid : a disgwyliais am rai i dofturio wrthyf, ac nid oedd neb ; ac am gyfurwyr, ac ni chefais neb.

21 Rhoddafant hefyd fustl yn fy mwyd : ac a'm diodadant yn fy fyched â finegr.

22 Bydded eu bwrdd yn fagl ger eu bron : a'u llwyddiant yn dramgwydd.

23 Tywyllwr eu llygaid, fel na welont : a gwna i'w llwynau grynu bob amfer.

24 Tywallt dy ddig arnynt : a chyrhaeddedd llied-iowgrwydd dy ddigofaint hwynt.

25 Bydded eu preswylfod yn anghyfannedd : ac na fydded a drigo yn eu pebyll.

26 Canys erlidiafant yr hwn a darawst ti : ac am ofid y rhai a archollaist ti, y chwedleuant.

27 Dôd ti anwiredd at eu hanwiredd hwynt : ac na ddolont i'th gyfiawnder di.

28 Dileer hwynt o lyfr y rhai byw : ac na 'sgrifener hwynt gyd â'r rhai cyfiawn.

29 Minnau, truan a gosidus ydwyf : dy iachawdwriaeth di, O Dduw, a m dyrchaf.

30 Moliannaf Enw Duw ar gân : a mawrygaf ef mewn mawl.

31 A hyn fydd well gan yr Arglwydd : nag ych neu fustach corniog, canol.

32 Y trueiniaid a lawenychant pan welant hyn : eich calon chwithau, y rhai a geisfych Dduw, a fydd byw.

33 Canys gwrendy'r Arglwydd ar dlodion : ac ni ddifytyra efe ei garcharorion.

34 Nefoedd a daear, y môr a'r hyn oll a ymlusgo yddo : mclant ef.

35 Canys Duw a achub Sion, ac a adeilada ddi-nafoedd juda : fel y trigont yno, ac y meddiannont hi.

36 A hiliogaeth ei weision a'i meddiannant hi : a'r rhai a hoffant ei Enw ef, a breswylhant ynddi.

SALM LXX. *Deus in adiutorium.*

O Dduw, prysura i'm gwaredu : bryfia, Arglwydd, i'm cymmorth.

2 Cywilyddier a gwarthrudder y rhai a geisiant fy enaid : troer yn eu hol a gwaradwydder y rhai a ewilystiant ddrwg i mi.

3 Datroer yn lle gwobr am eu cywilydd : y rhai a ddywedant, Ha, ha.

4 Llawenyched, a gorfoledded ynot ti y rhai oll a'th geisiant : a dyweded y rhai a garant dy iachawdwriaeth yn wastad, Mawryger Duw.

5 Minnau ydwyf dlawd ac anghenus ; O Dduw, bryfia attaf : fy nghymmorth a'm gwaredydd ydwyf ti, O Arglwydd ; na hir drig.

BOREOL WEDDI.

SALM LXXI. *In te, Domine, speravi.*

YNOT ti, O Arglwydd, y gobeithiais : na'm cywilyddier byth.

2 Achub fi, a gwared fi yn dy gyfiawnder : goftwng dy glust attaf, ac achub fi.

3 Bydd i mi'n drigfa gadarn, i ddyfod iddi bob amfer : gorchymynaist fy achub ; canys ti yw fy nghraig a m hymddiffynfa.

4 Gwared fi, O fy Nuw, o law'r annuwiol : o law'r anghyfon a'r traws.

5 Canys ti yw fy ngobaith, O Arglwydd Dduw : fy ymddiried o'm hieuengfedyd.

6 Wrthyt ti y'm cynhaliwyd o'r bru : ti a'm tynnaist o groth fy mam ; fy mawl fydd yn wastad am danat ti.

7 Oeddw'n i lawer megis yn rhyfeddod : eithr tydi yw fy nghadarn noddfa.

8 Llanwer fy ngenau â'th foliant : ac â'th ogoniant beunydd.

9 Na fwrw fi ymaith yn amfer henaint : na wrthod fi pan ballo fy nerth.

10 Canys fy ngelynyon fydd yn dywedyd i'm herbyn : a'r rhai a ddisgwyliant am fy enaid, a gydymgynghorant,

11 Gan ddywedyd, Duw a'i gwrthododd ef ; erlidwch a deliwch ef : canys nid oes gwaredydd.

12 O Dduw, na fydd beill oddi wrthyf : fy Nuw, bryfia i'm cymmorth.

13 Cywilyddier a difether y rhai a wrthwynebant fy enaid : â gwarth ac â gwaradwydd y gorchuddier y rhai a geisiant ddrwg i mi.

14 Minnau a obeithiaf yn wastad : ac a'th folianaf di fwyfwy.

15 Fy ngenau a fynega dy gyfiawnder a'th iachawdwriaeth beunydd : canys ni wn risedi arnynt.

16 Ynghadernid yr Arglwydd Dduw y cerddaf : dy gyfiawnder di yn unig a gofiat fi.

17 O'm hieuengfedyd y m dyfgaist, O Dduw : hyd yn hyn y mynegais dy ryfeddodau.

18 Na wrthod fi chwaith, O Dduw, mewn henaint a phen-llwydni : hyd oni fynegwyf dy nerth i'r genhedlaeth hon, a'th gadernid i bob un a ddelo.

19 Dy gyfiawnder hefyd, O Dduw, fydd uchel, yr hwn a wnaethof bethau mawrion : pwy, O Dduw, fydd debyg i ti ?

20 Ti, yr hwn a wnaethof i mi weled aml a blin gyftuddiau : a'm bywhai drachein, ac a'm cyfodi drachein o orddyfnder y ddaear.

21 Amihai fy mawredd : ac a'm cyfuri oddi amgylch.

22 Minnau a'th foliannaf ar offeryn nabl, fef dy wirionedd, O fy Nuw : canaf it' a'r delyn, O Sanct Israel.

23 Fy ngwefusau a fyddant hyfryd pan ganwyf i ti : a'm henaid, yr hwn a waredaist.

24 Fy nhafod hefyd a draetha dy gyfiawnder beunydd : o herwydd cywilyddwyd a gwaradwyddwyd y rhai a geisiant niweid i mi.

SALM LXXII. *Deus, iudicium.*

O Dduw, dôd i'r Brenhin dy farnedigaethau : ac i fab y B enhin dy gyfiawnder.

2 Efe a farn dy bobl mewn cyfiawnder : a'th drueiniaid â barn.

3 Y mynyddoedd a ddygant heddwch i'r bobl : a'r brynau, trwy gyfiawnder.

4 Efe a farn drueiniaid y bobl : efe a achub seibion yr anghenus, ac a ddyllia'r gorthrymmydd.

5 Tra fyddo haul a lleuad, y'th ofnant : yn oes oesoedd.

6 Efe a ddisgyn fel gwlaw ar gnu gwlan : fel cawodydd yn dyfrhau'r ddaear.

7 Yn ei ddyddiau ef y blodeua'r cyflawn : ac amlder o heddwch fydd tra fyddo lleuad.

8 Ac efe a lywodraetha o for hyd for : ac o'r ason hyd derfynau y ddaear.

9 O'i flaen ef yr ymgrymma trigolion yr ahialwch : a'i elynion a lysant y llwch.

10 Brenhinoedd Tarsis a'r ynysfodd a dalant anrheg : brenhinoedd Sheba a Seba a ddygant rodd.

11 Ie, 'r holl frenhinoedd a ymgrymmant iddo : yr holl genhedloedd a'i gwasanaethant ef.

12 Canys efe a wared yr anghenog pan waeddo : y truan hefyd, a'r hwn ni byddo cynnorthwywr iddo.

13 Efe a arbed y tlawd a'r rheidus : ac a achub eneidiau'r rhai anghenus.

14 Efe a wared eu henaidd oddi wrth dwyll a thraw'der : a gwerthfawr fydd eu gwaged yn ei olwg ef.

15 Byw hefyd fydd efe, a rhoddid iddo o aur Seba : gweddiant hefyd drosto ef yn wastad ; beunydd y clodforir ef.

16 Bydd dyrnald o 9d ar y ddaear ym mhen y mynyddoedd ; ei ffrwyth a ysgwyd fel Libanus : a phobl y ddinas a fioduuant fel gwellt y ddaear.

17 Ei Enw fydd yn dragywydd ; ei Enw a bery tra fydd haul ; ac ymfendithuant ynddo : yr holl genhedloedd a'i galwant yn wynfydedig.

18 Bendigedig fyddo'r Arglwydd Dduw, Duw Israel : yr hwn yn unig fydd yn gwneuthur rhyfeddodau.

19 Bendigedig hefyd fyddo ei Enw gogoneddus ef yn dragywydd : a'r holl ddaear a lanwer o'i ogoniant, Amen, ac Amen.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM LXXIII. *Quam bonus Israel!*

YN ddiau da yw Duw i Israel : i'r rhai glân o galon.

1 Minnau, braid na lithrodd fy nhraed : prin na thriodd fy ngherddediad.

2 Canys cynfigennais wrth y rhai ynfyd : pan welais lwyddiant y rhai annuwiol.

3 Canys nid oes rhwymau yn eu marwolaeth : a'u cryfder fydd heini.

4 Nid ydynt mewn blinder fel dynion eraill : ac ni ddialeddir arnynt hwy gyd â dynion eraill.

5 Am hynny y cadwynodd balchder hwynt : ac y gwisg trawfder am danynt fel dilledyn.

6 Eu llygaid a faif allan gan fraider : aethant dros feddwel calon o gyfoeth.

7 Y maent wedi llygru, yn chwedleu a'n ddrygonus am drawfder : yn dywedyn yn uchel.

8 Gofodafant eu genau yn erbyn y nefoedd : a'u taied a gerdd trwy'r ddaear.

9 Am hynny y dychwel ei bobl ef yma : ac y gwisgir iddynt ddwfr phïol lawn.

10 Dywedant hefyd, Pa fodd y gŵyr Duw : a oes gwybodaeth gan y Goruchaf?

11 Wele, dyma y rhai annuwiol, a'r rhai fydd lwyddiannus yn y byd : ac a amlhafant olud.

12 Diau mai yn ofer y glanhais fy nghalon : ac y golchais fy nwyllaw mewn diniweidrwydd.

13 Canys ar hŷd y dydd y'm maeddwyd : fy ngherydd a ddeuai bob bore.

14 Os dywedwn, Mynegaf fel hyn : wele, â chefnedlaeth dy blant y y gwnawn gam.

15 Pan amcenis wybod hyn : blin oedd hynny yn fy ngolwg i.

16 Hyd onid aethum i gyffegr Duw : yna y deallais eu diwedd hwynt.

17 Diau osod o honot hwynt mewn llithrigfa : a chwyrpo o honot hwynt i ddinystr.

18 Mor ddifysymwth yr aethant yn anghyfanpedd : pallasant, a darfuant gan ofn.

19 Fel breuddwyd wrth ddihuno un : felly, O Arglwydd, pan ddeffroech, y dirmygi eu gwedd hwynt.

20 Fel hyn y gofidiodd fy nghalon : ac y'm pigwyd yn fy arenau.

21 Mor ynfyd oeddwn, ac heb wybod : anifail oeddwn o'th flaen di.

22 Etto yr ydwyf yn wastad gyd â thi : ymaflaist yn fy llaw ddeheu.

23 A'th gyngor y'm harweini : ac wedi hynny y'm cymmeri i ogoniant.

24 Pwy fydd gennyf fi yn y nefoedd ond tydi : ac ni twyllffais ar y ddaear neb gyd â thydi.

26 Pallodd fy nghawd a'm calon : ond nerth fy nghalon a'm rhan yw Duw yn dragywydd.

27 Canys wele, difethir y rhai a bellhant oddi wrthyt : torraist ymaith bob un a butteinio oddi wrthyt.

28 Minnau, nesâu at Dduw fydd dda i mi : yn yr Arglwydd Dduw y gofodais fy ngobaith, i draethu dy holl weithredoedd.

SALM LXXIV. *Ut quid, Deus?*

PAham, Dduw, y'n bwriaist heibio yn dragywydd : ac y myga dy ddigofaint yn erbyn deiaid dy borfa?

2 Cofia dy gynnulleidfa yr hon a brynaist gynt ; a llwyth dy etifeddiaeth yr hon a waredaist : mynydd Sion hwn, y preswyl ynddo.

3 Dyrcha dy draed at anrhaith dragywyddol : fel at yr holl ddrwg a wnaeth y gelyn yn y cyffegr.

4 Dy elynion a rufant ynghanol dy gynnulleidfa oedd : gofodafant eu banerau yn arwyddion.

5 Hynod oedd gŵr : fel y codasai fwyll mewn dyrys-goed.

6 Ond yn awr y maent yn dryllio ei cherfiadau ar unwaith : â bwyll ac â morthwylion.

7 Bwriaist dy gyffegroedd yn tân : hyd lawr yr halogafant breswylia dy Enw.

8 Dywedafant yn eu calonnau, Cyd-anrheithiwn hwynt : llosgafant holl synagogau Duw yn y tir.

9 Ni welwn ein harwyddion ; nid oes brophwyd mwy : nid oes gennym a wŷr pa hŷd.

10 Pa hŷd, Dduw, y gwarthrudda'r gwrthwynebwyr : a gabra'r gelyn dy Enw yn dragywydd?

11 Paham y tynt yn ei hol dy law, fel dy ddeheulaw : tyn hi allan o ganol dy fynwes.

12 Canys Duw yw fy Mrenhin o'r dechreuad : gwneuthurwr iachawdwriaeth o fewn y tir.

13 Ti yn dy nerth a berthiaist y môr : drylliaist bennau dreigiau yn y dyfroedd.

14 Ti a ddrylliaist ben lefathan : rhoddaist ef yn fwyd i'r bobl yn yr anialwch.

15 Ti a holltaist y ffynnon a'r afon : ti a ddyhyfbyddaist asonydd cryfion.

16 Y dydd fydd eiddot ti ; y nos hefyd fydd eiddot ti : ti a barottoaist oleuni a haul.

17 Ti a ofodaist holl derynau'r ddaear : ti a luniaist haf a gauaf.

18 Cofia hyn, i'r gelyn gablu, O Arglwydd : ac i'r bobl ynfyd ddifensiwyd dy Enw.

19 Na ddryno enaid dy durtur i gynnulleidfa'r gelynyon : nac anghofia gynnulleidfa dy druceiniaid byth.

20 Edrych ar y cyfammod : canys llawn yw tywyll-leotdd y ddaear o drigfannau trawfder.

21 Na ddychweled y tlawd yn waradwyddus : moliannod y trean a'r anghenus dy Enw.

22 Cyfod, O Dduw, dadleu dy ddadl : cofia dy waradwydd gan yr ynfyd beunydd.

23 Nac anghofia lais dy elynion : dadwrdd y rhai a godant i'th erbyn fydd yn dringo yn wastadol.

BOREOL WEDDI.

SALM LXXV. *Confitebimur tibi.*

CLodforwn dydi, O Dduw, clodforwn : canys agos yw dy enw ; dy ryfeddodau a fynegant hynny.

2 Na dderbyniwyf y gynnulleidfa : mi a farnaf yn uniawn.

3 Ymddattododd y ddaear, a'i holl drigolion : myfi fydd yn cynnal ei cholofnau.

4 Dywedais wrth y rhai ynfyd, Nac ynfydwch : ac wrth y rhai annuwiol, Na ddychwefwch eich corn.

5 Na ddychwefwch eich corn yn uchel : na ddychwefwch yn warfych.

6 Canys nid o'r dwyrain, nac o'r gorllewin : nac o'r deheu, y daw goruchafiaeth.

7 Ond Duw fydd yn barnu : efe a ostwng y naill, ac a gyfyd y llall.

8 Oblegyd y mae phïol yn llaw'r Arglwydd, a'r gwin fydd goch; yn llawn cymmysg, ac efe a dywalltodd o hono : etto holl annuwïolion y tir a wasgant, ac a yfant ei waelodion.

9 Minnau a fynegaf yn dragwydd : ac a ganaf i Dduw Jacob.

10 Torraf hefyd holl gyrn y rhai annuwïol : a chym y rhai cyfiawn a ddyrcheffir.

SALM LXXVI. *Natus in Judea.*

Hynod yw Duw yn juda : mawr yw ei Enw ef yn Israel.

1 Ei babel hefyd fydd yn Salem : a'i drigfa yn Sion.

2 Yna y torrodd efe faethau 'r bwa : 'y tarian, y cledys hefyd a'r frwydr.

3 Gogoneddofach wyt, a chadarnach : na mynyddoedd yr yspail.

4 Ypëiliwyd y cedyrn galon, hunafant eu hûn : a'r holl wŷr o nerth ni chawfant eu dwylaw.

5 Gan dy gerydd di, O Dduw Jacob : y rhoed y cerbyd a'r march i gyfgu.

6 Tydi, tydi, wyt ofnadwy : a phwy a faif o'th flaen, pan ennyno dy ddigter?

7 O'r nesoedd y periaif glywed barn : ofnodd, a gofgoedd y ddacae.

8 Pan gyfododd Duw i farn : i achub holl rai llednais y tir.

9 Diau cynddaredd dŷn a'th folianna di : gweddill cynddaredd a waherddi.

10 Addunedwch, a thelwch i'r Arglwydd eich Duw : y rhai oll ydynt o'i amgylch ef, dygant anrheg i'r ofnadwy.

11 Efe a dyr maith yspryd tywyfogion : y mae yn ofnadwy i frenhinoedd y ddacae.

SALM LXXVII. *Vox mea ad Dominum.*

A'm llef y gwaeddais ar Dduw : a'm llef ar Dduw : ac efe a'm gwrandawodd.

2 Yn nydd fy nhrallod y ceisiais yr Arglwydd : fy archoll a reddodd liw nos, ac ni pheidiodd; fy enaid a wrthododd ei ddiddanu.

3 Cofiais Dduw, ac a'm cythryblwyd : cwynais, a therfsgwyd fy yspryd.

4 Deliaif fy llygaidd yn neffro : synnodd arnaf, fel na allaf lasaru.

5 Yfyrtais y dyddiau gynt : blynnyddoedd yr hen oesoedd.

6 Cofio yr ydwyf fy nghân y nos; yr ydwyf yn ymddiddan a'm calon : fy yspryd fydd yn chwilio yn ddyfal.

7 Ai yn dragwydd y bwrw'r Arglwydd heibio : ac oni bydd efe boddlon mwy?

8 A ddarfu ei drugaredd ef dros byth : a balla ei addewid ef yn oes oesoedd?

9 A anghofodd Duw drugarhau : a gauodd efe ei drugareddau mewn foriant?

10 A dywedais, Dyma fy ngwendid : etto cofiaf fynyddoedd deheulaw y Goruchaf.

11 Cofiaf weithredoedd yr Arglwydd : fe, cofiaf dy wyrthiau gynt.

12 Myfyrfaif hefyd ar dy holl waith : ac am dy weithredoedd y chwedleuaf.

13 Dy ffordd, O Dduw, fydd yn y cyffegr : pa dduw mor fawr a'n Duw ni?

14 Ti yw y Duw fydd yn gwneuthur rhyfeddodau : dangosfaif dy nerth ym mys y bobloedd.

15 Gwaredaif a'th fraich dy bobl : meibion Jacob a Joseph.

16 Y dyfroedd a'th welfant, O Dduw, y dyfroedd a'th welfant; hwy a ofnasant : y dyfinderau hefyd a gynhyrfwyd.

17 Y cynnyllau a dywalltasant ddwfr, yr wybrënnau a roddasant dwfr : dy faethau hefyd a gerddasant.

18 Twrf dy daran a glywyd o amgylch : mellt a oleusant y byd : cyffrodd a chrynodd y ddacae.

19 Dy ffordd fydd yn y môr, a'th lwybrau yn y dyfroedd mawrion : ac nid adweinir dy ôl.

20 Tywysaif dy bobl fel defaid : trwy law Moses ac Aaron.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM LXXXVIII. *Attendite, popule.*

GWrando fy nghyfraith, fy mhobl : gofyingwch eich clust at eiriau fy ngenau.

2 Agoraf fy ngenau mewn diareb : traethaf ddamhegion o'r cynfyd;

3 Y rhai a glywsom ac a wybuom : ac a fynegodd ein tadau i ni.

4 Ni chelwn rhag eu meibion, gan fynegi i'r oes a ddél, foliant yr Arglwydd a'i nerth : a'i rhyfoddodau y rhai a wnaeth efe.

5 Canys efe a sicrhodd dystiolaeth yn Jacob, ac a ofododd gyfraith yn Israel : y rhai a orchymynodd efe i'n tadau eu dysgu i'w plant.

6 Fel y gwybyddai'r oes a ddél, fef y plant a enid : a phan gyfodent, y mynegent hwy i'w plant hwythau.

7 Fel y gosodent eu gobaith ar Dduw : heb anghofio gweithredoedd Duw, eithr cadw ei orchymynion ef;

8 Ac na byddent fel eu tadau, yn genhedlaeth gyndyn a gwrthryfelgar : yn genhedlaeth ni ofododd ei chalon yn union, ac nid yw ei hyfryd fnyddlon gyd â Duw.

9 Meibion Ephraim, yn arfog ac yn faethu â bwa : a droisant eu cefnau yn nydd y frwydr.

10 Ni chadwasant gyfammed Duw : eithr gwrthodasant rodio yn ei gyfraith ef.

11 Ac anghofasant ei weithredoedd : a'i rhyfoddodau, y rhai a ddahgofasai efe iddynt.

12 Efe a wnaethai wyrthiau o flaen eu tadau hwynt : yn nhir yr Aipht, ym mae Soan.

13 Efe a barthodd y môr, ac a aeth â hwynt drwedd : gwnaeth hefyd i'r dwfr fefyll fel pencwr.

14 Y dydd hefyd y tywysodd efe hwynt â chwinnwl : ac ar hyd y nos â goleuni tân.

15 Efe a holltodd y creigiau yn yr anialweh : a rhoddas ddiod oddi yno, megis o ddyfinderau dirfawr.

16 Canys efe a ddug frydiau allan o'r graig : ac a dynnodd i lawr megis afonydd o ddyfroedd.

17 Er hynny 'chwanegasant etto bechu yn ei erbyn ef : gan ddigio'r Goruchaf yn y diffeithweh.

18 A themtiasant Dduw yn eu calon : gan ofyn bwyd wrth eu blys.

19 Llafarasant hefyd yn erbyn Duw : dywedasant, A ddichon Duw arlwyio bwrdd yn yr anialweh?

20 Wele, efe a darawodd y graig, fel y pistyllodd dwfr, ac y llifodd afonydd : a ddichon efe roddi bara hefyd ? a ddarpara efe gig i'w bobl ?

21 Am hynny y clybu'r Arglwydd, ac y digiodd : a than a ennynodd yn erbyn Jacob, a digofaint hefyd a gynneuoedd yn erbyn Israel;

22 Am na chredent yn Nuw : ac na obeithient yn ei iachawdwriaeth ef.

23 Er iddo ef orchymyn i'r wybrennau oddi uchod : ac agoryd drysau'r nesoedd,

24 A gwlawio manna arnynt i'w fwyta : a rhoddi iddynt fyd y nesoedd.

25 Dŷn a fwytaodd fara angylion : anfonodd iddynt fwyd yn ddigonol.

26 Gyrrodd y dwyrein-wynt yn y nesoedd : ac yn ei nerth y dug efe ddechew-wynt.

27 Gwlawiodd hefyd gig arnynt fel llwch : ac adar afgellog fel tywod y môr.

28 Ac a wnaeth iddynt gwythpo o fewn eu gwerfyll : o amgylch eu preswylfeydd.

29 Felly y bwyttasant, ac y llwyr-ddiwallwyd hwynt : ac efe a barodd eu dymuniad iddynt.

30 Ni ommeddwyd hwynt o'r hyn a flysiant :
er hynny, tra'r ydcedd eu bwyd yn eu salnau,
31 Diglioneidd Duw a gynneuoedd yn eu herbryn
hwynt : ac a laddodd y rhai brafaf o'honynt, ac a
gwympodd etholedigion Iſrael.
32 Er hyn oll pechafant etto : ac ni chredafant
i'w ryfeddodau ef.
33 Am hynny y treuliodd efe eu dyddiau hwynt
mewn oferedd : a'u blynyddoedd mewn dychryn.
34 Pan laddai efe hwynt, hwy a'i cefient ef : ac
a ddychwelent, ac a geisient Dduw yn fore.
35 Cofient hefyd mai Duw oedd eu Craig : ac
mai'r Goruchaf Dduw oedd eu Gwaredydd.
36 Er hynny, rhagritio yr oeddynt iddo ef â'u
genau : a dywedyd celwydd wrtho â'u tafod ;
37 A'u calon heb fod yn uniawn gyd ag ef :
na'u bod yn ffyddlon yn ei gyfammod ef.
38 Er hynny efe yn drugarog a faddeuodd eu
hanwiredd, ac ni ddisfethodd hwynt : ie, trodd
ymaith ei ddigofaint yn fynych, ac ni chyffrôdd
ei holl lid.
39 Canys efe a gofai mai cnawd oeddynt : a
gwynt yn myned, ac heb ddychwelyd.
40 Pa fawl gwaith y digiafant ef yn yr anialwch :
ac y gosidiafant ef yn y difeithwch !
41 Ie, troiafant a phrofafant Dduw : ac a efod-
afant derfyn i Sanct yr Iſrael.
42 Ni chofiafant ei law ef : na'r dydd y gwared-
odd efe hwynt oddi wrth y gelyn.
43 Fel y gosodafai efe ei arwyddion yn yr Aiph :
a'i ryfeddodau ym maes Soan ;
44 Ac y troifai eu hafonydd yn waed : a'u ffryd-
iau, fel na allent yted.
45 Anfonodd gymmysgbla yn eu plith, yr hon
a'u difaodd hwynt : a llyfiaint i'w difetha.
46 Ac efe a roddodd eu cnwd hwynt i'r lindys :
a'u lafar i'r locust.
47 Diftrywodd eu gwinwydd â chenllysg : a'u
fycomor-wydd â rhew.
48 Rhoddodd hefyd eu hanifeiliaid i'r cenllysg :
a'u golud i'r melt.
49 Anfonodd arnynt gynddaredd ei lid, llioiwg-
rwydd, a digter, a chyfyngder : trwy anfon angylion
drwg.
50 Cymhwysodd ffordd i'w ddigofaint ; nid attal-
iodd eu henaidd oddi wrth angau : ond eu bywyd a
roddodd efe i'r haint.
51 Tarawodd hefyd bob cyntaf-anedig yn yr
Aiph : ſef blaenion eu nerth hwynt ym mhebyll
Ham.
52 Ond efe a yrrodd ei bobl ei hun fel defaid :
ac a'u harweiniodd hwynt fel praidd yn yr an-
ialwch.
53 Tywysodd hwynt hefyd yn ddiogel, fel nad
ofnafant : a'r môr a orchuddiodd eu gelynyon
hwynt.
54 Hwytthau a ddug efe i oror ei ſanſteiddrwydd :
i'r mynydd hwn, a ynnillodd ei ddeheulaw ef.
55 Ac efe a yrrodd allan y cenhedloedd o'u blaen
hwynt : ac a rannodd iddynt etifeddiaeth wrth
linyn, ac a wnaeth i lwythau Iſrael drigo yn eu
pebyll hwynt.
56 Er hynny temtiafant a digiafant Dduw Goruch-
af : ac ni chadwafant ei dyſtolaethau.
57 Eithr ciliafant a buant anffyddlon fel eu tadau :
troiafant fel bwa twyllodrus.
58 Digiafant ef hefyd â'u uchel-fannau : a gyr-
afant eiddigedd arno â'u cerſedig ddelwau.
59 Clybu Duw hyn, ac a ddigiodd : ac a ffeidd-
iodd Iſrael yn ddirfawr.
60 Fel y gadawodd efe dabernacl Silo : y babel
a ofodafai efe ym mysg dynion ;
61 Ac y rhoddodd eu nerth mewn caethiwed : a'u
pryderthwch yn llaw'r gelyn.
62 Rhoddes hefyd ei bobl i'r cleddyf : a digiodd
wrth ei etifeddiaeth.

63 Tân a yfodd eu gwyr ieuainge : a'u morwyn-
ion ni phriodwyd.
64 Eu hoſteiriaid a laddwyd â'r cleddyf : a'u
gwraeged gweddwon nid wylafant.
65 Yna y deffrôdd yr Arglwydd fel un o gyſgu :
fel cadarn yn bloeddio gwedi gwin.
66 Ac efe a darawodd ei elynion o'r tu pl : rhoddes
iddynt warth tragwyddol.
67 Gwrthododd hefyd babel Joſeph : ac ni ethol-
odd lwyth Ephraim ;
68 Ond efe a etholodd lwyth Juda : mynydd Sion,
yr hwn a hoffodd.
69 Ac a adeiladodd ei gyſfegr fel llys uchel : fel
y ddaear yr hon a ſeiliodd efe yn dragwydd.
70 Etholodd hefyd Dafydd ei was : ac a'i cym-
merth o gorlannau'r defaid.
71 Oddi ar ol y defaid cyfebron, y daeth ag ef :
i borthi Jacob ei bobl, ac Iſrael ei etifeddiaeth.
72 Yntau a'u porthodd hwynt yn ol perffeith-
rwydd ei galon : ac a'u trinodd wrth gyfarwyddyd
ei ddwyllaw.

BOREOL WEDDI.

SALM LXXIX. *Deus, venerunt.*

Y Cenhedloedd, O Dduw, a ddaethant i'th
etifeddiaeth : halogafant dy deml ſanctiaidd,
gofodafant Jeruſalem yn garneddau.
2 Rhoddafant gelanedd dy weifion yn fwyd i adar
y nefoedd : a chig dy ſaint i fwytfflod y ddaear.
3 Tywalltafant eu gwaged fel dwfr o amgylch
Jeruſalem : ac nid oedd a'u claddai.
4 Yr ydym ni yn warthrudd i'n cymmydogion :
dirmyg a gwatwargerdd i'r rhai fydd o'n ham-
gylch.
5 Pa hŷd, Arglwydd ? a ddigi di'n dragwydd :
a lyg dy eiddigedd di fel tân ?
6 Tywallt dy lid ar y cenhedloedd ni'th adna-
buant : ac ar y teyrnafoedd ni alwafant ar dy
Enw.
7 Canys yſafant Jacob : ac a wnaethant ei bre-
fwylfa ef yn anghyſannedd.
8 Na chofia'r anwireddau gynt i'n herbryn ; bryſia,
rhagſiaened dy doſtur drugareddau ni : canys lleſg
iawn yn gwnaethpwyd.
9 Cynnorthwya ni, O Dduw ein iachawdwriaeth,
er mwyn gogoniant dy Enw : gwared ni hefyd, a
thrugarhâ wrth ein pechodau.
10 Paham y dywed y cenhedloedd, Pa le y mae
eu Duw hwynt : bydded hyſpys ym mhllth y ce-
nhedloedd yn ein golwg ni, wrth ddial gwaged dy
weifion, yr hwn a dywalltwyd.
11 Deued uchenaidd y carcharorion ger dy fron :
yn ol mawredd dy nerth cadw blant marwolaeth.
12 A thâl i'n cymmydogion ar y ſeithfed i'w
mynwes, eu cabledd : trwy'r hon y'th gablafant di,
O Arglwydd.
13 A ninnau, dy bobl, a defaid dy borfa, a'th foli-
annwn di yn dragwydd : datganwn dy foliant o
genhedlaeth i genhedlaeth.

SALM LXXX. *Qui regis Iſrael.*

GWrando, O Fugail Iſrael, yr hwn wyt yn arwain
Joſeph fel praidd : ymddisgleiria, yr hwn wyt
yn eistedd rhwng y ceubiaid.
2 Cyfod dy nerth o flaen Ephraim, a Benjamin, a
Manaſſe : a thyred yn iachawdwriaeth i ni.
3 Dychwel ni, O Dduw : â llewyrch dy wyneb ;
a ni a achubir.
4 O Arglwydd Dduw'r lluoedd : pa hŷd y forri
wrth weddi dy bobl ?
5 Porthaſt hwynt â bara dagrau : a diodaſt hwynt
â dagrau wrth ſefur mawr.
6 Gofodaſt ni yn gynnen i'n cymmydogion : a'n
gelynyon a'n gwatwarant yn eu mysg eu hun.

7 O Dduw'r lluoedd, dychwel ni : a llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

8 Madaist winwydden o'r Aipht : bwriaisf y cenhedloedd allan, a phlennaist hi.

9 Arloesfaist o'i blaen, a pheraist i'w gwraidd wreiddio : a hi a lanwodd y tir.

10 Cuddiwyd y mynyddoedd gan ei chyfgod : a'i changhennau oedd fel cedrwydd rhagorol.

11 Hi a estynodd ei changau hyd y môr : a'i blagur hyd yr afon.

12 Paham y rhwygaist ei chaeau : fel y tynno pawb a elo heibio ar hyd y ffordd, ei grawn hi?

13 Y baedd o'r coed a'i turia : a bwyftfil y maes a'i pawr.

14 O Dduw'r lluoedd, dychwel, attolwg : edrych o'r nefoedd, a chenfydd, ac ymwel â'r winwydden hon;

15 A'r winllan a blannodd dy ddeheu-law : ac â'r planhigyn a gadarnheafst i ti dy hun.

16 Llofgwyd hi â thân; torrwyd hi i lawr : gan gerydd dy wyneb y difethir hwynt.

17 Bydded dy law dros wr dy ddeheu-law : a thros fab y dŷn, yr hwn a gadarnheafst i ti dy hun.

18 Felly ni chiliwn yn ôl oddi wrthyt ti : bywhâ ni, a ni a alwn ar dy Enw.

19 O Arglwydd Dduw'r lluoedd, dychwel ni : llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

S A L M LXXXI. *Exultate Deo.*

Cenwch yn llafar i Dduw ein cadernid : cenwch yn llafar i Dduw Jacob.

2 Cymmerwch salm, a moefwch dympan : y delyn fwyn a'r nabl.

3 Udgennwch udgorn yn y lloer newydd : yn yr amser nodedig, yn nydd ein huchel-wyl.

4 Canys deddf yw hyn i Israel : a defod i Dduw Jacob.

5 Efe a'i gosododd yn dystiolaeth yn Joseph : pan aeth efe allan trwy dir yr Aipht, lle y clywais iaith ni ddeallwn.

6 Tynnaist ei ysgwydd oddi wrth y baich : ei ddwyllaw a ymadawfant â'r crochanau.

7 Mewn cyfyngder y gelwaist, ac mi a'th waredais : gwrandewais di yn nigelwch y daran; protais di wrth ddyfroedd Meriba.

8 Clyw, fy mhobl, a mi a dystiolaethaf i ti, Israel : os gwrandewi arnaf ;

9 Na fydded ynot dduw arall : ac nac ymgrymma idduw dieithr.

10 Myfi, yr Arglwydd dy Dduw, yw'r hwn a'th ddug di allan o dir yr Aipht : lleda dy fasn, a mi a'i llanwaf.

11 Ond ni wrandawai fy mhobl ar fy llef : ac Israel ni'm mynnai.

12 Yna y gollyngais hwynt ynghyndyrwydd eu calon : aethant wrth eu cyngor eu hunain.

13 O na wrandawfai fy mhobl arnaf : na rodiafai Israel yn fy ffyrdd !

14 Buan y gofyingafwn eu gelynyon : ac y troiswn fy llaw yn erbyn eu gwrthwynebwyr.

15 Caseion yr Arglwydd a gymmerasent arnynt i ymostwng iddo ef : a'u hamser hwythau fuasai'n dragywydd.

16 Bwydafai hwynt hefyd â brasder gwenith : ac â mel o'r graig y'th ddiwallafwn.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

S A L M LXXXII. *Deus fletit.*

D U W fydd yn sefyll ynghynulleidfâ'r galluog : ym mhlith y duwiau y barn efe.

2 Pa hŷd y bernwch ar gam : ac y derbyniwch wyneb y rhai annuwiol?

3 Bernwch y tlawd a'r ymddifad : cyfiawnhewch y cystuddiedig a'r rheidus.

4 Gwrandewch y tlawd a'r anghenus : achubwch hwynt o law y rhai annuwiol.

5 Ni wyddant, ac ni ddeallant ; mewn tywyllwch y rhodiant : holl sylfaenau y ddaear a fymmudwyd o'u lle.

6 Myfi a ddywedais, Duwiau ydych chiwi : a meibion y Goruchaf ydych chiwl oll.

7 Eithr byddwch feirw fel dynion : ac fel un o'r tywyfegion y syrthiwyd.

8 Cylod, O Dduw, barna'r ddaear : canys ti a etifeddi'r holl genhedloedd.

S A L M LXXXIII. *Deus, quis similis?*

O Dduw, na oftega, na thaw : ac na fydd lonydd, O Dduw.

2 Canys wele, dy elynion fydd yn terfysgu : a'th gaseion yn cyfodi eu pennau.

3 Ymgyfnachasant yn ddichellgar yn erbyn dy bobl : ac ymgynghorasant yn erbyn dy rai dirgel di.

4 Dywedasant, Deuwch, a difethwn hwynt : fel na byddont yn genedl ; ac na chofer enw Israel mwyach.

5 Canys ymgynghorasant yn unfryd : ac ymwnaethant i'th erbyn.

6 Pebyll Edom, a'r Ismaeliaid : y Moabïaid, a'r Hagariaid ;

7 Gebal, ac Ammon, ac Amalec : y Philistiaid, gyd â phrefswylwyr Tyrus.

8 Assur hefyd a ymgwplyfodd â hwynt : buant fraich i blant Lot.

9 Gwna di iddynt fel i Midian : megis i Sifera, megis i Jabin, wrth afon Cifon ;

10 Yn Endor y difethwyd hwynt : aethant yn dail i'r ddaear.

11 Gwna eu pendefigion fel Oreb, ac fel Zeb : a'u holl dywyfegion fel Zeba, ac fel Zalmunna ;

12 Y rhai a ddywedasant, Cymmerwn i ni : gyfanneddau Duw i'w meddiannu.

13 Gosod hwynt, O fy Nuw, fel olwyn : fel soff o flaen y gwynt.

14 Fel y llyfsg tân goed : ac fel y goddeithia ffiam fynyddoedd ;

15 Felly erlid di hwynt â'th dymmeftl : a dychryna hwynt â'th gorwynt.

16 Llanw eu hwynebau â gwarth : fel y ceisfont dy Enw, O Arglwydd.

17 Cywilyddier a thralloder hwynt yn dragywydd : ie, gwaradwydder a difether hwynt ;

18 Fel y gwyppont mai tydi, yr hwn yn unig wyt JEHOFA wrth dy Enw : wyt Oruchaf ar yr holl ddaear.

S A L M LXXXIV. *Quam dilecta!*

M O R hawddgar yw dy bebyll di : O Arglwydd y lluoedd !

2 Fy enaid a hiraetha, ie, ac a flysia am gynteddau'r Arglwydd : fy nghalon a'm cnawd a waeddant am y Duw byw.

3 Aderyn y to hefyd a gafodd dŷ, a'r wennol nŷth iddi lle y gefyd ei chywion : sef dy allorau di, O Arglwydd y lluoedd, fy Mrenhin, a'm Duw.

4 Gwyn fydd prefwylwyr dy dŷ : yn wastad y'th foliannant.

5 Gwyn ei fyd y dŷn y mae ei gadernid ynot : a'th ffyrdd yn ei galon.

6 Y rhai yn myned trwy ddyffryn Baca, a'i gwnant yn ffynnon : a'r gwlaw a leinw'r llynau.

7 Ant o nerth i nerth : ymddengys pob un ger bron Duw yn Sion.

8 O Arglwydd Dduw'r lluoedd, clyw fy ngweddi : gwrando, O Dduw Jacob.

9 O Dduw ein tarian, gwel : ac edrych ar wyneb dy Enneiniog.

10 Canys gwell yw un diwrnod yn dy gynteddau di, na mil : dewiswn gadw drws yn nhŷ fy Nuw, o flaen trigo ym mhebyll annuwioldeb.

11 Canys

11 Canys haul a tharian yw'r Arglwydd Dduw : yr Arglwydd a rydd ras a gogoniant; ni attal efe ddim daioni oddi wrth y rhai a rediant yn berffaith.
12 O Arglwydd y lluoedd i gwyn syd y dyn a ymddiried ynot.

SALM LXXXV. *Benedixisti, Domine.*

Graflawn fuost, O Arglwydd, i'th dir: dychwel-
aist gaethiwed Jacob.
2 Maddeuaist anwiredd dy bobl: cuddiaist eu holl bechod.

3 Tyngaisf ymaith dy holl lid: troaist oddi wrth lliedwgrwydd dy ddigter.

4 Tro ni, O Dduw ein iachawdwriaeth: a therr ymaith dy ddigofaint oddi wrthym.

5 Ai byth y digi wrthym: a estyni di dy foriant hyd genhedlaeth a chenhedlaeth?

6 Oni throi di a'n bywhâu ni: fel y llawenycho dy bobl ynot ti?

7 Dangos i ni, Arglwydd, dy drugaredd: a dod i ni dy iachawdwriaeth.

8 Gwrandawf beth a ddywed yr Arglwydd Dduw: canys efe a draetha heddweh i'w bobl, ac i'w faint; ond na throant at ynfyrwydd.

9 Diau fod ei iechyd ef yn agos at y rhai a'i hofnant: fel y trigo gogoniant yn ein tir ni.

10 Trugaredd a gwirionedd a ymgysfuant: cyflawnder a heddweh a ymgysfuant.

11 Gwirionedd a dardda o'r ddacar: a chyflawnder a edrych i lawr o'r nefoedd.

12 Yr Arglwydd hesyd a rydd ddaioni: a'n dacar a rydd ei chnwd.

13 Cyflawnder a â o'i flaen ef: ac a esyd ei draed ef ar y ffordd.

BOREOL WEDDI.

SALM LXXXVI. *Inclina, Domine.*

Gostwng, O Arglwydd, dy glust, gwrando fi: canys truan ac anghenus ydwyf.

2 Cadw fy enaid; canys sanctaidd ydwyf: achub di dy was, O fy Nuw, yr hwn sydd yn ymddiried ynot.

3 Trugarchâ wrthyf, Arglwydd: canys arnat y llefâ beunydd.

4 Llawenâ enaid dy was: canys attat ti, Arglwydd, y dyrchafaf fy enaid.

5 Canys ti, O Arglwydd, ydwyf dda, a maddeugar: ac o fawr drugaredd i'r rhai oll a alwant arnat.

6 Clyw, Arglwydd, fy ngweddi: a ymwrando â llais fy ymbil.

7 Yn nydd fy nghyfngder y llefâ arnat: canys gwrandewi fi.

8 Nid oes fel tydi ym mysg y duwiau, O Arglwydd: na gweithredoedd fel dy weithredoedd di.

9 Yr holl genhedloedd, y rhai a wnaethost, a ddeuant, ac a addolant ger dy fron di, O Arglwydd: ac a ogoneddant dy Enw.

10 Canys ydwyf fawr, ac yn gwneuthur rhyfeddodau: ti yn unig wyt Dduw.

11 Dyf i mi dy ffordd, O Arglwydd: mi a rodiaf yn dy wirionedd: una fy nghalon i ofni dy Enw.

12 Moliannaf di, O Arglwydd fy Nuw, â'm holl galon: a gogoneddaf dy Enw yn dragywydd.

13 Canys mawr yw dy drugaredd tu ag attaf fi: a gwaredaist fy enaid o uffern ifod.

14 Rhai beichion a gyfodasant i'm herbyn, O Dduw: a chynulleidfâ y trawion a geisiant fy enaid; ac ni'th ofodasant di ger eu bron.

15 Eithr ti, O Arglwydd, wyt Dduw trugarog, a graflawn: hwyrfrydig i lid, a helaeth o drugaredd a gwirionedd.

16 Edrych arnaf, a thrugarchâ wrthyf: dyro dy nerth i'th was, ac achub fab dy wafanaethferch.

17 Gwna i mi arwydd er daioni, fel y gwelo fy nghafeion, ac y gwaradwydder hwynt: am i ti, O Arglwydd, fy nghynorthwyo a'm diddanu.

SALM LXXXVII. *Fundamenta ejus.*

Ei sail sydd: ar y mynyddoedd sanctaidd.

2 Yr Arglwydd a gar byrth Sion: yn fwy ni holl breswylfeydd Jacob.

3 Gogoneddas bethau a ddywedir am danat ti: O ddinas Dduw.

4 Cosiaf Rahab a Babilon wrth fy nghydnabod: wele Philistia, a Thyru, ynghyd ag Ethiopia. Yno y ganwyd hwn.

5 Ac am Sion y dywedir, Y gar a'r gar a anwyd ynddi: a'r Goruchaf ei hun a i sicrhâ hi.

6 Yr Arglwydd a gyfrif pan ysgrifeno'r bobl: eni hwn yno.

7 Y cantorion a'r cerddorion a fyddant yno: fy holl ffynhonnau sydd ynot ti.

SALM LXXXVIII. *Domine Deus salutaris.*

O Arglwydd Dduw fy iachawdwriaeth: gwaeddais o'th flaen ddydd a nos.

2 Deued fy ngweddi ger dy fron: goftwng dy glust at fy llefain.

3 Canys fy enaid a lanwyd o flinderau: a'm heinioes a nesâ i'r beddrod.

4 Cyfrifwyd fi gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll: ydwyf fel gwr heb nerth.

5 Yn rhydd ym mysg y meirw, fel rhai wedi eu lladd, yn gorwedd mewn bedd: y rhai ni chof mwy: a hwy a dorwydd oddi wrth dy law.

6 Gosodaist fi yn y owll ifaf: mewn tywyllwch, yn y dyfnderau.

7 Y mae dy ddigofaint yn pwyfo arnaf: ac â'th holl donnau y'm cystuddiaist.

8 Pellheiaist fy nghydnabod oddi wrthyf: gwnaethost fi yn ffeidd-dra iddynt; gwarchaewyd fi, fel nad awn allan.

9 Fy llygad a ofidiodd gan fy nghystudd: llefais arnat, Arglwydd, beunydd; estynais fy nwyllaw attat.

10 Ai i'r meirw y gwnâi rfyddod: a gyfyd y meirw a'th foliannu di?

11 A draethir dy drugaredd mewn bedd: a'th wirionedd yn nistryw?

12 A adwaenir dy rfyddodau yn y tywyllwch: a'th gyflawnder yn nhir angof?

13 Ond myfi a lefais arnat, Arglwydd: yn fore yr achub fy ngweddi dy flaen.

14 Paham, Arglwydd, y gwrthodi fy enaid: y cuddi dy wyneb oddi wrthyf?

15 Truan ydwyf fi, ac ar drangedigaeth o'm ieuengfyd: dygais dy ofn, ac yr ydwyf yn petruso.

16 Dy foriant a aeth drofod: dy ddychrynedigaethau a'm torrodd ymaith.

17 Fel dwfr y'm cylchynasant beunydd: ac y'm cyd-amgylchasant.

18 Câr a chyfaill a yrraist ym mhell oddi wrthyf: a'm cydnabod i dywyllwch.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM LXXXIX. *Misericordias Domini.*

Trugareddau yr Arglwydd a ddatganaf byth: â'm genau y mynegaf dy wirionedd o genhedlaeth hyd genhedlaeth.

2 Canys dywedais, Adeilidir trugaredd yn dragywydd: yn y nefoedd y sicrhâi dy wirionedd.

3 Gwnaethum ammod â'm hetholedig: tyngais i'm gwas Dafydd,

4 Yn dragywydd y sicrhaf dy had di : ac o genhedaeth i genhedaeth yr adeiladaf dy orseddfaingc di.

5 A'r nefoedd, O Arglwydd, a foliannant dy ryfeddodau : a'th wirionedd ynghynulleidfa'r faint.

6 Canys pwy yn y nef a gyfiedir â'r Arglwydd : pwy a gyfelybir i'r Arglwydd ym myfeg meibion y cedryn?

7 Duw fydd ofnadwy iawn ynghynulleidfa'r faint : ac i'w arwyddo yn ei holl amgylchoedd.

8 O Arglwydd Dduw'r lluoedd, pwy fydd fel tydi : yn gadarn lôr? a'th wirionedd o'th amgylch?

9 Ti wyt yn llywodraethu ymchwydd y môr : pan gyfodo ei donnau, ti a'u gofegi.

10 Ti a ddrylliaist yr Aipht, fel un lladdedig : trwy nerth dy fraich y gwaigeraist dy elynion.

11 Y nefoedd dynt eiddot ti, a'r ddaear fydd eiddot ti : ti a fellaist y byd a'i gyflawnder.

12 Ti a greaist ogledd a deheu : y lator a Hermon i lawenychant yn dy Enw.

13 Y mae i ti fraich a chadernid : cadarn yw dy law, ac uchel yw dy ddeheulaw.

14 Cyflawnder a barn yw trigfa dy orseddfaingc : trugaredd a gwirionedd a ragflaeniant dy wyneb.

15 Gwyn eu byd y bobl a adwaeniant yr hyffrydlais : yn llwyrch dy wyneb, O Arglwydd, y rhodiant lwy.

16 Yn dy Enw di y gorfoleddant beunydd : ac yn dy gyflawnder yr ymdyrchafant.

17 Canys godidowgrwydd eu cadernid hwynt ydwynt ti : ac yn dy ewyllys da y dyrcheir ein corn ni.

18 Canys yr Arglwydd yw ein tarian : a Sanct Iſrael yw ein Brenhin.

19 Yna'r ymddiddogaist mewn gweledigaeth â'th faint, ac a ddywedaist : Gofodais gymmorth ar un cadarn, dyrcheisais un etholedig o'r bobl.

20 Cefais Ddafydd fy ngwafanaethwr : enneiniais ef â'm holew sanctaidd ;

21 Yr hwn y sicrhaf fy llaw gyd ag ef : a'm braich a'i nerth ef.

22 Ni orthymma'r gelyn ef : a'r mab anwir ni's cyfuddia ef.

23 Ac mi a goethaf ei elynion o'i flaen : a'i gaeion a darawaf.

24 Fy ngwirionedd hefyd a'm trugaredd fydd gyd ag ef : ac yn fy Enw y dyrcheir ei gorn ef.

25 A gosodaf ei law yn y môr : a'i ddeheulaw yn yr afonydd.

26 Efe a lefa arnaf, Ti yw fy Nhad : fy Nuw, a Chraig fy iachawdwriaeth.

27 Minnau a'i gwnaf yntau yn gynfab : goruwch brenhinoedd y ddaear.

28 Cadwaf iddo fy nhrugaredd yn dragywydd : a'm cyfammod fydd fier iddo.

29 Gofodaf hefyd ei had yn dragywydd : a'i orseddfaingc fel dyddiau'r nefoedd.

30 Os ei feibion a adawant fy nghyfraith : ac ni rodiant yn fy marnedigaethau ;

31 Os fy neddfau a halogant : a'm gorchymynion ni chadwant ;

32 Yna mi a ymwelaf â'u camwedd â gwialen : ac â'u hanwired a ffreyllau.

33 Ond ni thorraf fy nhrugaredd oddi wrtho : ac ni phallaf o'm gwirionedd.

34 Ni thorraf fy nghyfammod : ac ni newidiaf yr hyn a ddaeth allan o'm genau.

35 Tyngais unwaith i'm sancteidrwydd : na ddywedwn gelwydd i Ddafydd.

36 Bydd ei had ef yn dragywydd : a'i orseddfaingc fel yr haul ger fy mron i.

37 Sicrhaf ef yn dragywydd fel y lleuad : ac fel tyft ffyddlon yn y nef.

38 Ond ti a wrthodaist ac a ffeiddiaist : ti a ddigiaist wrth dy Enneiniog.

39 Diddymmaist gyfammod dy was : halogaist ei goron, gan ei thafu i lawr.

40 Drylliaist ei holl gaeu ef : gwnaethost ei ymddiffynfeydd yn adwrau.

41 Yr holl fforddion a'i hyfpeiliant ef : aeth yn warthrudd i'w gymmydogion.

42 Dyrcheiaist ddeheulaw ei wrthwynebwr : llawenheiaist ei holl elynion.

43 Troaist hefyd â'n ei gloddyf : ac ni chadarnheiaist ef mewn rhyfel.

44 Peraist i'w harddwch ddarod : a bwriaist ei orseddfaingc i lawr.

45 Byrheiaist ddyddiau ei ieuengfryd : toaist gywilydd drosto ef.

46 Pa hŷd, Arglwydd, yr ymguddi? ai yn dragywydd : a lyf dy ddigofaint di fel tân?

47 Cofia pa amser fydd i mi : paham y creiaist holl blant dynion yn ofer?

48 Pa wr a fydd byw, ac ni wel farwolaeth : a wared efe ei enaid o law'r bedd?

49 Pa le y mae dy hen drugareddau, O Arglwydd : y rhai a dyngaist i Ddafydd yn dy wirionedd?

50 Cofia, O Arglwydd, waradwydd dy weision : yr hwn a ddygais yn fy mynweſ gan yr holl bobloedd fawrion ;

51 A'r hwn y gwaradwyddodd dy elynion, O Arglwydd : â'r hwn y gwaradwyddafant ôl troed dy Enneiniog.

52 Bendigedig fyddo'r Arglwydd yn dragywydd : Amen, ac Amen.

BOREOL WEDDI.

SALM XC. *Domine, refugium.*

TI, Arglwydd, fuost yn breswylfa i ni : ym mhob cenhedaeth.

2 Cyn gwneuthur y mynyddoedd, a llunio o honot y ddaear, a'r byd : ti hefyd wyt Dduw, o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb.

3 Troi ddyn i ddinystr : a dywedi, Dychwelwch feibion dynion.

4 Canys mil o flynyddoedd dynt yn dy olwg di fel doe : wedi'r ei heibio, ac fel gwyliadwriaeth nos.

5 Dygi hwynt ymaith megis â llifeiriant ; y maent fel hŷn : y bore y maent fel llyfieuyn a newidir.

6 Y bore y blodeua, ac y tyf : pryd nawn y torrir ef ymaith, ac y gwywa.

7 Canys yn dy ddig y difethwyd ni : ac yn dy lidiowgrwydd y'n brawychwyd.

8 Gofodaist ein hanwired ger dy fron : ein digel bechodau yngoleuni dy wyneb.

9 Canys ein holl ddyddiau ni a ddarfuant gan dy ddigofaint di : treuliafom ein blynyddoedd fel chwedl.

10 Yn nyddiau ein blynyddoedd y mae dang mlynedd a thrugain ; ac os o gryder y cyrhaeddai pedwar ugain mlynedd : etto eu nerth fydd boen a blinder ; canys ebrwydd y deffwyd, a ni a chedwn ymaith.

11 Pwy, a edwyn nerth dy foriant : canys fel y mae dy oſn, y mae dy ddigter.

12 Dyf i ni felly gyfrif ein dyddiau : fel y dygoni ein calon i ddoethineb.

13 Dychwel, Arglwydd, pa hŷd : ac edifarha o ran dy weision.

14 Diwalla ni yn fore â'th drugaredd : fel y gorfoleddom ac y llawenychom dros ein holl ddyddiau.

15 Llawenâ ni yn ol y dyddiau y cystluddiaist ni : a'r blynyddoedd y gwelom ddrygfyd.

16 Gweler dy waith tu ag at dy weision : a'th ogoniant tu ag at eu plant lwy.

17 A bydded prydfertwch yr Arglwydd ein Duw arnom ni : a threfna weithred ein dwylaw ynom ni ; ie, trefna waith ein dwylaw.

SALM XCI. *Qui habitat.*

YR hwn sydd yn trigo yn nirelwech y Goruchaf : a crys ynghyfod yr Holl-aliuog.

1 Dywedaf am yr Arglwydd, fy noddfa a'm hymddiffynfa ydyw : fy Nuw ; ynddo yr ymddiriedaf.

2 Canys efe a'th wareda di o fagl yr heliwr : ac oddi wrth haint echryllon.

3 A'i aigell y cyfgoda efe trofot, a than ei adenydd y byddi diogel : ei wirionedd fydd darian ac aialach i ti.

4 Nid ofni rhag dychryn nos : na rhag y faeth a chedo'r dydd ;

5 Na rhag yr haint a rodio yn y tywyllwch : na rhag y dinystr a ddinystrio ganol dydd.

6 Wrth dy ystlys y cwmp mil, a deng-mil wrth dy ddeheuolaw : ond ni ddaw yn agos attat ti.

7 Yn unig ti a ganfyddi a'th lygaid : ac a weli dal y rhai annuwiol.

8 Am i ti wneuthur yr Arglwydd fy noddfa : sef y Goruchaf, yn breswylfa i ti ;

9 Ni ddigwyddi i ti niweid : ac ni ddaw pla yn agos i'th babell.

10 Canys efe a orchymyn i'w angylion am danat ti : dy gadw yn dy holl ffyrdd.

11 Ar eu dwylaw y'th ddygant : rhag taro dy droed wrth garreg.

12 Ar y llew a'r asf y cerddi : y cenaw llew a'r ddraig a fethri.

13 Am iddo roddi ei ferch arnaf, am hynny y gwaredaf ef : dyrchafaf ef, am iddo adnabod fy Enw.

14 Efe a eilw arnaf, a mi a'i gwrandawaf : mewn ing y byddaf fi gyd ag ef, y gwaredaf, ac y gogonedd af ef.

15 Digonaf ef â hir ddyddiau : a dangosaf iddo fy iachawdwriaeth.

SALM XCII. *Bonum est confiteri.*

DA yw moliannu'r Arglwydd : a chanu mawl i'th Enw di, y Goruchaf.

2 A mynegi'r bore am dy drugaredd : a'th wirionedd y nolweithiau ;

3 Ar ddegtant, ac ar y nabl : ac ar y delyn yn fyfyrïol.

4 Canys llawenyhaist fi, O Arglwydd, a'th weithred : yngwaith dy ddwyllaw y gorioleddaf.

5 Mor fawredig, O Arglwydd, yw dy weithredodd : dwfn iawn yw dy feddyliau !

6 Gwr annoeth ni wyr : a'r ynfyd ni ddeall hyn.

7 Pan fioddeu'r rhai annuwiol fel y llyfieuyn, a blagur holl weithredwyr anwiredd : hynny fydd i'w dinystrio byth bythoedd.

8 Tithau, Arglwydd, wyt ddyrchafedig : yn dragywydd.

9 Canys wele, dy elynion, O Arglwydd, wele, dy elynion a ddifethir : gwaferir holl weithredwyr anwiredd.

10 Ond fy nghorn i a ddyrchefir fel unicorn : ag olew i'r ym henneinir.

11 Fy llygad hefyd a wêl fy ngwylfod ar fy ngwrthwynebwyr : fy nghlustiau a glywant fy ewyllys am y rhai drygionus a gyfodant i'm herbyn.

12 Y cyfiawn a fioddeu fel palm-wydden : ac a gynyddaf fel cedr-wydden yn Libanus.

13 Y rhai a blannwyd yn nhŷ'r Arglwydd : a fioddeu ynghynteddoedd ein Duw.

14 Ffrwythant etto yn eu henaint : tirfion ac iraid fyddant ;

15 I fynegi mai uniawn yw'r Arglwydd fy nghraig : ac nad oes anwiredd ynddo.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XCIII. *Dominus regnavit.*

YR Arglwydd fydd yn teyrnasu, efe a wisgodd ardderchowerwydd ; gwisgodd yr Arglwydd nerth, ac ymwregyodd : y byd hefyd a sicrhawyd, fel na fyfio.

2 Darparwyd dy orseddfainge erioed : ti wyt er tragywyddoldeb.

3 Y llifeiriaint, O Arglwydd, a ddyrchafasant, y llifeiriaint a ddyrchafasant eu twrf : y llifeiriaint a ddyrchafasant eu tonnau.

4 Yr Arglwydd yn yr uchelder fydd gadarnach na thwrf dyfroedd lawer : na chedym donnau y môr.

5 Sicr iawn yw dy dystiolaethau : sancteiddrwydd a weddai i'th dy, O Arglwydd, byth.

SALM XCIV. *Deus ultionum.*

O Arglwydd Dduw'r dial : O Dduw'r dial, ymddigleiria.

1 Ymddyrycha, Farnwr y byd : tâl eu gwobr i'r beilchion.

2 Pa hŷd, Arglwydd, y caiff yr annuwiolion : pa hŷd y caiff yr annuwiol orfoleddu ?

3 Pa hŷd y siaradant ac y dywedant yn galed : yr ymfawryga holl weithredwyr anwiredd ?

4 Dy bobl, Arglwydd, a ddrylliant : a'th etifedd-iaeth a gyfuddiant.

5 Y weddau a'r deithir a laddant : a'r ymddisad a ddieneidiant.

6 Dywedant hefyd, Ni wêl yr Arglwydd : ac nid ystyria Duw Jacob hyn.

7 Ystyriwch, chwi rai annoeth ym mysg y bobl : ac ynfydion, pa bryd y deallwch ?

8 Oni chlyw'r hwn a blannodd y glust : oni wêl yr hwn a luniodd y llygad ?

9 Oni cherydda'r hwn a gospa'r cenhedloedd : oni wyr yr hwn fydd yn dyfegu gwybodaeth i ddyn ?

10 Gwyr yr Arglwydd feddyliau dyn : mai gwagedd ydynt.

11 Gwyn ei fyd y gwr a geryddi di, O Arglwydd : ac a ddyfai yn dy gyfraith ;

12 I beri iddo lonydd oddi wrth ddyddiau drygyd : hyd oni chloddier ffos i'r annuwiol.

13 Canys ni ad yr Arglwydd ei bobl : ac ni wrthyd efe ei etifeddiaeth.

14 Eithr barn a ddychwei at gyfiawnder : a'r holl rai uniawn o galon a ant ar ei ol.

15 Pwy a gyfyd gyd â mi yn erbyn y rhai drygionus : pwy a faif gyd â mi yn erbyn gweithredwyr anwiredd ?

16 Oni buasai'r Arglwydd yn gymmorth i mi : braidd na thrigafai fy enaid mewn distawrwydd.

17 Pan ddywedais, Llithrodd fy nbroed : dy drugaredd di, O Arglwydd, a'm cynhaliodd.

18 Yn amlder fy meddyliau o'm mewn : dy ddi-ddanwch di a lawenycha fy enaid.

19 A fydd cyd-ymdeithas i ti â gorfedd-faing anwiredd : yr hon a lunia anwiredd yn lle cyfraith ?

20 Yn finteioedd y deuant yn erbyn enaid y cyfiawn : a gwaed gwirion a farnant yn euog.

21 Eithr yr Arglwydd fydd yn ymddiffynfa i mi : a'm Duw yw craig fy noddod.

22 Ac efe a dal iddynt eu hanwiredd, ac a'u tyr ymaith yn eu drygion : yr Arglwydd ein Duw a'u tyr hwynt ymaith.

BOREOL WEDDI.

SALM. XCV. *Venite, exultemus.*

DEUWCH, canwn i'r Arglwydd : ymlawenhawn yn nerth ein ieuchyd.

2 Deuwn ger ei fron ef â diolch : canwn yn lla'ar iddo â salmau.

3 Canys yr Arglwydd fydd Dduw mawr : a Brenhin mawr goruwch yr holl dduwiau.

4 Yr hwn y mae gorddyfnderau'r ddaear yn ei law : ac uchelderau'r mynyddoedd yn eiddo.

5 Y môr fydd eiddo, ac efe a'i gwnaeth : a'i ddwy-law a luniafant y fychdir.

6 Deuwch, addolwn, ac ymgrymmwn : gofyingwn ar ein gliniau ger bron yr Arglwydd ein Gwneuthurwr.

7 Canys efe yw ein Duw ni ; a ninnau ym bobl ei bortha, a defaid ei law : Heddyw, os gwrandewch ar ei leferydd,

8 Na chaledwch eich calonau : megis yn yr myrionfa, fel yn nydd profedigaeith yn yr anialwch ;

9 Pan dementiod eich tadau fi : y profasant fi, ac y gwelfant fy ngweithredoedd.

10 Deugain mlynedd yr ymyrfonais â'r genhedlaeth hon : a dywedais, 'Pobl gyfeiliornus yn eu calon ydynt hwy, ac nid adnabuant fy ffydd :

11 Wrth y rhai y tyngais yn fy lliid : na ddellent i'm gorphwysfa.

SALM XCVI. *Cantate Domino.*

CEnwch i'r Arglwydd ganiad newydd : cenwch i'r Arglwydd, yr holl ddaear.

1 Cenwch i'r Arglwydd, bendigwch ei Enw : cyhoeddwch o doydd i ddydd ei iachawdwriaeth ef.

2 Datgenwch ym mysg y cenhedloedd ei ogoniant ef : ym mhlith yr holl bobloedd, ei ryfeddodau.

3 Canys mawr yw'r Arglwydd, a chanmoladwy iawn : ofnadwy yw efe goruwch yr holl dduwiau.

4 Canys holl dduwiau'r bobloedd ydynt eulynod : ond yr Arglwydd a wnaeth y nefoedd.

5 Gogoniant a harddwch fydd o'i flaen ef : nerth a hyfrydwch fydd yn ei gyssegr.

6 Tylwythau'r bobl, rhoddwch i'r Arglwydd : rhoddwch i'r Arglwydd ogoniant a nerth.

7 Rhoddwch i'r Arglwydd ogoniant ei Enw : dygwch offrw, a deuwch i'w gynteddoedd.

8 Addolwch yr Arglwydd mewn prydferthwch sancteiddrwydd : yr holl ddaear, oinwch ger ei fron ef.

9 Dywedwch ym mysg y cenhedloedd, Yr Arglwydd fydd yn teyrnafu : a'r byd a sicrhodd efe, fel nad ysgogo ; efe a farnu'r bobl yn uniawn.

10 Llawenhâd y nefoedd, a gorfoledded y ddaear : rhued y môr a'i gyflawnder.

11 Gorfoledded y maes, a'r hyn oll y fydd ynddo : yna holl breniau'r coed a ganant

12 O flaen yr Arglwydd ; canys y mae yn dyfod, canys y mae'n dyfod i farnu'r ddaear : efe a farnu'r byd trwy gyflawnder, a'r bobloedd â'i wirionedd.

SALM XCVII. *Dominus regnavit.*

YR Arglwydd fydd yn teyrnafu : gorfoledded y ddaear, llawenyched ynysodd lawer.

1 Cymyllau a thywyllwch fydd o'i amgylch ef : cyflawnder a barn yw trigfa ei orfeddfainge ef.

2 Tân a â allan o'i flaen ef : ac a lyf ei clynyon o amgylch.

3 Ei fellt a lewyrchafant y byd : y ddaear a welodd, ac a grynnodd.

4 Y mynyddoedd a doddasant fel cwyr o flaen yr Arglwydd : o flaen Arglwydd yr holl ddaear.

5 Y nefoedd a fynegant ei gyflawnder ef, a'r holl bobl a welant ei ogoniant.

6 Gwaradwydder y rhai oll a wafanaethant ddelfw gerfedig, y rhai a ymfroftiant mewn eulynod : addolwch ef, yr holl dduwiau.

7 Sion a glywodd, ac a lawenychodd, a merched Juda a orfoleddasant : o herwydd dy farnedigaeithau di, O Arglwydd.

9 Canys ti, Arglwydd, wyt oruchel goruwch yr holl ddaear : dirfawr y' th ddrychafwyd goruwch yr holl dduwiau.

10 Y rhai a gerwch yr Arglwydd, casewch ddrygioni : efe fydd yn cadw eneidiau ei saint ; efe a a gwared o law y rhai annuwiol.

11 Hauwyd goleuni i'r cyfiawn : a llawenydd i'r rhai uniawn o galon.

12 Y rhai cyfiawn, llawenychwch yn yr Arglwydd : a moliennwch wrth goffadwriaeth ei sancteiddrwydd ef.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM XCVIII. *Cantate Domino.*

CEnwch i'r Arglwydd ganiad newydd ; canys efe a wnaeth bethau rhyfedd : ei ddechulaw a'i fraich sanctaidd a barodd iddo fuddugoliaeth.

1 Hyspyfodd yr Arglwydd ei iachawdwriaeth : datguddiodd ei gyflawnder yngolwg y cenhedloedd.

2 Cofiodd ei drugaredd a'i wirionedd i dy Israel : holl derynau'r ddaear a welant iachawdwriaeth ein Duw ni.

3 Cenwch yn llafar i'r Arglwydd, yr holl ddaear : llefchw, ac ymlawenhewch, a chenwch.

4 Cenwch i'r Arglwydd gyd â'r delyn : gyd â'r delyn, â llef salm.

5 Ar udgryn a sain cornet : cenwch yn llafar o flaen yr Arglwydd y Brenhin.

6 Rhued y môr a'i gyflawnder : y byd a'r rhai a drigant o'i fewn.

7 Cured y llifeiriain eu dwylaw : a chyd-ganed y mynyddoedd

8 O flaen yr Arglwydd : canys y mae'n dyfod i farnu'r ddaear : efe a farnu'r byd â chyflawnder, a'r bobloedd ag uniondeb.

SALM XCIX. *Dominus regnavit.*

YR Arglwydd fydd yn teyrnafu ; cryned y bobloedd : eistedd y mae rhwng y cerubiaid ; yngynhyrdd y ddaear.

1 Mawr yw'r Arglwydd yn Sion : a drychafedig yw efe goruwch yr holl bobloedd.

2 Moliannant dy Enw mawr ac ofnadwy : canys sanctaidd yw.

3 A nerth y Brenhin a hoffa farn ; ti a sicrhâi uniondeb : barn a chyflawnder a wna'i di yn Jacob.

4 Dyrchewch yr Arglwydd ein Duw, ac ymgrymmwch o flaen ei 'stol-draed ef : canys sanctaidd yw.

5 Moses ac Aaron ym mhlith ei offeiriaid ef ; a Samuel ym mysg y rhai a atwant ar ei Enw : galwafant ar yr Arglwydd ; ac efe a'u gwrandawodd hwynt.

6 Llafarodd wrthynt yn y golofn gwmmwl : cadwafant ei dystiolaethau, a'r ddeddf a roddodd efe iddynt.

7 Gwrandewaist arnynt, O Arglwydd ein Duw : Duw, oeddit yn eu haibed, 'ie, pan ddiellit am eu dychymygion.

8 Dyrchewch yr Arglwydd ein Duw, ac ymgrymmwch ar ei fynnydd sanctaidd : canys sanctaidd yw'r Arglwydd ein Duw.

SALM C. *Jubilate Deo.*

CEnwch yn llafar i'r Arglwydd : yr holl ddaear. 1 Gwasanaethwch yr Arglwydd mewn llawenydd : deuwch o'i flaen ef â chan.

2 Gwybyddwch mai'r Arglwydd fydd Dduw ; efe a'n gwnaeth, ac nid ni ein hunain : ei bobl ei ydym, a defaid ei bortha.

4 Ewch i mewn i'w byrth ef a diolch, ac i'w gysteddau a mawl : diolchwch iddo, a bendithiwch ei Enw.

5 Canys da yw'r Arglwydd, ei drugaredd fydd yn dragywydd : a'i wirionedd hyd genhedlaeth a chenhedlaeth.

S A L M CII. *Misericordiam et iudicium.*

CAnaf am drugaredd a barn : i ti, Arglwydd, y canaf.

1 Byddaf ddeallus mewn ffordd berffaith : Pa bryd y deui attaf ? rhodiaf mewn perffeithrwydd fy nghalon o fewn fy nhŷ.

3 Ni ofodaf ddim anwir o flaen fy llygaidd : cas gennyf waith y rhai cildynnus ; ni lŷn wrthyf fi.

4 Calon gyndyn a gilia oddi wrthyf : nid adnabyddaf ddyn drygonus.

5 Torraf ymaith yr hwn a enllibio ei gymmydog yn ddirgel : yr uchel o olwg, a'r balch ei galon, ni allaf ei ddioddef.

6 Fy llygaidd fydd ar ffyddloniaid y tir, fel y trigont gyd â mi : yr hwn a rodio mewn ffordd berffaith, hwnnw a m gwafanaetha i.

7 Ni thrig o fewn fy nhŷ yr un a wnelo dwyll : ni thrig yn fy ngolwg yr un a ddywedo gelwydd.

8 Yn fore y torraf ymaith holl annuwilion y tir : i ddiwireddio holl weithredwyr anwiredd o ddinas yr Arglwydd.

B O R E O L W E D D I.

S A L M CII. *Domine, exaudi.*

Arglwydd, clyw fy ngweddi : a deled fy llef attaf.

1 Na chudd dy wyneb oddi wrthyf yn nydd fy nghyfyngder : goftwng dy glust attaf ; yn y dydd y galwyf, bryfia, gwrandao fi.

3 Canys fy nyddiau a ddarfuant fel mŵg : a'm hefygn a boethafant fel aelwyd.

4 Fy nghalon a darawyd, ac a wywodd fel llyfieuyn : fel yr anghofais fwyta fy mara.

5 Gan lais fy nhuchan : y glynodd fy efgyrn wrth fy nghnawd.

6 Tebyg wyf i belican yr anialwch : ydwyf fel dylluan y diffeithwch.

7 Gwyliais, ac ydwyf fel aderyn y to : unig ar ben y tŷ.

8 Fy ngelynion a'm gwaradwyddant beunydd : y rhai a ynydant wrthyf, a dyngafant yn fy erbyn.

9 Canys bwytteais ludw fel bara : a chymmysgais fy niod ag wylofaen ;

10 O herwydd dy lid di a'th ddigofaint : canys codaiſt fi i fynu, a theſiaſt fi i lawr.

11 Fy nyddiau fydd fel cyfgod yn cilio : a minnau fel glas-welltyn a wywais.

12 Tithau, Arglwydd, a barhêi yn dragywyddol : a'th goffadwriaeth hyd genhedlaeth a chenhedlaeth.

13 Ti a gyfodi, ac a drugarhêi wrth Sion : canys yr amfer i drugarhâu wrthi, i'e, 'r amfer nodedig, a ddaeth.

14 Oblegyd y mae dy weision yn hofi ei meini : ac yn tofturia wrth ei llwch hi.

15 Felly 'r cenhedloedd a ofnant Enw'r Arglwydd : a holl frenhinoedd y ddaear, dy ogoniant.

16 Pan adeilado 'r Arglwydd Sion : y gwelir ef yn ei ogoniant.

17 Efe a edrych ar weddi 'r gwael : ac ni ddiystyrododd eu dymuniad.

18 Hyn a 'sgrifenir i'r genhedlaeth a ddêl : a'r bobl a greir a foliantant yr Arglwydd.

19 Canys efe a edrychodd o uchelder ei gyf-

segr : yr Arglwydd a edrychodd o'r nefoedd ar y ddaear ;

20 I wrando uchenaidd y carcharorion : ac i ryddhâu plant angau ;

21 I fynygi Enw'r Arglwydd yn Sion : a'i foliant yn Jerusaleum ;

22 Pan gafgler y bobl ynghyd, a'r teyrnafoedd i wafanaethu'r Arglwydd.

23 Gofstyngodd efe fy nerth ar y ffordd : byrhaodd fy nyddiau.

24 Dywedais, Fy Nuw, na chymmer fi ymaith ynghanol fy nyddiau : dy flynnyddoedd di fydd yn oes oesoedd.

25 Yn y dechreuad y feiliaist y ddaear : a'r nefoedd ydynt waith dy ddwyllaw.

26 Hwyl a ddarfyddant, a thi a barhêi : i'e, hwyl oll a benciddiant fel dilledyn ; fel gwisg y newidi hwynt, a hwy a newidir.

27 Tithau, yr un ydwyf : a'th flynnyddoedd ni ddarfyddant.

28 Plant dy weision a barhânt : a'u had a sicrhêir ger dy fron di.

S A L M CIII. *Benedic, anima mea.*

FY enaid, bendithia'r Arglwydd : a chwbl y fydd ynoſ, ei Enw sanctaidd ef.

2 Fy enaid, bendithia'r Arglwydd : ac nac ang-hofia ei holl ddoniau ef ;

3 Yr hwn fydd yn maddeu dy holl anwireddau : yr hwn fydd yn iachâu dy holl lesgedd ;

4 Yr hwn fydd yn gwaredu dy fywyd o ddiftryw : yr hwn fydd yn dy goroni â thrugaredd ac â thoſturi ;

5 Yr hwn fydd yn diwallu dy enau â daioni : fel yr adnewyddir dy ieuengctyd fel yr eryr.

6 Yr Arglwydd fydd yn gwneuthur cyfiawnder a barn : i'r rhai gorthrymmedig oll.

7 Hyspyddodd ei ffyrdd i Moses : ei weithredoedd i feibion Israel.

8 Trugarog a graſlawn yw'r Arglwydd : hwyrfrydig i lid, a mawr o drugarowgrwydd.

9 Nid byth yr ymyſion efe : ac nid byth y ceidw efe ei ddigofaint.

10 Nid yn ol ein pechodau y gwnaeth efe â ni : ac nid yn ol ein hanwireddau y talodd efe i ni.

11 Canys cyfuwch ag yw'r nefoedd uwchlaw'r ddaear : y rhagorodd ei drugaredd ef ar y rhai a'i hofnant ef.

12 Cyn belled ag yw'r dwyrain oddi wrth y gorllewin y pellhaodd efe ein camweddau oddi wrthym.

13 Fel y tofturia tad wrth ei blant : felly y tofturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnant ef.

14 Canys efe a edwyn ein defnydd ni : cofia mai llwch ydym.

15 Dyddiau dŷn fydd fel glas-welltyn : megis blodeuyn y maes, felly y blodeua efe.

16 Canys y gwjnt a â droſto, ac ni bydd mwy o hono : a'i le nid edwyn ddim o hono ef mwy.

17 Ond trugaredd yr Arglwydd fydd o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb, ar y rhai a'i hofnant ef : a'i gyfiawnder i blant eu plant ;

18 I'r ſawl a gadwant ei gyfammod ef : ac a goſiant ei orchymynion i'w gwneuthur.

19 Yr Arglwydd a barottodd ei orfeddfa yn y nefoedd : a'i frenhiniaeth ef fydd yn llywodraethu ar bob peth.

20 Bendithiwch yr Arglwydd, ei angylion ef, cedyrn o nerth : yn gwneuthur ei air ef, gan wrando ar leferydd ei air ef.

21 Bendithiwch yr Arglwydd, ei holl luoedd ef : ei holl weision yn gwneuthur ei ewyllys ef.

22 Bendithiwch yr Arglwydd, ei holl weithredoedd ef, ym mhob man o'i lywodraeth : fy enaid, bendithia'r Arglwydd.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM CIV. *Benedic, anima mea.*

FY enaid, bendithia 'r Arglwydd : O Arglwydd fy Nuw, tra mawr ydwyf ; gwisgaist ogoniant a harddwch.

1 Yr hwn wyt yn gwisgo goleuni fel dilledyn : ac yn tanu'r nefoedd fel llen.

2 Yr hwn fy'n gosod tylathau ei 'stafelloedd yn y dyfroedd : yn gwneuthur y cymmylau yn gerbyd iddo, ac yn rhodio ar adenydd y gwynt.

3 Yr hwn fydd yn gwneuthur ei genhadon yn yspydion : a'i weinidogion yn dân ffamillyd.

4 Yr hwn a feihodd y ddaear ar ei sylfeini : fel na fyddodd byth, yn dragywydd.

5 Toaist hi â'r gorddynder, megis â gwisg : y dyfroedd â fasent goruwch y mynyddoedd.

6 Gan dy gerydd di y ffoiant : rhag fwn dy daran y prysurafant ymaith.

7 Gan y mynyddoedd yr ymgodant : ar hyd y dyffynedd y dyffynant, i'r lle a feiliaist iddynt.

8 Gosodaisf derfyn, fel nad elont drofodd : fel na ddychwelont i orchuddio'r ddaear.

9 Yr hwn a yrr y ffynhonnau i'r dyffrynedd : y rhai a gerddant rhwng y brynau.

10 Diodant holl fwythfod y maes : yr afynod gwyllion a doriant eu fychod.

11 Adar y nefoedd a drigant ger llaw iddynt : y rhai a leiafant oddi rhwng y cangau.

12 Yr hwn a dyfhnau'r brynau o'i 'stafelloedd : y ddaear a ddigonir o ffrwyth dy weithredoedd.

13 Yr hwn a yrr i'r gwellt dyfu i'r anifeiliaid, a llyfiau i wafanaeth dŷn : fel y dycco fara allan o'r ddaear.

14 A gwin, yr hwn a lawenycha galon dŷn : ac olew, i beri i'w wyneb ddisgleirio : a bara, yr hwn a gynnal galon dŷn.

15 Premiau'r Arglwydd fydd lawn fugn : cedrwydd Libanus, y rhai a blannodd efe ;

16 Lle y nytha'r ddaear : y ffynnid-wydd yw tŷ'r ciconia.

17 Yr hwn a yrr i'r gwellt dyfu i'r anifeiliaid, a llyfiau i wafanaeth dŷn : fel y dycco fara allan o'r ddaear.

18 Yr hwn a yrr i'r gwellt dyfu i'r anifeiliaid, a llyfiau i wafanaeth dŷn : fel y dycco fara allan o'r ddaear.

19 Efe a wnaeth y lleuad i amserau nodedig : yr haul a edwyn ei fachludiad.

20 Gwnai dywyllwch, a nos fydd : ynddi yr ymluga pob bwythfod coed.

21 Yr hwn a yrr i'r gwellt dyfu i'r anifeiliaid, a llyfiau i wafanaeth dŷn : fel y dycco fara allan o'r ddaear.

22 Pan godio haul, ymgafglant : a gorweddant yn eu llochesau.

23 Dŷn a â allan i'w waith : ac i'w orchwyl hyd yr hwyr.

24 Mor llofog yw dy weithredoedd, O Arglwydd ! gwnaethost hwynt oll mewn doethineb : llawn yw'r ddaear o'th gyfoeth.

25 Felly y mae'r môr mawr, llydan : yno y mae ymlusgiaid heb rifedi, bwythfod bychain a mawron.

26 Yno'r â'r llongau : yno y mae'r lesiathan, yr hwn a lunaisf i chwarae ynddo.

27 Y rhai hyn oll a ddigwyliant wrthynt : am roddi iddynt eu bwyd yn ei bryd.

28 A'r oddech iddynt, a gaflant : agori dy law, a diwells hwynt â daioni.

29 Ti a guddi dy wyneb, hwythau a drallodir : dygi ymaith eu hanadl, a threngant, a dychwelant i'w llwch.

30 Pan ollyngych dy yspryd, y creir hwynt : ac yr adnewyddi wyneb y ddaear.

31 Gogoniant yr Arglwydd fydd yn dragywydd : yr Arglwydd a lawenycha yn ei weithredoedd.

32 Efe a edrych ar y ddaear, a hi a gryna : efe a gyffwrdd â'r mynyddoedd, a hwy a fygant.

33 Canaf i'r Arglwydd tra fyddwyf fyw : canaf i'm Duw tra fyddwyf.

34 Bydd-melys fy myfyrdod am dano i mi a lawenychaf yn yr Arglwydd.

35 Darfydded y pechaduriaid o'r tir ; na fydded yr annuwilion mwy : Fy enaid, bendithia di'r Arglwydd. Molwch yr Arglwydd.

BOREOL WEDDI.

SALM CV. *Confitemini Domino.*

CLodforwch yr Arglwydd, gelwch ar ei Enw : mynegwch ei weithredoedd yn mysg y bobloedd.

1 Cenwch iddo, canmolwch ef : ymddiddenwch am ei holl ryfeddodau ef.

2 Gorfoleddwch yn ei Enw sanctaidd : llawenyched calon y rhai a geisiant yr Arglwydd.

3 Ceiswch yr Arglwydd a'i nerth : ceiswch ei wyneb ef bob amser.

4 Cofiwch ei ryfeddodau y rhai a wnaeth efe : ei wyrthiau, a barnedigaeithau ei enau ;

5 Chwi had Abraham ei was ef : chwi meibion Jacob ei etholedigion.

6 Efe yw'r Arglwydd ein Duw ni : ei farnedigaeithau ef fydd trwy'r holl ddaear.

7 Cofiodd ei gyfammod byth : y gair a orchymynodd efe i ôl o genhedlaethau ;

8 Yr hyn a ammododd efe ag Abraham : a'i lwi i'fraf ;

9 A'r hyn a ofododd efe yn ddeddf i Jacob : ac yn gyfammod dragywyddol i'fraf ;

10 Gan ddywedyd, I ti y rhoddaf dir Canaan : rhandir eich eiddadaeth.

11 Pan oeddynt ychydig o rifedi : ie, ychydig, a dicithriaid ynddi.

12 Pan roddent o genhedlaeth i genhedlaeth : o'r naill deyrnas at bobl arall ;

13 Ni adawodd i neb eu gorthrymnu : ie, ceryddodd frenhinoedd o'u plegyd ;

14 Gan ddywedyd, Na chyffwrddwch â'm rhai enneiniog : ac na ddrygwch fy mhrophwydi.

15 Galwodd hefyd am newyn ar y tir : a dnystriodd holl gynhaliadau bara.

16 Anfonodd wr o'u blaen hwynt : Joseph, yr hwn a werthwyd yn was.

17 Cystuddiant ei draed ef mewn gefyn : ei enaid a aeth mewn heyrn ;

18 Hyd yr amser y daeth ei air ef : gair yr Arglwydd a'i profodd ef.

19 Y brenhin a anfonodd ac a'i gollyngodd ef : llywodraethwr y bobl, ac a'i rhyddhaodd ef.

20 Gosododd ef yn arglwydd ar ei dŷ : ac yn llywydd ar ei holl gyfoeth.

21 I'w rymo ei dywyfion ef wrth ei ewyllys : ac i ddygu doethineb i'w henuriaid ef.

22 Aeth Israel hefyd i'r Aipht : a Jacob a ymdeithiodd yn nhir Ham.

23 Ac efe a gynnyddodd ei bobl yn ddifawr : ac a'u gwnaeth yn gryfach na'u gwrthwynebwyr.

24 Trodd eu calon hwynt i gasâu ei bobl ef : i wneuthur yn ddichellgar â'i weision.

25 Efe a anfonodd Moses ei was : ac Aaron yr hwn a ddewisafai.

26 Hwy a ddangosafant ei arwyddion ef yn eu plith hwynt : a ryfeddodau yn nhir Ham.

27 Efe a anfonodd dywyllwch, ac a dywyllodd : ac nid anufuddhafant hwy ei air ef.

28 Efe a drodd eu dyfroedd yn waed : ac a laddodd eu pysgod.

29 Eu tŷ a heigiodd llystant : yn ystafelloedd eu brenhinoedd.

30 Efe a ddywedodd, a daeth cymmysg bla : a llau yn eu holl fro hwynt.

31 Efe a wnaeth eu gwlaw hwynt yn geillysg : ac yn fflamau tan yn eu tir.

33 Tarawodd hefyd eu gwinwydd a'u ffigyswydd : ac a ddrylliodd goed eu gwlad hwynt.

34 Efe a ddywedodd, a daeth y locustiaid : a'r lindys, yn aneirif ;

35 Y rhai a fwyttasant yr holl glaswellt yn eu tir hwynt : ac a ddifasant ffrwyth eu daear hwynt.

36 Tarawodd hefyd bob cyntaf-anedig yn eu tir hwynt : blaen-ffrwyth eu holl nerth hwynt ;

37 Ac a'u dug hwynt allan ag arian ac aur : ac heb uſſſef yn eu llwythau.

38 Llawenychodd yr Aipht pan aethant allan : canys fyrrthiafai eu harfwyd arnynt hwy.

39 Efe a danodd gwmwl yn dô : a thân i oleuo llw nos.

40 Gofynasant, ac efe a ddeg soffieir : ac a'u diwallodd â bara nefol.

41 Efe a holltodd y erraig, a'r dyfroedd a ddylifodd : cerddasant ar hŷd lleodd fychion yn afonydd.

42 Canys efe a gofiodd ei air sanctaidd : ac Abraham ei was ;

43 Ac a ddeg ei bobl allan mewn llawenydd : ei etholedigion mewn gorfoedd ;

44 Ac a roddes iddynt diroedd y cenhedloedd : a meddiannasant lasur y bobloedd ;

45 Fel y cadwent ei ddeddfau ef : ac y cynhalient ei gyfreithiau. Molwch yr Arglwydd.

PRYDNHAWNOL WEDDL

SALM CVI. *Confitemini Domino.*

Molwch yr Arglwydd. Clodforwch yr Arglwydd ; canys da yw : o herwydd ei drugaredd a bery yn dragywydd.

1 Pwy a draetha nerthoedd yr Arglwydd : ac a fynega ei holl fawr ef ?

2 Gwyn eu byd a gadwant farn : a'r hwn a wnel gyfiawnder bob amser.

3 Cofia fi, Arglwydd, yn ol dy rassionwydd i'th bobl ; ymwel â mi â'th iachawdwriaeth.

4 Fel y gwelwyf ddaioni dy etholedigion : fel y llawenychwyf yn llawenydd dy genedl di ; fel y gorfoeddwyf gyd â'th etifeddiaeth.

5 Pechafom gyd â'n tatau : gwnaethom gam-wedd ; anwredudd fuom.

6 Ein tatau ni ddeallasant dy ryfeddodau yn yr Aipht ; ni chofiant llofowgrwydd dy drugareddau : eithr gwrthyselgar fuont wrth y môr, fel y môr coch.

7 Etto efe a'u hachubodd hwynt er mwyn ei Enw : i beri âdnabod ei gadernid.

8 Ac a geryddodd y môr coch, fel y fychodd efe : a thywyfodd hwynt drwy'r dyfnder, megis trwy'r anialwch.

9 Achubodd hwynt hefyd o law eu digasog : ac a'u gwaredodd o law y gelyn.

10 A'r dyfroedd a dofant ei gwrthwynebwyr : ni adawyd un o honynt.

11 Yna y credasant ei eiriau ef : canafant ei fawl ef.

12 Yn y fan yr anghofasant ei weithredoedd ef : ni ddigwyliasant am ei gyngor ef.

13 Eithr blyfasant yn ddifawr yn yr anialwch : a themtasant Dduw yn y diffeithwch.

14 Ac efe a roddes eu dymuniad iddynt : eithr efe a anfonodd gulni i'w henaid.

15 Cynigeanasant hefyd wrth Moses yn y gwersyll : ac wrth Aaron fant yr Arglwydd.

16 Y ddaear a agorodd, ac a llyngodd Dathan : ac a orchuddiodd gynulleidfa Abiram.

17 Cynneuodd tâu hefyd yn eu cynulleidfa hwynt : fflam a losgodd y rhai annuwiol.

18 Llo a wnaethant yn Horeb : ac ymgrymiant i'r ddelw dawdd.

19 Pelly y trofant eu gogoniant : i lun eiddon yn pori glaswellt.

20 Anghofasant Dduw eu Hachubwr : yr hwn a wnelaf bethau mawrion yn yr Aipht ;

21 Pethau rhyfedd yn nhir Ham : pethau ofnadwy wrth y môr coch.

22 Am hynny y dywedodd y dinystriai efe hwynt, oni buafai i Moses ei etholedig sefyll ar yr adwy o'i flaen ef : i droi ymaith ei lidiowgrwydd ef, rhag eu dinystrio.

23 Dystyrasant hefyd y tir dymunol : ni chredasant ei air ef.

24 Ond grwnachasant yn eu pebyll : ac ni wrandawnt i'w lais yr Arglwydd.

25 Yna y dyrchafodd efe ei law yn eu herbyn hwynt : i'w cwmpo yn y diffeithwch.

26 Ac i'w gwmpo eu had ym mysg y cenhedloedd : ac i'w gwasgaru yn y tiroedd.

27 Ymgysylltasant hefyd â Baal-peor : a bwyttasant ebyrth y meirw.

28 Pelly y digiafant ef â'u dychymygion eu hun : ac y tarawodd pla yn eu mysg hwy.

29 Yna y fafodd Phineas, ac a iawn-farnodd : a'r pla a attaliwyd.

30 A chyfrifwyd hyn iddo yn gyfiawnder : o genhedlaeth i genhedlaeth byth.

31 Llidiafant ef hefyd wrth ddyfroedd y gynnen : fel y bu ddrwg i Moses o'u plegdy hwynt ;

32 O herwydd cythruddo o honynt ei yspryd ef : fel y cam-ddyweddodd â'i wefusau.

33 Ni ddinystriant y bobloedd : am y rhai y dywedafai'r Arglwydd wrthynt ;

34 Eithr ymgymysgasant â'r cenhedloedd : a dystgafant eu gweithredoedd hwynt.

35 A gwasanaethasant eu delwau hwynt : y rhai a fu yn sagl iddynt.

36 Aberthafant hefyd eu meibion : a'u merched i gythreuliaid.

37 A dywalltasant waed gwirion, sef gwaed eu meibion a'u merched : y rhai a aberthafant i ddelwau Canaan, a'r tir a halwyd â gwaed.

38 Pelly'r ymhalogasant yn eu gweithredoedd eu hun : ac y putteinafant gyd â'u dychymygion.

39 Am hynny y cymenodd dig yr Arglwydd yn erbyn ei bobl : fel y ffeiddiodd efe ei etifeddiaeth.

40 Ac efe a'u rhoddes hwynt yn llaw'r cenhedloedd : a'u casion a lywodraethasant arnynt.

41 Eu gelynyddion hefyd a'u gorthrymmafant : a darostyngwyd hwynt dan eu dwylaw hwy.

42 Llauer gwaith y gwaredodd efe hwynt ; hwythau a'i digiafant ef â'u cynghor eu hun : a hwy a wanhychwyd am eu hanwredd.

43 Etto efe a edrychodd pan oedd ing arnynt : pan glywodd eu llefain hwynt.

44 Ac efe a gofiodd ei gyfammod â hwynt : ac a edifarhaodd, yn ol llofowgrwydd ei drugareddau ;

45 Ac a wnaeth iddynt gael trugaredd : gan y rhai oll a'u caethiwai.

46 Achub ni, O Arglwydd ein Dduw, a chynnull ni o blith y cenhedloedd : i glodfodi dy Enw sanctaidd, ac i orfoeddu yn dy foliant.

47 Bendigedig syddo Arglwydd Dduw Israel, erioed, ac yn dragywydd : a dywedod yr holl bobl, Amen. Molwch yr Arglwydd.

BOREOL WEDDI.

SALM CVII. *Confitemini Domino.*

Clodforwch yr Arglwydd ; canys da yw : o herwydd ei drugaredd sydd yn dragywydd.
1 Pelly dywedod gwaredigion yr Arglwydd : y rhai a waredodd efe o law y gelyn ;

3 Ac a gaflodde efe o'r tiroedd : o'r dwyrain, ac o'r gorllewin, o'r gogledd, ac o'r deheu.

4 Crwydrasant yn yr anialwch mewn ffordd ddifatr : heb gael dinas i aros ynddi ;

5 Yn newynog ac yn fychedig : eu henaid a lewygodd ynddynt.

6 Yna y lleifasant ar yr Arglwydd yn eu cyfyngder : ac efe a'u gwaredodd o'u gorthrymderau ;

7 Ac a'u tywyfodd hwynt ar hyd y ffordd uniawn : i fyned i ddinas gyfanneddol.

8 O na foliantent yr Arglwydd am ei ddaioni : a'i ryfeddodau i feibion dynion !

9 Canys efe a ddiwalla'r enaid fychedig : ac a leinw'r enaid newynog â daioni ;

10 Y rhai a brefwylant yn y tywyllwch a chyfgod angau : yn rhwym mewn cystudd a haiarn ;

11 O herwydd anufuddhau o honynt eiriau Duw : a dirmygu cyngor y Goruchaf.

12 Am hynny yntau a oftyngodd eu calon â blinder : fyrthiafant, ac nid oedd cynnorthwyr.

13 Yna y gwaeddasant ar yr Arglwydd yn eu cyfyngder : ac efe a'u hachubodd o'u gorthrymderau.

14 Dug hwynt allan o dywyllwch a chyfgod angau : a dryllodd eu rhwymau hwynt.

15 O na foliantent yr Arglwydd am ei ddaioni : a'i ryfeddodau i feibion dynion !

16 Canys efe a dorrodd y pyrth pres : ac a ddryllodd y barrau heyrn.

17 Ynfydion, oblegyd eu camweddau : ac o herwydd eu hanwiredau, a gystuddir.

18 Eu henaid a ffeiddial bob bwyd : a daethant hyd byrth angau.

19 Yna y gwaeddasant ar yr Arglwydd yn eu cyfyngder : ac efe a'u hachubodd o'u gorthrymderau.

20 Anfonodd ei air, ac iachaodd hwynt : ac a'u gwaredodd o'u dinystr.

21 O na foliantent yr Arglwydd am ei ddaioni : a'i ryfeddodau i feibion dynion !

22 Aberthant hefyd aberth moliant : a mynegant ei weithredoedd ef mewn gorfoledd.

23 Y rhai a ddifgynant mewn llongau i'r môr : gan wneuthur eu gorchwyl mewn dyfroedd mawrion.

24 Hwya a welant weithredoedd yr Arglwydd : a'i ryfeddodau yn y dyfnder.

25 Canys efe a orchymyn, a chyfyd tymmeffwyt : yr hwn a ddychafaf ei donnau ef.

26 Hwya a efgynant i'r nefoedd ; disgynant i'r dyfnder : tawdd eu henaid gan flinder.

27 Ymdroant, ac ymyfmudant fel meddwyn : a'u holl ddoethineb a ballodd.

28 Yna y gwaeddant ar yr Arglwydd yn eu cyfyngder : ac efe a'u dwg allan o'u gorthrymderau.

29 Efe a wna'r ystorm yn dawel : a'i thonnau a oftegant.

30 Yna y llawenhant am eu gostegu : ac efe a'u dwg i'r porthladd a dymunent.

31 O na foliantent yr Arglwydd am ei ddaioni : a'i ryfeddodau i feibion dynion !

32 A dyrchafant ef ynghynnulleidfa'r bobl : a moliantent ef yn eisteddfod yr henuriaid.

33 Efe a wna afonydd yn ddiifeithwch : a ffinhonnau dyfroedd yn iychdir ;

34 A thir ffurthlawn yn ddiifurth : am ddrygioni'r rhai a drigant ynddo.

35 Efe a dry'r anialwch yn llyn dwfr : a'r tir cras yn ffinhonnau dwfr.

36 Ac yno y gwna i'r newynog aros : fel y darparont ddinas i gyfanneddu ;

37 Ac yr hauont fenfydd, ac y plannont winllannoedd : y rhai a ddygant ffurthw toreithiog.

38 Ac efe a'u bendithia hwynt, fel yr amlhant yn ddurfawr : ac ni ad i'w hanifeiliaid leihau.

39 Lleieir hwynt hefyd, a gostyngir hwynt : gan cyfyngder, drygfyd, a chyni.

40 Efe a dywallt ddirmyg ar foneddigion : ac a wna iddynt grwydro mewn anialwch heb ffordd.

41 Ond efe a gyfyd y tlawd o gyftudd : ac a wna iddo deuluoedd iel praid.

42 Y rhai uniawn a welant hyn, ac a lawenychant : a phob ahwired a gau ei safn.

43 Y neb fydd ddoeth, ac a gadwo hyn : hwya ddeallant drugareddau'r Arglwydd.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM CVIII. *Paratum cor meum.*

PArod yw fy nghalon, O Dduw : canaf a chantmolaf â'm gogoniant.

2 Deffro, y nabl a'r delyn : minnau a ddeffroaf yn fore.

3 Clodforaf di, Arglwydd, ym mysg y bobloedd : canmolaf di ym mysg y cenhedloedd.

4 Canys mawr yw dy drugaredd oddi ar y nefoedd : a'th winonedd a gyrraedd hyd yr wybren.

5 Ymddyrycha, O Dduw, uwch y nefoedd : a bydded dy ogoniant ar yr holl ddaear.

6 Fel y gwareder dy rai anwyl : achub â'th ddeheulaw, a gwranddo fi.

7 Duw a lasarodd yn ei sancteiddrwydd : Llawenychaf, rhannaf Sichem, a mesuraf ddyffryn Succoth.

8 Eiddof fi yw Gilead ; eiddof fi Manasse : Ephraim hefyd yw nerth fy mhen ; Juda yw fy neddiwr.

9 Moab yw fy nghrochan golchi : tros Edom y talfaf fy efgid ; buddugoliaethaf ar Philistia.

10 Pwy a'm dwg i'r ddinas gadarn : pwy a'm dwg hyd yn Edom ?

11 Onid tydi, O Dduw, yr hwn a'n bwriaist ymaith : ac onid ai di allan, O Dduw, gyd â'n lluoedd ?

12 Dyro i ni gynhorthwy rhag cyfyngder : canys gau yw ymwared dyn.

13 Trwy Dduw y gwnawn wrodebe : canys efe a fathr ein gelynon.

SALM CIX. *Deus laudum.*

NA thaw : O Dduw fy moliant.

2 Canys genau'r annuwiol, a genau'r twyllodrus a ymagorasant arnaf : â thafod celwyddog y llafarasant i'm herbyn.

3 Cylchynasant fi hefyd â geiriau cas : ac ymladdasant â mi heb achos.

4 Am fy ngharedigrwydd y'm gwrthwynebant : minnau a arferaf weddi.

5 Talafant hefyd i mi ddrwg am dda : a chas am fy nghariad.

6 Gosod dithau un annuwiol arno ef : a safed Satan wrth ei ddeheulaw ef.

7 Pan farner ef, elied yn euog : a bydded ei weddi yn bechod.

8 Ychydig fyddo ei ddyddiau : a chymmered arall ei fwydd ef.

9 Bydded ei blant yn ymddisaid : a'i wraig yn weddw.

10 Gan grwydro hefyd crwydred ei blant ef, a chardottant : ceifant hefyd eu bara o'u hanghyfannedd leodd.

11 Rhwyded y ceisaf yr hyn oll fydd ganddo : ac anrheithied dieithriad ei lasur ef.

12 Na fydded neb a eflyno drugaredd iddo : ac na fydded neb a drugarliao wrth ei ymddisaid ef.

13 Torrer ymaith ei hiliogaeth ef : dileer eu henw yn yr oes nefaf.

14 Cosfer anwireded ei dadau o flaen yr Arglwydd : ac na ddileer pechod ei fam ef.

15 Byddant bob amser ger bron yr Arglwydd : fel y torro efe ymaith eu cofadwriaeth o'r tir ;

16 Am na chofodd wneuthur trugaredd : eithr erlid o hono y truan a'r tlawd, a'r cystuddiedig o galon, i'w ladd.

17 Hoffodd felldith, a hi a ddaeth iddo : ni fynai fendith, a hi a bellhaedd oddi wrtho.

18 Ie, gwisgodd felldith fel dilledyn : a hi a ddaeth fel dwfr i'w lewn, ac fel olew i'w esgyrn.

19 Bydded iddo fel dilledyn yr hwn a wisgo efe : ac fel gwregys a'i gwregyfo efe yn wastadol.

20 Hyn fyddo tâl fy ngwrthwynebwyr gan yr Arglwydd : a'r rhai a ddywedant ddrwg yn erbyn fy enaid.

21 Tithau, Arglwydd Dduw, gwna erof fi er mwyn dy Enw : am fod yn dda dy drugaredd, gwared fi.

22 Canys truan a thlawd ydwyf fi : a'm calon a archollwyd o'm mewn.

23 Aethum fel cysgod pan gilio : fel locust y'm hyfydwir.

24 Fy ngliniau a aethant yn egwan gan ympryd : a'm cnawd a guriodd o eisiau braider.

25 Gwaradwydd hefyd oeddwn iddynt : pan welent fi, siglent eu pennau.

26 Cynnorthwya fi, O Arglwydd fy Nuw : achub fi yn ol dy drugaredd ;

27 Fel y gwyponit mai dy law di yw hyn : mai ti, Arglwydd, a'i gwnaethost.

28 Melldithiant hwy, ond bendithia di : cywilyddier hwynt, pan gyfodant ; a llawenyched dy was.

29 Gwisger fy ngwrthwynebwyr a gwarth : ac ymwigant â'u cywilydd megis â chochl.

30 Clodforaf yr Arglwydd yn ddifraw â'm genau : ie, moliannaf ef ym mysg llawer.

31 O herwydd efe a faif ar ddeheulaw'r tlawd : i'w achub oddi wrth y rhai a farnant ei enaid.

BOREOL WEDDI.

SALM CX. *Dixit Dominus.*

DYwedodd yr ARGLWYDD wrth fy Arglwydd : Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni ofodwyf dy elynion yn faingc i'th draed.

1 Gwialen dy nerth a enfyn yr Arglwydd o Sion : flywodraetha di ynghanol dy elynion.

2 Dy bobl a fyddant ewyllysgar yn nydd dy nerth, mewn harddwch sancteiddrwydd : o groth y wawr y mae gwllth dy enedigaeth i ti.

3 Tyngodd yr Arglwydd, ac nid edifarhâ : Ti wyt offeiriad yn dragwyddol, yn ol urdd Melcisedec.

4 Yr Arglwydd ar dy ddeheulaw : a drywana frenhinoedd yn nydd ei ddigofaint.

5 Efe a farn ym mysg y cenhedloedd ; lleinw leodd â chelaneddau : archolla beirllawer gwlad.

6 Efe a yf o'r afon ar y ffordd : am hynny y dyrcha efe ei ben.

SALM CXI. *Confitebor tibi.*

MOLWCH yr Arglwydd. Clodforaf yr Arglwydd â'm holl galon : ynghymmanfa y rhai uniawn, ac yn y gynulleidfa.

1 Mawr yw gweithredoedd yr Arglwydd ; wedi eu ceisio gan bawb a'u hofiant.

2 Gogoniant a harddwch yw ei waith ef : a'i gyfiawnder fydd yn parhau byth.

3 Gwnaeth gofio ei ryfeddodau : graflawn a thru-garog yw'r Arglwydd.

4 Rhoddodd ymborth i'r rhai a'i hofnant ef : efe a gofia ei gyfammod yn dragwyddol.

5 Mynegodd i'w bobl gadernid ei weithredoedd : i roddi iddynt etifeddiaeth y cenhedloedd.

6 Gwirionedd a barn yw gweithredoedd ei ddwy-law ef : ei holl orchymynion ydynt sicr ;

7 Wedi eu sicrhau byth ac yn dragwyddol : a'u gwneuthur mewn gwirionedd ac uniawnder.

9 Anfonodd ymwared i'w bobl ; gorchymynodd ei gyfammod yn dragwyddol : sancteiddiol ac ofnadwy yw ei Enw ef.

10 Dechreuad doethineb yw ofn yr Arglwydd : deall da fydd gan y rhai a wnant ei orchymynion ef ; y mae ei foliant ef yn parhau byth.

SALM CXII. *Beatus vir.*

MOLWCH yr Arglwydd. Gwyn ei fyd y gw'r a ofna'r Arglwydd : ac fydd yn hoffi ei orchymynion ef yn ddifraw.

1 Ei had fydd cadarn ar y ddaear : cenhedlaeth y rhai uniawn a fendithir.

2 Golud a chyfoeth fydd yn ei dy ef : a'i gyfiawnder fydd yn parhau byth.

3 Cyfyd goleuni i'r rhai uniawn yn y tywyllwch : trugarog, a thofuriol, a chyfiawn, yw efe.

4 Gwr da fydd gymmwynsgar, ac yn rhoddi benthyg : wrth farn y llywodraetha efe ei achofion.

5 Yn ddiau nid ysgogir ef byth : y cyfiawn fydd byth mewn cofadwriaeth.

6 Nid ofna efe rhag chwedl drwg : ei galon fydd ddifigl, yn ymddiried yn yr Arglwydd.

7 Attegwyd ei galon ; nid ofna efe : hyd oni welo ei ewyllys ar ei elynion.

8 Gwasgarodd, rhoddodd i'r tlodion : a'i gyfiawnder fydd yn parhau byth ; ei gorn a ddyrchef mewn gogoniant.

9 Yr annuwlfa a wel hyn, ac a ddigia ; efe a yfgyrnyga ei ddannedd ; ac a dawdd ymaith : derdydd am ddymuniad y rhai annuwl.

SALM CXIII. *Laudate, pueri.*

MOLWCH yr Arglwydd. Gweision yr Arglwydd, molwch : ie, molwch Enw'r Arglwydd.

1 Bendigedig fyddo Enw'r Arglwydd : o hyn allan ac yn dragwyddol.

2 O godiad haul hyd ei fachludiad : moliannus yw Enw'r Arglwydd.

3 Uchel yw yr Arglwydd goruwch yr holl genhedloedd : a'i ogoniant goruwch y nefoedd.

4 Pwy fydd fel yr Arglwydd ein Duw ni : yr hwn fydd yn preswyllo yn uchel ?

5 Yr hwn a ymddarostwng i edrych y pethau yn y nefoedd, ac yn y ddaear ?

6 Efe fydd yn codi'r tlawd o'r llwch : ac yn dyrchafu yr anghenus o'r domen.

7 I'w ofod gyd â phendefigion : ie, gyd â phendefigion ei bobl.

8 Yr hwn a wna i'r ammlantadwy gadw ti : a bod yn llawen-fam plant. Cammolwch yr Arglwydd.

PRYDNHAWNOI WEDDI.

SALM CXIV. *In exilium Israel.*

PAN aeth Israel o'r Aipht : ty Jacob oddi wrth bobl anghyfiath ;

1 Juda oedd ei sancteiddrwydd ; ac Israel ei arglwyddiaeth.

2 Y môr a welodd hyn, ac a giliodd : yr Iorddonen a drodd yn ol.

3 Y mynyddoedd a neidiafant fel hyrddod : a'r brynau fel wyn defaid.

4 Beth a ddarfu i ti, O for, pan giliaist : tithau Iorddonen, paham y troiaist yn ol ?

5 Paham, fynyddoedd, y neidiech fel hyrddod : a'r brynau fel wyn defaid ?

6 Ofna, di ddaear, rhag yr Arglwydd : rhag Duw Jacob ;

7 Yr hwn fydd yn troi'r graig yn llyn dwfr : a'r gallestr yn fynnon dyfroedd.

SALM CXV. *Non nobis, Domine.*

NID I NI, O Arglwydd, nid i ni; ond i'th Enw
hyn dod ogoniant: er mwyn dy drugaredd,
ac er mwyn dy wirionedd.

1 Paham y dywedaf i'r cenhedloedd: Pa le yn awr
y mae eu Duw hwynt?

2 Ond ein Duw ni fydd yn y nefoedd: efe a
wnaeth yr hyn a fynnodd oll.

4 Eu delwau hwy ydynt o aur ac arian: gwaith
dwyllaw dynion.

5 Genau fydd iddynt, ond ni lasarant: llygaid
fydd ganddynt, ond ni welant.

6 Y mae clustiau iddynt, ond ni chlywant: sffroen-
au fydd ganddynt, ond ni aroglant.

7 Dwyllaw fydd iddynt, ond ni theimlant: traed
fydd iddynt, ond ni cherddant: ni leifant chwaith a'u
gwddf.

8 Y rhai a'u gwnant ydynt fel hwythau: a phob
un a ymddiriedd ynddynt.

9 O Israel, ymddiried di yn yr Arglwydd: efe
yw eu porth a'u tarian.

10 Tŷ Aaron, ymddiriedwch yn yr Arglwydd:
efe yw eu porth a'u tarian.

11 Y rhai a ofnwch yr Arglwydd, ymddiriedwch
yn yr Arglwydd: efe yw eu porth a'u tarian.

12 Yr Arglwydd a'n cofodd ni; efe a'n bendith-
ia: bendithia efe dŷ Israel; bendithia efe dŷ Aa-
ron.

13 Bendithia efe y rhai a ofnant yr Arglwydd:
fychain a mawrion.

14 Yr Arglwydd a'ch ychwanega chwi fwyfwy:
chwydychwi a'ch plant hefyd.

15 Bendigedig ydych chi gan yr Arglwydd: yr
hwn a wnaeth nef a daear.

16 Y nefoedd, i'e, 'r nefoedd ydynt eiddo'r Ar-
glwydd: a'r ddaear a roddes efe i feibion dynion.

17 Y meirw ni foliannant yr Arglwydd: na'r neb
fydd yn difgyn i ddistawrwydd.

18 Ond nyni a fendithiwn yr Arglwydd: o hyn
allan ac yn dragywydd. Molwch yr Arglwydd.

BOREOL WEDDI.

SALM CXVI. *Dilexi, quoniam.*

DA GENNYF wrando o'r Arglwydd: ar fy llef,
a'm gweddïau.

2 Am oftwng o hono ei glust attaf: am
hynny llef dros fy nyddiau arno ef.

3 Gofidion angau a'm cychynasant, a gofidiau
uffern a'm dalasant: ing a blunder a gefais.

4 Yna y gelwais ar Enw'r Arglwydd: Attolwg,
Arglwydd, gwared fy enaid.

5 Graflawn yw'r Arglwydd, a chyfiawn: a
thofsturiol yw ein Duw ni.

6 Yr Arglwydd fydd yn cadw'r rhai annichell-
gar: tlodais, ac efe a'm hachubodd.

7 Dychwel, O fy enaid, i'th orphwysfa: canys
yr Arglwydd fu dda wrthyf.

8 O herwydd it' waredu fy enaid oddi wrth ang-
au: fy llygaid oddi wrth ddagrau, a'm traed rhag
llithro.

9 Rhodiaf o flaen yr Arglwydd: yn nhir y rhai
byw.

10 Credais, am hynny y llafaris: cyfuddiwyd
fi'n ddirfawr.

11 Mi a ddywedais yn fy ffrwft: Pob dŷn fydd
gelwyddog.

12 Beth a dalaf i'r Arglwydd: am ei holl ddoniau
i mi?

13 Phiol iachawdwriaeth a gymmeraf: ac ar Enw'r
Arglwydd y galwaf.

14 Fy addunedau a dalaf i'r Arglwydd: yn awr
yngwydd ei holl bobl ef.

15 Gwerthfawr yngolwg yr Arglwydd: yw marw-
olaeth ei faint ef.

16 O Arglwydd, yn ddïau dy was di ydwyf fi;
dy was di ydwyf fi: mab dy wafanaeth-wraig;
dattodais fy rhwymau.

17 Aberthaf i ti aberth moliant: a galwaf ar
Enw'r Arglwydd.

18 Talaf fy addunedau i'r Arglwydd: yn awr
yngwydd ei holl bobl.

19 Ynghynteddoedd tŷ'r Arglwydd: yn dy ganol
di, O Jerusaleml. Molwch yr Arglwydd.

SALM CXVII. *Laudate Dominum.*

MOLWCH yr Arglwydd, yr holl cenhedloedd:
clodforwch ef, yr holl bobloedd.

2 O herwydd ei drugaredd ef tu ag attom ni fydd
fawr: a gwirionedd yr Arglwydd a bery yn dragy-
wydd. Molwch yr Arglwydd.

SALM CXVIII. *Confitemini Domino.*

CLODFORWCH yr Arglwydd; canys da yw: o
herwydd ei drugaredd a bery yn dragywydd.

1 Dywedod Israel yr awrhon: fod ei drugaredd
ef yn parhau yn dragywydd.

2 Dywedod tŷ Aaron yn awr: fod ei drugaredd
ef yn parhau yn dragywydd.

3 Yn awr dywedod y rhai a ofnant yr Arglwydd:
fod ei drugaredd ef yn parhau yn dragywydd.

4 Mewn ing y gelwais ar yr Arglwydd: yr Ar-
glwydd a'm clybu, ac a'm gosododd mewn ehang-
der.

5 Yr Arglwydd fydd gyd â mi: nid ofnaf beth a
wna dŷn i mi.

7 Yr Arglwydd fydd gyd â mi ym mhllith fy
nghynnorthwyr: am hynny y caf weled fy
ewyllys ar fy nghafeion.

8 Gwell yw gobeithio yn yr Arglwydd: nag ym-
ddiried mewn dŷn.

9 Gwell yw gobeithio yn yr Arglwydd: nag ym-
ddiried mewn tywyfogion.

10 Yr holl cenhedloedd a'm hamgylchynasant:
ond yn Enw'r Arglwydd mi a'u torraf hwynt ym-
aith.

11 Amgylchynasant fi; i'e, amgylchynasant fi:
ond yn Enw'r Arglwydd mi a'u torraf hwynt ym-
aith.

12 Amgylchynasant fi fel gwenyn; diffoddasant
fel tân drain: o herwydd yn Enw'r Arglwydd mi
a'u torraf hwynt ymaith.

13 Gan wthio y gwrthiaist fi, fel y syrthiwn: ond
yr Arglwydd a'm cynnorthwyodd.

14 Yr Arglwydd yw fy nerth a'm cân: ac fydd
iachawdwriaeth i mi.

15 Llef gorfoledd a iachawdwriaeth fydd ym
mhebyll y cyfiawn: deheulaw'r Arglwydd fydd
yn gwneuthur grymmufer.

16 Deheulaw'r Arglwydd a ddychrafwyd: de-
heulaw'r Arglwydd fydd yn gwneuthur grym-
mufer.

17 Ni byddaf farw, ond byw: a mynegaf weith-
redodd yr Arglwydd.

18 Gan gospi y'm cospodd yr Arglwydd: ond
ni'm rhoddodd i farwolaeth.

19 Agorwch i mi byrth cyfiawnder: af i mewn
iddynt, a chlodforaf yr Arglwydd.

20 Dyma borth yr Arglwydd: y rhai cyfiawn a
ant i mewn iddo.

21 Clodforaf di; o herwydd i ti fy ngwrando: a'th
fod yn iachawdwriaeth i mi.

22 Y maen a wrthododd yr adeiladwyr: a aeth
yn ben i'r gongl.

23 O'r Arglwydd y daeth hyn: hyn oedd ryfedd
yn ein golwg ni.

24 Dyma'r dydd a wnaeth yr Arglwydd: gor-
foleddwn a llawenychwn ynddo.

25 Attolwg, Arglwydd, achub yn awr: attolwg,
Arglwydd, par yn awr lwyddiant.

26 Bendigedig yw a ddél yn Enw'r Arglwydd:
bendithiafom chwi o dŷ'r Arglwydd.

27 Duw yw'r Arglwydd, yr hwn a lewyrchodd i ni : rhwymwch yr aberth a rhaffau, hyd wrth gyrn yr allor.

28 Fy Nuw ydwyf ti, a mi a'th glodforaf : dyrchafaf di, fy Nuw.

29 Clodforwch yr Arglwydd; canys da yw : o herwydd yn dragywydd y pery ei drugaredd ef.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM CXIX. *Beati immaculati.*

GWYN fyd y rhai perffaith eu ffordd : y rhai a rodiant ynghyfraith yr Arglwydd.

2 Gwyn fyd y rhai a gadwant ei dystiolaethau ef : ac a'i ceisiant ef a'u holl galon.

3 Y rhai hefyd ni wnant anwiredd : hwy a rodiant yn ei ffyrdd ef.

4 Ti a orchymynaist gadw dy orchymynion yn ddyfal.

5 O am gyfeirio fy ffyrdd : i gadw dy ddeddfau!

6 Yna ni'm gwaradwyddid : pan edrychwn ar dy holl orchymynion.

7 Clodforaf di ag uniondeb calon : pan ddyfgywf farnedigaethau dy gyfiawnder.

8 Cadwaf dy ddeddfau : O na ad fi'n hollol.

In quo corriget?

PA fodd y glanhâ llange ei lwybr : wrth ymgadw yn ol dy air di.

2 A'm holl galon y'th geisfais : na ad i mi gyfiliorni oddi wrth dy orchymynion.

3 Cuddiais dy ymadroddion yn fy nghalon : fel na phechwn i'th erbyn.

4 Ti, Arglwydd, wyt fendigedig : dyfsg i mi dy ddeddfau.

5 A'm gwefusau y treuthais : holl farnedigaethau dy enau.

6 Bu mor llawen gennyf ffordd dy dystiolaethau : a'r holl olud.

7 Yn dy orchymynion y mysyriaf : ac ar dy lwybrau yr edrychaf.

8 Yn dy ddeddfau'r ymddigrifaf : nid anghosaf dy air.

Retribue seruo tuo.

BYDD dda wrth dy was : fel y byddwyf byw, ac y cadwyf dy air.

2 Datguddia fy llygaid : fel y gwelwyf bethau rhyfedd allan o'th gyfraith di.

3 Dieithr ydwyf fi ar y ddaear : na chudd di rhagof dy orchymynion.

4 Brylliwyd fy enaid gan awydd : i'th farnedigaethau bob amser.

5 Ceryddaist y beilchion : a melldigedig yw y rhai a gyfeiliornant oddi wrth dy orchymynion.

6 Tre oddi wrthyf gywilydd a dirmyg : oblegyd dy dystiolaethau di a gedwais.

7 Tywyfogion hefyd a cisteddasant, ac a ddywedasant i'm herbyn : dy was dithau a fyfyriai yn dy ddeddfau.

8 A'th dystiolaethau oeddynt fy hyfrydwch : a'm cynghorwyr.

Adhaesit pavimento.

GLynodd fy enaid wrth y llwch : bywhâ fi'n ol dy air.

2 Fy ffyrdd a synegais, a gwrandewaist fi : dyfsg i mi dy ddeddfau.

3 Gwna i mi ddeall ffordd dy orchymynion : ac mi a fyfyriaf yn dy rfyddodfau.

4 Disarodd fy enaid gan ofid : nertha fi'n ol dy air.

5 Oymmer oddi wrthyf ffordd y celwydd : ac yn rasilawn dod i mi dy gyfraith.

6 Dewisais ffordd gwirionedd : gosodais dy farnedigaethau o'm blaen.

7 Glynais wrth dy dystiolaethau : O Arglwydd, na'm gwaradwydda.

8 Ffordd dy orchymynion a redaf : pan changoech fy nghalon.

BOREOL WEDDI.

Legem pone.

DYSG i mi, O Arglwydd, ffordd dy ddeddfau : a chadwaf hi hyd y diwedd.

2 Gwna i mi ddeall, a chadwaf dy gyfraith : i'e, cadwaf hi a'm holl galon.

3 Gwna i mi gerdded yn llwybr dy orchymynion : canys ynddo y mae fy ewyllys.

4 Goftwng fy nghalon at dy dystiolaethau : ac nid at gybydd-dra.

5 Tro heibio fy llygaid, rhag edrych ar wagedd : a bywhâ fi yn dy ffyrdd.

6 Sicrhâ dy air i'th was : yr hwn fy'n ymroddi i'th ofn di.

7 Tro heibio fy ngwaradwydd yr wyf yn ei ofni : canys dy farnedigaethau fydd dda.

8 Wele, awyddus ydwyf i'th orchymynion : gwna i mi fyw yn dy gyfiawnder.

Et ueniat super me.

DEued i mi dy drugaredd, Arglwydd : a'th iachawdwriaeth yn ol dy air.

2 Yna yr atebaf i'm cablydd : o herwydd yn dy air y gobeithiais.

3 Na ddwg dithau air y gwirionedd o'm genau yn llwyr : o herwydd yn dy farnedigaethau di y gobeithiais.

4 A'th gyfraith a gadwaf yn wastadol : byth ac yn dragywydd.

5 Rhodiaf hefyd mewn ehangder : o herwydd dy orchymynion di a geisfais.

6 Ac am dy dystiolaethau di y llafaraf o flaen brenhinoedd : ac ni bydd cywilydd gennyf.

7 Ac ymddigrifaf yn dy orchymynion : y rhai a hoffais.

8 A'm dwylaw a ddrychafaf at dy orchymynion, y rhai a gerais : a mi a fyfyriaf yn dy ddeddfau.

Memor esto serui tui.

COfia'r gair wrth dy was : yn yr hwn y periaist i mi obeithio.

2 Dyma fy nghysur yn fy nghystudd : canys dy air di a'm bywhaodd i.

3 Y beilchion a'm gwatwarasant yn ddorfawr : er hynny ni throais oddi wrth dy gyfraith di.

4 Cofais, O Arglwydd, dy farnedigaethau eriôed : ac ymgyfuraist.

5 Dychryn a ddaeth arnaf, oblegyd yr annuwiolion : y rhai fydd yn gadu dy gyfraith di.

6 Dy ddeddfau oedd fy nghân : yn nhŷ fy mhererindod.

7 Cofais dy Enw, Arglwydd, y nos : a chedwais dy gyfraith.

8 Hyn oedd gennyf : am gadw o honof dy orchymynion di.

Portio mea, Domine.

O Arglwydd, fy rhan ydwyf : dywedaist y cadwn dy eiriau.

2 Ymbiliais a'th wyneb a'm holl galon : trugarhâ wrthyf yn ol dy air.

3 Meddyliais am fy ffyrdd : a throais fy nhraed at dy dystiolaethau di.

4 Bryfiais, ac nid oedais : gadw dy orchymynion.

5 Minteioedd yr annuwiolion a'm hyspailasant : ond nid anghosais dy gyfraith di.

6 Hanner nos y cyfodaf i'th foliannu : am farnedigaethau dy gyfiawnder.

7 Cyfaill ydwyf fi i'r rhai oll a'th ofnant : ac i'r rhai a gadwant dy orchymynion.

6 Llawn yw'r ddaear o'th drugaredd, O Arglwydd : dyf i mi dy ddeddfau.

Bonitatem fecisti.

G Wnaethost yn dda a'th was, O Arglwydd : yn ol dy air.

2 Dyf i mi iawn ddeall a gwybodaeth : o herwydd dy orchymynion di a gredais.

3 Cyn fy nghystuddio, yr oeddwn yn cyfeiliornai : ond yn awr cedwais dy air di.

4 Da ydwyf, a daionus : dyf i mi dy ddeddfau.

5 Y beilchion a glytiant gelwydd i'm herbyn : minnau a gadwaf dy orchymynion a'm holl galon.

6 Cyn frased a'r bloneg yw eu calon : minnau a ymdigirfais yn dy gyfraith di.

7 Da yw i mi fy nghystuddio : fel y dyf i mi dy ddeddfau.

8 Gwell i mi gyfraith dy enau : na miloedd o aur ac arian.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

Manus tue fecerunt me.

D Y ddwyllaw a'm gwnaethant, ac a'm lluniant : par i mi ddeall, fel y dyf i mi dy orchymynion.

2 Y rhai a'th ofnant a'm gwelant, ac a lawenychant : oblegyd gobeithio o honof yn dy air di.

3 Gwn, Arglwydd, mai cyflawn yw dy farnedigaethau : ac mai mewn fyddlondeb y'm cystuddiaist.

4 Bydded, attolwg, dy drugaredd i'm cysuro : yn ol dy air i'th wasanaethwr.

5 Deued i mi dy drugareddau, fel y byddwyf byw : o herwydd dy gyfraith yw fy nigrifwch.

6 Cywilyddier y beilchion : canys gwnant gam a mi yn ddiachos : ond myfi a fyfyrfa yn dy orchymynion di.

7 Troer attaf fi y rhai a'th ofnant di : a'r rhai a adwaenant dy dystiolaethau.

8 Bydded fy nghalon yn berffaith yn dy ddeddfau : fel na'm cywilyddier.

Defecit anima mea.

D Iffygiodd fy enaid am dy iachawdwriaeth : wrth dy air yr ydwyf yn ddisgwyl.

2 Y mae fy llygaid yn pallu am dy air : gan ddyweddyd, Pa bryd y'm diddeni?

3 Canys ydwyf fel costrel mewn mwg : ond nid anghofais dy ddeddfau.

4 Pa nifer yw dyddiau dy was : pa bryd y gwnei farn ar y rhai a'm herlidiant?

5 Y beilchion a gloddiasant byllau i mi : yr hyn nid yw wrth dy gyfraith di.

6 Dy holl orchymynion ydynt wirionedd : ar gam y'm herlidiant : cymmorth fi.

7 Braidd na'm difasant ar y ddaear : minnau ni adewais dy orchymynion.

8 Bywha fi yn ol dy drugaredd : felly y cadwaf dystiolaeth dy enau.

In aeternum, Domine.

Y N dragywydd, O Arglwydd : y mae dy air wedi ei sicrhau yn y nefoedd.

2 Dy wirionedd fydd hyd genhedlaeth a chenhedlaeth : seiliaist y ddaear, a hi a faif.

3 Wrth dy farnedigaethau y safant heddyw : canys dy weision yw pob peth.

4 Oni bai fod dy ddeddf yn hyfrydwch i mi : darfuafai yna am danaf yn fy nghystudd.

5 Byth nid anghofaf dy orchymynion : canys a hwynt y'm bywheiaist.

6 Eiddot ti ydwyf : cadw fi : o herwydd dy orchymynion a geisais.

7 Y rhai annuwiol a ddisgwylasant am danaf, i'm difetha : ond dy dystiolaethau di a ystyriaf fi.

8 Yr ydwyf yn gweled diwedd ar bob perffeithrwydd : ond dy orchymyn di fydd dra ehang.

Quomodo dilexi!

MOR gu gennyf dy gyfraith di : hi yw fy myfyrdod beunydd.

2 A'th orchymynion yr ydwyf yn fy ngwneuthur yn ddoethach na'm gelynyon : canys byth y maent gyd a mi.

3 Deallais fwy na'm holl athrawon : o herwydd dy dystiolaethau yw fy myfyrdod.

4 Deallais yn well na'r henuriaid : am fy mod yn cadw dy orchymynion di.

5 Attelais fy nbraed oddi wrth bob llwybr drwg : fel y cadwn dy air di.

6 Ni chiliais oddi wrth dy farnedigaethau : o herwydd ti a'm dysgaist.

7 Mor felys yw dy eiriau i'm genau : melyfach na mel i'm safn.

8 Trwy dy orchymynion di y pwyllais : am hynny y cafeais bob gau lwybr.

BOREOL WEDDI.

Lucerna pedibus meis.

L lusern yw dy air i'm traed : a llewyrch i'm llwybr.

2 Tyngais, a chyflawnaf : y cadwn farnedigaethau dy gyflawnder.

3 Cystuddiwyd fi yn ddirfawr : bywha fi, O Arglwydd, yn ol dy air.

4 Attolwg, Arglwydd, bydd foddion i ewyllysgar offrymmau fy ngenau : a dyf i mi dy farnedigaethau.

5 Y mae fy enaid yn fy llaw yn wastadol : er hynny nid wyf yn anghofio dy gyfraith.

6 Y rhai annuwiol a ofodasant fagl i mi : ond ni chyfeiliornais oddi wrth dy orchymynion.

7 Cymmerais dy orchymynion yn etifeddiaeth dros byth : o herwydd llawenydd fy nghalon ydynt.

8 Gostyngais fy nghalon i wneuthur dy ddeddfau byth : hyd y diwedd.

Iniquos odio habui.

M Eddyliu ofer a gafeais : a'th gyfraith di a hoffais.

2 Fy lloches a'm tarian ydwyf : yn dy air y gobeithiaf.

3 Ciliwch oddi wrthyf, rai drygonus : canys cadwaf orchymynion fy Nuw.

4 Cynnal fi yn ol dy air, fel y byddwyf byw : ac na ad i mi gwylyddio am fy ngobaith.

5 Cynnal fi, a diangol fyddaf : ac ar dy ddeddfau yr edrychaf yn wastadol.

6 Sethraist y rhai oll a gyfeiliornant oddi wrth dy ddeddfau : canys twyllodrus yw eu dicheil hwynt.

7 Bwriaist heibio holl annuwiolion y tir fel sothach : am hynny'r hoffais dy dystiolaethau.

8 Dychrynodd fy nghnawd rhag dy ofn : ac ofnais rhag dy farnedigaethau.

Feci iudicium.

G Wnaethum farn a chyflawnder : na ad fi i'm gorthrymmwyr.

2 Mechnia dros dy was er daioni : na ad i'r beilchion fy ngorthrymmu.

3 Fy llygaid a ballasant am dy iachawdwriaeth : ac am ymadrodd dy gyflawnder.

4 Gwna i'th was yn ol dy drugaredd : a dyf i mi dy ddeddfau.

5 Dy was ydwyf fi : par i mi ddeall : fel y gwyf dy dystiolaethau.

6 Amser yw i'r Arglwydd weithio : canys ddyymasant dy gyfraith di.

7 Am hynny'r hoffais dy orchymynion : yn fwy nag aur ; ie, yn fwy nag aur coeth.

8 Am hynny uniawn y cystrifais dy orchymynion am bob peth : a chafeais bob gau lwybr.

Mirabilia.

RHyfdd yw dy dyfiolaethau : am hynny y ceidw fy enaid hwynt.

2 Agoriad dy eiriau a rydd oleuni : pair ddeall i rai annichellgar.

3 Agorais fy ngenau, a dyheais : oblegyd awyddus oeddwn i 'th orchymynion di.

4 Edrych arnaf, a thrugarhâ wrthyf : yn ol dy arfer i'r rhai a garant dy Enw.

5 Cyfarwydda fy nghamrau yn dy air : ac na lywodraethed dim anwiredd arnaf.

6 Gwared fi oddi wrth orthrymder dynion : felly y cadwaf dy orchymynion.

7 Llewyrcha dy wyneb ar dy was : a dysg i mi dy ddeddfau.

8 Afonydd o ddyfroedd a redant o'm llygaid : am na chadwafant dy gyfraith di.

Iustus es, Domine.

CYfiawn ydwyt ti, O Arglwydd : ac uniawn yw dy farnedigaethau.

2 Dy dyfiolaethau y rhai a orchymynaist : ydynt gyfiawn, a ffyddlon iawn.

3 Fy zel a'm disaodd : o herwydd i'm gelynyon anghofio dy eiriau di.

4 Purwyd dy ymadrodd yn ddarfawr : am hynny y mae dy was yn ei hoffi.

5 Rychan ydwyt fi, a dirmygus : ond nid anghofiais dy orchymynion.

6 Dy gyfiawnder fydd gyfiawnder byth : a'th gyfraith fydd wirionedd.

7 Adfyd a chyftudd a'm goddiweddfant : a'th orchymynion oedd fy nigrifwch.

8 Cyfiawnder dy dyfiolaethau a bery yn dragywydd : gwna i mi ddeall, a byw fyddaf.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

Clamavi in toto corde meo.

Lefais â'm holl galon : clyw fi, O Arglwydd : dy ddeddfau a gadwaf.

2 Llefais arnat : achub fi : a chadwaf dy dyfiolaethau.

3 Achubais flawn y cyfddydd, a gwaeddais : wrth dy air y disgwylais.

4 Fy llygaid a achubasant flawn gwyliadwriaethau'r nos : i ffyrrio yn dy air di.

5 Clyw fy llef yn ol dy drugaredd : Arglwydd, bywhâ fi yn ol dy farnedigaethau.

6 Y rhai â ddilynant ysgelder a nefasant arnaf : ymbellasant oddi wrth dy gyfraith di.

7 Tithau, Arglwydd, wyt agos : a'th holl orchymynion fydd wirionedd.

8 Er ys talm y gwyddwn am dy dyfiolaethau : feilio o honot hwynt yn dragywydd.

Vide humilitatem.

GWEL fy nghystudd, a gwared fi : canys nid anghofiais dy gyfraith.

2 Dadletu fy nadi, a gwared fi : bywhâ fi yn ol dy air.

3 Pell yw iachawdwriaeth oddi wrth y rhai annuwiol : o herwydd ni ohefiant dy ddeddfau di.

4 Dy drugareddau, Arglwydd, fydd aml : bywhâ fi yn ol dy farnedigaethau.

5 Llauer fydd yn fy erlid, ac yn fy ngwrthwynebu : er hynny ni throais oddi wrth dy dyfiolaethau.

6 Gwelais y trofeddwyr, a grefynais : am na chadwent dy air di.

7 Gwel fy mod yn hoffi dy orchymynion : Arglwydd, bywhâ fi yn ol dy drugarowgrwydd.

8 Gwirionedd o'r dechreuad yw dy air : a phob un o'th gyfiawn farnedigaethau a bery yn dragywydd.

Principes persecuti sunt.

TYwyfogion a'm herlidiafant heb achos : er hynny fy nghalon a grynai rhag dy air di.

2 Llawn ydwyt fi oblegyd dy air : fel un yn cael yglyfaeth lawer.

3 Celwydd a gaseais, ac a ffeiddiais : a'th gyfraith di a hoffais.

4 Seithwaith yn y dydd yr ydwyt yn dy glodfoni : o herwydd dy gyfiawn farnedigaethau.

5 Heddwch mawr fydd i'r rhai a garant dy gyfraith : ac nid oes dragywydd iddynt.

6 Disgwylais wrth dy iachawdwriaeth di, O Arglwydd : a gwnaethum dy orchymynion.

7 Fy enaid a gadwodd dy dyfiolaethau : a hoff iawn gennyf hwynt.

8 Cedwais dy orchymynion a'th dyfiolaethau : canys y mae fy holl ffyrdd ger dy fron di.

Propinquet deprecation.

NEfaed fy ngwaedd o'th flawn, Arglwydd : gwna i mi ddeall yn ol dy air.

2 Deued fy ngweddi ger dy fron : gwared fi yn ol dy air.

3 Fy ngwefusau a draetha foliant : pan ddyfgech i mi dy ddeddfau.

4 Fy nhafod a ddatgan dy air : o herwydd dy holl orchymynion fydd gyfiawnder.

5 Bydded dy law i'm cynnorthwyo : o herwydd dy orchymynion di a ddewisais.

6 Hiraethais, O Arglwydd, am dy iachawdwriaeth : a'th gyfraith yw fy hyfrydwch.

7 Bydded byw fy enaid, fel y'th folianno di : a chynnorthwyed dy farnedigaethau fi.

8 Cyfeiliornais fel dafad wedi colli : cais dy was : oblegyd nid anghofiais dy orchymynion.

BOREOL WEDDI.

SALM CXX. *Ad Dominum.*

AR yr Arglwydd y gwaeddais yn fy nghystyngder : ac efe a'm gwrandawodd i.

2 Arglwydd, gwared fy enaid oddi wrth wesusau celwyddog : ac oddi wrth dafod twyllodrus.

3 Beth a roddir i ti? neu pa beth a wneir i ti : dydi dafod twyllodrus?

4 Llymion faethau cawr : ynghyd â marwor meryw.

5 Gwae fi, fy mod yn preswyllo ym Mesec : yn cyfannedu ym mhebyll Cedar.

6 Hir y trigodd fy enaid : gyd â'r hwn oedd yn casâu tangnefedd.

7 Heddychol ydwyt fi : ond pan lasarwyf, y maent yn barod i ryfel.

SALM CXXI. *Levavi oculos.*

DYrchafaf fy llygaid i'r mynyddoedd : o'r lle y daw fy nghymmorth.

2 Fy nghymmorth a ddaw oddi wrth yr Arglwydd : yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

3 Ni âd efe i'th droed lithro : ac ni hunia dy geidwad.

4 Wele, ni hunia : ac ni chwsg ceidwad Israel.

5 Yr Arglwydd yw dy geidwad : yr Arglwydd yw dy gyfgod ar dy ddeheu-law.

6 Ni'th dery'r haul y dydd : na'r lleuad y nos.

7 Yr Arglwydd a'th geidw rhag pob drwg : efe a geidw dy enaid.

8 Yr Arglwydd a geidw dy fynediad a'th ddyfodiad : o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

SALM CXXII. *Letatus sum.*

Lawenychais pan ddywedent wrthyf : Awn i ddy'r Arglwydd.

2 Ein traed a safant o fewn dy byrth di : O Jerusalem.

3 Jerusalem a adeiladwyd : fel dinas wedi ei chydgyffylltu ynddi ei hun.

4 Yno'r efgyn y llwythau, llwythau'r Arglwydd : yn dyfiolaeth i Israel, i foliannu Enw'r Arglwydd.

5 Cahys

5 Canys yno y gosodwyd gorfedd-feingciau barn :

gorfedd-feingciau fy Dafydd.

6 Dymunwch heddwch Jerusaleml : llwydded y rhai a th hofant.

7 Heddwch fyddo o fewn dy ragfur : a ffyniant yn dy balafau.

8 Er mwyn fy mrodyr a'm cyfeillion : y dywedaf yn awr, Heddwch fyddo i ti.

9 Er mwyn ty'r Arglwydd ein Duw : y ceisaf i ti ddaioni.

SALM CXXIII. *Ad te levavi oculos meos.*

ATtat ti y dyrchafaf fy llygaid : ti yr hwn a brefwyli yn y nefoedd.

2 Wele, fel y mae llygaid gweision ar law eu meistraid, neu fel y mae llygaid llaw-forwyn ar law ei meistres : felly y mae ein llygaid ni ar yr Arglwydd ein Duw, hyd oni thrugarhao efe wrthym ni.

3 Trugarhâ wrthym, Arglwydd, trugarhâ wrthym : canys llanwyd ni â dirmyg yn ddirfawr.

4 Yn ddirfawr y llanwyd ein henaidd â gwatwargedd y rhai goludog : ac â dyfystyrwch y beulchion.

SALM CXXIV. *Nisi quia Dominus.*

ONI buafai yr Arglwydd, yr hwn a fu gyd â ni : y gall Israel ddywededy yn awr ;

2 Oni buafai'r Arglwydd, yr hwn a fu gyd â ni : pan gyfododd dynion yn ein herbyn ;

3 Yna y'n llyngalcant ni yn fyw : pan ennynodd eu llid hwynt i'n herbyn ;

4 Yna y dyfroedd a lifasai drofom : y ffrwd a aethai dros ein henaidd ;

5 Yna'r aethai dros ein henaidd : ddyfroedd chwyddedig.

6 Bendigedig fyddo'r Arglwydd : yr hwn ni roddodd ni yn ysglyfaeth i'w dannedd hwynt.

7 Ein henaidd a ddiangodd fel aderyn o fagl yr adarwyr : y fagl a dorwyd, a ninnau a ddianghafom.

8 Ein porth ni fydd yn Enw'r Arglwydd : yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

SALM CXXV. *Qui confidunt.*

YRhai a ymddiriedant yn yr Arglwydd, fyddant fel mynydd Sion : yr hwn ni ystfir, ond a bery yn dragywydd.

2 Fel y mae Jerusaleml a'r mynyddoedd o'i hamgylch : felly y mae'r Arglwydd o amgylch ei bobl, o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

3 Canys ni orphwys gwialen annuwioldeb ar randir y rhai cyfiawn : rhag i'r rhai cyfiawn estyn eu dwylaw at anwiredd.

4 O Arglwydd, gwna ddaioni i'r rhai daionus : ac i'r rhai uniawn yn eu calonnau.

5 Ond y rhai a ymdroant i'w trofeydd, yr Arglwydd a'u gyr gyd â gweithredwyr anwiredd : a bydd tangnefedd ar Israel.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM CXXVI. *In convertendo.*

PAN ddychwelodd yr Arglwydd gaethiwed Sion : yr oeddym fel rhai yn breuddwydio.

2 Yna y llanwyd ein genau â chwerthin, a'n tasod â chanu : yna y dywedafant ym mysg y cenhedloedd, Yr Arglwydd a wnaeth bethau mawrion i'r rhai hyn.

3 Yr Arglwydd a wnaeth i ni bethau mawrion : am hynny r ydym yn llawen.

4 Dychwel, Arglwydd, ein caethiwed ni : fel yr afonydd yn y dehaw.

5 Y rhai fydd yn hau mewn dagrau : a sedant mewn gorfoledd.

6 Yr hwn fydd yn myned rhagddo, ac yn wyllo, gan ddwyn had gwerthfawr : gan ddyfod a ddaw mewn gorfoledd, dan gludo ei yigubau.

SALM CXXVII. *Nisi Dominus.*

OS yr Arglwydd nid adeilada'r tŷ, ofer y llasuria ei adeiladwyr wrtho : os yr Arglwydd ni chaidw'r ddinas, ofer y gwylia'r coidwad.

2 Ofer i chwi fore-godi, mayned yn hwyr i gyfau, bwyta bara gofidiau : felly y rhydd efe hwn i'w anwilyd.

3 Wele, plant ydynt etifeddiaeth yr Arglwydd : ei wobwr ef yw ffrwyth y groth.

4 Fel y mae faethau yn llaw y cadarn : felly y mae plant ieuengcŷyd.

5 Gwyn ei fyd y gŵr a lanwodd ei gawell faethau â hwynt : ni's gwaradwyddir lwy pan ymddiddanant â'u gelynion yn y porth.

SALM CXXVIII. *Beati omnes.*

GWYN ei fyd pob un fydd yn ofni'r Arglwydd : yr hwn fydd yn rhodio yn ei ffrwyd ef.

2 Canys mwynhâi laur dy ddwyllaw : gwyn dy fyd, a da fydd i't.

3 Dy wraig fydd fel gwinwŷdden ffrwythlawn ar hyd ystlyfau dy dŷ : dy blant fel planhigion olew-wydd o amgylch dy ford.

4 Wele, fel hyn yn ddiâu y bendithir y gŵr : a ofno'r Arglwydd.

5 Yr Arglwydd a'th fendithia allan o Sion : a thi a gai weled daioni Jerusaleml holl ddyddiau dy einioes ;

6 A thi a gai weled plant dy blant : a thangnefedd ar Israel.

SALM CXXIX. *Saepe expugnaverunt.*

Lawer gwaith y'm cystuddiafant o'm ieuengcŷyd : y dichon Israel ddywededy yn awr ;

2 Lawer gwaith y'm cystuddiafant : o'm ieuengcŷyd ; etto ni'm goriant.

3 Yr arddwyr a arddafant ar fy nghesm : estynafant eu cwylfau yn hirion.

4 Yr Arglwydd fydd gyfiawn : efe a dorrodd rariau y rhai annuwiol.

5 Gwaradwydder hwy oll, a gyrrer yn eu hol : y rhai a gasant Sion.

6 Byddant fel glaswellt pen tai : yr hwn a wywa cyn y tynner ef ymaith ;

7 A'r hwn ni leinw y pladurwr ei law : na'r hwn fyddo yn rhwymu yr yigubau, ei tynwes.

8 Ac ni ddywed y rhai a ant hebio, Bendith yr Arglwydd arnoch : bendithiwn chwi yn Enw'r Arglwydd.

SALM CXXX. *De profundis clamavi.*

O'R dyfnder y llelais arnat : O Arglwydd,

2 Arglwydd, clwy fy llefain : ystyried dy glustiau wrth lei fy ngweddïau.

3 Os creffi ar anwireddau, Arglwydd : O Arglwydd, pwy a faif ?

4 Ond y mae gyd â thi faddeuant : fel y'tb ofner.

5 Disgwyliaf am yr Arglwydd ; disgwyl fy enaid : ac yn ei air ef y gobeithiaf.

6 Fy enaid fydd yn disgwyl am yr Arglwydd : yn fwy nag y mae y gwylwyr am y bore ; yn fwy nag y mae y gwylwyr am y bore.

7 Disgwylid Israel am yr Arglwydd : o herwydd y mae trugaredd gyd â'r Arglwydd, ac aml ymwaredd gyd ag ef.

8 Ac efe a wared Israel : oddi wrth ei holl anwireddau.

SALM CXXXI. *Dominus, non est.*

O Arglwydd, nid ymfalchiodd fy nghalon, ac nid ymddyrchafodd fy llygaid : ni roddais chwaith mewn pethau rhy fawr, a rhy uchel i mi.

2 Eithr gosodais a gostegais fy enaid, fel un wedi ei ddiddysnu oddi wrth ei fam : fy enaid fydd ynol fel un wedi ei ddiddysnu.

3 Disgwylid Israel wrth yr Arglwydd : o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

BOREOL

BOREOL WEDDI.

SALM CXXXII. *Memento, Domine.*

O Arglwydd, cofia Ddafydd : a'i holl flinder ;
 2 Y modd y tyngodd efe wrth yr Arglwydd :
 ac yr addunodd i rymmus Dduw Jacob ;
 3 Ni ddeuaf i fewn pabell fy nhŷ : ni ddringaf
 ar erchwyn fy ngwely ;

4 Ni roddaf gwŷg i'm llygaidd : na hŷn i'm ham-
 rantau ;

5 Hyd oni chaffwyf le i'r Arglwydd : prefwyl-
 fod i rymmus Dduw Jacob.

6 Welc, clywsom am dani yn Ephrata : cawfom
 hi ym meusydd y coed.

7 Awn i'w bebyll ef : yngrymmwn o flaen ei
 faingc draed ef.

8 Cyfod, Arglwydd, i'th orphwysfa : ti, ac arch
 dy gadernid.

9 Gwisged dy offeiriad gyfiawnder : a gorfoledd-
 ed dy faint.

10 Er mwyn Dafydd dy was : na thro ymaith
 wynes dy Enneiniog.

11 Tyngodd yr Arglwydd mewn gwirionedd i
 Ddafydd ; mi thry efe oddi wrth hynny : O firwyth
 dy gorph y gofodaf ar dy orfeddfaingc.

12 Os ceidd dy feibion fy nghyfammod a'm tyft-
 iolaeth, y rhai a ddyfgywyf iddynt : eu meibion
 hwythau yn dragwydd a cisteddant ar dy orfedd-
 faingc.

13 Canys dewisodd yr Arglwydd Sion : ac a'i
 chwennychodd yn drigfa iddo ei hun.

14 Dyma fy ngorphwysfa yn dragwydd : yma y
 trigaf ; canys chwennychais hi.

15 Gan fendithio y bendithiaf ei Huniaeth : di-
 wallaf ei thlodion â bara.

16 Ei hofferiaid hefyd a wisgaf ag iachawdwri-
 aeth : a'i faint dan gapu a ganant.

17 Yna y paraf i gorn Dafydd siaguro : darperais
 lamp i'm Henneiniog.

18 Ei elynion ef a wisgaf â chywilydd : arno
 yntau y blodeua ei goron.

SALM CXXXIII. *Ecce, quam bonum!*

WELE, mor ddaionus ac mor hyfryd yw :
 trigo o frodyr ynghyd.

2 Y mae fel yr ennaint gwerthfawr ar y pen, yn
 difgyn ar hŷd y fars, sef barf Aaron : yr hwn oedd
 yn difgyn ar hŷd ymyl ei wisgoedd ef ;

3 Fel gwlith Hermon, ac fel y gwllith yn difgyn ar
 fynyddoedd Sion : canys yno y gorchymynodd yr
 Arglwydd y fendith, sef bywyd yn dragwydd.

SALM CXXXIV. *Ecce, nunc benedicite.*

WELE, holl weision yr Arglwydd, bendith-
 ioch yr Arglwydd : y rhai ydych yn sefyll
 yn nhŷ'r Arglwydd y nos.

2 Dyrchefwch eich dwylaw yn y cyffegr : a ben-
 dithiowch yr Arglwydd.

3 Yr Arglwydd yr hwn a wnaeth nefoedd a dae-
 ar : a'th fendithio di allan o Sion.

SALM CXXXV. *Laudate Nomen.*

Molwch yr Arglwydd. Molwch Enw'r Ar-
 glwydd : gweision yr Arglwydd ; molwch ef ;

2 Y rhai ydych yn sefyll yn nhŷ'r Arglwydd :
 ynghyntreddoedd ty ein Duw ni.

3 Molwch yr Arglwydd ; canys da yw'r Ar-
 glwydd : cenwch i'w Enw ; canys hyfryd yw.

4 Oblegyd yr Arglwydd a ddeholodd Jacob iddo
 ei hun : ac Israel yn briodoriaeth iddo.

5 Canys mi a wn mai mawr yw'r Arglwydd : a
 bod ein Harglwydd ni goruwch yr holl dduwiau.

6 Yr Arglwydd a wnaeth yr hyn oll a fynnai, yn y
 nefoedd, ac yn y ddaear : yn y môr, ac yn yr holl
 ddyfnderau.

7 Y mae yn codi tarth o eithafoedd y ddaear ;
 melt a wnaeth efe ynghyd â'r gwllaw : gan ddwyn
 y gwynt allan o'i dryforau.

8 Yr hwn a darawodd gyntaf-anedig yr Aipht :
 yn ddyd ac yn anifail.

9 Danfonodd arwyddion a rhyfeddodau i'th
 ganol di, yr Aipht : ar Pharaon, ac ar ei holl weif-
 ion.

10 Yr hwn a darawodd genhedloedd lawer : ac
 a laddodd frenhinoedd cryfion ;

11 Sehon brenhin yr Amoriaid, ac Og brenhin
 Bafan : a holl frenhiniaethau Canaan ;

12 Ac a roddodd eu tir hwynt yn etifeddiaeth :
 yn etifeddiaeth i Israel ei bobl.

13 Dy Enw, O Arglwydd, a'ery yn dragwydd :
 dy gofawdriaeth, O Arglwydd, o genhedlaeth i
 genhedlaeth.

14 Canys yr Arglwydd a farna ei bobl : a bydd
 edifar gantho o ran ei weision.

15 Delwau'r cenhedloedd ydynt arian ac aur :
 gwaith dwylaw dyn.

16 Genau sydd iddynt, ond ni lasaraf : llygaidd
 sydd ganddynt, ond ni welant.

17 Y mae clustiau iddynt, ond ni chlywant : nid
 oes chwaith anadl yn eu genau.

18 Fel hwynt y mae y rhai a'u gwnant : a phob
 un a ymddiriedo ynddynt.

19 Tŷ Israel, bendithiowch yr Arglwydd : bendith-
 iowch yr Arglwydd, tŷ Aaron.

20 Tŷ Lefi, bendithiowch yr Arglwydd : y rhai a
 ofnwch yr Arglwydd, bendithiowch yr Arglwydd.

21 Bendithiowch yr Arglwydd o Sion : yr hwn sydd
 yn trigo yn Jerusalem. Molwch yr Arglwydd.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM CXXXVI. *Confitemini Domino.*

Clodforwch yr Arglwydd ; canys da yw : o
 herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd.

2 Clodforwch Dduw y duwiau : oblegyd ei
 drugaredd sydd yn dragwydd.

3 Clodforwch Arglwydd yr Arglwyddi : o herwydd
 ei drugaredd sydd yn dragwydd.

4 Yr hwn yn unig sydd yn gwneuthur rhyfedd-
 odau : canys ei drugaredd sydd yn dragwydd.

5 Yr hwn a wnaeth y nefoedd mewn doethineb :
 o herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd.

6 Yr hwn a estynnodd y ddaear oddi ar y dyfr-
 oedd : oblegyd ei drugaredd sydd yn dragwydd.

7 Yr hwn a wnaeth oleuadau mawrion : canys
 ei drugaredd sydd yn dragwydd ;

8 Yr haul, i lywodraethu'r dydd : canys ei dru-
 garedd sydd yn dragwydd ;

9 Y lleuadau'r fer, i lywodraethu'r nos : canys ei
 drugaredd sydd yn dragwydd.

10 Yr hwn a darawodd yr Aipht yn eu cyntaf-
 anedig : o herwydd ei drugaredd sydd yn drag-
 wydd ;

11 Ac a ddug Israel o'u mysg hwynt : o herwydd
 ei drugaredd sydd yn dragwydd ;

12 A llaw gref, ac â braich effynedig : o herwydd
 ei drugaredd sydd yn dragwydd.

13 Yr hwn a rannodd y môr coch yn ddwy ran :
 o herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd.

14 Ac a wnaeth i Israel fyned trwy ei ganol : o
 herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd.

15 Ac a yfgythodd Pharaon a'i lu yn y môr coch :
 o herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd.

16 Ac a dywyfodd ei bobl trwy'r anialwch : o
 herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd.

17 Yr hwn a darawodd frenhinoedd mawrion :
 o herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd ;

18 Ac a laddodd frenhinoedd ardderchog : o her-
 wydd ei drugaredd sydd yn dragwydd ;

19 Sehon brenhin yr Amoriaid : o herwydd ei
 drugaredd sydd yn dragwydd ;

20 Ac Og brenhin Bafan : o herwydd ei drugar-
 edd sydd yn dragwydd ;

21 Ac a roddodd eu tir hwynt yn etifeddiaeth : o
 herwydd ei drugaredd sydd yn dragwydd ;

22 Yn etifeddiaeth i Israel ei was : o herwydd ei drugaredd fydd yn dragywydd.
 23 Yr hwn yn ein hiel radd a'n cofodd ni : o herwydd ei drugaredd fydd yn dragywydd.
 24 Ac a'n hachubodd ni oddi wrth ein gelynyon : o herwydd ei drugaredd fydd yn dragywydd.
 25 Yr hwn fydd yn rhoddi ymhorth i bob cnawd : canys ei drugaredd fydd yn dragywydd.
 26 Clodforwch Dduw r'nefoedd : canys ei drugaredd fydd yn dragywydd.

SALM CXXXVII. *Super flumina.*

WRTH afonydd Babilon yr eisteddafom, ac a wylafom : pan feddyliafom am Sion.
 1 Ar yr helyg o'u mewn : y crogafofom ein teylau.

2 Canys yno y gosynodd y rhai a'n caethiwasent i ni gân; a'r rhai a'n hanrheithiasai, lawenydd gan ddywedyd, Cenwch i ni rai o ganiadau Sion.

3 Pa fodd y canwn geidd yr Arglwydd : mewn gwlad ddieithr?

4 Os anghofiaf di, Jerusaleum : anghofied fy nebulaw ganu.

6 Glynedd y nhafod wrth dafod fy ngenau : oni chofiaf di; oni chodaf Jerusaleum goruwch fy llawenydd pennaf.

7 Cofia, Arglwydd, blant Edom yn nydd Jerusaleum : y rhai a ddywedafant, Dynoethwch, dynoethwch hi, hyd ei sylfaen.

8 O ferch Babilon, a anrheithir : gwyn ei fyd a daloi i ti fel y gwnaethost i ninnau.

9 Gwyn ei fyd a gymmero : ac a darawo dy rai bach wrth y meini.

SALM CXXXVIII. *Confitebor tibi.*

Clodforaf di a'm holl galon : yngwydd y duwiau y canaf i'r.

4 Ymgrymmaf tu a'th deml sanctaidd, a chlodforaf dy Enw, am dy drugaredd a'th wionedd : oblegyd ti a fawrhaist dy air uwch law dy Enw oll.

5 Ydydd y llelais, y'm gwrandewaisf : ac a'm cadarnhaist a'n nerth yn fy enaid.

6 Holl frenhinoedd y ddaear a'th glodforant, O Arglwydd : pan glywant eiriau dy enau.

7 Canant hefyd am ffyrdd yr Arglwydd : canys mawr yw gogoniant yr Arglwydd.

8 Er bod yr Arglwydd yn uchel, etto efe a edrych ar yr ifel : ond y balch a edwyn efe o hirbell.

9 Pe rhodiwn ynghanol cyfyngder, ti a'm bywlaist : estynit dy law yn erbyn digofaint fy ngelynyon, a'th ddeheulaw a'm hachubai.

10 Yr Arglwydd a gyflawnia i mi : dy drugaredd, Arglwydd, fydd yn dragywydd; nac egeulufa waith dy ddwyllaw.

BOREOL WEDDI.

SALM CXXXIX. *Domine, probasti.*

Arglwydd, chwiliaist : ac adnabuoist fi.

2 Ti a adwaenost fy eisteddiad a'm cyfodiad : dealli fy meddwl o hirbell.

3 Amgylchyni fy llwybr a'm gorweddfa : a hyfysyt yn fy holl ffyrdd.

4 Canys nid oes air ar fy nhafod : ond wele, Arglwydd, ti a'i gwyddost oll.

5 Amgylchyniaist fi yn ol ac ym mlaen : a gofoddist dy law arnaf.

6 Dyma wybodaeth rŷ ryfedd i mi : uchel yw, ni fedraf oddi wrthi.

7 I ba le yr af oddi wrth dy yspryd : ac i ba le y ffoaf o'th wydd?

8 Os dringaf i'r nefoedd, yno yr wyt ti : os cyweiraf fy ngwely yn uffern, wele di yno.

9 Pe cymmerwn adenydd y wawr, a phe trigwn ni eithafoedd y môr;

10 Yno hefyd y'm tywysai dy law : ac y'm haliad dy ddechplaw.

11 Pe dywedwn, Disau y tywyllwch a'm cuddiai : yna y byddai y nos yn oleuni o'm hamgylch.

12 Ni thywylla y tywyllwch rhagot ti; ond y nos a oleua fel dydd : un ffunud yw tywyllwch a goleuni i ti.

13 Canys ti a feddiennaist fy arenau : toaist fi ynghrôth fy mam.

14 Clodforaf di; canys ofnadwy a rhyfedd y'm gwnaed : rhyfedd yw dy weithredoedd; a'm henaid a wŷr hynny yn dda.

15 Ni chuddiwyd fy sylwedd oddi wrthyt : pan y'm gwnaethpwyd yn ddirgel, ac y'm cywreiniwyd yn iselder y ddaear.

16 Dy lygaid a welant fy anelwig ddefnydd; ac yn dy lyfr di yr ygrifenwyd hwynt oll : y dydd y lluniwyd hwynt, pan rad oedd yr un o honynt.

17 Am hynny mor werthfawr yw dy feddyliau gennyf, O Dduw : mor fawr yw eu swm hwynt!

18 Pe cyfrifwn hwynt, amlach ydynt na'r tywod; pan ddeffirowyf, gyd â thi'r ydwyf yn wastad.

19 Yn ddiau, O Dduw, ti a ledidi'r annuwiol : am hynny y gwŷr gwaedllyd, ciliwch oddi wrthyt;

20 Y rhai a ddywedant ysgelerder yn dy erbyn : dy elynion a gymmerant dy Enw yn ofer.

21 Onid cas gennyf, O Arglwydd, dy gaseion di : onid ffaidd gennyf y rhai a gyfodant i'th erbyn?

22 A chas cyflawn y caseais hwynt : cyfrifais hwynt i mi yn elynion.

23 Chwilia fi, O Dduw, a gwybydd fy nghalon : prawf fi, a gwybydd fy meddyliau;

24 A gwel a oes ffordd annuwiol gennyf : a thywys fi yn y ffordd dragywyddol.

SALM CXL. *Eripe me, Domine.*

Gwared fi, O Arglwydd, oddi wrth y dŷn drwg : cadw fi rhag y gŵr traws.

2 Y rhai fydd yn bwriadu drygioni yn eu calon : ymgasglant beunydd i ryfel.

3 Golymmafant eu tafodau fel farch : gwenwyn afp fydd dan eu gwefusau.

4 Cadw fi, O Arglwydd, rhag dwylaw'r annuwiol : cadw fi rhag y gŵr traws, y rhai a fwriadafant fachellu fy nhraed.

5 Y beilchion a guddiasant faglau i mi, ac a estynafant rwyd wrth dannau ar ymyl fy llwybrau : gofodasant hoenyddau ar fy medr.

6 Dywedais wrth yr Arglwydd, Fy Nuw ydwyf ti : clyw, O Arglwydd, lef fy ngweddiau.

7 Arglwydd Dduw, nerth fy iachawdwriaeth : gorchuddiaist fy mhen yn nydd brwydr.

8 Na chaniatâ, Arglwydd, ddymuniad yr annuwiol : na lwydda ei ddrwg feddwl; rhag eu balchio hwynt.

9 Y pennaf o'r rhai a'm hamgylchyno : blinder eu gwefusau a'u gorchuddio.

10 Syrthied marwor arnynt, a bwrier hwynt yn tân : ac mewn ceu-ffofydd, fel na chyfodant.

11 Na sicrhaer dŷn siaradus ar y ddaear : drwg a hela y gŵr traws i'w ddistryw.

12 Gwn y dadlau'r Arglwydd ddadl y truan : ac y barna efe y tlodion.

13 Y cyflawn yn ddiau a glodforant dy Enw di : y rhai uniawn a drigant ger dy fron di.

SALM CXLI. *Domine, clamavi.*

Arglwydd, yr wyf yn gwaeddi arnat; bryfia ataf : clyw fy llais, pan lefwyf arnat.

2 Cyfettir fy ngweddi ger dy fron fel arogl-darth : a dyrchafiaid fy nwyllaw fel yr offirmw pryd-nhawol.

3 Gofod, Arglwydd, gadwraeth o flaen fy ngenau : cadw ddrws fy ngwefusau.

4 Na oftwng fy nghalon at ddim drwg, i fwriadu gweithredoedd drygioni gyd â gwŷr a weithredant anwiredd : ac na ad i mi fwyrra o'u dainteithion hwynt.

5 Cured y cyfiawn fi yn garedig, a cherydded fi : na thorred eu hollaw pennaf hwynt fy mhen; canys fy ngweddi fydd etto yn eu drygau hwynt.

6 Pan dafier eu barnwyr i lawr mewn lleoedd carregog : clywant fy ngeiriau; canys melyn ydynt.

7 Y mae ein hefyrm ar wasgar ar fin y bedd : megis un yn torri neu yn hollti coed ar y ddaear.

8 Eithr arnat ti, O Arglwydd Dduw, y mae fy llygaid : ynot ti y gobeithiais; na ad fy enaid yn ddymgeledd.

9 Cadw fi rhag y fagl a ofodafant i mi : a hoenynau gweithredwyr anwired.

10 Cyd-gwmped y rhai annuwiol yn eu rhwydau eu hun : na'r elwyr fi heibio.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM CXLII. *Vox mea ad Dominum.*

Gwaedda's a'm llef ar yr Arglwydd : a'm llef yr ymbiliais a'r Arglwydd.

2 Tywalltais fy myfyrdod o'i flaen ef : a mynegais fy nghyftudd ger ei fron ef.

3 Pan ballodd fy yspird o'm mewn, tithau a adwaenit fy llwybr : Yn y ffordd y rhodiwn, y cuddiasant i mi fagl.

4 Edrychais ar y tu deheu, a delia's sulw; ac nid oedd neb a'm hadwasaenai : pallodd noddod i mi; nid oedd neb yn ymotyn am fy enaid.

5 Llefa's arnat, O Arglwydd; a dywedais : Ti yw fy ngobaith, a'm rhan yn nhir y rhai byw.

6 Ystyr wrth fy ngwaedd; canys truan iawn ydyf : gwared fi oddi wrth fy erlywyr; canys trech ydynt na mi.

7 Dwg fy enaid allan o garchar, fel y molianwyf dy Enw : y rhai cyfiawn a'm cychynant; canys ti a fyddi dda wrthyf.

SALM CXLIII. *Domine, exaudi.*

Arglwydd, clyw fy ngweddi, a gwranddo ar fy neisfyddau : erglyw fi yn dy wirionedd, ac yn dy gyfiawnder.

2 Ac na ddos i fam a'th was : o herwydd ni chyfiawnhëir neb byw yn dy olwg di.

3 Canys y gelyn a erlidodd fy enaid; curodd fy enaid i lawr : gwnaeth i mi drigo mewn tywyllwch, fel y rhai a fu feirw er ys talm.

4 Yna y pallodd fy yspird o'm mewn : ac y synnodd fy nghalon ynot.

5 Cofia's y dyddiau gynt; myfyria's ar dy holl waith : ac yngweithredoedd dy ddwyllaw y myfyria's.

6 Lledais fy nwyllaw attat : fy enaid fel tir fychedig fydd yn hiraethu am danat.

7 O Arglwydd, gwranddo fi yn ebrwydd; pallodd fy yspird : na chuddia dy wyneb oddi wrthyf; rhag fy mod yn gyffelyb i'r rhai a ddisgynant i'r pwll.

8 Par i mi glywed dy drugarowgrwydd y bore o herwydd ynot ti y gobeithiaf : par i mi wybod y ffordd y rhediwyf; oblegyd attat ti y dyrchafaf fy enaid.

9 Gwared fi oddi wrth fy ngelynion, O Arglwydd : gyd â thi'r ymguddia's.

10 Dyfge i mi wneuthur dy ewyllys di; canys ti yw fy Nuw : tywysfed dy yspird daionus fi i dir unandeb.

11 Bywâ fi, O Arglwydd, er mwyn dy Enw : dwg fy enaid allan o ing, er mwyn dy gyfiawnder.

12 Ac er dy drugaredd dinystria fy ngelynion, a dinystria holl gyftuddwyr fy enaid : oblegyd dy was di ydwyt fi.

BOREOL WEDDI.

SALM CXLIV. *Benedictus Dominus.*

Bendigedig fyddo'r Arglwydd fy nerth : yr hwn fydd yn dyfge fy nwyllaw i ymladd, a'm byfedd i ryfela.

2 Fy nhrugaredd, a'm hymddiffynfa; fy nhôr, a'm gwaredydd; fy nharian yw efe, ac ynddo y gobeithia's : yr hwn fydd yn darostwng fy mhobl danaf.

3 Arglwydd, beth yw dŷn, pan gydnabyddit ef : neu fab dŷn, pan wnait gyfrif o hono?

4 Dŷn fydd debyg i wagedd : ei ddyddiau fydd fel cylgod yn myned heibio.

5 Arglwydd, goftwng dy nefoedd, a disgyn : cyffwrdd a'r mynyddoedd, a mygant.

6 Saetha felt, a gwasgar hwynt : ergydia dy faethau, a difa hwynt.

7 Anson dy law oddi uchod : achub a gwared fi o ddyfroedd mawrion, o law plant efron;

8 Y rhai y llafara eu genau wagedd : ac y mae eu deheulaw yn ddeheulaw ffalder.

9 Canaf i ti, O Dduw, ganiad newydd : ar y nabl a'r oestant y canaf i ti.

10 Efe fydd yn rhoddi iachawdwriaeth i frenhin-oedd : yr hwn fydd yn gwaredu Dafydd ei was oddi wrth y cleddyf niweidiol.

11 Achub fi, a gwared fi o law meibion efron : y rhai y llafara eu genau wagedd, ac y mae eu deheulaw yn ddeheulaw ffalder.

12 Fel y byddo ein meibion fel planwydd yn ty'n yn eu hieuengŷd : a'n merched fel congfaen nadd, wrth gyffilybrwydd palas.

13 Fel y byddo ein celloedd yn llawn, yn trefnu pob rhyw luniaeth : a'n defaid yn dwyn miloedd a myrddiwn yn ein heolydd;

14 A'n hychen yn gryfion i lasurio; heb na rhuthro i mewn, na myned allan : na gwaedd yn ein heolydd.

15 Gwyn eu byd y bobl y mae felly iddynt : gwyn eu byd y bobl y mae'r Arglwydd yn Dduw iddynt.

SALM CXLV. *Exaltabo te, Deus.*

Dyrchafaf di, fy Nuw, O Frenhin : a bendithiaf dy Enw byth ac yn dragwydd.

2 Beunydd y'th fendithiaf : a'th Enw a fola byth ac yn dragwydd.

3 Mawr yw'r Arglwydd, chanmoladwy iawn : a'i fawredd fydd anchwiliadwy.

4 Cenhedlaeth wrth genhedlaeth a fawl dy weithredoedd : ac a fyngda dy gadernid.

5 Adderchowgrwydd gogoniant dy fawredd : a'th bethau rhyfedd, a draetha't.

6 Traethant hwy gadernid dy weithredoedd ofnadwy : ymnegaf finnau dy fawredd.

7 Cofadwriaeth amllder dy ddaioni a draethant : a'th gyfiawnder a ddatganant.

8 Graflawn a thrugarog yw'r Arglwydd : hwyrfrydig i ddig, a mawr ei drugaredd.

9 Daionus yw'r Arglwydd i bawb : a'i drugaredd fydd ar ei holl weithredoedd.

10 Dy holl weithredoedd a'th glodforant, O Arglwydd : a'th faint a'th fendithiant.

11 Dywedant am ogoniant dy frenhiniaeth : a thraethant dy gadernid;

12 I beri i feibion dynion adnabod ei gadernid ef : a gogoniant ardderchowgrwydd ei frenhiniaeth.

13 Dy frenhiniaeth di fydd frenhiniaeth dragwyddol : a'th lywodraeth a bery yn oes oesoedd.

14 Yr Arglwydd fydd yn cynnal y rhai oll i fyrthiant : ac fydd yn codi pawb a ddarostyngwyd.

15 Llygaid pob peth a ddisgwyliant wrthyt : ac yr ydwyt yn rhoddi eu bwyd iddynt yn ei bryd;

16 Gan agoryd dy law, a diwallu pob peth byw â'th ewyllys da.

17 Cyfiawn yw'r Arglwydd yn ei holl ffyrdd : a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.

18 Agos yw'r Arglwydd at y rhai oll a alwant arno : at y rhai oll a alwant arno mewn gwirionedd.

19 Efe a wna ewyllys y rhai a'i hofnant : gwared dy hefyd eu llefa'n, ac a'u hachub hwynt.

10 Yr Arglwydd fydd yn cadw pawb a'i carant ef: ond yr holl rai annuwiol a ddifetha efe.

11 Traetha fy ngenau foliant yr Arglwydd: a bendithied pob cnawd ei Enw sanctaidd ef byth ac yn dragywydd.

SALM CXLVI. *Lauda, anima mea.*

Molwch yr Arglwydd: Fy enaid, mola di'r Arglwydd.

1 Molaf yr Arglwydd yn fy myw: canaf i'm Duw tra fyddwyf.

2 Na hyderwch ar dywyfogiion, nac ar fab dyn: yr hwn nid oes iachawdwriaeth ynddo.

3 Fy anadl a a allan; efe a ddychwel i'w ddaear: y dydd llwnnw y derfydd am ei holl amcanion ef.

4 Gwyn ei fyrd yr hwn y mae Duw Jacob yn gymmorth iddo: ac fydd â'i obaith yn yr Arglwydd ei Dduw;

5 Yr hwn a wnaeth nefoedd a daear, y môr, a'r hyn oll fydd ynddynt: yr hwn fydd yn cadw gwirionedd yn dragywydd;

6 Yr hwn fydd yn gwneuthur barn i'r rhai gor-thymmedig, yn rhoddi bara i'r newynog: Yr Arglwydd fydd yn gollwng y carcharorion yn rhydd.

7 Yr Arglwydd fydd yn agorydd llygaid y deillion: yr Arglwydd fydd yn codi'r rhai a ddarof-tyngwyd; yr Arglwydd fydd yn hosi'r rhai cyflawn.

8 Yr Arglwydd fydd yn cadw'r dieithriaid; efe a gynnal yr ymddisaf a'r weddw: ac a ddadymchwel ffordd y rhai annuwiol.

9 Yr Arglwydd a deyrnafa byth: fef dy Dduw di, Sion, dros genhedlaeth a chenedlaeth. Molwch yr Arglwydd.

PRYDNHAWNOL WEDDI.

SALM CXLVII. *Laudate Dominum.*

Molwch yr Arglwydd; canys da yw canu i'n Duw ni: o herwydd hyfryd yw, iei, gweddus yw mawl.

1 Yr Arglwydd fydd yn adeiladu Jerusaleml: efe a gafel waigaredigion Israel.

2 Efe fydd yn iacháu y rhai briwedig o galon: ac yn rhwymo eu doluriau.

3 Y mae efe yn rhifo rhifedi'r fer: geilw hwynt oll wrth eu henwau.

4 Mawr yw ein Harglwydd, a mawr ei nerth: aneirif yw ei deall.

5 Yr Arglwydd fydd yn dyrchafu'r rhai llariaidd: gan oitwng y rhai annuwiol hyd lawr.

6 Cyd-genwch i'r Arglwydd mewn diolchgarwch: cenwch i'n Duw a'r delyn;

7 Yr hwn fydd yn toi'r nefoedd â chymmylau: yn parottôl gwlaw i'r ddaear, gan beri i'r gwellt dytu ar y mynyddoedd.

8 Efe fydd yn rhoddi i'r anifail ei borthiant: ac i gywion y gigfran, pan lefant.

9 Nid oes hyfrydwch ganddo yn nerth march: ac nid ymhoffa efe yn egeiriau gwr.

10 Yr Arglwydd fydd hofi ganddo y rhai a'i hofiant ef: fef y rhai a ddigwylliant wrth ei drugaredd ef.

11 Jerusaleml, mola di'r Arglwydd: Sion, molianpa dy Dduw.

12 O herwydd efe a gadarnhaodd farrau dy byrth: efe a fendithiodd dy blant o'th fewn.

13 Yr hwn fydd yn gwneuthur dy fro yn heddychol: ac a'th ddiwalla di â brasder gwenith.

14 Yr hwn fydd yn anfon ei orchymyn ar y ddaear: a'i air a red yn dra buan.

15 Yr hwn fydd yn rhoddi eira fel gwlan: ac a dana rew fel lludw.

16 Yr hwn fydd yn bwrw ei ia fel tammeidiau: pwy a erys gan ei oerni ef?

18 Efe a enfynd ei air, ac a'u tawdd lwynt: â'i wynt y chwyth efe, a'r dyfroedd a lifant.

19 Y mae efe yn mynegi ei eiriau i Jacob: ei ddeddfau a'i farnedigaeithau i Israel.

20 Ni wnaeth efe felly ag un genedl: ac nid adnabuant ei farnedigaeithau ef. Molwch yr Arglwydd.

SALM CXLVIII. *Laudate Dominum.*

Molwch yr Arglwydd. Molwch yr Arglwydd o'r nefoedd: molwch ef yn yr uchelderau.

2 Molwch ef, ei holl angylion: molwch ef, ei holl luoedd.

3 Molwch ef, haul a lleud: molwch ef, yr holl fer a goleuni.

4 Molwch ef, nef y nefoedd: a'r dyfroedd y rhai ydych oddi ar y nefoedd.

5 Molant Enw'r Arglwydd: o herwydd efe a orchymynodd, a hwy a grewyd.

6 A gwnaeth iddynt bartiau byth ac yn dragywydd: gofododd ddeddf, ac ni's trofeddir hi.

7 Molwch yr Arglwydd o'r ddaear: y dreigiau, a'r holl ddyfnderau;

8 Tân, a chenillyg; eira, a tharth: gwyn y stormus, yn gwneuthur ei air ef;

9 Y mynyddoedd, a'r brynau oll: y coed firwythlawn, a'r holl gedrwydd;

10 Y bwyllod; a phob anifail: yr ymlusgiaid, ac adar asgellog;

11 Brenhinoedd y ddaear, a'r holl bobloedd y tywyfogiion, a holl farwyr y byd;

12 Gwyr ieuaingc, a gwyrion hefyd: honaigwyr, a llangiau.

13 Molant Enw'r Arglwydd: o herwydd ei Enw ef yn unig fydd dyrchafadwy: ei ardderchogrwydd ef fydd uwch law daear a nefoedd.

14 Ac efe fydd yn dyrchafu corn ei bobl, moliant ei holl saint: fef meibion Israel, pobl agos atto. Molwch yr Arglwydd.

SALM CXLIX. *Cantate Domino.*

Molwch yr Arglwydd. Cenwch i'r Arglwydd ganiad newydd: a'i foliant ei ynghynnulleidiai saint.

1 Llawnhaed Israel yn yr hwn a'i gwnaeth: gofododd meibion Sion yn eu Brenhin.

2 Molant ei Enw ef ar y dawns: canant iddo ar dympan a thelyn.

3 O herwydd hofodd yr Arglwydd ei bobl: efe a brydfertha y rhai llednais a iachawdwriaeth.

4 Gofododd y saint mewn gogoniant: a chantant ar eu gwelyau.

5 Bydded ardderchog foliant Duw yn eu genau: a chleddyf dau-finiog yn eu dwylaw;

6 I wneuthur dial ar y cenbelloedd: a chofp ar y bobloedd;

7 I rwymo eu brenhinoedd â chadwynau: a'u pendefigion â gefynnau heitn;

8 I wneuthur atynnt y farn ygrifenedig: Yr ardderchogrwydd hwn fydd i'w holl saint ef. Molwch yr Arglwydd.

SALM CL. *Laudate Dominum.*

Molwch yr Arglwydd. Molwch Dduw yn ei sancteiddrwydd: molwch ef yn ffurfiau ei nerth.

1 Molwch ef am ei gadarnid: molwch ef yn ol amlder ei lawredd.

2 Molwch ef â llais udgorn: molwch ef â masl ac â thelyn.

3 Molwch ef â thympan ac â dawns: molwch ef â thannau ac ag organ.

4 Molwch ef â symbolau soniarus: molwch ef â symbolau llafar.

5 Pob peichen anadl: molianedd yr Arglwydd. Molwch yr Arglwydd.

FFURFIAU

FFURFIAU o WEDDI i'w harfer ar y MOR.

¶ *Y Fforest a'r Brydabawonol Weddi i'w harfer beunydd ar y Môr, a fyddant yr un ag a ofodwyd yn y Llyfr Gweddî Cyffredin.*

¶ *Y ddwy Weddi hyn befyd yn canlyn a arferir yn Llynges ein Harglwydd Frenhin bob dydd.*

O Dragwyddol Arglwydd Dduw, yr hwn yn unig wyt yn tanu'r nefoedd, ac yn rheoli an-gerdd y Môr; yr hwn a amgylchaisf y dyfroedd a thertynau, hyd oni ddarfyddo dydd a nos; Rhynged bodd it' ein derbyn ni dy weision, a'r Llynges yn yr hon yr ym yn gwafanaethu, i'th Holl-alluog a'th rasulaf Nodded. Cadw ni rhag perygl y Môr, a rhuthr y Gelyn; fel y byddom ymddiffyn i'n grafulaf Arglwydd Frenhin SIOR, a'i Deyrnafroedd, ac yn ddiogelwch i'r fawl a gynni-weiriant hyd y Moroedd ar eu negeleuau cyfreith-lawn; fel y bo i Breswylwyr ein Hynys dy wafanaethu di ein Duw, mewn heddwch allonyddwch; ac i ninnau ddychwel adref mewn diogelwch i fwynhâu bendithion y wlad, gyd â ffrwyth ein llafur; ac mewn diolchgar goffaf am dy drugareddau, i foliannu a gogoneddu dy Enw bendigedig, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Y Coleff.

R Hagflaena ni, O Arglwydd, yn ein holl weithredoedd, &c. *megis ar el y Cymmun.*

Gweddîau i'w harfer yn amser Tymbestloedd ar y Môr.

O Alluoccaf a gogoneddus Arglwydd Dduw, wrth orchymyn yr hwn y mae'r gwyntoedd yn chwythu, ac yn dychafu tonnau'r Môr, a'r hwn wyt yn gostegu ei ryferthwy ef; Yr ym ni dy greaduriaid, eithr pechaduriaid truaïn, yn ein dirfawr gyfyngder hwn, yn llefain arnat am dy gymmorth. Achub, Arglwydd; onid ê, darfu am danom. Tra'r oeddyd yn ddiogel, ac yn gweled pob peth yn heddychol o'n hamgylch, yr ym yn cyffesu anghofio o honom dydi ein Duw, a gwrthod gwrandao ar lef ddistaw dy Air di, ac ufuddhâu i'th Orchymynion. Eithr yr awrhon ni a welwn mor ofnadwy ydwyd ti yn dy holl weithredoedd rhyfedd; y Duw mawr i'w ofni goruwch oll: ac am hynny yr addolwn dy Dduwiol Fawredd, gan gydnabod dy allu, ac attolygu dy dofturi. Cymmorth, Arglwydd, ac achub ni, er dy drugareddau yng Nghrist Iesu dy Fab di, ein Harglwydd ni. *Amen.*

Neu bon.

O Dra-gogoneddus a grafulaf Arglwydd Dduw, yr hwn wyt yn preswyllo yn y nef, eithr yn canfod pob peth ifod; Edrych i lawr, ni a attolygwn i ti, a gwrandao ni yn galw arnat o eigion trueni, ac o safn yr angau hwn fydd barod yr awrhon i'n traslyngcu. Achub, Arglwydd; onid ê, darfu am danom. Y byw, y byw, efe a'th fawl di. O danfon air dy orchymyn i geryddu an-gerdd y Gwyntoedd, a rhwad y Môr; fel, gan gael ein gwared allan o'r cyfyngderau yma, y byddom byw i'th wafanaethu di, ac i foliannu dy Enw holl ddyddiau'n bywyd. Gwrandao, Arglwydd, ac achub ni, er anseidrol ryglyddon ein gwynfydedig lachawdwr dy Fab, ein Harglwydd Iesu Grist. *Amen.*

Y Weddi a ddywedir o staten Brwydr ar For, yn erbyn pob rhyw Elyn.

O Alluoccaf ac Ardderchoccaf Arglwydd Dduw, Arglwydd y lluoedd, yr hwn wyt yn llywodraethu ac yn rheoli pob peth; Tydi wyt yn eistedd ar yr orfeddfafnge, yn barnu yn gyfiawn. Am hynny y dynefwn at dy Ddwywol Fawredd yn ein hangen-

oeddyd hyn, ar fod i ti gymmeryd yr achos i'th law dy hun, a barnu rhyngom a'n Gelynyon. Cyfod dy nerth, O Arglwydd, a thyred i'n cymmorth: canys nid wyt bob amser yn rhoddi y rhyfel i'r cedyrn; eithr ti a ddichon achub gyd â llawer, neu gyd ag ychydig. Och, na fydded i'n pechodau lefain yr awrhon i'n herbyn am ddial; eithr gwrandao ni dy weision truaïn, yn ymbil am dy drugaredd, ac yn eiriol am dy borth, ac am fod o honor yn ymddiffyn i ni rhag wyneb y Gelyn. Gwna yn hyfyps mai tydi yw ein Hachubwr, a'n cadarn Waredwr ni, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Gweddîau byrion i rai neillduol, nad allant ymgysarfud i gysylltu mewn Gweddî ag eraill, o berwydd y Ffrwydr, neu'r Dymmesfil.

Gweddîau cyffredinol.

A Rglwydd, trugarhâ wrthym ni bechaduriaid, ac achub ni er mwyn dy drugareddau.

Ti yw y Duw mawr, yr hwn a wnaethost ac a wyt yn llywio pob peth: O gwared ni er mwyn dy Enw.

Ti yw y Duw mawr, i'w ofni uwch law oll: O achub ni, fel y moliannom di.

Gweddîau byspsfol o berwydd y Gelyn.

TYDI, O Arglwydd, wyt gyfiawn a galluog; O ymddiffyn ein hachos yn erbyn wyneb y Gelyn.

O Dduw, tydi wyt gadarn dŵr ymddiffyn i bawb a ffoant attat: O achub ni rhag traha y Gelyn.

O Arglwydd y lluoedd, ymladd drofom, fel y gogoneddum di.

O na ad i ni suddo dan bwys ein pechodau, na thraha y Gelyn.

Arglwydd, cyfod, cymmorth ni, a gwared ni er mwyn dy Enw.

Gweddîau byrion o ran y Dymmesfil.

TYDI, O Arglwydd, yr hwn wyt yn dyhuddo terfysig y Môr, gwrandao, gwrandao ni, ac achub ni, fel na'n cyfrgoller.

O fendigedig lachawdwr, yr hwn a achubaist dy ddisgyblion, pan oeddynt ar ddibyn cyfrgolli gan dymmesfil, gwrandao ni, ac achub ni, ni a attolygwn i ti.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Crist, trugarhâ wrthym.

Arglwydd, trugarhâ wrthym.

O Arglwydd, clyw nyni.

O Crist, clyw nyni.

Duw Dad, Duw Fab, Duw Yspryd Glân, trugarhâ wrthym, achub ni yr awrhon, ac yn dragwydd. *Amen.*

EINTad, yr hwn wyt yn y nefoedd; Sancteiddier dy Enw, &c.

¶ *Pan fo Enbydreudd yn gysagos, cynnifer ag a aller eu becor oddi wrth Wafanaeth angenrheidiol yn y Llong, a elwir yngyd, a buw a wnant Cyffes o'lyngedig i Dduw o'u Pechodau: yn yr bon y dylai pob un gymmeryd atto ei bun yn ddifrisfol bob un o'r Pechodau bynnu am y rbar y bo ei Gydwybod yn ei gytuddo; gan ddyweddyd fel y mae yn canlyn.*

Y Cyffes.

Holl-alluog Dduw, Tad ein Harglwydd Iesu Grist, &c. *megis yn y Cymmun.*

¶ *Tad*

Ffurf Gweddïau i'w barfer ar y MOR.

¶ Tna y datgan yr Offeiriad, os bydd un yn y Llong, y Gollyngodd hwn.

Holl-alluog Dduw, ein Tad nefol, yr hwn o'i fawr drugaredd, &c. megis yn y Cymmun.

Diolwch ar ol Tymmeftl.

Jubilate Deo. Salm lxvii.

L Lawen-floediwch i Dduw : yr holl ddaear.

Datgenwch ogoniant ei Enw, &c.

Gogoniant i'r Tad, &c.

Megis yr oedd yn y dechreu, &c.

Confitemini Domino. Salm cvii.

Clodforwch yr Arglwydd; canys da yw : o herwydd ei drugaredd fydd yn dragywydd, &c.

Gogoniant i'r Tad, &c.

Megis yr oedd yn y dechreu, &c.

Coliectau o Ddiolch.

O Dra-bendigedig a gogoneddus Arglwydd Dduw, yr hwn wyt o anferdrol ddaioni a thrugaredd; Nyni dy greaduriaid trauin, y rhai a luniaist ac a gynheliaist ti, gan gadw yn fyw ein heneidiau, a'n hachub yr awrhon allan o safn angau, ym eilwaith yn ein cyflwyno ein hunain o flaen dy Dduwiol Fawredd, i offrymmu i ti a berth o foliant a diolwch, o herwydd i ti ein gwrandio pan yn ein prinder y galwafon arnat, ac ni fwiaist ymaith ein gweddï, a wnaethom ger dy frow di yn ein caeth gyfyngder : ie, pan gyfrifem bob peth yn golledig, ein Llong, ein Dâ, ein Bywyd; yna tydi a edrychfaist yn drugarog arnom, ac a orchymynaist Ymwared rhyfeddol; am yr hon yr ym ni, gwedi ein gosod yr awrhon mewn diogelwch, yn rhoddi yr holl foliant a'r gogoniant i'th Enw bendigedig, trwy Iesu Crist ein Harglwydd. *Amen.*

Neu bon.

O Alluocaf Dduw, grasfol a daionus, y mae dy drugaredd goruwch dy holl weithredoedd; ond hi a estynwyd alian mewn modd hynod tu ag attom ni, y rhai mor alluog ac mor rhyfeddol a ymddiffyniaist. Ti a ddangosaist i ni bethau ofnadwy, a rhyfeddodau yn y dyfnder; fel y gwelem pa Dduw galluog a grasol ydwyf ti; mor ddigonol a pharod i gymmorth y fawr a ymddiriedant ynot. Ti a ddangosaist i ni y modd y mae'r Gwyntoedd a'r Moroedd yn ufuddhau i'th Orchymyn; fel y dyfcom, hyd yn oed ganddynt hwy, fod o hyn allan yn oftyngedig i'th Lais, a gwneuthur dy Ewyllys. O herwydd pahan nyni a fendigwn ac a gogoneddwn dy Enw, am y cytryw dy drugareddau ya ein hachub, pan oeddym ar ddibyn cyfngoll. Ac yr ym yn attolwg i ti, gwna ni yr awrhon mor wir ystyriel o'th drugaredd, megis yr oeddm y pryd hwnaw o'r enbydrwydd; a dyro i ni galonnau parod bob amfer i ddatgan ein diolchgarwch, nid ar air yn unig, eithr trwy ein buchedd hefyd, gan fod yn ufuddach i'th Orchymynion bendigedig. Estyn, attolwg, dy ddaioni hwn i ni; fel y bo i ni, y rhai a achubiaist, dy wafanaethu mewn sancteidrwydd ac uniondeb holl ddyddiau ein bywyd, trwy Iesu Crist ein Harglwydd a'n iachawdwr. *Amen.*

Emyn o Fawol a Diolchgarwch ar ol Tymmeftl be-ryglus.

D Euwch, clodforwn yr Arglwydd; canys da yw : a'i drugaredd a bery yn dragywydd.

Mawr yw'r Arglwydd, a thra moliannus : felly dywedwed gwaredigion yr Arglwydd, y rhai a waredodd efe o an-wâr derfylg y môr.

Trugarog a graslawn yw'r Arglwydd; hwyr-frydd i'w lli, a mawr o drugarowgrwydd.

Nid yn ol ein pechodau y gwnaeth efe i ni : ac nid yn ol ein hanwireddau y talodd efe i ni.

Canys cyfuwch ag yw'r nefoedd uwch law'r ddaear : y rhagorodd ei drugaredd ef tu ag attom ni. Ing a blinder a gawfom : daethom hyd borth angau.

Dyfroedd y môr oedd ar lifo drosom : dyfroedd chwyddedig oeddnt ar fyned dros ein henaid.

Rhuodd y môr : a'r tymheftl-wynt a ddyrchafodd ei donnau ef. Nyni a esgynaafom megis i'r nefoedd; disgynaafom eilwaith i'r dyfnder : ein henaid a doeddodd ynom gan flinder.

Yna y gwaeddasom arnat ti, O Arglwydd : tithau a'n dygais allan o'n gorthrymder.

Bendigedig fyddo dy Enw, yr hwn ni ddirmygaist weddi dy weision : eithr gwrandwaist ar ein llef, ac achubiaist ni.

Anfonaist allan dy air : gostegodd y gwylt ystlormus, ac hi aeth yn dawel.

O bid i ninnau am hymny folianu'r Arglwydd am ei ddaioni : a mynegi y rhyfeddodau a wnaeth, ac y mae yn waftad yn eu gwneuthur, i feibion dynion!

Moliannus fyddo'r Arglwydd beunydd : fef yr Arglwydd yr hwn fydd yn ein cymmorth, ac yn tywallt ei fendithion arnom.

Efe yw ein Duw ni, fef y Duw oddi wrth yr hwn y daw iachawdwriaeth : Duw yw yr Arglwydd, trwy yr hwn y ddiangafom rhag angau.

Tydi, Arglwydd, a'n llawenychaist ni a gweithred dy ddwyllaw : ac ni a orfoleddwn yn dy foliant.

Bendigedig fyddo'r Arglwydd Dduw : fef yr Arglwydd Dduw, yr hwn yn unig fydd yn gwneuthur rhyfeddodau;

A bendigedig fyddo Enw ei Fawredd ef byth : a dywedwed pob un o honom, Amen, Amca.

Gogoniant i'r Tad, &c.

Megis yr oedd yn y dechreu, &c.

2 Cor. xiii. 13.

G R A S ein Harglwydd Iesu Crist, a chariad Duw, a chymdeithas yr Yforyd Glân, a fyddo gyd â ni oll byth bythoedd. *Amen.*

Ar ol Buddugoliaeth, neu Ymwared oddi wrth y Gelyn.

¶ *Salm neu Emyn o Fawol a Diolchgarwch ar ol Buddugoliaeth.*

O NI buasai'r Arglwydd yr hwn a fu gyd â ni; y gallwn ddyweddy yn awr : oni buasai'r Arglwydd yr hwn a fu gyd â ni, pan gyfododd dynion yn ein herbyn;

Yna y'n llyngsafent ni yn fyw : pan ennynodd eu lliid hwynt i'n herbyn.

Yna y dyfroedd a lifasai drosom ni, y ffrwd a aethai dros ein henaid : yna'r aethai dros ein henaid ddyfroedd chwyddedig.

Eithr bendigedig fyddo'r Arglwydd : yr hwn ni'n rhoddodd ni yn yglyfaeth i'w dannedd hwynt.

Yr Arglwydd a wnaeth iachawdwriaeth : nerthol i ni.

Nid â'n cleddyf ein hun y goreigynaafom; nid ein braich ein hun a barodd i ni iachawdwriaeth : eithr dy ddeheulaw di, a'th fraich, a llewyrch dy wyneb; o herwydd i'th ein hoffi ni.

Yr Arglwydd a ymddangosodd drosom ni : yr Arglwydd a orchuddiodd ein pennau, ac a wnaeth i ni sefyll yn nydd y frwydr.

Yr Arglwydd a ymddangosodd drosom ni : yr Arglwydd a ddadymchwelodd ein gelynyon, ac a ddrylliodd y rhai a godafent i'n herbyn.

O herwydd pahan, nid i ni, O Arglwydd, nid i ni : ond i'th Enw di rhodder y gogoniant.

Yr Arglwydd a wnaeth i ni bethau mawrion : yr Arglwydd a wnaeth bethau mawrion i ni; am yr hyn yr ydym yn llawen.

Ein

BRAD Y POWDR GWN.

Ein porth ni fydd yn Enw'r Arglwydd: yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

Bendigedig fyddo Enw'r Arglwydd: o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

Gogoniant i'r Tad, &c.

Megis yr oedd yn y dechreu, &c.

¶ *Ar ol yr Emyr yma, gellir canu y Te Deum.*

Yna y Colect bwn.

O Holl-alluog Dduw, goruchel Lywiawdr yr holl fyd, yn llaw yr hwn y mae nerth a chaderoid, na all neb sefyll i'w herbyn; Nyni a fendithiwn ac a fawrygwn dy Enw mawr a gogoneddus, am y Fuddugoliaeth lwyddiaenus hon: yr holl ogoniant o honi a ddodwn i ti, yr hwn wyt unig Roddwr pob Goruchafiaeth. Ac nyni a attolygwn i ti, roddi i ni rās i ddychafu dy fawr Drugaredd hon i'th Ogoniant di, i fawrhād dy Efengyl, i anrhydedd ein goruchel Arglwydd Frenhin, ac hyd y bo ynom, i lesād holl Ddynol-ryw. Ac ni a attolygwn i ti, roddi i ni y cyfryw ymfyniad o'th fawr Drugaredd hon, ag a'n rhwymyo ni i wir deolchgarwch, a ymddangoso yn ein bucheddau, trwy ymarweddiad gostyngedig, sancteiddian, ac ufudd, ger dy fron di dros ein holl ddyddiau, trwy Iesu Grift ein Harglwydd; i'r hwn,

gyd â thi a'r Yspryd Glân, megis am dy holl Drugareddau, felly yn enwedig am yr Oruchafiaeth a'r Ymwared preffennol, y byddo'r holl ogoniant a'r anrhydedd, hyd yn oes oesoedd. Amen.

2 Cor. xiii. 13.

GRAS ein Harglwydd Iesu Grift, a chariad Duw, a chymdeithas yr Yspryd Glân, a fyddo gyd â ni oll byth bythoedd. Amen.

Wrth Gladdu eu Meirw ar y Mor.

¶ *Gellir arfer y Gwaosanaeth yn y Llyfr Gweddol Gyffredin; yn unig yn lle y geiriau byn [Gan hynny yr ym ni yn rhoddi ei Gorph ef i'r Ddaear, &c.] dyweder.*

GAN hynny yr ym ni yn rhoddi ei Gorph ef i'r Dyfnder, i ddychwelyd i lygredigaeth; gan ddisgwyl am Adgyfodiad y Gorph (pan fwrto'r Môr ei Feirw allan) a bywyd y byd y fydd ar ddyfod, trwy ein Harglwydd Iesu Grift; yr hwn ar ei Ddyfodiad a newidia ein Gorph gwael ni, fel y byddo yn gyffelyb i'w Gorph gogoneddus ef, yn ol y galluog weithrediad, trwy'r hwn y dichon efe ddarostwng pob peth iddo ei hun.

FFURFGWEDDI gyd a **DIOLCH**, i'w harfer bob Blwyddyn ar y Pummed Dydd o *Dachwedd*; am ddedwyddol Achubiad y Brenhin *IAGO* i. a Thair Ystad *Lloegr*, rhag y bradol a'r gwaedlyd Fwrndwrn a amcaniad trwy Bowdr Gwn: ac hefyd am ddedwyddol Ddyfodiad Ei Fawrhydi y Brenhin *WILLIAM* ar y Dydd hwn; yn Ymwared i'n Heglwyys a'n Cenedl.

¶ *Bid i Weinidog pob Plerf roddi Rhybudd i'w Blwyfollion yn gyboedd yn yr Eglwys, ar y Fforest Weddi, y Sul o'r blaen, am gadw yn barchus y Dydd dyweddolig. Ac roddi'r Fforest Weddi, neu'r Bregeth, ar y dyweddolig Bummed Dydd o Dachwedd, darlenned ar ofleg, yn ddolparthus ac yn eglur, yr Ail Barlament a wnaethpwyd yn y Drydedd Fflewddyn o Deyrnasiad y Brenhin Iago'r Cyntaf, am gadw'r unrhyw.*

¶ *Yr an fydd y Gwaosanaeth ag a arferir ar Ddyddiau Gwyl yn hollol; ond a drefnir isod yn amgancach.*

¶ *Os ar Sul y digwydd, yn unig y Colect priodol i'r Sul bwnnw a arddodir at y Gwaosanaeth yma.*

¶ *Y Fforest Weddi a ddechreu â'r Adnodau byn.*

TRugarog a graillawn yw'r Arglwydd: hwyr-frydig o lid, a mawr o drugarowgrwydd. *Salm ciii. 8.*

Nid byth yr ymyron efe: ac nid byth y ceidw efe ei ddigofaint. *Gwers 9.*

Nid yn ol ein pechodau y gwnaeth efe â ni: ac nid yn ol ein hanwiredau y gwnaeth efe â ni. *Gwers 10.*

¶ *Yn lle Venite, exultemus, arferir yr Emyr bon fy'n canlyn; Gwers gan yr Officiariad, a phob ail-wers gan y Clochydd a'r Bobl.*

Clodforwch yr Arglwydd; canys da yw: o herwydd ei drugaredd fydd yn dragywydd. *Salm cvii. 1.*

Felly dyweddol gwaredigion yr Arglwydd: y rhai a waredodd efe o law y gelyn. Gwers 2.

Llawer gwaith y'm cystuddiafant o'm ieuengelyd: y dichon Israel ddywedyd yn awr. *Salm cxxix. 1.*

Llawer gwaith y'm cystuddiafant o'm ieuengelyd: etto ni'm gorsuant. *Gwers 2.*

Canys heb achos y cuddiafant eu rhwyd i mi mewn pydew: yr hwn heb achos a gloddiafant i'm henaidd. *Salm xxxv. 7.*

Darpariafant rewyd i'm traed; crymmedd fy enaid: eloddiafant bydew o'm blaen; lyrbiafant yn ei ganol. *Salm lvii. 6.*

Mawr yw ein Harglwydd, a mawr ei nerth: aneirif yw ei deall. *Salm cxlvii. 5.*

Yr Arglwydd fydd yn dyrchafu y rhai llariaidd: gan oftwng y rhai annwrol hyd lawr. *Gwers 6.*

Bydded dy law dros wr dy ddeheulaw: a thros fab dŷn, yr hwn a gadarnhaist i ti dy hun. *Salm lxxx. 17.*

Felly ni chiliau yn ol oddi wrthy ti: bywba ni, ac ni a alwn ar dy Enw. Gwers 18.

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspryd Glân;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

¶ *Salmu priod. LXIV, CXXIV, CXXV.*

¶ *Lluthian priod. { I. a Sam. XXII. Te Deum. { II. Ag. XXIII. Jubilate.*

¶ *Yn y Gwersiclau ar ol y Credo, yr anghwanegir at yr arferir y rhai byn dros y Brenhin.*

Officiariad: Arglwydd, cadw y Brenhin,

Pobl. Yr hwn fydd yn ymddiried ynot.

Officiariad: Anson iddo borth o'th sancteiddfa.

Pobl. Ac byth yn nerthol ymddisgyn ef.

Officiariad: Na ad i'w elynion gael y llaw uchaf arno.

Pobl. Na ad i'n enwir nesau i'w ddrygu.

¶ *Yn lle'r Colect cyntaf o'r Fforest Weddi, yr arferir y ddau byn.*

HOLL-alluog Dduw, yr hwn ym mhob oes a ddangosodd dy nerth a'th drugareddau yngwarediaidau rhyfeddol a grafusol dy Eglwys, ac yn noddod cystiawn a chrefyddol Frenhinoedd a Stadau yn proffesu dy sanctaidd a'th dragywyddol Wirionedd, rhag cydswriadau maleisus ac yfrywiaw drygionus eu holl elynion; Ni a roddwn i ti ein diffuant ddiolch a moliant, am ryfeddol a galluog warediad ein diwedd-ar rasulaf Arglwydd Frenhin *IAGO* y Cyntaf, y Frenhines, y Lywyfog, a'r holl Frig Brenhinol, gyd â Dyledogion, Eglwytywyr, a Chyffredin *Lloegr*, yngynulledig y pryd hwnnw ym Mharliament, wedi eu barnu, trwy ddichell y Pabyddion, megis defaid i'r lladdfa, mewn modd creulon a naws-wyllt, i'u hwnn i bob

i bob esampl yn y cyn-ocoedd. Nid ein haeddiant ni, ond dy Drugaredd di, nid ein rhag-ddarbob ni, eithr dy Ragluniaeth di, a'n gwareddod ni rhag yr gnaturol Gyd-fwriad hwn: ac am hynny, nid i ni, O Arglwydd, nid i ni, ond i'th Enw di y rhodder yr holl anrhydedd a'r gogoniant yn holl Eglwys i'r Saint, o genhedlaeth i genhedlaeth, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

D Erbyn hedyd, rasafaf Dduw, ein diolch diffuant am i'th lenwi ein calonnau drachefn â llawenydd a gorioledd, wedi'r amser y cystuddiaist ni, a rhoi caniad newydd yn ein geneuau, trwy ddwyn ei Fawrhydi y Brenhin *William*, ar gyfen i Heddyw, i wared ein Heglwyys a'n Cenedl oddi wrth Draws-lywodraeth a Chamrwydys Babafdd. Addolwn ddoethineb a chyfiawnder dy Ragluniaeth, a gyf-ryngodd mor amserol ar eithaf ein perygl, ac a fhom- modd holl fwriadau'n gelynyon. Attolwgwn i ti roi i ni'r cyfryw fywiol a pharhaus Ymfyniad o'r hyn a wnaethost erom yn, ac er, y pryd hwnnw, fel nad elom yn ddiifawr ddiolaf yn ein hufuddod, trwy rhyfgyr ar dy fawr a'th anhaeddedigol Ddaioni; eithr tywys o hono ni i edifeirwch, a'n cynhyrfu i fod yn fwy ein diwydrwydd a'n hawydd-fryd yn holl ddyddeddyddau'n Crefydd, a gedwaist i ni yn rhyf- feddol. Blodeuedd felly yn ein plith wirionedd a chyfiawnder, mwneidd-dra brawdol a chariad perffaith, duwioldeb a dywosiwn, undeb a chyd- gordiad, a phob rhinweddau eraill, fel y bont yn wastadod ein hamferoedd, i wneud yr Eglwys hon yn Fawl ar y ddaear. Hyn oll a ufudd-erfyniwn ni er mwyn ein Harglwydd a'n lachawdwr ben- digedig. Amen.

¶ An ddiwedd y Litani (a arferir yn wastad ar y Dydd brown) ar ol y Coleff (Ni a attolwgwn i ti, O Dad, &c.) y dywedir byn y fydd yn canlyn.

H Oll-alluog Dduw a nefol Dad, yr hwn o'n rasol Ragluniaeth, a'th dyner Drugaredd tu ag at- tom, a raglaenaist falais a dychymyglon ein gely- nyon, trwy ddatguddio a gwaradwyddo eu bwriad erchyll ac ysgeler, a gyd-fwriadolent ac a amcan- uent ei ddwyn i ben y Dydd heddyw yn erbyn y Brenhin, a holl Ystad *Loegr*, er dymchweliad y Llywodraeth a'r Grefydd a feydlwyd yn ein plith; ac Heddyw hedyd a dywyfaist yn rhyfeddol dy was y Brenhin *William*, ac a'i dygaist e'n ddiogel i'r *Loegr*, i'n cadw rhag diweddar ymgais ein gelynyon i'n dffuddio ni o'n Crefydd a'n Cyfreithiau: Nyni yn oftyngediddiaf ydym yn molianu ac yn mawrgy- dy Enw gogoneddus, am dy anseidrol radlawn Dda- lioni hyn tu ag attom a amlygaist yn y ddeu-dwrn hyn o'n Drugaredd. Yr ym yn cydnabod mai dy Drugaredd di, dy Drugaredd di yn unig ydoedd, na'n difethwyd: canys yr oedd ein pechodau yn llefain hyd y nef i'n herbyn; a'n hanwireddau yn deilwng yn galw am ddial arnom. Eithr tydi ni wnaethost i ni yn ol ein pechodau, ac ni obrwyaist ni yn ol ein hanwireddau, ac ni'n traddodaist ni, fel yr haeddafom, i fod yn ysglyfaeth i'n gelynyon; eithr yn dy Drugaredd a'n gwaredaist ni rhag eu mallais hwynt, ac a'n hachubaist rhag angau a distryw. Trwy ystyried o honom dy Ddaioni hwn, O Ar- glwydd, gweithreda ynom wir edifeirwch, fel na bo ein hanwiredd yn dramgwydd i ni. Ac ang- hwanega ynom fwyfwy fydd fywiol, a chariad ffyrthlawn ym mhob ufudd-dod fanteidd; fel y bo i'th gynnal dy ffafr, ynghyd â llewyrch dy Efen- gyl, i ni ac i'n heppil yn dragwydd; a hynny er mwyn dy anwyf Fab Iesu Grist ein hunig Gyfryngwr a'n Dadleuwr. Amen.

¶ Yn lle'r Weddi [Ar amser Rhyfel a Therfysgau] arferir y Weddi hon yn n canlyn.

O Arglwydd, yr hwn Heddyw a ddatguddiaist faglau angau, a danafodd Ffili ac yn rhyfeddol a'n gwaredaist oddi wrthym: Bydd di yn wastad yn Noddwr galluog i ni, a gwaiaf ein gelynyon a fchedant am wadd: tre eu cyngheirion yn holldeb,

a diddymma hwynt; goftwng eu balchder, tola eu drygioni, a gwaradwyddo eu bwriadau. Nertha ddwyllaw ein grasafaf Frenhin *SIOR*, a phawb y fy wedi eu gosod mewn Awdurdod dano, i dorri ymalth trwy farn a chyfiawnder gymmairt oll o weithredwyr anwiredd, ag a droant Grefydd yn Wrthryfel, a Ffydd yn Derfysg; fel na chaffont byth y llaw uchaf arnom, ac na orfoleddont yn nynyftr dy Eglwys yn ein plith: eithr trwy fod ein grasafaf Frenhin a'i Deyrnaloedd yn ymgynnal yn dy wir Grefydd, a thrwy dy radol Ddaioni yn cael eu noddi yn yr unrhyw, allu o honom ni oll dy wastnaethu di yn ddyledus, a rhoddi i ti ddiolch yn dy sancteiddlan Gynnulleidfa, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

¶ Yngwasanaeth y Cymmun, yn lle Coleff y Dydd, yr arferir bron fy'n canlyn.

T Ragywyddol Dduw, a'n galluocaf Noddwr, yr ym ni dy weision annheilwng yn oftyngedig yn ein cyflwyno ein hunain ger bron dy Fawredd, gan gydnabod dy Allu, dy Ddoethineb, a'th Ddaioni, yn cadw yn ddiangol y Brenhin, a Thair Ystad *Loegr*, ymgynulleddig ym Mharliament, rhag y Distryw a fwriadaf heddyw i'w herbyn. Gwna ni, ni a attolwgwn i ti, yn wir ddiolchgar am hon a'th holl Drugareddau mawrion eraill tu ag attom; yn ben- nodol am ail-wneud y Dydd-hwn yn gofus trwy arwydd newydd o'th garedigrwydd tu ag attom. Bendithiwn di am roddi i'w ddiweddar Fawrhydi y Brenhin *William* ddiogel Ddyfodiad yma; ac am wneud i bob Gwrthgais ffyrthio o'i flaen ef, hyd onid aeth e'n Frenhin a Llywydd arnom. Cadw ap ymddiffyn ein goruchaf Arglwydd Frenhin *SIOR*, a'r holl Welygordd Frenhinol, rhag pob Brad a Chyd-fwriad; Cynnal ef yn dy Ffydd, Ofn, a Char- iad; Llwyddo ei Deyrnafad i'n ddedwyddwch yma ar y ddaear; ac ar ol hyn corona ef â Gogon- iant tragwyddol yn nheyrnas nef, trwy Iesu Grist ein hunig lachawdwr a'n Prynwyr. Amen.

Yr Epsfol.

Ymddarostynged pob enaid. *Rbus. xiii. gwrs. i.* hyd wers 8.

Yr Efen-gyl.

A bu, pan gyflawnwyd y dyddiau. *S. Luc ix. gwrs 51. hyd wers 57.*

¶ Ar ol y Credo, oni bydd Pregeth, y darllenir un o'r canlynol hyn yn erbyn Gwrthryfel.

¶ Darllenir yr Adnod hon ar yr Offrymiad.

P A bethau bynnag oll a ewyllyffioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly gwnechw chwithau idd- ynt hwy: canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi. *S. Math. vii. 12.*

¶ Ar ol y Weddi dros yr Eglwys filwus, arferir y Weddi hon fy'n canlyn.

D UW, yr hwn y mae dy Enw yn ardderchog ar yr holl ddaear, a'th Ogoniant uwch y nefoedd; yr hwn a gedwaist Heddyw yn rhyfeddol ein Hegl- wys a'n Gwladwriaeth oddi wrth ddirgel ddyfais ac uffernol falais Cyd-fradwyr Pabaid; ac ar gyfen i Heddyw hedyd a ddechreuast roi i ni nerthol ym- wared rhag amlwg Draws-lywodraeth a Gorthrach yr unrhyw elynion creulon a gwaed-fryd; Ni a san- dithiwn ac a addolwn dy ogoneddus Fawredd, am y cyntaf, felly am dy ryfeddol garedigrwydd diweddar hwn i'n Heglwyys a'n Cenedl, yn ym- ddiffyn ein Crefydd a'n Breiniau. Ac ufudd-we- ddiwn ar i dduwiol ymfyniad ar dy ad-roddedig Drugaredd hon adnewyddu a chynnyddu ynom y- pryd o gariad a diolchgarwch i ti yr unig Awdur; yipryd o heddychol ymoftyniad ac ufudd-dod i'n grasol oruchaf Arglwydd Frenhin *SIOR*; ac y- pryd o gariad gwrefog i'n Crefydd fanteidd, a achub- ant i'r awrion elwaith mor rhyfeddol, se a'i fesydliaist yn fendith i ni ac i'n heppil. A hyn a enyniwn ni er mwyn Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

FFURFGWEDDI gyd ag **YMPRYD**, i'w harfer bob Blwyddyn ar y Degfed ar hugain o Ionawr; sef, Dydd Merthyrloaeth y Gwynfydedig Frenhin *Siarles* y Cyntaf: i erlyng Trugaredd **DDUW**, na byddo nac i Euogrydd y Gwaed gwirion dimiweid hwnnw, na Pechodau eraill, trwy ba rai y cyffrowyd **DUW** i'n traddodi ni a'n Brenhin i ddwyllaw Dynion creulon ac ygelcer, gael eu hymweled un amser rhag llaw, arnom ni, na'n Heppil.

¶ Os ar Sul y digwydd y Dydd bron, y Ffarf bon o Weddi a arferir, a'r Ympryd a gedwir, Drannocb. Ar Ddydd yr Arglwydd nefaf o flaen y Dydd i'w gadw, ar y Foreol Weddi, yn ebrwydd ar ol Cris Nices, y rhybuddir am gadw yn barbus yr unbyw Dydd.

¶ Yr un fydd y Gwasanaeth ar y Dydd og a arferir ar Ddyddiau-gwyl yn bollol; ond am a ofodir i'f d'angenach.

Y DREFN am WEDDI FOREOL.

¶ T Gweinidog a ddechreu ag un neu ychwaneg o'r Ymadroddion byn.

GAN yr Arglwydd ein Duw y mae trugar-ddau a maddeuant, er gwrthryfelu o honnom i'w erbyn; ni wrandawfom chwaith ar lais yr Arglwydd ein Duw, i rddio yn ei gyfeithiau ef y rhai a roddodd efe o'n blaen ni. *Dan. ix. 9, 10.*

Cofpa ni, Arglwydd, etto mewn barn; nid yn dy lid: rhag it' ein gwneuthur yn ddiddym. *Jer. x. 24.*

Arglwydd, na ddos i farn a'th weision: o herwydd ni chyfiawnheir neb byw yn dy olwg di. *Sal. cxliii. 3.*

¶ Tn lle Venite, exultemus, dyweder neu ganer yr Emyr fydd yn canlyn; un Wers gan yr Offeiriad, a phob ail gan y Clochydd a'r Bobl.

CYfiawn ydwyf ti, O Arglwydd: ac uniawn yw dy farnedigaethau! *Sal. cxix. 137.*

Ti ydwyf gyfiawn yn yr byn oll a ddigwyddodd i ni: canys gwirionedd a wnaetbost ti, a minnau a wnaetbom yn annuwiol. *Neh. ix. 33.*

Minnau, braidd na lithrodd fy nhraed: prin na thripiodd fy nghereddediad. *Sal. lxxiii. 2.*

Canys cyfyngennais wrth y rhai ynfyd: pan welais furdiant y rhai annuwiol. *Gwers 3.*

Y mae brenhinoedd y ddaear yn ymosod, a'r pen-naethiaid yn ymgynghori ynghyd: yn erbyn yr Arglwydd, ac yn erbyn ei Crist ef. *Sal. ii. 2.*

Canys ymgynghorasant yn unfryd; ac ymwnantbant i'w erbyn. *Sal. lxxxiii. 5.*

Efe a glywodd ogan llaweroedd; dychryn oedd o bob parth; pan gyd-ymgynghorasant yn ei erbyn ef, y bwriadasant ei ddieneidio. *Sal. xxxi. 13.*

A thafodau ceirwyddog y llafarasant i'w erbyn; clychynasant ef befyd a geiriau cas: ac ymladdasant ag ef heb acbas. *Sal. lxx. 2, 3.*

Ie, hefyd y gwyr oeddi anwyl ganddo ef, yn y rhai yr ymddinedodd; ac a fwytaodd ei fara, a ddychrafodd eu fawd i'w erbyn. *Sal. xli. 9.*

Y llofant iddo ef ddrwg dros dda: i yspailio ei enaid. *Sal. xxxv. 12.*

Ymgynghorasant yn unfryd, gan ddywedyd, Duw a'i gwrthododd ef: erlidiwch a deliwech ef; canys nid oes gwaredydd. *Sal. lxxi. 10, 11.*

Anad ein ffroenau, Banneiog yr Arglwydd, a ddal-lydd yn eu ffrwydau bwynt: am yr bron y dywed-lydd, Dan ei gylgod ef y byddwn ni byw. *Galar. iv. 20.*

Y gwrthwynebwyr a'r gelyn a ddaethant i byrth Caerfalem: gan ddywedyd, Pa bryd y bydd efe farw, ac y derfydd am ei enw ef! *Galar. iv. 12.*

Sal. xli. 5.

Affroydd, meddant, a llyd swtbo: a llyd ei fyd yn gwrthod, ni chydlyd mwy. *Gwers 8.*

Tyllion gau a gyfodasant i'w erbyn; holasant iddo ef yr hyn ni's gwyddai oddi wrtho. *Sal. xxxv. 11.*

Am bechodau'r bobl, ac anwiredd yr offeiriad; y tywalltasant waed y cyfiawn yngbanol Caerfalem. *Galar. iv. 13.*

Na ddeled fy enaid i'w cyfrinach hwynt; fy ngogoniant, na fydd un a'u cynnulleidfa hwynt: canys yn eu dig y lladdasant wr. *Gen. xlix. 6.*

Sef gwr dy ddechulaw: Mab y dyn, yr brun a g-darnbeaif i ti dy bun. *Sal. lxxx. 17.*

Yngolwg y rhai angall yr oedd efe yn marw: a drwg y cyfrilient ei ddiwedd ef. *Doeth. iii. 3.*

Hwynt-bwy ffylliad a feddylasant fod ei fuchell ef yn ynyddu, a'i ddwedd yn ammbarchus: ni'th y mae efe mewn tangnefedd. *Doeth. v. 4. a iii. 3.*

Oblegyd er ei gyttuddio yngolwg dynion: etto'i oedd ei obaith yn llawn tragywyddoldeb. *Doeth. iii. 4.*

Pa fodd y cyfrifer ef ym mhlith meibion Duw: ac y mae ei ran ef ym mysg y faint! *Doeth. v. 5.*

Ond, O Arglwydd Dduw'r dial, O Dduw'r dial: gwna ddaionia yn dy ewyllysgarwch i Sion. *Sal. xciv. 1. a li. 18.*

Bydd drugarog, O Arglwydd, wrth dy bobl, y rhoi a brynaif: ac na ddryo enogrydd gwaed gwirion yn ein berbyn. *Deut. xxi. 8.*

O! na chasglu ein hecheidiau gyd â phechaduriaid: na'n bywyd gyd â dynion gwaedlyd! *Sal. xxvi. 9.*

Gwared ni oddi wrth waed, O Dduw, tydi yr Emyr wylt Dduw ein iachawdwriaeth: a'n tafod a gan y llafar am dy gyfiawnder. *Sal. li. 14.*

O herwydd nid wyt ti Dduw yn ewyllysio anwiredd: a drwg ni thrig gyd â thi. *Sal. v. 4.*

Difetbi y rhai: a ddywedant geirwydd: yr Arglwydd a ffriddio y gwr gwatedd a'r twyllodra. *Gwers 6.*

Mor ddifysymwth yr aethant yn anghysfannedd: pallasant, a dariuant gan ofn! *Sal. lxxiii. 19.*

Fel breuddwyd, wrth ddiuno un: felly, O Arglwydd, pan ddeffroech, y dirmygi eu gwedd bwynt o'r ddan. *Gwers 20.*

Mawr a rhyfodd yw dy weithredoedd, O Arglwydd Dduw Holl-alluog: cyfiawn a chywir yw dy ffyrdd di, Brenhin y faint! *Dar. xv. 3.*

Cyfiawn ydwyf ti, O Arglwydd: ac uniawn yw dy farnedigaethau. *Sal. cxix. 137.*

Gogoniant i'r Tad, &c.

Megi yr oedd yn y dechreu, &c.

¶ Salmau priod. IX, X, XI.

¶ Llitbiau priod, { I. a Sam. I. Te Deum. II. S. Math. XXVII. Jubilate.

¶ Tn lle y Coleff cyntaf ar y Foreol Weddi, yr arferir y ddau byn fy nefaf yn canlyn.

OAlluocaf Dduw, ofnadwy yn dy farnedigaethau, a rhyfoddol yn dy weithredoedd tu ag y feision, dynion; yr hwn yn dy doft ddigllonedd, oddeffait (megis ar y Dydd heddyw) dorni ymait fywyd ein diweddar rasol Arglwydd Frenhin Siarles.

Brenhin SIARLES y Merthyr.

Cyntaf, trwy ddwyllaw dynion yfgeler a gwaed-lyd: Nyni dy greaduriaid pechadurus, ymgynnull-edig yma ger dy fron; ydym, yn enw holl drigolion y deyrnas hon, yn oftyngedig yn cyfaddef, mai pech-odau mawr-waedd y Genedl yma oedd yr achos o ddwyn i lawr y farnedigad drom hon arnom. Eithr, O Dduw grafusol, pan ymosfynech am waed, na ddryo smogwydd y gwaed gwirion hwn (tywalltiad pa un iaid oes dim ond gwaed dy Fab di a all ei ddiwygio) na ddryo mo hono ar gyfrif pobl y tir hwn; ac na ofnyer ef byth gennym ni, na'n heppil. Trugurhâ, O Arglwydd, trugarhâ wrth dy bobl y rhai a bryn-iaist; ac na lidia wrthym yn dragwydd: eithr madd-edeu i ni er mwyn dy drugareddau, trwy ryglyddon dy Fab ein Harglwydd Iesu Grist. *Amen.*

Bendigedig Arglwydd, yngolwg yr hwn gwerth-
fawr yw marwolaeth dy Saint; Ni a sawrygwn
dy Enw, am dy aml ras a roddai i'n diweddar Ar-
glwydd Frenhin a ferthrydd; trwy'r hwn y nert-
wyd ef mor gyfurus i ddilyn camrau ei wynfydedig
Feistr a'i lachawdwr, mewn diysgog addfryn odder-
iad o bob ammharchiadau creulon, ac yn y diwedd yn
gwrthwynebu hyd at waed; a'r prydd hwnnw hefyd,
yn ol yr un eifampyl, yn eirioli dros ei ddihenyddwyr.
Bydded ei goffadwriaeth ef, O Arglwydd, byth yn
fendigedig yn ein plith; fel y gallom ninnau ddilyn
eifampyl ei wrolder a'i ddianwadalwch, ei oftynged-
dwydd a'i amynedd, a'i fawr gariad ef. A chaniattâ
i'n gwlad hon fod yn rhydd oddi wrth ddial am ei
waed cyfawn ef, a th drugaredd gael ei gogoneddu
ym maddeuant ein pechodau; a'r cwbl er mwyn
Iesu Grist, ein hunig Gyfyngwr a'n Dadleuwr.
Amen.

**¶ Ar ddiwedd y Litani (a arferir yn wastad ar y Dydd
bon) ar ol y Colest [Ni a attolygwn i ti, O Dad,
&c.] y darllenir y tri Colest byn.**

O Arglwydd, ni a attolygwn i ti, yn drugarog
gwrando ein gweddïau, ac arbed bawb a gy-
ffiant eu pechodau wrthyt; fel y bo i'r rhai y cy-
huddir eu cydwytodau gan bechod, trwy dy dru-
garog faddeuant fod yn ollyngedig, trwy Grist ein
Harglwydd. *Amen.*

OAlluocaf Dduw, a thrugarocaf Dad, yr hwn
wyt yn tofuriwr wrth bob dyn, ac nid wyt yn
casâu dim o'r a wnaethost; yr hwn nid ewyllysi farw-
olaeth pechadur, ond byw o hono, ac ymchwelyd
oddi wrth ei bechod, a bod yn gadwedig; Yn dru-
garog maddeu i ni ein camweddau; derbyn a chy-
fura ni, y rhai ydym yn ffin ac yn orthrwm gennym
faisch ein pechodau. Ti biau o briodoldder drugarhau
yn wastad; i ti yn unig y perthyn maddeu pechod-
au. Arbed nyni gan hynny, Arglwydd daionus,
arbed dy bobl y rhai a brynaist: na ddos i'r farn
a'th weision, y rhai ynt bridd gwael, a phechadur-
iaid trua; eithr ymchwel felly dy lid oddi wrthym,
y rhai ym yn oftyngedig yn cydnabod ein gwaeledd,
ac yn wir edifeiriol gennym ein beiau; ac felly bryf-
ia i'n cynnorthwyo ni yn y byd hwn, fel y byddom
fryw byth gyd â thi yn y byd a ddaw, trwy Iesu Grist
ein Harglwydd. *Amen.*

Ymchwel di ni, O Arglwydd daionus, Ac yna yr
ymchwelir ni. Ystyria, O Arglwydd, Ystyria
wrth dy bobl, Y rhai fydd yn ymchwelyd attat trwy
wylofain, ymprydio, a gweddio. Canys Duw tru-
garog wyt ti, Yn llawn tofuri, Yn dda dy amynedd,
Ac yn lawr dy wârder. Yr wyt yn arbed, pan ym

ni yn haeddu poenau; Ac yn dy lid yr wyt yn me-
ddwl am drugaredd. Arbed dy bobl, Arglwydd da-
ionus, arbed hwy, Ac na ddwyer dy etifeddiaeth i
waradwydd. Clyw nyni, Arglwydd, canys mawr
yw dy drugaredd; Ac yn ol lliaws dy drugareddau
edrych arnom, Trwy haeddedigaethau a chyfyng-
dod dy fendigedig Fab Iesu Grist ein Harglwydd.
Amen.

**¶ Yngwasanaeth y Cymmun, yn nefaf ar ol y Weddi
dros y Brenhin [Holl-alluog Dduw, yr hwn fydd â'i
Deyrnas yn dragwyddol, &c.] yn lle'r Colest am
y Dydd, yr arferir y ddau Golest yma. O Alluocaf
Dduw ofnadwy, &c. Bendigedig Arglwydd, &c.
fel yn y Weddi Ffôr.**

Yr Epistol.

Ymddarostyngwch oblegyd hyn. 1 S. Petr. ii. gwera
13. hyd wers 23.

Yr Efengyl.

Yr oedd rhyw ddyn o berchen tŷ. S. Mat. xxi.
gwera 33. hyd wers 42.

**¶ Ar ol Credo Nicea y darllenir, yn niffyg Pregeth i'r
Ddiwedd bawbw, y rban gyntaf a'r ail o'r Hwmit,
a ofodwyd allan trwy Awdurdod, yn erbyn Anfydd-
dod a Gwrtbryfel; neu pregeth y Gweinidog, yr bwn
a fo'n gwasanaethu, Pregeth o'i wneuthuriad ei bus
ar yr unrhyw Ddylun.**

¶ Yn yr Offrymiad y darllenir yr Adaod bon.

PA bethau bynnag oll a ewyllyfioch eu gwneuthur
o ddynion i chwi, felly gwnewch chwithau iddo
yat hwy: canys hyn yw'r gyfraith a'r prophwydi.
S. Mat. vii. 12.

**¶ Ar ol y Weddi [Dros holl Ystad Eglwys Grist, &c.]
yr arferir y ddau Golest yma fydd yn canlyn.**

O Arglwydd ein Tad nefol, yr hwn ni chospaist
ni hyd yr haeddau ein pechodau, eithr yng
nghanol barn a gohaist drugaredd; Yr ydym ni yn
cydnabod mai dy ragorol ffaffr di ydoedd, er i ti, am
ein haml a'n dirfawr annogaethau, odder i'th En-
neiniog, y bendigedig Frenhin Siarles y Cyntaf, syth-
io (megis ar y Dydd heddyw) i ddwyllaw dynion yf-
geler a gwaedlyd, ac ar fodd creulon ei ladd ef gan-
ddynt; etto ni'n gadewaist ni dros fyth, megis de-
faid heb fugail iddynt; eithr yn dy rasol Ragluniaeth
a gedwaist yn rhyfedd ddilys Etifedd ei Goron ef, ein
grasufaf Arglwydd Frenhin y pryd hwnnw, Siarles
yr Ail, rhag ei elynion gwaedlyd, gan ei guddio ef
dan gyfod dy adenydd, hyd onid aeth eu Camrwyf
hwynt heibio; ac yn dy ddaionus amfer gosodedig
a'i dygaist ef yn ol, i eistedd ar ofseddfainge ei Dad;
a chyd â'r Brenhinol Deulu, a adferiaist i ni ein hen
Lywodraeth Wledig ac Eglwysig. Am y rhai hyn
dy fawr a'th annhraethadwy Drugareddau, ni a dal-
wn i ti ein oftyngeddiad ddiolch o eigion ein ca-
lonnau; gan attolygu i ti yn wastad barhau dy rasol
noddod dros yr holl Frenhinol Deulu, a chaniattâ
i'n grasufaf Frenhin Sior, hir a llwyddianus
Deyrnasiad arnom ni: a ninnau dy bobl a'th folian-
nwn yn dragwydd, ac a ddatganwn dy Foliaint o
genhedlaeth i genhedlaeth byth, trwy Iesu Grist ein
Harglwydd a'n lachawdwr. *Amen.*

A chaniattâ, Arglwydd, ni a attolygwn i ti, fo
i chwi y byd hwn, trwy dy Reolledigaeth di,
gael ei drefnu mor dangnoseddol, ag y gallio dy Eg-
lwys di dy wasanaethu yn llawn yn mhob duwllol
heddwch, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Y Drefn am BRYDNHAWNOL WEDDI.

¶ *Yr Emyn ofodedig i'w barfer ar y Foreol Weddi, yn lle Venite, exultemus, a arferir yma befyd o flaen y Salmau priod.*

Cyfiawn ydwyd ti, O Arglwydd, &c.

¶ *Salmau priod.* LXXIX, XCIV, LXXXV.

¶ *Llistiau priod.* { I. Jer. XII. neu Dan. IX. hyd wers 22.
II. Heb. XI. 32. a'r XII. hyd wers 7.

¶ *Yn lle'r Colell cyntaf ar y Brydnhawnol Weddi, yr arferir y ddau yma i'w nefas yn canlyn.*

O Fendigedig Arglwydd Dduw, yr hwn trwy dy Ddoenineb wyt nid yn unig yn cyfeirio ac yn treinu pob peth yn gyffonaf i' th iawnder dy hun; ei thr wyt hefyd yn cyfiawni dy Ewyllys yn y cyfryw fodd, na's gallwn ni na chydabyddom dy tod yn gyfiawn yn dy holl fyrrd, a sanctaidd yn dy holl weithredoedd; Nyni dy bobl bechadurus ydym yma yn syrthio i lawr ger dy fron di, gan gysgu mai cyfiawn oedd dy Farnedigaethau, yn goddet i ddynion ereulon, meibion y Fal (megis ar y Dydd hwn) drochi eu dwylaw yngwæd dy Enneiniog; o herwydd ein bod wedi tynnu yr unrhwyarnom ein hunain, trwy ddirfawr a hir-barhâus gyffciadau ein pechodau i' th erbyn. Am ba rai gan hynny yr ym ni yma yn ein darostwng ein hunain ger dy fron; gan erfyn dy Drugaedd i'w maddevant am danynt oll, ac i'wared dy genedl hon oddi wrth euogrwydd gwæd (yn enwedig hwnnw a dywalltwyd y Dydd heddyw) ac ymchwel oddi wrthym ni a'n heppil yr holl farnedigaethau hynny a haeddafom o herwydd ein pechodau. Caniattâ hyn er mwyn cwbl-ddigonol haeddadigaethau dy Fab ein Iachawdwr Iesu Grist. Amen.

O Dduw gwynfydedig, cyfiawn a galluog, yr hwn a oddiaut (ar gyfen i Heddyw) reddi i'w synu dy anwyl Wafanaethwr, ein diweddar oruchaf Frenhin Siarles y Cyntaf, i'w atreolus gynddeiriowgrwydd dynion enwir, i'w amherchi a'i ddrwy, ac o'r diwedd i'w ladd ganddyn: Er nad allwn synied ar weithred mor fhaidd, heb ddychryn a syndod; etto yr ym yn ddiolchgaraf yn coffau rhagoriaethau dy Ras, yn

disgleirio y pryd hwnnw yn dy Enneiniog; yr hwn y bu wiw gennyt ei gynnygaeddu hyd yn awr angau, a mesur rhagorol o amynedd hynod, addfwynder, a chariad perffaith, o flaen wyneb ei elynion ffyrnig. Ac er goddet o honot iddynt fyned rhagddynt i'r cyfryw radd o drais i'w erbyn, ag i'w ladd ef, a meddiannu ei Orfeddiaingc; etto yn dy fawr Drugaredd ti a gedwaist ei Fab ef, eiddo'r hwn o gyfiawnder ydoedd hi, ac o'r diwedd, trwy'r feddol Ragluniaeth, a'i dygaist yn ei ol, ac a'i gosod aist arni, i adferu dy wir Grefydd, ac i sefydlu heddwch yn ein plith. Am y rhain dy fawron Drugareddau nyini a ogoneddwn dy Enw, trwy Iesu Grist ein gwynfydedig Iachawdwr. Amen.

¶ *Yn nefas ar ol y Colell [Coleua ein tywyllwch, &c.] yr arferir y tri Cboletl byn fydd nefas yn canlyn.* O Arglwydd, ni a attolygw'n i ti, &c. O Alluocall Dduw, a thrugaroccaf Dad, &c. Ymchwel di i'r O Arglwydd, &c. fel o'r blaen yn y Foreol Weddi.

¶ *Yn nefas o flaen Gweddî S. Crystostom, yr arferir y Colell yma fydd nefas yn canlyn.*

Holl-alluog a thragywyddol Dduw, yr hwn y mae dy Gyfiawnder fel y mynyddoedd cedym, a' th Farnedigaethau fel y dynder mawr; a'r hwn, trwy y ddybryd lofruddiaeth a wnaethpwyd (ar gyfen i Heddyw) ar Gorph cystegredig dy Enneiniog, a ddyfsgaist i ni nad yw y pennaf o Frenhinoedd, na'r goreu o ddynion, yn ddiogelach rhag trais, mwy na marwolaeth naturiol: Dyig i ninnau ar hyn o achos felly gyfrif ein dyddiau, fel y dygom ein calonnau i ddoethineb: a chaniattâ na allo na godidowgrwydd dim y fydd fawr, na bri ar ddim y fydd dda ynom, mewn modd ym y byd dynnu ein golwg oddi ar edrych arnom ein hunain megis llwch a lludw pechadurus; ei thr fel y bo i ni (yn ol eifampyl dy fendigaid Ferthyr hwn) gyrchiu at y nêd am gamp uchel yr alwedigaeth fydd o'n blaen, trwy ffydd ac amynedd, gofnygeiddrwydd ac addfwynder, marweiddiad ac ymwrthodiad â ni ein hunain, cariad perffaith, a dyfsgog barhâu hyd y diwedd: a hyn oll er mwyn dy Fab ein Harglwydd Iesu Grist; i'r hwn, gyd â thydi a'r Yspryd Glân, y bo'r holl anrhydedd a'r gogoniant, yn oes oesoedd. Amen.

FFURFGWEDDI gyd a **DIOLCH** i'r Holl-alluog **DDUW**, am iddo ostegu'r Gwrthryfel Echryfion, trwy Edfryd y Brenhin a'r Bienhinol Deulu, a thrwy ad-sefydlu y Llywodraeth, ar ol' hir Flynnyddoedd o Rwystr: yr annhraethol Drugareddau hynny a gydwriaeth am hynny y pennodwyd y Dydd hwnnw, trwy Aet o Barliament, i'w gadw bob Blwyddyn yn Wyl dros fyth.

¶ *Yr Aet Parliament a wnaethpwyd yn y ddeudderfed, ac a sicrbwyd yn y Drydded Blwyddyn ar ddeg o gyboeddadig Ddiolch, fydd i'w darllain yn gyffridinol ym mboob Eglwys ar y Foreol Weddi, yn nefas petb at am gadau y rhag-ddwyddedig Ddiurnod yn barbedig.*

¶ *Yn un fydd y Gwasanaeth ag a arferir ar Ddyddiau-gwyl yn hollol; ond am a ofodir isod yn amgenach:*

¶ *Os digwydd y Dydd bwn ar Ddydd Iou y Dyrchafael, neu'r Sulgwyn, Colellau'r Gwasanaeth bwn a arddodir at Wafanaeth y Gwyliau hynny yn eu priod gyfte; ac os ar Ddydd Llun neu Ddydd Mawrth yn Wyl o Sulgwyn, neu ar Sul y Drindod, y Salmau priod a ofodwyd yma am y Dydd bwn, a arferir yn lle y rbai bebio y rban arall o'r Gwasanaeth bwn: ond os digwydd ef ar un Sul arall, arferir yr holl Wafanaeth bwn yn gyfan, fel y canlyn.* A pha Wyl bynnag a ddigwydd ar y Dydd Uchel-wyl bwn o Ddiolch, arferir yr Emy

ADFERIAD, BRENHINOL DEULU.

¶ *Debreuer y Foreol Weddi a'r Tmadroddion byn.*

GAN yr Arglwydd ein Duw y mae trugareddau a maddeuant, er gwrthryfelu o honom i'w erbyn: ni wrandawfom chwaith ar lais yr Arglwydd ein Duw, i rodio yn ei gyfreithiau ef, yrhaf a roddodd efe o'n blaen ni. *Dan. ix. 9, 10.*
Trugareddau yr Arglwydd yw, na ddarfu am dnom ni: o herwydd ni phalla ei dostruriaethau ef *Galar. iii. 12.*

¶ *Ys lle Venite, exultemus, dycweder, neu ganer, yr Emyr sydd yn canlyn; un Wers gan yr Officiariad, a phob ail gan y Clocydd a'r Bobl.*

TRUGAREDDAU'r Arglwydd a ddatganaf byth: a'm genau y mynegaf dy wionedd o genhedlaeth i genhedlaeth. *Sal. lxxxix. 1.*

Gwneith yr Arglwydd gogio ei raseddodau: graflawn a thrugareg yw'r Arglwydd. Sal. cxi. 4.

Pwy a draetha nerthoedd yr Arglwydd: ac a fynegaf ei holl fawr ef? *Sal. cvi. 2.*

Mawr ydo gweithredoedd yr Arglwydd: gwedi eu ceisio gan barab a'u boffant. Sal. cxi. 2.

Yr Arglwydd fydd yn dychafu y rhai llariaidd: gan ostwng y rhai annuwiol hyd lawr. *Sal. cxlvii. 6.*

Yr Arglwydd fydd yn gwneuthur cyfiawnder a barn: i'r rhai gorthrymmedig oll. *Sal. cxiii. 6.*

Nid byth yr ymrylon ef: ac nid byth y ceidw ef ei ddigofaint. *Gwers 9.*

Nid yn ol ein pechodau y gwneith ef a ni: ac nid yn ol ein banwiredau y talodd ef i ni. *Gwers 10.*

Canys cyuwwch ag yw'r nefoedd uwchlaw'r ddaear: y rhagorodd ei drugaredd ef ar y rhai a'i hofnant ef. *Gwers 11.*

Fel y tosturia tad wrth ei blant: felly y tosturia'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnant ef. *Gwers 13.*

Profaist ni, O Dduw: coethaist ni fel coethi arian. *Sal. lxxvi. 10.*

Peraist i ddynion farfogaeth ar ein pennau: aethom trwy'r tân a'r dwfr: a thi a'n dygaist allan i le diwall. *Gwers 12.*

O, mor aml a blin gyftuddiau a wnaethost ti i ni eu gweled! etto ti a'n bywheiaist drachefn: ac a'n cyfodaist drachefn o orddynder y ddaear. *Sal. lxxi. 20.*

Tydi a'n cofaist yn ein bisel radd, ac a'n bacubuaist oddi wrth ein gelynyon: o berwydd dy drugaredd fydd yn drwydd. *Sal. cxxxvi. 23, 24.*

Graflawn fuost, O Arglwydd, i' th dir: dychwel-aist gaethiwd Jacob. *Sal. lxxxv. 1.*

Ein Duw trugareg a'n rhagflaenodd: a Duw a wnaeth i ni wled ein beuyllys ar ein gelynyon. *Sal. lix. 10.*

Hwy a gwmpafant, ac a syrthiafant: ond nyni a gyfodafom, ac a safafom. *Sal. xx. 8.*

Tno y syrthiodd gweithbwyr anwiredd: gweithbwyr bywynt i lawr, ac ni allant gyfodi. *Sal. xxxvii. 12.*

Yr Arglwydd a'n cyfododd ni; efe a'n bendithia: bendithia ef dy Israel, bendithia ef dy Aaron. *Sal. cxv. 12.*

Bendithia ef y rhai a ofnant yr Arglwydd: syebain a mawron. *Gwers 13.*

O na foliannent yr Arglwydd am ei ddaioni: a'i rfyddodau i feibion dynion! *Sal. cvii. 21.*

Abertbant befyd abertb moliant: a mynegant ei gweithredoedd ef mewn gorfoledd. *Gwers 22.*

Na chelant chwaith rhag eu meibion: gan fynegi i'r oes a ddol feliant yr Arglwydd, a'i nerth, a'i rfyddodau y rhai a wnaeth ef. *Sal. lxxviii. 4.*

Fel y gwybyddo yr oes a ddol, fef y plant a enir: ac na byddont fel eu tadau, yn genhedlaeth gyndyn a gwrthryfelgar. *Gwers 6, 9.*

Bendithiwch Dduw yn y cynulleidfaoedd: fef yr Arglwydd, y rhai ydych o ffynnon Israel. *Sal. lxxviii. 26.*

Bendigeidgyddo'r Arglwydd, yr bwn a'n llwytha bywydd a daioni: fef Duw ein iachawdwriaeth. *Gwers 19.*

Darfydded weithian anwiredd yr annuwiol: eithr cyfarwyddia di y cyflawn. *Sal. vii. 9.*

Llawenyched ac ymbyrwydd ynot ti y rhaf oll a'tb grefiant: dycweder y rhaf a garant dy iachawdwriaeth, bob amser, Mawrger yr Arglwydd. Sal. xl. 16.

Gogoniant i'r Tad, &c.
Megis yr oedd yn y dechru, &c.

¶ *Salmau priod. CXXIV, CXXVI, CXXIX, CXVIII.*

¶ *Llithbiau priod. I. i Sam. XIX. gwers 9: neu Num. XV. Te Deum.*

¶ *II. Epistol S. Judas. Ysbecth Ddu.*

¶ *Y Gwneithiau trefaf ar ol y Credo a fydd y rhain.*

Officiariad. Arglwydd, dangos dy drugaredd amom. Ateb. A chaniattaf i ni dy iachawdwriaeth.

Officiariad. Arglwydd, cadw y Brenhin, Ateb. Yr hwn sydd yn ymddiried ynot.

Officiariad. Anfon iddo borth o'th fustieiddia. Ateb. Ac byth yn nerthol ymddiffyn ef.

Officiariad. Na ad i'w elynion gael y llaw uchafarno. Ateb. Na ad i'r enwir nesau i'w ddyrgu.

Officiariad. Gwisg dy Weinidogion ag iawnder. Ateb. A gwna dy ddewisol bobl yn llawen.

Officiariad. Arglwydd, dyro dangnefedd yn ein dyddiau.

Ateb. Gan nad oes neb arall a ymladd drofom, ond tydi, Dduw, yn unig.

Officiariad. Bydd i ni, O Arglwydd, yn dwt cadarn, Ateb. Rhag wyneb ein gelynyon.

Officiariad. Arglwydd, gwrandao ein gweddiau. Ateb. A deled ein llef hyd atlat.

¶ *Yn lle'r Colest cyntaf ar y Foreol Weddi, yr asferir y ddau byn sydd yn canlyn.*

HOLL-alluog Dduw, yr hwn wyt gadarn Dduw ymddiffyn i' th weislon rhag wyneb eu gelynyon; Yr ydym ni yn rhoddi i ti foliant a diolch am y rhyfeddod Ymwared a ganiatteaist i'r Teyrnafodd hyn oddi wrth Y GWRTHRYFEL MAWR, a'r holl Drueni a'r Gorthrymder yn canlyn yr unrhwy, dan ba rai y buafant yn griddfan dros gymaint o amfer. Yr ydym ni yn cydnabod mai dy Ddaioni di yw, na'n rhoddwyd ni i synu yn gwbl yn ysglyfaeth iddynt hwy; Gan attolwg i ti yn wastadol barhau dy gyfryw Drugareddau tu ag attom; fel y gwypo'r holl fyd mai tydi yw ein Hachubwr, a'n cadarn Warredwr ni, trwy Iesu Grifft ein Harglwydd. *Amen.*

O Arglwydd Dduw ein Iachawdwriaeth, yr hwn a twost rasilawn iawn i'r tir hwn, a thrwy dy rfyddoll Ragluniaeth a'n gwaredaist ni allan o'n Hannhrefn refynol a thramawr, trwy edfryd i ni, ac i'w ddiambheuol Gyniawn-frain-ei hun, dy Wafanaethwr, Brenhin Siarles yr Ail, yr hwn oedd ein graflawf a'n cyflawnaf Ben-llwydwrwr ni yr amser hwnnw (er gwaethaf holl allu a malais ei elynion) a'i sefydlu ef ar Orfodd-faingc y Teyrnafodd hyn, gan edfryd i ninnau hefyd trwy hynny ryddid i broffesu yn gyhoeddus dy wir Grefydd a'th iawn Addoliad, ynghyd a'n Tangnefedd a'n Llwyddiant gynt, er mawr gyfur a diddanwch ein calonau: Yr ym ni yr awrhon yma ger dy fron di yn cydnabod gyd a phob dyledus ddifolchgarwch dy Ddaioni annhraethol tu ag attom, yr hwn a ddangosaist i ni ar gyfen i'r Dydd heddyw, ac yn offrymu ein haberth o foliant i' th Bnw mawr gogoneddus am yr unrhwy; gan ufudd-attolygu i ti dderbyn yn gymmeradwy ein diffuant, etto ein hannahllwg O'u ymmedigaeth o honom ein hunain; gan addunedu pob fanteidd Uddodod, ar feddwl, gair, a gweithred, i' th Dduw Fawredd; a chan addaw ynot ti ac erot ti bob fydellon a dyledus Wafanaeth i' th Enneiniog Wafanaethwr sydd yr awrhon yn llywodraethu trofom, ac i'w Etifeddion ar ei ol: Bendithia ef, ni a attolygwn i ti, a phob cynnyrch Gras, Anrhydedd, a Dedwyddwch, yn y Byd hwn, a chorona ef ag Anfarwoldeb a Gogoniant yn y Byd a ddaw, er mwyn Iesu Grifft, ein Harglwydd a'n Iachawdwr. *Amen.*

K 3 ¶ *Yn*

ADFERIAD Y BRENHINOL DEULU.

¶ *Yn uwedd y Litani* (yr bon a arferir yn uwastad ar y Dydd bron) ar el y Colect [Nyni a attolygwn i ti, O Arglwydd Dad, &c.] y dywedir y Colect fydd yma ncsaf yn canlyn.

HOLL-alluog Dduw, yr hwn ym mhob oes a ddangosfaist dy nerth a th drugaredd, yngwarediadau rhyfeddol a grasfol dy Eglwys, ac yn noddi cyfiawn a chrefyddol Frenhinoedd a Stadau, yn protiesu dy sanctaidd a th dragwyddol Wirionedd, rhag Cyd-fwriadau maleifus ac Ystrywiau drygionus eu holl Elynon; Ni a roddwn i ti ddiolch a moliant diffuant, o eigion ein calonau, megis am dy aml drugareddau mawrion a chyhoedd, felly yn enwedig am yr hyspyrfel a'r rhyfeddol Ymwared, yr hwn (ar gyfen) i Heddyw) a ddarfu i th ddoeth a th ddaionus Ragluniaeth ei gwblhau a'i ganiattau i'n grasufaf ddaionus Arglwydd Frenhin y pryd hwnnw, *Siarles* yr Ail, a'r holl Frenhinol Deulu; ac ynddynt hwy, a chyd â hwy, i'r holl Eglwys a'r Deyrnas hon, ac i bob Ystâd a Gradd o ddyinion ynddynt; oddi wrth Wrthryfel, Trais, a Gorthrymder annaturiol dynton annuwiol a chreulon, ac oddi wrth yr Annhrein a'r Dinystr grefynol oedd yn canlyn. O rasufaf a thrugareccaf Arglwydd Dduw, nid ein haeddiant ni, ond dy Drugaredd di; nid ein rhagddarbod ni, ond dy Ragluniaeth di; nid ein braich ein hunain a'n hachubodd ac a'n gwaredodd oddi wrth yr holl bethau hyn, ond dy Ddeheulaw di a th Fraich, a Llewyrch dy Wyneb; am dy fod di yn ein hoffi. Ac am hynny nid i ni, O Arglwydd, nid i ni, ond i th Enw di y rhodder yr holl Anrhydedd, a'r Gogoniant, a'r Mawr, ynghyd â Diolch gostyngieiddiaf a ffyddlonaf, yn holl Eglwyf i'r Saint. Poed felly. Bendigedig fyddo'r Arglwydd ein Duw, yr hwn yn unig fydd yn gwneuthur rhyfeddodau; a bendigedig fyddo ei Enw mawr ef yn dragwydd, trwy Iesu Grist ein Harglwydd a'n hunig Iachawdwr. *Amen.*

¶ *Tegwasaeth y Cymmun*, o flaen yr Epistol, yn ddi-gyswng yr arferir y ddau Colect byn, yn lle'r Colect dros y Brenhin, a Cholect y Dydd. Holl-alluog Dduw, yr hwn wyt gadarn Dŵr ymddiffyn, &c. O Arglwydd Dduw ein Iachawdwriaeth, &c. fel o'r blaen yn y Fferyl Weddi.

¶ *Yr Epistol.* i S. Pedr II. gwrs 11. hyd wers 18.

¶ *Efengyl.* S. Math. XXII. gwrs 16. hyd wers 23.

¶ *Yn yr Offryniad darllener y Wers bon.*
NID pob un fydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd;

ond yr hwn fydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhaf, yr hwn fydd yn y nefoedd. *S. Math. vii. 21.*

¶ *Ar el y Weddi* [Dros holl Ystâd Eglwys Grist, &c.] y dywedir y Colect bron fydd yn canlyn.

HOLL-alluog Dduw a nefol Dad, yr hwn o th anfeidrol a th annhraethol Ddaioni tu ag attom, mewn modd anarferol a rhyfedd, a ddad-ddymchwelaist ac a ddiddymmaist annuwiol fwriadau y dynion bradwrus, pengaledion, a beilchion hynny, y rhai, dan rith Crefydd a th Enw sancteiddiaf, a ddychmygasant, ac agos a gyflawnasant, gwbl ddinystr yr Eglwys a'r Deyrnas hon: Megis yr ydym ni Heddyw yn dra difrifol a defosiynol yn addoli ac yn mawrygu dy Enw gogoneddus, am dy anfeidrol rasufol Ddaioni hyn a ganiatteaist i ni, yn barod; felly yn ofstygieddiaf yr attolygwn i ti barhau dy ras a th ffair tu ag attom, gan ein cuddio a'n cadw dan gyfog dy adenydd, fel na byddo byth o hyn allan i'r fath drueni grefynol syrthio arnom. Er mwyn hyn anfon allan dy lewyrch a th wirionedd, i ddatguddio'r dyfnderau hyn o eiddo Satan, digelwch yr anwiredd hwn. Ynfyda a diddymma holl gynghorion dirgel yr annuwiol, Gostwng eu balchder, tola eu drygioni, a gwaradwyddau eu bwriadau. Nertha ddwyllaw ein grasufaf ddaionus Arglwydd Frenhin *SIOR*, a phawb y fydd wedi eu golod mewn Awdurdod dano, i dorri ymaith trwy iarn a chyfiawnder gymmaint oll o weithredwr anwiredd, ag a droant Grefydd yn Wrthryfel, a Ffydd yn Derfysg; fel na chaffont byth mwy y llaw uchaf arnom, ac na orfoleddont yn nynystr y Llywodraeth Frenhinol, a th Eglwys yn ein plith. Ymddiffyn a chadw ein grasufaf Arglwydd Frenhin, a'r holl Frenhinol Deulu, oddi wrth bob Traeturiaeth a Brad. Bydd iddo yn Helm Iachawdwriaeth, ac yn gadarn Dŵr Ymddiffyn rhag wyneb ei elynion oll. Ac am y rhai anghymhodlon, gwisg hwy â chywilydd a gwaradwydd; eithr arno Ef a'i Hillogaeth bloedeu ei Goron yn dragwydd. Felly nyni dy bobl, a defaid dy borsfa, a th foliannwn di yn dragwydd, ac a ddatganwn dy foliant o genhedlaeth i genhedlaeth byth, trwy Iesu Grist ein hunig Iachawdwr a'n Gwaredwr; i'r hwn, gyd â thyd i Dad, a'r Ysryd Glân, y byddo gogoniant yn yr Eglwys trwy'r holl genhedlaethau, heb drangc na gorphen. *Amen.*

SIOR F.

EIN Hewyllys a'n Gorchymyn yw, *Printio a Chyhoeddi*, allan o law, y Tair Fferyl Gwedd i Gwasaeth yma, a wnaethpwyd i'r Pummed o Dachwedd, y Drefed ar hugain o Ionawr, a'r Nawfed ar hugain o Fai; ac o hynny allan eu cyd-gynnwys a'r Llyfr Gwedd i Gyffredin, a Liturgi Eglwys Loegr; i'w harfer bob Blwyddyn ar y Dyddiau dywadedig, ym mhob Eglwys a Chapel Cadeiriol a Cholegol, yng Nghapel pob Coleg a Neuadd o fewn pob un o'n dwy Bris-Ysgol, ac o'n Colegau Eton a Chaerwynt, ac ym mhob Eglwys a Chapel Plwyfol o fewn y rhan honno o'n Teyrnas Brydain Fawr a chwir Lloegr, Tywysogaeth Cymru, a Thref Berwic ar Twid.

Rhoddwyd yn Ein Castell *Windſor*, y Deuddegfed Dydd o Fedi, 1728,
yn yr Ail Flwyddyn o'n Teyrnasiad.

Trwy Orchymyn Ei Fawrbydi,

Townshend.

FFURF GWEDDI gyd a **DIOLCH** i'r **Holl-alluog DDUW**, i'w harfer bob Blwyddyn ym mhob Eglwys a Chapel yn y Deyrnas hon, ar y Ddeddf Dydd ar hugain o *Febrŵari*; fel, y Dydd y dechreuodd y Brenhin ei ddedwyddol Deyrnasiad.

¶ *Tr un fydd y Gwasanaeth ag a arferir ar Ddyddiau Gwyl yn bollen; ond lle'r ordeiniwyd yn amgen yn y Ffurf bon.*

¶ *Os digwydd y Dydd bron ar Ddydd Sul, arferir y Gwasanaeth bron, fel y canlyn, yn bollen.*

¶ *T Fforest Weddi a ddechreu â'r Ymadroddion byn.*

CYnghori yr ytiwyf, ymlaen pob peth, fod Ymbiliau, Gweddïau, Deifysiadau, a Thalu Diolch, dros bob dyn: dros Frenhinoedd, a phawb fydd mewn Goruchafiaeth; fel y gallom ni fyw yn lloyydd ac yn heddychol, mewn pob duw-ioddeb ac onestfyrwydd: canys hyn fydd dda a chymmeradwy ger bron Duw ein Ceidwad. 1 Tim. ii. 1, 2, 3.

Os dywedwn nad oes ynom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionedd nid yw ynom: ond os cyfaddetfwn ein pechodau, fyddlon yw eise a chyfiawn; fel y maddeuo i ni ein pechodau, ac y'n glanhau oddi wrth bob anghyfiawnder. 1 S. Ioan i. 8, 9.

¶ *Tu lle Venite, exultemus, y cenir, neu y dywedir, yr Ewng bon sy'n canlyn; un Wers gan yr Offeiriad, a phob ail gan y Clecwydd a'r Bobl.*

O Arglwydd ein Ior ni: mor ardderchog yw dy Enw ar yr holl ddaear! Sal. viii. 1.

Arglwydd, beib yw dyn, pan gydnabyddit ef: neu fab dyn, pan wnaith gyfrif o bono? Sal. cxliv. 3.

Gwnaeth gonio ei ryfeddodau: graslawn a thru-garog yw'r Arglwydd. Sal. cxi. 4.

Ona foliant yr Arglwydd am ei ddaioni: a'i ry-feddodau i feibion dynion! Sal. cvii. 21.

O Dduw, ein Tarian, gwel: ac edrych ar wyneb dy Enneiniog. Sal. lxxxiv. 9.

Cynnal ei gerddedid ef yn dy lwybrau: fel na litbro ai draed. Sal. xvii. 5.

Estyng oes y Brenhin: a llawenâ ef â llawenydd dy wynebpryd. Sal. lxi. 6. a'r xxi. 6.

Arboded byth ger dy fron di: darpar drugaredd a gwirionedd, fel y cadwont ef. Sal. lxi. 7.

Yn ei ddyddiau ef blodeued y cyfiawn: a gwna ein bro ni ein heddychol. Sal. lxxii. 7. a cxlvii. 14.

Gwisg ei elynion ef â chyhoilydd: a blodeued ei goron arno yntau. Sal. cxxxii. 18.

Bendigedig fyddo'r Arglwydd Dduw, Duw Israel: yr hwn yn unig fydd yn gwneuthur rhyfeddodau. Sal. lxxii. 18.

Bendigedig befyd fyddo ei Enw gogoneddus ef yn dra-gwydd: a'r bôll ddaear a lanwer o'i ogoniant. Amen, ac Amen. Gwers 19.

Gogoniant i'r Tad, &c.

Megis yr oedd yn y dechreu, &c.

¶ *Salmau priod. XX, XXI, CI.*

¶ *Llithiau priod. I. Jos. I. hyd w. 10. Te Deum.*

¶ *II. Rhuf. XIII. Jubilate Deo.*

¶ *T Gwerfclau nesaf ar ol y Credo a sasant fel byn.*

Offeiriad. Arglwydd, dangos dy drugaredd arnom.

Atteb. A chaniattâ i ni dy iachawdwriaeth.

Offeiriad. Arglwydd, cadw y Brenhin,

Atteb. Yr hwn fydd yn ymddiried ynot.

Offeiriad. Anfon iddo borth o'th sancteidffa.

Atteb. Ac byth yn nerthol ymddiffyn ef.

Offeiriad. Na ad i'w elynion gael y llaw uchaf arno.

Atteb. Na ad i'r enwir nesâu i'w ddrygu.

Offeiriad. Gwisg dy Weinidogion ag iawnder.

Atteb. A gwna dy ddewisol bobl yn llawen.

Offeiriad. Arglwydd, cadw dy bobl.

Atteb. A bendithia dy etifeddiaeth.

Offeiriad. Arglwydd, dyro dangnefedd yn ein dyddiau.

Atteb. Canys nid oes neb arall a ymladd drofom, ond tydi, O Dduw, yn unig.

Offeiriad. Bydd i ni, Arglwydd, yn Dŵr cadarn,

Atteb. Rhag wyneb ein gelymion.

Offeiriad. Arglwydd, gwrando ein gweddïau.

Atteb. A dedued ein llei hyd atnat.

¶ *Tu lle'r Coleff cyntaf ar y Fforest Weddi, yr arferir y Coleff dilynol bron o Ddiurwch am Ddyfodiad y Brenhin i lywodraethu arnom.*

HOLL-alluog Dduw, yr hwn wyt yn llywodraethu

ar holl deyrnasoedd y byd, ac yn eu trefnu wrth dy ewyllys daionus; Nyni a ddiolchwn it' yn ddiffuant am deilyngu, ar gyfen' i Heddyw, ofod

dy Wafanaethwr, ein goruchaf Arglwydd Frenhin S'IOR, ar Orfeddfainge y Teyrnasoedd hyn. Bid

dy ddoethineb di i'w dywys ef, ac â'th fraich nerthâ ef; blodeued yn ei ddyddiau ef gyfiawnder,

gwirionedd, a sancteidrwydd, heddwch a chariad, a'r holl rinweddau y sy'n harddu'r Broffes Gristian-

ogol: llywia ei holl Gynghorion a'i Lafur ef at dy Ogoniant di, a Daioni ei Bobl; a dyro i ninnau ras

i ufuddhâu iddo yn firiol ac yn ewyllysgar, er mwyn Cydwybod; fel na bo i'n gwyniau pechadurus, na'n

priod-elw ni, waradwyddo ei Ofalon ef am y Lles Cyffredin: bid iddo yn wastadol feddiannu Calon-

nau ei Bobl; fel na bont byth yn fyr o'i anrhydeddus ef, ac ufuddhâu i'w Awdurdod: bid hir a llwydd-

iannus ei Deyrnasiad, a chorona ef ag Anfarwoldeb yn y Byd a ddaw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd.

Amen.

¶ *Tu niwedd y Litani (yr hon yn wastad a arferir ar y Dydd bron) ar ol y Coleff [Ni a attolygwn i ti, O*

Dad, &c.] yr arferir y Weddi sy'n canlyn dros y Bren-

bin a'r Brenhinol Deulu.

O Arglwydd ein Duw, yr hwn wyt yn cynnal ac

yn llywio pob peth yn y nef a'r ddaear: Der-

byn ein hufudd Weddiad, gyd â'n diffuant Ddiolch,

am ein goruchaf Arglwydd S'IOR, a ofododd dy Ras

â'th Ragluniaeth, ar gyfen' i Heddyw, yn Frenhin

arnom ni; ac felly, gyd ag ef, bendithia Frenhinol

Uchelder Sior Tywylog Cymru, Tywyloges Waddol

Cymru, y Dduw, y Tywylogesau, a'r holl Frenhinol

Deulu; fel y bo iddynt oll, gan ymddiried yn wast-

tad yn dy ddaioni, a'u hymddiffyn gan dy allu, a'u

coroni â'th rasol a diball ffafir, barchâu ger dy fron

mewn iechyd, heddwch, llawenydd, ac anrhydedd,

hir a dedwydd einioes ar y ddaear, ac ar ol y fuchedd

hon, mwynhâu bywyd a gogoniant tragwyddol yn

Nheyrnas Nef, trwy Haeddeditgaethau a Chyfyng-

iad Iesu Grist ein Iachawdwr; yr hwn, gyd â'r Tad

a'r Yspryd Glân, sy yn byw ac yn teyrnasu byth yn

un Duw, heb drange na gorphen. Amen.

¶ *Tua y canlyn y Coleff bron, ar i Dduw ymddiffyn y*

Brenbin yn erbyn ei bôl Elynion.

O Dduw grasusaf, yr hwn a ofodait dy Wafan-

aethwr ein Brenhin S'IOR ar Orfeddfainge ei

Hynasiad; Yn oftyngieddiaf attolygwn it' ei ym-

ddiffyn ef ar yr unrhyw rhag pob peryglon y gallo

ese fod yn eu hergyd; cudd ef rhag cyfrinach y rhai

drygonus, a rhag terfysg gweithredwyr anwired: lleisgâ ddwyllaw, difwyna fwriadau, a diffwytha

ymgeistiau ei Elynion oll, fel na allo na dirgel Frad-

wriaethau, na Thrais cych cyhoeddol, gythryblio ei

Lywodraeth; eithr bod iddo, ac eise yn cael ei gadw

yn ddiogel dan gyfod dy Adain, a'i gynnal gan dy

Gadernid, orfoleddu ar bob Gwrthgais; fel y gallo'r

T Ddeufed ar hugain o Fehefin.

holl fydd gydnabod mai ti yw ei Achubydd, a'i gadarn Waredydd ef yni mhob Cyfeiaeth a Gwrthwyneb, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

¶ *Yna'r Weddi dros Uchel Lys y Parliament, os bydd e'n eistedd.*

¶ *Yng Ngwasanaeth y Cymmun, yn nefas o flaen darllain yr Epistol, yn lle'r Cofedi dros y Brenhin, a Goleiti y Dydd, yr arferir y Weddi yma dros y Brenhin, megis Pen-lywydd yr Eglwys.*

O Fendigedig Arglwydd, yr hwn a elwaist Dywyfion Cristianogol i ymddiffyn dy Ffydd, ac a roist yn Ddyled arnynt, hwylio ymlaen Hawdd-fyd ysprydol, gyd â Llesad amferol eu Pobl; Yr ym yn cydnabod a gostyngedig a diolchgar galonnau dy lawr Ddaioni i ni, yn gofod dy Wasanaethwr, ein Brenhin grafusaf, ar yr Eglwys a'r Deyrnas hon: Dyro iddo, ni a attolygwn i't, yr holl nefol Radau angenrheidiol i gyfuwch Ymddiried; Llywydd yn ei Ddwyllaw dy Waith di ei Dduw; Gweled ei Lygaid ef Lwydd ei noll Fwriadau ar Les dy wir Greffydd sefydledig yn ein plith; A gwna ef yn Erfyn bendigedig i ymddiffyn a dyrchafu dy Wirionedd, pa le bynnar y mae dan Erid a Gorthrech: Ffoed Rhagrith a Halogrwydd, Coel-greffydd a Gau-dduwiaeth, o'i wydd ef; Na ad i Herefiau na Gau-ddysgeidiaeth anheddychu dy Eglwys, nac i Sifmau ac Ymneilluadau diachos ei gwanhau; eithr caniatâ i ni fod o un galon ac un meddwl yn dy wasanaethu di ein Duw, ac yn ufuddhau iddo yntau yn ol dy Ewyllys di. Ac, fel y mwynhao'r oesoedd i ddyfod y Bendithion hyn, Na fid fyth eisiau Un o'i Dy ef i lywodraethu'r Teyrnafoedd yma ar ei ol ef; fel y gwelo ein Hilioiaeth ni Blant ei Blant ef, a Heddwch ar Israel. Felly nynti dy Bobl, a Defaid dy Bofa, a ddiolchwn i't yn dragwydd, ac a ddatganwn fyth dy Foliant o genhedlaeth i genhedlaeth, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

Yr Epistol.

Anwylyd, yr wyf yn attolwg i chwi. i S. Pedr ii. gwers 11. hyd wers 18.

Yr Efyngyl.

A hwy a ddanfonasant atto eu. S. Matb. xxi. gwers 16. hyd wers 23.

¶ *Ar ol Credo Nicea, y canlyn y Bregeth.*

¶ *Tn yr Offrymiad darllener y Wers ben.*

Lewyrched felly eich goleuni ger bron dynion, fel y gwelont eich gweithredoedd da chwi, ac y gogoneddont eich Tad yr hwn fydd yn y nefoedd. S. Matb. v. 16.

¶ *Ar ol y Weddi [Dros holl Ystâd Eglwys Grist, &c.] darllener y Colefiau sy'n canlyn.*

¶ *Gweddî am Undeb.*

DUW, Dad ein Harglwydd Iesu Grist, ein hunig Iachawdwr, Tywyfog Tangnefedd; Dyro ras i ni yn ddirifol i ofod at ein calon y mawr beryglon yr ym ynddynt trwy ein hymnariadau annedwydd; Dwg ymaith bob digafedd a rhagfarn, a pha beth bynnag arall a ddichon ein rhwyffro ni i dduwiol Undeb a Chyd-gordio; Fel, megis nad oes ond un Corph, ac un Yspryd, ac un Gobaith o'n Galwedigaeth; un Arglwydd, un Ffydd, un Bedydd, un Duw a Thad i ni oll; felly o bo i ni oll o hyn allan fod o un Galon, ac o un Enaid, wedi ein huno mewn un sanctaidd gwllwm Gwirionedd a Heddwch, Fydd a Chariad perffaith; ac ag un meddwl ac un genau dy ogoneddu di, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

CAniatâ, O Arglwydd, ni a attolygwn i ti, fod i chwiyl y byd hwn gael ei drefnu mor dangnefeddol gan dy lywodraethu di, ag y gallu dy Eglwys di dy wasanaethu yn llawen ym mhob duwiol Heddwch, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. *Amen.*

CAniatâ, ni a attolygwn i ti, Holl-allubg Dduw, am y geiriau, &c.

Holl-alluog Dduw, ffynnon pob doethineb, yr hwn wyt yn, &c.

TAngnefedd Dduw, yr hwn fydd uwch law pob deall, &c.

SIOR F.

EIN Hewyllys a'n Gorchymyn yw, Printio a Chyheceddi'r Ffurf yma o Weddi a Diolchgarwch i'r Ddeufed Dydd ar hugain o Fehefin allan o law, a'i harfer bob Blwyddyn ar y Dydd dywededig (yn lle ei harferu ar yr Unfed ar ddeg o Fehefin, fel y gorchymynwyd trwy Sel Frenhinol Ein Llaw, a roddwyd y Pedwerydd Dydd ar ddeg o Fai, yn y Flwyddyn gyntaf o'n Teyrnasiad) ym mhob Eglwys a Chapel Cadeiriol a Cholegol, yng Nghapel pob Coleg a Neuadd o fewn pob un o'n dwy Bris-Ysgol, ac o'n Colegau Eton a Chaerwynt, ac ym mhob Eglwys a Chapel Phwyfal o fewn Ein Teyrnas Loegr, Tywysogaeth Cymru, a Thref Berwic ar Twid.

Rhoddwyd yn Ein Llys yn Censington, yr Wythfed Dydd o Hydref, 1751, yn y Bumed Flwyddyn ar hugain o'n Teyrnasiad.

Trwy Orchymyn Ei Fawrhydi,

Holles Newcastle.

ERTHYGLAU

A gyttunwyd arnynt gan ARCH-ESGOBION ac ESGOBION y ddwy Dalaith, a'r holl EGLWYSWYR, yn y Gymmanfa a gynhaliwyd yn LLUNDAIN yn y Flwyddyn 1562. er mwyn gochelyd amrafael Opiniynau, a chadarnhau Cyffondeb ynghylch gwir Grefydd. A ail-brintiwyd trwy Orchymyn Ei FAWRHYDI, gyd â'i Frenhinol Ddeclarasiwn o'u blaen hwynt.

DECLARASIWN y BRENHIN.

GAN Ein bod wrth Ordinad Dduw, yn ei Ein cyfiawndd, yn Ymddiffynnydd y Ffydd, a Goruwch-Lywiauw yn Eglwys, yn Ein Harglwyddiaethau hyn; yr ydym yn cyfrif yn dra chytanot i'n Swydd Frenhinol hon, a'n Zel grefyddol Ein Hun, gawso ac ymddiffyn yr Eglwys a reddwyd dan Ein Gofal, yn Undeb gwir Grefydd, ac ynghydwrn Tangnedd; ac nid ddisdai i Ymddadleuon angenbridiol, Amrasfation, neu Gwofhynau, gysodi, a'r a allo fagu Tmryson yn yr Eglwys a'r Wladwriaeth. Tybiafom gan bynnu, ar Bwyll gyfryd, ac wrth Gyngor cynnifer o'n Hefsgobion ag a allid yn gyflwr eu gawso ynghyd, yn gymmeryd twned y Declarasiwn sy'n canlyn.

Fod Erthyglau Eglwys Loegr (y rhai a gymmeradwywyd ac a awdurdodwyd byd yn byn, a'r rhai y darfu i'n Heglwyfwr yn gyffredin ddodi eu dwyglaw wrthyn) yn cynnwys gwir Aithrawiaeth Eglwys Loegr, yn gytfaed â Gair Dduw: y rhai yr ydym gan bynnu yn eu ffrbâ ac yn eu cadarnhau; gan orchymyn i'n holl Ddeillid caredig barbâu yn yr Unffurf bonno o Broffes, a gwabardd yr Angbyddod lleiaf oddi wrth y dywededig Erthyglau; y rhai i'r diben bynnu yr ydym yn gorchymyn ei Printio o newydd, a chyboeddi Ein Declarasiwn bron gyd â bwynt.

Ein bod yn Oruwch-Lywiauwyr Eglwys Loegr: a bod, os cyfyd dim Tmryson ynghylch y Llywodraeth oddi allan, an Orchymynau, Canonau, a Gofodedigaethau eraill pa rai bynnag yn perthyn iddi, i'r Eglwyfwr yn eu Gymmanfa os trefnu a'u gwaftadlu, roedi cad Cennad yn gntaf dan Ein Sel Lydan i wneutbur felly, a Ninnau yn gymmeradwyo eu Hordindodau bynnu a'u Gofodedigaethau; tra na wneutbur un o bonynt yn wrthbwyntio i Gyfreithiau a Defodau y Deyrnas.

Bod, o'n Gofal Tywysogol, i'r Gwefr Eglwysig wneutbur y Gwaith sydd brindol iddynt; yr Esqobion a'r Eglwyfwr, o amser bwygilydd mewn Gymmanfa ar eu bu-sudd Ddymuniad, a gant Cennad dan Ein Sel Lydan, i ymngwbori ynghylch, a gwneutbur yr holl gyfryd betbau ag a wneutbur yn eglur ganddynt, ag y cytunom Ni â bwynt, a bertbyn i sefydlod barbâd Aithrawiaeth a Diffyglaeth Eglwys Loegr y ly'r awrbon yn safadwy; oddi

wrth yr bon ni ddioeddefon Ni ddim newidid neu ymadawlad yn y radd leaf.

Ein bod am yr amser presennol, er darfad codi rhai Amrasfation drwg, etto yn ymgyfuro yn hyn; Ddarfod i'n holl Eglwyswyr o fewn Ein Teyrnas, bod amser yn euwyllysgaraf ddodi eu dwyglaw wrth yr Erthyglau gofodedig byn: yr hyn sydd Resum i Ni, eu bod bwy all yn cytuno yngwir, arferol, a llythyrnennol faddol y dywededig Erthyglau; a bod, byd yn oed yn y Fyngciau manylaidd bynnu lle mae'r Amrasfation presennol yn sefyll, pabl a bod matb yn cymmeryd fod Erthyglau Eglwys Loegr droffyn: yn hyn sydd Resum yn mbellach etto, nad oes neb o bonynt yn chwennych ymadael â'r Erthyglau safadwy byn.

Tmryson gan bynnu, yn y'r Amrasfation manylaidd ac annedwydd byn, y rhai dros gynnifer cant o fynyddoedd, ac mewn amrasfael amferodd a manau, a fwrw waith i Eglwys Grist i'w wneutbur, adail hebra bod manylaidd chwilio yn mbellach, a chaw i fynd yr Ymddadleuon bynnu yn Addetwiddin Dduw, fel y gosodin bwynt allan yn gyffredin i ni yn yr Ysgriflyr Lan, a Meddwl cyffredin Erthyglau Eglwys Loegr yn ei boltri ac na chaffo neb o hyn allat yn Phrinio na Phregetba i'w yro'r Erthyglau mewn un modd, eithr ymofiong iddynt yn eu Meddwl eithr a chylfion; ac ni chaffir ro i Syntwr neu ei Ddecongliad ei bin i fod yn Faddol yr Erthyglau, eithr eu cymmeryd yn Ysyr y Llythyrn a'r Grammaded.

Bod, os rhydd rhyw Ddarllenydd cyboedd yn un o'u dwy Brif-Ysgol, neu ryw Ben neu Feistr Coleg, neu neb arall yn neillduol yn un o bonynt, ryw Ysyrigantb newydd i un o'r Erthyglau, neu ddarlain ar gyboedd, trefnau, neu gynnal, un Ddaed cyboeddus, neu oddeff cymal un o'r cyfryw mewn un wedd yn un o'u dwy Brif-Ysgol, neu'n Colegau yn neillduol; neu, os pregetba un Ddifydd yn y Prif-Ysgolion, neu brintio dim yn un wedd, yn amgen nag a waftadlwyd eisoes mewn Gymmanfa trwy Ein Cyd-fyniad Brenhinol; iddo ef, neu bwy y Trefeldwyr, fod dan Bwyi Ein Hanfoddolnewydd, a Barn yr Eglwys yn Ein Commiffiwn Eglwysig, yn gystal â neb arall: ac Nyni a fynnon wneutbur Cospedigaeth addas arnynt.

Y Namyn un deugain ERTHYGLAU CREFYDD.

I. Am Ffydd yn y Drindod Sanctaidd.

NID oes ond un gwir Dduw byw, tragywyddol, heb gorph, heb rannau, heb ddi-oddefiadau; o anfeidrol Allu, Doethineb, a Daioni; Gwneutburwr a Chynhaliwr pob peth gwledig ac anwedig. Ac yn Undod y Duwdd yma y mae tri Pherfon, o un Sylwedd, Galluogrwydd, a Thragywyddoldeb; y Tad, y Mab, a'r Ysryd Glan.

II. Am y Gair, neu Fab Dduw, yr bwn a wneutburwyd yn wir Ddân.

YMab, yr hwn yw Gair y Tad, a ghenhdiwyd er tragywyddoldeb gan y Tad, gwir a thragy-

wyddol Dduw, o'r un Sylwedd â'r Tad, a gymmerodd natur dîn yn mru'r Wyrff fendigaid, o'i sylwedd hi: fel y mae dwy natur berrfaith gyfan-gwbl, fel y Duwdd a'r Dyndod, wedi eu cyfylltu ynghyd yn un Person, ni wahenir byth, o'r rhai y mae un Crist, gwir Dduw a gwir Ddân, yr hwn a wir-ddioddefodd, a groes-hoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd, i gymmodi ei Dâd â nyni, ac i fod yn aberth, nid yn unig dros guogrwydd pechod gwreiddiol, eithr hefyd dros weithredol bechodau dynion.

III. Am Ddifyddiad Crist i'w Uffern.

MEis y bu Crist farw drosom, ac y claddwyd ef; felly hefyd y mae i'w gredw, iddo ddif-gyn i Uffern.

IV. Am

ERTHYGLAU CREFYDD.

IV. Am Adgyfodiad Crist.

CRIST a wir-adgyfododd o feirw, ac a gymmerodd drachefn ei gorph, gyd â chnawd ac esgryn, a phob peth a berthyn i Berffeithrwydd Naturiaeth Dŷn; a'r hyn y dyrchafodd efe i'r Nefoedd, ac yho y fiae yn eistedd hyd oni ddychwelo i farnu pob dŷn y dydd diweddaf.

V. Am yr Ysryd Glân.

YR Ysryd Glân, yn deiliaw oddi wrth y Tad a'r Mab, fydd o un Sylwedd, Mawrhydi, a Gogoniant, â'r Tad a'r Mab, gwir a thragywyddol Dduw.

VI. Bod yr Ysryd Lân yn ddigonol i Iachawdwriaeth.

YMae'r Ysryd Lân yn cynnwys pob peth angenrheidiol i Iachawdwriaeth: fel nad ydys yn gofyn bod i neb, gredur beth bynnag ni ddarllenir ynddi, neu ni ellir ei brofi wrthi, megis Erthygl o'r Ffydd, na'i fod yn angenrhaid i Iachawdwriaeth.

Dan enw'r Ysryd Lân yr ydym yn deall y cyfryw Lyfrau Canonaidd o'r Hen Destament a'r Newydd, a'r ni bu erioed ddim amneu yn yr Eglwys am eu Hawdurdod.

Enwau a rhifedi y Llyfrau Canonaidd.

G. Enff.	I. Cronicl.
E. Esgodur.	II. Cronicl.
Lefiticas.	I. Esdras; neu, Esra.
Numeri.	II. Esdras; neu, Nebanua.
Deuteronomium.	Ester.
Jofua.	Jeb.
Baruch.	Salman.
Ruth.	Diarhebbion.
I. Samuel.	Eclesiaſtes; neu, y Progethuwr.
II. Samuel.	Cantica; neu, Ganiadau Salomon.
I. Brenhinodd.	Y IV. Propbwyd mwyaf.
II. Brenhinodd.	Y XII. Propbwyd lleiaf.

A'r Llyfrau eraill (fel y dywaid *Hierom*) y mae'r Eglwys yn eu darllain er siampl buchedd, ac addysg moesau; etto nid yw yn eu gosod i sicrhau un athrawiaeth.

Y cyfryw yw y rhai sy'n canlyn.

III. Esdras.	Baruc Brophwyd.
IV. Esdras.	Cân y tri Llang.
Jebit.	Yfari Susanna.
Judeb.	Yfari Bel a'r Ddraig.
Y ddarn arall o Lyfr Ester.	Gweddidi Manasse.
Llyfr y Doetbines.	I. Macabeaid.
Llyfr Iesu fab Sirac.	II. Macabeaid.

Holl Lyfrau y Testament Newydd, fel yr ydys yn eu derbyn yn gyffredin, yr ydym ni yn eu derbyn, ac yn eu cyfrif yn Ganaonaidd.

VII. Am yr Hen Destament.

NID yw'r Hen Destament wrthwyneb i'r Newydd: oblegyd yn yr Hen Destament a'r Newydd y cynnygir bywyd tragywyddol i ddyn trwy Grift, yr hwn yw'r anig Gyfryngwr rhwng Duw a dŷn, ac efe yn Dduw ac yn Ddŷn. Am hynny nid iawn gwrandio ffrant y rhai sy'n tybied nad oedd yr hen Dadau yn disgwyl ond am Addewidion trangeedig. Er nad yw'r Gyfraith a roddwyd gan Dduw trwy *Mofes*, hyd y perthyn i Seremoniau a Chynheddau, yn rhwymo Cristianogion, ac nad yw angenrhaid derbyn ei Gorchymynion hi am Lywodraeth Bydol mewn un Wlad; etto er hynny nid oes un Criston yn rhŷdd oddi wrth Ufudd-dod i'r Gorchymynion a elwir Moesawl.

VIII. Am y tri Chredo.

YTri Chredo, sef, Credo *Nicea*, Credo *Athanasius*, a'r hwn a elwir yn gyffredin Credo'r *Apostolion*, a ddylid yn gwbl eu derbyn a'u credu: oblegyd fe

ellir eu profi trwy ddiddadl warantrwydd yr Ysryd Lân.

IX. Am Becod Gwreiddiol, neu Anedigol.

NID yw Pechod Gwreiddiol yn sefyll o ddilyn *Adda* (megis yr ofer siarad y *Morganiaid*) eithr bai a llygredigaeth natur pob dŷn ydyw a'r a genhedlir yn naturiol o hil *Adda*, trwy'r hyn y mae dŷn wedi myned yn dra-phell oddi wrth gyfiawnder gwreiddiol, ac yw o'i naturiaeth ei hun â'i ddychwant ar ddrygioni, megis y mae'r cnawd bob amfer yn chwennychu yn erbyn yr Ysryd: ac am hynny ym mhob dŷn a enir i'r byd hwn, yr haeddai ddigofaint Duw, a damnedigaeth. Ac y mae'r llwgr natur yma yn aros, ie, yn y rhai a adgenhedlwyd; o herwydd pahan nid yw chwant y cnawd, a elwir yn Roeg, *Genius* *carus*; yr hyn a ddeongl rhai doetbines, rhai *gwyn*, rhai *tuadd*, rhai *chwant* y cnawd, yn ddarostyngedig i Gyfraith Dduw. Ac er nad oes damnedigaeth i'r rhai a gredant, ac a feddyddir; etto mae'r Apostol yn cyfaddef, fod mewn gwyn a thrachwant, o hono ei hun, naturiaeth pechod.

X. Am Ewyllys Rhydd.

CYfryw yw cyfwr dŷn, wedi Cwmp *Adda*, na'i gall o'i nerth naturiol a'i weithredoedd da ei hun ymchwelyd nac ymddarparu i Ffydd, ac i alw ar Dduw: o herwydd pahan ni allwn ni wneuthur gweithredoedd da, hoff a chymmeradwy gan Dduw, heb Ras Duw trwy Grift yn ein rhagfau, fel y bo ynom ewyllys da, ac yn cyd-weithio â ni, wedi y ddel ynom yr ewyllys da hwnnw.

XI. Am Gyfiawnbâd Dŷn.

FE'N cyfrifir yn gyfiawn ger bron Duw, yn unig er mwyn Haedddegiaethau ein Harglwydd a'n Hachubwr Iesu Grift, trwy Ffydd, ac nid o herwydd ein gweithredoedd neu ein haeddiant ein hunain. Am hynny Athrawiaeth gwbl-iachus, dra-llawn o ddiddanweh, yw, Mai trwy Ffydd yn unig y'n cyfiawnheir ni; fel yr hyspysir yn helaethach yn yr *Homili* am Gyfiawnbâd.

XII. Am Weithredoedd da.

ER na ddichon Gweithredoedd da, y rhai yw ffirwyth Ffydd, ac sy'n canlyn Cyfiawnbâd, ddileu ein pechodau, a goddef eithaf cyfiawn Farn Duw; etto maent yn foddol ac yn gymmeradwy gan Dduw yng Nghrist, ac yn tarddu yn angenrheidiol allan o wir a bywiol Ffydd; yn gymmaint ag y gellir adnabod Ffydd fywiol wrthynt hwy, mor allwg ag y gellir adnabod y pren wrth y ffirwyth.

XIII. Am Weithredoedd cyn Gyfiawnbâd.

NID yw'r gweithredoedd a wneid cyn (cael) Gras Crist, ac Ysrydoliaeth ei Ysryd ef, yn boddoloni Duw, yn gymmaint ag nad ydynt yn tarddu o Ffydd yn Iesu Grift; ac nid ynt chwaith yn gwneuthur dynion yn addas i dderbyn Gras, neu (fel y dywaid yr Ysgol-Ddiifnwyr) yn haeddu Gras o gymhesurwydd: eithr yn hytrach, am nad ydys yn eu gwneuthur megis yr ewyllyfodd ac y gorchymynodd Duw eu gwneuthur hwynt, nid ydym yn amneu nad oes natur pechod ynddynt.

XIV. Am Weithredoedd dras ben a orchymynwyd.

GWeithredoedd o ewyllys dŷn ei hun, heb law a thros ben Gorchymynion Duw, y rhai a alwant yn Weithredoedd *Supererogation*, ni ellir eu dysgu heb ryfysg ac annuwioledeb. Oblegyd trwyddynt y mae dynion yn dangos eu bod yn talu i Dduw, nid yn unig cymmaint ag y maent yn rhwymedig i'w gwneuthur, ond eu bod yn gwneuthur mwy er ei fyw ef nag fydd angenrheidiol wrth rwyddedig ddyled; lle y mae Crist yn dywedyd yn oleu, Gwedi i chwi wneuthur y cwbl oll a'r a orchymynwyd i chwi, dywedwch, Gwsefion anfuddiol ydym.

XV. Am

ERTHYGLAU CREFYDD.

XV. Am Grifft yn unig yn ddibechod.

CRifft, yngwirionedd ein naturiaeth ni, a wnaethpwyd yn gyffelyb i ni yn mhob peth, oddi eithr pechod yn unig, yr hwn yr oedd eife yn gwbl iach oddi wrtho, yn gyftal yn ei gnawd ac yn ei yspryd. Efe a ddaeth i fod yn Oen difrycheulyd, yr hwn, trwy ei aberthu ei hun unwaith, a ddileai bechodau'r byd: a phechod (fel y dywaid S. Ioan) nid oedd ynddo ef. Eithr ny ni bawb eraill (er ein bedyddio a'n hail-eni yng Nghrist) ydym er hynny yn lithro mewn llawer o bethau; ac os dywedwn nad oes ynom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionedd nid yw ynom.

XVI. Am Bechod gwedi Bedydd.

NID yw pob peth marwol a wneir o wirfodd gwedi Bedydd, yn bechod yn erbyn yr Yspryd Glân, ac yn anfaddeuol. O herwydd pahan, nid iawn nacâu caniatâd defeirwch i'r sawl a syrthiant mewn pechod ar ol Bedydd. Gwedi dardod i ni dderbyn yr Yspryd Glân, ni a allwn ymadael â'r Gras a roddwyd i ni, a syrthio mewn pechod, a thrwy Ras Duw gyfodi drachefn, a gwellhau ein bucheddau. Ac am hynny y mae'r rheiny i'w condemnio, a ddywedant, na allant bechu mwy tra byddont byw yma; neu a wadant, nad oes lle i'r rhai a wir-edifarhao i gael maddeuant.

XVII. Am Ragluniaeth ac Eitholedigaeth.

RHagluniaeth i fywyd yw tragwyddol Arfaeth Duw, trwy'r hon (cyn gosod seiliau'r byd) y darfu iddo trwy ei Gynghor, dirgel i ni, ddianwadal derfynu gwared, oddi wrth felddith a damnedigaeth, y rhai a ddarfu iddo ddeithol yng Nghrist a ddynolryw, a'u dwyn trwy Grifft i Iachawdwriaeth dragwyddol, megis llestri a wnaethpwyd i anrhydedd. O herwydd pahan, y rhai a ddarfu i Dduw eu cynnyfogaeddu â chyfryw radorol ddawn, a lwyd yn pl Arfaeth Duw, trwy ei Yspryd ef yn gweithio mewn pryd amserol: hwynt-hwy fydd trwy ras yn ufuddhau i'r galwedigaeth: hwynt-hwy a gyfawnhêir yn rhad: hwynt-hwy a wneir yn feibion i Dduw trwy fabwys: hwynt-hwy a wneir yn gyffelyb i ddelfw ei unig-anedig Fab ef Iesu Grifft: hwynt-hwy a todiant yn grefyddol mewn gweithredoedd da; ac o'r diwedd, trwy Drugaredd Duw, a feddiannant ddedwydd-fyd tragwyddol.

Megis y mae duwiol ystyried Rhagluniaeth, a'n Hetholedigaeth ni yng Nghrist, yn llawn o ddiddanwch melys, hyfryd, ac annhraethol, i'r Duwion, a'r rhai fydd yn clywed ynddynt eu hunain weithrediad Yspryd Crist, yn marwâu gweithredoedd y cnawd a'u haelodau daerol, ac yn tynnu i synu eu meddwl at bethau uchel a nefol; yn gyftal oblegyd ei fod yn cadarnhau yn fawr ac yn cryfhau eu fydd am Iachawdwriaeth dragwyddol, i'w mwynhau trwy Grifft, ag oblegyd ei fod yn gwrefog ennynu eu cariad tu ag at Dduw: felly i'r rhai manylaidd a chnawdol, sy heb Yspryd Crist ganddynt, y mae bod Barn Rhagluniaeth Duw yn wastadol ger bron eu llygaid, yn dramgwydd tra pheryglus, trwy'r hwn mae'r diafol yn eu gwrthio, naill ai i anobaith, ai ynte i ddifrawwch aflanaf fuchedd, nid dim llai peryglus nag anobaith.

Heb law hynny, mae'n rhaid i ni dderbyn Addewidion Duw yn ycyfryw fodd ag y maent wedi eu gosod allan i ni yn gyffredin yn yr Yfgrhythyr Lân; ac yn ein gweithredoedd ganlyn Ewyllys Duw, yr hon a eglurwyd i ni yn amlwg yng Ngair Duw.

XVIII. Am gaffael Iachawdwriaeth dragwyddol trwy Enw Crist yn unig.

YMae'n rhaid hefyd cyfrif yn felddigidig y sawl a ryfygant ddywedyd y bydd pob dyn yn gadwedig trwy'r Gyfraith neu'r Secl y mae yn ei phroffesu, os bydd efe diwyd i lunio ei fuchedd yn ol y Gyfraith honno, a Goleuni Natur. Canys y mae'r

Yfgrhythyr Lân yn gosod allan i ni yn unig Enw Iesu Grifft, trwy'r hwn y bydd raid i ddynion fod yn gadwedig.

XIX. Am yr Eglwys.

EGlwys weledig Crist yw Cynulleidfau y Ffyddloniaid, yn yr hon y pregethir pur Air Duw, ac y ministfir y Sacramentau yn ddyladwy yn ol ordinad Crist, ym mhob peth a'r fydd angenrheidiol eu bod yn yr unrhyw.

Megis y cyfeiliornodd Eglwys Caerfaleu, Alesandria, ac Antocia; felly hefyd y cyfeiliornodd Eglwys Rufain, nid yn unig yn eu buchedd a dull eu Seremoniau, eithr hefyd mewn matterion Ffydd.

XX. Am Awdurdod yr Eglwys.

YMae i'r Eglwys allu i ofod Cynheddfau a Seremoniau, ac Awdurdod mewn Amrafaelion ynghylch y Ffydd; ac etto nid cyfreithlawn i'r Eglwys ordeinio dim a'r yfydd wrthwyneb i'r grifenedig Air Duw, ac ni's gall felly efonio un lle o'r Yfgrhythyr Lân, fel y bo yn wrthwyneb i le arall. Am hynny, er bod yr Eglwys yn Dyft ac yn Geidwad ar yr Yfgrhythyr Lân; er hynny, megis na's dylai hi ordeinio dim yn erbyn yr uarhyw, felly heb law'r unrhyw ni ddylai hi gymmell dim i'w gredu er anghenrhaid i Iachawdwriaeth.

XXI. Am Awdurdod Cyngborau Cyffredin.

CYngborau Cyffredin ni's gellir eu casglu ynghyd heb Orchymyn ac Ewyllys Tywyfogion. Ac wedi eu casglu ynghyd (yn gymmalt ag nad ydynt ond Cynulleidfau o ddynion, o'r rhai ni lywodraethir pawb gan Yspryd a Gair Duw) hwy a allant gyfeiliorni, ac weithiau se ddarfu iddynt gyfeiliorni, a hynny mewn pethau a berthynant i Dduw. O herwydd pahan, y pethau a ordeinir ganddynt megis yn anghenrhaid i Iachawdwriaeth, nid oes iddynt na nerth nac awdurdod, oni ellir dangos ddardod eu tynnu allan o'r Yfgrhythyr Lân.

XXII. Am y Purdan.

NID yw Athrawiaeth Eglwys Rufain ynghylch Purdan, Parydnau, anrhydeddu ac addoli Delwau a Chreiriau, ac hefyd galw a gweddio ar y Saint, ond peth ysmala, o wag ddychymmyg, ac heb ei feilio ar un warant o'r Yfgrhythyr Lân, ond yn hytrach yngwrthwyneb i Air Duw.

XXIII. Am Wain yn y Gynulleidfau.

NID cyfreithlawn i neb gymmeryd arno Swydd pregethu ar gyhoedd, neu finistrio y Sacramentau yn y Gynulleidfau, hyd oni alwer ef yn gyfreithlawn, a'i ddanfoni i wafanaethu'r unrhyw. A'r rheiny a ddylem ni farnu eu bod wedi eu galw yn gyfreithlon a'u danfon, a ddetholwyd ac a lwyd i'r gwaith hwn gan Ddynion sy ag Awdurdod gyhoedd wedi ei rhoddi iddynt yn y Gynulleidfau, i alw a danfon Gweinidogion i Winllan yr Argiwydd.

XXIV. Am Lafaru yn y Gynulleidfau yn y cyfryw Dafodiaith ag a ddeall'r Bobl.

PETH llwyr wrthwyneb i Air Duw, ac i arfer y Brif Eglwys gynt, yw gweddio yn gyhoedd yn yr Eglwys, neu ministrio'r Sacramentau, mewn Dafodiaith ni bo'r bobl yn ei deall.

XXV. Am y Sacramentau.

NID yw'r Sacramentau a ordeiniwyd gan Grifft, yn unig yn arwyddion neu yn argeolion o Bröfies Cristianogion; ond yn hytrach y maent yn rhyw dystion dïogel ac arwyddion effeithiol o Ras Duw, a'i Ewyllys da tu ag atton ni, trwy y rhai y mae efe yn gweithio yn anweledig ynom ni; ac nid yn unig yn bywhau, ond hefyd yn nerthu ac yn cadarnhau ein fydd ni ynddo ef.

Y mae dau Sacrament a ordeiniwyd gan Grifft ein Harglwydd, yn yr Efengyl; sef, Bedydd, a Swpper yr Argiwydd.

Y pump

ERTHYGLAU CREFYDD.

Y pump hynny a elwir yn gyffredinol yn Sacramentau; fel, Confirmapsiwn, Penyd, Urddau Priodas, ac Enneiniad diwedda; nid iawn eu cyfrif yn Sacramentau'r Efigenyl, eithr yn gyfryw ag a dyfasant, rhai o lygredig ddilyn yr Apostolion, rhai ydynt ystâd o fuchedd a gymmeradwyir yn yr Ysgrhythyr Lân: ond etto nid oes ynddynt gyffelyb natur Sacramentau, ag mewn Bedydd a Swpper yr Arglwydd; am nad oes ynddynt nac arwydd gweledig na Seremoni a ordeiniwyd gan Dduw.

Ni ordeiniwyd mo'r Sacramentau gan Grifft i lygad-rythu arnynt, neu i'w dwyn oddi amgylch; ond er mwyn bod i ni eu harfer yn ddyledus. Ac yn y cyfrywrai yn unig a'r fydd yn eu derbyn yn deilwng, y mae ganddynt effaith neu weithrediad iachus: ond y fawl a'u derbyniant yn annheilwng, a ynnilliant iddynt eu hunain farnedigaeith; fel y dywaid Sant Paul.

XXVI. Nad yw Annheilyngdod y Gweinidogion yn rbywffra Gweithrediad y Sacrament.

ER bod yn yr Eglwys weledig bob amser rai drwg ynghymysg â'r rhai da, a bod weithiau i'r rhai drwg yr awdurdod bennaf yngweinidogaeth y Gair a'r Sacramentau; etto yn gymmaint ag nad ydynt yn gwneuthur hynny yn eu henw eu hunain, ond yn Enw Crist, ac mai trwy ei Gommisiwn a'i Awdurdod ef y maent yn gweini; nynt a allwn arfer eu gweinidogaeth hwy, trwy wrando'r Gair, a derbyn y Sacramentau. Ac nid yw eu hanwiredd hwy yn tynnu ymaith ffurwyth Ordinhâd Crist, nac yn lleihâd Gras Doniau Duw oddi wrth y cyfryw rai a'r fydd trwy fydd yn iawn dderbyn y Sacramentau a sinistrir iddynt, y rhai sy effeithiol oblegyd Ordinhâd Crist a'i Addewid, er eu ministrio gan ddynion drwg.

Er hynny i gyd, fe berthyn i ddifgyblaeth yr Eglwys, bod ymofyn am Weinidogion drwg, a bod i'r rhai a fo'n gwybod eu beiau, achwyn arnynt: ac o'r diwedd, gwedi eu cael yn euog, trwy farn gyfiawn bod eu diwyddo.

XXVII. Am Fedydd.

NID yw Bedydd yn unig yn arwydd o Broffes, neu yn nôd gwahaniaeth, i adnabod Cristionogion oddi wrth Anghristianogion; eithr y mae hefyd yn arwydd o'r Adgenhedliad neu'r Ail-enedigaeith; trwy'r hyn, megis trwy offeryn, yr impir yn yr Eglwys y rhai a dderbyniant Fedydd yn iawn; yr arwyddir yn weledig, ac y felir trwy'r Yspryd Glân, yr addewidion am iaddeuant pechodau, a'n mabwysiad i fod yn feibion i Dduw; y cadarnheir Ffydd; ac yr anghwanegir Gras, trwy rinwedd gweddi at Dduw. Bedydd Plant ieuangc a ddylid er dim ei gadw yn yr Eglwys, megis peth yn cwbl gytuno ag Ordinhâd Crist.

XXVIII. Am Swpper yr Arglwydd.

NID yw Swpper yr Arglwydd yn unig yn arwydd o'r Cariad a ddylai fod gan Cristionogion i'w gilydd; ond yn hytrach Sacrament yw o'n Prynedigaeth trwy Farwolaeth Crist: yn gymmaint ag i'r rhai a'i derbyniant yn iawn, yn deilwng, ac mewn ffydd, y Bara yr ydym ni yn ei dorri, fydd gyfarungaeith Corph Crist; a'r un modd Cwppan y Fendith fydd gyfrannogaeth Gwaed Crist.

Traws-sylweddiad (neu newidiad sylwedd y Bara a'r Gwin) yn Swpper yr Arglwydd, ni ellir ei brofi wrth yr Ysgrhythyr Lân; ond y mae yngwrthwyneb i eglur eiriau r Ysgrhythyr, yn dalyrchwelyd naturlaeth Sacrament, ac a roddes achlyfur i lawer o ofergoelion.

Corph Crist a roddir, a dderbynnir, ac a fwytteir yn y Swpper, yn unig mewn modd nesol ac ysprydol. A'r cyfrwng trwy'r hwn y derbynnir ac y bwytteir Corph Crist yn y Swpper, yw Ffydd.

Sacrament Swpper yr Arglwydd, wrth Ordinhâd Crist, ni roid i'w gadw, ni ddysgid oddi amgylch, ni ddyrchefid, ac nid addolid.

XXIX. Nad yw'r Annwoliolion yn bwytta Corph Crist wrth arfer Swpper yr Arglwydd.

YR Annwoliolion, a chyfryw rai nid oes ganddynt ffydd fywiol, er eu bod yn gnawdol ac yn weledig a'u dannedd yn cnoi (fel y dywaid Sant Awstin) Sacrament Corph a Gwaed Crist; er hynny nid ydynt mewn modd yn y byd yn gyfrannogion o Grifft, ond yn hytrach, i'w barnedigaeith eu hunain, yn bwytta ac yn yfed Arwydd neu Sacrament peth mor fawr.

XXX. Am y ddau Ryt.

NI ddylid nacâu Cwppan yr Arglwydd i'r Llygion: canys dwy ran Sacrament yr Arglwydd, wrth ordinhâd a gorchymyn Crist, a ddylid eu ministrio i bob Cristion yn gyffelyb.

XXXI. Am unig Abertb Crist a gyflawnwyd ar y Groen.

ABerthiad Crist, a wnaed unwaith, fydd berffaith Brynedigaeth, Boddhâd, a iawn dros holl bechodau'r byd i gyd, yn gyflaf gwreiddiol a gweithredol; ac nid oes iawn arall am bechod, ond hwnnw yn unig. O herwydd paham, nid oedd aberthau'r Offerennau, y rhai yn gyffredin y dywydent fod yr Offeiriad yn aberthu Crist ynddynt dros y byw a'r meirw, i gael maddeuant am y gôsp neu'r euog-rwydd, ond chwedlau cablaidd, a fionmedigaethau peryglus.

XXXII. Am Brîodas Gweinidogion.

NI orchymynir i Esgobion, Offeiriad, a Diaconiaid, trwy Gyfraith Dduw, nac i addunedu ystâd buchedd fengl, nac i ymgadw rhag Priodas: am hynny nae'n gyfreithlawn iddynt hwythau, megis i bob Cristionogion eraill, wreicca yn ol eu deall eu hunain, fel y bont yn barnu fod y peth yn gwafranaethu oreu i Dduwioldeb.

XXXIII. Am Ddynion a ysgymmunwyd, pa weidd y dylid eu gochel.

YDyn trwy eglur gyhoeddiad yr Eglwys a iawn dorner ymaith oddi wrth undeb yr Eglwys, ac a ysgymmuner, a ddylid ei gymmeryd, gan holl liaws y fyddloniaid, megis Dŷn Cenhedlig a Phublican, hyd oni chymmoder ef yn-gyhoedd trwy benyd, a'i dderbyn i'r Eglwys gan Farnwr y bo iddo Awdurdod i hynny.

XXXIV. Am Draddodiadau'r Eglwys.

NID yw anghenrhaidd bod Traddodiadau a Seremoniau ym mhob lle yn yr un modd, neu yn gwbl gyffelyb: canys hwy a fuasant bob amser o amrafael fodd, ac a ellir eu newidio mewn amrafael Wledydd, amferau, ac arferion dynion, tra na ordeinier dim yn erbyn Gair Duw. Pwy bynnag o'i farn neillduol ei hun, o'i fodd, ac o'i lwyf fryd, yn gyhoeddus a dorro Draddodiadau a Seremoniau'r Eglwys, y rhai nid ydynt wrthwyneb i Air Duw, ac a ordeiniwyd ac a gymmeradwywyd trwy Awdurdod gyffredin, a ddylid ei geryddu yn gyhoeddus, fel yr o'no eraill wneuthur y cyffelyb, megis un yn trof-eddu yn erbyn trefn gyffredin yr Eglwys, ac yn briwo Awdurdod y Llywodraethwr, ac yn archoli cydwybodau y brodyr gweinion.

Y mae gan Eglwys wahanedig pob cenedl awdurdod i ordeinio, newidio, a diddymu Seremoniau neu Gynheddau'r Eglwys, a ordeiniwyd yn unig trwy Awdurdod dŷn, cyd gwneler pob peth er Adeiladaeth.

XXXV. Am Homiliau.

YMae ail lyfr yr Homiliau, y cyffylltasom eu hamryw enwau dan yr Erthygl yma, yn cynnwys Athrawiaeth dduwiol ac iachus, ac angenrheidiol

rheididol i'r amserau hyn; megis y mae llyfr cyntaf yr Homiliau, a ofodwyd allan yn amser Edward y Chweched: am hynny yr ydym yn barnu fod eu darllain hwy yn yr Eglwys gan y Gweinidogion, yn eddiefeulus, ac yn llawn-lythyr, fel y gallu'r Bobl eu deall.

¶ Am Enwau'r Homiliau.

- 1 *Am iawn Arfer yr Eglwys.*
- 2 *Yn erbyn Perygl Ddew-addoliad.*
- 3 *Am adgyweirio a chadw Eglwys i'n lân.*
- 4 *Am Weibredoedd da: yn gyntaf am Ymptydio.*
- 5 *Yn erbyn Glytbineb a Meddwodod.*
- 6 *Yn erbyn Dillad rhy wychion.*
- 7 *Am Weddi.*
- 8 *Am Le ac Amser Gwedd.*
- 9 *T dylid ministrio Gwedd Cyffredin a Sacramentau mewn Iaith gydnabyddus.*
- 10 *Am barchus Gymmeriad Gair Duw.*
- 11 *Am roi Elusen.*
- 12 *Am Enedigraeth Crist.*
- 13 *Am Ddiodefaint Crist.*
- 14 *Am Adgyfodiad Crist.*
- 15 *Am dderbyn Sacrament Corph a Gwaed Crist yn deilwng.*
- 16 *Am Ddoniau'r Tyspyd Glân.*
- 17 *Ar Wythnos y Gweddau.*
- 18 *Am Yfadd Priodas.*
- 19 *Am Edifairwch.*
- 20 *Yn erbyn Seguryd.*
- 21 *Yn erbyn Gwrtbryfel.*

XXXVI. Am Gyffegriad Esgobion a Gweinidogion.

MAE Llyfr Gyffegriad Arch-esgobion ac Esgobion, ac Urddiad Offeiriaid a Diaconiaid, a ofodwyd allan yn ddiweddar yn amser Edward y Chweched, ac a gadarnhawyd yr un amser trwy awdurdod Parliament, yn cynnwys ynddo bob peth angenrheidiol i gyfryw Gyffegriad ac Urddiad: ac nid oes ynddo ddim y fydd o hono ei hun yn ofer-goelus, neu yn annuwiol. Ac am hynny, pwy bynnag a gyffegriwyd neu a urddwyd yn ol Cynheddfau'r Llyfr hwnnw, er yr ail siwyddyn o'r unrhyw Frenhin Edward hyd yr amser yma, neu ar ol hyn a gyffegrer neu a urdder yn ol yr unrhyw Gynheddfau, yr ydym ni yn ordeinio, bod y cyfryw rai oll wedi eu cyffegru a'u hurddo yn iawn, yn drefnus, ac yn gyfreithlawn.

XXXVII. Am Lywodraethwyr Dinafaidd.

MAwrhydi y Brenhin biau y gallu pennaf o fewn y Deyrnas hon o Leogr, ac eraill o'r Arglwyddiaethau; i'r hwn y perthyn pen Rheolaeth pob Yfadd y Deyrnas hon, pa un bynnag font ai Eglwysig ai Dinafaidd, ym mhob rhyw achosion: ac nid yw, ac ni's dylai fod, yn ddarostyngedig i un Llywodraeth efronol.

Lle'r ydym yn rhoi i Fawrhydi'r Brenhin y Llywodraeth bennaf, wrth ba enwau yr ydym ni yn

R Y D D.

deall fod meddyliau rhyw bobl enllibus yn ymrwystro; nid ydym ni yn caniatáu i'n Tywysogion na Gweinidogaeth Gair Duw, na'r Sacramentau; yr hyn beth hefyd y mae'r Gorchymyn a ofodwyd allan yn ddiweddar gan ein Brenhines Elisabeth, yn ei dyfodiolaethu'n gwbl eglur: ond y Rhagorffaint hwnnw'n unig, yr ydym yn gweled ei roi bob amfer i bob Tywysogion duwiol yn yr Yfgyrthyr Lân gan Dduw ei hun; hynny yw, y dylent lywodraethu ar bob yfadd a gradd a orchymynwyd dan eu gofal gan Dduw, pa un bynnag fyddont ai Eglwysig ai Tymhorol, ac attal â'r cleddyf dinafaidd y rhai cyndyn a'r drwg-weithredwyr.

Nid oes i Elgob Rbafain Lywodraeth o fewn y Deyrnas hon o Leogr.

Fe ddichon Cysfreithiau y Deyrnas gospi Cristionogion ag angau, am feiau yfeler, trymion.

Y mae'n gyfreithlawn i Gristianogion, wrth orchymyn y Llywodraeth, wisgo arfau, a gwafanaethu yn y rhyfel.

XXXVIII. Am Olud Cristionogion, nad yw gyffredin.

NID yw Golud Cristionogion gyffredin, o herwydd eu cyfiawnder, a'u tidi, a'u meddiant arnynt; megis y mae rhyw Anabaptistiaid yn gwagymffroithio. Er hynny, fe ddylai pob dyn, o'r cyfryw bethau a fo yn ei helw, roi elusen yn hael i'r tlawd yn ol ei allu.

XXXIX. Am Lw Cristion.

MEgis yr ydym yn cyfaddef, bod llwon ofer ac chud wedi eu gwahardd i Gristianogion, gan ein Harglwydd Iesu Grist, a'i Apostol Iago; felly yr ydym yn barnu, nad yw Crefydd Gristianogol yn gwahardd, na's gall dyn dyngu pan fo'r Llywodraethwr yn erchi, mewn matter o ffydd a chariad perffaith, trwy fod gwneuthur hynny yn ol addysg y Prophwyd, mewn Cyfiawnder, a Baro, a Gwirionedd.

Y SICRHAD.

YLlyfr buon o'r Erthyglau rhag-ddwywededig, a brofiwyd drachefn, ac a gymmeradwywyd i'w gynnal a'i arfer o fewn y Deyrnas, trwy gytundeb a chyd-fyniad ein goruchaf Arglwyddes ELISABETH, trwy Ras Duw, Brenbines Lloegr, Ffrainc, a'r Iwerddon, Ymddiffynnydd y Ffydd, &c. a chweddi hynny trwy gyd-fyniad ein goruchaf Arglwydd Frenhin IAGO I. trwy Ras Duw, Brenhin Brydain Fawr, Ffrainc, a'r Iwerddon, Ymddiffynnydd y Ffydd, &c. Y rhyw Erthyglau a ddarlloenyd yn bwyllig, ac a gadarnhawyd drachefn dan ddwyglaw'r Arch-esgob a'r Esgobion o'r Tŷ uchaf, a tŷan ddwyglaw'r boll Eglwyswyr o'r Tŷ isaf, yn eu Gymmanfa, yn y flwyddyn o oedran yr Arglwydd 1571. ac yn gyffelyb yn y Gymmanfa a gynaliwyd yn y flwyddyn o oedran yr Arglwydd 1604.

TABL

T A B L

Y Namyn un deugain

E R T H Y G L A U.

1 <i>Am Ffydd yn y Drindod Sanctaidd.</i>	21 <i>Am Awdurdod Cyngborau Cyffredin.</i>
2 <i>Am y Gair, neu Fab Duw, yr bwn a wnaethbwyd yn wir Ddyn.</i>	22 <i>Am y Purdan.</i>
3 <i>Am Ddligyniad Crist i Uffern.</i>	23 <i>Am Weini yn y Gynulleidfia.</i>
4 <i>Am Aegysodiad Crist.</i>	24 <i>Am Lajaru yn y Gynulleidfia yn y cysfyo Dafodiaith ag a ddeallu'r Bobl.</i>
5 <i>Am yr Yspryd Glân.</i>	25 <i>Am y Sacramentau.</i>
6 <i>Bod yr Ugrwthyr Lân yn ddigenol i Iachawdwriaeth.</i>	26 <i>Nad yw Annbeilyngdod y Gweinidogion yn rwbwysro Gweibrediad y Sacramentau.</i>
7 <i>Am yr Hen Destament.</i>	27 <i>Am Fedydd.</i>
8 <i>Am y tri Credo.</i>	28 <i>Am Swpper yr Arglwydd.</i>
9 <i>Am Becbod Gwreiddiol, neu Anedigol.</i>	29 <i>Nad yw'r Annuwolion yn bwyttu Corp Crist wrth arfer Swpper yr Arglwydd.</i>
10 <i>Am Ewyllys Rhydd.</i>	30 <i>Am y daau Rwy.</i>
11 <i>Am Gyfiawnbâd Dŷn.</i>	31 <i>Am unig Aberth Crist a gyslawntwyd ar y Groes.</i>
12 <i>Am Weibredoedd da.</i>	32 <i>Am Briodas Gweinidogion.</i>
13 <i>Am Weibredoedd cyn Gyfiawnbâd.</i>	33 <i>Am Ddynion a ysgymmunwyd, pa wedd y dydd eu gochei.</i>
14 <i>Am Weibredoedd dros ben a orchymynwyd.</i>	34 <i>Am Draddodiadau'r Eglwys.</i>
15 <i>Am Crist yn unig yn ddibecbod.</i>	35 <i>Am Homiliau.</i>
16 <i>Am Becbod gwedi Bedydd.</i>	36 <i>Am Gysfegriad Esgobion a Gweinidogion.</i>
17 <i>Am Ragluniaeth ac Etboledigaeth.</i>	37 <i>Am Lywodraethbwy'r Dinasiaid.</i>
18 <i>Am gassael Iachawdwriaeth dragwyddol trwy Entw Crist yn unig.</i>	38 <i>Am Olud Cristianogion, nad yw Cyffredin.</i>
19 <i>Am yr Eglwys.</i>	39 <i>Am Lw Cristion.</i>
20 <i>Am Awdurdod yr Eglwys.</i>	

TABL

T A B L

Y Graddau Carennnydd a Chyfathrach, gwaharddedig yn yr Ysgrythyr, ac wrth ein Cyfreithiau ninnau, i neb briodi ynddynt.

Nid oes i Fab briodi

- 1 **E** I Nain,
- 2 Gwraig ei Daid,
- 3 Nain ei Wraig.
- 4 Chwaer ei Dad,
- 5 Chwaer ei Fam,
- 6 Gwraig Brawd ei Dad.
- 7 Gwraig Brawd ei Fam,
- 8 Chwaer Tad ei Wraig,
- 9 Chwaer Mam ei Wraig.
- 10 Ei Fam,
- 11 Ei Lysfam,
- 12 Mam ei Wraig.
- 13 Ei Ferch,
- 14 Merch ei Wraig,
- 15 Gwraig ei Fab.
- 16 Ei Chwaer,
- 17 Chwaer ei Wraig,
- 18 Gwraig ei Frawd.
- 19 Merch ei Fab,
- 20 Merch ei Ferch,
- 21 Gwraig Mab ei Fab.
- 22 Gwraig Mab ei Ferch,
- 23 Merch Mab ei Wraig,
- 24 Merch Merch ei Wraig.
- 25 Merch ei Frawd,
- 26 Merch ei Chwaer,
- 27 Gwraig Mab ei Frawd.
- 28 Gwraig Mab ei Chwaer,
- 29 Merch Brawd ei Wraig,
- 30 Merch Chwaer ei Wraig.

Nid oes i Ferch briodi

- 1 **E** I Thaid,
- 2 Gwr ei Nain,
- 3 Tad ei Gwr.
- 4 Brawd ei Thad,
- 5 Brawd ei Mam,
- 6 Gwr Chwaer ei Thad.
- 7 Gwr Chwaer ei Mam,
- 8 Brawd Tad ei Gwr,
- 9 Brawd Mam ei Gwr.
- 10 Ei Thad,
- 11 Ei Llyfddad,
- 12 Tad ei Gwr.
- 13 Ei Mab,
- 14 Mab ei Gwr,
- 15 Gwr ei Merch.
- 16 Ei Brawd,
- 17 Brawd ei Gwr,
- 18 Gwr ei Chwaer.
- 19 Mab ei Mab,
- 20 Mab ei Merch,
- 21 Gwr Merch ei Mab.
- 22 Gwr Merch ei Merch,
- 23 Mab Mab ei Merch,
- 24 Mab Merch ei Gwr.
- 25 Mab ei Brawd,
- 26 Mab ei Chwaer,
- 27 Gwr Merch ei Brawd.
- 28 Gwr Merch ei Chwaer,
- 29 Mab Brawd ei Gwr,
- 30 Mab Chwaer ei Gwr.

T E R F Y N.

T A B L E

Yiggyay, at with ein Cyrenian ninnan, i nee biridi
Gaddan Carennydd a Cyfarchod, gwaharddych yn yr

1980-1981

10 JA 61

10 JA 60

T. E. R. F. Y. N.